CHARLES R. CROSS

SUNKIAU NEI DANGUS

KURTO COBAINO
BIOGRAFIJA

VERSUS AUREUS

Charles R. Cross

SUNKIAU NEI DANGUS

KURTO COBAINO BIOGRAFIJA

Iš anglų kalbos vertė Jurga Brastavičiūtė

VERSUS AUREUS

UDK 78.071.2(73)(092)
Cr85

Versta iš:
Charles R. Cross. *Heavier than heaven : a biography of Kurt Cobain*

ISBN 978-9955-34-348-6

MANO ŠEIMAI, CHRISTINAI IR ASHLANDUI

TURINYS

AUTORIAUS ŽODIS

Arčiau nei per mylią nuo mano namų stovi pastatas, galintis priversti mane šiurpti ne prasčiau už Alfredo Hitchcocko filmą. Pilką vieno aukšto statinį juosia aukšta metalinio tinklo tvora, neįprasta apsauga šioje vidurinės klasės sumuštinių parduotuvėlių ir butų kaimynystėje. Už tvoros slepiasi trys įstaigos: kirpykla, „State Farm Insurance“ biuras ir „Stan Baker, Shooting Sports“. Būtent ten 1994 metų kovo 30 dieną Kurtas Cobainas su draugu įsigijo šratinį „Remington“ šautuvą. Vėliau savininkas papasakojo nesupratęs, kam kas nors pirktų tokį ginklą „ne per medžioklės sezoną“.

Kiekvieną sykį važiuodamas pro „Stan Baker“ parduotuvę jaučiuosi tapęs ypač siaubingos avarijos liudytoju, iš dalies taip ir yra. Tai, kas nutiko po Kurto vizito ginklų parduotuvėje, kelia man didžiulį nerimą, aš trokštu sužinoti tai, ką sužinoti žinau esant neįmanoma. Tai klausimai apie dvasingumą, pamišimo ir artisto genialumo sąsają, apie tai, kaip piktnaudžiavimas narkotikais žaloja sielą, kaip trokštama suvokti prarają tarp išorinio ir vidinio žmogaus. Šie klausimai taip skausmingai pažįstami visiems, kurių šeimas palietė priklausomybė, depresija ar savižudybė. Šeimoms, apgaubtoms tokios tamsos – taip pat ir manajai, – šis poreikis ieškoti atsakymų, kurių sužinoti neįmanoma, yra tiesiog liguistas.

Parašyti šią knygą ir pastūmėjo paslaptys, bet tam tikra prasme knyga radosi gerokai seniau, mano jaunystėje, praleistoje mažame

Vašingtono miestelyje, kur išsigelbėjimą nuo aplinkybių siūlė rokenrolas – kasmėnesiniai „Columbia Records“ ir „Tape Club“ siuntiniai. Iš dalies įkvėptas tų paštu užsakomų albumų, iš ano kaimiško kraštovaizdžio išvykau į Sietlą tapti rašytoju ir žurnalo redaktoriumi. Po kelerių metų kitame valstijos gale Kurtas Cobainas per tą pat įrašų klubą patyrė panašų virsmą ir savo susidomėjimą pavertė muzikanto karjera. Mūsų keliai susikirs 1989 metais mano žurnalui rengiant pirmąjį vedamąjį straipsnį apie „Nirvana“.

„Nirvana“ mėgti buvo lengva, nes kad ir kokia didžiulė būtų jų šlovė, jie visuomet atrodė nelaimėliai. Apie Kurtą buvo galima pasakyti tą patį. Savo menininko gyvenimą jis pradėjo dviguboje gyvenamojoje priekaboje kopijuodamas Normano Rockwello iliustracijas, paskui atrado savo pasakotojo dovaną, ir ji į Kurto muziką įliejo ypatingo grožio. Prie roko muzikantų jis taip niekada ir nepritapo, bet aš branginau tai, kaip jis suderindavo paauglišką humorą su seniokišku irzlumu. Kai pamatydavai Cobainą kur nors Sietle – tos absurdiškos jo kepurės su ausinėmis buvo neįmanoma nepastebėti, – jis atrodė tikra asmenybė industrijoje, kurioje tikrų asmenybių trūko.

Rašant šią knygą humoras daug sykių atrodė vienintelis šviesulys tokiame sizifiškame darbe. „Sunkiau nei dangus“ apima ketverius tyrimų metus, 400 interviu, daugybę kimšte prikimštų dokumentų spintelių, šimtus muzikinių įrašų, galybę bemiegių naktų ir mylių mylias, nukeliautas nuo Sietlo iki Aberdyno. Tyrinėdamas nukakau – tiek emociškai, tiek fiziškai – į tas vietas, kur niekuomet nemaniau pateksiąs. Būta didžiulio pakylėjimo akimirkų – kaip anuomet, kai pirmąsyk išgirdau neišleistą „You know you're right“ versiją, dainą, kuri, mano nuomone, yra viena iš geriausių, kokias tik parašė Kurtas. Vis dėlto kiekvieną džiaugsmingą atradimą lydėjo beveik neįtikimas sielvartas, kaip tuomet, kai rankose laikiau Kurto atsisveikinimo laiškelį ir mačiau, kad jis buvo saugomas širdies pavidalo dėžutėje šalia atsiminimui dovanotos šviesių jo plaukų sruogos.

Rašydamas „Sunkiau nei dangus“ turėjau tikslą pagerbti Kurtą Cobainą, nieko neteisti, atskleisti jo gyvenimo istoriją, papasakoti apie

aną sruogą ir laiškelį. Tai padaryti galėjau tik su kilniaširdiška artimiausių Kurto draugų, jo šeimos ir grupės narių pagalba. Beveik visi, iš kurių norėjau paimti interviu, galų gale pasidalijo savo atsiminimais – išimtimi tapo tik keli asmenys, ketinantys patys parašyti savo istorijas, ir jiems linkiu geriausios kloties. Kurto gyvenimas buvo sudėtinga dėlionė, dar sudėtingesnė todėl, kad tiek daug detalių jis slėpė, tad šis dėliojimas buvo kartu ir apsėdimo padariniu, ir jo priežastimi. Retsykiais vaizduodavausi tyrinėjąs gyvenimą šnipo, įgudusio dvigubo agento, įvaldžiusio meną būti tikram, kad nė vienas žmogus nežinos visų jo gyvenimo smulkmenų.

Viena mano draugė, pati kovojanti su priklausomybe nuo narkotikų, kartą atvėrė tokių šeimų, kaip jos, gyvenimo taisyklę – jokių šnekų. „Užaugome namuose, – pasakė ji, – kuriuose mums sakydavo: neklausinėkite, nekalbėkite ir nepasakokite. Reikėjo saugoti paslaptis, ir mane užvaldė iš tų paslapčių ir melo kilęs galingas gėdos jausmas." Ši knyga skirta visiems, drįstantiems sakyti tiesą, uždavinėti skausmingus klausimus ir išsivaduoti iš praeities šešėlių.

Charles R. Cross
Sietlas, Vašingtonas
2001 metų balandis

SUNKIAU NEI DANGUS

NIUJORKAS, NIUJORKAS
1992 METŲ SAUSIO 12 DIENA

Sunkiau nei dangus

Šūkį Britanijos koncertų rengėjai panaudojo 1989 metų „Nirvana“ koncertiniam turui su grupe „Tad“ aprašyti. Jis apėmė ir „sunkų“ „Nirvana“ skambesį, ir 300 svarų sveriančio Tado Doyle'o dydį.

Pirmą sykį dangų jis išvydo praėjus lygiai šešioms valandoms ir penkiasdešimt septynioms minutėms nuo akimirkos, kai jį pamilo ištisa karta. Kad ir kaip būtų keista, tai buvo pirmoji jo mirtis, ir tik pirmoji iš daugybės mažų vėliau ateisiančių mirčių. Iki ausų jį įsimylėjusiai kartai tai buvo aistringas, stiprus ir saistantis atsidavimas – tokia meilė, kuriai vos prasidėjus žinote, kad jūsų širdžiai lemta sudužti ir viskas baigsis lyg graikiškoje tragedijoje.

Tai buvo 1992 metų sausio 12 diena, saulėtas, bet šaltas sekmadienio rytas. Oro temperatūra Niujorke vėliau pakils iki 44°F, bet septintą ryto mažuose „Omni“ viešbučio apartamentuose tebebuvo labai žvarbu. Išvėdinti cigarečių tvaikui buvo paliktas atviras langas ir Manhatano rytas pavogė visą šilumą. Kambarys atrodė taip, lyg jį būtų nusiaubusi nedidelė audra: ant grindų mėtėsi suknelės, marškiniai ir batai, išbarstyti atsitiktinai, tarsi per akląjį sendaikčių išpardavimą. Artėliau dvigubų numerio durų stovėjo pustuzinis padėklų su keleto dienų valgio, pristatyto į kambarius, likučiais. Pusiau apkramtytos bandelės ir apkartę sūrio griežinėliai mėtėsi ant padėklų dangčių, virš apvytusių salotų skraidė keletas ne itin žavių muselių. Keturių žvaigždučių viešbučiui tai nebuvo įprastinis vaizdas – tai buvo kažkieno įspėjimas kambarių prie-

žiūros tarnybai nekišti nosies. Jie perrašė „Netrukdyti" ženklą ir dabar jis skelbė: „NIEKADA NETRUKDYTI! Mes dulkinamės!"

Tą rytą sueities nebuvo. Karališko dydžio lovoje miegojo 26 metų Courtney Love. Ji vilkėjo senovinį Viktorijos laikų apatinuką, o ilgi, šviesūs jos plaukai – lyg stebuklinės pasakos veikėjos – driekėsi ant apklotų. Šalia jos patale buvo įsispaudusi gili įduba, kurioje neseniai kažkas gulėjo. Ant grindų, lyg pirmojoje „film noir" scenoje, gulėjo lavonas.

„Atsibudau septintą rytą, jo lovoje nebebuvo, – prisiminė Love. – Niekuomet gyvenime nebuvau tokia išsigandusi."

Lovoje trūko 24 metų Kurto Cobaino. Dar nepraėjo nė septynios valandos, kai jis su savo grupe „Nirvana" grojo „Saturday Night Live" laidoje. Kaip paaiškėjo vėliau, jų pasirodymas virto rokenrolo istorijos takoskyra: pirmąkart per televiziją gyvai pasirodė grandžo grupė. Tą patį savaitgalį pirmasis didelės kompanijos išleistas „Nirvana" albumas „Nevermind" iš aukščiausios „Billboard" įrašų sąrašo vietos išstūmė Michaelą Jacksoną ir tapo geriausiai šalyje parduodamu albumu. Iš tiesų sėkmė neatėjo per vieną naktį – grupė kartu grojo jau ketverius metus; netikėtumas, su kuriuo „Nirvana" užgrobė muzikos pramonę, neturėjo sau lygių. Dar prieš metus buvusi beveik nežinoma, grupė įsiveržė į populiariausiųjų įrašų sąrašus su „Smells like teen spirit", atpažįstamiausia 1991 metų daina, o pirmieji jos gitaros rifai žymėjo tikrąjį dešimtojo dešimtmečio roko gimimą.

Ir tokios roko žvaigždės kaip Kurtas Cobainas taip pat dar niekuomet nebuvo. Tai buvo labiau antižvaigždė nei garsenybė. Jis atsisakydavo į „NBC" važiuoti limuzinu – jis į viską, ką darydavo, įnešdavo labdaringos parduotuvės pojūtį. „Saturday Night Live" dėvėjo tuos pačius drabužius, kaip ir dvi ankstesnes dienas – avėjo „Converse" batelius, mūvėjo skylėtus ties keliais džinsus, dėvėjo mažai kam žinomą grupę reklamuojančius marškinėlius trumpomis rankovėmis ir pono Rodžerso stiliaus susagstomą megztinį. Galvos nebuvo trinkęs savaitę, bet nusidažė plaukus braškiniu „Kool-Aid", tad šviesios jo sruogos atrodė sulipusios nuo sudžiūvusio kraujo. Kaip niekuomet anksčiau gyvų televizijos transliacijų istorijoje, atlikėjas taip menkai tebuvo pasirūpinęs savo išvaizda ar asmens higiena – bent jau taip atrodė.

Kurtas buvo sudėtingas, prieštaringas žmonių nekentėjas, ir tai, kas retsykiais atrodė kaip atsitiktinis maištas, turėjo kruopštaus planavimo požymių. Daugelyje interviu jis skelbėsi nekenčiąs to, kokį matomą jį padarė „MTV“, bet tuo pat metu nuolatos skambindavo savo vadybininkams ir skųsdavosi, kad kanalas jo muzikinius klipus rodo nepakankamai dažnai. Jis su tikru apsėdimu ir didžiuliu potraukiu planuodavo kiekvieną muzikinį žingsnį ar kryptį, kuria pasisuks karjera, ir nuo kilusių minčių užrašymo dienoraščiuose iki jų įgyvendinimo galėdavo prabėgti keleri metai, vis dėlto sulaukęs šlovės, kurios siekė, elgėsi taip, lyg kėlimasis iš lovos būtų vienas nemalonumas. Jis buvo nepaprastai valingas žmogus, bet tuo pat metu jį į priekį ginė stipri neapykanta pačiam sau. Net geriausiai jį pažinoję žmonės jautėsi, tarsi beveik visiškai jo nepažinotų. Ano sekmadienio ryto įvykiai šitai patvirtins.

Baigęs pasirodymą „Saturday Night Live“ laidoje, į vakarėlį, skirtą visiems jos dalyviams, nėjo pareiškęs, kad „tai ne jo stilius“, o tuomet radijo žurnalistui iki ketvirtos ryto davė dviejų valandų interviu. Jo darbo diena pagaliau baigėsi ir, kad ir kaip pažiūrėsi, ji buvo ypač sėkminga: jis buvo pagrindinis „Saturday Night Live“ atlikėjas, pamatė, kaip jo albumas atsidūrė pirmoje vietoje, o Keistuolis Alas Yankovicius paprašė leidimo parodijuoti „Teen spirit“. Kartu visi šie įvykiai tikrai žymėjo aukščiausią jo trumpos karjeros tašką, tokį pripažinimą, apie kokį dauguma atlikėjų tik svajoja ir kokio vizijas pats Kurtas regėdavo paauglystėje.

Augdamas mažame pietvakarinės Vašingtono valstijos dalies miestelyje Kurtas nepraleisdavo nė vieno „Saturday Night Live“ epizodo ir draugams vidurinėje mokykloje girdavosi vieną dieną būsiąs žvaigžde. Prabėgus dešimtmečiui jis tapo labiausiai garbinamu muzikinio pasaulio žmogumi. Išleidusį vos du albumus, jį šlovino kaip didingiausią savo kartos dainų autorių; tik prieš dvejus metus jo nepriėmė dirbti valytoju šunų veisykloje.

Bet priešaušrio valandomis Kurtas nejautė nei teisės, nei noro švęsti; dėmesys netgi paskatino jo įprastinį negalavimą. Jautėsi fiziškai sergąs, kentėjo nuo to, ką apsakė kaip „pasikartojantį deginantį, pykinantį skausmą“ skrandyje, kurį pablogindavo stresas. Regis, nuo šlovės ir sėkmės jis jautėsi tik blogiau. Kurtas ir jo sužadėtinė, Courtney Love,

buvo labiausiai apkalbinėjama rokenrolo pora, nors dalis apkalbų sklido dėl narkotikų vartojimo. Kurtas visuomet tikėjo, kad jo talento pripažinimas išgydys daugybę emocinių, ankstyvą jo gyvenimą paženklinusių skausmų. Atėjusi sėkmė parodė, koks kvailas buvo šis įsitikinimas, ir padidino kaltę, kurią jis juto, nes iki dausų išaugęs jo populiarumas sutapo su didėjančiu įnikimu į narkotikus.

Ankstyvą rytą savo viešbučio kambaryje Kurtas paėmė mažą balto kiniško heroino maišelį, paruošė švirkštą ir susileido turinį sau į ranką. Tai nebuvo neįprasta, nes heroiną Kurtas pastoviai vartojo jau kelis mėnesius, o paskutinius du, jiems su Love tapus pora, prisidėdavo ir ji. Bet tą naktį Courtney miegant Kurtas neatsargiai – o gal tyčia – suvartojo daug didesnę heroino dozę, nei būtų buvę saugu. Perdozavimas nudažė jo odą vandens žalsvumo atspalviu, sustabdė kvėpavimą ir surakino raumenis. Jis nuslydo nuo lovos, veidu žemyn nukrito ant drabužių krūvos ir atrodė lyg serijinio žudiko atmestinai nusviestas lavonas.

„Esmė ne ta, kad jis perdozavo, – prisiminė Love. – Jis buvo NEGYVAS. Jei nebūčiau pabudusi septintą... nežinau, galbūt tai pajutau. Viskas buvo taip sumauta. Tai buvo nesveika, beprotiška." Love puolė karštligiškai jį gaivinti. Vėliau tai taps įprastu dalyku: ji apipylė sužadėtinį šaltu vandeniu ir kumščiu trankė į saulės rezginį, kad jo plaučiai pradėtų varinėti orą. Iškart nesulaukusi atsako, ji savo veiksmus pakartojo kaip užsispyręs greitosios pagalbos darbuotojas, gaivinantis širdies priepuolio ištiktą auką. Galų gale po kelių minučių Courtney išgirdo, kaip jis ėmė gaudyti orą. Kurtas vėl kvėpavo. Ji toliau jį gaivino, šlakstė veidą vandeniu ir judino galūnes. Po kelių minučių jis atsisėdo, kalbėjo ir, nors vis dar buvo stipriai apsvaigęs, šypsojosi, lyg būtų patenkintas savo žygiu. Tai buvo pirmas kartas, kai jis vos nemirė nuo perdozavimo. Kaip tik tą dieną, kai tapo žvaigžde.

Per vieną vienintelę dieną Kurtas visuomenės akyse gimė, savo asmeninėse tamsybėse mirė ir buvo prikeltas meilės jėgos. Tai buvo nepaprastas laimėjimas, neįtikimas ir beveik neįmanomas, bet tą patį būtų galima pasakyti apie didelę dalį jo nestandartinio gyvenimo, pradedant nuo to, iš kur jis kilo.

1 PIRMIAUSIA GARSIAI RĖKTI

ABERDYNAS, VAŠINGTONAS
1967 METŲ VASARIS–1973 METŲ GRUODIS

Apie savo norus jis praneša pirmiausia garsiai rėkdamas, o jei šis būdas neveikia – ima verkti.
Iš tetos pasakojimo apie aštuoniolikos mėnesių amžiaus Kurtą Cobainą

Kurtas Donaldas Cobainas gimė 1967 metų vasario 20 dieną ligoninėje, stovinčioje ant kalvos Aberdyne, Vašingtone. Jo tėvai gyveno kaimynystėje esančiame Hokiame, bet kaip Kurto gimimo vieta Aberdynas labai deramas – tris ketvirčius savo gyvenimo jis praleis dešimties mylių spinduliu nuo tos ligoninės ir visiems laikams bus glaudžiai susiję̨s su šituo kraštovaizdžiu.

Bet kas, tą lietingą pirmadienį pažvelgęs iš Greis Harboro bendruomenės ligoninės, būtų išvydęs atšiauriai gražų kraštą, kuriame miškai, kalnai, upės ir galingas vandenynas susilieja į didingą reginį. Medžiais apaugusios kalvos supo trijų upių, įtekančių į netoliese tyvuliuojantį Ramųjį vandenyną, santaką. Visos šios panoramos viduryje plytėjo Aberdynas, didžiausias Greis Harboro apygardos miestas, turintis 19 000 gyventojų. Netoli į vakarus buvo mažesnis – Hokiamas, kur nedideliame vieno aukšto namelyje gyveno Kurto tėvai, Donas ir Wendy. Pietuose, už Čiheiliso upės, buvo Kosmopolis, iš kur buvo kilusi jo motinos šeima, Fradenburgai. Giedrą dieną – o tokios srityje, kuriai tekdavo daugiau nei 80 colių kritulių per metus, buvo retos – galima įžiūrėti už devynių mylių esantį Monteseiną, kuriame užaugo Kurto senelis Lelandas Cobainas. Tai buvo nedidukas pasaulis, kuriame visi buvo taip susiję, kad galiausiai Kurtas užaugo žymiausiu Aberdyno „produktu“.

Vaizde, matomame iš trijų aukštų ligoninės, dominavo šeštas judriausias Vakarų pakrantės uostas. Čiheiliso upe plūduriavo tiek rąstų, kad

galėdavote įsivaizduoti, kaip jais pereinate dviejų kilometrų skersmens žiotis. Į rytus plytėjo Aberdyno centras, jo prekybininkai skųsdavosi, kad nuolatinis rąstvežių dundėjimas atbaido pirkėjus. Tai buvo dirbantis miestas, ir darbas jame beveik visiškai priklausė nuo aplinkinėse kalvose augančių pocūgių pavertimo prekybos objektu. Aberdyne egzistavo 37 skirtingos lentpjūvės. Šalia jų kaminų tik septynis aukštus turintis aukščiausias miesto pastatas atrodė it neūžauga. Pakalnėje po ligonine stovėjo milžiniškas, didžiausias iš visų „Rayonier Pulp Mill" kaminas, iškilęs per 150 pėdų ir nenutrūkstamai į padanges spjaudantis medienos masės dūmus.

Nors Kurtui gimus ekonomika lėtai smuko, Aberdyne gyvenimas virte virė. Ši apygarda buvo viena iš nedaugelio valstijoje, kurios gyventojų skaičius mažėjo, nes netekusieji darbo laimės ieškoti traukė kitur. Medienos pramonė pradėjo kentėti dėl užsienio konkurencijos ir per didelio miškų kirtimo. Kraštovaizdyje jau ryškėjo išnaudojimo padariniai: už miesto plytėjo plynai iškirsti ruožai – priminimas, kaip naujakuriai, pasak knygos apie vietos istoriją pavadinimo, „stengėsi iškirsti viską". Už bedarbystę bendruomenei teko mokėti socialinę augančių alkoholizmo, smurto šeimose ir savižudybių kainą. 1967 metais būta 27 smuklių, o miesto širdyje stūksojo daugybė apleistų pastatų, dalis jų prieš uždaromi šeštojo dešimtmečio pabaigoje buvo viešnamiais. Miestas dėl viešųjų namų buvo įgijęs tokią prastą šlovę, kad 1952 metais „Look" žurnalas pavadino jį „vienu iš karščiausių Amerikos kovos su nuodėme taškų".

Vis dėlto Aberdyno centrinės dalies žlugimas ėjo koja kojon su glaudžia bendruomene, kurioje kaimynai padėjo kaimynams, tėvai dalyvavo mokyklų gyvenime, o šeimos saitai įvairialypėje imigrantų populiacijoje išliko tvirti. Bažnyčių skaičius viršijo smuklių, ir tai buvo vieta, kurioje, kaip ir daugelyje mažų septintojo dešimtmečio Vidurio Amerikos miestelių, vaikams su dviračiais buvo leidžiama laisvai dūkti kaimynystėje. Kurtui augant, visas miestas virto jo kiemu.

Kurto, kaip ir daugumos pirmagimių, atėjimas į pasaulį tapo švente tiek jo tėvams, tiek kitiems giminaičiams. Jis turėjo šešis dėdes ir tetas

iš motinos pusės, du dėdes – iš tėvo ir buvo pirmuoju abiejų giminės dalių vaikaičiu. Tai buvo didelės šeimos, ir jo motina, patraukusi spausdinti pranešimų apie gimimą, tik artimiausiems giminėms jų išsiuntė penkiasdešimt, o pasauliui apie Kurto atėjimą paskelbė vasario 23 dienos gimimų skilties eilutė „Aberdeen Daily World": „Vasario 20 dieną ponui ir poniai Donald Cobain, 28301/2 Aberdyno kelias, Hokiamas, Greis Harboro bendruomenės ligoninėje gimė sūnus."

Kurtas gimė septynių svarų svorio ir septynių su puse colio ūgio, jo plaukai ir gymis buvo tamsūs. Po penkių mėnesių kūdikio plaukučiai ir gymis nušviesėjo. Jo tėvo šeimos protėviai buvo airiai ir prancūzai, 1875 metais imigravę iš Airijos Tirono srities. Iš jų Kurtas paveldėjo kampuotą smakrą. Iš motinos pusės, Fradenburgų, kurie buvo vokiečių, airių ir anglų kilmės – rausvus skruostus ir šviesius plaukus. Bet labiausiai stulbinantis jo bruožas buvo nepaprastai žydros akys. Net seselės ligoninėje pastebėjo jų grožį.

Ėjo septintasis dešimtmetis, Vietname siautėjo karas, bet, nepaisant vieno kito pranešimo žiniose, Aberdynas labiau priminė šeštojo dešimtmečio Ameriką. Kurto gimimo dieną „Aberdeen Daily World" išspausdino naujieną apie amerikiečių pergalę Kvang Ngajaus mieste, o šalia – vietos pranešimus apie nupjautos medienos kiekį ir „JCPenney" reklamą, kurioje buvo skelbiama apie Vašingtono gimimo dienos proga po 2,48 dolerio išparduodamus flanelinius marškinius. Los Andžele „Kas bijo Virdžinijos Vulf?"* sulaukė trylikos „Oskarų" nominacijų, bet įvažiuojamame Aberdyno kino teatre buvo demonstruojamas „Paplūdimio merginos"**.

Dvidešimt vienerių Kurto tėvas Donas dirbo mechaniku „Chevron" degalinėje Hokiame. Donas buvo patrauklus ir atletiškas, kirpimas ežiuku ir Buddy'o Holly'o stiliaus akiniai darė jį panašų į moksliuką. Devyniolikmetė Kurto motina, Wendy, buvo jo priešingybė – klasikinė gražuolė, atrodanti kaip Marcia Brady ir besirengianti truputį panašiai

* „Who's afraid of Virginia Wolf?" (čia ir toliau vertėjos pastabos).

** „Girls on the beach".

į ją. Jie susipažino vidurinėje mokykloje, kurioje Wendy buvo pravardžiuojama Vėjeliu. Ji pastojo birželį, praėjus vos kelioms savaitėms po vidurinės baigimo. Donas pasiskolino tėvo sedaną, sugalvojęs dingstį jiems abiem nuvažiuoti į Aidahą, ir ten jiedu susituokė be tėvų sutikimo.

Kurtui gimus pora gyveno Hokiame, mažyčiame namelyje, stovinčiame kito namo užpakaliniame kieme. Donas ilgas valandas dirbo degalinėje, o Wendy rūpinosi kūdikiu. Kurtas miegojo baltame pintame lopšyje su dideliu geltonu kaspinu viršuje. Pinigų trūko, bet praėjus kelioms savaitėms po Kurto gimimo jie šiaip ne taip sukrapštė jų tiek, kad galėtų išsikraustyti iš to mažo namelio ir persikelti į didesnį adresu Aberdyno kelias, 2830. „Nuoma, – prisiminė Donas, – mėnesiui atsieidavo tik penkiais doleriais daugiau, bet tais laikais penki doleriai buvo dideli pinigai."

Gal artėjančias bėdas kas nors ir pranašavo, pirmieji nesutarimai namie kilo dėl pinigų. Nors Doną 1968 metų pradžioje paaukštino, jis uždirbdavo tik 6000 dolerių per metus. Dauguma jų kaimynų ir draugų dirbo fizines jėgas išsunkiančius darbus medienos pramonėje – viename tyrime profesija buvo nusakyta kaip „pavojingesnė gyvybei nei karas" – jie gaudavo didesnius atlyginimus. Cobainai iš visų jėgų stengėsi neviršyti savo finansinių galimybių, bet Kurtą jie rūpinosi gerai rengti ir net išlaidavo profesionalioms fotografijoms. Vienoje tais laikais darytoje nuotraukoje Kurtas pasipuošęs baltais marškiniais, juodu kaklaraiščiu, pilku kostiumu ir atrodo lyg mažasis lordas Fontlerojus. Vis dar kūdikiškai putlus, apvalainų skruostų. Kitoje nuotraukoje jis dėvi derančius mėlyną liemenę, švarką ir skrybėlę, labiau tinkančią Filipui Marlou nei pusantrų metų berniukui.

1968 metų gegužę, kai Kurtui buvo penkiolika mėnesių, Wendy keturiolikmetė sesuo Mari parašė apie jį rašinėlį namų ekonomikos pamokai. „Daugiausiai juo rūpinasi motina, – rašė Mari. – Savo atsidavimą ji rodo jį apkabindama, girdama, kai jis to nusipelno, ir įsitraukdama į daugelį jo žaidimų. Tėvą pamatęs jis nusišypso, jam patinka, kai tėtis jį laiko. Apie savo norus jis praneša pirmiausia garsiai rėkdamas, o jei šis būdas neveikia – ima verkti." Mari užrašė, kad mėgstamiausias jo žai-

dimas buvo „kukū", pirmas dantis išdygo aštuntą mėnesį, o pirmi dvylika žodžių – „kakava", „mama", „tėtė", „kamuolys", „skrebutis", „iki", „labas", „vaikas", „aš", „meilė", „dešrainis" ir „kačiukas".

Mėgstamiausi Kurto žaislai buvo armonikėlė, būgnas, krepšinio kamuolys, mašinėlės, sunkvežimiukai, kaladėlės, trinkelė, žaislinis televizorius ir telefonas. Apie nusistovėjusią tvarką namie Mari rašė: „Į miegą jis reaguoja pradėdamas verkti, kai jį paguldo. Jis taip domisi šeima, kad nenori jų palikti." Jo teta apibendrino: „Jis yra laimingas, besišypsantis kūdikis, o tokią jo asmenybę formuoja teikiamas dėmesys ir meilė."

Wendy buvo rūpestinga motina, skaitė knygas apie mokymąsi, pirko korteles su žodžiais ir paveikslėliais ir, padedama brolių ir seserų, stengėsi, kad Kurtu būtų deramai rūpinamasi. Kurto gimimas tapo švente, į kurią įsitraukė visa didelė šeima, ir jis tiesiog tarpo nuo viso jam rodomo dėmesio. „Negaliu net apsakyti džiaugsmo ir gyvybingumo, kuriuos šeimai atnešė Kurto gimimas, – prisiminė Mari. – Jis buvo toks mažas kunkuliuojantis žmogiukas. Jis buvo juokingas, protingas ir sumanus." Kartą, kai Kurto teta negalėjo suprasti, kaip nuleisti jo lopšį, pusantrų metukų mažylis tiesiog ėmė ir padarė tai pats. Wendy sūnaus prasimanymai taip žavėjo, kad ji išsinuomojo „Super-8" filmavimo kamerą ir suko apie jį filmukus. Tokias išlaidas šeima vargiai galėjo sau leisti. Viename filmuke matome, kaip laimingas, besišypsantis mažas berniukas pjausto savo antrojo gimtadienio tortą ir atrodo esąs tėvams pasaulio bamba.

Sulaukęs antrųjų savo Kalėdų Kurtas jau rodė susidomėjimą muzika. Fradenburgai buvo muzikali šeima. Chuckas, vyresnysis Wendy brolis, grojo grupėje „Beachcombers"; Mari grojo gitara; jos dėdė Delbertas, tenoras, net pasirodė filme „Džiazo karalius". Cobainams lankantis Kosmopolyje, Kurtą apžavėjo šeimos improvizacijos. Jo tetos ir dėdės įrašė, kaip jis dainuoja „The Beatles" dainą „Hey Jude", Arlo Guthrie'o „Motorcycle song" ir pagrindinę „The Monkees" televizijos serialo dainą. Net vis dar būdamas kūdikis, Kurtas mėgo pats sugalvoti žodžius. Būdamas ketverių metų, grįžęs iš pasivaikščiojimo parke su

Mari, jis atsisėdo prie pianino ir sukūrė paprastą dainelę apie jų nuotykius. „Nuėjome į parką, nusipirkome saldainių", – dainavo jis. „Buvau tiesiog apstulbusi, – prisiminė Mari. – Turėjau įjungti magnetofoną ir viską įrašyti – veikiausiai tai buvo pirmoji jo daina."

Netrukus po antrojo gimtadienio Kurtas susikūrė įsivaizduojamą draugą, kurį pavadino Bodu. Galiausiai tėvai taip susirūpino dėl jo prisirišimo prie iliuzinio bičiulio, kad po to, kai Kurto dėdę išsiuntė į Vietnamą, pasakė jam, kad Bodą taip pat pašaukė į kariuomenę. Bet Kurtas šia istorija iki galo nepatikėjo. Kartą būdamas trejų jis žaidė su raides spausdinančiu tetos telegrafo aparatu, kuriam buvo nustatyta „aido" padėtis. Kurtas išgirdo aidą ir paklausė: „Ar tas balsas kalba su manimi? Bodai? Bodai?"

1969 metų spalį, kai Kurtas buvo dvejų su puse, Donas ir Wendy nusipirko pirmąjį namą Aberdyno Rytų pirmojoje gatvėje, 1210. Tai buvo dviejų aukštų, 1000 kvadratinių pėdų namas su kiemu ir garažu. Už jį sumokėjo 7950 dolerių. 1923 metų būstas stovėjo rajone, retsykiais menkinamai vadinamame „nusikaltimų landynėmis". Į šiaurę nuo Cobainų buveinės tekėjo dažnai patvinstanti Viškos upė, o pietryčiuose stūksojo miškingas skardis, vietinių pramintas „Prisimink mane" kalva. Amžiaus pradžioje ant jos stovėjo „Think of Me" cigarečių reklama.

Tai buvo vidurinės klasės namas vidurinės klasės rajone, kurį Kurtas vėliau pavadino „baltosiomis šiukšlėmis, apsimetinėjančiomis vidurine klase". Pirmame aukšte buvo svetainė, valgomasis, virtuvė, Wendy ir Dono miegamasis. Antrame buvo trys kambariai: nedidelis žaidimų kambarys ir du miegamieji. Vienas atiteko Kurtui. Kitas buvo skirtas Kurto broliui arba sesei – tą mėnesį Wendy sužinojo, kad vėl laukiasi.

Kurto sesuo Kimberley gimė, kai jam buvo treji. Net būdama kūdikiu ji buvo nepaprastai panaši į Kurtą, turėjo tokias pat užburiančias žydras akis ir šviesius plaukus. Kai tėvai parsivežė Kimberley iš ligoninės, Kurtas atkakliai pareikalavo pats įnešti ją į namus. „Jis ją taip mylėjo, – prisiminė Kurto tėvas. – Iš pradžių jie vienas kitą labai brangino." Trejų metų skirtumas buvo tobulas, nes rūpinimasis seserimi tapo

viena iš pagrindinių Kurto pokalbių temų. Taip atsirado būdo bruožas, kurį Kurtas išlaikys visą gyvenimą. Jis jautriai, kartais net pernelyg, reaguodavo į kitų poreikius ir kančias.

Du vaikai pakeitė Cobainų šeimos gyvenimą, menką laisvalaikį surydavo apsilankymai pas gimines ir Dono užsiėmimai miesto sporto įvykiais. Žiemą jis žaidė krepšinio lygoje, vasarą – beisbolo komandoje. Nemažą jų gyvenimo dalį sudarė lankymasis varžybose ar po jų vykstantys susiėjimai. Per sportą Cobainai susipažino ir susidraugavo su Rodu ir Dres Herlingais. „Jie buvo šeimos žmonės ir daug laiko praleisdavo su vaikais", – prisiminė Rodas Herlingas. Palyginti su kitomis septintojo dešimtmečio Amerikos šeimomis, jie buvo itin senamadiški: tais laikais niekas iš jų draugijos nerūkė žolės, Donas ir Wendy retai išgerdavo.

Vieną vasaros vakarą Herlingai svečiavosi pas Cobainus. Kai visi žaidė kortomis, Donas įėjo į kambarį ir paskelbė: „Turiu žiurkę." Dėl mažo aukščio ir vandens Aberdyne žiurkių netrūko. Donas iš peilio ir šluotos koto pradėjo kurpti primityvią ietį. Tai sudomino penkiametį Kurtą. Jis nusekė paskui tėvą į garažą, kur šiukšlių dėžėje rausėsi žiurkė. Donas liepė Kurtui pasitraukti atokiau, bet tokiam smalsiam vaikui tai buvo neįmanoma – Kurtas slinko artyn, kol įsikibo tėvui į kelnių klešnę. Veikti jie numatė taip: Rodas Herlingas pakels šiukšlių dėžės dangtį, tuomet Donas pasmeigs žiurkę ietimi. Herlingas pakėlė, Donas metė šluotkotį, bet į žiurkę nepataikė, ir ietis įsmigo į grindis. Donui bergždžiai stengiantis ištraukti ietį, žiurkė suglumusi ramiai užšoko šluotkočiu, užbėgo Donui ant peties, plykštelėjo žemėn ir sprukdama iš garažo perbėgo Kurtui per kojas. Viskas nutiko labai greitai, bet Dono veido išraiška ir išsiplėtusios Kurto akys buvo tokios, kad visi raičiojosi iš juoko. Iš šio įvykio virtuvėje kvatotasi valandų valandas, jis įėjo į šeimos pasakojimų istoriją: „Ei, ar prisimeni tą kartą, kai tėtis bandė nusmeigti žiurkę?" Labiausiai juokėsi Kurtas, bet būdamas penkerių jis juokdavosi iš visko. Tai buvo gražus juokas, panašus į kutenamo kūdikio skleidžiamus garsus. Jis palydėdavo nemaža šeimos gyvenimo įvykių.

1972 metų rugsėjį Kurtas pradėjo lankyti darželį Roberto Gray'aus pradinėje mokykloje už trijų kvartalų nuo namų. Pirmą dieną į mokyklą jį nuvedė Wendy, bet paskui jau traukdavo pats. Pirmoji ir šalia esančios gatvės tapo jo karalija. Mokytojai jį gerai pažinojo kaip ne pagal metus subrendusį, smalsų mokinį su Snupio priešpiečių dėžute. Tų metų pranešime tėvams Kurto mokytojas parašė: „Tikrai gabus mokinys." Jis nebuvo drovus. Kai pamokai „Parodyk ir papasakok" buvo atvestas lokio jauniklis, Kurtas buvo vienas iš nedaugelio mokinių, pozavusių su juo nuotraukoms.

Geriausiai Kurtui sekėsi dailė. Būdamas penkerių jau demonstravo neeilinius gabumus. Jo piešiniai atrodė realistiški. Tony Hirshmanas su Kurtu susipažino darželyje ir buvo priblokštas šio gebėjimų. „Jis galėjo nupiešti bet ką. Kartą žiūrėjome į vilkolakių paveikslėlius, ir jis nupiešė vieną, atrodantį visai kaip nuotraukoje." Tais metais Kurtas nupiešė gausybę piešinių, vaizdavusių Vandens žmogų, padarą iš Juodosios lagūnos, peliuką Mikį ir Plutą. Per šventes ir gimtadienius šeimynykščiai dovanodavo jam piešimo reikmenis, ir Kurto kambarys veikiai ėmė panėšėti į dailininko studiją.

Tobulinti meninius gebėjimus Kurtą skatino senelė iš tėvo pusės – Iris Cobain. Ji rinko atmintinus daiktus apie Normaną Rockwellą – Franklino Minto lėkštes su „Saturday Evening Post" iliustracijomis ant jų. Ji pati išsiuvinėjo nemažai Rockwello atvaizdų ir žymiausią jo paveikslą „Išsilaisvinimas nuo troškimų", kuriame vaizduojama Padėkos dienos vakarienė, pakabino ant savo dvigubo gyvenamojo autofurgono sienos. Iris net įtikino Kurtą imtis mėgstamiausio jos užsiėmimo – dantų krapštukais ant ką tik surinktų grybų raižyti grubias Rockwello paveikslų kopijas. Šiems didžiuliams grybams išdžiūvus dantų krapštukų pėdsakai likdavo matomi, lyg kokie miškinių raižiniai.

Iris vyras, Kurto senelis Lelandas Cobainas, nebuvo meniškos prigimties – jis vairavo asfalto volą, tai atsiėjo jam nemažą dalį klausos, bet jis išmokė Kurtą medžio darbų. Lelandas buvo stačiokiškas ir šiurkštus, ir kai Kurtas jam parodė savo pieštą peliuką Mikį (Kurtui labai patiko Disney'aus personažai), Lelandas apkaltino jį paveikslėlį

nukopijavus. „Nenukopijavau“, – pasakė Kurtas. „Nukopijavai“, – laikėsi Lelandas. Jis davė Kurtui tuščią popieriaus lapą, pieštuką ir metė iššūkį: „Štai, nupiešk man dar vieną ir parodyk, kaip tai padarei.“ Šešiametis atsisėdo ir be jokio pavyzdžio nupiešė beveik tobulą antino Donaldo, o tuomet ir Gufio iliustraciją. Plačiai šypsodamasis pakėlė akis nuo popieriaus, vienodai patenkintas tiek piešiniu, tiek tuo, kad įrodė seneliui galįs tai padaryti.

Kurto kūrybingumas vis labiau plėtojosi muzikine linkme. Nors groti pianinu oficialiai niekuomet nesimokė, paprastas melodijas galėjo pagroti iš klausos. „Net mažas būdamas, – prisiminė jo sesuo Kim, – jis galėdavo atsisėsti ir tiesiog paskambinti ką nors, ką buvo išgirdęs per radiją. Jis galėdavo popieriuje ar muzika meniškai išreikšti viską, ką sugalvodavo.“ Kad jį paskatintų, Donas ir Wendy nupirko peliuko Mikio būgnų rinkinį, kurį Kurtas kasdien po pamokų veržliai trankydavo. Nors plastikinius būgnus ir mėgo, tikrų būgnų rinkinys, esantis dėdės Chucko namuose, jam patiko labiau, nes jais galėdavo sukelti daugiau triukšmo. Kurtas taip pat mėgo brązginti tetos Mari gitara, nors ji buvo tokia sunki, kad jam linkdavo keliai. Jis brązgindavo kurdamas dainas. Tais metais nusipirko pirmą įrašą, sentimentalų Terry'o Jackso singlą „Seasons in the sun“.

Kurtui taip pat patiko peržiūrinėti dėdžių ir tetų turimus albumus. Kartą būdamas šešerių lankėsi pas tetą Mari ir knisosi po jos įrašų kolekciją, ieškodamas „The Beatles“ albumo – jie buvo vieni jo mylimiausių. Staiga riktelėjo ir išsigandęs nubėgo pas tetą. Jis laikė „The Beatles“ albumą „Yesterday and today“ su žymiuoju „skerdiko viršeliu“, kuriame grupės nariai buvo vaizduojami su mėsos gabalais. „Tai padėjo man suprasti, koks jautrus įspūdžiams jis buvo tokio amžiaus“, – prisiminė Mari.

Jis taip pat jautriai reagavo į tarp tėvų didėjančią įtampą. Pirmus kelerius Kurto gyvenimo metus namie būdavo pykstamasi nedaug, bet nesklandė ir didelės meilės įrodymų. Kaip ir daugelis jaunystėje susituokusių porų, Donas ir Wendy buvo du aplinkybių užvaldyti žmonės. Jų gyvenimai sukosi aplink vaikus, ir tą menką romantikos ugnelę,

degusią prieš atsirandant vaikams, buvo sunku įžiebti iš naujo. Doną baugino finansiniai sunkumai, visą Wendy laiką užėmė rūpinimasis vaikais. Jie vis daugiau ginčydavosi ir šaukdavo vaikų akivaizdoje. „Nė neįsivaizduoji, kaip sunkiai aš dirbu“, – šaukdavo Donas Wendy, o ji atsiliepdavo tuo pačiu.

Vis dėlto ankstyvoje vaikystėje Kurtas patyrė daug džiaugsmo. Vasarą jie atostogaudavo Fradenburgų šeimos trobelėje Vošavėjaus Vašingtono pakrantėje. Žiemą važinėdavosi rogutėmis. Aberdyne retai snigdavo, taigi jie važiuodavo į rytuose už miškakirčių miestelio Porterio plytinčias žemas kalvas, į Miglotosios viršukalnės kalną. Išvykos su rogutėmis visuomet būdavo panašios: jie pastatydavo automobilį, ištraukdavo Dono ir Wendy toboganą, sidabrinį Kim padėklą, Kurto „Flexible Flyer“ ir pasiruošdavo skrieti nuo kalno. Kurtas čiupdavo savo rogutes, įsibėgėdavo ir mesdavosi nuo kalno kaip į ilgą šuolį kylantis sportininkas. Pasiekęs papėdę pamojuodavo tėvams pranešdamas, kad išgyveno nusileidimą. Tuomet paskui jį sekdavo kiti šeimynykščiai ir atgal į kalvą kopdavo visi kartu. Nusileidimą ir pakilimą kartodavo valandų valandas, kol sutemdavo arba kol Kurtas griūdavo iš nuovargio. Visiems traukiant atgal prie automobilio Kurtas priversdavo pažadėti, kad kitą savaitgalį jie čia grįš. Vėliau šiuos laikus jis prisimins kaip mieliausius vaikystės atsiminimus.

Kai Kurtui buvo šešeri, šeima nuvyko į miesto centre esančią fotostudiją pozuoti oficialiam kalėdiniam portretui. Wendy sėdi nuotraukos centre, jai už nugaros sklindanti prožektoriaus šviesa atrodo lyg aureolė. Ji sėdi ant didelės medinės kėdės su atlošu, dėvi ilgą, baltai ir rausvai dryžuotą Viktorijos laikų stiliaus suknelę rauktais rankogaliais. Ant kaklo prigludusi juoda juostelė, pečius siekiantys dulsvai rausvi plaukai perskirti per vidurį, visos sruogos krinta tvarkingai. Tobula laikysena ir jos riešai, atremti į ranktūrius, daro ją panašią į karalienę.

Trejų metų Kim sėdi mamai ant kelių. Aprengta ilga balta suknele ir juodais odiniais bateliais, ji atrodo it maža motinos kopija. Ji žiūri tiesiai į kamerą ir atrodo taip, lyg bet kurią akimirką gali pravirkti.

Donas stovi už kėdės, pakankamai arti, kad būtų nuotraukoje, bet ir kažkaip nutolęs. Jis kiek susikūprinęs, veide – ne tiek šypsena, kiek suglumusi išraiška. Jis vilki šviesiai violetinius ilgarankovius marškinius su keturių colių apykakle ir pilką liemenę – apdarą, kokiu galėtume įsivaizduoti „Saturday Night Live" vilkinčius Steve'ą Martiną ar Daną Aykroydą. Žvelgia kažkur tolyn, lyg stebėtųsi, kodėl jį atitempė į fotostudiją, kai tuo metu galėtų žaisti kamuoliu.

Kurtas stovi kairėje priešais tėvą, per pėdą ar dvi nuo kėdės. Jis vilki dviejų atspalvių dryžuotas mėlynas kelnes, derančią liemenę ir raudonus, kiek per didelius marškinius, kurių rankovės kone dengia jo plaštakas. Kaip ir pritinka tikrajam šeimos linksmintojui, jis ne šiaip šypsosi, jis juokiasi. Atrodo iš tikrųjų laimingas – mažas su šeima šeštadienį besilinksminantis berniukas.

Jie visi – nepaprastai geros išvaizdos šeima, jų išorė tarsi liudija grynai amerikietišką kilmę – švarūs plaukai, balti dantys, gerai išlyginti drabužiai atrodo it būtų išplėšti iš aštuntojo dešimtmečio pradžios „Sears" katalogo. Vis dėlto pažvelgus įdėmiau atsiskleidžia šis tas, kas turėjo būti akivaizdu net fotografui. Tai šeimos, bet ne susituokusios poros nuotrauka. Donas ir Wendy nesiliečia vienas prie kito, tarp jų nesimato prieraišumo. Atrodo, lyg jie būtų netgi ne tame pačiame kadre. Kurtas stovi prieš Doną, o Kim sėdi Wendy ant kelių taip, kad galima būtų tiesiog paimti žirkles ir perskirti nuotrauką – ir šeimą – tiesiai per vidurį. Gautumėte dvi atskiras šeimas, po vieną suaugusįjį ir vaiką kiekvienoje, abu tos pačios lyties: vienoje pusėje Viktorijos laikų suknelės, kitoje – berniukai plačiomis apykaklėmis.

2 NEKENČIU MAMOS, NEKENČIU TĖČIO

ABERDYNAS, VAŠINGTONAS.
1974 METŲ SAUSIS–1979 METŲ BIRŽELIS

Nekenčiu mamos, nekenčiu tėčio.
Iš eilėraščio ant Kurto kambario sienos

1974 metais, Donui nusprendus pakeisti darbą ir pradėti dirbti medienos pramonėje, įtampa šeimoje išaugo. Donas nebuvo stambus ir nelabai domėjosi 200 pėdų aukščio medžių kirtimu, taigi pradėjo dirbi „Mayr Brothers“ biure. Žinojo galiausiai uždirbsiąs daugiau nei degalinėje; deja, pirmasis jo darbas buvo žemiausio lygio, už jį mokėjo 4,10 dolerio valandinį atlygį, net mažesnį, nei Donas gaudavo dirbdamas mechaniku. Papildomai užsidirbdavo savaitgaliais atlikdamas inventorizaciją lentpjūvėse, dažnai kartu imdavo ir Kurtą. „Savo mažu dviratuku jis važinėdavosi po kiemą“, – prisiminė Donas. Vėliau Kurtas iš tėvo darbo šaipysis ir sakys, kad jį lydėti buvo kančia, bet tuo metu jis džiūgavo. Nors visą suaugusiojo gyvenimą praleis tvirtindamas priešingai, tėvo dėmesys ir pripažinimas Kurtui buvo nepaprastai svarbūs, ir jis troško jų sulaukti kuo daugiau. Vėliau Kurtas pripažins, kad ankstyvieji metai su savo atomine šeima buvo kupini džiaugsmingų prisiminimų. „Turėjau tikrai puikią vaikystę“, – pasakė jis žurnalui „Spin“ 1992 metais, bet pridūrė: „Kol man sukako devyneri.“

Donui ir Wendy dažnai tekdavo skolintis pinigų sąskaitoms apmokėti ir tai buvo viena iš pagrindinių jų nesutarimų priežasčių. Lelandas ir Iris virtuvėje laikydavo 20 dolerių banknotą ir juokais vadino jį „šokliuoju“, nes kiekvieną mėnesį paskolindavo jį sūnui produktams pirkti, iškart grąžinęs pinigus, Donas vėl skolindavosi. „Jis apmokėdavo sąskaitas ir ateidavo pas mus, – pasakojo Lelandas. –

Grąžindavo mums 20 dolerių ir tada pasakydavo: „Po velnių, šią savaitę neblogai uždirbau. Man dar liko 35 ar 40 centų." Lelandas, kuriam Wendy niekada nepatiko, nes jam atrodė, kad ji vaidina „geresnę nei Cobainai", prisiminė, kad paskui jaunoji šeima traukdavo į „Blue Beacon" užvažiuojamąją užkandinę Būno gatvėje ir likusius pinigus išleisdavo mėsainiams. Nors Donas su uošviu Charlesu Fradenburgu, dirbusiu apygardai ir vairavusiu greiderį, sutarė neblogai, Lelandas ir Wendy bendros kalbos niekuomet nerado.

Įtampa tarp jųdviejų pasiekė aukščiausią tašką Lelandui padedant rekonstruoti Pirmosios gatvės namą. Donui ir Wendy jis svetainėje pastatė židinio imitaciją, sumontavo naujus stalviršius, bet dirbdamas vis labiau ginčijosi su Wendy. Lelandas galų gale pasakė sūnui liepti Wendy liautis zyzus arba jis išeis ir paliks darbą nebaigtą. „Tada pirmą kartą išgirdau, kaip Donis jai atsikirtinėja, – prisiminė Lelandas. – Ji bambėjo dėl šio ir ano, kad galiausiai jis pasakė: „Užčiaupk savo prakeiktą burną arba jis susirinks savo įrankius ir išeis namo." Ir tą sykį ji užsičiaupė."

Kaip ir jo tėvas su juo, su vaikais Donas elgėsi griežtai. Wendy skųsdavosi, jog Donas iš vaikų visuomet tikisi gero elgesio – visiškai neįmanomas dalykas – ir reikalauja, kad Kurtas elgtųsi „lyg mažas suaugusysis". Kartais Kurtas, kaip ir visi vaikai, būdavo tikras nenuorama. Dauguma jo nusižengimų tais laikais buvo menki – jis rašydavo ant sienų ar erzindavo seserį. Už tokį elgesį dažnai gaudavo lupti, bet įprastesnė ir kasdienė Dono bausmė buvo sprigtelėti Kurtui per krūtinę ar smilkinį. Tai nebuvo labai skausminga, bet psichologinė žala buvo nemenka – jo sūnus išmoko bijoti didesnių fizinių skriaudų ir padėjo įtvirtinti Dono viršenybę. Kurtas pradėjo slėptis spintoje savo kambaryje. Mažose, uždarose erdvėse, kurios kitiems sukeltų panikos priepuolį, Kurtas ieškojo prieglobsčio.

Dalykų, nuo kurių vertėjo slėptis, išties būta: abu tėvai galėjo būti sarkastiški ir pašaipūs. Kol Kurtas nebuvo pakankamai subrendęs ir jais tikėjo, Donas ir Wendy jį perspėjo, kad jei blogai elgsis, ypač jei pešis su seserimi, Kalėdoms gaus anglių gabalą. Pokštaudami jo ko-

jinėje jie paliko anglies gabaliukų. „Tai buvo tik pokštas, – prisiminė Donas. – Taip darėme kasmet. Jis gaudavo dovanų ir visa kita – be dovanų niekuomet neliko.“ Vis dėlto šio humoro Kurtas nesuprato, bent jau taip atrodė iš to, kaip vėliau šią istoriją atpasakojo. Pasakojo, kad vienais metais jam pažadėjo žaislinį Starskio ir Hačo pistoletą, dovaną, kurios niekada negavo. Tvirtino vietoj jo gavęs tik dailiai įvyniotą anglių gabalą. Pasakodamas Kurtas perdėjo, bet vaizduotėje jau pradėjo kurti savas šeimynines istorijas.

Retkarčiais Kim su Kurtu sutardavo ir kartais dviese žaisdavo. Nors Kim ir nebuvo gabi menui kaip Kurtas ir visuomet jautė konkurenciją dėl šeimos dėmesio, kurio jam atitekdavo tiek daug, ji išmoko pamėgdžioti balsus. Ypač gerai jai sekėsi mėgdžioti peliuką Mikį bei antiną Donaldą, ir šie pasirodymai Kurtą nepaprastai pralinksmindavo. Jos vokaliniai sugebėjimai net pagimdė naują Wendy svajonę. „Didžiausia mamos svajonė buvo, – pareiškė Kim, – kad mes su Kurtu kada nors abu dirbtume „Disneyland“: jis pieštų, o aš įgarsinčiau.“

1975 metų kovas aštuonerių metų Kurtui buvo labai džiaugsmingas: jis pagaliau apsilankė „Disneyland“ ir pirmą kartą skrido lėktuvu. 1974 metais Lelandas išėjo į pensiją ir tą žiemą jie su Iris praleido Arizonoje. Donas ir Wendy nuvežė Kurtą į Sietlą, įsodino į lėktuvą, o Lelandas pasitiko berniuką Jumoje ir iš ten jie patraukė į Pietų Kaliforniją. Per dvi karštligiškas dienas aplankė „Disneyland“, „Knotts Berry Farm“ ir „Universal Studios“. Kurtas buvo sužavėtas ir primygtinai reikalavo, kad „Disneyland“ atrakcionu „Karibų piratai“ jie pasivėžintų triskart. „Knotts Berry Farm“ jis išdrįso pasivažinėti milžiniškais amerikietiškaisiais kalneliais, bet išlipo išbalusiu it šmėklos veidu. Kai Lelandas paklausė, ar jam jau užteksią, spalva sugrįžo, ir Kurtas pasivažinėjo dar kartą. Ekskursijoje po „Universal Studios“ Kurtas persisvėrė per traukinuko kraštą tiesiai priešais ryklį iš „Nasrų“, ir apsauginінkas suriko seneliams: „Įtraukit tą šviesiaplaukį susišiaušėlį atgal arba jam nukąs galvą.“ Kurtas įsakymui nepakluso ir nufotografavo ryklio nasrus vos per kelis colius nuo objektyvo. Vėliau, važiuojant greitkeliu, Kurtas už-

migo ant galinės sėdynės ir tik todėl jo seneliai prasmuko pro „Magic Mountain“, jam nepareikalavus apsilankyti ir ten.

Artimiausi ryšiai Kurtą siejo su senele Iris. Jie abu domėjosi menu ir abu kartais apimdavo kažkoks liūdesys. „Jie dievino vienas kitą, – prisiminė Kim. – Manau, jis intuityviai suvokė visą jos išgyventą pragarą.“ Tiek Iris, tiek Lelandas augo sunkiomis sąlygomis. Abu nešiojosi skurdo ir ankstyvos tėvų mirties darbe paliktus randus. Iris tėvas mirė apsinuodijęs nuodingais garais „Rayonier Pulp Mill“; Lelando tėvas, apygardos šerifas, mirė atsitiktinai iššovus savo paties ginklui. Lelandui tuomet buvo penkiolika. Jis įstojo į jūrų pėstininkus ir buvo išsiųstas į Gvadalkanalą, bet sumušė karininką ir pateko į ligoninę dėl psichikos būklės įvertinimo. Su Iris jis susituokė paleistas iš kariuomenės. Lelandas turėjo bėdų su alkoholiu ir pykčio valdymu, ypač po to, kai trečiasis jų sūnus Michaelas gimė protiškai atsilikęs ir mirė ligoninėje būdamas šešerių. „Penktadienio vakarą jis gaudavo atlyginimą ir grįždavo namo girtas, – prisiminė Donas. – Jis mušdavo mano mamą. Mušdavo mane. Mušdavo senelę ir senelės draugą. Bet taip jau tais laikais būdavo.“ Kurtui paaugus, Lelando charakteris sušvelnėjo ir mirtiniausias jo ginklas liko keiksmai.

Jei Iris ir Lelandas negalėdavo, vaikus prižiūrėdavo kuris nors iš Fradenburgų – keturių kvartalų spinduliu gyveno trys Kurto tetos. Jaunesniajam Dono broliui Gary'ui taip pat keletą kartų teko prižiūrėti vaikus ir sykį tai baigėsi pirmuoju po gimimo Kurto grįžimu į ligoninę. „Sulaužiau jam dešinę ranką, – prisiminė Gary. – Gulėjau ant nugaros, jis stovėjo man ant pėdų ir aš pėdomis mėčiau jį į orą.“ Kurtas buvo labai judrus vaikas ir tiek visur lakstydavo, kad giminės stebėjosi, kaip jis nesusilaužė dar ko nors.

Lūžusi Kurto ranka sugijo ir neatrodė, kad sužalojimas trukdytų jam sportuoti. Donas skatino sūnų žaisti beisbolą vos ne nuo tų dienų, kai šis išmoko vaikščioti, ir parūpino visus reikalingus kamuoliukus, lazdas ir pirštines. Kūdikystėje lazdos Kurtui labiau praversdavo kaip mušamieji instrumentai, bet galiausiai jis pradėjo sportuoti, iš pradžių kaimynystėje, o vėliau ir žaisti komandose. Septynerių jis žaidė pir-

mojoje savo Mažosios lygos komandoje. Ją treniravo tėvas. „Jis nebuvo geriausias komandos žaidėjas, bet žaidė neblogai, – prisiminė Gary's Cobainas. – Manau, mintyse jis žaisti iš tikrųjų nenorėjo. Sakyčiau, jis žaidė dėl tėvo."

Beisbolas buvo vienas iš pavyzdžių, parodančių, kaip Kurtas siekė tėvo pritarimo. „Kai Kurtas buvo mažas, jis su tėčiu sutardavo neblogai, – prisiminė Kim, – bet užaugęs Kurtas nė kiek nepanėšėjo į tą žmogų, kokiu tėvas norėjo, kad jis būtų."

Tiek Donas, tiek Wendy susidūrė su prieštara tarp idealizuoto ir tikrojo vaiko. Kadangi abu turėjo užsilikusių vaikystėje nepatenkintų poreikių, Kurto gimimas į paviršių iškėlė asmeninius jų lūkesčius. Donas norėjo tokio tėvo ir sūnaus ryšio, kokio niekuomet nebuvo tarp jo ir Lelando, ir manė, kad sportas padės jį užmegzti. Ir nors sportas Kurtui patiko, ypač kai tėvo nebūdavo šalia, jis intuityviai tėvo meilę siejo su šia veikla ir tai uždėjo žymę visam gyvenimui. Jo atsakas buvo dalyvauti, bet dalyvauti priverstinai.

Kurtui mokantis antroje klasėje, jo tėvai ir mokytojas nusprendė, kad neišsenkančią vaiko energiją galima koreguoti medicinos priemonėmis. Jie pasitarė su Kurto pediatru, ir iš jo dietos buvo pašalintas raudonas antro numerio maistinis dažas. Pagerėjimo nebuvo, ir tėvai apribojo Kurto suvartojamą cukraus kiekį. Galiausiai gydytojas išrašė „Ritalin", jį Kurtas gėrė tris mėnesius. „Jis buvo hiperaktyvus, – prisiminė Kim. – Tiesiog lipo sienomis, ypač jei gaudavo ką nors saldaus."

Kiti giminaičiai manė, kad Kurtas kenčia dėl dėmesio stokos ir hiperaktyvumo sindromo (DTHS). Mari prisiminė, kaip kartą apsilankė Cobainų namuose ir pamatė aplinkui lakstantį, būgnelį mušantį ir kiek gerklė neša rėkaujantį Kurtą. Ji užėjo į vidų ir paklausė sesers: „Ką, dėl visų šventųjų, jis daro?" Wendy atsakė nežinanti: „Nežinau, kaip priversti jį liautis. Išbandžiau viską." Tuo metu Wendy manė, kad tai Kurto būdas išlieti berniukiškos energijos perteklių.

Sprendimas duoti Kurtui „Ritalin" buvo kontroversiškas net 1974-aisiais. Vieni mokslininkai tvirtino, kad jis sukelia pavlovišką atsaką ir padidina priklausomybių vėlesniame gyvenime tikimybę. Kiti teigė, kad

jei vaikų hiperaktyvumas nebus gydomas, vėliau jie gali patys gydytis nelegaliais preparatais. Cobainų šeimos narių nuomonė apie Kurto diagnozę ir tai, ar trumpas gydymo kursas jam padeda, ar kenkia, skyrėsi, bet, paties Kurto nuomone, kurią jis vėliau išdėstė Courtney Love, vaistas buvo reikšmingas. Love, kuriai pačiai vaikystėje buvo išrašytas „Ritalin", sakė, kad šią temą jie dažnai aptarinėdavo. „Kai esate vaikas ir jums duoda vaistą, sukeliantį tokius pojūčius, ko griebsitės suaugę? – paklausė Courtney. – Vaikystėje jis sukeldavo euforiją. Argi to neprisiminsite?"

1976 metų vasarį, savaitė po devintojo Kurto gimtadienio, Wendy pranešė Donui, kad nori skirtis. Apie tai ji paskelbė vieną vakarą ir išlėkė su savo „Camaro", palikusi Doną aiškinti viską vaikams. Aiškinimas nebuvo jo stiprioji pusė. Nors vedybiniai Dono ir Wendy nesutarimai antrojoje 1974 metų pusėje tik augo, jos pareiškimas Doną ir kitus šeimos narius užklupo netikėtai. Donas viską neigė ir atsiribojo, paniro giliai į save. Tokį elgesį vėliau kritinėmis akimirkomis atkartos ir Kurtas. Wendy visuomet buvo stipri ir į atsitiktinius įniršio protrūkius linkusi asmenybė, vis dėlto tai, kad ji nori išardyti šeimą, Doną sukrėtė. Labiausiai ji skundėsi tuo, kad Donas vis smarkiau įsitraukia į sportinę veiklą – jis ne tik žaidė poroje komandų, bet ir treniravo bei teisėjavo. „Aš netikėjau, kad tai įvyks, – prisiminė Donas. – Skyrybos tuomet nebuvo tokios įprastos. Ir skirtis aš nenorėjau. Ji tiesiog norėjo viską baigti."

Galų gale kovo 1 dieną išsikraustė patsai Donas ir išsinuomojo kambarį Hokiame. Jis tikėjosi, kad Wendy atlyš ir santuoka išliks, taigi nuomą mokėdavo kas savaitę. Donui šeima buvo didžiulė jo tapatumo dalis, o buvimas tėvu tapo pirmuoju kartu gyvenime, kai jis jautėsi reikalingas. „Skyrybų idėja jį sugniuždė", – prisiminė Stanas Targusas, geriausias Dono draugas. Išsiskyrimą dar labiau apsunkino tai, kad Wendy šeima, ypač jos sesuo Janis su vyru Clarku, gyvenę netoli Cobainų, Doną nepaprastai mėgo. Keletas Wendy giminaičių svarstė, kaip ji išsivers be Dono finansiniu požiūriu.

Kovo 29 dieną Donui buvo įteiktas teismo šaukimas ir prašymas nutraukti santuoką. Po jų pasipils teisinių dokumentų lavina. Donas dažnai

nai į juos neatsakinės beviltiškai tikėdamasis, kad Wendy persigalvos. Liepos 9 dieną sprendimas buvo priimtas jam nedalyvaujant, nes vyras neatsakė į Wendy pareiškimus. Tą pačią dieną buvo priimtas galutinis sprendimas, pagal jį namas atiteko Wendy, bet Donui buvo suteikta teisė į 6500 dolerių, kurie turės būti išmokėti, jei Wendy parduos namą, vėl ištekės arba kai Kurtas sulauks aštuoniolikos. Donui atiteko jo 1965 metų gamybos pusės tonos „Ford" pikapas, Wendy leista pasilaikyti šeimai priklausantį 1968 metų „Camaro".

Vaikų globa atiteko Wendy, bet Donui nurodyta kas mėnesį kiekvienam vaikui išlaikyti mokėti po 150 dolerių, apmokėti medicinos ir stomatologijos išlaidas, jam suteiktos „protingos" lankymo teisės. Kadangi tai buvo mažo miestelio teismas aštuntajame dešimtmetyje, lankymo teisės nebuvo aiškiai apibrėžtos, o susitarimas dėl lankymo – neoficialus. Donas persikraustė pas tėvus, į jų gyvenamąją priekabą Monteseine. Jis ir toliau, net pasirašius paskutinius popierius, vylėsi, kad Wendy persigalvos.

Wendy tai nė kiek nerūpėjo. Ką nors padariusi, ji palikdavo viską praeityje ir nebuvo nieko, ką ji mieliau būtų palikusi praeityje nei Donas. Ji greitai užmezgė santykius su patraukliu uosto kroviku Franku Franichu, uždirbančiu dvigubai daugiau nei Donas. Franichas taip pat buvo linkęs į smurtą ir pykčio priepuolius, ir Wendy labai patiko matyti, kaip jų objektu tampa Donas. Kai jai per klaidą buvo nusiųstas naujas Dono vairuotojo pažymėjimas, kažkas atplėšė voką, ištrynė Dono nuotrauką išmatomis, tada voką užklijavo ir persiuntė Donui. Tai nebuvo skyrybos – tai buvo neapykantos, pagiežos, keršto ir kruvinos nesantaikos kupinas karas.

Kurtui tai buvo emocinis holokaustas. Joks kitas gyvenimo įvykis neturėjo didesnės įtakos jo asmenybės formavimuisi. Kaip ir daugelis vaikų, skyrybas jis ėmė giliai į širdį. Iš pradžių tėvų nesutarimų gylis buvo nuo jo slepiamas, ir jis negalėjo suvokti skyrybų priežasties. „Jis manė, kad tai jo kaltė, ir užsikrovė ant pečių didelę tos naštos dalį, – tuo laiku matė Mari. – Kurtą tai traumavo, nes jis išvydo, kaip viskas, kuo tikėjo – saugumas, šeima ir jo paties išlaikymas – byra jam prieš akis."

Užuot išoriškai išreiškęs skausmą ir sielvartą, Kurtas pasinėrė į save. Tą birželį Kurtas ant savo kambario sienos parašė: „Nekenčiu Mamos, nekenčiu Tėčio. Tėtis nekenčia Mamos, Mama nekenčia Tėčio. Tai tiesiog labai liūdna." Tai buvo berniukas, kuris kūdikystėje jautėsi taip prisirišęs prie šeimos, kad, kaip savo rašinėlyje prieš septynerius metus rašė Mari, priešinosi miegui, nes „nenorėjo jų palikti". Dabar niekuo nenusikaltusį paliko jį. Iris Cobain 1976 metus kartą pavadino „Kurto metais skaistykloje".

Kurtui sunku buvo ir fiziškai. Mari prisiminė, kad Kurtas tuo metu pateko į ligoninę. Iš motinos ji išgirdo, kad jis ten atsidūrė, nes nepakankamai valgė. „Prisimenu, kad būdamas dešimties Kurtas gulėjo ligoninėje dėl prastos mitybos", – pasakė ji. Draugams Kurtas pasakojo turėjęs gerti barį, jam švietę skrandį. Įmanoma, kad tai, kas buvo palaikyta prasta mityba, iš tiesų buvo pirmas vėliau jį kamuosiančio skrandžio sutrikimo simptomas. Jo motina kentėjo dėl skrandžio būdama dvidešimties su trupučiu, neilgai trukus po Kurto gimimo, ir kai Kurtui pradėjo skaudėti skrandį, visi pamanė, kad jį kamuoja toks pat dirglumas kaip ir Wendy. Maždaug skyrybų metu Kurtui taip pat prasidėjo nevalingas akių tikas. Šeima nutarė, kad jis susijęs su įtampa, veikiausiai taip ir buvo.

Tėvams skiriantis tęsėsi savų vidinių sunkumų kupinas paaugliškas Kurto gyvenimas. Pereidamas į ketvirtą klasę jis pradėjo pastebėti mergaičių lytį ir rūpintis savo visuomenine padėtimi. Tą liepą jo beisbolo komanda su keturiolika laimėjimų ir vienu pralaimėjimu iškovojo pirmąją vietą Aberdyno medienos lygoje, jo nuotrauką išspausdino „Aberdeen Daily World". Kitu svarbiu vasaros įvykiu tapo juodo kačiuko, klaidžiojusio kaimynystėje, priglaudimas. Tai buvo pirmasis Kurto augintinis, jis pavadino jį Pūkučiu.

Praėjus trims mėnesiams po skyrybų, Kurtas pareiškė norįs gyventi su tėvu. Jis persikraustė į gyvenamąją priekabą pas Doną, Lelandą ir Iris, bet ankstyvą rudenį tėvas ir sūnus išsinuomojo savo priekabą, esančią kitoje gatvės pusėje. Wendy, Kim ir Pūkutį Kurtas lankė savaitgaliais.

Gyvenimas su tėvu patenkino kai kuriuos emocinius Kurto poreikius. Jis vėl buvo svarbiausias, vėl – vienintelis vaikas. Donas išgyveno dėl

skyrybų ir stengėsi jas atlyginti pernelyg gausiomis dovanomis. Nupirko Kurtui „Yamaha Enduro 80" motociklą, ir jis pritraukė visą kaimynystę. Už kelių kvartalų gyvenusi Lisa Rock pirmą kartą Kurtą sutiko tą rudenį: „Jis buvo tylus, labai patrauklus vaikas. Visuomet šypsodavosi. Jis buvo kiek drovus. Ten buvo toks laukas, kuriame jis važinėdavosi savo motociklu, o aš važiuodavau kartu savo dviračiu."

Rock pastaba, kad Kurtas buvo „tylus", atkartoja epitetą, kuriuo jis bus nuolat apibūdinamas suaugęs. Jis galėdavo ištisas valandas sėdėti tylėdamas ir nejausdamas poreikio apie ką nors plepėti. Kurtas ir Lisa gimė tą pačią dieną ir, sulaukę dešimties, gimtadienį atšventė jos namuose surengtu vakarėliu. Kurtas džiaugėsi, kad jį įtraukė, bet į dėmesį reagavo nedrąsiai ir jautėsi nepatogiai. Ketverių buvo bebaimis, dešimties – stebėtinai baugštus. Po skyrybų Kurtas elgdavosi santūriai, visuomet laukdavo, kol pirmą žingsnį žengs kas nors kitas.

Po skyrybų, paskui ir prasidėjus brendimui tėvo vaidmuo dar labiau išaugo. Pasibaigus pamokoms Kurtas eidavo pas senelius, bet Donui grįžus iš darbo likusią dienos dalį jie praleisdavo kartu, ir Kurtas jautėsi patenkintas, galėdamas daryti bet ką, ko norėdavo Donas, net jei tai būdavo sportas. Po beisbolo varžybų abu Cobainų vyrai retsykiais kartu pietaudavo vietos ledainėje. Tokiu bendravimu mėgavosi abudu, bet nė vienas negalėjo nejusti praradęs šeimą. Šitas jausmas priminė galūnės netekimą, ir nors įstengė be jos gyventi, nebuvo nė dienos, kad to neprisimintų. Meilė, kurią jie jautė vienas kitam, buvo stipresnė nei kada nors anksčiau ar vėliau, bet tiek tėvas, tiek sūnus vis tiek buvo nepaprastai vieniši. Bijodamas prarasti tėtį Kurtas paprašė Dono daugiau niekada nebevesti. Donas sūnui tai pažadėjo ir patikino: jiedu visuomet bus drauge.

1976 metų žiemą Kurtas perėjo į Bikono pradinę mokyklą Monteseine. Čia mokyklos buvo mažesnės nei Aberdyne, ir praėjus vos kelioms savaitėms po perėjimo jis įgijo anksčiau neturėto populiarumo, atrodė, kad jo bebaimiškumas grįžta. Nepaisydamas išorinio pasitikėjimo savimi, Kurtas vis dar jautė kartėlį dėl savo padėties. „Matėsi, kad jis kankinasi dėl tėvų skyrybų", – prisiminė klasės draugas Darrinas Neathery.

1977 metų rudenį, pradėjęs eiti į penktą klasę, Kurtas jau buvo virtęs neatsiejama Montės, kaip vietiniai vadino miestelį, dalimi – visi mažos mokyklos mokiniai jį pažinojo ir dauguma – mėgo. „Jis buvo simpatiškas vaikas, – prisiminė Johnas Fieldsas. – Buvo protingas ir jam viskas sekėsi.“ Šviesūs plaukai ir žydros akys pelnė Kurtui merginų palankumą. „Neperdėčiau sakydamas, kad jis buvo vienas iš populiariausių vaikų, – pasakojo Roni Toyra. – Susibūrė gal penkiolika kartu laiką leidusių vaikų ir jis buvo svarbi tos grupelės dalis. Iš tiesų žavus, šviesiaplaukis, didelėmis mėlynomis akimis ir strazdanota nosimi.“

Išorinis patrauklumas slėpė pastangas atrasti savo tapatybę, o šios pastangos į naujas aukštumas iškilo, kai 1977 metų spalį Donas pradėjo susitikinėti su moterimi. Kurtui nepatiko pirmoji Dono sutikta moteris, taigi tėvas ją metė. Valdomas savo dešimties metų vaiko narcisizmo, Kurtas nesuvokė, kodėl tėvas trokšta suaugusiųjų draugijos ar kodėl jis nesijaučia patenkintas vien su Kurtu. Rudens pabaigoje Donas susipažino su Jenny Westby. Ji pati buvo išsiskyrusi ir turėjo du vaikus: metais už Kurtą jaunesnę Mindy ir penkeriais – Jamesą. Nuo pat pradžių asistavimas virto šeimyniniu reikalu; pirmasis jų pasimatymas įvyko žygiu pėsčiomis aplink Silvijos ežerą. Kurtas su Jenny ir vaikais elgėsi draugiškai, ir Donas pamanė radęs porą. Jis su Jenny susituokė.

Iš pradžių Jenny Kurtui patiko – ji suteikė jam trūkstamo moteriško dėmesio, bet teigiamus jausmus išstūmė vidinis konfliktas: jei ji jam patiks, jis išduos meilę motinai ir savo „tikrajai“ šeimai. Kaip anksčiau jo tėvas, Kurtas vis dar vylėsi, kad skyrybos tebuvo laikina kliūtis ir sapnas greitai išsisklaidysiąs. Antroji Dono santuoka ir dabar tokia ankšta gyvenamoji priekaba šitą iliuziją išsklaidė. Donas nemėgo daugžodžiauti ir nelabai mokėjo rodyti jausmus. „Sakei man, kad daugiau nevesi“, – pasiskundė Kurtas Donui. „Na, juk žinai, Kurtai, gyvenimas keičiasi“, – atsiliepė tėvas.

Jenny stengėsi rasti su Kurtu bendrą kalbą, bet jai nepavyko. „Iš pradžių jis visiems rodė prieraišumą“, – prisiminė Jenny. Vėliau Kurtas pradėjo nuolat priminti Dono pažadą daugiau nevesti ir vis labiau užsisklęsdavo savyje. Donas ir Jenny stengėsi viską kaip nors

atlyginti ir namie skirdavo jam daugiausiai dėmesio: jis pirmasis galėdavo atplėšinėti dovanas ir išvengdavo namų ruošos, bet šios nedidelės aukos tik padidino emocinį užsisklendimą. Retsykiais jam patikdavo žaisti su įsesere ir įbroliu, bet jis taip pat juos erzindavo, ypač negailestingai ir žiauriai – Mindy dėl sąkandžio, nuolat jai girdint mėgdžiodamas šiosios balsą.

Reikalai kurį laiką pasitaisė šeimai persikrausčius į nuosavą namą Monteseine, Pietinėje Flito gatvėje 413. Kurtas turėjo savo kambarį, kuriame buvo sudėti apvalūs langai, kad jis primintų laivą. Neilgai trukus, 1979 metų sausį, Jenny pagimdė dar vieną sūnų, Chadą Cobainą. Dabar dėl dėmesio, kuris anksčiau visas atitekdavo Kurtui, varžėsi dar du vaikai, pamotė ir kūdikis.

Montės parkuose, skersgatviuose ir laukuose Kurtas turėjo nežabotą laisvę. Miestelis buvo toks mažas, kad važiuoti kur nors vargiai prireikdavo. Beisbolo aikštė tebuvo už keturių kvartalų, mokykla kiek paėjus gatve, o iki visų draugų namų galima buvo nukulniuoti pėsčiomis. Priešingai nei Aberdynas, Monteseinas rodėsi it kažkas iš Thorntono Wilderio pjesės, paprastesnė ir draugiškesnė Amerika. Kiekvieną trečiadienį Cobainų namuose vykdavo šeimos vakaras. Į galimą veiklą įėjo tokie stalo žaidimai kaip „Parcheesi“ ar „Monopoly“, ir Kurtas šių vakarų laukdavo taip pat, kaip ir visi kiti.

Pinigų trūko, taigi dauguma atostogų prabėgdavo stovyklaujant, o ruošiantis išvažiuoti Kurtas pirmasis dumdavo į automobilį. Jo sesuo Kim vykdavo kartu su jais, kol Donas ir Wendy ginčijosi, ar imdamas ją atostogų jis neturėtų mažiau mokėti už išlaikymą. Paskui Kim tėvą ir brolį matydavo vis rečiau. Kurtas ir toliau savaitgaliais lankydavosi pas mamą, bet šiltais susitikimais tai nevirsdavo, veikiau jau vėl užberdavo druskos ant senos skyrybų žaizdos. Wendy ir Donas vargiai įstengdavo būti mandagūs vienas su kitu, taigi lankydamasis Aberdyne turėdavo matyti, kaip tėvai ginčijasi dėl pasimatymų grafiko. Vieną savaitgalį jam teko patirti dar daugiau liūdesio: numylėtas kačiukas Pūkutis pabėgo ir dingo.

Kaip ir visiems vaikams, pastovi tvarka Kurtui buvo svarbi, jam patiko tokie įprastiniai dalykai kaip šeimos vakaras. Bet net šioje menko-

je paguodoje slypėjo prieštara: jis troško artumo ir tuo pat metu bijojo, kad kada nors vėliau bus apleistas. Įžengė į tą brendimo etapą, kuriame dauguma paauglių berniukų pradeda atsiskirti nuo tėvų ir ieško savos tapatybės. Bet Kurtas vis dar gedėjo prarasto pirmojo šeimos židinio, taigi atsiskyrimą lydėjo tiek būtinybė, tiek baimė. Su tokiais prieštaringais jausmais Kurtas stengėsi susidoroti emociškai atsiribodamas nuo Dono ir Wendy. Jis sakė sau ir savo draugams, kad jų nekenčia, ir tokia pagieža galėjo pateisinti savo nutolimą. Tačiau praleidęs popietę su draugais ir prakalbėjęs, kokie netikę jo tėvai, Kurtas vėl pasijusdavo dalyvaująs šeimos vakare ir vienintelis nenorintis, kad vakaro šventė baigtųsi.

Atostogos visuomet keldavo sunkumų. Per 1978 metų Padėkos dieną ir Kalėdas Kurtą tampė po tuziną skirtingų namų. Jo jausmuose Jenny sumišo prisirišimas, pavydas ir išdavystė, o vienintelis jausmas, kurį kėlė Wendy draugas Frankas Franichas, buvo pyktis. Wendy taip pat ėmė daug gerti ir pasvaigusi tapdavo dar kandesnė. Vieną naktį Frankas sulaužė jai ranką. Kim buvo namie ir viską matė. Wendy išvežė į ligoninę, bet pasitaisiusi ji atsisakė pateikti kaltinimus. Jos brolis Chuckas Franichui pagrasino, vis dėlto vargu ar kas galėjo susilpninti Wendy atsidavimą jam. Tuo metu daugelis manė, kad Wendy su Franichu liko dėl jo finansinės paramos. Po skyrybų ji ėmė dirbti pardavėja Aberdyno universalinėje parduotuvėje „Pearson's“, o už tokius prabangos dalykus kaip kabelinė televizija būdavo mokama iš Franicho atlyginimo. Prieš Franichui pasirodant gyvenime, Wendy taip vėluodavo apmokėti sąskaitas, kad jai grasindavo tuoj atjungti elektrą.

Tais metais Kurtui sukako vienuolika. Nors buvo smulkutis ir liesas, jis niekuomet nesijautė toks bejėgis ar silpnas, kaip šalia Franicho. Vaikas neįstengė apginti motinos, o stresas, kurį keldavo muštynės, vertė jį baimintis dėl jos, o gal ir dėl savo gyvybių. Tuo pat metu jis motinos ir gailėjosi, ir nekentė už tai, kad verčianti jį gailėtis jos. Kai Kurtas buvo jaunesnis, tėvai jam prilygo dievams – dabar jie buvo puolę stabai, netikri dievai, ir jais negalėjo pasitikėti.

Vidiniai konfliktai pradėjo ryškėti ir Kurto elgesyje. Jis atsikalbinėdavo, atsisakydavo atlikti namų ruošos darbus ir, būdamas smulkaus

sudėjimo, pradėjo priekabiauti prie kito berniuko taip stipriai, kad auka atsisakė eiti į mokyklą. Įsitraukė mokytojai ir tėvai; visi stebėjosi, kaip toks mielas berniukas pasidarė toks atšiaurus. Nebeišmanydami, ko daugiau griebtis, Donas ir Jenny galiausiai nuvedė Kurtą pas psichologą. Buvo bandoma pradėti šeimos terapiją, bet Donas ir Wendy niekaip nesugebėdavo pas psichologą atvykti tuo pačiu laiku. Vis dėlto psichologas keletą kartų pakalbėjo su Kurtu ir priėjo tokią išvadą: Kurtui reikia vienos šeimos. „Mums pasakė: jei jis gyvens su mumis, turime gauti globos teises, kad jis žinotų, jog pripažįstame jį šeimos dalimi, – prisiminė Jenny. – Deja, Donas ir Wendy pasiūlymą ilgokai svarstė, ir jis tarp jų sukėlė tik nesutarimų.“

Donas ir Wendy buvo išsiskyrę jau kelerius metus, bet vis dar niršo vienas ant kito, o vaikai pykčius net sustiprindavo. Tas pavasaris Wendy buvo sunkus. Praėjus dešimčiai dienų po savo 61-ojo gimtadienio, nuo širdies smūgio staiga mirė jos tėvas Charlesas Fradenburgas. Motina Peggy visuomet buvo atsiskyrėlė, ir Wendy nerimavo, kad vyro mirtis jos atsiskyrimą dar labiau padidins. Keisto Peggy elgesio priežastis galėjo būti šiurpus nutikimas vaikystėje: kai Peggy turėjo dešimt metų, jos tėvas visos šeimos akivaizdoje dūrė sau į pilvą. Jamesas Irvingas bandymą nusižudyti išgyveno ir pateko į tą pačią psichiatrijos ligoninę, kurioje vėliau šoko terapija buvo gydoma aktorė Frances Farmer. Po dviejų mėnesių jis mirė: niekam nematant perplėšė ir vėl atvėrė savo žaizdas. Kaip ir apie daugelį šeimos tragedijų, apie Kurto prosenelio psichikos ligą būdavo kalbama tiktai pašnibždomis.

Bet net Fradenburgų šeimos vargai nepriverte Dono ir Wendy vėl susieiti. Tiek kiti jų pokalbiai, tiek pokalbis apie Kurtą baigėsi audringu ginču. Wendy galiausiai pasirašė dokumentą, kuriame buvo nurodyta: „Donaldas Lelandas Cobainas bus vienintelis už minėto vaiko globą, aprūpinimą ir išlaikymą atsakingas asmuo.“ 1979 metų birželio 18 dieną, likus vos trims savaitėms iki Dono ir Wendy skyrybų trejų metų sukakties, Kurto globa atiteko Donui.

3 MĖNESIO MĖSOS KUKULIS

MONTESEINAS, VAŠINGTONAS
1979 METŲ LIEPA–1982 METŲ KOVAS

Jo mėgstamiausias patiekalas ir gėrimas yra pica ir kola. Mėgstamiausias posakis – atleiskit jums.
Iš „Puppy Press" apibūdinimo

1979 metų rugsėjį Kurtas pradėjo eiti į septintą Monteseino vidurinės mokyklos klasę. Tai tapo svarbiu įvykiu, ir mokykla jo gyvenime pradėjo vaidinti didesnį vaidmenį. Penktoje klasėje jis pradėjo lankyti muzikos pamokas ir septintoje jau grojo būgnais mokyklos orkestre. Šį pasiekimą draugų akivaizdoje stengėsi sumenkinti, vis dėlto juo ir mėgavosi. Daugiausiai mokėsi ir grojo marširavimui ir mažiems ansambliams skirtus kūrinius, mokėsi solinuku ir bosiniais būgnais atlikti tokias dainas kaip „Louie, Louie" ir „Tequila". Montės orkestras retai marširuodavo. Dažniausiai jie grodavo susirinkimuose ar per krepšinio rungtynes, bet Kurtas būtinai dalyvaudavo kiekviename pasirodyme.

Orkestro dirigentas Timas Nelsonas prisimena Kurtą kaip „normalų, niekuo neišsiskiriantį muzikos mokinį. Jis nebuvo neeilinis, bet nebuvo ir niekam tikęs". Tais metais į Monteseino „Sylvan" metų knygą pateko solinuku susirinkime grojančio Kurto nuotrauka. Jis turėjo pažo šukuoseną ir atrodė truputį panašus į jauną Bradą Pittą. Jo drabužiai dažniausiai būdavo tvarkingi. Įprastinis apdaras atrodydavo taip: į apačią platėjantys „Hash" džinsai, dryžuoti „Izod" regbio marškinėliai ir „Nike" bėgimo bateliai. Jis rengėsi taip pat, kaip ir kiti dvylikamečiai, nors pagal savo amžių buvo neaukštas ir smulkus.

Kurtas buvo vienas iš populiaresnių mokinių, taigi jis buvo pasirinktas herojumi trumpos biografinės apybraižos, išspausdintos 1979

metų spalio 26 dienos mimeografu mokinių laikraštyje „Puppy Press". Straipsnis vadinosi „Mėnesio mėsos kukulis" ir jame buvo rašoma:

Kurtas yra mūsų mokyklos septintokas. Jo plaukai šviesūs, akys žydros. Jis mano, kad mokykla yra gerai. Mėgstamiausia Kurto pamoka yra orkestras, o mėgstamiausias mokytojas – ponas Heppas. Jo mėgstamiausias patiekalas ir gėrimas yra pica ir kola. Mėgstamiausias posakis – „atleiskit jums". Jo mėgstamiausia daina yra „E. L. O." „Don't bring me down", o mėgstamiausia roko grupė – „Meatloaf". Jo mėgstamiausias televizijos serialas „Taksi", o mėgstamiausias aktorius – Burtas Reynoldsas.

„Atleiskit jums" posakis buvo Kurto perdarytas Steve'o Martino „atleiskit man". Tai atitiko jo ironišką, sarkastišką humoro jausmą. Kurtas perkurdavo frazes ar uždavinėdavo absurdiškus retorinius klausimus – įsivaizduokite paauglį Andy Rooney. Tipišku juokeliu galima būtų pavadinti šį laužui išrėktą klausimą: „Kaip gali gadinti visiškai gerą ugnį dūmais?" Kurtas buvo smulkaus sudėjimo, tad jo būdu išgyventi bręstančių paauglių pasaulyje tapo juokais išsisukti iš konfliktinių situacijų ir visus kankintojus sumenkinti pranašesniu intelektu.

Kurtas valandų valandas žiūrėdavo televizorių. Dėl to nuolat kovodavo su Donu ir Jenny. Jie norėjo prieš dėžę praleidžiamą laiką apriboti, bet jis maldaudavo ir spiegdavo reikalaudamas daugiau. Kai šią laisvę iš jo atimdavo, Kurtas tiesiog eidavo pas geriausią draugą Rodą Marshą į kitą kvartalą ir televizorių žiūrėdavo ten. Nors laidą „Saturday Night Live" transliuodavo vėliau, nei jis turėdavo eiti gulti, Kurtas retai ją praleisdavo ir pirmadienį mokykloje mėgdžiodavo visas geriausias scenas. Taip pat nuostabiai mėgdžiojo Latką, Andy'o Kaufmano personažą iš „Taksi".

Praėjusią vasarą Kurtas liovėsi žaidęs Mažojoje lygoje, bet atėjus žiemai tapo jaunių imtynių komandos nariu. Tėvui tai patiko. Donas ėjo į kiekvienas varžybas ir be galo be krašto kamantinėdavo Kurtą apie jo pažangą. Komandą treniravo Kinichi Kanno, Montės dailės mokytojas, ir Kurtas į komandą įstojo ne tik dėl imtynių, bet ir norė-

damas praleisti daugiau laiko su juo. Kanno Kurtui tapo pavyzdžiu, skatinusiu jo kūrybingumą, o Kurtas tapo mylimiausiu Kanno mokiniu. Per tą Helovyną vienas Kurto piešinys buvo išspausdintas „Puppy Press" viršelyje. Jame buvo vaizduojamas Montės talismanas – buldogas, iš maišelio ant šuns būdos pilantis gautus skanumynus. Sau įprasta maniera Kurtas tarp saldainių paslėpė alaus skardinę. Tų metų kalėdiniame atviruke nupiešė portretą mažo berniuko, bandančio žvejoti, bet įsegusio kabliuką sau į nugarą. Paveikslėlis buvo ne prastesnis už daugumą „Hallmark" atvirukų. Kaip prisiminė klasės draugė Nikki Clark, Kurto piešiniai „visuomet buvo labai geri. Kanno niekuomet netekdavo padėti, nes jis atrodė pažengęs mokinys". Net nebūdamas dailės klasėje Kurtas visuomet šalia turėdavo pieštuką: „Jis nuolat paišinėdavo visose pamokose."

Dažniausiai paišaliodavo automobilius, sunkvežimius ir gitaras, bet taip pat pradėjo piešti primityvią pornografiją. „Kartą Kurtas parodė man savo pieštą eskizą, – pasakojo klasės draugas Billas Burghardtas, – ir tai buvo visiškai tikroviškas vaginos piešinys. Paklausiau, kas tai, ir jis nusijuokė." Tada Kurtas dar nebuvo iš arti matęs vaginos, išskyrus knygas ar suaugusiesiems skirtus žurnalus, kuriais keisdavosi berniukai. Kita jo specializacija buvo šėtonas, pavidalas, kurį piešdavo per kiekvieną pamoką.

Septintoje klasėje Kurto mergaitė buvo Roni Toyra, bet tai buvo pirmasis nekaltas susižavėjimas, niekuomet nevirtęs kuo nors rimtesniu. Sąjungai sutvirtinti jis davė Roni vieną savo piešinių. „Mokykloje būta mokinių, kurie akivaizdžiai turėjo bėdų ar buvo atstumtieji, bet Kurtas nebuvo iš jų, – pasakė ji. – Nuo visų skyrėsi nebent tuo, kad buvo tylesnis nei dauguma vaikų. Jis nebuvo nevisuomeniškas, tiesiog tylus."

Namie Kurtas toli gražu nebuvo tylus ir triukšmingai skųsdavosi dėl visko, ką manė esant nesąžiningu Dono ir Jenny elgesiu. Retai kuri antroji santuoka, kurioje sutuoktiniai jau turi vaikų, susiklosto tobulai, bet šioji visuomet kebli, ramybės nedavė ginčai dėl sąžiningumo ir to, kuris vaikas šeimoje mylimiausias. Kurto nusiskundimai paprastai išprovokuodavo Dono ir Jenny ginčus ar pagilindavo jo tėvų vienas ki-

tam jaučiamą pagiežą, kuri ir toliau ruseno kurstoma nesutarimų dėl lankymo ir išlaikymui skirtų lėšų. Donas skundėsi, kad Wendy versdavo Kim skambinti, jei čekis pavėluodavo bent dieną.

Kurtui baigiant septintą klasę namo paskambino mokyklos seselė ir pasakė, kad jo kūno sudėjimas balansuoja ties tuo, kas laikoma skoliozės, arba stuburo iškrypimo, riba. Donas ir Jenny nuvedė Kurtą pas gydytoją ir po apžiūros terapeutas nustatė, kad šis sindromas Kurto nekamuoja – jo rankos tiesiog ilgesnės nei daugumos jo ūgio vaikų, taigi ankstesni matavimai buvo neteisingi. Bet Wendy tai nenuramino. Per šeimos susisiekimo tinklą, primenantį vaikišką žaidimą „sugedęs telefonas", ji išgirdo, kad Kurtui skoliozė. Tai, kad Donas neatrodė susirūpinęs, o visas Kurto kūnas nebuvo sukaustytas gipso tvarstyje, ją sukrėtė. Kurtas nutarė tikėti motinos diagnoze ir vėliau teigė „pradinėje mokykloje kentėjęs nuo švelnios skoliozės formos". Nors faktai tokio pareiškimo nepatvirtina, Kurtas tai panaudojo kaip dar vieną pavyzdį, kad tėvas jį apvylė.

Kaip dauguma skyrybas išgyvenusių vaikų, Kurtas įgudusiai kiršino tėvus vienas prieš kitą. 1980 metais Wendy dirbo apygardos įgaliotinio biure Montėje ir po pamokų Kurtas dažnai pas ją užeidavo tik tam, kad praneštų apie kokią naują Dono ir Jenny jam užkrautą kankynę. Gyvenimui Montėje sunkėjant Kurtas tikėjosi, kad Wendy jį pasiims atgal. Bet tuo metu motina turėjo savų bėdų su Franku Franichu. Ji pasakė Kim bijanti, kad jei Kurtas taps gyvenimo tokiuose sutrikusiuose namuose liudytoju, jis užaugs gėjumi. Kai po daugelio metų Kurtas prabilo apie tai šnekėdamas su Wendy ir Kim, mama jam pasakė: „Kurtai, net neįsivaizduoji, į ką tai buvo panašu. Būtum atsidūręs nepilnamečių kolonijoje ar kalėjime."

Kurtas motinai nuolat dejuodavo, kad namie pirmenybė tenka Jenny vaikams. Kurtas pavydėdavo, kai buvęs Jenny vyras dovanodavo Mindy ir Jamesui dovanas. Manė, kad kiekviena bausmė jam atseikėta todėl, kad jis nėra biologinis Jenny vaikas. Draugams sakydavo, kad jos nekenčia, skųsdavosi dėl jos gaminamo maisto ir sakydavo, kad ji normuoja limonado, kurį jam galima išgerti, kiekį. Jis pareiškė, kad Jenny

„atidaromą „Pepsi“ skardinę išgirsta per tris kambarius“, kad priešpiečiams jam leidžiamos „tik dvi riekelės „Carl Buddig“ kumpio vienam sumuštiniui ir du „Grandma's“ sausainiai“.

Lelandas taip pat pamokslaudavo Donui dėl to, ką manė esant neteisinga Kurto atžvilgiu. „Ant stalo galėdavo stovėti vaisiai, Mindy ar Jamesas galėjo prieiti, pasiimti obuolį ir valgyti. Jei taip pat pasielgdavo Kurtas, Donis duodavo jam velnių.“ Lelandas manė, kad Donas taip bijojo, jog Jenny nepaliktų jo, kaip paliko Wendy, tad stojo Jenny ir jos vaikų pusėn. Donas pripažino, kad priversti Kurtą laikytis drausmės buvo sudėtingiau nei Jenny vaikus, bet sakė, kad taip yra dėl Kurto būdo, o ne dėl to, kad jis mažiau mylimas. Bet Donas iš tiesų nerimavo, kad Jenny gali jį palikti, jei Kurtas ims kelti per daug bėdų: „Bijojau, kad viskas gali baigtis taip: „arba jis išeina, arba aš“, ir nenorėjau jos prarasti.“

Augant Kurto santykiai su seserimi, broliu ir įsesere tapo harmoningesni. Savo netikrą brolį Chadą jis dievino, nes mylėjo kūdikius. Mindy kartais apkumščiuodavo, bet kai nereikėdavo eiti į mokyklą, dieną praleisdavo su ja žaisdamas. Vis dėlto mokyklos draugams paminėjus jo šeimą – keletas Kurto bičiulių manė, kad Mindy miela – jis greitai pataisydavo tuos, kurie pavadindavo ją jo „seserimi“. Draugams sakydavo, kad Mindy nėra jo sesuo – ji naujos jo tėvo žmonos duktė, ir tai išrėždavo taip, lyg ji būtų kokia nors nauja kankynė, kurią jis turi ištverti.

Su Jamesu Kurtas sutarė geriau, galbūt todėl, kad jaunesnysis berniukas niekuomet jo neužgožė. Kai prie Jameso muštis lindo kitas berniukas, vienos iš Kurto beisbolo komandų mušėjas, Kurtas įsikišo ir užpuolikui pagrasino. Be to, jiems abiem patiko kino filmai. Vasarą šeima lankydavosi įvažiuojamajame dviejų ekranų kino teatre. Donas ir Jenny pasiimdavo abu automobilius, tuomet vieną pastatydavo prieš ekraną, kuriame būdavo rodomas „PG“ filmas, ir susodindavo jame vaikus, o patys kitame žiūrėdavo suaugusiesiems skirtą filmą. Kurtas išmokė Jamesą, užuot sėdėjus ir žiūrėjus Dono Knottso komediją, nueiti į tualetą ir atsistojus šalia aikštelės ribos pasižiūrėti labiau suaugusiesiems skirtą filmą – pavyzdžiui, Kurtui itin patikusį „Sunkųjį metalą“. Kurtas labai mėgo jaunesniam įbroliui atpasakoti savo maty-

tus filmus. Anksčiau tais metais jis buvo matęs „Artimus trečio lygio kontaktus“ ir atmintinai atpasakodavo jo dialogus. „Pietaudamas jis žaisdavo su bulvių koše ir iš jos sudėliodavo tame filme rodomą kalną“, – prisiminė Jamesas.

1981 metais, būdamas keturiolikos, Kurtas pradėjo tėvų „Super-8“ filmavimo kamera pats kurti trumpus filmukus. Vienas pirmųjų buvo sudėtinga inscenizacija Orsono Welleso „Pasaulių karo“ motyvais, kur buvo rodomi Cobainų užpakaliniame kieme nusileidžiantys ateiviai, vaizduojami Kurto nulipdytų figūrėlių. Filmuką apie ateivius jis parodė Jamesui ir sėkmingai šį įtikino, kad į jų namą įsiveržta. Kitas 1982 metais nufilmuotas kūrinukas atskleidžia tamsesnę Kurto prigimties pusę. Filmukas vadinosi „Kurtas kruvinai nusižudo“, jame Kurtas, vaidindamas prieš Jameso laikomą kamerą, apsimeta persipjaunąs riešus perpus perrėžtos limonado skardinės kraštu. Esama specialiųjų efektų, netikro kraujo, o Kurtas savo mirties sceną dramatiškai vaidina maniera, kurią veikiausiai bus nusižiūrėjęs nuo begarsių filmų.

Šis baisokas filmukas dar labiau pakurstė Dono ir Jenny susirūpinimą dėl vidinės tamsos, kurią jame matė. „Jo mąstymui buvo kažkas negerai, – tvirtino Jenny, – nuo pat pradžių jo mąstyme kažkas buvo *negerai*, kažkas sutrikę.“ Kurtas galėjo ramiai kalbėti apie įvairius įvykius, kurie daugumai jaunų berniukų būtų kėlę košmarus: žmogžudystes, prievartavimus, savižudybes. Jis nebuvo vienintelis paauglys, prabilęs apie savęs žalojimą, bet draugams atrodė keista, kaip atsainiai jis apie tai juokavo. Vieną dieną, kai jie su Johnu Fieldsu ėjo namo iš mokyklos, Fieldsas pasakė Kurtui, kad šis turėtų tapti menininku, bet Kurtas kasdieniškai atsakė turįs kitų planų: „Tapsiu muzikantu, superžvaigžde, nusižudysiu ir šį pasaulį paliksiu apgaubtas šlovės“, – pasakė jis. „Kurtai, tai kvailiausi kada nors mano girdėti žodžiai, nekalbėk taip“, – atsiliepė Fieldsas. Bet Kurtas laikėsi savo: „Ne, noriu būti turtingas, žymus ir nusižudyti kaip Jimi Hendrixas.“ Tuo metu nė vienas berniukas nežinojo, kad Hendrixo mirtis nebuvo savižudybė. Fieldsas nebuvo vienintelis Kurto draugas Montėje, atpasakojęs panašią istoriją – pustuzinis kitų pažįstamų prisimena panašias to paties pokalbio versijas, visuomet nuspalvintas tokia pat tamsia gaida.

Kad keturiolikmetis Kurtas taip abejingai kalbėdavo apie savižudybę, šeimos narių nė kiek nestebino. Prieš dvejus metus vyriausiasis Kurto senelio Lelando brolis Burle'as Cobainas, būdamas 66 metų, trumpavamzdžiu 38 kalibro pistoletu iššovė sau į pilvą ir galvą. Kūną rado Lelandas. Būta įtarimų, kad Burle'ui greitai turėjo būti pateikti kaltinimai seksualiniu priekabiavimu. Burle'as su šeima nebendravo taip artimai kaip kiti Kurto dėdės, bet su draugais Kurtas be paliovos kalbėjo apie šį įvykį. Atsainiai juokaudavo, kad jo dėdė „nusižudė dėl Jimo Morrisono mirties“, nors Morrisonas mirė prieš dešimtmetį.

Tai, kas Kurtui tebuvo juokas, Lelandą pribloškė. 1978-aisiais, metai prieš Burle'o savižudybę, nuo kraujo išsiliejimo į smegenis mirė Lelando brolis Ernestas. Nors 57 metų Ernesto mirtis oficialiai nebuvo laikoma savižudybe, jis buvo įspėtas: jei nesiliaus gėręs – mirs. Bet jis laikėsi savo ir galiausiai nukrito nuo laiptų, kas ir sukėlė aneurizmą, kuri jį ir pražudė.

Šios nebuvo vienintelės Kurtą paveikusios mirtys. Jam mokantis aštuntoje klasėje Monteseine gyvenęs berniukas pasikorė šalia vienos pradinės mokyklos. Tai buvo Billo Burghardto brolis. Kurtas jį pažinojo. Medyje kabantį kūną eidami į mokyklą aptiko Kurtas, Burghardtas ir Rodas Marshas. Pusę valandos, kol mokyklos tarnautojai galiausiai nuvijo juos šalin, berniukai stovėjo ir į jį žiūrėjo. „Tai buvo groteskiškiausias mano kada nors gyvenime matytas vaizdas“, – prisiminė Marshas. Šio ir šeimos gyvenimo įvykių suteikta patirtis pavertė savižudybę idėja, ir pats žodis nebebuvo neminėtinas. Dabar tai tebuvo Kurto aplinkos dalis, visai kaip alkoholizmas, skurdas ir narkotikai. Kurtas pasakė Marshui turįs „savižudybės genų“.

Kurto eksperimentai su narkotikais prasidėjo aštuntoje klasėje. Pradėjo rūkyti marihuaną ir vartoti LSD. Iš pradžių žolę rūkydavo vakarėliuose, tuomet su draugais, o vėliau ir kasdien, pats vienas. Pereidamas į devintą klasę jis jau buvo įjunkęs marihuanos rūkytojas. Marihuana buvo pigi, lengvai gaunama – didžioji jos dalis buvo auginama namie – ir ji padėjo Kurtui pamiršti gyvenimą su šeima. Tai, kas prasidėjo kaip visuomeninis ritualas, virto jo pasirinktais nuskausminamaisiais.

Pradėjęs vartoti narkotikus Kurtas taip pat ėmė reguliariai praleidinėti pamokas. Kai iš pamokų bėgdavo su draugais, jie nusipirkdavo žolės arba pasivogdavo alkoholio iš kurio nors tėvų gėrimų spintelės. Bet Kurtas pradėjo bėgti iš pamokų vienas arba nueidavo į mokyklą, bet išeidavo po pirmos pamokos. Vis rečiau matėsi su draugais ir atrodė atitolęs nuo visko, išskyrus savo pyktį. Trevoras Briggsas 1980-ųjų Naujųjų metų vakarą susidūrė su Montės parke sėdinčiu Kurtu. Jis buvo vienas, suposi ant sūpuoklių ir švilpavo. Trevoras pasikvietė Kurtą į savo tėvų namus ir abu apsirūkė per televizorių žiūrėdami Dicką Clarką. Metai baigėsi tuo, kad abu surūkė per daug namie augintos marihuanos ir apsivėmė.

Miestelis, kur eiti į mokyklą vos prieš porą metų atrodė idiliška, Kurtui tapo tam tikru kalėjimu. Kalbėdamasis su draugais dabar jis į šuns dienas dėdavo ne tik tėvus, bet ir Montę. Buvo ką tik perskaitęs Harper Lee „Nežudyk strazdo giesmininko" ir pareiškė, kad knyga puikiai apibūdina jų miestelį. 1981 metų pradžioje į paviršių pradėjo kilti, arba dažniau *nekilti*, kitoks Kurtas. Jis vis daugiau laiko praleisdavo nuo visų atsiskyręs. Flito gatvės name persikraustė į rūsyje įrengtą miegamąjį. Draugams pasakė, kad šis persikraustymas jam atrodė kaip tremtis. Savo kambaryje rūsyje Kurtas laiką leisdavo žaisdamas „Montgomery Ward" pinbolo aparatu, gautu per Kalėdas, grotuvu, kurį jam atidavė Donas ir Jenny, klausydamasis krūvos muzikos albumų. Jo kolekcijoje buvo Eltono Johno, „Grand Funk Railroad" ir „Boston" įrašų. Tais metais mėgstamiausias Kurto albumas buvo „Journey" įrašytas „Evolution".

Kurto nesutarimai su Donu ir Jenny pasiekė kritinį tašką. Visi jų mėginimai įtraukti jį į šeimą žlugo. Jis ėmė boikotuoti šeimos vakarą ir, viduje pats jausdamasis apleistas, nusprendė išoriškai apleisti saviškius. „Duodavome jam namų ruošos darbų, tiesiog įprastinių dalykų, bet jis nieko nedarydavo, – prisiminė Donas. – Pradėjome mėginti papirkinėti kišenpinigiais, bet jei jis neatlikdavo tam tikrų darbų, šiek tiek atskaitydavome. Tačiau jis atsisakė ką nors daryti. Baigėsi tuo, kad jis liko mums skolingas. Jis šėldavo, trankydavo duris ir lėkdavo žemyn."

Taip pat atrodė, kad Kurtas turi vis mažiau draugų. „Pastebėjau, kad kai kurie draugai su juo nebebendrauja, – sakė Jenny. – Jis daug daugiau laiko praleisdavo namie, bet net būdamas namie su mumis nebūdavo. Atrodė, kad vis labiau užsisklendžia savyje. Jis buvo tylus ir paniuręs." Rodas Marshas prisimena, kad tais metais Kurtas nužudė kaimynų katę. Kurtas įviliojo katę į kaminą ir juokėsi, kai ji nudvėsė ir užsmardino visus namus. Tai buvo paaugliško sadizmo proveržis, ryškiai kontrastuojantis su vėlesniu jo gyvenimu.

1981 metų rugsėjį Kurtas pradėjo mokytis devintoje vidurinės Monteseino mokyklos klasėje. Tą rudenį stengdamasis pritapti jis dalyvavo atrankoje į futbolo komandą. Nors ir smulkaus sudėjimo, į komandos sudėtį pateko. Tai geriau nei visa kita rodo, kokia maža buvo Monteseino mokykla. Dvi savaites pasitreniravo, bet tada iš komandos išėjo skųsdamasis, kad tam reikia per daug stengtis. Tais metais jis taip pat tapo lengvosios atletikos komandos nariu. Mėtė diską – nemenkas pasiekimas turint omenyje jo sudėjimą – ir bėgo 200 jardų sprintą. Kurtas toli gražu nebuvo geriausias komandos sportininkas, bet jis buvo iš greitesniųjų. Tų metų mokyklos knygoje yra jo nuotrauka su komanda. Saulė spigina jam į akis ir jis prisimerkęs.

Tų metų vasarį apimtas įžvalgos dėdė Chuckas pasakė Kurtui, kad keturioliktajam gimtadieniui jis gali prašyti dviračio arba elektrinės gitaros. Berniukui, kuris sąsiuvinyje piešdavo roko žvaigždes, net nereikėjo rinktis. Kurtas jau buvo sunaikinęs havajietišką Dono gitarą – norėjo išnagrinėti, kaip ji veikia ir ją išrinko. Chucko nupirkta gitara buvo neką geresnė. Tai buvo pigus, padėvėtas japoniškas modelis. Ji dažnai gedo, bet Kurtui buvo kaip oras, kuriuo jis kvėpavo. Nemokėdamas uždėti stygų jis paskambino tetai Mari ir paklausė, ar tai reikia daryti pagal abėcėlę. Galiausiai privertęs ją veikti, grodavo be perstojo ir nešiodavosi į mokyklą norėdamas pasirodyti. „Visi apie ją klausinėjo, – prisiminė Trevoras Briggsas. – Kartą mačiau, kaip ja nešinas eina gatve, tada Kurtas man pasakė: „Neprašyk manęs pagroti, ji sugedusi." Tai nebuvo svarbu – juk tai buvo ne tiek instrumentas, kiek jo tapatybės dalis.

Sportas taip pat buvo Kurto tapatybės dalis. Jis ir toliau užsiėmė imtynėmis ir perėjo į vidurinės komandą. Nors Kurtas prisidėjo nedaug, tais metais Monteseino „Bulldogs“ su dvylika pergalių ir trimis pralaimėjimais lygoje užėmė pirmą vietą. Jis ėmė praleidinėti vis daugiau treniruočių ir rungtynių, o jo dydis komandoje buvo didžiulis nepatogumas. Prieš dvejus metus jaunių komandoje požiūris į imtynes buvo visiškai kitoks – ten imtynės buvo smagus būdas pasiautėti ir pasipešti. Šioje komandoje buvo priešingai – viskas vyko labai rimtai, ir per treniruotes Kurtas turėdavo imtis su berniukais, o tie iškart jį prispausdavo. Sezono pabaigoje Kurtas pozavo komandos nuotraukai mūvėdamas dryžuotas kelius siekiančias kojines ir tarp visų monstrų atrodė panašesnis į trenerį, o ne į komandos narį.

Būtent ant imtynių komandos čiužinio Kurtas surengė vieną iš didžiausių mūšių su tėvu. Pasak Kurto, pirmenybių rungtynių dieną jis žengė į ringą, ketindamas perduoti žinią rungtynes stebinčiam Donui. Vėliau Michaelui Azerradui jis pasakojo: „Laukdamas, kol pasigirs švilpukas, tiesiog žiūrėjau tiesiai [Donui] į veidą, o tada iškart susigūžiau – sudėjau rankas ir leidau vyrukui mane prispausti.“ Kurtas pasakė, kad taip pasielgė keturis kartus iš eilės, kiekvienąsyk buvo iškart prispaustas, ir Donas pasibjaurėjęs išėjo. Donas Cobainas tvirtina, kad istorija išgalvota, Kurto klasiokai nieko panašaus neprisimena ir teigia, kad kiekvieno, tyčia pralaimėjusio, komandos draugai būtų šalinęsi, jei ne sumušę. Bet Lelandas Cobainas prisiminė, kaip po rungtynių Donas jam pasakojo: „Tas mažas šiknius tiesiog gulėjo ten. Jis nesipriešino.“

Kurtas mokėjo meistriškai išpūsti savo pasakojimus ir papasakoti ne tiek tikrąją istoriją, kiek emocinę tiesą. Labiausiai tikėtina, kad Kurtui teko grumtis su daug pranašesniu priešininku ir jis nusprendė nekovoti. To visiškai užteko supykdyti visur tobulumo siekiančiam tėvui. Bet tai, kaip Kurtas viską atpasakojo ir nusakė žvilgsnį, kuriuo su tėvu apsikeitė, parodo, kaip smarkiai sugedo jų santykiai per šešerius nuo skyrybų praėjusius metus. Anksčiau jie drauge praleisdavo visas laisvas valandas, ir tą dieną, kai Donas nupirko motociklą, Kurtas jį mylėjo labiau už visus kitus. Truputį paėjus gatve nuo Monteseino vidurinės

mokyklos, buvo restoranas, kuriame jie lankydavosi – tik dviese, viena visuma, šeima – ir ramiai kartu pietaudavo siejami vienatvės; mažas berniukas, kuris tik norėjo visą gyvenimą praleisti su tėčiu, ir tėvas, kuris tik norėjo, kad jį kas nors mylėtų niekuomet neišblėsiančia meile. Bet prabėgus šešeriems metams tėvas ir sūnus susigrūmė valių mūšyje ir – kaip visose didžiosiose tragedijose – nė vienas kovotojas nejautė galįs leisti sau pralaimėti. Kurtui beviltiškai reikėjo tėvo, o Donui buvo būtina, kad sūnui jo reikėtų, bet nė vienas negalėjo to pripažinti.

Tai buvo šekspyriškų mastų tragedija. Kad ir kaip toli Kurtas traukėsi nuo to imtynių čiužinio, akies kampeliu visuomet žvelgdavo tiesiai į tėvą ar, tiksliau pasakius, kadangi nuo tos akimirkos ryšys su tėvu jam iš esmės nebeegzistavo – į tėvo šmėklą. Prabėgus beveik dešimtmečiui po ano pralaimėjimo, Kurtas parašys kartėlio kupiną dainą „Serve the Servants“, kurios žodžiai bus dar vienu ėjimu niekuomet nesibaigiančioje kovoje su didžiausiu priešininku: „Atkakliai stengiausi turėti tėvą, bet vietoj jo turėjau tėtį.“

4 „PRAIRIE BELT“ DEŠRELIŲ BERNIUKAS

ABERDYNAS, VAŠINGTONAS
1982 METŲ KOVAS–1983 METŲ KOVAS

Nebijok stipriai kapoti, išliek prakaito.
Iš „Susipažinkite su Džimiu, „Prairie Belt“ dešrelių berniuku“

1982 metų kovą, pačiam Kurtui primygtinai reikalaujant, jis išsikraustė iš 413 Flito gatvės numerio, paliko tėvo ir pamotės globą. Kitus kelerius metus Kurtas praleis trankydamasis po metaforinius Greis Harboro apygardos tyrlaukius. Nors dukart metams apsistos vienoje vietoje, per kitus ketverius metus gyvens dešimtyje namų su dešimčia skirtingų šeimų. Nė viename nesijaus kaip namie.

Pirmas Kurto apsistojimas buvo gerai pažįstama gyvenamoji senelių priekaba už Monteseino. Iš ten jis kiekvieną rytą galėdavo autobusu nuvažiuoti į Montę, kas leido ir toliau lankyti tą pačią mokyklą ir klasę, bet net jo klasiokai žinojo, kad persikraustymas nebuvo lengvas. Senelių namuose jo laukė užjaučianti Iris ausis, kartais Kurtas jausdavosi artimas Lelandui, bet daugiausia laiko leisdavo vienas pats. Tai buvo dar vienas didžiulis žingsnis gilesnės vienatvės link.

Vieną dieną Kurtas pagelbėjo seneliui sukonstruoti lėlių namelį Iris gimtadieniui. Kurtas metodiškai ant statinio stogo dėliojo mažytes kedrines malksnas. Iš likusio medžio Kurtas pagamino grubų šachmatų rinkinį. Jis pradėjo piešdamas figūrų kontūrus ant medžio, o tuomet kruopščiai išdrožė jas peiliu. Darbui įpusėjus senelis pamokė Kurtą dirbti pjūkleliu, tada paliko penkiolikmetį ir stebėjo iš tarpdurio. Berniukas pakeldavo akis į senelį ieškodamas pritarimo ir Lelandas jam pasakydavo: „Kurtai, tau puikiai sekasi.“

Bet Lelando žodžiai ne visuomet būdavo tokie malonūs, ir Kurtas pasijuto pakliuvęs į tokius pat tėvo ir sūnaus santykius, kokius patyrė

su Donu. Lelandas nedvejodamas savo pareiškimus Kurtui papildydavo kritika. Lelandui pateisinti galima pasakyti, kad Kurtas galėdavo būti tikra rakštis. Paauglys nuolat tikrindavo, kiek gali peržengti ribas, ir turėdamas tiek tėviškus vaidmenis prisiimančių žmonių – nors nė vienas neturėjo jam tikro autoriteto – vyresniuosius galiausiai nukamuodavo. Jo šeima nutapė užsispyrusio, atkaklaus berniuko, kurio nedomino darbas ir kuris neklausė suaugusiųjų, paveikslą. Atrodė, kad irzlumas kartu su tingumu buvo esminis jo būdo bruožas ir tuo jis skyrėsi nuo visos šeimos – net jaunesnė jo sesuo Kim padėdavo apmokėti sąskaitas išvežiodama laikraščius. „Kurtas buvo tingus, – prisiminė jo dėdė Jimas Cobainas. – Niekas nežinojo, ar dėl to, kad buvo tipiškas paauglys, ar dėl to, kad buvo apimtas depresijos."

Atėjus 1982 metų vasarai Kurtas išsikraustė iš Monteseino ir apsigyveno su dėde Jimu Pietų Aberdyne. Patikėta atsakomybė dėdę nustebino. „Buvau sukrėstas, kad jie leido jam su manimi gyventi, – prisiminė Jimas Cobainas. – Tuo metu rūkydavau žolę. Nesuvokiau jo poreikių, ką jau kalbėti apie tai, kad nė neįsivaizdavau, ką darąs." Neturėdamas patirties Jimas bent jau nereikalavo griežtos drausmės. Už brolį Doną jis buvo dvejais metais jaunesnis, bet daug naujamadiškesnis ir turėjo didelę įrašų kolekciją. „Turėjau tikrai neprastą garso sistemą ir daugybę „Grateful Dead", „Led Zeppelin" ir „The Beatles" įrašų. Ir tą meilutę atsukdavau garsiai." Daugiausiai džiaugsmo per su Jimu praleistus mėnesius Kurtas patyrė rekonstruodamas stiprintuvą.

Jimas ir jo žmona turėjo naujagimę dukrą ir trūkstant vietos greitai paprašė Kurtą išsikraustyti. Paskui Kurtas gyveno su Wendy broliais ir seserimis. „Kurtą perdavinėjo iš vieno giminaičio kitam", – prisiminė Jimas. Iš esmės Kurtas buvo paliktas pats sau. Su dėdėmis ir tetomis sutarė geriau nei su tėvais, vis dėlto bėdos dėl autoritetų pripažinimo lydėjo visur. Jo dėdės ir tetos nebuvo tokie griežti, bet mažiau suvaržytuose namuose nebuvo tokių pastangų išlaikyti šeimos vieningumą. Giminaičiai turėjo savų bėdų ir niekas neturėjo pakankamai erdvės jam, tiek fiziškai, tiek emociškai.

Keletą mėnesių Kurtas praleido su dėde Chucku. Gyvendamas su juo pradėjo mokytis groti gitara. Chuckas grojo grupėje su vyruku vardu Warrenas Masonas, vienu iš populiariausių uosto gitaristų. Kiekvieną sykį, kai jie repetuodavo Chucko namuose – žolė ir butelis „Jack Daniels" visuomet būdavo šių repeticijų dalimi – Kurtas sėdėdavo kertėje ir stebėdavo Warreną alkanu žmogaus, žiūrinčio į mėsos kukulį, žvilgsniu. Vieną dieną Chuckas paklausė Warreno, ar šis berniuko nepamokytų, ir taip prasidėjo oficialios Kurto muzikos pamokos.

Kurtas pasakojo, kad gavo tik vieną ar dvi pamokas, ir per tą trumpą laiką išmoko visko, ką jam reikėjo žinoti. Bet Warrenas prisimena, kad mokymas tęsėsi mėnesius, o Kurtas buvo atsidavęs mokinys ir valandų valandas praleisdavo uoliai dirbdamas. Pirmas dalykas, su kuriuo Warrenui teko susidoroti, buvo Kurto gitara. Ji labiau tiko puikuotis mokykloje nei groti. Warrenas Kurtui surado 125 dolerius kainavusią „Ibanez". Pačios pamokos kainavo 5 dolerius už valandą. Warrenas uždavė Kurtui tą patį klausimą kaip ir visiems kitiems jauniems savo mokiniams: „Kokias dainas norėtum išmokti?" Atsakymas buvo: „Stairway to heaven." Kurtas jau mokėjo pagroti primityvią „Louie, Louie" versiją. Jie darbavosi su „Stairway", po to perėjo prie „AC/DC" dainos „Back in black". Pamokos baigėsi, kai prasti Kurto pažymiai privertė dėdę persvarstyti popietines jo pramogas.

Pirmus du dešimtos klasės mėnesius Kurtas ir toliau lankė Montės mokyklą, bet vėliau perėjo į Aberdyno Weatherwaxo mokyklą, kurią baigė jo tėvai, tačiau, nors ten buvo šeimos šaknys ir mažas atstumas iki motinos namų – tik dešimt kvartalų, – Kurtas buvo pašalietis. 1906 metais pastatyta Weatherwaxo vidurinė apėmė tris kvartalus, turėjo penkis atskirus pastatus, o Kurto laidoje buvo 300 mokinių – triskart daugiau nei Montėje. Aberdyne Kurtas pasijuto besimokąs su keturiomis mokinių klikomis – pasipūtėliais, sportininkais, tvarkinguoliais ir moksliukais – ir iš pradžių nepritapo nė prie vienų. „Aberdyne buvo pilna grupuočių, – pasakojo Rickas Milleris, dar vienas į Weatherwaxo vidurinę perėjęs mokinys iš Montės. – Mes abu nieko iš tikrųjų nepažinojome. Nors, palyginti su Sietlu, Aberdynas tėra Hiksvilis, po Montės

tai vis vien buvo didelis žingsnis. Niekaip negalėjome suprasti, kur pritaptume." Pereiti į kitą mokyklą dešimtoje klasėje būtų buvę sunku daugumai gerai prisitaikiusių mokinių. Kurtui tai buvo kankynė.

Montėje jis buvo populiarus – tvarkingas vaikas su „Izod" marškinėliais, sportininkas, o Aberdyne – pašalietis. Kurtas palaikė ryšius su draugais iš Montės, bet nors su bičiuliais ir matydavosi beveik kiekvieną savaitgalį, jautėsi vis vienišesnis. Didelėje mokykloje jo sportinių gabumų šlovei užsitarnauti nepakako, taigi sportą metė. Dėl šeimos subyrėjimo kilusių abejonių savimi ir klajokliško gyvenimo būdo jo atsiskyrimas nuo pasaulio tęsėsi. Vėliau Kurtas dėstys pasikartojančias istorijas apie nuolat prie jo priekabiavusius prasčiokiškus vidurinės mokyklos vaikus ir apie tai, kaip Aberdyne būdavo mušamas. Vis dėlto jo klasės draugai tokių įvykių nepamena – savo išgyventą emocinę izoliaciją jis pavertė išpūstomis iliuzinio fizinio smurto istorijomis.

Jo moksluose būta tik vienos kančias atperkančios malonės: Weatherwaxo vidurinė turėjo puikią menų programą ir šioje klasėje Kurtas toliau visus pranoko. Jo mokytojas Bobas Hunteris suvokė, kad Kurtas nepaprastai gabus mokinys: „Jis turėjo ne tik gabumų piešti, bet ir puikią vaizduotę." Hunteris pats buvo menininkas ir muzikantas, tad ir mokiniams leisdavo darbuojantis klausytis radijo bei skatino juos būti kūrybiškus. Kurtui jis buvo idealus mokytojas ir, kaip anksčiau ponas Kanno, tapo retu pavyzdžiu, kuriais berniukas galėjo sekti.

Pirmaisiais mokymosi Weatherwaxo vidurinėje metais Kurtas lankė komercinio meno ir pagrindines meno pamokas. Tai buvo penkta ir šešta pamokos, 50 minučių, vykusios iškart po priešpiečių, – vienintelis laikas, kai jis kiekvieną dieną būtinai būdavo mokykloje. Kurto gebėjimai padarė Hunteriui įspūdį ir kartais šokiruodavo klasę. Gavęs užduotį nupiešti karikatūrą, jis nupiešė Michaelą Jacksoną, vieną pirštinėtą ranką iškėlusį į viršų, o kita susiėmusį už tarpukojo. Per kitą pamoką mokinių paprašė pavaizduoti besivystantį objektą. Kurtas nupiešė embrionu virstantį spermatozoidą. Jo piešimo įgūdžiai buvo pavyzdiniai, bet klasės dėmesį traukė iškrypęs protas. „Tas spermatozoidas mus vi-

sus pribloškė, – prisiminė klasės draugė Theresa Van Camp. – Tai buvo visai kitokia galvosena. Žmonės pradėjo kalbėti stebėdamiesi, apie ką jis mąsto?" Kai Hunteris pasakė, kad piešinys su Michaelu Jacksonu galbūt nederamas demonstruoti mokyklos koridoriuje, vietoj jo Kurtas nupiešė Ronaldą Reaganą susiraukšlėjusiu kaip razina veidu.

Kurtas visuomet piešė kaip apsėstas, bet padrąsintas Hunterio pradėjo įsivaizduoti save dailininku. Jo paišalionės tapo mokymosi dalimi. Piešiniais Kurtas pradėjo mokytis pasakoti istorijas. Tuo metu jis nuolat grįždavo prie vienos serijos – „Džimio, „Prairie Belt" dešrelių berniuko, nuotykių", pavadintų pagal skardinėse konservuotas dešreles. Šios istorijos atskleidžia skausmingą vaikystę Džimio – menkai užslėpto Kurto, kuriam tenka iškęsti griežtus tėvus. Vienas iš kelių scenų sudarytas spalvotas piešinys ne itin švelniai pasakoja apie Kurto nesutarimus su tėvu. Pirmajame piešinuke tėvas sako Džimiui: „Ši alyva nešvari. Užuodžiu joje benziną. Atnešk man 9 numerio veržliaraktį, niekam tikęs mažas šliuže. Jei nori čia gyventi, gyvensi pagal mano taisykles, o jos tokios pat rimtos, kaip mano ūsai: sąžiningumas, ištikimybė, atsidavimas, garbė, narsa, griežta drausmė, Dievas ir šalis – štai kas iškelia Ameriką į pirmą vietą." Kitame piešinyje vaizduojama motina, rėkianti: „Gimdau tavo sūnų ir atsikratysiu tavo dukters. Tėvų ir mokytojų asociacijos susitikimas septintą, keramikos pamoka pusę trijų, befstrogenas, šunį pas veterinarą pusę keturių, skalbiniai, taip, taip, ak, mielasis, subinėj malonu, aš tave myliu."

Neaišku, ar motina paveikslėliuose Jenny ar Wendy, bet apsisprendęs lankyti Weatherwaxo mokyklą Kurtas taip pat turėjo persikraustyti atgal pas motiną, į 1210 Rytų pirmosios gatvės numerį. Šie namai buvo artimiausi pastoviems iš visų Kurto turėtų, nes jo kambarys viršuje išliko nepaliestas – šventykla ankstesniems atominės šeimos laikams. Kurtas retsykiais leisdavo čia savaitgalius ir toliau puošė sienas grupių plakatais, nemažai jų dabar buvo piešti ranka. Žinoma, geriausia jo kambario – ir gyvenimo – dalis buvo gitara. Wendy namai buvo tuštesni nei visi kiti, kuriuose per tuos metus buvo apsistojęs, taigi Kurtas

galėjo neblaškomas lavintis. Bet padėtis namų fronte buvo tik šiek tiek pagerėjusi: jo mama galiausiai atsikratė Franko Franicho, tačiau Kurtas ir Wendy vis dar riejosi.

Dabar Wendy buvo visai kitokia motina nei ta, kurią Kurtas paliko prieš šešerius metus. Ji jau buvo 35-erių, bet susitikinėjo su jaunesniais vyrais ir išgyveno tokį gyvenimo etapą, kurį galima būtų pavadinti nebent paprastai su neseniai išsiskyrusiais vyrais siejama gyvenimo vidurio krize. Ji daug gėrė ir tapo nuolatine daugybės Aberdyno smuklių lankytoja. Tai buvo viena pagrindinių priežasčių, kodėl Kurtas nebuvo atiduotas jos globai iškart, kai išsikraustė iš Dono. Tais metais ji pradėjo susitikinėti su 22 metų Mike'u Medaku. Per pirmuosius jų draugystės mėnesius Wendy net nepasakė Medakui turinti vaikų. Dažniausiai ji lankydavosi jo namuose, ir vaikus jis sutiko tik praėjus keliems mėnesiams nuo santykių pradžios. „Atrodė, kad ji vieniša moteris, – prisiminė jis. – Penktadienio vakarais mes nelaukdavome ateinančios auklės – lyg vaikų visai nebūtų buvę." Susitikinėjimas su Wendy beveik nieko nesiskyrė nuo susitikinėjimo su 22 metų amžiaus mergina. „Eidavome į artimiausią smuklę ar šokių salę. Ir linksmindavomės." Wendy pasakojo, kaip Franichas sulaužė jai ranką, skųsdavosi finansiniais sunkumais ir Dono nutolimu. Viena iš nedaugelio istorijų apie Kurtą, kurias ji papasakojo, buvo, kaip penkiametis sūnus įžygiavo į svetainę pas Doną ir jo draugus su pasistojusiu. Donas labai sutriko ir išnešė sūnų iš kambario. Šis įvykis virto šeimos legenda. Pasakodama tai Wendy vis dar krizendavo.

Kaip ir bet kuris 22 metų vaikinas, susitikinėjantis su 35 metų amžiaus moterimis, Medakas su Wendy susitikinėjo daugiausiai dėl fizinių priežasčių. Jam Wendy buvo patraukli vyresnė moteris ir ideali partnerė pasimatymams – jei neieškai įsipareigojimų. Tai juto net penkiolikmetis Kurtas ir greitai susidarė savo nuomonę. Motinos draugą jis aptarinėjo su draugais. Kurto žodžiai buvo šiurkštūs, bet apie psichologinį konfliktą, kurį turėjo patirti motinai pasirinkus tik septyneriais metais už Kurtą vyresnį meilužį, jis neprabilo. „Jis sakėsi nekenčiąs motinos, manąs, kad ji kekšė, – prisiminė Johnas Fieldsas. –

Jis nepritarė motinos gyvenimo būdui. Jam ji apskritai visai nepatiko ir jis kalbėdavo apie pabėgimą. Jei ji būdavo namie, Kurtas išeidavo, nes ji nuolat ant jo rėkdavo."

Wendy broliai ir seserys prisimena susirūpinimą dėl jos gėrimo, bet kadangi jų šeimos bendravimo stilius buvo vengti susidūrimų, retai tai aptarinėdavo.

Motinos patrauklumas Kurtui irgi kėlė keblumų. Visi jo draugai buvo ja susižavėję. Wendy turėjo įprotį degintis užpakaliniame kieme apsivilkusi bikinį, ir visi jie žiopsodavo pro tvorą. Nakvodami Kurto draugai juokaudavo, kad jei jiems neatsiras vietos, jie mielai sutiks miegoti su Wendy. Kurtas vožteldavo kiekvienam taip pajuokavusiam, ir tai daryti tekdavo dažnai. Šiems jauniems berniukams Wendy atrodė patraukli dar ir todėl, kad retsykiais nupirkdavo jiems alkoholio. „Kurto mama porą sykių nupirko mums svaigalų, – prisiminė Mike'as Bartlettas. – Sąlyga buvo gerti namie." Kartą Wendy sumokėjo už alų ir leido jiems žiūrėti „Pink Floyd" filmą „Siena". „Kartą keletas mūsų ten nakvojo, – sakė Trevoras Briggsas, – ir įkalbėjome jo mamą nupirkti mums butelį tekilos. Prisigėrėme ir išėjome pasivaikščioti. O kai grįžome, jo mama ant sofos glamonėjosi su kažkokiu vyruku." Girta penkiolikmečio Kurto reakcija buvo užrikti ant mamos meilužio: „Pasiduok, vyruti! Nieko negausi. Varyk namo!" Tai buvo pokštas, bet jo troškimas turėti tradiciškesnę šeimą visai nebuvo juokingas.

Pagrindinis Kurto pageidavimas toms Kalėdoms buvo grupės „Oingo Boingo" albumas „Nothing to fear". Per kalėdinę Fradenburgų šventę teta nufotografavo jį laikantį albumą. Dėl vis dar trumpų plaukų ir berniukiškos išvaizdos Kurtas atrodė gerokai jaunesnis nei penkiolikos. Teta Mari jam padovanojo grupės „Bonzo Dog Band" albumą „Tadpoles", kuriame buvo naujamadiška daina „Hunting tigers out in Indiah". Tą žiemą tai buvo mėgstamiausia Kurto daina ir jis išmoko ją groti gitara. Prieš pat Kalėdas Kurtas aplankė į Sietlą persikrausčiusią Mari, kad pasiknaisiotų įrašų parduotuvėse. Kurto pageidavimų sąraše buvo ir jo dievintos televizijos laidos „H. R. Pafnstafas" garso takelis. Apie kitą jo trokštamą grupės „REO Speedwagon" albumą „Hi infidelity" teta nebuvo nė girdėjusi.

Tą vasarį Kurtui sukako šešiolika ir jis gavo vairuotojo pažymėjimą. Bet didžiausiu to pavasario įvykiu tapo kai kas, kas jam buvo gerokai svarbiau – apie jį Kurtas be paliovos kalbėdavo visą paauglystę, nors suaugęs niekuomet jo nebeminėjo. 1983 metų kovo 29 dieną Kurtas nuvyko į Sietlo „Center Coliseum" pamatyti Sammy'o Hagaro ir grupės „Quarterflash". Tai buvo pirmasis jo koncertas. Kurtas buvo didelis Sietlo radijo stoties „KISW" gerbėjas – naktį jos signalas atsklisdavo aiškiai – ir labai mėgo Hagaro „butt rock", jam patiko ir populiari „Quarterflash" daina „Harden my heart". Į koncertą Kurtas ėjo su Darrinu Neathery'u, juos nuvežė vyresnė Darrino sesuo. „Tai buvo didelis įvykis, nes tai buvo pirmasis mūsų matytas koncertas, – pasakojo Neathery. – Kažkaip gavome šešias skardines „Schmidt". Važiuodami pirmyn su Kurtu sėdėjome ant galinės sėdynės ir puikiai praleidome laiką. Prisimenu, kaip nuvažiavus į koncertą po „Quarterflash" pasirodymo stovėjau gale, iš kur tvarkė šviesas. Viskas mums kėlė pagarbią baimę: šviesos, pateikimas. Tada iš viršutinių eilių atlėkė ir tiesiai priešais mus sudužo viskio butelis. Vos nepridėjome į kelnes. Taigi movėme iš ten ir Sammy'o pasirodymui stebėti susiradome vietą viršuje. Nusipirkau marškinėlius, Kurtas irgi." Vėliau Kurtas perrašys istoriją ir teigs, kad pirmasis jo matytas koncertas buvo pankroko grupės „Black Flag" pasirodymas. Vis dėlto visi jo klasės draugai iš Weatherwaxo prisimena, kaip šešiolikmetis Kurtas kitą dieną į mokyklą atėjo dėvėdamas per didelius Sammy'o Hagaro marškinėlius ir kalbėjo it ką tik iš šventosios žemės grįžęs piligrimas.

Baigiantis 1983-iųjų mokslo metams Kurtas atrado pankroką, Sammy'o Hagaro marškinėliai atsidūrė stalčiaus dugne ir dienos šviesos daugiau neišvydo. Tą vasarą jis pamatė „Melvins", ir šis įvykis pakeitė jo gyvenimą. Dienoraštyje Kurtas rašė:

1983 metų vasarą... prisimenu, kaip trainiojausi Monteseino Vašingtone „Thriftway" parduotuvėje ir prie manęs priėjo trumpaplaukis prekes kraunantis vaikinas, truputį panašus į vyruką iš „Air Supply". Jis

padavė man skrajutę, kurioje buvo parašyta: „Them" festivalis. Rytoj vakare automobilių stovėjimo aikštelėje už „Thriftway". Gyva roko muzika nemokamai." Gyvos roko muzikos koncertai Montėje, mažame kaimelyje su keliais tūkstančiais medkirčių ir nuolankių jų žmonių, nebuvo įprastas dalykas. Atvažiavome furgonu su keletu apsirūkėlių draugelių. Ir ten stovėjo „Air Supply" vaikinukas, laikantis „Les Paul" gitarą su „Kool" cigarečių nuotrauka iš žurnalo. Jie grojo greičiau, nei maniau įmanoma, ir energingiau už mano „Iron Maiden" įrašus. Būtent šito ir ieškojau. Ak, pankrokas. Kitiems apsirūkėliams buvo nuobodu ir jie vis šūkavo: „Pagrokit ką nors „Def Leppard". Dieve, nekenčiau tų šūdžių labiau nei bet kada. Atkeliavau į pažadėtąją maisto prekių parduotuvės stovėjimo aikštelės žemę ir atradau savo paskirtį.

Jis dukart pabraukė „būtent šito ir ieškojau".

Tai buvo jo apreiškimas, akimirka, kai mažas pasaulis staiga virto didesniu. „Air Supply" dėliotojas" buvo Rogeris Buzzas Osborne'as, kurį Kurtas pažinojo kaip atokiau nuo visų besilaikantį vyresnį Monteseino vidurinės mokyklos vaikį. Po pasirodymo pagyręs Buzzą, Kurtas pamalonino jo savimeilę ir greitai šis užėmė mokytojo vietą – davė pankroko įrašų, knygą apie „Sex Pistols" ir nutrintų „Creem" žurnalo numerių. Nepaisant įrašo dienoraštyje, tai nebuvo visiškas pasikeitimas – tą vasarą Kurtas vis viena nuvyko pasižiūrėti „Judas Priest" pasirodymo Takomos stadione. Kaip ir kiti Aberdyno vaikai, pankroką jis maišė su galybe sunkiojo metalo, bet apie tai Buzzui nesigyrė, ir dabar teikė pirmenybę pankroko marškinėliams.

„Melvins" groti pradėjo prieš metus ir pašaipiai pasivadino pagal kitą „Thriftway" darbuotoją. Buzzas teigė, kad groti gitara išmoko pats, klausydamasis pirmųjų dviejų „The Clash" albumų. 1983 metais „Melvins" tikrų gerbėjų iš esmės neturėjo – dauguma Greis Harboro metaliūgų juos pajuokdavo ir nušvilpdavo. Vis dėlto jų repeticijų vietoje už Dale'o Croverio 609 numerio namo Vakarų antrojoje gatvėje Aberdyne susirinkdavo koks pustuzinis lengvai įspūdžiams pasiduo-

dančių berniukų. Šis gerbėjų kratinys vadinosi „klingonai"*. Tokį vardą jiems prilipdė Buzzas, šitaip nusakęs „Žvaigždžių kelio" gerbėjus primenantį atsidavimą ir įprotį gaudyti kiekvieną jo žodį. Pats Buzzas su afro stiliaus šukuosena atrodė panašesnis į Richardą Simmonsą, o ne vyruką iš „Air Supply".

Buzzas „klingonams" dalijo patarimus, įrašinėjo kasetes ir atliko Monteseino Sokrato vaidmenį – vyresnis veikėjas, pasekėjams žeriantis savo nuomonę apie visus žemiškus dalykus. Jis nuspręsdavo, kas gali ateiti į repeticijas, o kam tai draudžiama, ir visiems priimtiesiems duodavo pravardes. Gregas Hokansonas tapo Cokensonu, Jesse Reedas, kurį Kurtas sutiko Weatherwaxo mokykloje – Juoduoju Reedu (pagal grupę „Black Flag", nors jis, kaip ir visi kiti, buvo kaukazietis). Kurtas prilipusios pravardės niekada negavo. To meto draugai jį visuomet vadindavo Cobainu. Pravardės neturėjimas nebuvo kokios nors ypatingos užimamos padėties ženklas. Tiesą sakant, visai priešingai – pravardės jis neturėjo todėl, kad buvo laikomas pripažinimo nenusipelniusiu prielipa.

Kaip ir Kurtas, geografiniu požiūriu „Melvins" apėmė tiek Montę (kur su tėvais gyveno Buzzas), tiek Aberdyną (Croverio repeticijų vieta). Bosine gitara grupėje grojo Mattas Lukinas, irgi iš Montės. Kurtas jį pažinojo iš imtynių ir Mažosios lygos, jie greitai susidraugavo. Kad ir kur Montėje Kurtas eidavo, jis veikiau jau užsukdavo pas Buzzą ar Lukiną, nei aplankydavo tėvą.

Vieną tos vasaros apsilankymą Montėje paskatino ne atrasta meilė pankrokui, o kai kas kita – mergina. Andrea Vance buvo jaunesnė Kurto draugo Darrino Neathery'o sesuo. Vieną popietę, kai ji prižiūrėjo vaikus, netikėtai pasirodė Kurtas. „Jis buvo labai mielas, – prisiminė ji. – Turėjo tikrai nuostabias žydras akis ir žudančią šypseną. Kalbėdavo nedaug, o prabilęs kalbėdavo tyliai." Jie žiūrėjo „Breidžių šeimą", Kurtas žaidė su vaikais. Kitą popietę jis pasirodė tiksliai it laikrodis, ir Vance apdovanojo Kurtą bučiniu. Jis ateidavo kiekvieną dieną visą savaitę, bet romanas niekuomet nepažengė toliau nei bučiniai ir kuklios glamonės.

* „Cling-Ons". *Cling on* (angl.) – laikytis įsitvėrus, kabintis.

„Jis buvo labai mielas ir tikrai pagarbus, – prisiminė Vance. – Neatrodė, kad būtų vaikščiojantis hormonas."

Bet po paviršiumi hormonai siautėjo. Tą pačią vasarą Kurtas patyrė tai, ką vėliau pavadino savo „pirmuoju seksualiniu patyrimu" su sutrikusio vystymosi mergina. Dienoraštyje Kurtas parašė, kad pradėjo jos siekti tik tuomet, kai depresija dėl gyvenimo apėmė taip, jog jis planavo nusižudyti. „Tas mėnuo įkūnijo psichologinį smurtą, kurį patyriau iš motinos, – rašė jis. – Pasirodė, kad žolė jau ne itin padeda man pabėgti nuo bėdų, man tikrai patiko maištauti vagiant alkoholį ir daužant parduotuvių langus... Kitą mėnesį nusprendžiau, kad nesėdėsiu ant stogo *galvodamas* šokti žemyn, o *iš tikrųjų* nusižudysiu. Ir neketinau apleisti šio pasaulio nežinodamas, ką reiškia su kuo nors permiegoti."

Vienintelė jo galimybė atrodė šita „pusiau atsilikusi mergina". Vieną dieną Trevoras Briggsas, Johnas Fieldsas ir Kurtas nusekė ją namo ir pavogė jos tėvo alkoholinius gėrimus. Taip buvo pasielgę daugybę kartų, bet šįsyk draugams išėjus Kurtas liko. Jis atsisėdo merginai ant kelių ir palietė krūtis. Ji nuėjo į miegamąjį ir jam matant nusirengė, bet jis pasibjaurėjo tiek ja, tiek savimi. „Bandžiau ją išdulkinti, bet nežinojau kaip, – rašė jis. – Jos vaginos kvapas buvo šlykštus, pati dvokė prakaitu, taigi aš išėjau." Nors Kurtas atsitraukė, kaltė persekiojo jį visą gyvenimą. Nekentė savęs už tai, kad ja pasinaudojo, bet tuo pat metu ir už tai, kad nebuvo susitarta gražiuoju. Nekaltam šešiolikmečiui tai buvo dar gėdingiau. Merginos tėvas pareiškė mokyklai, kad jo dukrą išžagino, ir Kurtas buvo paminėtas kaip įtariamasis. Savo dienoraštyje jis įrašė, kad nuo kaltinimo jį išgelbėjo tik laimingas atsitiktinumas. „Jie parodė jai metų knygą norėdami, kad ji mane atpažintų, bet ji negalėjo to padaryti, nes tų metų nuotraukose manęs nebuvo." Kurtas teigė buvęs nuvežtas į Monteseino policijos nuovadą ir apklaustas, bet kaltinamojo nuosprendžio išvengęs, nes mergina buvo vyresnė nei aštuoniolikos ir teisiškai „nebuvo protiškai atsilikusi".

Prasidėjus priešpaskutiniams mokslo metams Aberdyno Weatherwaxo mokykloje, Kurtas užmezgė romantiškus santykius su penkiolikmete Jackie Hagara. Ji gyveno už dviejų kvartalų nuo jo namų ir jis

išeidavo tokiu laiku, kad į mokyklą jie keliautų kartu. Kurtas atsiliko matematikoje ir buvo priverstas klausyti devintos klasės matematikos kursą, taip jie ir susipažino. Nors dauguma klasės mokinių manė, kad Kurtas yra nenormalus, nes turėjo lankyti jaunesnės klasės pamokas, Jackie patiko jo šypsena. Vieną dieną po pamokų jis parodė jai savo piešinį, kuriame buvo vaizduojama roko žvaigždė negyvenamoje saloje. Vyras piešinyje laikė „Les Paul" gitarą, į palmę buvo įkištas „Marshall" stiprintuvo kištukas. Šešiolikmečiui Kurtui tai buvo jo rojaus vizija.

Jackie pasakė, kad piešinys jai patinka. Po dviejų dienų Kurtas įteikė jai dovaną. Perpiešė paveiksliuką, tik dabar jis buvo plakato dydžio. „Tai tau", – pasakė jis žiūrėdamas į grindis. „Man?" – paklausė ji. „Norėčiau kada nueiti su tavimi į pasimatymą", – paaiškino jis. Kai Jackie pasakė jau turinti vaikiną, Kurtas tik truputį nusivylė. Jie ir toliau kartu eidavo į mokyklą, kartais susikibę rankomis, o vieną popietę prieš jos namus Kurtas ją prisitraukė ir pabučiavo. „Man jis atrodė toks mielas", – sakė Jackie.

Per tuos lemiamus metus vienuoliktoje klasėje ėmė keistis net jo išvaizda: iš sutartinai pripažintos miela į tokią, kokią kai kurie jo klasiokai pavadintų bauginančia. Jis atsiaugino plaukus ir retai juos plaudavo. „Izod" marškinėliai ir regbio megztiniai dingo. Dabar vilkėdavo namie darytus marškinėlius su pankroko grupių pavadinimais. Ant vienų, dažnai vilkėtų, buvo parašyta „Organized Confusion"* – šūkis, kurį įsivaizdavo tapsiant pirmos jo grupės pavadinimu. Iš viršutinių drabužių jis ištisus metus – ir kai lydavo, ir kai tvyrodavo 90°C karštis – vilkėdavo lietpaltį. Tą rudenį Andrea Vance, tos vasaros Kurto mergina iš Montės, susidūrė su juo vakarėlyje ir jo net nepažino. „Kurtas vilkėjo savo juodą lietpaltį, teniso batelius aukštais auliukais, o plaukus buvo nusidažęs tamsiai raudonai, – prisiminė ji. – Jis neatrodė tas pats vaikinas."

Jo draugus iš Montės lėtai keitė bičiuliai iš Aberdyno, bet pagrindinė abiejų grupių veikla buvo vienoks ar kitoks svaiginimasis. Negalėdami nusiaubti tėvų alkoholio atsargų, jie pasinaudodavo vienu iš daugelio

* Organizuotas sąmyšis.

Aberdyno benamių, kuris nupirkdavo jiems alaus. Kurtas, Jesse Reedas, Gregas Hokansonas bei Ericas ir Steve'as Shillingeriai užmezgė reguliarius komercinius santykius su spalvinga asmenybe, kurią jie praminė Storuliu – beviltišku alkoholiku, kuris kartu su protiškai atsilikusiu sūnumi Bobby'u gyveno prastame „Morck Hotel". Storulis mielai pirkdavo jiems alkoholio, jei jie sumokėdavo ir padėdavo jam nusigauti iki parduotuvės. Tai buvo sunkus triūsas, kiek primenantis komišką Busterio Keatono scenelę ir galintis užtrukti visą dieną: „Pirmiausia, – pasakojo Jesse Reedas, – mes turėdavome nustumti parduotuvės vežimėlį iki „Morck". Tada užlipdavome į jo kambarį ir pažadindavome jį. Jis vilkėdavo purvu apskretusius apatinius, smirdėjo, kambarys dvokė, visur pilna musių. Tai buvo siaubinga. Turėdavome padėti jam užsimauti palapinę primenančias kelnes. Tada reikėdavo padėti jam nusigauti žemyn, o jis svėrė maždaug 500 svarų. Buvo per storas, kad galėtų nueiti visą kelią iki alkoholio parduotuvės, taigi pasodindavome jį į vežimėlį ir nustumdavome. Jei norėdavome gerti tik alų, nustumdavome jį iki bakalėjos krautuvės, kuri, laimei, buvo arčiau. O mainais jam reikėdavo nupirkti tik litrą pigiausio stipraus alaus."

Keistoji porelė, Storulis ir Bobby, patys to nežinodami tapo pirmaisiais kai kurių Kurto pasakojimų veikėjais. Jis rašė apie juos istorijas, kūrė įsivaizduojamas dainas apie jų nuotykius ir piešė juos savo dienoraštyje. Pieštuku kurtuose atvaizduose Storulis atrodė kaip Ignacijus Dž. Reilis, Johno Kennedy'o Toole'o knygos „Bukagalvių konfederacija" antiherojus. Kurtui nepaprastai patiko mėgdžioti cypiantį Bobby'o balsą ir sukelti draugams juoko priepuolius. Vis dėlto jo santykiuose su Storuliu ir Bobby'u būta ir trupučio švelnumo. Kurtas galėjo įsijausti į beviltišką jų padėtį. Tais metais Kalėdoms Kurtas Storuliui „Goodwill" parduotuvėje nupirko skrudintuvą ir Johno Denverio albumą. Didžiulėmis rankomis sugriebęs dovanas Storulis netikėdamas paklausė: „Tai man?" Jis pravirko. Kelerius kitus metus Storulis visiems Aberdyne pasakojo, koks puikus vyrukas tas Kurtas Cobainas. Tai buvo mažas pavyzdys, kaip kartais net Kurto sutemų pasaulyje į paviršių iškildavo švelnumas.

Tą pavasarį Kurtas ir toliau piktnaudžiavo Storulio nuolat parūpinamu alkoholiu, dėl to padaugėjo nesutarimų su motina. Kai Kurtas būdavo apsvaigęs ar pavartojęs rūgšties, kas virto nuolatiniu reiškiniu, ginčų kildavo bjauresnių. Gregas Hokansonas prisiminė, kaip su Jesse Reedu nuėjo į Kurto namus ir girdėjo, kaip Wendy kokią valandą ant jo rėkė, o Kurtas skendėjo LSD sukeltuose vaizdiniuose ir į jos riksmus visiškai nereagavo. „Wendy su juo elgėsi siaubingai, – sakė Hokansonas. – Jis jos nekentė." Gavusi progą pasprukti trijulė iškart išėjo iš namų ir nuėjo palaipioti ant „Prisimink mane" kalno vandens bokšto. Jesse ir Hokansonas užkopė iki viršaus, o Kurtas sustingo ant kopėčių pusiaukelėje. „Jis pernelyg bijojo", – prisiminė Hokansonas. Įkopti į bokštą Kurtas niekuomet nesugebėjo.

Trevoras Briggsas prisiminė vieną vakarą pas Cobainus, kai mūšis tarp Kurto ir Wendy truko visą vakarą: „Manau, ji buvo kiek apsvaigusi ir užlipo į viršų, į jo kambarį. Ji bandė su mumis linksmintis ir atsipalaiduoti. Jis dėl to įsiuto. O ji tėškė: „Kurtai, jei nesitvardysi, visiems tavo draugams pasakysiu, ką sakei man." Tada jis garsiai užriko: „Apie ką tauški?" Galiausiai ji išėjo. Paklausiau, ką ji ketino atskleisti. Jis atsakė: „Na, kartą jai pareiškiau, kad jei vyruko kiaušiai apželia plaukais, tai dar nereiškia, kad jis suaugęs ar subrendęs." Plaukų ant sėklidžių problema Kurtui buvo labai nesmagi. Gaktos plaukai jam užaugo vėliau nei daugumai berniukų. Jis kasdien it apsėstas apžiūrinėdavo savo sėklides, nes nuolat matydavo, kaip jo draugai šį slenkstį peržengia anksčiau už jį. „Kušplaukiai", – kaip juos vadino, buvo dažna dienoraščio tema. „Kušplaukių dar nepakankamai, – rašė Kurtas. – Prarasti metai. Įgyti idealai. Dar neišsivystė. Gerokai po laiko, kai mūsų kušplaukiai neužauga." Kūno kultūros pamokoje jis verčiau rengdavosi dušinėje, kad nereikėtų būti apžiūrinėjamam persirengimo kambaryje. Gaktiplaukiai pagaliau užaugo, kai jam buvo šešiolika, o kadangi jis buvo šviesaus gymio, jie nebuvo tokie pastebimi kaip kitų berniukų.

Maždaug tuo metu, kai Kurtui sukako septyniolika, Wendy užmezgė santykius su Patu O'Connoru. O'Connoras buvo jos metų ir dirbdamas uosto kroviku per metus uždirbdavo 52 000 dolerių. Pato atlyginimas

viešai žinomas buvo todėl, kad neilgai trukus nuo santykių su Wendy pradžios jam buvo pateiktas vienas iš pirmųjų Vašingtone ieškinių dėl alimentų. Jį pateikė buvusi draugė, kuri pareiškė, kad jis įtikino ją mesti darbą vietinėje atominėje jėgainėje ir tada paliko dėl Wendy. Byla buvo bjauri ir tęsėsi dar dvejus metus. Teismo dokumentuose Patas nurodė, kad jo turtas yra mažas namas, keletas tūkstančių dolerių santaupų ir ginklų stovas su trimis šautuvais – kad ir kaip būtų keista, šie ginklai suvaidins vaidmenį Kurto karjeroje. Pato buvusioji laimėjo ir gavo 2500 dolerių grynais, automobilį, jai buvo atlygintos išlaidos advokatui.

Tą žiemą Patas atsikraustė pas Wendy. Nė vienam Wendy vaikui O'Connoras nepatiko, o Kurtas ėmė jo nekęsti. Visai kaip savo biologinį tėvą ir Franichą, Kurtas pavertė Patą išjuokiamu daugelio savo dainų ir piešinių personažu. Ir beveik nuo pat pirmosios dienos Wendy ir Patas riedavosi taip, kad, palyginti su tuo, jųdviejų su Donu ginčai atrodė menki.

Vienas toks galingas proveržis aprūpino Kurtą kertiniu jo muzikinės mitologijos akmeniu. Po didelių peštynių Wendy išėjo ieškoti Pato ir, pasak Kurto, aptiko apgaudinėjantį ją. Kaip visada, jis buvo girtas. Įniršusi Wendy grįžo namo urgzdama, kad gali Patą pribaigti. Panikos apimta, ji liepė Kim surinkti Pato ginklus ir sudėti juos į didelį plastikinį maišą. Grįžus Patui, Wendy pareiškė jį nužudysianti. Pasakodamas apie šį įvykį Kurtas teigė, kad Wendy bandė Patą nušauti, bet nesuprato, kaip užtaisyti šautuvą; jo sesuo tokios detalės neprisimena. Kai Patas išėjo, Wendy su Kim nuvilko ginklus du kvartalus nuo namų, ant Viškos upės kranto. Tempdama Wendy vis kartojo sau: „Turiu jų atsikratyti arba nužudysiu jį." Ji sumetė juos į vandenį.

Kitą rytą, Wendy su Patu taikantis, Kurtas išklausinėjo Kim, kur atsidūrė ginklai. Trylikametei seseriai parodžius kelią, Kurtas ir du jo draugai juos išžvejojo. Vėliau pasakodamas šią istoriją Kurtas sakydavo, kad ginklus iškeitė į pirmąją savo gitarą, nors iš tikrųjų ją turėjo nuo keturiolikos. Kurtas niekuomet nebuvo iš tų, kurie leidžia tiesai suardyti gerą pasakojimą. Istorija apie iškeistus į pirmąją gitarą patėvio ginklus buvo tiesiog per gera, kad galėtų jai atsispirti. Šiame pasako-

jime slypėjo visa tai, kaip jis norėjo būti suvoktas kaip menininkas – kaip kažkas, kaimietiškus kardus iškeitęs į pankroko plūgus. Tiesą sakant, ginklus jis tikrai įkeitė, bet už gautus pinigus nusipirko „Fender Deluxe" stiprintuvą.

Įvykis su „šautuvais upėje" buvo tik vienas iš daugelio Wendy ir Pato pykčio proveržių. Kurtas tokių peštynių (ir tapimo jų objektu, nes Patas labiau už viską mėgo aiškinti Wendy, kaip reikėtų pasielgti su jos sūnumi paklydėliu) vengdavo greitai įveikdamas kelią nuo priekinių durų iki savo kambario. Tuo jis buvo panašus į daugumą paauglių, nors atlėkdavo ir išlėkdavo pašėlusiu greičiu. Kai jam reikėdavo erdvės kokiam nors reikalui namie – pavyzdžiui, paskambinti telefonu ar nusiaubti virtuvę – savo žygius jis stengdavosi surengti taip, kad išvengtų Pato. Kambarys tapo jo prieglobsčiu, o po kelerių metų dienoraštyje grįžimą namo aprašė buvus tiek pat emocinį, kiek fizinį:

Kiekvieną kartą grįžus nugara pašiurpsta nuo tų pačių déjà vu *prisiminimų, visiškos depresijos, absoliučios neapykantos ir pagiežos, kuri tęsdavosi mėnesius, seni „Pee Chee" aplankai, pilni gitaromis grojančių rokerių ir monstrų piešinių, posakiai ant viršelio, „Šis „Bud's" tau" arba „Apsinešk", sudėtingi vandens pypkių eskizai, seksualinio žodžių žaismo apie patenkintą tenisą žaidžiančią mergaitę perkūrimai. Apsidairykite ir pamatysite „Iron Maiden" plakatus apiplėšytais, skylėtais kampais, vinis sienose, ant kurių vis dar kabo kepuraitės su snapeliu. Įdubos stale nuo penkerių metų alaus žaidimo, vadinamo ketvirtuko šokdinimu. Dėmės ant kilimėlio nuo išsiliejusios tabako spjaudyklės. Apsidairau ir matau visą šitą sumautą mėšlą ir tai, kas labiausiai primena mano niekam tikusią paauglystę; kiekvieną kartą įėjęs į kambarį perbraukiu pirštu per lubas ir pajuntu lipnias nuosėdas, paliktas daugybės cigarečių ir žolės dūmų.*

1984 metų vasarą nesutarimai su suaugusiaisiais namuose pasiekė aukščiausią tašką. Kurtas bjaurėjosi Wendy dėl jos silpnybės vyrams ir taip pat niršo ant tėvo už jo troškimą vėl vesti. Pato neapkentė dar labiau, nes vyresnis vyras žėrė patarimus tokia maniera, kad pabrėžtų Kurto silpnybes. Abu šeimynos vyrai taip pat nesutarė, kaip turėtų būti

elgiamasi su moterimis. „Patas buvo bobišius, – sakė Kim, – o Kurtas ne. Kurtas moteris labai gerbė, nors daug merginų ir neturėjo. Jis ieškojo tokios, kurią galėtų įsimylėti." Pato pamokslai, kad „vyras turi būti vyru ir elgtis vyriškai", niekada nesibaigdavo. Kurtas nuolat neatitikdavo Pato standartų ir dėl to būdavo vadinamas „pederastu". Vieną 1984 metų balandžio sekmadienį Pato epitetai buvo ypač smarkūs: „Kodėl niekuomet neparsivedi merginų? – paklausė jis Kurto. – Kai buvau tavo amžiaus, mano lovoje nuolat jų būdavo."

Gavęs tokį vertingą patarimą Kurtas nuėjo į vakarėlį ir susidūrė su Jackie Hagara. Kai jos su drauge norėjo išeiti, Kurtas pasiūlė eiti pas jį – galbūt jis įžvelgė galimybę ši tą pademonstruoti Patui. Kad ir kaip ten būtų, jis tyliai nusivedė jas į viršų nepažadindamas suaugusiųjų. Jackie draugė buvo girta ir užmigo ant vienos lovos žaidimų kambaryje, esančiame prieš Kurto miegamąjį. Kadangi jos draugė atsijungė ir negalėjo paeiti, Kurtas pasiūlė Jackie: „Gali išlūžti čia."

Staiga atėjo Kurto lauktoji akimirka. Jau seniai troško palikti praeityje savo paaugliškas seksualines fantazijas ir savo vidurinės mokyklos klasės draugams sąžiningai pareikšti, kad jis jau nėra nekaltas (tiesą sakant, kaip ir dauguma jo amžiaus berniukų, jis jau keletą metų apie tai melavo). Kurtas užaugo pasaulyje, kuriame vyrai retai liesdavo vienas kitą, išskyrus nebent vieną kitą patapšnojimą per nugarą, ir jis alko odos prisilietimo prie odos. Jackie buvo labiau nei pasiruošusi. Nors tik penkiolikos, ji jau turėjo patirties, o tą naktį, kai atsidūrė Kurto kambaryje, nuolatinis jos vaikinas kaip tik sėdėjo kalėjime. Jiems einant į Kurto kambarį ji žinojo, kas tuoj įvyks. Jackie prisimena, kad akimirką jie pasižiūrėjo vienas į kitą, ir kambarį kaip galingai užriaumojęs vidinio degimo variklis užplūdo geismas.

Kurtas išjungė šviesą, jiedu nusitraukė drabužius, apimti jaudulio sušoko į lovą ir apsikabino. Kurtui tai buvo pirmasis visiškai nuogos moters apkabinimas, valanda, apie kurią ilgai svajojo, kurią paauglystėje daugybę kartų įsivaizdavo masturbuodamasis ant šitos pačios lovos. Jackie pradėjo jį bučiuoti. Susilietus jų liežuviams atsidarė durys ir į kambarį įėjo Kurto motina.

Wendy visiškai nebuvo laiminga pamačiusi sūnų lovoje su nuoga pana. Jai taip pat nepatiko matyti kitą koridoriuje išdribusią merginą. „Nešdinkis velniop iš čia!“ – suriko ji. Į viršų užlipo norėdama Kurtui parodyti žaibavimą – jaunieji meilužiai nė nepastebėjo, kad lauke siautėja audra – ir rado sūnų lovoje su mergina. Žirgliodama laiptais žemyn Wendy šaukė: „Nešdinkis velniop iš mano namų!“ Patas, žinodamas, kad bet kokie jo komentarai Wendy dar labiau įsiutins, laikė liežuvį už dantų. Išgirdusi sujudimą, iš gretimo kambario išbėgo Kurto sesuo Kim. Ji pamatė, kaip Kurtas ir Jackie auna batus smigusiai merginai. „Kas, po velnių, čia dedasi?“ – paklausė Kim. „Mes išeinam“, – atsakė seseriai Kurtas. Kartu su Jackie jie nutempė aną merginą laiptais žemyn ir išsigrūdo laukan, į vieną iš galingiausių tų metų audrų.

Kurtui ir dviem jo bendrėms einant Pirmąja gatve – šviežias oras atgaivino girtą draugę – ėmė lyti; nors tai atrodė nelaimę pranašaujančiu ženklu, dar neišaušus Kurtas praras nekaltybę. Jis jau išties virpėjo, šėlstantys hormonai maišėsi su pykčiu, gėda ir baime. Rengtis Jackie akivaizdoje su vis dar matoma erekcija buvo žeminama. Visai kaip ir susidūrimo su atsilikusia mergina metu, jį vienodai stipriai valdė ir geismas, ir gėda. Abu šie jausmai buvo beviltiškai susipynę ir susipainioję.

Jie pasuko į Jackie draugės namus. Bet tik jiems įėjus pasirodė ir ką tik iš kalėjimo paleistas Jackie vaikinas. Jackie buvo įspėjusi Kurtą apie audringą meilužio būdą, todėl, kad išvengtų susidūrimo, Kurtas apsimetė kitos merginos vaikinu. Hagarai ir jos vaikinui išėjus, Kurtas praleido naktį su ta mergina. Seksas nebuvo labai geras, ar bent jau taip jis vėliau pasakys Jackie, bet tai buvo sueitis, o Kurtui tik tai ir buvo svarbu. Jis galiausiai peržengė tą slenkstį, didžiąją vaginalinę takoskyrą, ir jo gyvenimas daugiau nebuvo seksualinis melas.

Blankioje ankstaus ryto šviesoje Kurtas patraukė pasivaikščioti po Aberdyną. Audra praslinko, čiulbėjo paukščiai ir visas pasaulis atrodė kažkoks gyvesnis. Jis valandų valandas vaikštinėjo apie viską mąstydamas, stebėjo, kaip teka saulė, ir svarstė, kur link pasuks jo gyvenimas.

5 INSTINKTO VALIA

ABERDYNAS, VAŠINGTONAS
1984 METŲ BALANDIS–1986 METŲ RUGSĖJIS

Mane stulbina instinkto valia.
Iš dainos „Polly“ žodžių, 1990 metai

Ankstyvą to pirmadienio rytą Kurtas vaikštinėjo po Aberdyną uosdamas ant pirštų užsilikusį sekso kvapą. Kvapų apsėstam žmogui tai buvo svaiginanti patirtis. Kad iš naujo viską išgyventų, jam reikėjo tik pirštais pasitrinti tarpukojį ir juos pauostęs vis dar juto tą pat kvapą. O kad jo seksualinio gyvenimo pradžia buvo beveik katastrofiška, jau nyko iš minčių ir atmintyje virto triumfu. Tikrosios aplinkybės buvo visai nesvarbios – net jei seksas ir buvo sumautas, jis jau nebuvo nekaltas. Širdyje būdamas romantikas Kurtas taip pat nutarė, kad pirmoji sueitis tebuvo daugybės malonių pasiraičiojimų su ta mergina pradžia, kad tai jo suaugėliškos seksualinės patirties pradžia, patikima – kaip alus ar žolė – paguoda, kuri padės pabėgti nuo jo dalios. Eidamas Weatherwaxo mokyklos link jis iš kiemo pavogė gėlę. Jackie pamatė, kaip rankoje laikydamas vieną raudoną rožę Kurtas suglumęs slenka šalia mokyklos esančios rūkalių pašiūrės pusėn. Ji pamanė, kad gėlė bus jai, bet Kurtas ją įteikė merginai, su kuria miegojo. Jai įspūdžio nepadarė. Kurtas nesuprato, kad jį įsižiūrėjusi buvo Jackie, o tą kitą merginą kankino gėda dėl savo nesantūrumo, ir gėlė tai dar labiau sustiprino. Pamoka buvo skausminga, ir tokiam jautriam žmogui kaip Kurtas meilės poreikį dar labiau supinkliojo su seksualumu.

Po mokyklos turėjo skubesnių rūpesčių, svarbiausias – rasti, kur gyventi. Buzzas nuvažiavo kartu paimti daiktų. Kurtas teisingai spėjo, kad šis nesusipratimas su motina bus kitoks nei ankstesni. Atvažiavę

rado ją vis dar įsiutusią. „Jo mama visą laiką kvaišo kartodama, koks jis sušiktas netikėlis, – prisiminė Osborne'as. – Jis tiesiog kartojo: „Gerai, mam. Gerai." Ji aiškiai rodė nenorinti, kad jis keltų koją į namus." Pasiėmęs savo brangiuosius gitarą ir stiprintuvą, susikrovęs daiktus į keletą „Hefty" šiukšlių maišų, Kurtas pradėjo savo emocinį ir fizinį bėgimą nuo šeimos. Būta ir kitų pabėgimų. Jo įprotis pasitraukti prasidėjo po skyrybų, bet dauguma tų žingsnių buvo jo. Šį kartą jis buvo bejėgis ir iš tikrųjų baiminosi, kaip įstengs savimi pasirūpinti. Buvo septyniolikmetis priešpaskutinės vidurinės mokyklos klasės mokinys, susikirtęs iš daugumos pamokų. Jis niekuomet nedirbo, neturėjo pinigų, o visi daiktai tilpo į keturis „Hefty" maišus. Kurtas buvo tikras, kad išsikrausto, bet neturėjo supratimo, kur eis.

Skyrybos tapo pirmąja patirta išdavyste, pakartotinės tėvo vedybos – antrąja, o šis trečiasis atsisakymas būtų buvęs toks pat reikšmingas. Wendy nebenorėjo jo matyti. Seserims ji pasiskundė nebežinanti, „ką su Kurtu daryti". Jų mūšiai didino nesutarimus su Patu, už kurio planavo ištekėti, ir prarasti šiuos santykius ji vargiai galėjo sau leisti, net jei priežastys buvo tik ekonominės. Kurtas galbūt teisingai jautė, kad vienas iš tėvų vėl verčiau pasirinko ne jį, o naują partnerį. Šito nustūmimo į šalį jis niekuomet nepamirš. Vėliau nuolat grįš prie ankstesnių emocinių žaizdų ir šito atstūmimo, o nuo patirtų psichinių traumų niekuomet neįstengs galutinai išsivaduoti. Jos slypės po pat paviršiumi, išgyventas skausmas visą tolesnį jo gyvenimą apgaubs stygiaus baime. Pinigų, dėmesio ir – svarbiausia – meilės niekuomet negalės būti užtektinai, nes jis žinos, kaip greitai visa tai gali pranykti.

Po septynerių metų Kurtas apie tą laiką parašys dainą ir pavadins ją „Something in the way". To „kažko" dainos žodžiai nepaaiškins, bet beveik neabejotina, kad trukdė *jis*. Daina leidžia suprasti, kad dainininkas gyvena po tiltu. Paprašytas paaiškinti jos žodžius, Kurtas visuomet pasakodavo istoriją apie tai, kaip jį išmetė iš namų, kaip jis paliko mokyklą ir gyveno po Jango gatvės tiltu. Galiausiai ji virto vienu iš jo kultūrinės biografijos žymenų, stipriausiu sukurtu mitu, ta Kurto istorijos dalimi, kuri būtinai pasirodydavo kiekviename vienos pastraipos

apimties gyvenimo aprašyme: šis vaikis buvo toks nereikalingas, kad gyveno po tiltu. Tai buvo galingas ir tamsus vaizdinys, dar stipriau suskambėjęs, kai „Nirvana" išgarsėjo ir žurnaluose pasirodė patiltės Jango gatvėje nuotraukos. Regis, sudusęs dvokas sklido net iš jų. Atrodė, lyg toje vietoje būtų galėjęs gyventi trolis, ne vaikas. Tiltas buvo tik už dviejų kvartalų nuo jo motinos namų, per atstumą, kurio, kaip matyti iš Kurto pasakojimo, negalėjo įveikti jokia meilė.

Vis dėlto pasakodamas „gyvenimo po tiltu", visai kaip ir ankstesnę „šautuvai į gitaras", istoriją, Kurtas ją gerokai išpūtė. „Po tuo tiltu jis niekuomet negyveno, – tvirtino Kristas Novoselicas, su Kurtu susipažinęs tais metais mokykloje. – Jis ten trainiodavosi, bet ant to dumblino potvynių užliejamo kranto gyventi buvo neįmanoma. Tai jo paties išgalvojimas." Jo sesuo šį įsitikinimą atkartojo: „Jis *niekuomet* negyveno po tiltu. Visi kaimynystės vaikai ten rinkdavosi parūkyti žolės, bet tik tiek." Ir jei Kurtas kada nors gyvenime ir praleido bent vieną naktį *po kuriuo* nors Aberdyno tiltu, vietiniai tvirtina, kad tai galėjo būti daug ilgesnis, už pusės mylios esantis, Aberdyno benamių mėgstamas Šeštosios gatvės tiltas virš mažo tarpeklio. Tai irgi sunku įsivaizduoti, nes Kurtas buvo išties pasaulinio lygio verkšlentojas. Retas kuris verksnys galėtų išgyventi pavasarį atvirame ore Aberdyne, kur kiekvienos dienos orai beveik prilygsta tropinių liūčių sezonui. Vis dėlto tilto istorija reikšminga, tegu tik tuo, kad Kurtas daugybę kartų taip pabrėžtinai ją pasakojo. Vienu metu veikiausiai pats ja bus patikėjęs.

Tikrasis pasakojimas, kur dienas ir naktis tuo metu leisdavo Kurtas, dar labiau spaudžia širdį nei jo versija. Jo kelionė prasidėjo Dale'o Croverio priebutyje, kur susirangęs it kačiukas jis miegodavo kartoninėje šaldytuvo dėžėje. Svetingumui išsekus, Kurto išmoningumas ir gudrybės jo nenuvylė. Aberdyne nestinga senų daugiabučių su centriniu šildymu koridoriuose ir daugumą naktų jis praleisdavo juose. Įsliūkindavo vėlai, susirasdavo platų koridorių, išsukdavo jį apšviečiančią lemputę, išsitiesdavo miegmaišį, guldavosi miegoti ir pasistengdavo atsibusti prieš gyventojams pradedant dieną. Tokį gyvenimą geriausiai galima apsakyti eilute iš po kelerių metų jo parašytos dainos „Mane

stulbina instinkto valia". Instinktyvūs išlikimo įgūdžiai gerai jam padėjo, o jo valia buvo stipri.

Kai daugiau nieko neišeidavo, Kurtas kartu su kitu vaikiu Paulu White'u užkopdavo ant kalvos į Greis Harboro bendruomenės ligoninę ir miegodavo jos laukiamajame. Kurtas, drąsesnis ar galbūt desperatiškesnis, įžūliai nueidavo į ligoninės savitarnos kavinę ir pasiimdavo maisto išgalvoto numerio palatos sąskaita. „Laukiamajame buvo televizorius, galėdavome jį žiūrėti visą dieną, – prisiminė White'as. – Žmonės visuomet manydavo, kad laukiame sergančio ar mirštančio paciento, o apie tokius dalykus jie niekuomet neklausinėtų." Tai buvo tikroji už emocinės tiesos, užfiksuotos „Something in the way", slypinti istorija, galbūt ironiškiausia jo gyvenime: Kurtas atsidūrė ten, kur prasidėjo jo kelionė, ligoninėje su vaizdu į uostą, kur prieš septyniolika metų gimė. Miegojo laukiamajame, kniaukė iš kavinės bandeles, apsimetinėjo sielvartaujančiu kažkokio ligonio artimuoju, bet vienintelė tikra jo liga buvo širdyje juntama vienatvė.

Maždaug po keturių gyvenimo gatvėje mėnesių Kurtas galiausiai parsikraustė pas tėvą. Grįžti nebuvo lengva, ir tai, kad jis apskritai svarstė galimybę vėl gyventi su tėvu, atskleidžia, kaip beviltiškai jis jautėsi. Donas ir Jenny išgirdo, kad Kurtas benamis, ir rado jį miegantį ant senos sofos garaže kitoje Wendy namų gatvės pusėje. „Tuo metu jis labai ant visų siuto ir norėjo, kad visi manytų, jog niekas nesutiko jo priimti, kas buvo beveik tiesa", – prisiminė Jenny.

Grįžęs į Monteseiną Kurtas vėl apsigyveno namo Flito gatvėje rūsio kambaryje. Jo grumtynės su Donu dėl autoritetingumo augo, atrodė, tarsi atskirai nuo Dono praleistas laikas jo ryžtą tik sustiprino. Visi žinojo, kad Kurtas tuose namuose apsigyveno ne visiems laikams. Ir vienas, ir kitas iš poreikio ar troškimo būti kartu išaugo. Kurto gyvenimą pakenčiamą darė gitara: jis valandų valandas lavinosi. Draugai ir šeima pamažu ėmė pastebėti, kad jo grojimo įgūdžiai auga. „Jis galėdavo bet kurią dainą pagroti sykį jos pasiklausęs, bet ką – nuo „Air Supply" iki Johno Cougaro Mellencampo", – prisiminė

jo įbrolis Jamesas. Šeima išsinuomojo filmą „Tai „Spinal Tap“*. Kurtas su Jamesu peržiūrėjo jį penkiskart iš eilės ir greitai atmintinai sakė dialogus ir grojo grupės dainas.

Kurtui gyvenant su Donu ir Jenny, nusižudė dar vienas šeimos narys. Prislėgtas sielvarto po žmonos mirties, 22 kalibro pistoletu į kaktą nusišovė vienintelis likęs Lelando brolis Kennethas Cobainas. Lelandas sunkiai išgyveno šią netektį: tragiškos tėvo, sūnaus Michaelo ir trijų brolių mirtys panardino į gilią melancholiją. Įskaičius Ernesto savižudybę alkoholiu, visi trys Lelando broliai mirė nuo savų rankų, du – nusišovę.

Kurtas su šiais dėdėmis nebuvo artimas, bet namus apgaubė gedulo skraistė. Rodėsi, kad šeima prakeikta iš visų pusių. Pamotė bandė rasti Kurtui vejų pjovėjo darbą, nes, išskyrus miško ruošą, tai buvo vienintelis darbas, kurį Montėje įmanoma rasti. Keletą vejų Kurtas nupjovė, bet jam greitai pabodo. Kartą ar du užmetė akį į siūlomų darbų skelbimus, bet darbų pasirinkimas Monteseine nebuvo didelis. Stambiausias apygardos verslas – Satsopo atominė jėgainė – žlugo dar nebaigta statyti, nedarbas siekė penkiolika procentų, dvigubai daugiau nei kitose valstijos dalyse. Skaudulys pritvinko, kai Donas paskelbė: jei Kurtas nesimokysiąs ar nesusirasiąs darbo, jam teksią stoti į kariuomenę. Kitą vakarą pasikalbėti su sūnumi Donas pakvietė jūrų laivyno verbuotoją.

Vietoj stipraus, užsispyrusio vyro – šis, būdamas vyresnis, galbūt būtų sugriebęs laivyno vyruką už apykaklės ir išmetęs pro duris – verbuotojas rado liūdną ir palaužtą berniuką. Visų nuostabai, Kurtas jį išklausė. Vakaro pabaigoje, dideliam tėvo palengvėjimui, Kurtas pasakė galimybę apsvarstysiąs. Kurtui tarnyba rodėsi pragariška, bet tai buvo pragaras su kitu pašto indeksu. Jesse Reedui Kurtas pasakė: „Laivynas bent jau gali triskart duoti karšto ėdesio ir gultą.“ Vaikį, kuris gyveno gatvėje ir miegodavo ligoninės laukiamajame, viliojo pastogės ir maisto teikiamas saugumas, už kurį nereikia atsimokėti sūnaus moneta. Bet kai Donas pabandė Kurtą įtikinti, kad verbuotojas galėtų grįžti kitą vakarą, šis liepė nesirūpinti.

* „This is Spinal Tap“.

Beviltiškai kažko ištroškęs Kurtas atrado religiją. 1984 metais jis ir Jesse buvo neatskiriami. Neatskiriami ir bažnyčioje. Jesse tėvai, Ethel ir Dave'as Reedai, buvo atsivertę krikščionys, ir šeima eidavo į Centrinio parko baptistų bažnyčią, esančią pusiaukelėje tarp Montės ir Aberdyno. Kurtas pradėjo reguliariai lankytis sekmadieninėse pamaldose ir kartais pasirodydavo net trečiadienio vakarą vykusiuose Krikščioniškojo jaunimo grupės vakaruose. Tą spalį jis buvo pakrikštytas, bet nė vienas jo šeimos narys apeigose nedalyvavo. Jesse prisiminė, kad Kurtas net patyrė atsivertusio krikščionio išgyvenimų: „Vieną vakarą, kai ėjome per Čiheiliso upės tiltą, jis sustojo ir pasakė priimąs į gyvenimą Jėzų Kristų. Jis paprašė Dievo „ateiti į jo gyvenimą". Kitas kelias savaites Kurtas elgėsi it atsivertęs krikščionis. Barė Jesse už žolės rūkymą, Biblijos nepaisymą ir buvimą prastu krikščioniu. Religinis Kurto atsivertimas sutapo su vienu iš daugelio blaivių periodų. Su narkotikais ir alkoholiu jis visuomet elgsis panašiai: persisotinimas, o tuomet pasninkas. Tą mėnesį tetai Mari jis parašė laišką ir atskleidė savo požiūrį į marihuaną:

Ką tik baigiau per „MTV" žiūrėti „Pamišimą dėl suktinės" [...] jis sukurtas ketvirtajame dešimtmetyje, jei žmonės kartą užsitraukdavo velnio žolės, jie kaip reikiant apsvaigdavo, žudydavo vienas kitą, užmegzdavo romanus, automobiliais partrenkdavo niekuo dėtus praeivius. Jie pasiuntė paauglį, atrodantį kaip Bebras, žudyti. Oho, daugiau susijaudinimo, nei galiu atlaikyti. Tai buvo lyg didelis perdėjimas. Bet sutinku su už jo slypinčia mintimi. Žolė užknisa. Žinau tai iš asmeninės patirties, nes kurį laiką buvau toks pat apatiškas kaip supelijęs sūrio gabalas. Manau, tai ir buvo didžioji mano ir mamos bėda.*

Vis dėlto vos ne iškart, kai išsiuntė laišką, įsitraukęs į bažnytinio gyvenimo ritmą Kurtas atmetė tikėjimą kaip išaugtas kelnes. „Jis alko tikėjimo, – sakė Jesse, – bet tai buvo laikinas baimės sukeltas dalykas."

---

* „Reefer Madness".

Baimei atslūgus Kurtas vėl pradėjo rūkyti žolę. Centrinio parko baptistų bažnyčioje jis lankėsi dar tris mėnesius, bet jo šnekos, kaip prisiminė Jesse, „buvo karštesnės kalbant prieš Dievą. Paskui jo nusiteikimas buvo prieš Dievą“.

Jesse tėvai prie Kurto prisirišo ir, kadangi jis taip dažnai lankydavosi jų namuose, pasiūlė pas juos persikraustyti. Jie gyveno Nort Riveryje, kaimo vietovėje per keturiolika mylių nuo Aberdyno. Tuo metu rodėsi, kad abu berniukai vienas kitam suteikia tai, ko trūko jų asmeniniuose gyvenimuose. Reedai aptarė Kurto persikraustymo į Nort Riverį galimybę, ir Wendy, Donas bei Jenny sutarė, kad pabandyti verta. Wendy Reedams pasakė, kad „nė vienas nebežino, ką daryti“, Donas ir Jenny jos žodžius atkartojo. „Dave'as Reedas atėjo pas mus, – prisiminė Jenny, – ir pasakė manąs, kad galėtų jam padėti. Jie buvo religinga šeima, ir Dave'as manė galėsiąs jį sudrausminti, kai tai nepavyks niekam kitam.“ „Mes tikrai mylėjome Kurtą, – paaiškino Ethel Reed. – Jis buvo toks mielas vaikas. Jis tiesiog atrodė sutrikęs.“ Rugsėjį Kurtas vėl susidėjo mantą – šįsyk į kelionkrepšį – ir persikėlė į Nort Riverį.

Reedai gyveno 4000 kvadratinių pėdų ploto name, ir didžiuliame viršutiniame aukšte berniukai galėjo jaustis nevaržomai. Turbūt geriausias dalykas buvo nuošali namo vieta, taigi jie galėjo savo elektrines gitaras kankinti taip garsiai, kaip tik norėjo. Jie grodavo ištisas dienas. Nors Dave'as Reedas buvo Krikščioniškojo jaunimo grupės patarėjas – savo trumpais plaukais ir ūsais jis truputį priminė Nedą Flandersą iš „Simpsonų“ – jis nebuvo senamadiškas. Reedas jau dvidešimt metų grojo rokenrolą ir kartu su Kurto dėde Chucku buvo „Beachcombers“ nariais, taigi šeima jį pažinojo. Namie buvo pilna stiprintuvų, gitarų ir muzikos albumų. Reedai nebuvo ir tokie griežti, kaip Donas: jie leido Kurtui kartu su Buzzu ir Lukinu važiuoti į Sietlą, originaliosios pankroko grupės „Black Flag“ koncertą. „The Rocket“ koncertą pavadino antru geriausiu 1984 metų pasirodymu, bet Kurtui jį pranoko tik „Melvins“ koncertas automobilių aikštelėje. Visuose savo interviu jis teigė, kad tai buvo pirmasis jo matytas koncertas.

Reedų namuose Kurtas pirmą kartą improvizavo su Kristu Novoselicu. Jis buvo dvejais metais vyresnis už Kurtą, Greis Harbore nebuvo įmanoma jo nepastebėti. Šešių pėdų ir septynių colių ūgio, jis priminė jauną Abrahamą Lincolną. Kristas turėjo kroatiško kraujo, o jo šeima buvo paženklinta skyrybų, kurios galėjo konkuruoti su Kurto (Aberdyne Kristą pažinojo kaip Chrisą. Savo tikrąjį kroatišką vardą jis susigrąžino 1992 metais).

Kurtas Kristą buvo sutikęs mokykloje ir „Melvins" repeticijų patalpoje, bet jų gyvenimai susikirto dar vienoje vietoje, kurios nė vienas jų daugiau niekuomet neminės – Centrinio parko baptistų bažnyčioje. Kristas bažnyčioje lankydavosi, bet net vyresnieji, tokie kaip ponas Reedas, žinojo, kad jis ateidavo „tik dėl merginų". Vieną popietę Jesse pasikvietė Kristą į savo namus ir jie visi kartu improvizavo. Tuo metu Kristas, kaip ir Jesse su Kurtu, grojo gitara; įprasti Jimmy'o Page'o pamėgdžiojimai grojant skambėjo kaip „Veino pasaulis" . Kristas ir Jesse kurį laiką apsikeitė gitaromis; kairiarankis Kurtas tenkinosi savąja. Jie trimis gitaromis pagrojo ir kelias Kurto sukurtas dainas.

Persikraustęs pas Reedus Kurtas kelis kartus bandė grįžti į Weatherwaxo vidurinę, bet nėkart ilgiau neužtruko. Jis jau buvo taip atsilikęs nuo savo klasės, kad baigti kartu su ja niekaip negalėjo. Draugams Kurtas pasisakė bandysiąs apsimesti protiškai atsilikęs, kad galėtų pereiti į specialiąją klasę. Dėl prastų pažymių Jesse Kurtą erzindavo ir vadindavo Lėtapėdžiu. Kurtas iš tikrųjų dalyvaudavo tik dailės pamokoje, vienintelėje, kurioje nesijausdavo netikęs. 1985 metais vieną savo užduotį pateikė Regioninei vidurinių mokyklų meno parodai ir jo darbas buvo įtrauktas į nuolatinę viešojo lavinimo mokyklų inspektoriaus kolekciją. Kad gautų stipendiją ir galėtų mokytis koledže, Kurtas būtų turėjęs baigti Weatherwaxo mokyklą, o tai jam neatrodė įmanoma, nebent būtų buvęs paliktas dar vieniems metams (vėliau Kurtas klaidingai teigs, kad jam buvo pasiūlytos kelios stipendijos). Galiausiai Kurtas visiškai metė mokyklą, bet tik tuomet, kai įsirašė į Aberdyno alternatyviojo tęsimo vidurinę mokyklą. Mokymo programa buvo panaši į Weatherwaxo, bet be formalių pamokų: mokiniai su mokytojais dirbo

asmeniškai, po vieną. Maždaug savaitę Kurtą mokė Mike'as Poitras, bet Kurtas neatlaikė tiek, kad baigtų kursą. Po dviejų savaičių metė mokslus, skirtus išmestiesiems iš mokyklos.

Kurtui visiškai nustojus lankyti mokyklą, Dave'as Reedas rado jam darbą „Lamplighter" restorane Greilende. Kurtui mokėjo 4,25 dolerio už valandą, jis dirbo indų plovėju, virėjo padėjėju, pagalbiniu virėju ir indų nurinkėju. Buvo žiemos sezonas, tad dažniausiai restorane būdavo tuščia. Kurtą tai visiškai tenkino.

Įsivaizduoti ateitį muzikos versle Kurtą visų pirma paskatino gyvenimas šalia Dave'o Reedo, dėdės Chucko ir tetos Mari. Ankstyvosiomis „Beachcombers" dienomis Dave'as ir Chuckas įrašė su jais singlą „Purple peanuts" ir Reedų namuose tai tapo branginamu daiktu. Kurtas ir Jesse nuolat klausydavosi šio įrašo ir mėgdžiodavo jį gitaromis. Pats Kurtas atsidėjęs rašė dainas ir turėjo keletą „Pee Chee" aplankų, prikimštų dainų žodžių. Keli pavadinimai – „Wattage in the cottage", „Samurai sabotage" ir daina apie poną Reedą „Diamond Dave". Kurtas net parašė dainą, pajuokiančią nusižudžiusį Aberdyno klasės draugą. Jo vardas buvo Beau, kantri ir vesterno stiliaus daina vadinosi „Ode to Beau".

Buvęs „Beachcombers" narys dirbo „Capitol Records" reklamos dalinyje Sietle. Sužinojęs tai, Kurtas tą pat akimirką į šią informaciją įsikibo lyg skęstantysis į šiaudą. Jis nuolat sekiojo paskui Dave'ą prašydamas juos supažindinti ir nežinodamas, kad tas buvęs narys nėra talentų ieškotojas. „Kurtas vis norėjo su juo susipažinti, nes manė, kad tai duos pradžią jo karjerai", – prisiminė Jesse. Tai buvo Kurto Cobaino kaip profesionalaus muzikanto užgimimo pradžia, o nuolatinis maldavimas supažindinti – tai niekuomet neįvyko – įrodo, kad būdamas septyniolikos jis įsivaizdavo tapsiąs muzikantu. Jei Kurtas būtų apie savo ambicijas priklausyti vienai iš didžiųjų įrašų studijų pasipasakojęs „Melvins" repeticijų pašiūrėje, jį būtų palaikę eretiku. Taigi savo ambicijas pasilaikė sau, bet niekuomet nenustojo ieškojęs būdų išsiveržti iš esamos padėties.

Gyvenimas su Reedais buvo labai panašus į prarastos per skyrybas šeimos atgavimą. Reedai kartu valgydavo vakarienę, kartu lankydavosi

bažnyčioje ir skatino muzikinius berniukų talentus. Buvo akivaizdu, kad visi šeimos nariai, Kurtas taip pat, iš tikrųjų vienas kitą myli ir yra vienas prie kito prisirišę. Kai 1985 metų vasarį Kurtui sukako aštuoniolika, Reedai jam surengė gimtadienio šventę. Teta Mari atsiuntė jam dvi knygas: „Led Zeppelin" biografiją „Dievų kūjis"* ir Normano Rockwello iliustracijų rinkinį. Tetai skirtame padėkos raštelyje Kurtas aprašė gimtadienio vakarėlį: „Atėjo visi Krikščioniškojo jaunimo vaikiai, atnešė mums su Jesse tortą, tada žaidėme kvailus žaidimus ir pastorius Lloydas padainavo keletą dainų (jis atrodo visai kaip ponas Rogersas). Tačiau buvo malonu žinoti, kad žmonėms rūpiu."

Bet net bažnytinio jaunimo grupė, pastorius Lloydas ir visa surogatinė Reedų šeima nepadėjo Kurtui emociškai pabėgti nuo to iširusios šeimos sukelto apleistumo jausmo. „Jis daug iš savęs reikalavo", – sakė Dave'as Reedas. Nors su motina Kurtas bendravo mažai, Dave'as Reedas kas mėnesį pranešdavo jai naujienas. 1984 metų rugpjūtį Wendy ištekėjo už Pato O'Connoro ir kitą pavasarį jau laukėsi. Per jos nėštumą Kurtas namie apsilankė vieną kartą; pamačiusi, koks sutrikęs jis atrodo, Wendy pravirko. Kurtas atsiklaupė ant kelių, apkabino motiną ir pasakė, kad jam viskas gerai.

Taip ir buvo, bent jau tą akimirką, bet tuomet vėl prasidėjo krizė. 1985 metų kovą darbe plaudamas indus Kurtas įsipjovė pirštą ir supanikavęs darbą metė. „Pirštą reikėjo siūti, – prisiminė Jesse, – ir jis pasakė man: jei praras pirštą ir negalės groti gitara, nusižudys." Likęs be darbo ir negalėdamas groti gitara Kurtas lindėjo namie. Jis įtikino Jesse pabėgti iš mokyklos ir jie abu ėmė leisti dienas gerdami ar vartodami narkotikus. „Jis vis labiau ir labiau užsisklendė savyje, – prisiminė Ethel Reed. – Stengėmės jį išjudinti, bet tiesiog neįstengėme. Laikui bėgant nutarėme, kad jam nepadedame, ir viskas, ką darome – tik suteikiame jam vietą, kur jis gali dar labiau nuo visų užsidaryti."

Kurto atsiribojimas aukščiausią tašką pasiekė balandį, kai vieną popietę pamiršo raktus ir norėdamas patekti vidun išspyrė langą.

---

* „Hammer of the gods".

Reedams tai buvo paskutinis lašas ir jie liepė Kurtui susirasti kitą gyvenamąją vietą. Tų metų balandis Greis Harbore buvo lietingas ir, kol dauguma jo amžiaus vaikų suko galvas dėl paskutinio šokių vakaro ir mokyklos baigimo, Kurtas vėl ieškojo prieglobsčio.

Atsidūręs gatvėje Kurtas vėl pradėjo begalinį ciklą nakvynių draugų garažuose ar koridoriuose. Praradęs viltį galiausiai pasidavė valdžios malonei ir pradėjo kas mėnesį gauti 40 dolerių vertės maisto talonų. Per vietos darbo biržą jis susirado darbą Krikščionių jaunimo asociacijoje ir gegužės 1 dieną pradėjo dirbti. Tai buvo darbas ne visą dieną, skiriamas vietos „Darbas jaunimui" organizacijos, bet šį trumpą įsidarbinimą jis vadins mėgstamiausiu dieniniu darbu. Tai buvo išliaupsintasis valytojo darbas, bet susirgus kitiems darbuotojams Kurtas pavaduodavo gelbėtoją ar užsiėmimų vadovą. Darbas Kurtui labai patiko, ypač dirbti su vaikais. Nors pats ir nebuvo ypač geras plaukikas, jam patiko pavaduoti gelbėtoją. Už dviejų kvartalų nuo Krikščionių jaunimo asociacijos gyvenęs Kevinas Shillingeris matė, kaip Kurtas mokė penkerių šešerių metų vaikus žaisti vaikišką beisbolą, o visos pamokos metu iš Kurto veido nenyko plati šypsena. Dirbdamas su vaikais jis atrasdavo savigarbos, kurios jam trūko kitur gyvenime. Kurtas mokėjo elgtis su vaikais, o šie jo neteisė.

Jis taip pat susirado dar antrą ne visos dienos darbą, nors šį vėliau retai aptarinėdavo. Tai buvo Weatherwaxo vidurinės mokyklos valytojo vieta. Kiekvieną vakarą apsivilkdavo rudą kombinezoną ir šluota trindavo mokyklos, iš kurios iškrito, koridorius. Nors Kurtas pradėjo dirbti, kai mokslo metai buvo beveik pasibaigę, kontrastas tarp koledžui besiruošiančių bendraamžių ir jo paties privertė jį pasijusti menkiausią, koks tik kada jautėsi. Šiame darbe sugebėjo ištempti tik du mėnesius ir jį metė.

Kurtui išsikrausčius iš Reedų namų, juo pasekė ir Jesse. Kurį laiką jie abu gyveno Jesse senelių name Aberdyne. Tada, 1985 metų birželio 1 dieną, jie įsikraustė į butą 404-ame Šiaurės Mičigano gatvės name. Šis mažytis 100 dolerių per mėnesį kainavęs vieno kambario butas, ku-

rio sienos buvo išdažytos rausvai ir todėl gavo „rausvojo buto“ vardą, buvo landynė, bet tai buvo jų landynė. Kuklų buto apstatymą jie papildė vejos statulėlėmis, „Big Wheel“ triračiais ir lauko gultais, pavogtais iš kaimynų. Butas turėjo didelį, į gatvę išeinantį langą, Kurtas pavertė jį savo viešu molbertu, o muilu ant stiklo užrašė „666“ ir „Šėtonas valdo“. Kilpoje kabojo pripučiama skutimosi putomis ištepta lėlė. Visas butas buvo pilnas „Edge“ skutimosi putų. Kaimynystėje dalijo jų pavyzdžius, ir Kurtas su Jesse aptiko, kad gali iš flakonų siurbdami garus apsvaigti. Vieną naktį jie pavartojo rūgšties, o į duris kaip tik pasibeldė Greis Harboro šerifas ir liepė nukabinti lėlę. Laimė, į butą jis neužėjo; būtų pamatęs kriauklėje sukrautas per tris savaites susikaupusias lėkštes, galybę pavogtų sodo baldų, „Edge“ skutimosi putomis išteptas sienas ir paskutinės išdaigos grobį – nuo vietos kapinių antkapių pavogtus, žirneliais išpaišytus kryžius.

Tai nebuvo vienintelis 1985 metų vasaros Kurto susidūrimas su policija. Kurtas, Jesse ir jų bičiuliai it vilkolakiai laukdavo sutemų ir tuomet traukdavo terorizuoti kaimynų – vogdavo sodo baldus ar purškiamais dažais terliodavo pastatus. Nors vėliau Kurtas teigs, kad jo grafičiai buvo politiniai (tarp keleto jų išvardytų šūkių buvo „Dievas yra gėjus“, „Atsikratykite Kristaus“), iš tikrųjų dažniausiai rašydavo visokias beprasmybes. Laivelį turintį kaimyną jis įsiutino ant korpuso raudonomis raidėmis užrašęs „Valtis patvirtinta“, o kitoje pusėje išvedžiojo „Valtininkai eina namo“. Vieną naktį jis nupaišė grafitį ant Krikščionių jaunimo asociacijos sienos. Poetinis teisingumas – kitą dieną jam atiteko pareiga užrašą nuvalyti.

1985 metų liepos 23 dieną detektyvas Michaelas Bensas patruliavo Turgaus gatvėje, vos už kvartalo nuo Aberdyno policijos nuovados, ir pastebėjo tris jaunus vyriškius ir šviesiaplaukį berniuką. Benso automobiliui priartėjus vyrai paspruko, bet šviesiaplaukis vaikis sustingo kaip įbestas ir atrodė lyg automobilio žibintų apakintas elnias. Bensas pamatė, kaip jis išmetė grafičių spalviklį. Ant sienos jam už nugaros puikavosi pranašingas užrašas: „Neturiu to, kaip ten tai vadinasi.“ Tipografijos požiūriu tai buvo meno kūrinys iš atsitiktinės didžiųjų ir mažųjų raidžių kaitalynės, kiekviena „T“ – keturiskart didesnė nei kiti rašmenys.

Staiga berniukas metėsi į kojas – policijos automobilis jį pasivijo jau nubėgusį du kvartalus. Pasivytas jis sustojo ir buvo surakintas antrankiais. Jis prisistatė Kurtu Donaldu Cobainu ir elgėsi kaip mandagumo įsikūnijimas. Nuovadoje Kurtas parašė ir pasirašė tokį pareiškimą:

Šią naktį stovėdamas gatvelėje už „SeaFirst" banko ir kalbėdamasis su trimis žmonėmis aprašinėjau „SeaFirst" pastatą. Nežinau, kodėl taip padariau, bet padariau. Ant sienos užrašiau: „Neturiu to, kaip ten tai vadinasi." Dabar suprantu, kaip kvailai pasielgiau, ir labai gailiuosi. Pamačiau į gatvelę įvažiuojantį policijos automobilį ir numečiau raudoną spalviklį, kuriuo tai užrašiau.

Nuovadoje paėmė Kurto pirštų atspaudus, nufotografavo jį ir paleido pareikalavę po kelių savaičių pasirodyti teismo posėdyje. Jis gavo 180 dolerių baudą, 30 dienų bausmę lygtinai ir įspėjimą daugiau neprisidirbti bėdos.

Aštuoniolikmečiui Kurtui buvo lengviau pasakyti, nei padaryti. Vieną naktį, kai Jesse dirbo, kaip paprastai užėjo „klingonų" vyrukai ir visi kartu improvizavo. Kaimynas, stambus ūsuotis, pabeldė į sieną ir liepė apsiraminti. Vėliau pasakodamas šią istoriją Kurtas sakydavo, kad kaimynas kelias valandas negailestingai jį daužęs. Tai viena iš daugelio Kurto istorijų apie smurtą, patirtą nuo Aberdyno prasčiokų rankų. „Buvo ne taip, – prisiminė Steve'as Shillingeris. – Tas vyrukas tikrai užėjo, liepė jam netriukšmauti. Kurtas atsikirto, ir vyrukas kelis kartus jam vožtelėjo liepęs „užsikišti žabtus". Jesse tą naktį nebuvo, bet iš viso jų pažinties su Kurtu laiko jis prisiminė tik vienas muštynes: „Paprastai jis būdavo pernelyg įsitraukęs juokinti žmones. Aš visuomet būdavau netoliese, kad jį apginčiau." Kaip ir Kurtas, Jesse buvo mažo ūgio, bet jis kilnojo svarmenis ir buvo tvirtai sudėtas.

Gyvenimo rausvajame bute dienomis dėl Kurto Jesse veikiausiai būtų galėjęs ką nors ir nužudyti, ir Kurtas tuo naudojosi. Vieną dieną jis paskelbė: jie abu įsitaisysią mohikano šukuosenas. Atėjus eilei skustis, Kurtas pareiškė, esą tai kvaila mintis. „Sykį Kurtas pasakė: jei galiu užra-

šyti ką tau ant kaktos, galėsi ką nors užrašyti ir man, – prisiminė Jesse. – Jis paėmė ilgalaikio rašalo, užrašė man „666“ ir pabėgo. Visuomet buvau vėpla, su kuriuo visi eksperimentuodavo. Jei turėdavome kokį chemikalą ar gėrimą, mane visuomet pirmą priversdavo jį išbandyti.“ Kankynės, kurias Kurtas atseikėdavo geriausiam draugui, turėjo ir tamsiąją pusę. Nepaisydamas viso savo kvailiojimo, Jesse sugebėjo tą pavasarį baigti mokyklą. Vieną naktį, kai Jesse dirbo „Burger King“, Kurtas iš jo metų knygos išplėšė nuotraukas, išklijavo jas ant sienų ir visas paženklino raudonais kryžiukais. Tai labiau rodė jo paties neapykantą sau nei jausmus draugui. Galbūt apniktas kaltės dėl tokio įniršio proveržio, Kurtas nusprendė išmesti Jesse iš buto. Nesvarbu, kad užstatą buvo sumokėjęs jis. Greitai Jesse apsigyveno su senele, o Kurtas liko vienas. Mat Jesse planavo stoti į karo laivyną, ir Kurtas dėl jo jautė grėsmę. Tai kartosis visą Kurto gyvenimą: užuot praradęs brangų žmogų, jis atsitraukdavo pirmas, paprastai sukėlęs kokį nors tariamą konfliktą, kad sušvelnintų, jo nuomone, neišvengiamo išsiskyrimo skausmą.

Gyvendamas rausvajame bute Kurtas ir toliau rašė dainas, ir nors dauguma iš jų vis dar buvo kiek užmaskuotos istorijos apie aplinkinius žmones ir įvykius, paprastai jos buvo linksmos. Tą vasarą jis parašė dainą apie mėsos produktą „Spam“ ir dar vieną, pavadintą „The class of 85“, kurioje puolė Jesse ir mokyklos laidą, su kuria nebaigė. Joje buvo žodžiai: „Visi mes vienodi, tik musės ant šūdo.“ Nors dainose Kurtas kalbėjo apie nedidelį, uždarą pasaulį, jau tuomet jo mintys plaukė didybės link. „Įrašysiu tokį albumą, kuris bus populiaresnis net už „U2“ ar „R.E.M.“, – gyrėsi jis Steve'ui Shillingeriui. Kurtui patiko abi šios grupės ir jis be paliovos tarškėdavo, kokie puikūs „Smithereens“, nors Buzzo akyse apie jų įtaką neprasižiodavo baimindamasis sulaužyti pankroko įstatymą: populiari muzika bevertė. Jis skaitė visus žurnalus, kokius tik galėjo rasti, o Aberdyne jų nedaug tebuvo. Net kūrė ilgus įsivaizduojamus neegzistuojančių leidinių interviu su savimi. Kurtas ir Steve'as kalbėjo apie nuosavą žurnalą ir net parengė bandomąjį numerį, bet Steve'as nuo projekto nusiplovė supratęs, kad Kurtas rašo teigiamus atsiliepimus apie įrašus, kurių niekuomet nebuvo girdėjęs. Kurtas taip

pat kalbėjo apie nuosavą įrašų kompaniją, o vieną naktį su Steve'u įrašė monologą skaitantį draugą, vardu Scotty Karate. Kaip ir iš daugelio to meto jo idėjų, iš šitos taip pat nieko neišėjo.

Pinigų žurnalui leisti ar įrašų kompanijai steigti neturėjo, buvo sunku sumokėti net už nuomą. Praėjus dviem mėnesiams po Jesse išėjimo Kurtą iškraustė. Jo šeimininkas atėjo, kai Kurto nebuvo namie, sukrovė menką Cobaino mantą į dėžes – net pavogtus kryžius ir „Big Wheels" – ir paliko viską gatvėje.

Trečią kartą per dvejus metus Kurtas liko be namų. Jis ir vėl svarstė stojimą į karo laivyną. Į karinę tarnybą stojo Trevoras Briggsas, jis ir ragino Kurtą pasinaudoti laivyno bičiuliais, kurių dėka jie abu galėtų būti paskirti į tą pačią naujokų mokymo stovyklą. Bedarbystė Greis Harbore išaugo dar labiau, ir mokyklos nebaigęs aštuoniolikmetis nelabai turėjo iš ko rinktis. Kurtas nuėjo į karinio laivyno verbavimo biurą Steito gatvėje ir tris valandas atlikinėjo Ginkluotųjų pajėgų profesinio tinkamumo atrankos testą. Jis išlaikė, ir laivynas būtų noriai jį priėmęs. Vėliau Kurtas teigė gavęs aukščiausią kada nors užregistruotą testo įvertinimą, bet tai vargiai tikėtina, nes į testą įėjo ir matematika. Paskutinę minutę, kai atėjo laikas stoti, Kurtas visai kaip anksčiau dėjo į kojas.

Daugumą naktų Kurtas nakvodavo ant užpakalinės sėdynės Grego Hokansono mamai priklausančiame apdaužytame „Volvo" sedane, juokais vadintame „vulva". Atėjus spaliui orai subjuro ir naktys ant automobilio sėdynės buvo apgailėtinos. Kurtas greitai susirado naują geradarį – Shillingerių šeimą, kurie, gerai Kurto apdoroti, sutiko jį priimti.

Lamontas Shillingeris mokė anglų kalbos Weatherwaxo mokykloje ir, kaip Dave'as Reedas, buvo kilęs iš religingos šeimos. Nors iš mormonų bažnyčios išstojo seniai, Lamontas vis dar stengėsi, kaip pats apibūdino, būti „nepriklausomu padoriu žmogumi". Shillingeriai kartu vakarieniaudavo, leido laiką kaip darni šeima ir skatino sūnus groti. Kurtas buvo priimtas kaip šeimos narys ir gavo pakaitomis su visais namų ruošos darbų, juos nudirbdavo nesiskųsdamas, dėkingas, kad įtrauktas. Shillingerių namuose vietos buvo mažoka – jie turėjo šešis

vaikus – taigi Kurtas miegojo svetainėje ant sofos, už kurios dieną buvo laikomas miegmaišis. 1985 metų Padėkos dieną ir Kalėdų rytą jis praleido su Shillingeriais. Lamontas nupirko jam labai reikalingus naujus „Levi's". Vėliau Kalėdų dieną Kurtas apsilankė pas Wendy, kuri ką tik buvo pagimdžiusi jo seserį Brianne. Kūdikis į O'Connorų namus atnešė daugiau laimės, nors jokios kalbos apie Kurto sugrįžimą nebuvo.

1985 metų gruodį Kurtas pradėjo su Dale'u Croveriu, grojančiu bosine gitara, ir Gregu Hokansonu, mušančiu būgnus, repetuoti keletą savo parašytų dainų. Šią grupelę jis pavadino „Fecal Matter" – ir tai buvo pirmoji tikra jo grupė. Kurtas įtikino Croverį lydėti jį pas tetą Mari įrašyti keleto dainų. „Jis pasirodė, – prisiminė Mari, – su didžiuliu dainų pilnu sąsiuviniu. Parodžiau jam, kaip šį tą paderinti, kaip įrašinėti juostiniu magnetofonu, ir jis iškart ėmėsi darbo." Pirmiausia Kurtas įrašė savo balsą, tada ant vokalo kartu su Croveriu – gitaros, boso ir būgnų partijas. Mari nerimastingai pasijuto išgirdusi „Suicide samurai" tekstą, bet nurašė ją kaip tipišką paauglišką elgesį. Berniukai taip pat įrašė „Bambi slaughter" (istoriją apie tai, kaip berniukas užstatė tėvų vestuvinius žiedus), „Buffy's pregnant" (Bafė iš televizijos serialo „Šeimos reikalas"), „Downer", „Laminated effect", „Spank thru" ir „Sound of dentage". Grįžęs į Aberdyną Kurtas Shillingerių magnetofonu padarė kopijų. Kasetė rankoje Kurtui buvo apčiuopiamas jo talento įrodymas. Tai buvo pirmoji fizinė per muziką atrastos savigarbos apraiška. Vis dėlto „Fecal Matter" grupė iširo nesugrojusi nė vieno koncerto.

Nepaisydamas išorinių gyvenimo aplinkybių, vidinis meninis Kurto gyvenimas augo kaip ant mielių. Jis ir toliau kūrė filmus „Super-8" kamera. Viename trumpame to periodo filmuke „KISW" radijo stoties marškinėlius su šūkiu „Geriausias Sietlo rokas" vilkintis Kurtas su veidą uždengiančiais akiniais nuo saulės eina per apleistą pastatą, stengdamasis atrodyti kaip Jeanas-Paulas Belmondo filme „Iki paskutinio atodūsio"*. Kitame jis užsideda pono T kaukę ir apsimeta uostantis atseit kokainą – šį specialųjį efektą Kurtas sukūrė pasitelkęs miltus ir dulkių

* „À bout de souffle".

siurblį. Visi tie filmai išradingi ir, kaip ir visa Kurto kūryba, trikdantys. Tą pavasarį jis mėgino pradėti riedlenčių dekoravimo grafičiais verslą. Netgi iškabinėjo mieste skrajutes, bet jį nusisamdė tik vienas paauglys – paprašė nupiešti sprogstančią galvą. Kurtas mielai tai padarė – tokie piešiniai buvo jo specializacija, bet klientas nesumokėjo, ir verslas žlugo.

1986 metų gegužės 18 dieną Kurtas vėl atsidūrė Aberdyno policijos nuovadoje. Dieną, pusę pirmos į apleistą pastatą adresu Vakarų turgaus gatvė 618 buvo iškviestas policijos ekipažas ir pareigūnas Johnas Greenas pamatė, kaip iš pažiūros apsvaigęs Kurtas laipioja stogu. Greenas Kurtą prisiminė kaip „mielą vaikį, gal tik kiek išsigandusį". Kurtą apkaltino buvimu svetimoje valdoje ir alkoholio vartojimu esant nepilnamečiui. Policininkai išsiaiškino, kad Kurtui išduotas, bet neįteiktas suėmimo orderis už tyčinį nuosavybės gadinimą (jis nesumokėjo už grafitį paskirtos baudos), anksčiau dar buvo suimtas Sietle už alkoholio vartojimą. Užstato Kurtas nesurinko, taigi jį pasodino. Kamera atrodė, lyg būtų iš kokio seno filmo apie gangsterius: geležinės grotos, betoninės grindys, jokios ventiliacijos. Savo pareiškimo skiltyje „sveikatos būklė" Kurtas įrašė „bėdos su nugara" ir apibūdino save kaip „19 metų, 135 svarų svorio, penkių pėdų devynių colių ūgio, rudų plaukų, mėlynų akių". Jis padidino tiek savo ūgį, tiek svorį.

Savo telefono skambutį Kurtas išnaudojo paskambinęs Lamontui Shillingeriui: maldavo atvažiuoti ir už jį laiduoti. Lamontas nusprendė, kad pastangos atstoti Kurtui Cobainui tėvą nuėjo per toli ir kad iš tokios bėdos Kurtas turės išsikapstyti pats. Kitą dieną Lamontas vis dėlto jį aplankė ir, nors tai prieštaravo jo tikėjimui, atnešė Kurtui pakelį cigarečių. Neturėdamas pinigų užstatui, Kurtas atsėdėjo aštuonias dienas.

Po kelerių metų šią patirtį jis panaudojo kurdamas pasakojimą, iškeliantį jo sąmojį ir gebėjimą prisitaikyti. Kurtas teigė, kad sėdėdamas piešė pornografiją, į kurią žiūrėdami kiti kaliniai būtų galėję masturbuotis. Pasak istorijos, tuomet jis tapo „tuo vyruku", kuris „valdė kalėjimą". Šią pasakėlę Kurtas drįso sekti tik jo nepažįstantiems žmonėms – draugai Aberdyne puikiai prisiminė, kad jis buvo tiek įsibaiminęs visų filmuose matytų kalėjimo vaizdų, jog per visą tą laiką jokiam kitam kaliniui nepratarė nė žodžio.

Kurto gyvenimas pas Shillingerius greitai baigėsi. Jis pas juos pragyveno metus ir sulaukęs devyniolikos – amžiaus, kai jau seniai turėjo būti pasiekęs emancipaciją – nebuvo nei jų giminaičiu, nei oficialiu globotiniu. Pradėjo smarkiai kivirčytis su Ericu Shillingeriu, maniusiu, kad Kurtas užsibuvo per ilgai. Vieną savaitgalį Shillingeriai išvažiavo atostogauti be Kurto ir grįžę pamatė, kad jis privertė du jų šunis išsituštinti ant Erico lovos. Bet paskutiniu lašu tapo netgi ne tai. Jų kantrybė trūko vieną 1986 metų rugpjūčio naktį, kai Kurtas ir Ericas susipešė dėl mažos „Totino's“ picos. Pasak visų, tai buvo rimčiausios muštynės, į kokias tiktai Kurtas buvo kada nors įsivėlęs: jis bandė trenkti Ericui 2 colių ilgio ir 4 pločio tašu. „Pamačiau Ericą kitą dieną, – prisiminė Kevinas Shillingeris, – jo paakyje švietė mėlynė. Mačiau Kurtą, abu jo paakiai buvo mėlyni.“ Tą naktį Kurtas išėjo sutinusiu veidu ir patraukė į „Melvins“ grupės patalpą. Kitą dieną jis sumokėjo Steve'ui 10 dolerių už tai, kad šis pas Croverį atgabentų likusius jo daiktus. Kurto gyvenimas vėl susitraukė iki skausmingai gerai pažįstamo šablono – intymumas, konfliktas ir išvarymas.

Nedidelė prošvaistė buvo ta, kad Kristas Novoselicas, regis, norėjo suburti grupę. Kristas buvo vienas iš pirmųjų žmonių, kuriems Kurtas įteikė savo „Fecal Matter“ kasetę. „Jis turėjo tą mažą demonstracinę kasetę, kurioje buvo įrašyta „Spank thru“, – prisiminė Kristas. – Pamaniau, kad tai išties gera daina.“ Kristo mergina Shelli Dilly su Kurtu draugavo nuo vidurinės mokyklos ir jie leido Kurtui nakvoti už jų namo, Kristo „Volkswagen“ autobusiuke. „Visuomet pasirūpindavau, kad jis turėtų pakankamai antklodžių ir užtikrinti, kad nesušaltų“, – pasakojo Shelli. Ji taip pat kiekvieną kartą, kai Kurtas ateidavo į „McDonald's“, kuriame dirbo, nemokamai jį pamaitindavo.

Ankstyvą 1986 metų rugsėjį Hilary Richrod, Aberdyno Timberlendo bibliotekos darbuotoja, išgirdo, kaip kažkas beldžiasi į jos duris. Ji pažvelgė pro akutę ir pamatė aukštą raudonakį berniuką ir Kurtą, kurį pažinojo, nes jis dažnai leisdavo popietes bibliotekoje, ten skaitydavo arba miegodavo. Ant savo slenksčio mieste, kur apiplėšimai ir įsilaužimai buvo gyvenimo dalis, pamačius šiuos du spalvingus veikėjus,

ją nudiegė nerimas. Bet moteris atidarė duris ir dar labiau sunerimo, kai Kurtas pasikišo ranką po paltu. Tačiau jis ištraukė mažytį karvelį sulaužytu sparnu. „Jis sužeistas ir negali skraidyti“, – pasakė Kurtas. Richrod akimirką apstulbo. „Juk jūs paukščių ponia, ar ne?“ – beveik irzliai pasiteiravo Kurtas. Ji išties buvo „paukščių ponia“ ir vadovavo Aberdyno laukinių paukščių gelbėjimo organizacijai, bet paprastai radę sužeistą paukštį žmonės jai paskambindavo. Iki šiolei dar niekas nebuvo tiesiog išdygęs jos tarpduryje, ir jau tikrai ne du iš pažiūros apsvaigę paaugliai.

Kurtas pasakė jai, kad karvelį rado po Jango gatvės tiltu ir paėmę iškart patraukė į penkiolikos minučių kelionę iki jos namų. Iš kur jie žinojo, kad ji – „paukščių ponia“, taip ir liko neaišku. Bet jie atidžiai stebėjo, kaip ji rūpinasi paukščiu. Žengdami per namus, jie pastebėjo Richrod vyro gitarą ir Kurtas iškart ją pasičiupo: „Tai sena „Les Paul“ Tai kopija, bet labai ankstyva.“ Jis pasisiūlė instrumentą nupirkti, bet Richrod pasakė, kad gitara neparduodama. Valandėlę sudvejojo, ar jie kartais jos nepavogs.

Vis dėlto vienintelis jų rūpestis buvo mažasis karvelis. Abu vaikinai virtuvėje stebėjo, kaip Richrod lėtai judina...teidavo pasiklą, bandydama nustatyti lūžio sunkumą. „Jis su...tits“ kopijos.
Richrod virtuvėje turėjo du lėlius... įsidarbino „Polynesian Condo-rūšies paukščius, ir papasakojo ...ese esančiame Ošen Šorse. Iki pa-„Aberdeen Daily World“ pusla... ...vo autobusu. Darbas buvo lengvas,

„Aš groju grupėje, – atsakė ...isyti, o 66 kambarių poilsiavietėje visiems žinoma. – Bet net aš niek... ...mbarinės darbo vietai, jis pasiūlė puslapį. Šitie paukščiai mane gero... ...dавo, – prisimine ji. – Ta...
...žiūrėtojas. Kurt...

6 MYLĖJAU JĮ NEPAKANKAMAI

ABERDYNAS, VAŠINGTONAS
1986 METŲ RUGSĖJIS–1987 METŲ KOVAS

Akivaizdu, kad nepakankamai jį mylėjau, ne taip, kaip dabar.
1987 metų įrašas dienoraštyje

1986 metų rugsėjo pirmą dieną Wendy paskolino Kurtui 200 dolerių – užtektinai sumokėti užstatui ir nuomai už pirmą mėnesį – ir Kurtas įsikėlė į savo pirmąjį „namą". Šis teisinis Rytų antrosios gatvės 1000½ numerio Aberdyne apibūdinimas buvo gerokai perdėtas: tai tebuvo lūšna, kurią dauguma kitų savivaldybių būtų paskelbusios negyvenama, remdamasi bet kuriais protingais reikalavimais statiniam... Stogas puvo, priebučio lentos krito, buvo įgriuvusios, viduje n... nei viryklės. Vidaus plotas buvo keistai ...nas: dvi svetaines, du miegamuosius ...gtas kitame name: štai taip atsira...

... motinos namų – iš dvasinės ...adavusiam devyniolikmečiui ... jų santykiai nepagerėjo. Kurtui išsikra... ...ek suartėjo emociškai. Nors savo pažeidžiamumą Ku... ...is dar labai reikėjo Wendy pritarimo ir dėmesio. Kartkartėmis motina atnešdavo maisto, jis galėdavo nueiti pas ją išsiskalbti, paskambinti telefonu arba nusiaubti šaldytuvą – su sąlyga, kad tuo metu namie nebus patėvio. Lūšna stovėjo netoli Gelbėjimo armijos, už maisto prekių parduotuvės. Kadangi Kurtas neturėjo šaldytuvo, alų laikydavo šaltkrepšyje ant galinio priebučio – kol jo neaptiko kaimynų vaikai.

Į kambario draugus Kurtas išsirinko Mattą Lukiną iš „Melvins“. Cobainas visuomet norėjo būti „Melvins“ nariu, tad gyvenimas su Lukinu buvo reikšmingiausias pasiekimas. Pagrindinis Kurto įnašas į namo apstatymą buvo į svetainės vidurį įrioglinta vėžlių pilna vonia ir grindyse išgręžta skylė, pro kurią po grindlentėmis galėjo ištekėti vonios vandenys. Lukinas bent jau pasitelkė savo statybininko įgūdžius ir pabandė perstatyti sienas. Be to, jam buvo 21-eri, taigi jis galėjo nupirkti alaus.

Tai buvo vakarėlių ir – galiausiai – grupės namai. Dėl Lukino pas juos dažnai lankydavosi Buzzas Osborne'as ir Dale'as Croveris, o kadangi svetainė buvo užgriozdinta grupės įranga, kartais jie imdavo ekspromtu improvizuoti. Lūšną sava ėmė laikyti ir spalvinga „Melvins“ gerbėjų „klingonų“ šutvė. Nors dauguma draugiškų saitų buvo užmezgami turint tikslą pagerti, šis taikus, laimingas laikas Rytų antrosios gatvės $1000^1/_2$ numeryje buvo visuomeniškiausias Kurto gyvenimo periodas. Jis netgi susidraugavo su kaimynais ar bent jau jų paaugliais vaikais, embrioninio alkoholizmo sindromo aukomis, nors tai nesulaikė jo nuo vaišinimo alumi. Kitas kaimynas, nukaršęs pilietis, pravarde Lynyrd Skynyrd hipis, kiekvieną dieną ateidavo pasiklausyti Kurto „Lynyrd Skynyrd“ albumo „Greatest Hits“ kopijos.

Kad susimokėtų nuomą, Kurtas įsidarbino „Polynesian Condominium Resort“ prižiūrėtoju netoliese esančiame Ošen Šorse. Iki pakrantės kurorto 25 mylias važiuodavo autobusu. Darbas buvo lengvas, nes pagrindinės jo pareigos buvo taisyti, o 66 kambarių poilsiavietėje nebuvo ką taisyti. Atsiradus laisvai kambarinės darbo vietai, jis pasiūlė Kristo merginą Shelli. „Autobuse jis miegodavo, – prisiminė ji. – Tai buvo juokinga, nes iš tikrųjų jis visai nebuvo prižiūrėtojas. Kurtas miegodavo motelio kambariuose arba žmonėms išvykus nueidavo ir nukniaukdavo ką nors iš kambariuose stovinčių šaldytuvų.“ Be 4 dolerių už valandą pradinio atlyginimo, darbas turėjo dar vieną privalumą – Kurtas turėjo dėvėti tik rudus darbinius marškinius, o ne uniformą.

Lengvu savo darbu, kurį apibūdino kaip „remontininko palaižūno“, Kurtas girdavosi draugams ir taukšdavo, kad didžiąją dalį laiko gali

praleisti žiūrėdamas televizorių, įtykinęs į kokį nors kambarį, bet niekam neprasitardavo, kad kartais jam tenka valyti kambarius. Kurtas Cobainas, taip netikusiai šeimininkaujantis namie, kad turėtų už tai patekti į kokią nors šlovės alėją, turėdavo dirbti kambarinės darbą. Rytais autobuse paprastai pagiringas Kurtas sapnuodavo ateitį, kurioje nereikės šveisti tualetų ir kloti lovų.

Tuo metu jis visą laiką galvojo apie grupės sukūrimą. Ši mintis sukosi tarsi nuolatinis priedainis, ir jis ištisas valandas laužydavo galvą, kaip tai padaryti. Buzzui pasisekė, tad Kurtas buvo įsitikinęs – jei pavyko Buzzui, pavyks ir jam. 1987 metais jis kokį tuziną kartų kaip lydintis darbininkas važiavo su „Melvins" į koncertus Olimpijoje, koledžo miestelyje už valandos kelio į rytus, ten pamatė tegu ir mažą, bet entuziastingą pankroko gerbėjų auditoriją. Kartą Cobainas su grupe nuvažiavo iki pat Sietlo ir, nors turėjo tampyti įrangą, o kitą dieną į darbą eiti visai nemiegojęs, ta kelionė leido pamatyti platesnį pasaulį. Lydinčio „Melvins" darbininko darbas nebuvo kerintis: nebuvo nei pinigų, nei iš paskos sekiojančių merginų, o Buzzas su visais elgėsi kaip su tarnais. Bet su tokiu priekabiavimu Kurtas mielai susitaikė, nes pro atidų jo žvilgsnį neprasprūsdavo nieko. Jo viduje budo išdidumas, ypač išryškėdavęs jam grojant gitara. Nešiodamas Buzzo stiprintuvą įsivaizduodavo, kaip jie apsikeičia vaidmenimis. Kurtas lavinosi, kai tik galėdavo, ir tobulėjimas buvo vienas iš nedaugelio kelių, vedančių atrasto pasitikėjimo savimi link. Už laukimą buvo atlyginta, kai Buzzas ir Dale'as jo paprašė pagroti kartu Olimpijoje, „Gessco" klubo uždarymo vakare. Pasirodymą stebėjo tik maždaug dvidešimt žmonių – afišoje jie buvo įrašyti kaip „Brown Towel", nors iš tikrųjų pavadinimas turėjo būti „Brown Cow" – tą naktį jis pirmą kartą grojo už koncertą mokančiai publikai. Vis dėlto Kurtas ne grojo gitara, o Buzzui ir Dale'ui daužant savo instrumentus skaitė poeziją.

Dauguma pražūtingų įpročių, kuriems atsiduodavo rausvajame bute, vis dar lydėjo ir gyvenimą lūšnoje. Tuo laiku su juo susipažinusi Tracy Marander pasakė, kad jis suvartodavo didelį kiekį LSD. „Kurtas vartojo daug rūgšties, kartais penkis kartus per savaitę", – prisiminė ji.

Bent jau viena padidėjusio narkotikų vartojimo priežastis, kad ir kaip keista, buvo lojalumas profesinėms sąjungoms. Streikavo Aberdyno maisto prekių parduotuvių darbuotojai, taigi norint nusipirkti alaus reikėdavo važiuoti į Olimpiją arba pereiti į piketuotojų priešininkų pusę, ir paprastai Kurtas tiesiog pasirinkdavo rūgštį. O jei pirkdavo alaus, paprastai tai būdavo „gyvūnų alus“, taip vadinamas todėl, kad ant „Schmidt“ skardinių būdavo laukinių gyvūnų atvaizdai. Turėdamas daugiau pinigų, Kurtas juos švaistydavo „Rolling Rock“ alui, nes, kaip pasakė draugams, „tai beveik rokenrolas, parašytas atvirkščiai“.

Metai lūšnoje buvo vienas iš ilgiausių ir ekstremaliausių Kurto piktnaudžiavimo narkotikais periodų. Seniau pernelyg įsismagindavo, o paskui kurį laiką gyvendavo sausai, bet lūšnoje jis narkotikams ir alkoholiui atsidavė kaip beveik niekam kitam. „Jis visuomet stengėsi peržengti ribą, – prisiminė Steve'as Shillingeris, – vartodavo kiek daugiau nei visi kiti ir vėl užsimesdavo vos atslūgus svaiguliui.“ Neturėdamas pinigų žolei, rūgščiai ar alui, Kurtas vėl uostydavo aerozolių flakonus. „Jam tikrai patiko svaigintis. Narkotikai, alkoholis, rūgštis – bet kas, – pasakojo Novoselicas. – Kurtas apsinešdavo vidury dienos. Buvo gyva bėda.“

Kurtas taip pat toliau kalbėdavo apie savižudybę ir ankstyvą mirtį. Ryanas Aigneris gyveno už kvartalo nuo Kurto ir prisimena kasdienius pokalbius apie mirtį, prasidėjus nuo pat dienos, kai jie susipažino. Kartą Ryanas paklausė Kurto, ką šis veiksiąs būdamas trisdešimties? „Visai nesijaudinu dėl to, kas bus, kai man bus trisdešimt, – tokiu pačiu tonu, kokiu būtų aptarinėjęs sugedusią degimo žvakę, atsiliepė Kurtas, – nes iki trisdešimties niekuomet neišgyvensiu. Žinai, koks gyvenimas būna po trisdešimties. Aš to nenoriu.“ Šioji mintis Ryanui buvo tokia svetima, kad jis akimirką neteko žado. Ryanas sugebėjo atpažinti vidinę Kurto kančią: „Jis buvo įsikūnijusi savižudybė. Jis atrodė kaip savižudybė, vaikščiojo kaip savižudybė ir kalbėjo apie savižudybę.“

Pavasario pabaigoje Kurtas metė darbą kurorte. Beviltiškai reikėjo pinigų, tad jis retkarčiais kartu su Ryanu tiesdavo kilimus. Kompanijos

vadovams Kurtas patiko, ir Ryanas jam pasakė, kad galėtų gauti darbą. Bet Kurtas šią galimybę ignoravo, nes nekentė minties pradėti rimtai dirbti, bijojo, kad į dviašmenius peilius kilimams pjaustyti susižeis ranką, kuria groja. „Šitos rankos man pernelyg svarbios, – pareiškė Kurtas. – Galiu sumauti savo muzikanto karjerą.“ Jis sakė, kad jei susižeistų rankas ir negalėtų groti, jam tai būtų gyvenimo pabaiga.

Tai, kad kalbėdamas apie savo muzikinius pasirodymus Kurtas apskritai vartojo žodį „karjera“, atskleidžia vienintelę sritį, kurioje buvo nusiteikęs optimistiškai. Begalinės lavinimosi valandos pradėjo duoti vaisius. Tuo metu dainas Kurtas rašė milžinišku greičiu ir greitosiomis skrebendavo žodžius savo sąsiuvinio puslapiuose. Jis taip greitai mokėsi ir tiek daug pasisemdavo iš matytų pasirodymų ir perklausytų įrašų, kad beveik matėsi, kaip jo smegenyse gimsta planas. „Grupė“ nebuvo jam esminis dalykas, nes ji kaip grupė tuo laiku ir neegzistavo. Pagautas muzikos kūrimo įkarščio, Kurtas vienu metu organizavo jų tris ar keturias. Vieną iš pirmųjų lūšnoje repetuoti susirinkusių grupelių sudarė gitara grojantis Kurtas, bosine gitara – Kristas ir vietos būgnininkas vardu Bobas McFaddenas. Kitoje Kurtas mušė būgnus, Kristas grojo gitara ir Steve'as Instantas Newmanas – bosine gitara. Vadinti šiuos susibūrimus grupėmis, kaip vėliau juos vadino Kurtas, pernelyg drąsu. Jos buvo tikros tik Kurto mintyse: jis jas formuodavo taip, kaip kiti rinktų išgalvotą idealią beisbolo komandą. Pamatę, kaip kartą „Melvins“ už vieną pasirodymą gavo 60 dolerių, Kurtas ir Kristas sukūrė grupę pavadinimu „Sellouts“. Su šia grupe jie repetavo tik „Creedence Clearwater Revival“ dainas žinodami, kad Aberdyno smuklėse jos turės didelį pasisekimą. Apie šias grupes Kurtas kalbėdavo taip, lyg jos būtų ilgai grojusios kartu, nors iš tiesų daugiausiai tik repetuodavo. Viešai iš jų organizuotų grupių pasirodė tik „Stiff Woodies“, ir tai – į juos dėmesio nekreipusių vidurinės mokyklos mokinių, kuriuos labiau domino kelios statinės alaus, vakarėlyje.

Nors Kurtas buvo užsiėmęs repeticijomis ir improvizavimu su draugais, 1987 metų pradžioje Aberdynas jam ėmė atrodyti ankštas. Draugai pastebėjo: juos muzika tenkino kaip malonus būdas praleisti penkta-

dienio vakarą, o Kurtas gitaros rifų mokydavosi ir dainas rašydavo šeštadienio rytą. Jo kūrybinei vizijai trūko tik priemonės viskam įgyvendinti, bet tai greitai pasikeis. Jis ir Kristas pradėjo groti su kaimynystėje gyvenusiu būgnininku Aaronu Burckhardu. Ši grupė pavadinimo dar neturėjo, Kristas grojo bosine gitara, Burckhardas mušė būgnus, Kurtas grojo gitara ir dainavo. Taip užgimė tai, kas vėliau išaugs į „Nirvana", o Kurtas pirmąsyk pradėjo tyrinėti, ką reiškia būti muzikiniu alfa patinu. Pirmuosius kelis 1986 metų mėnesius jie repetuodavo beveik kiekvieną vakarą, kol Kurtas nuspręsdavo, kad tam kartui pakaks. Po repeticijos važiuodavo į „Kentucky Fried Chicken" užkandinę. „Kurtas labai mėgo „KFC" vištienos gabalėlius, – prisiminė Burckhardas. – Kartą Kurtas pasiėmė izoliacijos ir ant garsiakalbių ties užsakymų priėmimu prilipdė iš jos padarytą apverstą kryžių. Žiūrėjome iš autobusiuko ir juokėmės susiėmę už pilvų, kai darbuotojams teko išeiti ir juos nulupti."

Ankstyvą pavasarį Buzzas paskelbė apie savo išsikraustymą į Kaliforniją ir „Melvins" iširimą. Tai buvo svarbus Aberdyno grupių istorijos momentas – Kurtas turėjo susivokti, kad saviškių viduryje regi Judą. Lukinas apie tai pasakė: „Mane paliko. Grupė tariamai iširo, bet tai tebuvo būdas manimi nusikratyti. Buzzas pasakė: „O ne, aš tikrai negrosiu nė jokioje grupėje. Aš tiesiog išsikraustau į Kaliforniją." Bet praėjus mėnesiui po persikraustymo jie vėl grojo kaip „Melvins". Buvo sunku, nes ankstesnį mūsų būgnininką Buzzas privertė mane išmesti lygiai tokiu pat būdu."

Kambario draugo išmetimas iš „Melvins" taps labai svarbiu įvykiu paties Kurto augimui. Šiame kivirče visi stojo kieno nors pusėn, ir Kurtas pirmą kartą drįso mesti iššūkį Buzzui. „Tą dieną Kurtas meniniu ir emociniu požiūriu atitrūko nuo „Melvins", – prisiminė Ryanas. Kurtas jau suvokė, kad jo paties populiariosios muzikos veikiama kūryba Buzzo lūkesčių niekuomet nepateisins. Nors ir toliau rodė meilę „Melvins", Buzzo kaip pavyzdžio vaidmuo pradėjo menkti. Tai buvo

būtinas žingsnis savarankiškumui įgyti, išlaisvinęs – tegu ir skausmingai – jį kūrybiškai ir suteikęs erdvės kaip menininkui.

Kurtas ir Lukinas taip pat ėmė vienas kitą erzinti – Kurtui nepatiko keletas Lukino draugų. Lyg imdamas pavyzdį iš „Aš myliu Liusę“* serijos, jis paėmė ritinį lipnios juostos, padalijo namus pusiau ir liepė Lukinui ir jo draugams laikytis savos pusės. Vienam Lukino draugui pasiskundus, kad norėdamas nueiti į vonią jis turi peržengti juostą, Kurtas atsakė: „Eik į kiemą, nes vonia mano pusėje.“ Lukinas išsikraustė. Kurį laiką Kurtas gyveno vienas, paskui pas jį atsikraustė draugas iš Olimpijos, Dylanas Carlsonas. Ilgi, rudi plaukai ir nevalyva barzda darė Dylaną truputį panašų į Brianą Wilsoną iš grupės „Beach Boys“, bet Dylanas įžeidžiai kalbėjo apie religiją, rasę ir politiką. Dylanas buvo tikras originalas, bet jis buvo protingas, talentingas ir draugiškas, o Kurtas visomis šiomis savybėmis žavėjosi. Jie susitiko „Brown Cow“ pasirodyme ir tarp jų užsimezgė draugystė.

Dylanas persikraustė į Aberdyną neva su Kurtu dirbti kilimų klojėju. Darbas jį nelabai tenkino: „Mūsų bosas buvo visiškas girtuoklis, – prisiminė Dylanas. – Ateidavome į darbą ryte ir pamatydavome jį be sąmonės gulintį ant biuro grindų. Vieną kartą jis atsijungė prieš laukujes duris, ir mes neįstengėme jų atidaryti, kad galėtume įnešti jį vidun.“ Darbai nuėjo šuniui ant uodegos, bet Kurto ir Dylano draugystė juos pergyveno. Turėdamas grupę, naują geriausią draugą ir keletą puikių dainų Kurtas 1987 metus ir savo dvidešimtmetį pasitiko labiau pasitikėdamas savimi. Greitai, Tracy Marander tapus jo drauge, visai nelauktai suklestės ir jo seksualinis gyvenimas.

Bendrą kalbą jiedu atrado graužikų dėka – abu laikė žiurkes. Kurtas pirmą kartą ją sutiko prieš dvejus metus prie pankų klubo Sietle – toje vietoje jį kartą suėmė už alkoholio vartojimą. Jie su Buzzu gėrė automobilyje. Tracy priėjo pasisveikinti ir Kurtas ja taip susižavėjo, kad nepastebėjo privažiuojančio policijos automobilio. Per kitus metus jie vis retsykiais susidurdavo, o 1987 metų pradžioje draugystę sutvirtino. „Jau

* „I love Lucy“.

kurį laiką su juo flirtavau, – sakė Tracy. – Manau, pačiam buvo sunku patikėti, kad jis iš tikrųjų patiko merginai.“

Dvidešimtmečiui Kurtui Tracy buvo tobula draugė ir suvaidino labai svarbų vaidmenį Kurto subrendimui. Ji buvo metais vyresnė, mačiusi daugybę pankroko koncertų ir labai daug išmanė apie muziką, o tai Kurtą labai žadino seksualiai. Tamsiaplaukė, gundančios figūros mergina buvo gražuolė, praktiškai, žemiškai žiūrinti į gyvenimą. Visi jos sutikti žmonės tapdavo draugais. Šia ir daugeliu kitų savybių jie skyrėsi kaip diena ir naktis. Kurtas iškart mergina susižavėjo, nors iš pradžių jautė jos nenusipelnęs. Vidinės jo žaizdos ir įprotis nuo visų atsiriboti į paviršių iškildavo net jų santykių pradžioje. Vieną iš pirmųjų kartų, kai jie atsidūrė lovoje ir gulėjo apimti malonaus užplūstančio jausmo po sekso, ji pasakė: „Dieve, koks tu liesas.“ Net ir žinodama Tracy nebūtų galėjusi pasakyti nieko labiau žeidžiamo. Kurtas į tai atsakė paskubomis užsimesdamas drabužius ir išlėkdamas iš kambario. Vis dėlto Kurtas sugrįžo.

Tracy nusprendė, jog mylės jį pakankamai, kad vaikino baimės išnyktų. Mylės jį taip stipriai, kad jis galbūt net įstengtų pamilti save. Bet Kurtui tai buvo apgaulinga sritis, už kiekvieno kampo laukė dingstys nepasitikėti savimi ir bijoti.

Vienintelis dalykas, kurį jis tą pavasarį mylėjo labiau už Tracy, buvo jo žiurkinas Kitty. Kurtas jį augino nuo gimimo ir pirmas kelias savaites maitino pipete. Žiurkinas paprastai sėdėdavo narve, bet ypatingomis progomis Kurtas išleisdavo jį palakstyti po namus, nes truputis žiurkės išmatų purvino kilimo jau tikrai nebūtų sugadinusios. Vieną dieną Kitty lakstant po lūšną, Kurtas ant lubų pamatė vorą ir paragino žiurkę jį suėsti. „Pasakiau: „Ar matai tą rudžių, Kitty? Čiupk jį, pribaik jį, čiupk jį, pribaik jį“, – dienoraštyje įrašė Kurtas. Bet Kitty voro nepuolė, ir kai nusprendęs pabandyti vorą pribaigti Kurtas grįžo su flakonu „Brut“ dezodoranto, išgirdo širdį veriantį garsą ir pažvelgęs žemyn pamatė:

Mano kairė pėda... ant mano žiurkino galvos. Jis šokčiojo aplinkui cypdamas ir kraujuodamas. Kokius 30 kartų surikau: „Atsiprašau." Pakėliau jį su nešvariais apatiniais. Įdėjau į maišą, susiradau keturių colių ilgio ir dviejų pločio lentą, išsinešiau į lauką ir trenkiau jam, paguldžiau ant šono ir užmyniau ant maišo. Jaučiau, kaip sutraiškiau jo kaulus ir vidurius. Išvaduoti žiurkiną iš kančių truko maždaug dvi minutes, tuomet likusį vakarą kentėjau aš. Akivaizdu, kad nepakankamai jį mylėjau, ne taip, kaip dabar. Grįžau į miegamąjį, pamačiau kraujo dėmes ir vorą. Surikau jam: „Užsikrušk" ir norėjau jį užmušti, bet galiausiai palikau, kad naktį man gulint atmerktomis akimis jis užropotų ant veido.

7 MANO MUSĖJE SOUPY* SALESAS

REIMONDAS, VAŠINGTONAS
1987 METŲ KOVAS

Mano musėje Soupy Salesas.
Kurto žodžiai penkiolikai pirmojo „Nirvana“ koncerto lankytojų

Kurto Cobaino, kaip grupės lyderio, karjera vos nesibaigė dar neprasidėjusi. Lietingą 1987 metų kovo pradžios vakarą grupė pagaliau išvažiavo iš Aberdyno autobusiuku, prikrautu įrangos, ir patraukė į pirmąjį savo pasirodymą. Jie vis dar neturėjo pavadinimo, nors Kurtas praleido begalę valandų svarstydamas, kurį pasirinkti: „Poo Poo Box“, „Designer Drugs“, „Whisker Biscuit“, „Spina Biffida“, „Gut Bomb“, „Egg Flog“, „Pukeaharrea“, „Puking Worms“, „Fish Food“, „Bat Guana“, „Imcompotent Fools“ (rašyba sąmoningai netaisyklinga) ar kurį iš dar daugybės kitų. Bet 1987 metų kovą vyrukai dar nebuvo apsisprendę.

Jie važiavo į Reimondą, esantį už pusės valandos kelio į pietus nuo Aberdyno, bet labai panašų. Tai buvo tikras miškakirčių ir prasčiokų miestelis, nes beveik visos darbo vietos jame buvo susijusios su miško pramone. Pirmąjį pasirodymą surengti Reimonde prilygo Brodvėjaus premjerai pasirinkti Katskilį – tai buvo galimybė pasitikrinti, kaip į viską reaguos ne itin išprususi ar išranki publika.

Koncertą suorganizavo Ryanas Aigneris, dėl savo draugiškos prigimties kurį laiką tapęs jų vadybininku. Jis graužė Kurtą įkalbinėdamas pasirodyti viešai. Kadangi pastarasis vis išsisukinėjo, Ryanas pasirodymą suplanavo be išankstinio Kurto leidimo. Ryanas iš darbo pasiskolino autobusiuką, kuriuo vežiodavo kilimus, pakrovė įrangą ir

* Angliškai skamba kaip „sriuba“ – aliuzija į pokštus „mano sriuboje yra musė“.

surinko Kurtą, Kristą, Burckhardą, Shelli ir Tracy. Visi gavo sėdėti tarp kilimų ritinių. Jiems važiuojant Kurtas be paliovos skundėsi, kad grupė – kuri dar nebuvo grojusi niekur, išskyrus jo lūšną – yra nusipelniusi daugiau, nei surengti šį koncertą, už kurį jiems nieko nemokės. „Mes grosime *Reimonde*, – sakė jis, miestelio pavadinimą tardamas lyg kokią nešvankybę. – Ir dar kažkieno namuose. Jie netgi nežino, kas yra radijas. Jie mūsų *neapkęs*." „Kurto teorija, – kaip pasakojo Ryanas, – buvo ta, kad susirinkusiesiems jie arba nepatiks, su kuo grupė susitaikys, arba patiks, o tai irgi sueis. Jis buvo pasirengęs ir vienam, ir kitam." Tai buvo klasikinis požiūrio, kurį Kurtas taikys savo karjeroje, pavyzdys: jis įsivaizdavo, kad, sumenkindamas pasisekimą ir paskelbdamas blogiausią galimą įvykių eigą, galės apsisaugoti nuo tikro žlugimo. Jei įvykis, kurio baiminosi, nevirsdavo visiška nesėkme, jis galėdavo daugiau ar mažiau triumfuodamas pareikšti vėl pergudravęs likimą. Vis dėlto tą kartą jo pranašavimai pasirodė besą teisingi.

Link Nusbaumo gatvės 17-o namo, esančio laukų vidury už septynių mylių nuo Reimondo, vedė žvyrkelis. Jie atvažiavo pusę dešimtos vakaro ir Kurtas, pamatęs susirinkusią jam nepažįstamo jaunimo publiką, iškart ėmė baimintis. „Pamatęs, kaip atrodo grupė, – prisiminė vakarėlyje dalyvavęs Vailas Stephensas, – pasakiau „aaha". Vyrukai atrodė visai kitaip nei kompanija, su kuria paprastai trindavomės." Išvydęs tuziną paauglių „Led Zeppelin" marškinėliais, priekyje ir šonuose trumpai apkirptais, o ant sprando ilgesniais plaukais, lygiai tą patį pamanė ir Kurtas. Grupė ryškiai su jais kontrastavo. Kristas buvo basas, o Kurtas vilkėjo „Munsters" marškinėlius ir mūvėjo metalu kniedytą apyrankę, kuri galėjo būti atkeliavusi tiesiai iš 1978-ųjų Kings roudo Londone.

Jie įėjo į namą, papuoštą „Metallica" albumo viršeliu ir paskutinį „Def Leppard" albumą reklamuojančiu plakatu. Prie sijos buvo prikalti keli pavogti kelio ženklai, tarp jų ir greitkelio žymeklis „69 mylia". Viename mažos svetainės kampe stovėjo „Tama" būgnų komplektas ir „Marshal" stiprintuvų rinkinys, o už virtuvės – alaus statinė.

Grupei prireikė kiek laiko susidėlioti įrangą ir per tą laiką atvykėliai šeimininkų palankumo toli gražu neįgijo. „Jis neištarė nė žodžio, – apie

Kurtą pasakė Kim Maden. – Jo plaukai buvo palaidi, tarsi riebaluoti, ir užkritę ant veido." Kurtas bent jau buvo santūresnis už Kristą, kuris nuėjo į vonią ir pradėjo šlapintis nepaisydamas, kad ten jau buvo mergina. Kristas atidarė vaistų spintelę, rado buteliuką dirbtinio Helovyno kraujo, išsiterliojo juo nuogą krūtinę, susirado lipnios juostos, apsiklijavo ja spenelius ir pradėjo kuistis tarp receptinių vaistų. Išėjo iš vonios kambario, pro alaus statinę praėjo, lyg jos ten nebūtų, nuėjo prie šaldytuvo ir, jame radęs „Michelob Light", užriko: „Ei, čia yra gero alaus!" Tą akimirką Kurtas pradėjo groti, ir Kristas turėjo pulti prie bosinės gitaros, nes prasidėjo pirmasis „Nirvana" koncertas.

Grupė pradėjo nuo „Downer", vienos iš pirmųjų Kurto parašytų dainų. Tai klasikinė Kurto daina, kurioje jis aprauda pasigailėtiną žmogišką būvį. „Padalykite lobotomijos, / Kad apsaugotumėte mažas šeimas", – dainavo Kurtas. Reimondo publika, girdėjusi tik šiurkščius gitaros ir bosinės gitaros rifus, niūrių jos žodžių visiškai nesuprato. Visas atlikimas buvo stebėtinai profesionalus. Jau pirmajame viešame pasirodyme buvo absoliučiai viskas, kuo ateityje pasaulį užkariaus „Nirvana": nuotaika, laikysena, įtūžis, kiek keistas, netolygus ritmas, neįtikėtinai melodingi gitaros akordai, judėti priverčiančios pagaulios bosinės partijos ir, svarbiausia, dėmesį prikaustęs hipnotizuojantis Kurtas. Jis dar nebuvo visiškai įsigyvenęs į atlikėjo vaidmenį – tiesą sakant, vakarėlio dalyviai neprisimena, kad Cobainas būtų bent kartą pakėlęs galvą ar nuo veido nubraukęs plaukus, bet visos sudedamosios dalys, tegu dar neišdailintos, jau buvo akivaizdžios. Į jį vertėjo žiūrėti, bent jau todėl, kad atrodė toks intensyvus.

Publika nieko nepastebėjo, nes veikė tai, ką vakarėliuose veikia visi paaugliai – gėrė ir bendravo. Turbūt keisčiausia buvo, kad jiems baigus pirmąją dainą publika neplojo. Regis, įkarštis pagavo tik Kristą, kuris paskelbė: „Iš čia skamba visai gerai", galbūt tam, kad apsaugotų lengvai sudrebinamą Kurto ego. Jau apsvaigęs Ryanas atsakė: „Skamba daug geriau nei paprastai." Baigęs pirmą kartą publikai groti savo parašytą dainą, Kurtas išspaudė tiktai vieną komentarą: „Manau, jūs, vyručiai, galėtumėte nusipirkti padorų stiprintuvą." „Tokį turime, tik

jis vis perdega", – pareiškė ten gyvenęs Tony Poukkula. Shelli riktelėjo Kristui pasilaikyti kelnes – tą akimirką tai buvo vienintelis jo dėvimas drabužis, – o Kurtas tuo tarpu pajuokavo: „Mano musėje Soupy Salesas."* Viena mergina šūktelėjo: „Beastie Boys!" „Bestiality Boys", – atsiliepė Kurtas.

Jiems tarp dainų derinant instrumentus Kurtas pamatė, kaip Poukkula, tose vietose turėjęs puikaus gitaristo reputaciją, užsidėjo savo „Fender" ir pradėjo artintis prie grupės. Ryanas Kurtui nepasakė papasakojęs Poukkulai, kad vakarėlyje bus improvizuojama. Kurto veide pasirodė siaubas, nes net tokiu ankstyvu savo karjeros metu dalytis dėmesio jis nenorėjo. „Būtų puiku paimprovizuoti, – taktiškai sumelavo Kurtas, – bet gal neprieštarausi, jei pirma sugrosime savo dainas? Tikrai nemoku jokių popsiškų dainų ir improvizacijos tikrai puiku, bet improvizuoti man patinka tik tada, kai prisigeriu – tuomet man vienodai šviečia." Poukkula nuolaidžiai atsisėdo. Kurtui teko proga linksminti publiką ir nei Burckhardas, nei ant televizoriaus spintelės išsidrėbęs Kristas neatrodė pasirengę. „Tiesiog pradedame, – nekantriai įsakė Kurtas. – Tiesiog sugalvokime, kaip tai sugrosime." Tai pasakęs ėmė groti „Aero zeppelin" pradžioje skambantį gitaros solo manydamas, kad grupės nariai dėsis prie jo. Jie taip ir padarė. Kai jie įsigrojo, daina skambėjo tiek pat išbaigtai, kaip ir per įrašą po metų.

Pasibaigus „Aero zeppelin", čiabuviai ėmė nerimti. Aplodismentų vėlgi nebuvo, ir šįsyk Kurtas pasijuto įnirtęs, nors, sąžiningai kalbant, didžiąją įniršio dalį sukėlė Ryanas su Kristu. Jie buvo tokie girti, kad vos pastovėjo. Kaip ir daugelyje ankstyvųjų pasirodymų, grodami dainas minią jie sutramdė garsu. Pertraukose tarp dainų jiems ne taip pasisekė.

„Ei, kas turi žolės?" – užriko Kristas.

„Rūgšties, aš noriu rūgšties!" – šaukė Shelli.

„Turėtum tiesiog gerti alkoholį", – rėžė viena mergina iš Reimondo.

„Aš noriu tik trupučio geros žolės", – atsiliepė Kristas.

„Tuoj pastatysiu tave į vietą, – pagrasino Ryanas. – Pagrokit voverių.

---

* Angliškai žodis *fly* gali reikšti ir „musė", ir „kelnių praskiepas".

Pagrokit bet ką. Man bloga nuo jūsų kvailiojimo, jūs tokie atsilikėliai. Jūs kvailiai."

„Pagrokim „Heartbreaker", – šūktelėjo Kristas, grodamas pirmuosius bosinės gitaros rifus.

„Ar jūs, vyručiai, girti?" – paklausė vyriškis.

„Sugrokit, kaip groja „Zeppelin", – suriko dar vienas.

„Pagrokit kaip Tony Iommi", – šūktelėjo kitas.

„Pagrokit ką nors „Black Sabbath!" – užstaugė kažkas virtuvėje.

Viskas vos nenuėjo šuniui ant uodegos. Kurtas balansavo ties praraja: dar kiek, ir jis palūš. Kristas ir toliau šaukė: „Grok „Heartbreaker". „Nemoku jos", – vaikišku balsu užriko ant jo Kurtas. Bet jie vis vien pradėjo groti „Led Zeppelin" dainą, ir Kurtas ją sugrojo kuo puikiausiai. Daina subyrėjo viduryje – Kurtas pamiršo žodžius, o jam sustojus publika vėl užvedė šaukdama: „Solo." Grodamas „Heartbreaker" jis pademonstravo geriausią savo Jimmy'o Page'o imitaciją ir įtraukė atkarpas iš „How many more times", bet baigęs groti aplodismentų vis vien nesulaukė. Kurtas išmintingai riktelėjo: „Ei, visi, „Mexican seafood", ir jie pradėjo groti šią savo dainą.

Po jos sugrojo „Pen cap chew", tada „Hairspray queen". Jai baigiantis Kristas stovėjo ant televizoriaus spintelės ir kaišiodamas liežuvį mėgdžiojo „Kiss". Kurtas ir Aaronas grojo toliau, o Kristas iššoko iš namo pro langą. Į vidų jis grįžo it po vejos purkštuvu vasaros dieną prisilakstęs trimetis vaikas ir viską pakartojo. „Elgėmės pašėlusiai, – prisiminė Kristas. – Užuot tiesiog atgroję, pamanėme, kodėl nesurengus įvykio? Tai buvo *įvykis*."

Tai, kas nutiko vėliau, vakarėlį pavertė nepamirštamu. Shelli ir Tracy nusprendė įsitraukti į pakvaišimą, ėmė delnais trinti Kristui krūtinę ir bučiuotis. Kurtas greitai pristatė kitą dainą: „Šita vadinasi „Breaking the law". Jie pagrojo vėliau „Spank thru" pavadinimą gausiančią dainą apie masturbaciją. Reimondo publika nebuvo labai išprususi, bet klausytojai ėmė jausti, kad iš jų tyčiojamasi.

Shelli ištiko bėda bandant nukniaukti vertingojo „Michelob" – jos vėrinys užsikabino už šaldytuvo durelių. Vailas Stephensas jas uždarė

ir vėrinį sutraukė. Kilo peštynės. „Tu, storas supistas šikniau“, – klykė Shelli mušdamasi su juo prie namo. „Mes tiesiog tyčia bjauriai elgėmės, – prisiminė ji. – Mums jie buvo tik buki prasčiokai, o mes prasčiokais būti nenorėjome.“

Stebėdamas, kaip pirmasis jo pasirodymas virsta jovalu, Kurtas padėjo gitarą ir išėjo laukan tiek pralinksmėjęs, tiek pasibjaurėjęs. Lauke prie Kurto priėjo patraukli jauna moteris – jai artinantis jis veikiausiai bus pajutęs, kad pagaliau pildosi jaunatviškos svajonės būti merginų sekiojama roko žvaigžde. Bet pasirodė, kad ši jauna šviesiaplaukė išpūsta šukuosena nėra dievinanti gerbėja – ji norėjo sužinoti „Hairspray queen“ žodžius. Regis, pamanė, kad daina sukurta apie *ją*, galbūt čia pat, vietoje. Tai buvo tik pirmasis iš daugelio kartų, kai Kurto parašyti žodžiai bus suprasti neteisingai. Net pirmajame koncerte Kurtas neatleido tikrųjų jo tikslų nesuvokusiai publikai. „Pasakysiu tau žodžius, – pareiškė jai tokiu tonu, lyg būtų įžeistas. – Jie tokie: „dulkintis, putė, bybiačiulpė, šiknaskylė, šūdo rijikas, šunsnukis, analinis zonduotojas, močkrušys...“ Mergina supykusi nėrė šalin.

Kurtas pasisuko ieškoti Kristo ir rado jį, užsilipusį ant autobusiuko, besišlapinant ant kitų svečių automobilių. Išvydęs tokį pasirodymą ir, kaip visuomet, protingai susirūpinęs savo saugumu, Kurtas visiems nurodė nešdintis. Jie susikrovė įrangą ir išvažiavo tikėdamiesi, kad atsitraukti sutrukdys jų šeimininkų kumščiai ir kojos. Bet, nepaisydama visų iškęstų kvailysčių, įžeidimų, Reimondo publika, kurią grupė laikė prasčiokais, iš tikrųjų pasirodė palankesnė nei daugelis klausytojų, mokėsiančių pinigus už „Nirvana“ koncertą per kitus kelerius metus. Keletas net tarstelėjo: „Jūs, vyručiai, visai neblogi.“ Tokie žodžiai Kurtui Cobainui buvo tikra panacėja. Įžvelgti savo atspindį publikoje, tegu ir ne itin entuziastingoje, buvo daug patraukliau už žiaurią vidinę jo savikritiką. Jei klausytojai apsiėjo nepakorę jo ant artimiausio stulpo – jis šventė pergalę. Nors ir išblaškyta besimušančių merginų, triukšmingų peštynių ir pusnuogio pro langą šokinėjančio vyruko, publika Kurtui leido paragauti lašelį to, ko jis troško labiau už viską gyvenime – dėmesio narkotiko.

Grūsdamiesi autobusiuke visi ginčijosi, kas iš grupės girčiausias, ir nors Kurtas buvo blaiviausias, vairavimo jam niekas nepatikėjo. Prie vairo sėdo Burckhardas, o jis įsitaisė gale. „Visi išėjo laukan pažiūrėti, kaip jie išvažiuoja, – prisiminė tame name gyvenęs Jeffas Franksas. – Jie visi susėdo gale, ant kilimų ritinių. Galinės durys vis dar buvo atviros. Matėme, kaip autobusiukui greitėjant ir žvyrui trykštant iš po padangų jie užtraukė slankiojamąsias duris."

Langų autobusiuke nebuvo, ir uždarius duris įsigalėjo visiška tamsa. Publikai grupė vėl gros tik po kelių mėnesių, bet jie jau žvelgė į ateitį. Gimė nedidelė jų legendos dalis.

8 VĖL VIDURINĖJE

OLIMPIJA, VAŠINGTONAS
1987 METŲ BALANDIS–1988 METŲ GEGUŽĖ

Šūdas, aš vėl vidurinėje!
Noriu persikraustyti atgal į Aberdyną.
Ištrauka iš laiško Dale'ui Croveriui

Praėjus dviem mėnesiams po pasirodymo Reimonde, Kurtas patraukė į dar vieną reikšmingą kelionę: jis kartą ir visiems laikams paliko Aberdyną. Ten praleido dvidešimt gyvenimo metų, bet išvažiavęs retai begrįš. Jis susirinko daiktus, kurių tuo metu buvo neką daugiau nei drabužių prikimštas „Hefty" maišas, dėžė albumų ir tuščias žiurkės narvas, sukrovė viską į Tracy automobilį ir patraukė į 65 mylių kelionę iki Olimpijos. Ji buvo nedaug didesnė už Aberdyną, bet tai buvo koledžo miestelis, valstijos sostinė ir viena iš keisčiausių vietų į vakarus nuo Ist Vilidžo. Ten į krūvą suėjo keistas pankrokerių, menininkų, būsimų revoliucionierių, feminisčių ir paprasčiausių keistuolių būrys. Evergrino valstybinio koledžo studentai, visuotinai vadinami „žaliukais"*, sukūrė savą mokymo planą. Kurtas lankyti koledžo neplanavo, bet dėl savo amžiaus bent jau galėjo miestelyje pritapti. Su miestelio menininkų kompanija jis užmegs sudėtingus santykius – Kurtas troško jų pripažinimo, bet dažnai jautėsi nevisavertis. Ši tema jo gyvenime nuolat kartojosi.

Olimpijoje Kurtas kartu su Tracy persikraustė gyventi į 114½ Kriaušių gatvės numerį – tai buvo butas studija sename, į tris dalis padalytame name. Butas buvo mažytis, bet nuoma kainavo tik 137,50 dolerio per mėnesį, įskaitant komunalines paslaugas. Jis buvo vos už trijų kvar-

* *Evergreen* (angl.) – „Evergrinas" pažodžiui išvertus „amžinai žalias".

talų nuo miesto centro, taigi vieta transporto priemonės neturinčiam Kurtui buvo ideali. Pirmą mėnesį, kol jis nesėkmingai ieškojo darbo, juos abu išlaikė Tracy, dirbanti „Boeing“ gamyklos Sietle savitarnos kavinėje. Ji dirbo naktinėje pamainoje, kelias iki darbo buvo tolimas, taigi iš namų išvažiuodavo dešimtą vakaro ir grįždavo tik devintą ryto. Vis dėlto šis darbas reiškė pastovias pajamas, o jie abu žinojo, kad iš Kurto šito negalima tikėtis, be to, ji galėdavo nusigvelbti maisto. Dėl neįprastų savo darbo valandų Tracy pradėjo Kurtui duoti atliktinų darbų sąrašus, ir tokia bendravimo forma virto jų santykių ritualu. Vienas 1987 metų pabaigoje paliktas sąrašas atrodė taip: „Kurtai: iššluok virtuvę, už katės dėžutės, šiukšlių dėžės, po katės ėdalu. Išpurtyk kilimėlius, išsiurbk ir išvalyk kambarį. Prašau, prašau, prašau.“ Raštelį ji pasirašė širdele ir besišypsančiu veiduku. Atsakomasis Kurto raštelis: „Prašau – nustatyk žadintuvą 11 valandai. Tada suplausiu indus. Gerai?“

Iš pradžių Kurtas padėjo rūpintis namų ruoša, mazgodavo indus, kartais net plaudavo grindis. Nors butas buvo mažytis, dėl laikomo žvėryno jį reikėjo nuolat valyti. Per kitus dvejus metus gyvūnėlių sąrašas keisdavosi – tas priklausė nuo kiekvieno jų gyvenimo trukmės. Jiedu laikė penkias kates, keturias žiurkes, nimfą, du triušius ir Kurto vėžlius. Bute tvyrojo kvapas, kurį lankytojai dažnai šio nenaudai lygindavo su gyvūnų parduotuve, bet tai buvo šiokie tokie namai. Jų triušį Kurtas pavadino Troškiniu.

Jis taip pat išdažė vonios kambarį kraujo raudonumo spalva ir ant sienos užrašė „REDRUM“* – aliuzija į Stepheno Kingo romaną „Švytėjimas“. Kurtas turėjo polinkį rašinėti ant sienų, taigi jie išmintingai nusprendė didžiąją jų dalį išklijuoti roko grupių plakatais, daugelis jų buvo atsukti išvirkščiąja puse, kad jis turėtų daugiau kūrybinės erdvės. Visi priekine puse pakabinti plakatai buvo vienaip ar kitaip perdirbti. Paulo McCartney'o atvaizdas didžiuliame „The Beatles“ plakate pasidabino afro stiliaus šukuosena ir akiniais. Virš lovos kabojo „Led Zeppelin“ plakatas, kurį Kurtas papildė tokia proza: „Nevykėlis, prasi-

* Skaitant atvirkščiai: *murder* (angl.) – žmogžudystė.

lakėlis, alkoholikas, padugnė, šiukšlė, išsigimėlis, utėlės, šašai, užkratai, plaučių uždegimas, viduriavimas, vemia krauju, šlapimas, išmatų nelaikymas, artritas, gangrena, psichozinė proto liga, neįstengia suregzti sakinio, tikimasi, kad pasirūpins savimi dėžėje ant sniego." Šalia šio rašto buvo nupieštas spirituoto „Thunderbird" vyno butelis ir Iggy'o Popo karikatūra. Ant šaldytuvo puikavosi koliažas, kurį Kurtas sudėliojo iš mėsos nuotraukų pramaišiui su senomis ligos paveiktų vaginų iliustracijomis. „Jį žavėjo šlykštūs dalykai", – prisiminė Tracy. Nors pats Kurtas apie religiją kalbėdavo retai („Manau, jis tikėjo Dievą, bet iš tikrųjų labiau velnią nei Dievą", – sakė Tracy), ant sienų kabojo kryžiai ir kitokie religiniai simboliai. Kurtas mėgo iš kapinių vogti Mergelės Marijos skulptūras ir joms po akimis piešti kraujo raudonumo ašaras. Tracy buvo auklėta liuterone, ir dauguma jų religinių diskusijų sukosi apie tai, ar Dievas gali egzistuoti tokių siaubų kupiname pasaulyje. Kurtas tvirtino, kad Šėtonas stipresnis.

Po kelių šeimininkavimo namie mėnesių Kurtas kuriam laikui įsidarbino „Lemons Janitorial Service", mažoje šeimyninėje valymo paslaugų firmoje už valandinį 4,75 dolerio užmokestį. Draugams jis sakė, kad valo gydytojų ir stomatologų kabinetus ir naudodamasis proga vagia vaistus. Bet, pasak įmonės savininko, Kurtas daugiausiai dirbdavo pramoniniuose pastatuose ir nedaug teturėjo progų ką pavogti. Už dalį uždirbtų pinigų Kurtas įsigijo seną surūdijusį „Datsun". Apie jo valytojo darbą tvirtai galima pasakyti viena: šis darbas Kurtą sekino tiek fiziškai, tiek emociškai, ir savo butui valyti jėgų jam likdavo mažai. Tai tapo pirmąja įtampos tarp jo ir Tracy priežastimi. Net metęs darbą Kurtas, regis, manė, kad visą likusį gyvenimą nebeprivalo nieko valyti.

Olimpijoje vidinis meninis Kurto gyvenimas vystėsi kitokiomis kryptimis nei kada nors anksčiau. Neturėdamas darbo jis susikūrė rutiną, kurios laikysis visą gyvenimą. Atsikeldavo apie vidurdienį ir pavalgydavo tartum vėlyvus pusryčius. Labiausiai mėgo „Kraft" makaronus su sūriu. Išbandęs kitų gamintojų gaminius jo jautrus gomurys nusprendė, kad lydyto sūrio ir makaronų rinkos lyderiu reikia pripažinti „Kraft". Pavalgęs likusią dienos dalį jis praleisdavo veikdamas

viena iš trijų: nesitraukdamas nuo televizoriaus arba valandų valandas lavindamasis groti gitara, paprastai tuo pat metu žiūrėdamas televizorių arba įgyvendindamas kokį nors meninį sumanymą – tapydamas, kurdamas koliažus ar trimates instaliacijas. Pastaroji veiklos rūšis niekuomet nebuvo oficiali, – Kurtas retai laikydavo save menininku, – vis dėlto jis taip praleisdavo dienų dienas.

Jis rašė ir dienoraščius, nors vidinis Kurto dialogas buvo ne tiek raportavimas apie dienos įvykius, kiek raminamoji obsesinė/kompulsinė priemonė, kuria jis išlaisvindavo slapčiausias savo mintis. Jis rašė kūrybiškai ir dažnai trikdomai. Kartais dainos ir įrašai dienoraštyje susiliedavo į viena, bet ir vienur, ir kitur ryškėjo perdėtas susirūpinimas kūno funkcijoms: gimdymo, šlapinimosi, tuštinimosi ir seksualumo problemos jam buvo artimos ir pažįstamos. Ši nedidelė ištrauka iliustruoja temas, prie kurių jis nuolat grįš:

„Chef Boyardee" yra bjauresnis, stipresnis, atsparesnis ligoms ir labiau dominuojantis nei gorilos patinas. Jis ateina pas mane naktį. Apgalvotai atrakina spynas ir sulanksto grotas ant mano lango. Atsieina man siaubingai didžiulius pinigų kalnus apsaugos nuo įsilaužimo priemonėms. Jis ateina pas mane į miegamąjį. Nuogas, nusiskutęs ir išsitepęs aliejumi. Plaukeliai ant storos, juodos, pašiurpusios rankos pasistoję. Stovi picos riebalų klane. Vemdamas miltais. Jie užplūsta mano plaučius. Kosčiu. Jis juokiasi. Jis apžergia mane. Norėčiau išspardyti jam karštai dvokiančią, prakeiktą mačo subinę.

Šios vidinės, dažnai smurto kupinos mintys ryškiai skyrėsi nuo išorinio Kurto pasaulio. Pirmą kartą gyvenime jis turėjo nuolatinę draugę, kuri jį beprotiškai mylėjo ir rūpinosi visais jo poreikiais. Kartais Tracy jam skiriamas dėmesys būdavo artimas motiniškai globai, bet tam tikra prasme Kurtui tokios globos reikėjo. Draugams jis kartą pasakė, kad Tracy buvo „geriausia mergina pasaulyje".

Kaip pora, jiedu demonstravo šeimyninės ramybės ženklus. Kartu eidavo į savitarnos skalbyklą ir, kai galėdavo tai sau leisti, iš „Fourth

avenue tavern" pasiimdavo išsinešti picą (jie gyveno šalia kito tinklo picerijos, bet Kurtas laikėsi įsikabinęs nuomonės, kad ji niekam tikusi). Kurtas mėgo ruošti maistą, dažnai ir Tracy pagamindavo savo firminį pirmąjį patiekalą – „vanilinį viščiuką", arba „fettuccine Alfredo". „Jis valgydavo tokį maistą, nuo kurio kiti žmonės priaugtų svorio, bet jis niekada nepriaugdavo", – teigė Tracy. Kurtas visuomet jaudinosi dėl savo dydžio ir užsisakinėdavo paskutiniuose žurnalų viršeliuose reklamuojamus priaugti svorio padedančius miltelius, bet jie mažai kuo padėdavo. „Jo klubikauliai kyšojo, o keliai buvo atsikišę, – prisiminė Tracy. – Jis nemūvėdavo šortų, nebent pasidarydavo labai karšta, nes pernelyg drovėjosi per liesų savo kojų." Vienai išvykai į paplūdimį Kurtas užsitempė ilgas apatines kelnes, „Levi's" džinsus, ant jų – dar vienus „Levi's", apsivilko ilgarankovius marškinius, marškinėlius trumpomis rankovėmis ir du sportinius nertinius. „Jis norėjo atrodyti stambesnis", – pasakė Tracy.

Vienintelis sėkmingai pasijusti didesniu padedantis dalykas Kurto gyvenime buvo muzika – 1987 metų vasaros pradžioje grupė jau klestėjo. Jie vis dar nebuvo išsirinkę nuolatinio pavadinimo ir vadindavosi kaip pakliuvę: nuo „Throat Oyster" iki „Ted, Ed, Fred" – pagal Grego Hokansono motinos draugą. 1987 metų pradžioje jie grojo keliuose vakarėliuose, o balandžio mėnesį pasirodė net Olimpijos koledžo radijo stoties „KAOS" laidoje. Pasirodymo radijo laidoje įrašą Tracy perdavė Takomos „Community World Theater" dirbusiam Jimui May'ui ir paragino surengti jų koncertą. Negalima nuvertinti, ką tomis dienomis į grupės veiklą įvairiais būdais įdėjo Tracy ir Shelli: jos neoficialiai atliko atstovių spaudai, vadybininkių, užsakymų agenčių ir su grupe susijusių prekių pardavėjų vaidmenis, dar pasirūpindavo, kad jų vyrai būtų pamaitinti, aprengti ir repetuotų.

May'us surengė grupei pirmą jų koncertą ne vakarėlyje. Šį koncertą jie sugrojo pasivadinę „Skid Row" – tuo metu Kurtas nežinojo, kad taip pat pasikrikštijo metalo grupė iš Niujorko. Tai buvo nesvarbu. Vardus jie kaitalios prieš visus ankstyvuosius koncertus taip, kaip visuomenės

liūtas matuotųsi skrybėles. Vis dėlto šis pasirodymas, tegu ir įvykęs neilgai trukus po koncerto Reimonde, parodė, kokiais septynmyliais batais grupė žengia pirmyn. Jų pažanga padarė įspūdį net dainininką įsimylėjusiai ir todėl šališkai Tracy: „Jiems pradėjus groti man atvipo žandikaulis. Pasakiau: „Šie vyrukai puikūs."

Skambėjo jie gal ir gerai, bet atrodė iš tikrųjų keistai. Šitam koncertui Kurtas pabandė atrodyti efektingai. Kaip ir per daugelį tų metų pasirodymų, jis mūvėjo platėjančias kelnes, vilkėjo šilkinius havajietiškus marškinius ir, kad atrodytų aukštesnis, avėjo batus su keturių colių platforma. Tą vakarą „Community World Theater" kaip tik apsilankė muzikantas Johnas Purkey ir, nepaisydamas keistos aprangos, prisiminė buvęs apstulbintas. „Išgirdau, kaip tas žmogus dainuoja, ir tai man paliko nepaprastą įspūdį. Dar nebuvau girdėjęs tokio balso. Jis buvo labai savitas. Viena daina, „Love buzz", tikrai išsiskyrė."

„Love buzz" buvo toks trūkstamas, grupei kaip tik reikalingas kūrinys. Šią dainą Kristas rado olandų grupės „Shoking Blue" albume, iškart ją nusičiupo ir pavertė jų skiriamuoju ženklu. Ji prasidėdavo vidutinio tempo būgnų ritmu, bet greitai pereidavo į viesulingus gitaros rifus. Atlikdami dainą vaikinai vienodomis dalimis sumaišydavo psichodelinį transą su dunksinčiu, sulėtintu Kristo bosinės gitaros partijos sunkumu. Kurtas savo gitaros solo grodavo gulėdamas išsitiesęs ant grindų.

Jie pradėjo reguliariai groti „Community World Theater", nors sakyti, kad susikūrė sau auditoriją, būtų perdėta. Pats teatras seniau buvo pornografijos kino teatru, o vienintelis šilumos šaltinis buvo garsiai veikęs net per pasirodymus karšto oro pūstuvas, varomas propano dujomis. Kurtas pareiškė, kad ten tvyrojo „nuolatinis šlapimo dvokas". Dauguma pirmųjų jų pasirodymų klausytojų ateidavo dėl kitų grupių – vakaro prieš Kurto koncertą atlikėjų sąraše buvo „Bleeder", „Panic" ir „Lethal Dose". „Jimas May'us surengė tiems vyrukams koncertą tada, kai daugiau niekas nebūtų su jais prasidėjęs, – aiškino Buzzas Osborne'as. – Ten prasikalė jų pieniniai dantys." May'us prisiminė: „Visuomet galėjau pasikliauti, kad jie pasirodys ir gros. Pinigų Kurtas niekada neimdavo, o man tai buvo labai į naudą, nes surengdavau tik

kokius dvylika koncertų per mėnesį ir tik du iš jų duodavo pelno." Kurtas išmintingai įvertino savo padėtį ir suvokė, kad grupė sulauks daugiau pasiūlymų koncertuoti ir įgis daugiau patirties, jei gros nemokamai. Be to, kam gi jiems pinigai? Jie turėjo Tracy ir Shelli.

Shelli kartu su Tracy įsidarbino „Boeing" savitarnos kavinėje. Jie su Kristu persikraustė į butą Takomoje, už 30 mylių nuo Olimpijos. Jiems persikrausčius grupė kurį laiką buvo iširusi. Prieš tai, kai Kurtas ir Aaronas gyveno Aberdyno rajone, Kurtas į repeticijas važinėdavo autobusu. Bet, Kristui ėmus gyventi Takomoje ir įsidarbinus dviejose vietose („Sears" ir pramoniniu dažytoju), grupei laiko turėjo, regis, tik Kurtas. Bandydamas įkalbėti Kristą grįžti į grupę Kurtas parašė jam laišką. „Tai atrodė juokingai, tarsi reklamoje, – prisiminė Kristas. – Jame buvo rašoma: „Atvažiuok, dėkis prie grupės. Jokių pasižadėjimų. Jokių įsipareigojimų (na, keletas)." Taigi paskambinau jam ir pasakiau: „Gerai, grokim vėl." Mūsų namo rūsyje įsirengėme vietą repeticijoms. Važinėjome po statybvietes, prisirinkome atliekų ir pasistatėme ją iš senų keturių colių ilgio ir dviejų colių pločio tašų ir senų kilimų." Kurtas ir Kristas draugavo jau kurį laiką, bet šis antras grupės subūrimas jų santykius sutvirtins dar stipriau. Nors kalbėti apie savo emocijas nė vienas gerai nemokėjo, tarp jų užsimezgė broliškas ryšys, iš pažiūros stipresnis už visus kitus santykius jų gyvenime.

Bet, net turėdami vietą repeticijoms Takomoje, 1987 metams einant į pabaigą jie vėl susidūrė su būgnininko problema. Ši bėda persekios juos dar ketverius metus. Burckhardas vis dar gyveno Greis Harbore, turėjo naują valdytojo pavaduotojo darbą Aberdyno „Burger King" ir todėl nebegalėjo su jais groti. Atsiliepdamas į tai Kurtas 1987 metų spalio mėnesio „The Rocket" numerio skiltyje „Reikalingi muzikantai" įdėjo skelbimą: „REIKALINGAS RIMTAS BŪGNININKAS. Pogrindinis požiūris, „Black Flag", „Melvins", „Zeppelin", „Scratch Acid", Ethel Merman. Įvairiapusis kaip velnias. Kurdtas 352-0992." Rimtų atsiliepusiųjų nebuvo, taigi gruodį Kurtas ir Kristas pradėjo repetuoti su iš Kalifornijos grįžusiu Dale'u Croveriu ir ėmė kalbėti apie demonstracinį įrašą. 1987 metais Kurtas turėjo tuzinus dainų ir troško jas įrašyti. Jis

pamatė „Reciprocal“, studijos, kuri už valandą įrašinėjimo ėmė tik 20 dolerių, skelbimą, ir sausio mėnesį užsisakė laiką įrašams su daug žadančiu prodiuseriu Jacku Endino. Endino neturėjo žalio supratimo, kas toks Kurtas, ir tvarkaraštyje įrašė „Kurtas Covainas“.

1988 metų sausio 23 dieną Novoselico draugas grupės narius ir visą jų įrangą į Sietlą nuvežė malksnomis dengtu nameliu ant ratų, šildomu malkine krosnimi. Jis atrodė it ant sunkvežimio užkelta miško trobelė. Tokia ir buvo. Įvažiuodami į didįjį miestą jie atrodė tarsi prasčiokai Beverlyje. Iš namelio galo rūko dūmai, o sunkvežimis buvo toks perkrautas, kad jo apačia kliuvo už kelio nelygumų.

„Reciprocal“ kartu su Endino vadovavo Chrisas Hanszekas. Studijoje teko padirbėti „Mudhoney“, „Soundgarden“ ir „Mother Love Bone“, tad 1988 metais studija jau buvo virtusi legenda. Pati studija buvo tik 900 kvadratinių pėdų ploto su tokiu mažu valdymo kambarėliu, kad trys žmonės negalėjo vienu metu patogiai stovėti. „Kilimai buvo nušiurę, jau kelis kartus perkalinėtos durų staktos byrėjo į dalis ir matėsi, kokios jos senos, – prisiminė Hanszekas. – Buvo aišku, kad studijoje savo žymes paliko 10 000 alkūnes trynusių muzikantų.“ Vis dėlto Kurtui ir Kristui tai buvo, ko jie ir ieškojo: demonstracinio įrašo jie siekė tiek pat, kiek ir būti vienoje lygoje su tomis kitomis grupėmis. Jie greitai apsikeitė prisistatymais ir beveik iškart puolė įrašinėti. Greičiau nei per šešias valandas įrašė ir sumiksavo devynias su puse dainos. Paskutinė daina, „Pen cap chew“, buvo nebaigta, nes įrašinėjant baigėsi juostos ritė, o grupė nenorėjo papildomai mokėti 30 dolerių už dar vieną. Grupė padarė Endino įspūdį, bet ne per didžiausią. Dienai baigiantis Kurtas grynais apmokėjo 152,44 dolerio sąskaitą. Šią sumą jis sakėsi sutaupęs dirbdamas valytoju.

Įrangą vėl pakrovė į namelį ant ratų, ir grupė patraukė į pietus. Tą dieną jie dar turėjo koncertuoti Takomos „Community World Theater“. Kelionė truko valandą, važiuodami jie dukart perklausė demonstracinius įrašus. Eilės tvarka dešimt dainų buvo: „If you must“, „Downer“, „Floyd the barber“, „Paper cuts“, „Spank thru“, „Hairspray Queen“, „Aero zeppelin“, „Beeswax“, „Mexican seafood“ ir pusė „Pen cap chew“.

Atėjus laikui groti, grupė eilės tvarka sugrojo tas pačias dešimt dainų. Kurtui tai buvo pergalių diena, pirmoji jo kaip „tikro“ muzikanto diena. Jis apsilankė studijoje Sietle ir sugrojo dar vieną koncertą dvidešimties garbinančių klausytojų miniai. Dave'as Fosteris, kitos tą vakarą grojusios grupės narys, vaikinų pasirodymą prisiminė kaip ypač įkvėptą: „Jie grojo puikiai. Croveris tiesiog pritrenkė, nors, kadangi tai buvo tikrai šalta naktis, buvo sunku išgirsti jį per karšto oro pūstuvo keliamą triukšmą.“

Užkulisiuose nutiko incidentas, dėl kurio tas vakaras atmintyje įsirėžė Kurtui netikėtu būdu. Palyginti su Kristu ir Kurtu, Croveris buvo veteranas. Su „Melvins“ jis „Community World Theater“ grojo kelis kartus. Jis paklausė Kurto, kiek jie uždirbs už šį pasirodymą, ir kai Kurtas jam atsakė, kad jie groja dykai, Croveris užprotestavo. May'us paaiškino, kad už kelis paskutinius koncertus grupei bandė sumokėti – klubui pagaliau sekėsi kiek geriau, bet Kurtas pinigų ir toliau atsisakinėjo. Croveris ėmė šaukti ir galiausiai Kurtas pareiškė: „Pinigų mes *neimsime*.“ Croveris ginčijosi, kad nors užmokestis tik apgailėtini 20 dolerių, ant kortos pastatyti principai: „Niekuomet neturėtum taip elgtis, Kurtai. Šie vyrukai tave tiesiog mausto. Tave visuomet maustys. Turi pasiimti savo pinigus.“ Bet Kurtas ir Kristas realiai suvokė May'aus padėtį. Galų gale May'us sumąstė kompromisą, kuris leistų Kurtui išsaugoti savo principingumą ir patenkintų Croverį. Jis įtikino grupę paimti 10 dolerių degalams. Kurtas įsidėjo dešimtinę į kišenę ir pasakė: „Ačiū.“ Tą naktį iš klubo Cobainas pirmą kartą gyvenime išėjo kaip profesionalus muzikantas ir visą kelią iki namų čiupinėjo banknotą.

Po mėnesio Kurtas atšventė 21-ąjį gimtadienį ir pagaliau patyrė amerikietišką perėjimo ritualą, reiškiantį, kad dabar jis gali legaliai nusipirkti alkoholio. Jie su Tracy prisigėrė – šį vienintelį kartą statė Kurtas – ir suvalgė picą. Kurtas su alkoholiu flirtavo: tai gėrė, tai ne. Gyvendamas su Tracy gėrė ir narkotikų vartojo mažiau nei Aberdyno lūšnoje. Nė vienas jo draugas neprisimena, kad Kurtas būtų apsvaigęs iš visų labiausiai – ši garbė paprastai atitekdavo Kristui ar Dylanui Carlsonui, tuo metu gyvenusiam Kurto kaimynystėje, Kriaušių gatvėje.

Kartais Kurtas net atrodydavo visiškai nuosaikus. Kitas jų kaimynas, Matthew'us Moonas, pravarde Slimas, metė gerti prieš dvejus metus, taigi blaivybės pavyzdžių aplinkoje būta. Kurto neturtas 1988 metais sakė, kad jis vos išgalėdavo įpirkti maisto, taigi toks prabangos dalykas kaip alkoholis buvo skirtas šventėms arba tiems kartams, kai galėdavo nusiaubti kieno nors šaldytuvą.

Sulaukęs dvidešimt vienerių, Kurtas laikinai metė rūkyti ir nepalaužiamai reikalavo, kad šalia nerūkytų ir kiti (tais metais draugui skirtą laiškelį jis pasirašė: „nosį užrietusi, dėl išmetamųjų dujų bambanti roko žvaigždė"). Manė, kad rūkymas kenkia jo balsui ir sveikatai. Visuomet keistai susipindavo Kurto savisauga ir savęs naikinimas – susitikę jį kurį vakarą vargu ar būtumėte patikėję, kad tai tas pats žmogus, su kuriuo susidūrėte prieš porą savaičių. „Kartą nuėjome į vakarėlį Takomoje, – prisiminė Tracy, – ir kitą rytą jis paklausė manęs, ką ten veikė, nes buvo tikrai girtas. Pasakiau jam, kad surūkė cigaretę. Kurtas buvo sukrėstas!"

Maždaug tuo metu, kai Kurtui sukako dvidešimt vieneri, pas juos apsilankė jo sesuo Kim. Tarp jų vėl užsimezgė ryšys, kokio nebuvo jau metų metus, ir jie nemažai laiko praleido pasakodamiesi vaikystės traumas. „Jis mane prigirdė kokteilių „Long Island Ice Tea", – prisiminė Kim. – Mane supykino, bet buvo visai smagu." 1988 metais Kurtas liovėsi gėręs prieš pasirodymus – jis visuomet susitelkdavo į grupę ir daugiau nieko aplink nematydavo. Dvidešimt vienerių jis į muziką žvelgė taip rimtai, kaip apskritai niekada daugiau nežvelgs. Cobainas gyveno, miegojo ir kvėpavo grupe.

Net prieš grupei įgyjant nuolatinį vardą Kurtas buvo įsitikinęs, jog jų bilietas į sėkmę – pasiekti, kad jų vaizdo klipą parodytų „MTV". Taigi jis įtikino grupę sugroti Aberdyno „Radio Shack", o jų draugas nufilmavo pasirodymą pigia kamera, naudodamas įvairius specialiuosius efektus. Peržiūrėjęs užbaigtą juostą net Kurtas suvokė: jie atrodė panašesni į roko žvaigždėmis apsimetinėjančius mėgėjus nei į profesionalius muzikantus.

Neilgai trukus po pasirodymo „Radio Shack" Croveris paliko „tarnybą" grupėje ir grįžo į Kaliforniją pas „Melvins" – jie visuomet žino-

jo, kad Croveris tėra laikinas jų būgnininkas. „Melvins“ pasitraukimas aiškiai rodė, kuo tuo metu tikėjo daug Šiaurės Vakarų grupių: nuo tada, kai kuri tokia grupė prasimušė į viršūnę – paskutiniai didelės sėkmės sulaukė „Heart“, – praėjo tiek daug laiko, tad persikraustymas į tankiau apgyvendintą centrą atrodė vienintelis kelias į išgarsėjimą. Croverio praradimas sustiprino Kurto nusivylimą, bet kartu padėjo jam atrasti savo tapatumą, ir jo grupę jau buvo galima laikyti kai kuo daugiau nei „Melvins“ atšaka. 1988 metų viduryje daugelis žmonių Olimpijoje Kurtą labiau žinojo kaip „Melvins“ pagalbininką, nei savos grupės lyderį.

Tai iš tiesų greitai pasikeis. Croveris rekomendavo aberdynietį Dave’ą Fosterį – smarkiai daužantį būgnus ir taip pat smarkiai gyvenantį. Nors turėti Greis Harbore gyvenantį būgnininką ir toliau kėlė logistinių problemų, dabar Kurtas jau turėjo „Datsun“. Kai šis važiuodavo – tai pasitaikydavo nedažnai – Kurtas nuvairuodavo į Aberdyną, paimdavo Fosterį, nusiveždavo jį į Takomą repetuoti, o vėliau tą vakarą pakartodavo maršrutą atbuline tvarka. Prie vairo jam tekdavo praleisti ištisas valandas.

Pirmasis jų koncertas su Fosteriu įvyko per vakarėlį Olimpijoje, name, pramintame „Caddyshack“. Viena iš Olimpijos keistenybių buvo ta, kad visi studentų namai devintajame dešimtmetyje turėjo kokią nors pravardę – „Caddyshack“ stovėjo netoli golfo aikštyno. Jei neskaičiuotume pasirodymų radijo stoties „KAOS“ laidoje ir „Brown Cow“ pavadinimu „Gessco“ klube, tai buvo pirmas viešas Kurto pasirodymas Olimpijoje, ir jis taps skausmingos augimo kreivės atkarpa. Groti ilgoje koledžo studentų svetainėje buvo kultūrinis sukrėtimas. Kurtas pabandė tinkamai apsirengti – jis vilkėjo suplėšytą džinsinį švarkelį su prisiūtu ant nugaros „Paskutinės vakarienės“ atspaudu ir prie antpečio priklijuota plastikine beždžionėle Čim Čimu iš animacinio filmuko „Spydas Reiseris“*. Dave’as Fosteris vilkėjo trumparankovius marškinėlius, išblukintus džinsus ir turėjo ūsus. Dar prieš grupei pradedant vaikis su mohikano šukuosena pačiupo mikrofoną

* „Speed Racer“.

ir suklykė: „Būgnininkai iš Aberdyno atrodo keistai." Nors tas vaikis kritikavo Fosterį, komentaras sužeidė ir Kurtą: jis labiau už viską norėjo būti laikomas rafinuotu Olimpijos čiabuviu, o ne provincialiu stuobriu iš Aberdyno. Su diskriminacija socialiniu požiūriu jis kovos visą gyvenimą, nes kad ir kaip toli nukeliavęs nuo Greis Harboro, Kurtas vis vien jautėsi paženklintas kaimiečio įdagu. Didžioji „žaliukų" dalis buvo kilę iš didelių miestų ir, kaip daugelis privilegijuotų koledžo studentų, jų nusistatymas prieš žmones iš kaimo ženkliai skyrėsi nuo viešai reiškiamo liberalizmo kitų rasių atstovams. Koncertas name, vadinamame „Caddyshack", vyko praėjus beveik metams po pasirodymo Reimonde, ir Kurtas netikėtai susidūrė su keista situacija: jo grupė buvo pernelyg naujoviška Reimondui, bet čia, Olimpijoje, jie buvo nepakankamai naujamadiški.

Jis aptarė tai su grupės draugais tikėdamasis, kad jei visi jie atrodys rafinuotesni, į juos rimčiau pradės žiūrėti. Kurtas paliepė Fosteriui būgnų rinkinį sumažinti nuo dvylikos dalių iki šešių ir tada ėmėsi jo išvaizdos: „Turi ką nors daryti, Dave'ai." Fosteris piktai atsiliepė: „Neteisinga šaipytis iš mano trumpų plaukų – aš turiu darbą. Plaukus galime nusidažyti žaliai ir vis tiek atrodysime kaip kaimo stuobriai." Nors savo interviu Kurtas Cobainas kalbėdavo visiškai priešingai, žmonių nuomonė jam labai rūpėjo. Jei dėl to reikės atsikratyti blukinto džinsinio švarkelio vilnos apykakle, tuo metu kabojusio jo buto spintoje, tebūnie. Kitaip nei ūsai, Fosterio apranga niekuo nesiskyrė nuo to, kaip prieš dvejus metus rengdavosi Kurtas, galbūt todėl jis asmeniškai sureagavo į kritiką. Kurtas suprato, kad pankrokas, nors ir skelbiamas išlaisvinančiu muzikos žanru, turi savus socialinius papročius, savas aprangos madas ir kad šie dalykai suvaržo daug labiau nei įsigalėjusios normos, prieš kurias jie turėtų protestuoti. Aprangos kodas *egzistuoja*.

Galbūt stengdamasis pamiršti savo praeitį ir atsikratyti grupės sąsajų su Aberdynu, Kurtas sugalvojo paskutinį pavadinimą. Pirmą kartą apie naująjį vardą Fosteris sužinojo Kurto namuose pamatęs „Nirvana" skrajutę. „Kas jie tokie?" – paklausė jis. „Tai mes, – atsiliepė Kurtas. – Tai reiškia tobulybės pasiekimą." Budizmo religijoje nirvana yra padėtis, pasiekiama palikus nesibaigiantį atgimimų ciklą ir atsikračius

žmogiškų kančių. Atsižadėdami troškimų, žengdami aštuonialypiu keliu, medituodami ir užsiimdami dvasinėmis praktikomis garbintojai stengiasi pasiekti nirvaną ir išsivaduoti iš gyvenimo skausmo. Tuo metu Kurtas laikė save budistu, nors šį tikėjimą praktikuodavo tik žiūrėdamas naktines televizijos laidas.

Pirmojo dėmesio Sietle, mieste su puse milijono gyventojų, kuriame, Kurto nuomone, jo švarkelis su „Paskutinės vakarienės“ antsiuvu visiškai pritiks, grupė sulauks vadindamasi „Nirvana“. Jackas Endino remiksavo sausio 23 dienos įrašų sesiją, įrašė į kasetes ir perdavė jas keletui draugų. Viena atiteko „The Rocket“ rašiusiai ir fanziną „Backlash“ leidusiai Dawn Anderson, kita – Shirley Carlson, savanorei „KCMU“, Vašingtono universiteto radijo stoties laidų vedėjai, o trečiąją jis perdavė Jonathanui Ponemanui, nepriklausomos Šiaurės Vakarų įrašų kompanijos „Sub Pop“ bendrasavininkiui. „Nirvana“ ateičiai įtakos turės visos trys. Anderson kasetė patiko tiek, kad ji suplanavo parašyti straipsnį, Carlson „KCMU“ eteryje pagrojo „Floyd the barber“, o Ponemanas paprašė Endino Kurto telefono numerio. Kai jis paskambino, Kurtas buvo namie kartu su aplankyti atvažiavusiu Dale'u Croveriu.

Šito pokalbio Kurtas laukė visą gyvenimą. Vėliau atpasakodamas tuos įvykius jis stengsis sudaryti įspūdį, kad viskas vyko beveik be jo pastangų, bet tiesa buvo visiškai kitokia. Vos tik paėmė į rankas demonstracinę juostą, pradėjo daryti kopijas ir siuntinėti jas visos šalies įrašų kompanijoms ieškodamas, kas pasiūlytų grupei sandėrį. Kurtas išsiuntinėjo ilgus, ranka rašytus laiškus visoms įrašų kompanijoms, kokias tik žinojo. Tai, kad jis nepagalvojo apie „Sub Pop“, tik parodo, kokią kuklią padėtį jie užėmė. Labiausiai Kurtas norėjo, kad sutartį su jais pasirašytų „SST“ arba „Touch and Go“. Vienas iš „SST“ savininkų ir grupės „Black Flag“ narys Gregas Ginnas prisiminė, kaip paštu gavo ankstyvąją demonstracinę juostą: „Pamaniau, kad jie ne tokie jau originalūs ir alternatyvūs kažkaip tvarkingai. Jie nebuvo blogi, bet ir ne itin geri.“ Nors 1988 metais Kurtas „Touch and Go“ išsiuntė tuzinus kasečių ir savo užrašų knygutėje tas dainas net pavadino „Touch and Go“ de-

monstracinės juostos", jos padarė tokį menką įspūdį, kad niekas įrašų kompanijoje neprisiminė jas gavęs.

Daugiausiai įspūdžių kasetė paliko Ponemanui, ir jis ją nunešė savo partneriui Bruce'ui Pavittui į jo pagrindinę darbovietę „Muzak Corporation" – liftų muzikos kompanijai. Kad ir kaip būtų keista, darbas „Muzak" kopijavimo kambaryje buvo geidžiamiausia darbo vieta daugeliui Sietlo roko elito narių, ir Ponemanas uždėjo kasetę visiems tuo metu ten buvusiems, tarp jų ir „Mudhoney" dainininkui Markui Armui. Niekas jos nepalaimino, o Armas apskritai atmetė sakydamas: „Panašu į „Skin Yard", bet ne taip gerai." Vis dėlto Ponemanas įtraukė Kurtą į kasmėnesinį „Sub Pop" sekmadienis" renginį mažame Sietlo klube „Vogue". Bilietas į šiuos renginius kainuodavo 2 dolerius ir juose pasirodydavo po tris grupes, bet žmones į klubą lygiai tiek pat pritraukdavo sumažintos alaus kainos, kiek ir muzika. Ponemanas paklausė, ar „Nirvana" negalėtų „Vogue" sugroti paskutinį balandžio sekmadienį. Stengdamasis neparodyti per daug entuziazmo Kurtas greitai sutiko.

„Vogue" buvo mažytis klubas Sietle, Pirmojoje aveniu, žinomiausias barmeno transvestito dėka. Ankstesniame gyvenime jis šiek tiek pabuvo naujosios bangos klubu, prieš tai – gėjų baikerių klubu. 1988 metais žmones į klubą labiausiai viliojo disko naktis ir pigesnio alaus pasiūlymai – pavyzdžiui, trys buteliai „Beer Beer" už tris dolerius. Šiuo atžvilgiu „Vogue" atspindėjo palyginti prastą Sietlo klubų kultūros padėtį. Savą kūrybą grupės galėdavo groti vos keliose vietose. 1987 metų gruodį Pavittas „The Rocket" parašė: „Nors siaubingai trūksta gerų klubų, Sietlas retai kada turėjo tiek grupių." „Vogue" netvyrojo toks šlapimo dvokas kaip „Community World Theater", bet jame šiek tiek dvelkė vanile – galybės per šokių muzikos vakarus į grindis ištiškusių amilnitrato buteliukų palikimas.

Vis dėlto Kurtas tiesiog negalėjo sulaukti akimirkos, kai pagaliau užlips ant scenos. Kaip pagyvenęs pas stomatologą einantis žmogus, jis pasirūpino, kad grupė į šį visų svarbiausią įvykį atvyktų anksčiau – iki pasirodymo dar buvo likusios keturios valandos. Neturėdami ką veikti ir beveik nieko nepažinodami, jie be tikslo važinėjo po miestą. Prieš

garso patikrinimą Kurtas apsivėmė šalia klubo esančioje automobilių stovėjimo aikštelėje. „Jis apsivėmė tik todėl, kad labai nervinosi, – prisiminė Fosteris. – Kurtas nebuvo išgėręs.“ Savo pasirodymo jie turėjo laukti autobusiuke, nes Fosteriui dar nebuvo dvidešimt vieneri.

Atėjus jų eilei groti Kurtas, pasak Fosterio, buvo „gerokai įsitempęs“. Jie užlipo ant scenos ir nustebo pamatę, kad klausytojų klube taip pat mažai, kaip ir per įprastinius jų pasirodymus „Community World Theater“. „Ten beveik nieko nebuvo, – prisiminė radijo laidų vedėja Shirley Carlson. – Keli atėjusieji pažinojo Tracy arba Kurtą iš vakarėlių, gal buvo girdėję jų kasetę. Mes net nežinojome, kas dainavo.“

Geriausiais žodžiais tariant, tai buvo blankus pasirodymas. „Mes ne visai susimovėme, – prisiminė Fosteris, – na, nesustojome vidury dainos. Bet viskas labai baugino, nes žinojome, kad grojame bandydami gauti sutartį įrašams.“ Jie sugrojo keturiolika dainų, pirmoji buvo „Love buzz“, kas tuo metu buvo neįprasta. Reikalavimų pakartoti nebuvo. Kurtas pamanė, jog būtų išmintinga iš pradžių sugroti geriausias dainas, kad žmonės kartais neišeitų.

Dalis klausytojų vis dėlto išėjo, o Carlson buvo viena iš nedaugelio, apie grupę atsiliepusių gerai. Mergina juos palygino su „Cheap Trick“: „Prisimenu, pamaniau, kad Kurtas ne tik sugeba, nors ir ne itin gerai, dainuoti ir groti gitara, dar ir jo balsas labai panašus į Robino Zanderio.“ Dauguma iš Sietlo roko sluoksnių narių manė, kad grupė niekam tikusi. Fotografui Charlesui Petersonui grupė paliko tokį menką įspūdį, kad nusprendė neeikvoti juostelės, ir paklausė Ponemano, ar protinga būtų pasiūlyti jiems sandėrį.

Kaip visada, turbūt aršiausiai grupės pasirodymą kritikavo Kurtas. Po pasirodymo fotografas Richas Hansenas juos fotografavo, ir Kurtas, dabar jau nusičiupęs gėrimą, riktelėjo: „Mes susimovėme!“ „Jie visi labai kritiškai atsiliepė apie savo pasirodymą, – prisiminė Hansenas. – Regis, jie ginčijosi dėl keleto praleistų akordų. Mane pritrenkė tai, kokie jie nepatyrę. Jie buvo visiškai naivūs.“

Tą vakarą Hanseno padarytos nuotraukos leidžia įsižiūrėti į keistuolišką grupės išvaizdą. Šešių pėdų septynių colių ūgio Kristas šalia

Kurto ir Fosterio atrodo it milžinas. Jo žandenos ilgos, plaukai vidutinio ilgio, garbanoti. Vos penkių pėdų penkių colių ūgio Fosteris siekia Kristui krūtinę ir vilki tokius drabužius, kad tiesiog girdisi, kaip Kurtas dėl jų drožia jam pamokslus: išblukinti džinsai, balti trumparankoviai marškinėliai su šilkografija atspaustu kalno siluetu, snapeliu į užpakalį apsukta beisbolo kepuraitė su „Corona" alaus emblema. Jis žvelgia į tolį, galbūt prisimindamas, kad septintą ryto turės būti darbe. Kurtas, kurį Hansenas keletui nuotraukų įtikino atsisėsti Kristui ant kelių, mūvi džinsus, pilką išverstą sportinį nertinį ir tamsų megztinį. Jo šviesūs plaukai siekia trim coliais žemiau pečių. Apaugęs penkių dienų barzda atrodo pritrenkiamai panašus į kai kuriuos Jėzaus Kristaus atvaizdus. Vienoje nuotraukoje net Kurto išraiška – skausmo kupinas, į tolį nukreiptas žvilgsnis, tarsi bandantis pasižymėti šią akimirką laike – primena Jėzaus veidą Leonardo da Vinci'o „Paskutinėje vakarienėje".

Pakeliui namo Kurtas apie pasirodymą kalbėjo kaip apie pirmą tikrą nesėkmę ir prisiekė: jie daugiau niekada taip nesutriks. Namo jie grįš tik po keturių ryto, o ilgos kelionės metu Kurtas grupės draugams ir sau pasižadėjo, kad labiau praktikuosis, rašys naujas dainas, ir jie daugiau nesusimaus. Bet kai po kelių dienų jam paskambino Ponemanas ir pasiūlė kartu įrašinėti, Kurto atsiminimai apie pasirodymą staiga persimainė. Po dviejų savaičių Cobainas Dale'ui Croveriui parašė laišką antrašte: „Ak, ir mūsų paskutinis pavadinimas yra „Nirvana". Laišku jis norėjo kartu ir pasigirti, ir paprašyti patarimo. Tai buvo vienas iš daugelio parašytų, bet niekuomet neišsiųstų laiškų, o jo turinys smulkiai atpasakoja tas nakties akimirkas, kurias jis nusprendė įsiminti, ir tas, kurias nutarė pamiršti arba perkurti pagal savo skonį. Jis rašė:

Taigi per porą pastarųjų mėnesių mūsų demonstracinę kasetę piratavo, įrašinėjo ir aptarinėjo visi Sietlo scenos šviesuliai. Ir tas Dabita, Jonathanas Ponemanas (prisimeni vyruką, kuris man paskambino paskutinį kartą, kai buvai atvažiavęs?), ponas Didysis paveldėjimas, dešinioji Bruce'o Pavitto ranka ir „Sub Pop" investuotojas, surengė mums pasirodymą „Vogue" per „Sub Pop" sekmadienį". Didžiulis Įvykis. Bet

spėju, kad tikriausiai padėjo reklama ir reguliarus mūsų dainų leidimas per „KCMU". Kiek žmonių atėjo ĮVERTINTI mūsų, ne sėdėti prie baro, nusigėrinėti, pažiopsoti į grupes ir pasilinksminti, o pasižiūrėti pasirodymo. Atėjo ir į mus tiesiog žiūrėjo visų Sietlo grupių atstovai. Mus apėmė toks jausmas, lyg rankose jie turėtų laikyti rezultatų korteles. Taigi po pasirodymo Bruce'as susijaudinęs spaudžia mums rankas ir sako: „oho, puikiai padirbėjote, įrašinėkim", tada tvyksteli fotoaparatų blykstės ir šita mergina iš „Backlash" sako: „vaje, gal duotumėte interviu", taip, žinoma, kodėl ne. Ir tada žmonės sako, puikiai pasirodėte, jūs, vyručiai, nuostabūs, ir dabar mes veikiausiai turėtume tapti tikrais visuomenės liūtais, susitikinėti su žmonėmis, prisistatinėti ir t. t. ŠŪDAS, AŠ VĖL VIDURINĖJE! Noriu persikraustyti atgal į Aberdyną. Ne, Olimpijoje lygiai taip pat nuobodu ir galiu išdidžiai pasakyti, kad šiemet „Smithfield" [Cafe] buvau tik maždaug penkis kartus. Ir taip per šį zoologijos sodą mes bent jau jau gavome kontraktą trijų dainų singlui, kuris turi būti išleistas iki rugpjūčio pabaigos, ir EP, kuris išeis rugsėjį. Pabandysime juos įkalbėti išleisti visą albumą. Dabar Jonathanas yra mūsų vadybininkas ir rengia mums būsimus koncertus Oregone ir Vankuveryje. Jis apmoka visas įrašinėjimo ir platinimo išlaidas ir dabar mums nebereikia privaryti nežmoniškų sąskaitų už telefoną. Dave'ui sekasi visai neblogai. Kada nors kitais metais „Sub Pop" suorganizuos dviejų ar trijų į turą trauksiančių grupių vilkstinę. Aha, pagyvensim – pamatysim. Pasakyk iš savo patirties, ar, tavo nuomone, verta reikalauti kvitų už įrašinėjimą ir dauginimą? Gana apie įrašus. Ak, dar šis tas. Vieną vakarą praėjusį mėnesį mes su Chrisu ant liežuvių užsimetėme rūgšties ir žiūrėjome naktinę laidą (Johnny'o Carsono pamėgdžiojimą). Ten rodė „Paul Revere & the Raiders". Jie tokie sušiktai buki! Strakalioja aplink su savo ūsais ir bando atrodyti komiški ir pakvaišę. Tai tikrai mus užkniso, ir aš paklausiau Chriso: ar turi kokį nors „Paul Revere & the Raiders" albumą?

Net tokiame ankstyvame karjeros etape Kurtas jau pradėjo perpasakoti savo paties istoriją formuodamas atskirą asmenybę. Ėmė kurti savo didžiausią personažą – mitinį Kurdtą Kobainą – taip jis pradėjo klai-

dingai rašyti savo vardą. Šios rūpestingai išdailintos iliuzijos Cobainas stversis pajutęs poreikį atsiriboti nuo savo veiksmų ar aplinkybių. Išpūtė visus pasirodymo, kuris, kaip pats prisipažino, buvo niekam tikęs, aspektus: klausytojų susirinko per mažai, kad ten būtų buvę „visų Sietlo grupių atstovai“, fotoaparato blykstės buvo metaforinės, nes Hansenas padarė tik keletą kadrų. Aprašinėdamas, kaip prie jo priėjo „Sub Pop“ bosai, Kurtas net bando pavaizduoti prie savos sėkmės prisidėjęs nenoromis. Bet tuomet jis buvo pradedantysis aktorius ir pripažino planuojąs „įkalbėti [„Sub Pop“] įrašyti pilną albumą“. Verta pridurti, kad beveik jokios komercinio pobūdžio viltys, kurias Kurtas siejo su „Sub Pop“, bent jau artimiausiu metu neišsipildė.

9 PER DAUG ŽMONIŲ

OLIMPIJA, VAŠINGTONAS
1988 METŲ GEGUŽĖ–1989 METŲ VASARIS

Per daug žmonių.
Pradinis „Bleach“ pavadinimas

„Sub Pop Records“ veiklą pradėjo 1987 metų rudenį ir tarp pirmųjų išleistų įrašų buvo „Green River“ ir „Soundgarden“. Dvidešimt aštuonerių metų bendrasavininkis Jonathanas Ponemanas atrodė it jaunesnė Reubeno Kinkeido, televizijos serialo „Partridžų šeima“* vadybininko, versija mieguistesnėmis akimis, o jo reklaminiai planai skambėjo lyg tiesiai iš Kinkeido verslo plano, ypač mintis išsiųsti grupes „Sub Pop“ autobusiuku. Dauguma įrašų kompanijos grupių pastebėjo jo apsukrų, nepatikimą būdą ir juo nepasitikėjo. Įrašų kompaniją jis įkūrė gavęs nedidelį palikimą ir fantazavo, kad ji taps Šiaurės Vakarų „Stax“ ar „Motown“ atitikmeniu. Jis turėjo nemažai stiprių pusių, bet nesugebėjo veikti nedideliais masteliais ir tilpti į biudžetą.

Ponemano partneris Bruce'as Pavittas, mokęsis Evergrine, Šiaurės Vakarų krašte sukosi ilgą laiką. Olimpijoje Pavittas susidraugavo su daugeliu grupių, pradėjo leisti fanziną pavadinimu „Subterranean Pop“ (vėliau sutrumpintu iki „Sub Pop“) ir kompiliacijas kasetėse. Fanzino leidimą nutraukė, bet 1983–1988 metais rašė kasmėnesinę populiarią „The Rocket“ skiltį, ir ją Kurtas nagrinėdavo taip atsidėjęs, kaip dauguma berniukų tyrinėja tik beisbolo rezultatus. Pavittas kūrė menines „Sub Pop“ ateities vizijas. Su savo pamišėliškomis akimis, nusigandusia veido išraiška ir polinkiu auginti neįprastų formų barzdas jis atrodė labai panašus į pamišusį rusų vienuolį Grigorijų Rasputiną.

* „The Partridge family“.

1988 metais kas ketvirtį buvo išleidžiama saujelė daugiausiai Šiaurės Vakarų grupių singlų ir EP. Šie projektai pelno atnešdavo nedaug, nes singlo gamybos kaštai buvo beveik tokie pat dideli, kaip ir EP, bet pardavimai gerokai mažesni. „Sub Pop" nelabai galėjo rinktis – dauguma grupių buvo visiškos naujokės ir tiesiog neturėjo pakankamai medžiagos pilnam albumui įrašyti. Nuo pat pradžių kompanija savo kapitalą degino it ką tik įsteigta interneto bendrovė. Vis dėlto visai netikėtai aptiko nedidelę rinkos nišą – *indie* muzikos singlai buvo patrauklūs įrašus renkantiems elito atstovams, o pankroko žinovai formavo platesnių masių skonį. Atradusi skiriamuosius savo kompanijos bruožus ir visiems išleidžiamiems įrašams suteikusi nuoseklų tapatumą, „Sub Pop" tapo trokštama kompanija. Grupės į ją tiesiog veržte veržėsi, bent jau tam, kad padarytų įspūdį draugams. Kaip ir šimtų kitų jaunų matematikos neišmanančių muzikantų, Kurto supratimas, ką reiškia įrašinėti kompanijai, buvo didžiai romantiškas.

Jaunatviškos Kurto iliuzijos greitai sudužo į šipulius. Pirmasis grupės verslo susitikimas akis į akį su Ponemanu „Café Roma" Sietle vos nevirto pragaištingu. Kurtas pasirodė gurkšnodamas vyną iš butelio, paslėpto po stalu. Iš pradžių jis elgėsi droviai, bet supratęs, kad Ponemanas siūlo gerokai mažiau, nei grupė nori, nejuokais įsiuto. Esmė buvo ne tiek pinigai – visi žinojo, kad jų maža, – o tai, kad Kurtas tikėjosi pagreičio grupei suteikti išleisdamas daugybę albumų, EP ir singlų. Ponemanas pasiūlė pradėti nuo singlo „Love buzz" ir pažiūrėti, kaip viskas seksis. Kurtas pripažino, kad „Love buzz" yra stipriausia jų gyvai atliekama daina, bet, jo kaip dainų autoriaus nuomone, ji buvo nepakankamai nuoširdi tapti pirmuoju jų išleistu įrašu. Vis dėlto susitikimui baigiantis visi sutarė, kad „Nirvana" įrašys Endino prodiusuotą singlą, o „Sub Pop" apmokės įrašymo išlaidas. Kurtui savo singlo išleidimas buvo svajonės išsipildymas.

Vis dėlto virtinė įvykių Greis Harbore grasino šią svajonę paversti niekais. Neilgai trukus po pasirodymo „Vogue" Dave'as Fosteris, didelei savo nelaimei, sumušė Kosmopolio mero sūnų. Jis praleido dvi savaites kalėjime, neteko vairuotojo pažymėjimo ir turėjo apmokėti tūkstanti-

nes gydymo sąskaitas. Blogesnio laiko ir negalėjo būti, nes „Nirvana" tuo metu repetavo artėjančiai įrašų sesijai, taigi Kurtas nusprendė Fosterį išmesti. Kaip jis Fosterį atleido, daug pasako apie tai, ko Kurtas imdavosi kilus konfliktams – paprasčiau pasakius, nieko nesiimdavo. Žemesnio, bet raumeningo tarsi jūreivis Popajus Fosterio Kurtas visada truputėlį prisibijojo. Iš pradžių grupė parsikvietė Aaroną Burckhardą, bet kai jį sulaikė neblaivų vairuojantį Kurto automobilį, jie vėl paskelbė iešką būgnininko. Kai jį surado, Kurtas parašė Fosteriui laišką: „Mūsų nuomone, jei grupė nori kada nors ko pasiekti, ji privalo repetuoti bent penkis kartus per savaitę... Užuot melavę tau sakydami, kad grupė išsiskirstė, ir leidę viskam nueiti per toli, turime pripažinti: radome būgnininką. Jis vardu Chadas... ir repetuoti jis gali kiekvieną vakarą. O svarbiausia – su juo galime rasti bendrą kalbą. Pripažinkime, tu esi iš visiškai kitokios kultūros. Jaučiamės tikrai sumautai dėl to, jog esame tokie skystakiaušiai, kad neįstengiame tau visko išsakyti asmeniškai, bet nežinome, kaip labai įsiustum." Regis, Kurtui neužteko drąsos laišką išsiųsti: pašto dėžutės jis taip ir neišvydo. Žinoma, Fosteris nebuvo „iš visiškai kitokios kultūros". Jis, kaip ir Kurtas, priklausė tai pačiai kultūrai, nors nuo tos praeities Kurtas stengėsi pabėgti. Tai, kad jo nusikratyta, Fosteris sužinojo „The Rocket" pamatęs būsimo „Nirvana" koncerto reklamą.

Kurtas ir Kristas Chadą Channingą atrado viename „Community World Theater" vykusiame renginyje. „Kurtas avėjo tokius didelius raudonus batus aukštais kulnais ir mūvėjo mėlynas, blizgančias platėjančias kelnes", – prisiminė Chadas. Visų pirma Kurtas ir Kristas pastebėjo milžiniškus Chado „North" būgnus – tai buvo didžiausias jų regėtas būgnų rinkinys, visiškai užgožęs Chadą, kuris, penkių pėdų šešių colių ūgio ilgaplaukis, ir taip atrodė it nykštukas. Tiesumas nebuvo stiprioji Kurto pusė: užuot pasiūlęs Chadui prisidėti prie grupės, jis tiesiog būgnininką į repeticijas kvietė tol, kol pasidarė akivaizdu: Chadas – grupės narys.

Po vienos iš tų tuomet vėl Aberdyne vykusių repeticijų virš Kristo motinos kirpyklos, kur jie galėdavo groti visą naktį, „Nirvana" vetera-

nai nutarė naujajam būgnininkui viską aprodyti. Chadas buvo kilęs iš Beinbridžo salos ir prieš prisidėdamas prie „Nirvana" Aberdyne niekuomet nebuvo lankęsis. Ekskursija jį šokiravo, ypač rajonas, kuriame užaugo Kurtas. „Tai buvo tarsi įžengti į pietinį Bronksą, – prisiminė Chadas. – Pamaniau sau: „Dieve mano." Viskas atrodė siaubingai. Veikiausiai tai skurdžiausia viso Vašingtono dalis. Staiga prieš akis iškilo šis lyg iš anksto paruoštas lindynių kvartalas."

Geresnį įspūdį Chadui paliko gotiškai atrodanti Weatherwaxo vidurinė. Būgnininkui jie parodė ir apleistą penkiaaukštį „Finch" pastatą: Kurtas papasakojo, kaip būdamas paaugliu jame vartojo LSD, nors tą patį buvo galima pasakyti apie daugelį Aberdyno vietų. Parodė „Dils" sendaikčių krautuvę, kurioje 25 centus kainuojančių albumų dėžė stovėjo šalia dvidešimties pėdų grandininio pjūklo. Visi kartu nuėjo išgerti alaus į „Poorhouse" taverną, kur Kristas, regis, pažinojo kas antrą lankytoją. „Tai buvo kaimietiškas miestas, – atrodė Chadui. – Galybė už lūpos „Skoal" vartaliojančių vyrukų su „Skoal" kepuraitėmis ir neoniniais rausvais trumparankoviais marškinėliais, autobusiukai su purvasargiais ir ūsai."

Išėję iš tavernos, abu vietiniai ketino nusivesti Chadą į kalvose virš miesto stovintį vaiduoklių namą. Kristas pasuko autobusiuką į šiaurę ir patraukė į prašmatniu laikomą Aberdyno rajoną: kalvą, pirmųjų medienos magnatų apstatytą didingais karalienės Viktorijos stiliaus namais. Užvažiavęs ant kalvos viršūnės Kristas pasuko autobusiuką į miškus, o Kurtas pradėjo pasakoti Aberdyno vaiduoklių namo, vietinių vadinamo Pilimi, istoriją. Pasak jo, žmonės tenai užeidavo ir daugiau niekuomet neišeidavo, o nuo vieno kambario sienų žvelgė krauju išpiešti klounai. Jam kalbant miškas sutankėjo, medžių šakos sviro virš siauro kelio.

Pasiekęs pilį Kristas sustojo ir užgesino žibintus, bet paliko įjungtą variklį. Priešais juos stūksojo kitados buvęs triaukštis, dabar jau suiręs statinys. Ant stogo augo samanos, veranda įgriuvo, ir rodėsi, kad kažkas, veikiausiai nedideli gaisrai, suėdė ištisus kambarius. Apsuptas medžių šakų, tamsoje pastatas priminė atokaus Transilvanijos užkampio pilies griuvėsius.

Varikliui burzgiant tuščiąja eiga Chadas nusistebėjo, kodėl nei Kurtas, nei Kristas neparodė nė menkiausio ketinimo išlipti. Jie tiesiog sėdėjo ir žiūrėjo į namą kaip į kokį vaiduoklį. Galiausiai Kurtas pasisuko į Kristą ir paklausė: „Ar tikrai nori užeiti vidun?" Kristas atsiliepė: „Ne, velniop viską. Neisiu tenai."

Kaip vėliau prisiminė Chadas, jis paragino juos užeiti, nes Kurto istorijos sužadino vyruko smalsumą. „Buvau susijaudinęs, norėjau viską apžiūrėti ir sužinoti, kas ten tokio baisaus. Bet kai ten nuvažiavome, jie tiesiog sėdėjo ir neįstengdami pajudėti spoksojo į namą." Chadas manė, kad tai jam skirtas iššūkis, dalis sudėtingų jo narsai išmėginti skirtų apeigų, tad nutarė: kad ir kaip gąsdinamai atrodys namas – o jis buvo tikrai gąsdinantis, – užeiti vidun nepabijos. Bet pažvelgęs Kurto veide išvydo tikrą baimę. „Na, keletas žmonių ten tikrai mirė", – paaiškino Kurtas. Per penkiolika minučių, kurių prireikė nuvažiuoti nuo tavernos iki šio namo, Kurtas pripasakojo tokių įtikinamų siaubo istorijų, kad pats ėmė jomis tikėti. Vaikinai apsisuko ir patraukė atgal į miestą. Chado ekskursija po Aberdyną baigėsi. Kristas Kurto dualizmą priėmė kaip savaime suprantamą dalyką, bet Chadui baimė Kurto veide buvo vienas pirmųjų požymių, kad grupės lyderis sudėtingesnis, nei atrodo iš pažiūros.

Naujoji įrašų sesija turėjo prasidėti antrą birželio savaitę, tad nekantriai jos laukiantį Kurtą užliejo jaudulys. Visą gegužę jis neįstengė kalbėti beveik apie nieką kitą, o suplanuotą datą skelbdavo visiems pažįstamiems ir kai kuriems nepažįstamiems žmonėms. It pasididžiavimo užvaldytas jaunas tėvelis, pranešdavo apie tai paštininkui arba maisto prekių parduotuvės pardavėjui. Kad apsiprastų su Chadu, grupė tą mėnesį sugrojo porą koncertų, tarp jų ir „Vogue" bei Olimpijos muzikantei Gilly Hanner skirtame vakarėlyje „Witch House". 1988 metų gegužės 14 dieną Hanner sukako dvidešimt vieneri, ir jos draugas pakvietė grupę visus palinksminti. „Jie buvo nepanašūs nė į vieną Evergrino grupę, – prisiminė ji. – Jų garsas *smogė*. Pamanydavote, kad esate girdėję tai seniau, bet nebūdavote girdėję. Jie buvo rokenroliškes-

ni nei dauguma tos eros nesąmonių. Jokio „kaip išeis“ brązginimo.“ Vakarėlyje Kurtas kartu su Gilly sudainavo „Scratch Acid“ dainą „The greatest gift“ ir pagrojo „Love buzz“ išsitiesęs ant grindų. Tuo metu „Love buzz“ buvo geriausia jų pasirodymo dalis: Kurtas vis dar kamavosi ieškodamas savito skambesio, pakankamai primityvaus, kad į jį atsilieptų pankiški jausmai, bet ir leidžiančio atskleisti vis sudėtingesnius jo rašomus dainų žodžius. Grupės pasirodymai pernelyg dažnai virsdavo garsiais apsikeitimais pastabomis ir per triukšmą iš esmės nesigirdėdavo nė vieno Kurto žodžio.

Su singlu susietos Kurto viltys augo, bet vidinės finansinės „Sub Pop“ bėdos vos nepasmerkė projekto pražūčiai. Vieną gegužės popietę Kurtas pakėlė telefono ragelį ir išgirdo, kad Pavittas prašo paskolinti 200 dolerių. Tai atrodė taip komiška, kad Kurtas net nesupyko, nors Kristas, Chadas ir Tracy įsiuto. „Buvome pritrenkti, – prisiminė Chadas. – Tie vyrukai mums pradėjo atrodyti įtartini.“ Jei Kurtas būtų žinojęs, kad „Sub Pop“ abejoja grupės kūrybiškumu, jis būtų nusivylęs labiau. Kompanija norėjo dar sykį užmesti į juos akį, taigi Ponemanas paskubomis birželio 5 dieną, sekmadienį, surengė pasirodymą „Central Tavern“. Tą vakarą grojo trys grupės, ir koncertinius klubo reikalus tvarkęs Janas Gregoras „Nirvana“ įrašė per vidurį. Dieną prieš pasirodymą Ponemanas paskambino Gregorui ir pasiteiravo, ar jis negalėtų „Nirvana“ perkelti, kad jie pasirodytų pirmi. Ponemanas paaiškino: „Tai sekmadienio vakaras – nenorime užsibūti taip vėlai.“ Išėjusios į sceną grupės klausėsi šeši žmonės. Tarp jų buvo Chrisas Knabas iš „KCMU“: „Bruce'as ir Jonas linkčiodami galvomis stovėjo priešais pat sceną. Tikriausiai jie įžvelgė tai, ko nepastebėjo niekas kitas, nes aš maniau, kad jie visiškas šlamštas.“ Šito ir daugelio vėlesnių koncertų rykšte tapo įgarsinimo bėdos. Jos sugadino Kurtui nuotaiką ir įstūmė į pavojų pasirodymą. Nors garsas buvo prastas, o gyvas pasirodymas blankus, Ponemanas ir Pavittas nutarė singlą įrašyti.

Birželio 11 dieną „Nirvana“ grįžo į „Reciprocal“. Šįkart prodiuseris Endino žinojo, kaip rašoma Kurto pavardė, bet įrašyti taip greitai ir

lengvai, kaip įrašė pirmąją demonstracinę juostą, nepavyko. Per penkias valandas jie užbaigė tik vieną dainą. Dalį problemų sukėlė tai, kad Kurtas atsinešė kasetę su garsinio koliažo, kurį norėjo panaudoti single, įrašu. Primityvia studijos aparatūra tai buvo galima padaryti tik paleidus kasetę tiksliai reikalingu miksavimo metu.

Birželio 30 dieną grupė grįžo dar penkioms įrašinėjimo valandoms, o paskutinę trijų valandų miksavimo sesiją surengė liepos 16 dieną. Galų gale trylika valandų darbo virto keturiomis dainomis: „Love buzz“, nauja „Spank thru“ versija ir dviem originaliom Cobaino dainom – „Big cheese“, turėjusia atsidurti B pusėje, ir „Blandest“.

Viršelio nuotraukų autore „Sub Pop“ pasamdė Alice Wheeler. Paskutinę rugpjūčio savaitę grupė Kristo autobusiuku nuvažiavo į Sietlą jos pasiimti. Pirmosios oficialios savo fotosesijos vyrukai taip laukė, kad darbuose pasiėmė laisvą dieną. Kristas nuvežė visus į Takomą, ten jie nusifotografavo keliose vietose, tarp jų ir Defajanso kyšulio pramogų parko „Niekada šalyje“, ir Takomos Siaurojo tilto papėdėje. Kristas vilkėjo trumparankovius marškinius ir visose nuotraukose stypsojo aukštai iškilęs virš smulkučių grupės draugų. Chadas vilkėjo „Germs“ marškinėlius, buvo užsidėjęs beretę ir apvalius akinius nuo saulės, su kuriais panašus į grupės lyderį. Kurtas buvo nerūpestingai nusiteikęs ir daugumoje nuotraukų šypsojosi. Ilgais mergaitiškais plaukais, vilkintis „Harley-Davidson“ marškinėlius su užrašu „Gyvenu važiuoti“, jis atrodė per jaunas vairuoti, ką jau kalbėti apie grojimą roko grupėje. Savaitę prieš fotosesiją jį išbėrė. Su spuogais Kurtas kovojo nuo vidurinės mokyklos, dėl jų jį apnikdavo drovumo priepuoliai. Wheeler pasakė, kad naudoja infraraudonąją juostą, taigi jo spuogų nesimatys. Kai grupė grįžo į Sietlą, fotosesijai jie buvo sugaišę tiek pat laiko, kiek praleido įrašų studijoje.

Rugpjūčio pabaigoje Kurtas sulaukė dar vieno neįprasto Ponemano skambučio. Kaip ir ankstesnių pokalbių metu, pasijuto maustomas. Ponemanas pranešė Kurtui, kad „Sub Pop“ pradės teikti naują tik singlų prenumeratoriams skirtą paslaugą ir „Love buzz“ planuoja išleisti kaip pirmąjį „Singlų klubo“ singlą. Kurtas negalėjo patikėti savo ausi-

mis ir aptarinėdamas tai su grupės draugais neslėpė savo pasipiktinimo. Singlo leidimas užtruko mėnesius ilgiau nei planuota, o dabar jo dar nepardavinės ir parduotuvėse. Darbas atrodė beveik nevertas pastangų. Kaip kolekcionierius Kurtas klubo idėją įvertino, bet nebuvo suinteresuotas tapti bandomuoju triušiu. Tačiau sutarties jis neturėjo, o „Sub Pop" sumokėjo už įrašinėjimą, taigi rinktis nelabai buvo iš ko.

Neilgai trukus po balandžio mėnesio pasirodymo „Vogue" Kurtui paskambino Dawn Anderson. Ji norėjo paimti grupės interviu savo leidžiamam fanzinui „Backlash". Užuot interviu davęs telefonu, Kurtas pasisiūlė atvažiuoti į Sietlą taip, lyg būtų turėjęs ten reikalų, nors iš tikrųjų į Sietlą važiuoti jam nebuvo dėl ko. Tokios akimirkos Kurtas laukė metų metus ir ruošėsi dienoraštyje falsifikuodamas interviu pats su savimi, pirmą kartą susidūręs su spauda jis nervinosi ir drovėjosi. Didžiąją valandos trukmės interviu dalį jis prakalbėjo apie „Melvins" – kalbėdamas apie juos Kurtas jautėsi ramiau, nei pasakodamas apie savo grupę. Skaitydami nuorašą beveik galėtumėte pamanyti, kad Cobainas buvo „Melvins", o ne „Nirvana" narys. „Melvins" jis garbino", – daugelį metų visam Greis Harborui akivaizdų dalyką pastebėjo Anderson.

Bet, kaip ir „Sub Pop" singlas, kurio išleidimas rugpjūčio pabaigoje vėl buvo atidėtas, straipsnis dienos šviesos neišvydo dar kelis mėnesius. Tokia daugybė atidėliojimų, kurių Kurtas negalėjo valdyti, privertė jį pasijusti vieninteliu pasaulyje savo muzikinei karjerai pasirengusiu žmogumi. Galų gale straipsnis „Backlash" pasirodė rugsėjo mėnesį, o tai, kad 500 žodžių apimties Anderson rašinyje „Melvins" pavadinimas kartojosi dvigubai dažniau nei „Nirvana", nustebino net patį Kurtą. „Mačiau šimtus „Melvins" repeticijų, – pasakojo Kurtas. – Turo metu vairavau jų autobusiuką. Beje, visi jų nekentė." Straipsnis buvo palankus ir padėjo populiarinti „Love buzz" singlą. Vis dėlto Kurtui pareiškus: „Iš pradžių labiausiai bijojome, kad žmonės gali mus palaikyti „Melvins" mėgdžiotojais", atsitiktiniam skaitytojui galėjo pasirodyti, kad tiesos tame esama. Savo debiutą „Vogue" Kurtas aiškino tokiais žodžiais: „Buvome įsitempę... jautėmės vertinami. Atrodė, lyg visi rankose turėtų laikyti rezultatų korteles."

Per pirmąjį interviu spaudai pasakyti žodžiai apie „rezultatų korteles" atkartojo Kurto laiške Croveriui nupieštą vaizdinį. Šį posakį jis vartojo ir vėlesniuose interviu. Jis iškilo iš skilusios Kurto asmenybės, to paties savojo „aš", pasakiusio, kad jo vardas rašomas kaip „Kurdtas Kobainas". Interviu iš jo imantys žmonės ir tas istorijas skaitantys gerbėjai niekuomet nesužinojo, kad beveik kiekvienas Kurto ištartas žodis buvo surepetuotas: mintyse grupei važinėjant autobusiuku arba daugeliu atvejų iš tikrųjų užrašytas dienoraščiuose. Tai nebuvo tiesiog gudravimas ar troškimas visų apžiūrai pateikti patrauklų ir perkamiausią įvaizdį. Nors ir postringavusiam apie pankiškus idealus Kurtui, kaip ir bet kuriam kitam žmogui, toks vidinis troškimas buvo būdingas, bet dažniausiai jis viską apgalvodavo grynai instinktyviai. Tokias akimirkas įsivaizduodavo nuo pat to laiko, kai po tėvų skyrybų pradėjo tolti nuo išorinio pasaulio ir galybę valandų praleisdavo savo kambaryje rašydamas „Pee Chee" sąsiuviniuose. Kai pasaulis patapšnojo jam per petį ir pasakė: „Pone Cobainai, mes pasirengę stambiam planui", jis taip smulkiai suplanavo, kaip žingsniuos kamerų link, jog net repetuodavo, kaip gūžtelės pečiais, kad visi pamanytų: jis sutiko visai nenoromis.

Tai, kaip Kurtas viską apgalvodavo, aiškiausiai atsiskleidžia tą vasarą parašytoje ir su demonstracine Endino juosta išsiuntinėtoje grupės biografijoje. Kasetę jis vadino įvairiai, bet dažniausiai – „Safer than heaven". Ką tai reiškia, žinojo tik pats Kurtas. Jis parašė daugybę biografijos juodraščių ir kiekvienoje versijoje viską dar labiau išpūsdavo. Vienoje iš daugelio dėstė štai ką:

„Nirvana" yra iš Olimpijos, Vašingtono valstijos, už 60 mylių nuo Sietlo. „Nirvana" gitaristas vokalistas Kurdtas Kobainas ir bosistas Chrisas Novoselicas gyveno Aberdyne, už 150 mylių nuo Sietlo. Aberdyno gyventojai – itin nepakantūs, tabaką kramtantys, elnius šaudantys, pederastus žudantys stuobriai medkirčiai, „ne itin prijaučiantys keistuoliams naujų madų propaguotojams". Chadas Channingas [būgnininkas] kilęs iš turtingų LSD piktnaudžiaujančių vaikigalių salos. „Nirvana" yra sunkųjį roką su pankiškomis gaidelėmis grojanti trijulė. Darbo jie pa-

prastai neturi. Taigi į turą važiuoti gali bet kada. „Nirvana“ niekuomet neimprovizavo pagal „Gloria“ ar „Louie, Louie“. Be to, jiems niekada nereikėjo perrašinėti dainų ir vadinti jų savomis.

Kitoje, kiek kitokioje versijoje, išsiųstoje „Touch and Go“, Cobainas pridėjo tokį liūdną maldavimą: „Esame pasirengę *apmokėti* didžiąją dalį 1000 LP kopijų gamybos išlaidų ir visas įrašinėjimo išlaidas. Iš esmės mes tiesiog norime priklausyti jūsų kompanijai. Galbūt galėtumėte PRAŠOME atsakyti mums „atsikniskite“ arba „nedomina“, kad mums nebereikėtų švaistyti pinigų siunčiant daugiau kasečių?“ Antroje kasetės pusėje jis įrašė koliažą iš Cher, „Partridžų šeimos“, „Led Zeppelin“, Franko Zappos, Deano Martino ir pustuzinio kitų nesugretinamų atlikėjų dainų nuotrupų.

Kurto pasiūlymas sumokėti kompanijai už savo įrašo išleidimą atskleidė augančią neviltį. Jis parašė juodraštinį laiško Markui Laneganui iš grupės „Screaming Trees“ variantą, kuriuo prašė jo pagalbos (Laneganas buvo vienas iš Kurto stabų, kuriems dienoraščiuose nuolatos jis rašydavo laiškus, bet retai kada išsiųsdavo). Kurtas rašė: „Jaučiamės lyg stovėtume vietoje... Pasirodo, kad mūsų singlas bus išleistas spalį, tačiau greitu laiku maža vilties sulaukti EP, nes „Sub Pop“ turi finansinių sunkumų, ir jų pažadas dar šiemet išleisti EP ar pilną albumą buvo tik melaginga dingstis, kuria Ponemanas siekė sulaikyti mus nuo kitos kompanijos paieškų.“ Kurtas taip pat parašė davo draugui Jesse Reedui ir pareiškė, jog „Sub Pop“ grupei taip įsiėdė, kad visą albumą jie išleis savo jėgomis.

Nors Kurtas ir jautėsi nusivylęs, grupei iš tikrųjų sekėsi geriau nei iki tol, bet Kurtui niekas negalėjo vykti pakankamai greitai. Shelli išsiskyrė su Kristu, taigi jis galėjo skirti daugiau laiko repeticijoms. Galiausiai abu grupės nariai buvo tiek pat atsidavę grupei, kiek Kurtas, tad jis jautėsi labai laimingas. Spalio 28 dieną jie sugrojo iki šiol prestižiškiausią savo koncertą – Sietlo „Union Station“ apšildė grupę „Butthole Surfers“. Kurtas garbino pagrindinį „Surfers“ dainininką Gibby Haynesą, taigi šis pasirodymas jam buvo labai svarbus. Bėdos su įgarsinimu vėl su-

kliudė „Nirvana“ gerai pasirodyti, bet tai, kad Kurtas dabar galėjo savo draugams paskelbti: „Mano grupė apšildė Gibby Haynesą“, prisidėjo prie jo savigarbos augimo.

Po dviejų dienų jie sugrojo vieną iš labiausiai pagarsėjusių savo koncertų, ir Olimpijos požiūris į vyrukus apsisuko šimto aštuoniasdešimties laipsnių kampu. Helovyno išvakarėse jie sugrojo Evergrino bendrabutyje „K“. Tokia proga Kurtas ir Kristas atitinkamai pasipuošė – apsipylė kaklus dirbtiniu krauju. Prieš „Nirvana“ grojo trys grupės: Ryano Aignerio grupė „Cyclods“, naujausia Dave'o Fosterio grupė „Helltrout“ ir nauja Kurto kaimyno Slimo Moono vadovaujama grupė „Nisqually Delta Podunk Nightmare“. Jų pasirodymo viduryje grupės būgnininkas vožė kumščiu Slimui į veidą ir prasidėjo muštynės. Jos buvo tokios audringos, kad Kurtas pradėjo svarstyti, kaip šitokį įvykį galėtų pranokti „Nirvana“. Progą pamėginti jie gavo vos per plauką, nes pasirodė studentų miestelio policija ir vakarėlį nutraukė. Ryanas Aigneris žengė priekin ir įtikino pareigūnus leisti „Nirvana“ groti, bet jiems buvo liepta ilgai neužtrukti.

Kai „Nirvana“ galiausiai užlipo ant scenos, ar tiksliau – atsidūrė scenos vaidmenį atliekančiame kambario kampe, jų koncertas truko tik 25 minutes, bet šis pasirodymas juos pakeis neatpažįstamai: iš Aberdyno stuobrių jie virs mylimiausia Olimpijos grupe. Kurto jėga ir susitelkimas, kurių ankstesniuose pasirodymuose trūko, pakilo į naują lygį ir nė vienas kambaryje buvęs žmogus negalėjo atitraukti nuo jo akių. „Užkulisiuose ir asmeniniame gyvenime Cobainas buvo labai santūrus, – prisiminė Slimas Moonas, – bet kai norėdavo atsiskleisti, atiduodavo viską. O tą naktį jis grojo su tokia jėga, kokios dar nebuvau matęs.“ Tas pačias dainas ir tuos pačius rifus grupė grojo jau kurį laiką, bet ypatinga, lyg apsėsto pagrindinio dainininko trauka pavertė juos užburiančiais. Šį kartą stovėdamas prieš mikrofoną Kurtas visai nelauktai pajuto tokį pasitikėjimą savimi, kokio daugiau niekur kitur gyvenime nejusdavo. Regis, išaugusi Kurto energija pakurstė ir Kristą, kuris tiek davėsi, kad bosine gitara užkliudė keletą klausytojų.

Bet *coup de grâce* buvo dar prieš akis. Trumpo pasirodymo pabaigoje, iškart po „Love buzz“, Kurtas pakėlė savo palyginti naują „Fender Mustang“ gitarą ir trenkė ja į grindis su tokia jėga, kad nuskilę gabalėliai po kambarį išsilakstė it iššauti iš patrankos. Jis kokias penkias sekundes sustingo, iškėlė likučius į orą ir laikė žvelgdamas į minią. Veidas atrodė romus ir klaikus; taip atrodytų dvidešimt vienerių metų vyrui uždėta draugiško vaiduokliuko Kasparo kaukė. Iškelta gitara vėl visa jėga trenkėsi į grindis. Kurtas ją metė ir dingo iš kambario.

Jis dar niekada nebuvo sudaužęs gitaros, veikiausiai apie tai nė pagalvojęs nebuvo, nes gitaros kainavo brangiai. „Kurtas niekuomet nepaaiškino, kodėl taip pakvaišo, – prisiminė Johnas Purkey, – bet jis šypsojosi. Tame būta pabaigtumo – buvo tarsi nedidelė asmeninė jo šventė. Niekas nebuvo sužeistas, bet daužydamas gitarą Cobainas atrodė taip, lyg jam visiškai nerūpi, jei ką nors ir sužalos. Tai nutiko visiškai netikėtai. Po pasirodymo su juo kalbėjausi, gitara gulėjo ant grindų, ir praeidami žmonės vis nusičiupdavo kokį jos gabalėlį.“ Dabar „žaliukai“ grupe tiesiog negalėjo pasisotinti.

Po trijų savaičių Kurtui paskambino iš „Sub Pop“ ir pasakė, kad singlas „Love buzz“ pagaliau gatavas. Su Kristu atvažiavo į Sietlą jo pasiimti; „Sub Pop“ darbuotojas Danielis House'as prisiminė, kad reikalavo jo pasiklausyti per biuro stereosistemą: „Uždėjome jį ir nemanau, kad kada nors būčiau matęs Kurtą laimingesnį.“ Tiek Kurtui, tiek Kristui itin patiko tik saviems suprantami pokštai: Kurto vardas buvo parašytas kaip „Kurdtas“ ir nuo šiolei iki laikų pabaigos trikdys kritikus ir gerbėjus, o papildomame vinilinės plokštelės griovelyje buvo išraižyta slapta žinutė: „Kodėl jums neiškeitus tų gitarų į kastuvus?“ Šiais žodžiais laužyta anglų kalba su kroatišku akcentu per repeticijas Aberdyne ant jų dažnai rėkdavo Kristo tėvas.

Gitaros į kastuvus, šautuvai už gitaras, iš Aberdyno į „Sub Pop“. Dabar, Kurtui laikant rankose savo įrašą, viskas susiliejo. Štai paskutinis apčiuopiamas įrodymas: Kurtas Cobainas – tikras muzikantas. Visai kaip tada, kai savo gitarą į mokyklą Monteseine jis nešdavosi net tada, kai ji būdavo sugedusi, singlo išleidimo padariniai, pasisekimas

nebuvo labai svarbūs. Pats įrašo egzistavimas ir buvo tai, ko Kurtas siekė daugelį metų.

Grupė pasiliko beveik šimtą iš tūkstančio vienetų tiražu išleisto singlo „Love buzz“ ir, dar būdamas Sietle, Kurtas vieną kopiją nunešė į koledžo radijo stotį „KCMU“. Su singlu siejo daug vilčių ir radijo stočiai jį apibūdino kaip „nuostabiai romų ir švelnų, jausmingą – dainelę prieš miegą. Neįtikėtinai komercinį.“ Jis tikėjosi, kad „KCMU“ dainą iškart įtrauks į grojaraštį, taigi visą dieną klausėsi. Į Sietlą parvežti Kurto atgal į Olimpiją atvažiavo Tracy – kol jis ruošėsi namo, daina vis dar nebuvo nuskambėjusi. Jiems patraukus į pietus ir pasiekus „KCMU“ signalo diapazono ribą, Kurtas tiesiog nebegalėjo daugiau laukti. Paliepė Tracy sustoti degalinėje. Ten iš telefono automato paskambino į radijo stotį ir paprašė pagroti savo paties singlą. Nežinoma, ar šioji istorija – į radijo stotį atnešamas grupės singlas ir iš pažiūros atsitiktinis klausytojas po dviejų valandų jo pageidauja – stoties diskžokėjui nepasirodė keista. Automobilyje Kurtas pralaukė daugiau nei pusę valandos, ir tada radijo stotis galiausiai paleido „Love Buzz“. „Jis sėdėjo ten ir su plačia šypsena klausėsi, kaip iš radijo sklinda jo paties balsas“, – prisiminė Tracy.

1988 metų gruodį Kurtas pradėjo būdamas vos ne geriausios nuotaikos savo gyvenime. Singlas pakėlė jam ūpą, o žmonės vis dar kalbėjo apie pasirodymą bendrabutyje „K“. Jam pasirodžius „Smithfield Café“ arba „Spar“ kavinės tarpduryje koledžo studentai šnibždėdavosi tarpusavyje. Žmonės pradėjo prašyti pagroti jų vakarėliuose. Jie vis dar nesiūlė užmokesčio, bet jie prašė. O „The Rocket“ išspausdino pirmą grupės recenziją ir singlą pavadino „velniškai geru pirmuoju bandymu“. „The Rocket“ savo apžvalgoje grupę pagyrė, bet įspėjo, kad „Nirvana“ gali būti nustelbta dėmesio, kurio iš spaudos ir pačios kompanijos sulaukia kitos „Sub Pop“ grupės. „Sunkiasi rimto muzikalumo požymiai, – rašė Grantas Aldenas. – „Nirvana“ tarsi balansuoja ant dabartinio Šiaurės Vakarų garso pakraščio – per švarūs trešui, per gryni metalui, per geri, kad būtų galima juos ignoruoti.“ Tai buvo pirmas įrodymas, ką Kurtas įtarė, bet kuo negalėjo būti tikras be patvirtinimo iš išorės: grupė tobulėjo.

„Nirvana" akcijos pakilo ir „Sub Pop", kur aiškiais favoritais laikė „Soundgarden" ir „Mudhoney", viduje. „Singlų klubas" vis dėlto pasirodė besąs teisingas rinkodaros žingsnis – pirmasis „Love buzz" tiražas buvo išparduotas ir nors grupė iš to neuždirbo nė cento, tai skambėjo įspūdingai. Buvo ir daugiau gerų žinių: Ponemanas ir Pavittas įtraukė atnaujintą „Spank thru" versiją į trijų EP rinkinį „Sub Pop 200" – iki tol populiariausią kompanijos leidinį. Dabar „Sub Pop" jau norėjo kalbėtis su Kurtu ir apie EP išleidimą. Bet kompanija neturėjo pinigų, taigi Kurtas buvo įspėtas: „Nirvana" turės iš anksto apmokėti įrašinėjimo išlaidas. Daugumoje kitų įrašų kompanijų tvarka buvo priešinga, o ir patys „Sub Pop" su kitomis grupėmis taip nesielgė. Nors Kurtas nė vieno savo „esame pasirengę sumokėti, kad jūs išleistumėte mūsų įrašą" laiško „Sub Pop" nebuvo išsiuntęs, už jį gudresniam Ponemanui Kurto troškimas ir neišmanymas buvo akivaizdūs. Nešini čekių knygele, grupės nariai susijaudinę planavo kartu su Jacku Endino gruodžio pabaigoje vėl grįžti į įrašų studiją.

Galėdamas visą dėmesį sutelkti į būsimą albumą Kurtas tučtuojau pradėjo atsiriboti nuo „Love buzz" – singlo, kuris vos prieš porą savaičių buvo brangiausias jo turtas. Apie tai pasikalbėjo su Slimu Moonu. Šis sakė susidaręs įspūdį, kad „Kurtui jame niekas nepatiko, išskyrus tai, kad dabar jie turėjo kai ką išleidę". Singlo kopiją su pridėtu rašteliu Kurtas nusiuntė Johnui Purkey'ui: „Štai mūsų labai komercinis roko žvaigždžių/kvailas, pūkuotas, „Sub Pop" viršeliu apvilktas riboto tiražo singlas, ant priekio ir gale išspausdinta: Kurdtas Kobainas. Džiaugiuosi, kad išleista tik 1000. LP bus kitoks. Visiškai kitoks. Nepagražintas prodiusavimo ir su nešvankesnėmis dainomis." Net rašydamas draugui apie save jis kalbėjo trečiuoju asmeniu. Kurto „myliu ir nekenčiu" santykis su pirmuoju asmeniu atspindėjo požiūrį į visą savo veiklą. Niekas, ką grupė darė studijoje ir scenoje, taip neskambėjo, kaip jo galvoje. Įrašo mintis jam patikdavo tol, kol jis pasirodydavo, paskui Kurtas iškart turėdavo atrasti jame kokių nors kliaučių. Tai buvo didesnio nepasitenkinimo dalis.

Akivaizdžiausiai tai matėsi iš jo santykių su Tracy. Mergina Kurtą mylėjo visa širdimi, vis dėlto jis atmesdavo jos sentimentalumą ir sakydavo, kad ji neturėtų jo taip stipriai mylėti. Apsikeitimai rašteliais ir toliau buvo pagrindinis jų bendravimo būdas. Jos darbų sąrašai jam ilgėjo, nes Kurtas, nors ir buvo bedarbis, ir gyveno iš jos kišenės, retai atlikdavo ko prašomas. 1988 metų gruodį Tracy paliko tokį raštelį: „Labas, Kurtai! Namo grįšiu pusę trijų arba trečią ryto. Ar prieš įsijungdamas televizorių negalėtum aptvarkyti miegamojo? Galėtum sulankstyti mano drabužius ir sudėti juos į mano stalčių arba spintos pradžioje po kaire. 1) Patiesk kitus laikraščius. 2) Išpurtyk miegamojo ir virtuvės kilimėlius. 3) Išvalyk vonią, kriauklę ir klozetą. Labai labai labai atsiprašau, kad pastaruoju metu esu ragana ir kalė. Aš tave myliu, šiąnakt prisigerkim (pusiau) ir pasidulkinkim. Myliu tave."

Kurtas ir Tracy vargo dėl bjauraus Kristo ir Shelli išsiskyrimo. Kurtas manė, kad po išsiskyrimo Kristas galėjo daugiau laiko skirti grupei, o Tracy nuomone, išsiskyrimas atėmė iš jų geriausią draugų porą: tarsi Liusė ir Rikis turėtų matyti, kaip skiriasi Etelė ir Fredas. Tracy dažnai jaudinosi, ar jų su Kurtu nelaukia tas pat likimas, jau vien todėl, kad žinojo, jog išsiskyrimas leistų jam visą savo laiką skirti grupei. Kurto atsidavimą ji nusprendė išmėginti pagrasindama skyrybomis. Iš tikrųjų nueiti savais keliais Tracy nenorėjo, ji tiesiog norėjo, kad Kurtas savo atsidavimą išreikštų žodžiais. Tačiau visi mėginimai sužinoti, kieno valia stipresnė, Kurto atveju buvo klaida. Kai Tracy pasakė, kad jis turės išsikraustyti, užsispyrėlis Kurtas sureagavo praktiškai. „Jei nori, kad išsikraustyčiau, apsigyvensiu savo mašinoje", – pasakė Cobainas. Gyventi automobiliuose jam jau buvo tekę ir jis padarys tai vėl. Žinoma, ji pareiškė, kad tai nesąmonė. Bet pradėjusi žaidimą „Kas sumirksės pirmas" su tuometiniu Greis Harboro čempionu Tracy suklydo.

Net grupei pagaliau pradėjus populiarėti, Kurto gyvenimas tekėjo daugmaž ta pačia vaga, kaip ir anksčiau. Jis vėlai keldavosi ir visą dieną praleisdavo rašydamas dainas arba grodamas gitara ir žiūrėdamas televizorių. Vieną popietę Tracy pasiskundė, kad jis parašė dainų beveik apie viską savo gyvenime – nuo masturbacijos iki „Meiberio kaimo

gyvenvietės"*, tiktai ne apie ją. Užuomina Kurtą prajuokino, savo dienoraštyje jis tai apsvarstė: „Man labai patiktų parašyti jai mielą dainą, nors ir neturiu teisės už ją kalbėti." Tame pačiame puslapyje Kurtas ne taip romantiškai aprašė save kaip žmogų be rankų: „Aš gestikuliuoju ir niurnu prašydamas tavo švelnumo kaip vėjo malūnais mostaguodamas savo pelekais; mano seilinukas suteptas nepavykusių bandymų susisiekti su tavimi, man ant krūtinės džiūsta seilės." Viena iš daugelio jo manijų buvo „kūdikiai su pelekais" – be rankų gimę naujagimiai. Šia tema Cobainas rašė nuolatos ir piešė keistas iliustracijas, kaip, jo įsivaizdavimu, jie atrodo.

Po savaitės jis parašė dainą apie savo merginą. Priedainyje buvo žodžiai: „Negaliu kiekvieną naktį susitikti su tavim už dyką", tiesioginė užuomina apie jų ginčą. Kad ir kaip būtų keista, dainą jis repetavo ir grojo girdint Tracy, bet niekuomet nepripažino, kad tai apie ją. Kurtas tepasakė: „Tiesiog rašau, kas šauna man į galvą, nerašau nieko nei apie tave, nei apie ką nors kitą." Žinoma, jis melavo, bet tai, kad sukurs jai dovaną, tačiau nepanorės rizikuoti draugyste ją įteikdamas, daug pasako apie jų santykius ir Kurto įsipareigojimus. Elgėsi it mokyklinukas, paliekantis mergaitei Valentino dienos atviruką, bet nedrįstantis jo pasirašyti. Jis pagrojo šią dainą Chadui ir Kristui. Jiems daina iškart patiko ir jie pasiteiravo pavadinimo. „Neturiu supratimo", – atsakė Kurtas. „Apie ką ji?" – paklausė Chadas. „Apie merginą", – išgirdo atsakymą ir visi nutarė, kad tai visai tinkamas pavadinimas. Šiaip ar taip, dauguma Kurto dainų pavadinimų su žodžiais teturėjo mažai ką bendro.

„About a girl" buvo svarbi Kurto, kaip dainių autoriaus, augimo dalis – tai buvo jo pirmoji tiesmuka daina apie meilę, nors žodžiai ir buvo iškreipti, ji buvo tiek melodinga, kad ankstyvuosiuose gyvuose „Nirvana" koncertuose klausytojai palaikydavo ją „The Beatles" dainos versija. Steve'ui Shillingeriui Kurtas papasakojo, kaip tą dieną, kai parašė „About a girl", jis tris valandas grojęs „Meet the Beatles" albumo dainas tam, kad įsijaustų į tinkamą nuotaiką. Vargu ar tai buvo būtina:

---

* „Mayberry R.F.D." („Floyd the barber").

nors jie pankroko sluoksniuose ir buvo laikomi *passé*, „The Beatles“ kūrybą jis nagrinėjo nuo pat kūdikystės.

1988 metų pabaigoje Kurtą veikė keistas prie Buzzo Osborne'o kojų išmokto pankroko, paauglystėje klausyto sunkiojo metalo ir ankstyvoje vaikystėje atrastos populiariosios muzikos mišinys. Prasmės ar ryšio šiame mišinyje buvo mažai. Didžiules muzikos istorijos atkarpas jis praleido tiesiog todėl, kad neteko su jomis susidurti (jis vis dar nebuvo girdėjęs Patti Smith ar „New York Dolls“), vis dėlto kitas kišenėles, tarkim, „Scratch Acid“, pažinojo taip puikiai, kad galėdavo išvardyti visas išleistas dainas. Turėjo polinkį įsimylėti kokią nors grupę ir įsitraukti į jų muziką labiau nei į visų kitų, ir tuomet lyg nuo durų prie durų vaikštantis pamokslininkas stengdavosi į savo naująjį tikėjimą atversti draugus. Kristas roko kūrybą išmanė plačiau ir tai buvo viena iš priežasčių, dėl kurių grupei jis buvo būtinas: Kristas žinojo, kas atrodo kaip kičas, o Kurtas čia kartais klysdavo. 1988 metų pabaigoje Kurtas draugą, Damoną Romero, į savo butą pasikvietė žodžiais: „Atradau šį puikų įrašą, *privalai* jį išgirsti.“ Romero atvykus, Kurtas ištraukė „The Knack“ albumą „Get the knack“ ir laikydamas rankose patraukė patefono link. Romero šį vyraujančios bangos 1979 metų įrašą gerai žinojo, pamanė, kad Kurtas kalba sarkastiškai, ir paklausė: „Ar tu rimtai?“ Kurto atsakymas: „Ne, turi tai išgirsti – tai *nuostabus* popso albumas.“ Kurtas uždėjo įrašą ir Romero nejaukiai išklausė abi plokštelės puses, visą laiką sukdamas galvą, ar jo dar laukia kokia kulminacija. Bet Kurtas užsimerkė, tylėjo it vandens į burną prisisėmęs ir tyliai reikšdamas pagarbą rankomis mušė oro būgnus.

Neilgai trukus po „Love buzz“ išleidimo Kurtas savo draugei Tam Orhmund įrašė savo mėgstamiausios tuometinės muzikos rinkinuką. A pusėje buvo „Redd Kross“, Ozzy'o Osbourne'o, „Queen“, „Bay City Rollers“, „Sweet“, „Saccharine Trust“, „Velvet Underground“, „Venom“, „The Beatles“ ir „The Knack“ dainos. Grupės „The Knack“ dainą „My Sharona“ jis pervadino „My scrotum“*. B pusėje įrašė tokių įvairių gru-

---

* „Mano kapšelis“.

pių kaip „Soundgarden", „Blondie", „Psychedelic Furs", „Metallica", „Jefferson Airplane", „Melvins" ir „AC-supisti-DC" – taip jis užrašė jų pavadinimą – dainas. Kasetei įrašyti prireikė ištisų valandų, bet jei Kurtas ko ir turėjo, tai laiko.

Šia dovana Kurtas tikėjosi sudominti Orhmund, kad ji taptų „Nirvana" vadybininke. Suvokęs, kad „Sub Pop" jo nauda nesirūpina, pamanė, kad patirties neturinti, bet bendrauti mėgstanti Orhmund grupei atstovaus geriau. Vienu metu jis su Tracy svarstė galimybę kartu su Tam persikraustyti į Takomą. Apžiūrėjęs kelis namus ir vienoje sienoje išvydęs kulkos paliktą skylę, Kurtas šią mintį atmetė.

Užuot apsigyvenusi Takomoje, Orhmund persikraustė į Sietlą, o Kurtui tai atrodė vienintelis grupės vadybininkui reikalingas dalykas. Nuvažiavusi pasiimti „Love buzz" singlo, grupė užvažiavo pas Tam ir Kurtas paskelbė: tai – naujoji jų vadybininkė. Jis įteikė jai šūsnį įrašų ir paprašė išsiųsti „Touch and Go" ir visiems kitiems, kurie, jos nuomone, galėtų susidomėti. Ji sudarė paprastą reklaminės medžiagos rinkinį, į kurį įtraukė nuotraukas iš pasirodymo bendrabutyje „K" ir niekingai menkas straipsnių iškarpas. Orhmund prisiminė, kad net singlo pasirodymo dieną „Kurtas elgėsi taip, lyg „Sub Pop" jau nekęstų".

Tą rudenį Kurtas bibliotekoje užsisakė Donaldo Passmano knygą „Viskas, ką turite žinoti apie muzikos verslą". Perskaitęs ją ir gautomis žiniomis pasidalijęs su Kristu, jis ėmė dar labiau įtarinėti kompaniją ir nusprendė, kad jiems reikia sudaryti sutartį. Kitą savaitę Kristas nuvažiavo į Sietlą ir pasigėręs ėmė trankyti Bruce'o Pavitto duris rėkdamas: „Jūs, šūdžiai, mes norim sutarties!" „Sub Pop" apmetė trumpą sutartį, įsigaliosiančią 1989 metų sausio 1 dieną. Ja buvo reikalaujama per trejus metus įrašyti tris albumus – Kurto nuomone, toks grafikas buvo pernelyg vangus – ir kompanija turėjo grupei už pirmus metus sumokėti 6000 dolerių, už antrus – 12 000 dolerių ir už trečius – 24 000 dolerių.

Daugiau kaip pusę gruodžio grupė praleido repetuodama artėjančiai įrašų sesijai. Kadangi repeticijų vieta buvo Aberdyne, važinėjimas galėdavo sugaišinti didžiąją dienos dalį. Chadas automobilį turėdavo tik retkarčiais, o Kurto transporto priemonė nebuvo patikima.

Dažniausiai Kristas savo autobusiuku atvažiuodavo iš Aberdyno į Olimpiją, paimdavo Kurtą, tada jie traukdavo į Sietlą pasiimti keltu iš Beinbridžo persikėlusio Chado. Vakare maršrutą pakartodavo atbuline tvarka. Kai kuriomis dienomis, kad tris valandas parepetuotų, jie įveikdavo net 400 mylių. Vis dėlto toks važinėjimas turėjo savų privalumų: jis skatino bendrumo jausmą ir suteikė jiems laiko nekliudomai klausytis muzikos. „Klausėmes „Mudhoney", „Tad", „Coffin Break", „Pixies" ir „Sugarcubes", – prisiminė Chadas. Grupių, kurių jie klausydavosi, sąrašas „Nirvana" skambesį 1988 metais apibūdina ne blogiau, nei kas nors kita. Jie sugebėjo tuo pat metu skambėti ir nesavitai, ir savitai, kartais net toje pačioje dainoje. Bet Kurtas mokėsi, ir mokėsi greitai.

1988 metų gruodžio 21 dieną grupė grįžo iš pirmojo oficialaus pasirodymo kaip „Nirvana" savo namuose, Greis Harbore. Nors Olimpijoje ir Sietle jie pradėjo pritraukti klausytojų, namie grojo dvidešimčiai žmonių, daugiausia „klingonų" narių. Pasirodymas vyko Hokiamo „Eagles" salėje, vos per du kvartalus nuo „Chevron" degalinės, kurioje kadaise dirbo Kurto tėvas. Kristas išsirengė iki apatinių ir vėl apsipylė krauju. Pirmą ir vienintelį kartą koncerte jie sugrojo „Led Zeppelin" dainą „Immigrant song", ir jų versija sukėlė audringesnę reakciją nei Kurto sukurtos dainos. Šis pasirodymas buvo pirmasis, kuriame Kurtą išvydo vis dar vidurinėje mokykloje besimokanti jo sesuo Kim. „Sėdėjau ant scenos krašto ir dainavau kartu, – prisiminė Kim. – Praradau balsą. Kitą dieną turėjau atsikelti ir klasėje perskaityti pranešimą apie knygą, bet negalėjau."

Tą savaitę Kurtas savo seneliams Lelandui ir Iris nusiuntė kalėdinį „Hallmark" atviruką. Į vidų įdėjo raštelį ir pranešė naujausias žinias apie savo profesinę pažangą:

Brangūs seniai prarasti seneliai: labai jūsų pasiilgstu. Tai ne atsiprašymas už nelankymą. Kai nevažinėju koncertuoti su grupe, esu labai užsiėmęs gyvendamas Olimpijoje. Visai neseniai išleidome singlą ir jis jau išparduotas. Šį pirmadienį įrašinėsime savo debiutiniam LP, jis išeis

kovą. Vasarį mes vėl važiuosime į koncertinį turą, į Kaliforniją, ir grįšime balandį tik trumpam pailsėti. Tada vėl į kelią. Esu laimingesnis nei kada nors. Būtų malonu išgirsti, kaip jums sekasi. Linksmų Kalėdų, su meile, Kurtas.

Grupės koncertų turo planus Kurtas gerokai išpūtė – jų pasirodymai vis dar buvo reti, bet vis dažnėjo. Tačiau jis nepersūdė sakydamas, kad jaučiasi „laimingesnis nei kada nors". Svarbaus karjeros įvykio laukimas jam visuomet buvo džiaugsmingesnis nei pats įvykis, o mintis apie išleistą savą viso ilgio albumą – jo nuomone, tai daug reikšmingiau nei singlas – suteikė jam ganėtino lengvabūdiškumo, kad jis prakalbtų apie savo vidinius jausmus, kas jam buvo visai neįprasta. Prisipažinti, kaip jaučiasi, Kurtas retai tegalėdavo, o save laimingu vadindavo dar rečiau.

Praėjus dviem dienoms po pasirodymo Hokiame grupė patraukė į Sietlą įrašinėti savo albumo. Buvo Kūčių vakaras. „Daugiau neturėjome ką veikti", – pasakojo Kristas. Naktį prieš jie praleido Jasono Evermano, Chado ir Dylano draugo, namuose. Kaip paprastai, Kurtas buvo sukūręs melodijas, bet mažai žodžių joms, taigi didžiąją nakties dalį nemiegojo ir baigė rašyti dainas. Grupės draugams jis sakėsi vis vien negalėjęs užmigti.

Studijoje jie pasirodė kitos dienos popietę ir dirbo iki išnaktų. Per šią sesiją jie sukūrė apmatus dešimčiai dainų, bet Kurtui nepatiko įrašyti vokalai. Jam prie širdies buvo tik vienas įrašas – „Blew", tapęs truputį laimingo atsitiktinumo auka: Kristas pamiršo, kuria tonacija groja, ir per klaidą sugrojo laipsniu žemiau nei tonacija, kuria daina buvo parašyta. Padarinys – garsas, sunkesnis ir gilesnis už viską, ką jie buvo darę anksčiau, tobula klaida. Kaip ir daugelio ankstyvųjų Kurto dainų, „Blew" žodžiai buvo beprasmiški – tiesiog, kaip vėliau aiškino Kurtas, „jėginiai dalykai dainuoti", bet melodija ir žodžiai įspūdingai perteikė neviltį ir širdgėlą, esmines daugelio dainų temas.

Maždaug vidurnaktį grupė nutarė, kad tam kartui užteks, ir patraukė atgal į Aberdyną. Per ilgą kelionę namo jie šešis kartus iš eilės

perklausė, ką įrašę. Kristas išleido Kurtą Aberdyne prie Wendy namų 1988 metų Kalėdų rytą, pusę dviejų. Čia jis planavo sutikti šventes prieš traukdamas atgal pas Tracy. Iš pažiūros Kurto ir Wendy santykiai atrodė geresni. Tą rudenį savo dienoraštyje jis parašė: „Regis, nuo tada, kai išsikrausčiau, sutariame puikiai. Padariau tai, ko norėjo mano motina. Ji mano, kad turiu padorų darbą, merginą, automobilį, namą. Turiu pasiimti kai kuriuos namuose, savo senuose namuose, savo *tikruose* namuose, o dabar tiesiog savo motinos namuose paliktus daiktus."

Paprastai Kurtas kalėdines dovanas šeimos nariams gamindavo pats, tiek iš meninių paskatų, tiek spaudžiamas būtinybės taupyti. 1987 metais jis pagamino grandinėles raktams. Bet 1988 metais dėl dovanų galvos sukti nereikėjo: visiems, taip pat ir dėdėms su tetomis, jis įteikė po savo singlo kopiją. Singlas jam sukūrė savotišką grįžimo namo šventę – dabar jis turėjo kuo artimiesiems įrodyti, kad šio to pasiekė. Wendy pagrojo singlą šeimos grotuvu, bet buvo aišku, kad jis jai įspūdžio nepadarė. Kurtui ji mestelėjo, kad jam reikia turėti „ką nors kita, prie ko galėtų grįžti, jei šitai nepasisektų". Kurtas nenorėjo nieko girdėti.

Labiau nei Kalėdos uždegė dar vienas visų dėmesį atkreipęs „Sub Pop 200" kompiliacijos išleidimo proga gruodžio 28 dieną Sietlo „Underground" klube sugrotas koncertas. Net vos įstengdami sumokėti grupėms „Sub Pop" rengė prašmatnius vakarėlius, ne išimtis ir šis: dviejų dienų renginyje Universiteto rajone grojo aštuonios grupės. „Nirvana" pasirodė pirmąjį vakarą. Stevenas Jesse Bernsteinas juos pristatė kaip „grupę su šaldant išdžiovintu vokalu". Šis pasirodymas tapo pirmasis, kuriame „Nirvana" į programą buvo įrašyta lygiomis teisėmis su kitomis „Sub Pop" grupėmis – anksčiau juos laikė „vaikučių grupe". Vaikinai apsistojo Sietle ir per kitas tris dienas dar penkiolika valandų praleido studijoje su Endino. Naujųjų metų išvakarėse jie pradirbo iki ankstyvo vakaro ir tuomet Kurtas pagaliau iškeliavo 1989-ųjų sutikti su Tracy.

Antrą sausio savaitę grupė vėl grįžo į studiją – laukė dar dvi miksavimo sesijos. Darbas priartėjo prie pabaigos. Po beveik trisdešimties studijoje praleistų valandų jie turėjo devynias dainas. Nusprendė albumui panaudoti tris dainas iš Croverio demonstracinės juostos ir jas

atnaujino. Kurtas nutarė, kad albumas vadinsis „Too many humans". Tai buvo ne kurios nors dainos pavadinimas, o tamsių jo kūrybos temų visuma. Bet kai vasario pradžioje grupė patraukė į koncertinį turą po Kaliforniją ir važiavo pro San Franciską, Kurtas pamatė jam juokingą pasirodžiusį AIDS prevencijos plakatą su šūkiu: „Išbalinkit savo adatas". „Baliklis*, – šūktelėjo jis dviem savo grupės draugams autobusiukui važiuojant gatve. – Tai bus mūsų naujojo albumo pavadinimas."

* *Bleach* (angl.) – baliklis, balinti.

10 NELEGALU SKELTI ROKENROLĄ

OLIMPIJA, VAŠINGTONAS
1989 METŲ VASARIS–RUGSĖJIS

Jei skelti rokenrolą nelegalu, įmeskit mane į belangę.
Kurto ant gitaros 1989 metų liepos 15 dieną užrašyta eilutė

Dieną prieš dvidešimt antrąjį gimtadienį Kurtas parašė laišką motinai: „Tai lietinga sekmadienio popietė ir, kaip paprastai, nelabai yra ką veikti, taigi sumaniau parašyti nedidelį laiškelį. Tiesą sakant, visos dienos lietingos ir vangios, taigi pastaruoju metu daug rašiau. Manau, tai geriau nei nieko. Rašau dainas arba laiškus, o nuo dainų rašymo man jau bloga. Ką gi, rytoj dvidešimt antrasis gimtadienis (o aš vis dar nemoku rašybos).“ Laiško jis nebaigė ir fragmento neišsiuntė.

Nors laiške išreikštas nuobodulys, vidinis meninis Kurto gyvenimas klestėjo. Dvidešimt antrieji jo metai bus beveik visiškai skirti kūrybai – muzikai ar dailei. Jau seniai atsisakė siekių tapti komerciniu menininku, bet jo laisvė tam tikra prasme leido jo menui vystytis nekaustomam jokių suvaržymų. Didžiąją 1989 metų dalį jis buvo bedarbiu – nebent „Nirvana“ laikytumėte darbu. Tracy tapo jo labdare. Šį vaidmenį ji atliks didžiąją jų santykių trukmės dalį.

Bet kurią 1989 metų popietę įžengę į jų butą, būtumėte galėję užtikti Kurtą ar su teptuku, ar su gitara rankose. O iš tikrųjų jis buvo ne tiek dailininkas, kiek kūrėjas. Vietoj teptuko naudodavo kurį po ranka pasitaikiusį įrankį ir visi lygūs paviršiai virsdavo drobėmis. Tikrų drobių ar netgi geros kokybės popieriaus įpirkti Kurtas negalėjo, taigi daugumą savo kūrinių tapė ant senų stalo žaidimų, kuriuos rasdavo sendaikčių parduotuvėse, apatinės pusės. Vietoj dažų, kurių jis taip

retai kada įstengdavo prasimanyti, Kurtas piešė pieštukais, rašikliais, anglimis, spalvotais žymekliais, purškiamaisiais dažais ir retsykiais net krauju. Vieną dieną užsukusią kaimynę Amy Moon prie durų Kurtas pasitiko išsiviepęs it pamišęs mokslininkas, ką tik suteikęs gyvybę savo pirmajam padarui. Jis pasidžiaugė ką tik pabaigęs paveikslą, šį kartą tapytą akriliniais dažais, bet su vienu ypatingu priedu – „savo slapta sudedamąja dalimi". Amy jis prisipažino šį komponentą *fait accompli*, darbo pabaigos ženklą, dedąs į kiekvieną paveikslą, kai šis jau atitinkąs Kurto skonį. Slaptasis padažas, paaiškino jai Kurtas, yra jo sėkla. „Ant šio paveikslo yra mano sėklos, – pasakė jai. – Žiūrėk, matyti, kaip ji žvilga!" Amy nedrįso net paklausti, kaip Kurtas savo „sėklą" užtepa, bet aplinkui ji neišvydo nei teptuko, nei paletės.

Toks neįprastas ritualas Amy nesulaikė ir ji pasamdė Kurtą nutapyti jai paveikslą. Tai buvo vienintelis užsakymas, kurį jis kada nors priėmė. Ji apsakė sapną ir paprašė jį pavaizduoti. Kurtas užduoties ėmėsi ir Amy davė jam 10 dolerių medžiagoms. Paveikslas buvo nutapytas primityviai, bet taip atkūrė jos sapną, kad Amy vos galėjo patikėti, jog Kurtas jį nutapė iš pasakojimo. „Vidurys nakties, – nusakė Amy, – tvyro klaiki galia. Antrame plane – nelabai aiškūs medžių kontūrai, tik jų šešėliai. Pirmame plane – automobilio žibintai ir ką tik partrenktas elnias. Matyti, kaip iš gyvūno veržiasi kvapas, o nuo kūno kyla karštis. Priekyje stovi labai laiba moters figūra ir valgo dar veikiausiai gyvo gyvūno mėsą. Jo paveikslas lygiai toks, kaip viską mačiau sapne."

Dauguma Kurto kūrinių kėlė nerimą, kartais labai įspūdingai. Daugelis iš jų atkartojo temas, kurias jis nagrinėjo vidurinės mokyklos dailės pamokose, bet dabar juose slypėjo kažkas tamsesnio. Jis vis dar piešė ateivius ir sprogstančias gitaras, bet jo eskizų sąsiuvinyje būta ir Dali paveikslus primenančių peizažų su tyžtančiais laikrodžiais, pornografinių kūno dalių ant begalvių padarų ir nukirstų galūnių atvaizdų. Per 1989 metus Kurto kūriniai vis dažniau įgaudavo trimačių ypatybių. Jis kiekvieną savaitę apsipirkinėdavo daugybėje Olimpijos sendaikčių parduotuvių, visi pigūs ir keisti daiktai turėdavo nemažai šansų atsidurti viename iš jo konstruktų. Kitoje „Iron Butterfly" albumo pusėje jis nupiešė Betmeną, pritaisė nuogą Barbę su kilpa ant kaklo ir įteikė

Tracy kaip gimtadienio dovaną. Jis pradėjo rinkti lėles, automobilių modeliukus, priešpiečių dėžutes, senus stalo žaidimus (kai kuriuos jis pasilaikydavo, tarkim, savo numylėtą Evelio Knievelio žaidimą), žaislines veiksmo figūrėles ir įvairius kitus pigiai įsigytus daiktus. Jų nevertino ir į lentynas nestatė – kartais juos ant kepsninės išlydydavo galiniame kieme arba priklijuodavo ant kitos stalo žaidimo pusės. Tracy skundėsi, kad iš visur, kur tik pasisukdavo, į ją spoksodavo lėlės. Visas butas pradėjo panėšėti į pakelės kičo muziejų, nuolat statomą ir tuo pat metu ardomą. „Jis turėjo polinkį viską užgriozdinti, – prisiminė Kristas. – Visi jo namai buvo užversti, visur voliojosi daiktai. Vis dėlto Kurtas buvo rimtas menininkas ir jam tai buvo vienas iš saviraiškos būdų – tai, kaip jis perkošdavo pasaulį. Kartais – liguistai ir iškreiptai. Tiesą sakant, visas menas dekadentiškas ir iškrypęs. Jo temos buvo daugmaž nuoseklios. Viskas buvo tiesiog truputį sujaukta ir tamsu."

Mėgstamiausi Kurto perkreipimai buvo sukeisti nupieštų figūrų lytinius organus. Vyriški kūnai vietoj galvų turėdavo vaginas, moterys kartu su krūtimis galėdavo gauti penius. Viename iš jo to meto darbų pavaizduotos keturios moterys, sėdinčios aplink didžiulį Šėtoną su milžinišku erekcijos apimtu peniu. Nors piešta pieštuku, moterų galvos iškirptos iš žurnalo „Good Housekeeping" ir priklijuotos ant piešinio. Figūros liečiasi viena su kita ir susipina į vieną didžiulę žmogiškų pavidalų grandinę: viena moteris tuštinasi, kitos ranka sukišta į pirmosios vaginą, trečiosios ranka įkišta į analinę šalia esančios moters angą, o iš paskutinės moters įsčių lenda kūdikis. Visos raguotos ir nupieštos taip realistiškai, kad atrodo kaip dešimtojo dešimtmečio eros San Francisko menininko Coopo darbai.

Daugumai savo meno kūrinių Kurtas pavadinimų niekuomet nedavė, bet vienas šio periodo kūrinys vis dėlto gavo rūpestingai išvedžiotą pavadinimą. Ant spausdinimo popieriaus juodu pieštuku nupieštame piešinyje pavaizduota figūrėlė iš pagaliukų su didžiule šypsenėle vietoj galvos kerta kairę savo koją kirviu. Pavadinimas skelbia: „Mr. Sunshine commits suicide"*.

---

* „Ponas Linksmuolis nusižudo".

Nors Kurtas skundėsi nuoboduliu, 1989 metai buvo vienas iš vei kliausių grupės periodų. 1988-ųjų pabaigoje per dvejus egzistavimo metus „Nirvana" buvo sugrojusi tik porą tuzinų koncertų: įvairiai pasivadinę ir su keturiais skirtingais būgnininkais (Burckhardu, Fosteriu, Croveriu ir Channingu). Bet per 1989-uosius jų sugros net šimtą. Kurto gyvenimas pasikeitė ir virto dirbančio muzikanto gyvenimu.

Per pirmąjį savo koncertinį turą jie apkeliavo Vakarų pakrantę iki San Francisko, kur išvydo „Išbalinkit savo adatas" ženklą. Tuo metu į koncertą išvažiavo galėdami remtis tik singlu, o turint omenyje galimų jų gerbėjų matematiką, tai anksčiau negirdėtas uždavinys. Pavyzdžiui, išpardavus tik tūkstantį singlų tikėtis San Chosė surinkti gerbėjų, girdėjusių jų singlą ir pamėgusių jį tiek, kad ateitų pasiklausyti grupės, buvo labiau nei absurdiška. Kai kurie pirmieji koncertai pritraukdavo tiesiogine prasme po pustuzinį žmonių, paprastai „Sub Pop" susidomėjusių muzikantų, nes įrašų kompanija viliojo labiau nei grupė. Kartu su grupe į turą važiavo ir Dylanas Carlsonas. Jis prisiminė Kurto nusivylimą: „Tai buvo lyg ir fiasko, – sakė jis. – Daugybę pasirodymų atšaukė." Koncertus visuomet atšaukdavo klubų savininkai, nes grupė buvo pasirengusi groti barmenui ir durininkui. Daugiausiai klausytojų – 400 žmonių – susirinko, kai „Nirvana" apšildė „Living Color" – labiau vyraujančios krypties grupę, turėjusią „Top 40" hitą. Publikai „Nirvana" visiškai nepatiko.

Jei kuris nors pirmojo turo pasirodymas ir tapo nusivylimu tarp nusivylimų, tai nutiko San Franciske. Ten grupė klube „Covered Wagon" apšildė „Melvins". Šio susitikimo Kurtas ilgai laukė. Bet kai jis sužinojo, kad Kalifornijoje „Melvins" nepritraukdavo daugiau klausytojų nei Greis Harbore, Kurto tikėjimas subyrėjo į šipulius. Kaip ir per kiekvieną kitą turo sustojimą, vyrukai vargo bandydami sukrapštyti pinigų benzinui, rasti grindis, ant kurių galėtų pernakvoti, ir maisto pavalgyti. Tracy atsekė grupę iki Kalifornijos savo automobiliu, kartu pasiėmusi draugus Amy Moon ir Joe'ų Prestoną. Grupės palydą sudarė septyni žmonės ir net kartu susimetę jie negalėjo įpirkti burito. Kažkas gatvėje pasakė jiems apie nemokamos sriubos valgyklą. „Galbūt joje tvarkėsi

krišnaitai. Kurtą ji tikrai pašiurpino", – prisiminė Amy. Kol visi godžiai srėbė tą sriubą, Kurtas tiesiog liūdnai stebeilijo į savo dubenį. „Jis neįsidėjo burnon nė kąsnio, – pasakojo Amy. – Galiausiai jis tiesiog atsistojo ir išėjo. Tai jį prislėgė." Krišnaitų sriuba, dešimt atėjusių klausytojų, pinigų benzinui maldavimas, skambinimas su prašymu paleisti jo paties singlą – tai ženklino tokį nuosmukį, kokio Kurtas nė neįsivaizdavo ir kokiam nebuvo pasirengęs. Tą naktį visi septyni miegojo ant grindų pas draugą vieno kambario bute.

Į Sietlą jie grįžo ir sėkmingiau koncertavo vasario 25 dieną Vašingtono universitete. Afišos skelbė: „Keturios grupės už keturis dolerius." Susirinko didžiausia iki tol „Nirvana" matyta minia – maždaug 600 klausytojų. Jie grojo kartu su „Fluid", „Skin Yard" ir „Girl Trouble". Visos šios grupės buvo garsesnės už juos, bet minia pašėlo būtent „Nirvana" pasirodymo metu. Sietlo publika „slam" stiliumi šokti pradėjo devintojo dešimtmečio pabaigoje: tai atrodė tūžmingas, pamišėliškas tvistas, kurį paprastai prieš sceną šokdavo sūkuriuojanti paauglių masė. Kai minia būdavo gana didelė, žmonių bangos imdavo daužytis viena į kitą, tarsi tarp jų būtų įsisiautėjęs uraganas. Siautulingas „Nirvana" skambesys „slam" šokiui tiko tobulai, nes jie niekuomet nesulėtindavo tempo ir netgi retai stabteldavo tarp dainų. Kokiam nors atsitiktiniam gerbėjui užsiropštus ant scenos ir nušokus į minią – vadinamasis nardymas nuo scenos – ritualinis šokis būdavo išbaigtas. Kurtas ramiai grojo ir dainavo, o ant scenos vien tam, kad nušoktų žemyn, ropštėsi tuzinai paauglių. Kartais nuo scenos šokinėjo tiek daug jaunimo, kad atrodė, jog Kurtas stovi kažin kokiame ore kabančiame būsimų desantininkų treniruočių įrenginyje. Tai buvo organizuota sumaištis, bet Kurtas svajojo *būtent* apie tai: savo muzika sukurti chaosą. Panašią „slam" šokančią publiką pritraukdavo ir daugelis kitų grupių, bet retas muzikantas gebėjo taip abejingai kaip Kurtas stovėti tokių įsiveržimų į sceną viduryje. Atrodė, kad Kurtas pratęs groti publikai veržiantis į sceną, ir Sietle tai tapo tokiu įprastu dalyku, jog jis iš tikrųjų įprato.

Tą dieną Kurtas davė trumpą interviu Vašingtono universiteto studentų laikraščiui „Daily". Jame jis kreipėsi į Šiaurės Vakarų muziki-

nę sceną, vadindamas ją „paskutine roko muzikos puolimo grandimi" ir „paskutiniu perdirbimu". Straipsnio autoriui Philui Westui Kurtas teigė, kad grupės muzika turėjo „niūrių, kerštingų ir neapykanta paremtų bruožų". Šis straipsnis tapo pirmąja proga Kurtui imtis vėliau taip pamėgto sporto: mitologijos lengvatikiams žurnalistams sukimo. „Åberdyne savo geriausių draugų aistringai nekenčiau, nes jie buvo kvailiai, – paskelbė Kurtas. – Nemaža tos neapykantos dalis vis dar pasireiškia." Kurtas įvertino Tracy už tai, kad jį išlaikė, bet prisiekė vieną dieną „pragyvensiąs iš grupės". Jei nepavyks, jis pasižadėjo: „Aš tiesiog išvažiuosiu į Meksiką ar Jugoslaviją su keliais šimtais dolerių, auginsiu bulves ir iš senų „Creem" numerių išmoksiu roko istoriją."

Tą pavasarį prie grupės prisidėjo antras gitaristas Jasonas Evermanas ir jie pirmą kartą tapo ketveriuke. Kurtas norėjo, kad Jasonas grotų tas gitaros partijas, kurios dainoms darantis sudėtingesnėms, jo nuomone, nebūdavo iki galo atskleidžiamos. Jasonas seniau grojo grupėse su Chadu ir turėjo ugningo gitaristo reputaciją. Grupei jis taip pat įsiteikė paskolindamas Kurtui 600 dolerių sumokėti už „Bleach" įrašus. Paskola buvo suteikta nereikalaujant jokių įsipareigojimų – tiesą sakant, Evermanas pinigų niekuomet neatgavo, bet Kurtas įrašė Jasoną ant „Bleach" albumo viršelių, nors įrašant jis nedalyvavo.

„Nirvana", pasitelkusi Jasoną, birželio 9 dieną Sietlo „Moore Theater" sugrojo „Sub Pop" renginyje „Lamefest". Jie apšildė „Mudhoney" ir „Tad", dvi didžiausias „Sub Pop" grupes. Šitas pasirodymas ženklino oficialų „Bleach" išleidimą. „Nirvana" grojo pirmieji – pasirodymas praėjo be nuotykių, išskyrus tai, kad Kurtas plaukais užsikabino už gitaros stygų. Ryškiausias vakaro įvykis Kurtui buvo išvysti, kaip jaunimas rikiuojasi į eilę, kad įsigytų „Bleach".

Metų viduryje Šiaurės Vakarų muzikinė scena pradėjo traukti tarptautinį dėmesį. Jį skatino nuovokūs Pavitto ir Ponemano žingsniai. Jie abu pademonstravo, kad jų tikrasis talentas – ne tiek vadovavimas įrašų kompanijai, kiek rinkodara. Pats sumanymas pavadinti kasmetinį grupėms pademonstruoti skirtą renginį „Lamefest"* buvo tiesiog genialus:

---

* „Nevykėlių festivalis".

jis iškart nuginklavo visus galimus kritikus ir tuo pat metu apeliavo į nepatenkintus muzikos gerbėjus, vilkinčius marškinėlius su užrašais „Nevykėlis“ (jų kompanija pardavė tiek pat, kiek įrašų). Nors vargingos „Sub Pop“ banko sąskaita ir buvo varginga, 1988 metų pradžioje sukrapštyta pinigų sumokėti keliems britų muzikos kritikams už lėktuvų bilietus, kad šie paatostogautų Sietle. Išlaidos pasiteisino: per kelias savaites „Sub Pop“ grupės atsidūrė savaitiniuose Anglijos muzikiniuose leidiniuose, o tokios grupės kaip „Mudhoney“ tapo – bent jau Britanijoje – grandžo judėjimo žvaigždėmis. Šis terminas turėjo reikšti triukšmingą, iškraipytą pankroką, bet greitai jį imta taikyti beveik visoms Šiaurės Vakarų grupėms, net tokioms kaip „Nirvana“, kurios iš tikrųjų buvo labiau popsinės. Kurtas termino neapkentė, bet reklamos mašinos rateliai įsisuko visu pajėgumu ir Šiaurės Vakarų scena augo. Nors Sietle tebuvo vos kelios koncertų vietos, kiekvienas iš jų tapo įvykiu, o klausytojų proporcingai daugėjo.

Po virtinės metų svarstydamas, kodėl muzikinė Sietlo scena taip staiga įgijo tokios reikšmės, Kurtas dienoraštyje spėliojo: „Gausybė triukšmingai palankios reklamos iš daugybės profesinių žurnalistų... „Sub Pop“ režimą akimirksniu katapultavo į šlovę (tiesiog įpilkit vandens, arba reklamos).“ Paprastai ankstyvųjų 1989 metų straipsnių bangoje „Nirvana“ paminimą būdavo, bet daugumoje – pavyzdžiui, 1989 metų kovo mėnesio žurnalo „Melody Maker“ numerio straipsnyje, pavadintame „Sietlas: Roko miestas“ – jie būdavo ištremiami į mažytį stulpelį straipsnio pakraštyje kaip „irgi dalyvavo“. Šį angliškos žiniasklaidos trupinėlį perskaičiusį Kurtą turbūt labiausiai sukrėtė Everetto True'aus spėlionės, ką grupės nariai veiktų, jei nebūtų muzikantai: „Kalbame apie keturis vyrukus... kurie, jei neužsiimtų tuo, ką veikia, dirbtų prekybos centre, miško medžiagos sandėlyje arba taisytų automobilius.“ Dvi iš išvardytų profesijų buvo Kurto tėvo dirbti darbai, trečioji – senasis Buzzo darbas.

Prie „Nirvana“ išsiveržimo iš amžininkų metamo šešėlio nemažai prisidėjo „Bleach“. Tai buvo nenuoseklus albumas, šalia visai neseniai sukurtos „About a girl“, sudėtos ir prieš ketverius metus Kurto parašy-

tos dainos. Kai kurių iš jų, tokių kaip „Sifting", akordai buvo primityvūs, o patys žodžiai – kai jie girdėdavosi – protingi ir nuovokūs. „The Rocket" apžvalgoje Gillian Gaar atkreipė dėmesį į įvairias kryptis, kuriomis grupė judėjo: „Nirvana" mėtosi nuo vieno trešo spektro galo iki kito, krypteli garažinio grandžo, alternatyvaus triukšmo ir maištingo metalo link neprisiekdami ištikimybės nė vienam iš jų." Savo dienoraštyje maždaug albumo išleidimo metu Kurtas išpažino panašų požiūrį: „Mano žodžiai yra didžiulis prieštaravimų kratinys. Jie vienodai pasidalija tarp labai nuoširdžios mano nuomonės ir jausmų, sarkastiško, viltingo, humoristinio klišių ir seniai išsemtų bohemiškų idealų neigimo. Noriu būti ugningas ir nuoširdus, bet man taip pat patinka linksmintis ir elgtis it prietrankai."

Kurtas tiksliai apibūdino „Bleach" kaip nuoširdumo ir klišinių nuomonių mišinį, bet kiekvieno kaip tik pakako, kad įrašus grotų įvairios koledžų radijo stotys. Viršeliui grupė panaudojo vienos Tracy fotografijos negatyvą: toks atvaizdas labai derėjo prie niūrių dainų ir popsinių melodijų prieštaros. Kurto dualizmas buvo grupės raktas į sėkmę: albume pakako įvairiai skambančių dainų, tad radijo stotys galėdavo pagroti keletą grupės nenuvalkiodamos. Albumas populiarėjo lėtai, bet galiausiai tokios dainos kaip „Blew", „School", „Floyd the barber" ir „Love buzz" nuolat skambėdavo visos šalies koledžų radijo stočių eteriuose.

Grupei dar daug kas buvo prieš akis. Dieną po „Lamefest" jie paskutinę minutę buvo pakviesti pakeisti kitą grupę – „Cat Butt" – ir sugroti Portlande. Kartu važiavo aštuoniolikmetis Robas Kaderis – gerbėjas, lankęsis visuose grupės pasirodymuose. Autobusu važiuojant į pasirodymą Robas džiaugsmingai užvedė melodiją iš „Breidžių šeimos". Bet atvykę į vietą jie sužinojo, kad bilietus įsigijo tik dvylika žmonių ir visi jie – „Cat Butt" gerbėjai. Kurtas paskutinę akimirką nusprendė pamiršti numatytą dainų sąrašą ir pasakė Kaderiui: „Mes tiesiog po kiekvienos dainos paklausime tavęs, ką nori išgirsti toliau, ir tai sugrosim." Dainai pasibaigus Kurtas prieidavo prie scenos krašto, parodydavo į Kaderį ir šis surikdavo kitos dainos pavadinimą. Publika, išskyrus į savo šlovės viršūnę iškilusį Kaderį, grupės pasirodymą sutiko šaltai: išimtis buvo

viena grupės „Kiss“ daina „Do you love me?“, kurią „Nirvana“ neseniai buvo įrašiusi perdainuotų dainų albumui ir kurios Kaderis labai išmintingai paprašė.

1989 metų birželio pabaigoje grupė pakrovė Kristo autobusiuką prieš savo pirmą didelį turą – suplanuotą dviejų mėnesių išvyką skersai Jungtines Valstijas. Kaderis ir keletas draugų surengė vyrukams išleistuves. Kaderis kaip išleistuvių dovaną atnešė 24 skardinių „Mountain Dew“, dėl kofeininio smūgio visuomet mėgstamiausio grupės gėrimo, pakuotę. Jie prikimšo autobusiuką naujų grupės marškinėlių su užrašu: „Nirvana: niekus malantys, kreką rūkantys, Šėtoną garbinantys močkrušiai.“ Kristas ir Shelli buvo ką tik vėl susiėję, jų išsiskyrimas buvo ašaringas. Net Kurtas jautėsi kiek palaužtas palikdamas Tracy – ši kelionė buvo ilgiausias jų išsiskyrimas nuo susitikinėjimų pradžios.

Vadybininko grupė neturėjo, taigi Kristas pradėjo perimti didesnę tarimosi dėl koncertų darbo dalį, o autobusiukas buvo išskirtinai jo karalija, kurioje galiojo griežtos taisyklės. Autobusiuko viduje buvo prismeigtas vienas nurodymas: „Nesinaudoti jokios degalų bendrovės, išskyrus „Exxon“, paslaugomis – jokių išimčių.“ Kad būtų taupomi pinigai, oro kondicionieriaus nebuvo galima jungti jokiomis aplinkybėmis ir niekam nebuvo leidžiama važiuoti greičiau nei 70 mylių per valandą. Pirmojo turo metu vairavimą jie pasiskirstė tarpusavyje, tik Kurtui retai tekdavo sėsti prie vairo. Draugai manė, kad jis per lėtai važiuoja. „Jis vairavo kaip kokia sena ponia“, – prisiminė Tracy. Tai buvo tik vienas iš daugelio prieštaringų Kurto būdo bruožų: jis mielai traukdavo garus nuo „Edge“ skutimosi putų flakono, bet į eismo įvykį patekti neketino.

Pirmasis pasirodymas vyko San Franciske, kur jie grojo nedideliam klausytojų būriui. Vis dėlto jų užteko ir nemokamos sriubos virtuvės buvo išvengta. Nors į turą patraukė jau po albumo išleidimo, „Sub Pop“ jį platino taip prastai, kad grupė retai kur aptikdavo parduodamus savo albumus. Po dviejų dienų jų koncertas vyko Los Andžele, parduotuvėje „Rhino Records“. Parduotuvė turėjo tik penkis albumo egzempliorius.

Los Andžele jie davė interviu fanzinui „Flipside": nors jie ir padarė klaidą rašydami Kurto vardą – parašė Kirkas, grupės nuomone, iškarpa suteikė jiems patikimumo. Straipsnyje autorius paklausė Kurto apie narkotikus. „Kalbant apie rūgštį, žolę ir visa kita, man kaip ir nebeliko ką veikti, – atsakė Kurtas, lyg tai būtų visiškai nekalta. – Tiesiog pasiekiau viršūnę. Niekuomet nevartojau narkotikų, kad nuo ko pabėgčiau, juos visuomet vartojau mokymosi tikslais."

Keliaudami į rytus, Vidurio Vakarų ir Teksaso link, jie grojo vis mažesniems klausytojų būreliams, vietomis vos tuzinui žmonių, daugiausiai muzikantams, kurie būtų atėję pasiklausyti bet kurios grupės. „Savo pasirodymus vertindavome ne pagal tai, kiek žmonių ateidavo, – prisminė Chadas, – bet labiau pagal tai, ką žmonės kalbėdavo. O daug žmonių sakydavo, kad mes jiems patikome." Gyvi pasirodymai taip pat tobulėjo ir palenkdavo jų nepažįstančius klausytojus. Kaip anksčiau „Velvet Underground", jie greitai suvokė, kad 1000 muzikantų auditorija galingesnė nei 10 000 atsitiktinių gerbėjų. Kai įmanoma, jie susitikdavo su kitomis pažįstamomis grupėmis, kad galėtų miegoti pas juos ant grindų, ir šie asmeniniai ryšiai buvo taip pat reikšmingi gerai jų nuotaikai kaip ir pasirodymai. Denveryje jie apsistojo pas Johną Robinsoną iš „Fluid". Jis jau buvo atkreipęs dėmesį į Kurto drovumą. „Visi valgydavo virtuvėje, laimingi gavę naminio maisto, – dalijosi prisiminimais Robinsonas. – Paklausiau Kristo, kur Kurtas. Jis pasakė: „O, nesuk dėl jo galvos, jis visuomet kažkur išeina." Mano namas nebuvo toks jau didelis, taigi patraukiau jo ieškoti ir radau sėdintį savo dukters kambaryje, šviesa nedegė, o jis žiūrėjo į vieną tašką."

Važiuojant per Čikagą, kažkieno namuose išparduodant sendaikčius Kurtas nusipirko didelį Nukryžiuotąjį – veikiausiai tai buvo pirmasis, kurio jis nepavogė. Nukryžiuotąjį jis iškišdavo pro autobusiuko langą, drebindavo prieš pėsčiuosius ir pravažiuojant nufotografuodavo jų veidų išraiškas. Sėdėdamas priekinėje keleivio vietoje, Kurtas krucifiksą visuomet laikydavo rankoje tarsi kokį ginklą, kurio gali prireikti bet kurią akimirką.

Daug naktų jie praleido autobusiuke arba apsistoję šalikelėje, nuošalumo trūko nuolat. Grupė vos sukrapštydavo pinigų degalams ir

valgiui, taigi apie nakvynę moteliuose negalėjo būti nė kalbos. Degalų nusipirkti jie įstengdavo tik pardavę šiek tiek marškinėlių – jie išgelbėjo turą. Vieną naktį Vašingtone, Kolumbijos apygardoje, atvažiavo vėlai ir sustojo už degalinės, ketindami ten pernakvoti. Autobusiuke miegoti buvo per karšta, taigi visi miegojo lauke ant vejos rėžio gyvenamajame rajone. Rytą jie pamatė nakvoję priešingas eismo kryptis skiriančioje juostoje.

„Paprastai turėdavome rinktis – pirkti maisto ar degalų, ir būdavome priversti rinktis degalus, – prisiminė Jasonas. – Dauguma mūsų neblogai su tuo susidorojo, bet Kurtas to neapkentė. Atrodo, jo sveikata buvo silpna – jį lengvai imdavo pykinti. O kai jį pradėdavo pykinti, apgailėtini pasidarydavo visi." Kurto bėdos dėl skrandžio kelyje paūmėjo, galbūt, kad retai valgydavo, be to, jis, regis, nuolat peršaldavo, net vasarą. Jo sveikatos problemų kilo ne dėl menko rūpesčio. 1989 metais Kurtas labiausiai iš visos grupės rūpinosi savo sveikata, retai gerdavo ir bijodamas prarasti balsą net neleisdavo kitiems grupės nariams šalia rūkyti.

Atvažiavę į Džameiką Masačusetse jie apsistojo fotografės J. J. Gonson ir jos draugo Sluggo, grupės „Hullabaloo" muzikanto, namuose. Tos nakties koncertas „Green Street Station" buvo retas kartas, kai Kurtas pasirodė be gitaros, nes praėjusį vakarą buvo ją sulaužęs. Jis pyko dėl gitaros, kentė tokius skrandžio skausmus, kad uždegimui malšinti gėrė „Strawberry Quik", ir ilgėjosi namų. Po pasirodymo Kurtas paskambino Tracy ir pasakė norįs grįžti namo. Kitą rytą Gonson nufotografavo ant grindų miegančią grupę: jie dalijosi vieną čiužinį, Kurtas ir Kristas naktį gulėjo susiglaudę kaip du šunyčiai.

Ant sienos kabojo sulaužyta Sluggo gitara, tad Kurtas paklausė, ar negalėtų jos pasiimti. „Jos kaklelis net nenulaužtas, taigi galiu ją susitaisyti", – pasakė Kurtas. Mainais jis atidavė Sluggo seną „Mustang" gitarą, tik iš pradžių ją užrašė: „Ei, Sluggo, dėkui už mainus. Jei skelti rokenrolą nelegalu, įmeskit mane į belangę", o pasirašė „Nirvana", manydamas, kad jo paties autografas nieko nereiškia.

Vėliau tą dieną Kurtas sukūrė naują gitarą. Ją, kaip Frankenšteiną, jis sudėliojo iš lopų kaip tik laiku kitam koncertui, kuris buvo kaip iš

siaubo istorijos. Jie sutiko groti brolijos vakarėlyje Masačusetso technologijos institute, nes šie pasiūlė daugiau, nei grupė gaudavo už pasirodymus klubuose. Prieš koncertą Kurtas atsigulė ant pulo stalo ir ėmė it koks ožių pilnas dvimetis spardytis kojomis: „Aš negrosiu! Tai kvaila. Nusipelnėme geriau. Gaištame savo laiką." Jo įniršio priepuolis nuslūgo tik Kristui atkirtus, kad be pasirodymo jiems neužteks pinigų degalams iki namų. Lyg norėdama įerzinti publiką, grupė sugrojo energingą koncertą, nors Kristas išardė iš kaulų sudėliotą brolijos pavadinimą ir išdalijo klausytojams. Brolijos nariai pareikalavo, kad Kristas atsiprašytų ir ženklą sutaisytų. Novoselicas muštynių niekuomet nevengdavo, net jei pranašumas būdavo ne jo pusėje, bet jis suglumęs čiupo mikrofoną, paprašė žmonių grąžinti kaulus ir atsiprašė. Brolijai pasirodymas labai patiko.

Pirmas pastebimas konfliktas tarp Kurto ir Jasono irgi kilo Masačusetse. Jasonas suklydo po pasirodymo pasikvietęs merginą namo – likusiai grupės daliai tai atrodė netaktiška. Tiek Kurto, tiek Kristo požiūris į ištikimybę ir grupes lydinčias merginas buvo stebėtinai senamadiškas. Muzikantus, grupėje grojančius dėl merginų, – gausi kategorija, bet Jasonas jai nepriklausė – jie laikė susikompromitavusiais.

Tiesą sakant, Kurtas su Jasonu ir anksčiau niekuomet puikiai nesutarė, nes daug kuo buvo pernelyg panašūs. Abu linkę į susimąstymus ir mėgstantys laiką leisti vienumoje; abiem atrodė, kad kito vienuma kelia grėsmę. Jasonas turėjo ilgus garbanotus plaukus, kuriuos grodamas kratydavo, ir Kurtas tvirtino, kad tai jį erzina, nors pats irgi taip pat purtydavo galvą. Kaip anksčiau Fosteris, Jasonas simbolizavo tą Kurto dalį, kurios atspindžio dainininkas regėti nenorėjo. Nors visas dainas rašė Kurtas ir dėl tokios naštos skundėsi, kitiems grupės nariams ženkliau prisidėti jis niekuomet neleido. „Jis nenorėjo atsisakyti nė trupučio kontrolės. Visi žinojo, kad tai Kurto vaidinimas", – teigė Chadas. Kurtas paprašė Jasono pasiūlyti keletą naujų gitaros solo, bet kai Jasonas padarė, ko prašytas, Kurtas elgėsi lyg šis būtų peržengęs leistinas ribas. Užuot apie tai pasikalbėję ar net vienas kitą aprėkę, abu paniuro ir elgėsi abejingai. Kaip ir daugeliui konfliktų kilus, šįkart irgi

Kurtas profesinius dalykus pavertė asmeniniais, ir prasidėjo savotiškas kraujo kerštas.

Niujorke grupė sugrojo „Pyramid Club“, „New Music Seminar“ renginyje. Tai buvo labiausiai išreklamuotas, daugiausiai dėmesio sulaukęs koncertas, kokiame jiems buvo tekę groti. Jo pasiklausyti atėjo muzikos pasaulyje besisukantys žmonės, net Kurto dievukai „Sonic Youth“. Vis dėlto pasirodymą sugadino ant scenos užsiropštęs girtas vyrukas, ėmęs rėkauti į mikrofoną ir vartyti grupės aparatūrą. Jasonas numetė jį nuo scenos ir nušoko į žiūrovus jo vytis.

Kitą dieną Kurtas nutarė Jasoną išmesti. Jie buvo apsistoję Abėcėles mieste Niujorke esančiame Janet Billig bute, žinomame kaip Niujorko pankroko „Motel 6“. Jasonas ir Chadas patraukė apžiūrinėti miesto įžymybių, bet Kurtas ir Kristas už likusius pinigus nusipirko kokaino ir sulaužė turo metu Kurto laikytąsi blaivybės įstatymą. Kurtas nusprendė, kad Jasonui grupėje jau ne vieta, nors, įprastai vengdamas susidūrimų, apie tai nepaskelbė niekam kitam, tik Kristui. Grupės nariams jis tiesiog pranešė, kad turas baigtas ir jie keliauja namo, ir, kaip paprastai, niekas su juo nesiginčijo. Grupė atšaukė dviejų savaičių koncertus – pirmas kartas, kai jie atsisakė pasirodymo. Kelionė autobusiuku namo buvo pragariška. „Per visą kelionę niekas neištarė nė žodžio, – prisiminė Jasonas. – Mes tiesiog važiavome ir stabtelėdavome tik užsipilti benzino.“ 3000 mylių atstumą iš Niujorko į Sietlą įveikė per mažiau nei tris dienas. Kurtas Jasonui niekuomet nepasakė, kad jis išmestas – tiesiog jam niekuomet nebeskambino.

Kurto ir Tracy susitikimas buvo švelnus. Jis pasakė, kad ilgėjosi jos labiau, nei suvokė, ir nors apie savo jausmus kalbėti niekuomet nebuvo linkęs, Tracy buvo iš tų nedaugelio žmonių, kuriems Kurtas atsivėrė. Tą rugpjūtį jis parašė laišką Jesse Reedui ir gyrėsi, kokia Tracy nuostabi: „Mano draugė turi naujutėlę aštuoniasdešimt aštuntųjų „Toyota Tercel“, mikrobangų krosnelę, virtuvinį kombainą, plaktuvą ir espreso kavos aparatą. Esu visiškai išlepintas, išpaikintas dykūnas.“ Kurtui „Tercel“ rodėsi prabangus automobilis.

Kurtui parvažiavus, į jų santykius grįžo romantikos pojūtis, nors beveik du mėnesius pragyvenusi viena Tracy jo nuotaikų kaita taip nebesižavėjo. Jai atrodė, kad mažytį butą-studiją jie jau išaugo, ypač turint omenyje Kurto polinkį rinkti ir kaupti daiktus. Rugpjūčio pradžioje ji parašė jam raštelį: „Negyvensiu šitame PELĖSIŲ PRAGARE ilgiau nei iki penkioliktos. Čia suknistai šlykštu." Nors Šiaurės Vakaruose buvo vidurvasaris, jų butas kentė nuo pelėsių.

Nuo visų jų laikytų gyvūnų butas įgavo, pasak Damono Romero, „vivisekcijos laboratorijos" smarvę, taigi nuostabu, kad pelėsius apskritai kas pastebėjo. Kaip žinia, jie laikė vėžlių, žiurkių ir kačių, bet stipriausią „aromatą" skleidė triušis. Troškinys buvo patelė, ji Kurtui su Tracy atstojo kūdikį. Jie ją lepino it vienintelį vaiką. Troškinys dažnai įsigudrindavo pasprukti iš savo narvo, tad Kurtas su Tracy visuomet pakabindavo įspėjimą lankytojams, kad šie galį įminti į triušio išmatas. Vieną rugpjūčio pradžios dieną Kurtas telefonu kalbėjosi su Michelle Vlasimsky, renginių tvarkytoja, kurią jie nusamdė pagelbėti iš naujo sudaryti atšauktųjų koncertų grafiką, ir ryšys staiga nutrūko. Po minutės Kurtas jai perskambino ir paaiškino: „Triušis ištraukė telefono laidą." Jis juokaudavo, kad jų butas pramintas „Gyvulių ūkiu". Po kelių savaičių Slimas Moonas pamatė, kaip Kurtas lyg paklaikęs tempia laukan gyvūnų narvus. „Iš šaldiklio peiliu krapščiau ledą ir pradūriau jame skylę. Nenorėjau, kad freonas nužudytų gyvūnus", – paaiškino jis.

Kai tame pačiame name atsirado laisvas vieno miegamojo butas, keliaujantį Cobaino muziejų pora perkraustė į jį. Nuoma mėnesiui buvo 50 dolerių didesnė, bet butas buvo erdvesnis ir tiesiai priešais Kurto užgrobtą namo garažą. Ten stovėjo darbastalis, ant kurio jis taisydavo savo jau sulaužytas gitaras ir pjaudavo medinius kaklelius toms, kurios dar laukė savo eilės. Per savaitę garažas prisipildė sulaužytų stiprintuvų, sudaužytų kolonėlių ir kitų „Nirvana" gastrolių liekanų.

Rugpjūčio viduryje Kurtas pirmą kartą ėmėsi ieškoti medicinos pagalbos dėl savo skrandžio būklės ir patarimo, kaip priaugti svorio. Liesumas virto tokia manija, kad jis prisipirko daugybę naktimis per televiziją reklamuojamų priemonių ir visas jas nesėkmingai išmėgino.

Jį apžiūrėjo Takomos Šv. Juozapo medicinos centro Valgymo sutrikimų centro gydytojas, bet nors atlikta daugybė tyrimų, jokios fizinės skrandžio skausmų priežasties nenustatyta. Vėliau tą vasarą Kurtą apžiūrėjo dar vienas specialistas, tačiau praėjus dešimčiai minučių po konsultacijai paskirto laiko grįžusi Tracy Kurtą rado namie. Jis pasiaiškino: „Jie norėjo paimti kraujo, o aš nekenčiu adatų, taigi dingau." Tracy žinojo, kad jis „siaubingai bijojo adatų". Bėdos dėl skrandžio tai praeidavo, tai vėl atsinaujindavo, daugybę naktų Kurtas ištisai vemdavo. Tracy buvo įsitikinusi, kad kaltinti reikėjo jo mitybą, kurią, nepaisant gydytojo patarimų, sudarė riebus ir keptas maistas. Kristas ir Chadas pritarė Tracy ir nuolat skatino Kurtą valgyti daržoves. Šios maisto klasės jis visuomet vengė. „Nevalgysiu nieko žalio", – paskelbė.

Pirmą rugsėjo savaitę grupė su prodiuseriu Steve'u Fisku nukeliavo į „Music Source" studiją įrašinėti EP, skirtą reklamuoti artėjančiam turui po Europą. Įrašai truko dvi dienas. Grupė buvo atsigavusi po Jasono netekties, nors tempas ir buvo sulėtėjęs dėl nuovargio po turo. „Jie turėjo tuos didelius „North" būgnus, – prisiminimuose pasakojo Fiskas, – ir didysis būgnas laikėsi tik todėl, kad buvo suklijuotas dviem lipnios juostos ritiniais, nes taip dažnai skildavo. Patys juokavo, kad tai „Laisvės varpo būgnas."

Jie įrašė penkis naujus Kurto kūrinius: „Been a son", „Stain", „Even in his youth", „Polly" ir „Token eastern song". Šių dainų kokybė atspindėjo milžinišką kokybinį Kurto, kaip dainų kūrėjo, augimo šuolį. Dauguma ankstyvųjų jo motyvų buvo paviršutiniškos tirados, tarsi paskaitos apie apgailėtiną visuomenės būklę, bet rašydamas dainą „Polly" Kurtas pasiėmė laikraščio iškarpą ir jos antraštei sukūrė jausmingą istoriją. Iš pradžių daina vadinosi „Hitchhiker" ir gimė iš tikro 1987 metų įvykio – jauna mergina buvo pagrobta, žiauriai išprievartauta ir kankinta litavimo lempa. Keista, bet daina parašyta žvelgiant nusikaltėlio akimis. Kurtas sugebėjo pagauti prievartavimo siaubą („leisk man pakirpti purvinus tavo sparnus") ir vis dėlto tuo pat metu subtiliai parodyti užpuoliko žmogiškumą („jai taip pat nuobodu, kaip ir man"). Literatūrinė dainos jėga

slypėjo dėmesyje vidiniam dialogui. Knygoje „Šaltu krauju" Trumanas Capote labai panašiai šiek tiek įsijautė į žudikų jausmus. Dainos tema ryškiai kontrastuoja su melodinga, lėta ir melancholiška – kaip ir „About a girl" – melodija. Ji tarsi sukurta netikėtai užklupti klausytoją ir priversti jį nežiniomis niūniuoti malonią melodiją apie siaubingą nusikaltimą. Dainą Kurtas baigė eilute, kuri galėtų tapti prievartautojo, aukos ar jo paties antkapio įrašu: „Mane stulbina instinkto valia." Po daugelio metų, pirmą kartą išvydęs „Nirvana" koncertą, Bobas Dylanas iš viso grupės dainų sąrašo „Polly" išrinko kaip drąsiausią Kurto dainą, paskatinusią apie Kurtą pasakyti: „Vaikis turi širdį."

Kitos tuo metu įrašytos dainos tokios pat įspūdingos. „Been a son" – daina apie tai, kaip Donui Cobainui būtų labiau patikę, jei berniuku būtų gimusi Kurto sesuo. Ir „Even in his youth", ir „Stain" – taip pat autobiografinės dainos apie Doną, pasakojančios apie atstumto Kurto jausmus. Dainoje „Even in his youth" Kurtas rašo, kaip „tėtis gėdijosi, kad yra niekas", o pasak „Stain" žodžių, Kurto „netikęs būdas", jis esąs „šeimos gėda". Atmesti galima tik „Token eastern song" – ji apie negalėjimą rašyti. Iš esmės tai daina paverstas neišsiųstas Kurto motinos gimtadieniui parašytas laiškas.

Šios dainos yra ir sudėtingiausi Kurto iki tolei parašyti muzikos kūriniai su išplėtotais ir įvairiais rifais. „Norime rimto roko skambesio", – Fiskui išsakė savo troškimą Kurtas, ir jiems tai pavyko. Kai jie klausėsi įrašo, Kurtas susijaudinęs paskelbė: „Esame didelėje studijoje, mūsų garsus būgnų skambesys vertas keturiasdešimtuko." Grupė paklausė, ar negalėtų šito atšvęsti šokinėdami ant stalų. „Viskas atrodė puiku ir kažkaip reikšminga, tikrai verta atšvęsti", – prisiminimais dalijosi Fiskas. Jis irgi prisidėjo prie užsiropštusių ant stalų, iš džiaugsmo strykčiojančių Kurto, Kristo ir Chado.

Kiek vėliau tą rugpjūtį Kurtas su Marku Laneganu iš „Screaming Trees" įkūrė grupės atšaką. Bosine gitara grojo Kristas, būgnais – „Trees" būgnininkas Markas Pickerelis. Nors daugiausia kartu praleisto laiko Kurtas ir Laneganas kalbėdavosi apie savo meilę Leadbelly'ui, jie jau kelis mėnesius kartu rašė dainas. Grupė keletą kartų parepeta-

vo Sietle, „Nirvana“ išsinuomotoje repeticijų vietoje virš „Continental Trailways“ autobusų stoties. „Pirmoji mūsų repeticija turbūt buvo skirta vien tik Leadbelly'ui, – prisiminė Pickerelis. – Markas su Kurtu atsinešė Leadbelly'o įrašų ir mes klausėmės jų per tokį mažą nešiojamą kasetinį magnetofoną.“ Naująją grupę Kurtas ir Kristas norėjo pavadinti „Lithium“, o Pickerelis siūlė „The Jury“. Pastarąjį pavadinimą jie galiausiai ir pasirinko. Bet kai rugpjūčio 20 dieną grupė patraukė į studiją su prodiuseriu Endino, projektas nenusisekė. „Atrodė, tarsi tiek Markas, tiek Kurtas pernelyg gerbė vienas kitą ir niekatras negalėjo nurodinėti ar net siūlyti, ką reikėtų daryti, – sakė Pickerelis. – Nė vienas nenorėjo prisiimti sprendžiančiojo pareigų.“ Dainininkai negalėjo net nutarti, katras dainuos kurią dainą. Galų gale jie įrašė vien tik Leadbelly'o dainas: „Ain't it a shame“, „Gray goose“ ir „Where did you sleep last night?“, bet įrašų niekuomet nebaigė. Kurto dėmesį išblaškė kitas su „Nirvana“ nesusijęs projektas – jis trumpam išvyko į Portlandą su Dylano Carlsono grupe „Earth“ pagroti studijoje.

Paskui „Nirvana“ turėjo grįžti į kelią ir sugroti atšauktus dviejų savaičių koncertus Vidurio Vakaruose. Didelei jų nuostabai, per šią išvyką klausytojų susirinkdavo kiek daugiau ir entuziastingesnių. Dainas iš „Bleach“ pradėjo transliuoti koledžų radijo stotys, į kai kuriuos pasirodymus susirinkdavo net po 200, rodos, dainas mokančių gerbėjų. Jie pardavė daug marškinėlių ir pirmą kartą grupės istorijoje iš tikrųjų uždirbo pinigų. Parvykę į Sietlą, vaikinai suskaičiavo pajamas, išlaidas ir namo iškeliavo su keliais šimtais dolerių viršaus. Rodydamas savo uždarbį Tracy, Kurtas atrodė nustebęs, it uždirbti 300 dolerių būtų atlyginę už visus tuos metus, kai ji išlaikė jį.

Tą vasarą „Sub Pop“ suplanavo pirmąjį „Nirvana“ turą po Europą. Jungtinėje Karalystėje „Bleach“ sulaukė pagyrų kupinų atsiliepimų. Kurtui dar niekuomet nebuvo tekę lankytis užsienyje ir jis buvo įsitikinęs, kad Europoje grupės lauks didesnė sėkmė. Tracy jis pažadėjo namo grįžti užsidirbęs tūkstančius dolerių ir atsiųsti atviruką iš kiekvienos aplankytos šalies.

11 SALDAINIAI, ŠUNIUKAI, MEILĖ

LONDONAS, ANGLIJA
1989 METŲ SPALIS–1990 METŲ GEGUŽĖ

Parduotuvėje šalia jūsų:
„Nirvana". Gėlės. Kvepalai. Saldainiai. Šuniukai. Meilė.
Iš įsivaizduotos antrojo „Nirvana" albumo reklamos

1989 metų spalio 20 dieną Kurtas atvyko į Londoną. Iki pirmojo koncerto jis turėjo tris laisvas dienas ir norėjo apsilankyti Britų muziejuje, bet pasijuto taip prastai, kad pasitenkino nusifotografavęs prie jo durų. Grupės draugai tyrinėjo Britanijos aludes, o Kurtas, kuris tuo metu dėl skrandžio bėdų negėrė ir nerūkė žolės, liko viešbutyje kamuojamas besikartojančio bronchito. Bandydamas išsigydyti jis kumščiu daužė sau krūtinę manydamas, kad smūgiai atpalaiduos skreplius.

Po Europą grupė keliavo su „Tad", dar viena „Sub Pop" grupe, vadovaujama Tado Doyle'o, 300 svarų buvusio mėsininko iš Aidaho. Dėl tamsaus ir sunkaus abiejų grupių skambesio ir nenormalaus Tado nutukimo gudragalvis Jungtinės Karalystės koncertų rengėjas vieną jų koncertą paskelbė kaip „sunkesnį nei dangus"*. Žodžių žaismas virto oficialiu turo pavadinimu ir atsidūrė plakatuose ir laikraščių skelbimuose. Tai buvo tinkamas abiejų grupių garsinės atakos apibendrinimas: jei jūsų nepavergs garso stiprumas, „Nirvana" dainai „Downer" ir „Tad" dainai „Cyanide bath" tai tikrai pavyks. Norėdami pademonstruoti broliškumą, jie planavo dalytis pirmąją antraštės eilutę ir pakaitomis apšildyti vieni kitus.

Kurtas Europoje tikėjosi atrasti sėkmę ir turtus, o sulaukė mažo biudžeto turo, kurio metu grupė per 42 dienas turėjo sugroti 37 kon-

---

* „Heavier than heaven".

certus devyniose skirtingose šalyse. Toks maršrutas buvo įmanomas tik važiuojant ištisas naktis. „Sub Pop" jiems išnuomota transporto priemonė buvo mažas dešimties vietų „Fiat" autobusiukas, į kurį turėjo tilpti jų įranga, su grupe susijusios prekės, trys „Nirvana", keturi „Tad" ir du nauji komandos nariai. Turint galvoje Tado apimtis, Kristo ūgį ir tai, kad „Tad" būgnininkas autobusiuke primygtinai norėdavo stovėti, kasdienis jo pakrovimas galėdavo užtrukti valandą ir primindavo brolių Marxų numerį. Be to, dėl galybės virškinamojo trakto bėdų kasdien prieš išvykdamas Tadas Doyle'as beveik kaip pagal ritualą vemdavo. Šis negalavimas buvo toks reguliarus, kad jį būtų buvę galima įtraukti į turo tvarkaraštį: „10 val. ryto – pakrauti autobusiuką; 10 val. 10 min. – Tadas vemia."

Tado vidaus organų darbas Kurtą užbūrė. Jis pats kentėjo skrandžio skausmus, bet vemdavo tik tulžimi ar krauju. Tado vėmalai, pasak Kurto, priminė meno kūrinį. „Prieš Tadui lipant į autobusiuką, Kurtas atkišdavo tokį plastikinį dubenį, – pasakojo „Tad" narys Kurtas Danielsonas. – Jis kantriai stovėdavo laikydamas tą plastikinį puodą, o akyse žaisdavo pasigėrėjimo kibirkštėlės. Jis su lūkesčiu pažvelgdavo į Tadą ir galiausiai šis išvemdavo didingą, spalvingą srovę, Kurtas viską pagaudavo. Niekam daugiau dubens palaikyti netekdavo, tai buvo Kurto darbas ir malonumas." Tadą taip pat dažnai ištikdavo „tualetinės avarijos" ir dėl jų dažnai reikėdavo sustoti šalikelėje. Eismo kryptis skiriančioje juostoje besilengvinančio 300 svarų vyruko vaizdas vairuotojus anglus išties stulbino. Kai kuriais atžvilgiais Tado virškinimo sistema tą rudenį virto Kurto mūza: apie Doyle'o vaistus nuo viduriavimo jis parašė dainą „Imodium".

Šalinimas išliko vyraujanti tema ir grupei tyrinėjant nešlovingai pagarsėjusį Hamburgo raudonųjų žibintų kvartalą ir pornografijos parduotuves. Kurtas pats kūrė šiokią tokią mėgėjišką pornografiją – jis keletą kartų fotografavo Tracy pasturgalį. Įprastinė pornografija jam atrodė seksistinė, bet nuo normų nukrypusi pornografija jį žavėjo taip, kaip antropologą žavėtų neatrastos gentys. Jį ypač pavergė žurnalai, vaizduojantys tai, ką jis apibūdino kaip „šūdų meilę" – seksualinį fe-

tišą, formaliau vadinamą skatofilija. „Kurtą žavėjo viskas, kas ne taip. Visokios anomalijos, bet kas psichologiškai keisto ar neįprasto, fiziškai ar socialiai savotiško, – pastebėjo Danielsonas. – Jei kūno funkcijos buvo to dalimi, tuo geriau. Užuot gėręs ar rūkęs žolę jis svaigindavosi stebėdamas aplinkui atsiskleidžiančius keistus, savotiškus žmonių būdo bruožus." Pornografijai pirkti Kurtas neturėjo pinigų, bet Tadas nusipirko vieną žurnalą su Cicciolinos, sekso pramonės žvaigždės, tarptautinio dėmesio sulaukusios po sėkmingų rinkimų į Italijos parlamentą, nuotraukomis. Vienoje iliustracijoje Cicciolina lipa iš limuzino šlapindamasi vyriškiui į burną. Kiekvieną rytą „Fiat" autobusiuke Tadas išsitraukdavo žurnalą, paskelbdavo: „biblioteka atidaryta", ir trokštamasis žurnalas imdavo eiti iš rankų į rankas.

Šios paaugliškos kvailionės buvo vienintelė varginančio, demoralizuojančio turo pramoga. „Nuvažiavome į Paryžių, bet neturėjome laiko apžiūrėti Eifelio bokštą", – prisiminė Chadas. Kurtas tvirtino, kad jų turo tvarkaraštis atrodė sukurtas specialiai tam, kad fiziškai ir psichologiškai juos palaužtų. Karštligiška skuba ėmė veikti jų pasirodymus: kartais jie grodavo itin gerai (kaip Noridže, kur įsišėlusi minia iškvietė juos biso), o kartais visiškai sugniuždavo (kaip Berlyne, kur Kurtas savo gitarą sudaužė grupei sugrojus šešias dainas). „Jie grodavo arba išskirtinai puikiai, arba visiškai baisiai, – prisiminė turo vadybininkas Alexas MacLeodas. – Bet net grodami baisiai jie turėjo jėgos." Klausytojai juos pasitikdavo entuziastingai ir mokėjo jų dainas, o į daugelį koncertų bilietai būdavo išpirkti – „Nirvana" tai buvo pirmiena. Bet vietose, kuriose jie grodavo, žmonių tilpdavo nedaug, tad nė viena grupė daug neuždirbdavo.

Tačiau spaudos atsiliepimų jie sulaukė daug, o kartu su įtakingo radijo laidų vedėjo Johno Peelo nuolat transliuojamomis jų dainomis tai išstūmė albumą „Bleach" į pirmą Jungtinės Karalystės populiariausių albumų dešimtuką. Viešėdama Berlyne, „Nirvana" pirmąkart atsidūrė žurnalo viršelyje – namie, Sietle leidžiamame „The Rocket". Rašytojui Nilsui Bernsteinui Kurtas pasakė, kad tuo metu didžiausią įtaką jam

darė „gražučių mergaičių grupės“, tokios kaip „Shonen Knife“, „Pixies“ ir „The Vaselines“, naujausia ir didžiausia jo meilė. Jis taip pat kalbėjo apie naujamadiškos Sietlo publikos nusistatymą prieš „Nirvana“: „Jaučiuosi, lyg mus būtų paženklinę kaip neraštingus, pusseseres dulkinančius kaimo vaikigalius, neturinčius jokio supratimo, kas vyksta. Tai visiškai netiesa.“

Nors Kurtas galų gale grojo jį garbinančiai publikai, jį užplūdo siaubinga melancholija. Retsykiais, kai jie galėdavo sau leisti apsistoti viešbutyje, jis dažnai įsikurdavo viename kambaryje su Kurtu Danielsonu ir abu visą naktį gulėdavo tamsiame kambaryje atmerktomis akimis, spoksodavo į lubas ir kalbėdavosi apie tai, kas atvedė juos į „Fiat“ autobusiuko pragarą. Kurtas pasakodavo fantastiškas istorijas apie savo ankstyvą jaunystę: apie Storulį, Aberdyno kalėjimą ir keistą Dylano Carlsono iš scientologijos ir satanizmo mišinio sukurtą religiją. Bet keisčiausios jo pasakotos istorijos buvo apie šeimą: apie Doną ir Wendy, šautuvus upėje ir jo motiną kabinančius draugus iš vidurinės mokyklos. Vieną neramią naktį Kurtas prisipažino norįs atsidurti namie. „Namo grįžti norėjau nuo pat pirmos šio turo savaitės, – pasakė jis gulėdamas viešbučio lovoje. – Žinai, *galėčiau*. Norėdamas pas mamą galėčiau grįžti dabar pat – ji *leistų*. Atsiųstų man pinigų parvažiuoti.“ Jo balsas užlūžo lyg sakant nuodugniai apgalvotą melą. „Žinai, ji mane *priimtų*.“

Po kelių dienų Romoje Kurtas palūžo scenoje. „Tad“ grojo pirmi ir minią užvedė skanduodami „Velniop popiežių“ – ši skanduotė tarp Italijos pankų visuomet turėdavo pasisekimą. Ant scenos užkopus „Nirvana“, į išparduotą koncertą susirinkę klausytojai jau buvo įsišėlę. Bet bėdos su garso sistema Kurtą įsiutino, pagrojęs 40 minučių jis užlipo ant 30 pėdų aukščio garsiakalbių krūvos ir miniai suriko: „Aš nusižudysiu!“ Niekas iš ten buvusių, net Kristas, Chadas ar į šį pasirodymą atvykę Ponemanas su Pavittu nežinojo, kaip tai suprasti. Nežinojo nė pats Kurtas, staiga atsidūręs prieš laužyta anglų kalba „šok“ staugiančią minią. Kurtas vis dar brązgino gitarą – kiti grupės nariai liovėsi groję, žiūrėjo į jį, o jis atrodė nežinąs, kaip elgtis toliau. „Jei būtų nušokęs, būtų nusilaužęs sprandą, akimirką jis tai suvokė“, – prisiminė

Danielsonas. Galiausiai Kurtas nusiropštė žemyn, bet susijaudinimas dar nebuvo praėjęs. Užkulisiuose koncerto rengėjas pasiskundė, kad sugedo mikrofonas. Turo vadybininkas MacLeodas tuo suabejojo: juk mikrofonas veikia kuo puikiausiai – jie vargiai galėjo sau leisti jį pakeisti. Kurtas pagriebė mikrofoną, apsuko jį kaip Rogeris Daltry ir trenkė į grindis. „Štai, *dabar* jis sugedęs", – pareiškė jis droždamas šalin.

Kurtas atsigavo tiek, kad Europoje sugrotų dar penkis koncertus, ir turas baigėsi Londone dar vienu „Lamefest". Į šį paskutinį pasirodymą Kurtas sudėjo visas jėgas ir šokinėjo ant scenos, kol iki kraujo nusimušė kelius. Bet psichologiškai turas Kurtui baigėsi Romoje. Jis nebeturėjo nė vieno gitaristo, kurį galėtų išmesti, taigi šįsyk iš esmės atleido įrašų kompaniją. Pavittas ir Ponemanas atskrido į Romą, ir Kurtas negalėjo liautis lyginęs prabangios jų kelionės su sąlygomis autobusiuke. Nors „Nirvana" ir „Sub Pop" žemyn besiritanti santuoka truks dar metus, Kurtas šitą naštą emociškai jau nusimetė.

Kai ankstyvą gruodį „Nirvana" grįžo į Ameriką, Kristas ir Shelli paskelbė susižadėję. Vestuvės įvyko Naujųjų metų išvakarėse jų namuose Takomoje. Kurtas su Tracy jose dalyvavo, nors trisdešimties minučių kelionė iš Olimpijos į Takomą buvo vienos iš prasčiausių jų santykių akimirkų. Tracy negalėjo švęsti Shelli sutuoktuvių, pokalbyje su Kurtu neiškėlusi įsipareigojimų temos, nors ir žinojo, kad tai suteiks jai skausmo. Turo po Europą metu Kristas dažnai skambindavo Shelli, o Tracy iš Kurto tik retsykiais sulaukdavo atviruko, nors ant vieno iš jų dvidešimt kartų buvo užrašyta „Aš tave myliu". Bet važiuojant į Takomą jis apie santuoką prabilo tik juokaudamas, kad ji ištekės už ko nors kito. „Vis dar norėčiau su tavimi mylėtis, nes tai man tikrai patinka", – pareiškė jis Tracy manydamas, kad sako komplimentą. Per vestuves Kurtas ilgiausią vakaro dalį praleido vienas ant stogo, girtas sutikdamas Naujuosius metus, kas jam nebuvo būdinga.

Per tas Kalėdas Kurtas ir Tracy atšventė beveik trejus buvimo kartu metus. Vargiai galėdamas įpirkti, Kurtas padovanojo jai 100 dolerių kainavusį iliustruotą didelio formato leidinį „Roko menas". Pašaliniams

jiedu atrodė glaudi pora, bet Kurto viduje kažkas pasikeitė, ir jie abu tai suprato. Grįžęs iš turų jis sugaišdavo daugiau laiko, kad jai prisigerintų, o kontrastas tarp buvimo kartu ir atskirai mėgino jos kantrybę. Tracy jautė, kad dėl Kurto kovoja su visu pasauliu ir kovą pralaimi.

Iš dalies taip ir buvo. „Nirvana" reikalai gerėjo, grupė jam teikdavo vis daugiau savigarbos ir finansinės atramos, kurią anksčiau duodavo ji. 1990 metų pradžioje Kurtas kiekvieną dieną turėjo su grupe susijusių reikalų ir Tracy žinojo, kad verčiau neklausti, kelinta vieta, palyginti su jais, tenka jai. Bet, tiesą sakant, ji taip pat nuo jo tolo. Tracy buvo rami mergina, o Kurtas darėsi vis keistesnis ir keistesnis, ir ji klausė savęs, kuo visa tai gali baigtis. Vienas to vasario įrašas – pusiau fantazija, pusiau realybė – Kurto dienoraštyje būtų privertęs nerimauti bet kurią mylimąją: „Esu vyriškosios lyties, 23 metų amžiaus ir laktuoju. Mano krūtys dar niekuomet nebuvo tokios jautrios, net tuomet, kai spenelius užsukdavo mokyklos peštukai. Nesimasturbavau ištisus mėnesius, nes praradau vaizduotę. Užmerkiu akis ir regiu tėvą, mažas mergaites, vokiečių aviganius, televizijos naujienų pranešėjus, bet nematau jokių geidulingų, pūstalūpių, nuogų, seksualių ekstazės virpinamų katyčių. Regiu driežus ir kūdikius su plaukmenimis." Šis ir kiti panašūs įrašai vertė Tracy jaudintis dėl jo psichikos būklės.

Kurtas niekuomet gerai nemiegodavo. Naktimis griežтаvo dantimis ir skundėsi besikartojančiais košmarais. „Nuo pat tada, kai save prisiminė, jis sapnuodavo jį nužudyti bandančius žmones, – prisiminė Tracy. – Tuose sapnuose bandydavo nuo jų gintis beisbolo lazda, jį persekiodavo peiliais ginkluoti žmonės ar vampyrai." Kai Kurtas atsibusdavo, kartais su ašaromis akyse, Tracy jį guosdavo taip, kaip motina ramintų mažą berniuką: laikydavo jį glėbyje ir glostydavo plaukus. Ji visuomet buvo pasirengusi padėti ir niekuomet neketino Kurto palikti. Vis dėlto jis gulėdavo permirkęs prakaitu ir žiūrėdavo į lubas. „Jis nuolat tai sapnuodavo." Ji nerimavo dėl to, kaip jis ramino save turo metu.

Dieną išoriškai atrodydavo, kad Kurtui viskas gerai. Jis niekuomet nekalbėdavo apie košmarus ir atrodydavo, kad sapnuoja ir svajoja tik apie grupę. Metus „Nirvana" pradėjo trumpa sesija studijoje ir įrašė dai-

ną „Sappy". Jau turo po Europą metu jie pradėjo kalbėti apie naujo albumo išleidimą iki kitos vasaros. Pirmą kartą savo karjeroje Kurtas nebuvo vienintele nauja įrašą forsuojančia jėga – dabar „Sub Pop", spauda, koledžo radijo stotis ir net augančios gerbėjų gretos maldavo jį naujų muzikos kūrinių. Jis vis dar rašė it pamišęs, o dainos vis gerėjo. Į šalia esantį butą įsikrausčiusi Nikki McClure nuolat girdėdavo, kaip už sienos Cobainas ištisai groja gitara. Vieną tos žiemos popietę ji nugirdo iš orlaidės sklindančią nuostabią melodiją. Jis vis pradėdavo groti ir sustodavo, tarsi dėliodamas ją nata po natos. Tą vakarą ji nustatė „KAOS" radijo stotį ir išgirdo, kaip Kurtas eteryje gyvai groja tą dieną repetuotą dainą.

1990 metų sausio 19 dieną „Nirvana" Olimpijoje sugrojo dar vieną – tik šįsyk dėl kitokių priežasčių – į istorijos knygas pateksiantį pasirodymą. Koncertas įvyko vienkiemyje už miesto. „Nirvana" pasirodė kartu su „Melvins" ir „Beat Happening". Kurdamas kostiumą Kurtas dirbtiniu krauju ant rankų nusipiešė adatų žymes. Jis nebuvo tikras, kaip narkomanai atrodo, taigi žymes perdėjo ir tapo panašesnis į zombį iš Edo Woodo filmo. „Jis vilkėjo marškinėlius trumpomis rankovėmis ir ant abiejų rankų nuo riešų iki rankovių apačios švietė tos mėlynės, – pasakojo Garthas Reevesas. – Atrodė taip, lyg būtų sirgęs kažkokia liga." Vis dėlto Kurto mėginimas pajuokauti turėjo nenumatytų padarinių: daugelis žiūrovų parodijos nesuprato ir pradėjo sklisti gandai, kad jis *iš tikrųjų* narkomanas. Kad ir kaip ten būtų buvę, pasirodymas ženklino tam tikrą takoskyrą: nors „Melvins" buvo pagrindinė grupė, „Nirvana" dabar buvo populiaresni nei jų mokytojai. Savo pasirodymą „Melvins" baigė Neilo Youngo daina „Rockin' in the free world". Kurtas stovėjo pirmoje eilėje ir kartu su kitais klausytojais kumščiavo orą, bet vis dėlto negalėjo nepastebėti, kad trečdalis žmonių išėjo pasibaigus „Nirvana" pasirodymui.

Kitą vakarą nutiko dar labiau pritrenkiantis įvykis. „Melvins" ir „Nirvana" grojo Takomos salėje, vadinamoje „Legends". Bilietai į koncertą buvo išparduoti ir „Nirvana" tą dieną uždirbo 500 dolerių. Iki tolei tai buvo vienas iš didžiausių jų uždarbių. Šimtas žmonių nardė nuo scenos ir kėlė chaosą. Bene labiausiai siautėjo „Mudhoney" narys Mattas Lukinas, kuris, pasinaudojęs leidimu įeiti į užkulisius, išeidavo į sceną,

o tada galva pirmyn nerdavo į minią. „Nirvana“ pasirodymą tris kartus teko nutraukti ir skirti susimušusius Lukiną ir apsaugininkus. „Jis mūsų draugas“, – kartojo Kurtas apsaugininkams susirūpinusiu ir susigėdusiu balsu. Baigiantis „Nirvana“ pasirodymui, per kurį jie sugrojo ir dalį „Lynyrd Skynyrd“ dainos „Sweet home Alabama“, priešais grupę stovėjo penki apsaugos darbuotojai. Kurtui tai neatrodė keista, bet jis tikrai apstulbo išvydęs „Mudhoney“ dainininką Marką Armą, stovėjusį scenos dešinėje ir per visą „Nirvana“ pasirodymą lingavusį galvą.

Markas Armas – tikrasis vardas Markas McLaughlinas – buvo visų pripažintas Sietlo pankroko scenos madų kūrėjas. Pavittas ir Ponemanas iš grandžo susikrovė kapitalą, o šį muzikinį stilių iš esmės išrado ir devintojo dešimtmečio pradžioje rašydamas vienam Sietlo fanzinui net sugalvojo grandžo terminą Armas su savo grupe „Mudhoney“ ir ankstesne grupe „Green Rover“. Armas buvo sumanus, sarkastiškas, talentingas, plačiai pagarsėjęs vakarėlių pomėgiu ir skleidė tokį pasitikėjimą savimi, kad žmonės manė, jog jam skirta tapti žvaigžde. Trumpai tariant, jis įkūnijo viską, kuo savimi nepasitikintis vaikis iš Aberdyno manė niekuomet netapsiąs. Pamatyti, kaip Armas atėjo į tavo koncertą ir juo mėgavosi, buvo tas pats, kas išvysti, kaip į tavo vestuves atėjo ir visą naktį jose prašoko Jacqueline Kennedy Onassis. Visiems buvo akivaizdu, kad Kurtas Armą garbino, bet aiškiausiai tai matė Buzzas Osborne’as, stebintis, kaip buvęs jo globotinis žengia į priekį.

Kurtas pabandė užmegzti su Armu draugystę, tik ne itin sėkmingai. Būdamas Sietle jis dažnai užsukdavo į Armo butą. Armo pankroko singlų kolekcija – pagrindinis užimamos padėties jų aplinkoje simbolis – Kurtą baugino. „Marką jis akivaizdžiai garbino, – prisiminė Carrie Montgomery, Armo draugė. – Žinoma, Markui tai ypatingo įspūdžio nedarė.“ Tuo metu „Sub Pop“ pirmenybę vis dar teikė „Mudhoney“, Šiaurės Vakarų muzikos karaliams. Jais domėjosi ir didelės įrašų kompanijos, bet dėl Armo draugystės su Pavittu jie įsipareigojo likti su „Sub Pop“.

Tačiau 1990 metais net šiai „Mudhoney“ draugystei atėjo išbandymų metas. Finansinės „Sub Pop“ bėdos grasino kompaniją, o kartu su ja ir

visas nuo jos priklausančias grupes nugramzdinti į dugną. Nors „Tad“, „Nirvana“ ir „Mudhoney“ įrašai nuolat turėjo paklausą, pardavimų nė iš tolo neužteko plačiai užsuktai Pavitto ir Ponemano veiklai finansuoti. „Sub Pop“ net paprašė paskolinti pusę pirmojo avanso, kurį gavome už europinį turą“, – prisiminė „Mudhoney“ muzikantas Steve'as Turneris. Kompanijai taip trūko lėšų, kad ji grupėms vietoj honoraro pasiūlė akcijų. „Mes paklausėme, koks tikslas? – prisiminė Mattas Lukinas. – Bankrutuosite per dvi savaites.“ Lukinui buvo ypač sunku matyti, kaip prastai „Sub Pop“ elgėsi su jo draugais iš „Nirvana“. „Mačiau, kaip ilgai Bruce'as žadėjo išleisti dar vieną jų įrašą ir vis jį atidėliodavo, – pasakojo Lukinas. – Juos padėjo ant galinės lentynėlės.“

Iš turo uždirbtus pinigus Kurtas greitai išleido. Tą pavasarį jie vėl pradėjo ieškoti darbo ir siuntinėjo ratu į „Daily Olympian“ skelbimus, siūlančius tokius darbus, kaip butų valymas ir šunidžių plovimas vietinėje veterinarijos klinikoje. Dėl šios darbo vietos Kurtas kreipėsi, bet jo kandidatūra buvo atmesta. Kartu su Kristu jie nutarė pradėti nuosavą valymo paslaugų verslą, kurį ketino pavadinti „Pine Tree Janitorial“. Tai buvo vienas iš daugelio Kurto greito praturtėjimo planų, jis net sukūrė jų naujam verslui skrajutę su į šluotas įsikabinusių savo ir Kristo nuotraukomis. Skelbimas piršo jų paslaugas: „Mes sąmoningai imamės nedaug biurų, kad valytume patys ir neskubėdami.“ Nors skrajutes iškabino visoje Olimpijoje, nė vienas klientas jų nenusamdė.

Nebūdamas užsiėmęs vadovaudamas „Pine Tree Janitorial“, Kurtas rašydavo dainas ir važinėdavo koncertuoti. Pirmą vasario savaitę jie su „Tad“ išvažiavo į sėkmingiausią tų metų turą po Vakarų pakrantę. Portlande ir San Franciske (jie grojo koncerte Valentino dienos proga, o skelbimas juos vadino „karštais vyrukais“) į jų koncertus atėjo daugybė entuziastingų klausytojų. Net ciniškame Holivude žmonės veržėsi į jų pasirodymą „Raji's“ klube. „Tą naktį jie pavergė Los Andželą, – prisiminė vietą užsakinėjęs Pleasantas Gehmanas. – Žmonės buvo baimingai apžavėti. Į klubą tilpo tik 200 žmonių, bet prisiekiu, tą vakarą jų susirinko 400.“ Los Andžele jie apsistojo pas grupės „L7“ narę Jennifer Finch. Vaikinų išvaizdą tuo metu ji apibūdino žodžiais: „Jie atrodė kaip jungti-

nis danų dogo ir pudelio cirko numeris: Chadas buvo smulkutis, užpakalį siekiančiais plaukais ir laukinėmis akimis; Kurtas buvo už jį kiek aukštesnis, bet jo plaukai buvo šiurkštūs ir ilgi; dar buvo Kristas, toks aukštas, kad norint į jį pasižiūrėti reikėdavo skausmingai užversti galvą."

Turo metu Kurtas taip pat vėl susitiko su senu bičiuliu Jesse Reedu, tuo laiku gyvenusiu netoli San Diego. Jie susitiko San Jisidro „McDonald's", pagarsėjusiame priešais jį įvykusiu kruvinu susišaudymu. Kurtas primygtinai pareikalavo įtraukti šią vietą į jų kelionės maršrutą. Jesse kartu su grupe nuvyko į koncertą Tichuanoje ir vėliau tą vakarą abu seni draugai atšventė išgerdami pusę galono svaigalų ir šniaukšdami metamfetaminą. Nepaisydamas nuolatinių skrandžio bėdų, 1990 metų pradžioje Kurtas vėl ėmė gerti ir, nors alkoholį vis dar vartojo retai, pradėjęs gerti prisigerdavo be saiko.

Po grįžimo į Olimpiją Kurtui liko tik trys savaitės iki išvykimo į kitą ilgą turą, kurio metu buvo numatyta stabtelti Viskonsine ir įrašyti „Bleach" tąsą. Kurtas ir Tracy stengėsi atgaivinti savo romantiškus santykius, bet juose akivaizdžiai matėsi įtampa. „Viešumoje jie beveik nebendraudavo", – prisiminė Slimas Moonas. Kurtas Slimui skundėsi, kad Tracy lytinių santykių norėdavo dažniau nei jis. Jai tai buvo santykių įtvirtinimo dalis, o jam tai reiškė emocinius įsipareigojimus, kurių daugiau nebegalėjo vykdyti.

Tą kovą vieną vakarą pas juos užsuko Damonas Romero ir jie išsinuomojo filmų – dažnas reiškinys namisėdai Kurtui. Kurtas išsirinko paskutinį Alexo Coxo filmą pavadinimu „Tiesiai į pragarą"*. Jame pagrindinius vaidmenis atliko Joe'us Strummeris ir Elvis Costello. Žiūrint filmą Romero parodė į aktorę ir pasakė: „Ei, štai mergina iš tos grupės Portlande." Romero rodė į Courtney Love. Nors kritikų atsiliepimai buvo negailestingi, Kurtui filmas patiko. „Jame buvo kaip tik tiek kičo, kad Kurtui jis patiktų", – prisiminė Romero.

Kovo 20 dieną grupė su keliais draugais įsėlino į klasę Evergrine nufilmuoti to, ką Kurtas įsivaizdavo tapsiant pirmu oficialiu jų vaizdo

---

* „Straight to hell".

įrašu. Kurto sumanymas buvo toks: grupė gros, o fone projektorius rodys jo iš televizijos įrašytas vinjetes. „Jis turėjo ištisas valandas to trenkto šlamšto, – prisiminė režisierius Jonas Snyderis. – Buvo įrašęs „Žvaigždžių paiešką“* su senu Donny'o ir Marie pasirodymu, „Fantazijų salos“** nuotrupų ir visas tas nesveikas vėlai naktį rodomas priklijuojamųjų nagų reklamas.“ Pirmai dainai – „School“ – grupė grojo, o už jų nugarų Donny ir Marie šoko čečiotką. „Big cheese“ fono vaizdams buvo parinktas nebylus filmas apie raganas, kurį Kurtas paprašė atsiųsti kartu su keliais jo „Super-8“ vaikystėje susuktais filmais. „Jis turėjo sulaužytų lėlių, degančių lėlių arba daiktų kaip iš „Žaislų istorijos“***, kur visos lėlės sujungtos ne taip, kaip turėtų būti“, – prisiminė Alexas Kostelnikas, dirbęs viena iš kamerų. Kurtas aptarė galimybę filmavimą pratęsti ir nuvažiuoti į Aberdyną pridėti daugiau medžiagos iš vaikystėje lankytų vietų. Kaip ir daugelis jo idėjų, ši niekuomet nebuvo įgyvendinta.

Po savaitės jie vėl susikrovė daiktus į autobusiuką ir patraukė į turą. Kurtui išeinant Tracy miegojo, bet jo dienoraštyje ji įrašė: „Sudie, Kurdtai. Gero turo ir puikių įrašų. Laikykis. Pasimatysim po septynių savaičių. Pasiilgsiu. Myliu, Tracy.“ Raštelis buvo mielas, bet net jos prieraišume galima įžvelgti pralaimėjimą. Net Tracy mylimojo vardą rašė kaip jo *alter ego* – Kurdtas. Savo Kurtą ji prarado.

Balandžio 2 dieną Čikagoje grupė pirmą sykį sugrojo „In bloom“. Po pasirodymo jie visą naktį važiavo į Madisone, Viskonsine, esančią „Smart Studios“ pas prodiuserį Butchą Vigą. Albumui įrašyti jie turėjo tik savaitę, bet Kurtas visiems priminė, kiek dainų savo pirmajam demonstraciniam įrašui jie suspėjo įrašyti per penkias valandas. Dauguma naujųjų dainų vis dar buvo embriono stadijos, bet Kurtas stengėsi šiam faktui neteikti reikšmės. Vis dėlto grupė tikėjo, kad Vigas, kuris buvo dirbęs su šimtais alternatyvųjį roką grojančių grupių, galės transformuoti jų sumanymus. Įspūdį grupei Vigas išties padarė. Pats būdamas

---

* „Star search“.

** „Fantasy island“.

*** „Toy story“.

būgnininkas, jis sugebėjo užfiksuoti tokį bangų skambesį, kokio, Kurto nuomone, jiems trūko.

Jie pašėlusiu tempu įrašė aštuonias dainas, kartu ir „Velvet Underground" dainos „Here she comes now" versiją, skirtą rinktiniam albumui. Vos per keletą dienų vaikinai įrašė penkias naujas dainas ir perkūrė dvi senas. Žinoma, Kurtas buvo nusivylęs, kad jie nenuveikė dar daugiau. Penkios iš „Smart Studios" įrašytų dainų galiausiai atsidurs jų albume „Nevermind".

Kurdamas naująsias dainas, Kurtas įkvėpimo sėmėsi iš savo gyvenimo emocinių gelmių ir rašė apie žmones, gyvenusius aplink jį. „In bloom" buvo vos užmaskuotas Dylano Carlsono portretas. „Pay to play" šaipėsi iš klubams įprastos tvarkos, kai norėdamos groti grupės turi susimokėti. Pati sudėtingiausia sesijos daina buvo „Breed": iš pradžių ji vadinosi „Imodium" ir pasakojo apie Tado vaistus nuo viduriavimo, vis dėlto „Smart Studios" įrašytoje versijoje su Tadu mažai kas asocijuojasi; Kurtas pavadinimą panaudojo užuominai apie byrėjimą iš burnos. Sudėtingesnė nei ankstesni Kurto rašiniai daina baigiasi eilute „pasakė ji" – tai leidžia suprasti, kad daina yra užrašytas pokalbis, ir prideda pasakojimui dar vieną sluoksnį, kurį reikia iššifruoti.

Kurtas sugalvojo albumui pavadinimą „Sheep". Tai buvo saviems skirtas pokštas apie mases, jo įsitikinimu, pirksiančias būsimą jo darbą. „Nes norite nenorėti; nes visi kiti nori", – užrašė jis netikroje „Sheep" reklamoje, skelbiančioje: „Te pasaulį valdo moterys. Jei nešiojate Kristų, pasidarykite abortą. Nužudykite didesnę ir mažesnę iš dviejų blogybių. Vokite „Sheep". Parduotuvėje šalia jūsų. Nirvana. Gėlės. Kvepalai. Saldainiai. Šuniukai. Meilė. Kartos vienybė. Ir tėvų nužudymas. Sheep". Maždaug tuo pat metu jis parašė dar vieną suklastotą grupės biografiją, kuri pasirodys keistai pranašinga su visais savo paaugliškais juokeliais. Grupę Kurtas aprašė kaip „triskart „Granny"*, populiariausių „Billboard" dainų sąrašo pirmoje vietoje išsilaikiusią 36 savaites iš

* Užuomina į „Grammy" apdovanojimus. *Granny* (angl.) – močiutė, senelė.

eilės, dukart pabuvojusią ant „Bowling stoned"* viršelio, „Thyme"** ir „Newsweak"*** pripažintą originaliausia, verčiančia mąstyti ir svarbiausia mūsų dešimtmečio grupe".

Praėjus kelioms valandoms po paskutinio miksavimo „Smart Studios" pabaigos jie grįžo į kelią ir Vigas originalą išsiuntė „Sub Pop", nors grupė smarkiai abejojo, ar nori, kad kompanija įrašą išleistų. Po dviejų savaičių Kurtas paskambino Tracy iš Masačusetso ir užsimezgė ilgas pokalbis telefonu. Jie abu žinojo, kad šis pokalbis artėja, bet ji tikėjosi jį atidėti ar jo išvengti. Kurtas merginai pasakė, kad jų santykiai nesusiklostė ir kad galbūt jie nebeturėtų kartu gyventi. Tai nebuvo visiškas santykių nutraukimas – susidoroti su konfliktine situacija Kurtas pasitelkdavo atvirumą. „Jis manė, kad galbūt kurį laiką turėtume pagyventi atskirai, nes mums reikėjo didesnio buto", – prisiminė Tracy. Kurto pasiūlymas pagardintas „galbūt" ir atmieštas patikinimu, kad „net jei kartu negyvensime, vis vien susitikinėsime". Bet jie abu žinojo, kad viskas baigta.

Kitą mėnesį kelyje Kurtas miegojo su kita jauna moterimi. Tai buvo vienintelis grupės paliudytas neištikimybės atvejis. Bet seksas buvo prastas ir Kurtas nekentė savęs už parodytą silpnumą. Grįžęs jis apie tai papasakojo Tracy. Per praėjusius metus Kurtas turėjo daugybę progų būti neištikimas ir šio vienintelio ištikimybės sulaužymo atvejis veikiausiai rodo jo mėginimą emociškai nuo jos atitrūkti, suteikti priežastį jo nekęsti, kas būtų palengvinę išsiskyrimą.

Kaip ir visi kiti „Nirvana" koncertiniai turai, atrodė, kad šis grupę – ir Kurtą – gniuždo. Balandžio pabaigoje pasirodymo „Pyramid Club" metu juos vėl užklupo bėdos dėl garso. Kurto nuotaika pasitaisė, kai minioje jis išvydo vieną žmogų, nenustygstantį vietoje net per ilgus instrumentų derinimus. Atpažinęs, kad tai Iggy Popas, jis negalėjo pa-

* Užuomina į žurnalą „Rolling Stone". *Bowling stoned* (angl.) – pažodžiui: žaisti boulingą apsinešus.

** Užuomina į žurnalą „Times". *Thyme* (angl.) – čiobrelis.

*** Užuomina į žurnalą „Newsweek". *Newsweak* (angl.) – pažodžiui: silpnos naujienos.

tikėti savo akimis. Bet pakylėjimas truko tiktai akimirką ir greitai virto sumišimu: Kurtas vilkėjo marškinėlius su Iggy'o Popo atvaizdu. Galbūt kiti žmonės ir būtų galėję šį sutapimą nuleisti juokais, bet Kurtui jis tapo roko žvaigždžių garbinimo, kurį jis žūtbūtinai stengėsi nuslėpti, įrodymu. Pasirodymą Cobainas baigė išvartydamas Chado būgnų komplektą.

Chadas turėjo atidžiai sekti Kurto nuotaikas, kad suprastų, kad šis gali mestis ant būgnų. Tai buvo kartu ir savęs baudimas, ir agresijos demonstravimas – Kurtas nebuvo patenkintas Chado grojimu. Bostone Kurtas į Chadą sviedė pilną vandens ąsotį ir šis praskriejo vos per kelis colius nuo būgnininko ausies.

Kai vėlyvą gegužę grupė pagaliau grįžo į Šiaurės Vakarus, beveik atrodė, kad nereikia nė sakyti, jog Chadui grupėje vietos nebėra. Žinoma, *nieko* ir nebuvo pasakyta. Po dviejų savaičių pažvelgęs pro savo namų Beinbridžo saloje langą, Channingas išvydo besiartinantį autobusiuką ir, it pasmerktas Ernesto Hemingway'aus apsakymo veikėjas, žinojo, kad artinasi galas. Jis iš tikrųjų nustebo, kad Kurtas net atvažiavo – tai liudijo, kaip labai Chadas Kurtui patiko, nors greitai jis pareikš, kad Chadas „prie grupės nepritapo". Daugelį naktų jie visi trys pramiegojo vienoje lovoje, Kristas viduryje, Kurtas ir Chadas jam iš šonų, kad visi galėtų dalytis ta pačia antklode. Kalbėjo Kristas. Kurtas vargiai išspaudė žodį ir kone visą pokalbį praspoksojo į žemę. Bet net Chadui pokalbis atnešė šiokio tokio palengvėjimo. „Trejus metus praleidau akis į akį su šiais vyrukais, – prisimindamas dėstė Chadas. – Kartu perėjome pragarą. Kartu išgyvenome visokio šūdo, mažus autobusiukus, grojimą be atlygio. Neturėjome didžiojo tėtušio, gelbstinčio mus pluoštu pinigų." Atsisveikindamas Kurtas Chadą apkabino. Chadas žinojo, kad seniau jie buvo draugai, bet taip pat suprato, kad draugystė baigėsi. „Sakydamas sudie žinojau, kad ilgai jų nebematysiu."

12 LABAI TAVE MYLIU

OLIMPIJA, VAŠINGTONAS
1990 METŲ GEGUŽĖ–GRUODIS

Taip labai tave myliu, kad man net bloga.
Iš dainos „Aneurysm“, 1990 metai

Išmetęs Chadą, Kurtas tą pačią savaitę išsiskyrė su Tracy. Tai irgi buvo šioks toks atleidimas ir su visais tokiais atsisveikinimais jis tvarkėsi prastai. Kurtas Tracy pareiškė, kad jie neturėtų kartu gyventi. Vis dėlto tai sakydamas jis neturėjo nei pinigų, nei – per savo letargiškumą – gebėjimo išsikraustyti. O kadangi visus savo pinigus Tracy išleido jų sąskaitoms apmokėti, ji irgi negalėjo sau leisti išsikraustyti. Jie ir toliau dalijosi butu, kol liepą mergina Takomoje susirado naują gyvenamąją vietą. Tuos tris mėnesius jie pragyveno skirtinguose pasauliuose – toje pačioje erdvėje, bet emociškai nuo vienas kito nutolę mylių mylias.

Jo pasaulis buvo išdavysčių pasauliu, nes pranešęs Tracy apie savo neištikimybę Teksase jis nepasirūpino jai papasakoti apie didesnę išdavystę – kad pamilo kitą moterį. Naujuoju jo troškimų objektu tapo dvidešimtmetė Olimpijoje gyvenusi muzikantė Tobi Vail. Kurtas Tobi pažinojo dvejus metus, bet iki 1990 metų pradžios neturėjo progų praleisti su ja visą vakarą. Kitą dieną Dylanui jis pasisakė sutikęs pirmą moterį, šalia kurios taip nervinosi, kad apsivėmė. Šią patirtį jis aprašė dainoje „Aneurysm“ su žodžiais: „Taip labai tave myliu, kad man net bloga.“ Nors trejais metais jaunesnė, ji buvo labiau išsilavinusi už Kurtą, ir jis valandų valandas klausydavosi, kaip Tobi ir jos draugė Kathleen Hanna plepa apie moterų diskriminaciją ir planus įkurti grupę pavadinimu „Bikini Kill“. Tobi leido nuosavą fanziną ir jo puslapiuose apraši

nėdama 1990 metų pankiško feminizmo modelį nukalė frazę „maišto mergina“. Visų pirma ji buvo būgnininkė, bet mokėjo groti ir gitara. Tobi turėjo didžiulę pankroko įrašų kolekciją ir, Kurto nuomone, buvo moteriškoji jo kopija. „Tiesiog niekuomet nebuvo sutikęs merginos, tiek žinančios apie muziką“, – prisiminė Slimas Moonas.

Vis dėlto, nors abudu domėjosi muzika, Kurtas susižavėjo moterimi, kuri niekuomet nebūtų galėjusi jo pamilti taip, kaip mylėjo Tracy, ir dar svarbiau – kuriai niekuomet jo nereikės. Tobi į santykius žiūrėjo atsainiau nei Kurtas; ji neieškojo vyro ir neketino motiniškai aplink jį šokinėti. „Tobi vaikinai buvo kaip madingi aksesuarai“, – pastebėjo Alice Wheeler. Kurtas ieškojo tokio šeimyniško artumo, kokio jam stigo nuo pat ankstyvos vaikystės, bet Tobi jo trokštamus tradicinius santykius atmetė kaip seksistinius.

Net žodis „mergina“ Olimpijos pankroko bendruomenėje, kur retas kuris narys prisipažindavo turįs porą, reiškė ką kita. Vyravo nuomonė, kad elgtis taip, lyg palaikytum pastovius santykius, reiškė priimti tradicinius elgsenos modelius visuomenės, nuo kurios visi į Olimpiją ir subėgo. „Olimpijoje niekas nesusitikinėdavo“, – pareiškė Dylanas. Pagal šias normas Kurto santykiai su Tracy buvo visiškai tradiciniai. Jo sąjunga su Tobi tokiems stereotipiniams vaidmenims nepaklus.

Santykiai užsimezgė paslapčia – pirmą kartą permiegojęs su Tobi, Kurtas vis dar gyveno su Tracy. Bet net Tracy išsikrausčius jų ryšys, regis, nepažengė toliau pokalbių kavinėse ir vienos kitos sekso nakties. Kurtas visą laiką liguistai apie ją galvodavo ir retai išeidavo iš buto bijodamas, kad Tobi gali paskambinti. Skambindavo ji retai. Jų santykius paprastai sudarė lankymasis koncertuose, darbas prie fanzino ar pokalbiai apie politiką. Jos nuomones Kurtas pradėjo interpretuoti savaip ir tai įkvėpė jį sudarinėti dalykų, kuriais tiki, ir įrašų, kuriuos turėtų perklausyti, sąrašus. Vieną šūkį Kurtas kartojo labai dažnai: „Pankrokas yra laisvė.“ Jis pradėjo kategoriškai tai dėstyti kiekviename interviu, nors niekuomet nepaaiškindavo, nuo ko stengėsi išsivaduoti. Šis šūkis virto mantra, skirta spręsti visiems gyvenimo prieštaravimams. Tobi manė, kad jis skamba puikiai.

Vis dėlto, nors Kurtas su Tobi intelektualiai buvo tarsi susilieję, daug kas Olimpijoje nežinojo, kad jie pora. „Visą jų susitikinėjimo laiką, – pasakė Slimas, – aš negalėjau suprasti, ar jie susitikinėja oficialiai. Galbūt jo išsiskyrimas su Tracy jai buvo kažkuo nepatogus, nes įstūmė Tobi į keblią padėtį. Nemanau, kad ji tikrai ketino ilgai su juo būti." Kurtas sužinojo, kad Tobi alergiška katėms, taigi į jo gyvulių ūkį paprastai kojos kelti negalėjo. Be to, dabar ten buvo purvina: Tracy išėjus visas butas ėmė panėšėti į šiukšlių krūvą – viena ant kitos sukrautos neplautos lėkštės, ant grindų išsidraikę nešvarūs drabužiai, ir visa tai savo pamišusiomis išluptomis akimis stebinčios suluošintos Kurto lėlės.

Po metų Kurtas pasiskųs, kad feministės jam atrodo grėsmingos. Bet pradėjusiam miegoti su Tobi jam priimti „maišto merginų" feminizmą buvo lengviau ir jis greitai pasinėrė į jį kaip į atrastą naują tikėjimą. Cicciolinos pornografiją skaitęs žmogus dabar vartojo tokius žodžius kaip „neapykanta moterims" ir kalbėjo apie priespaudos politiką. Savo dienoraštyje Kurtas pacitavo Tobi ir surašė dvi roko taisykles: „1. išmokti *negroti* savo instrumentu; 2. neskaudinti merginų šokant (ar bet kuriuo kitu metu)." „Išmokti *negroti*" buvo vienas iš daugelio Calvino Johnsono mokymų, kad muzikalumas visuomet užima antrą vietą po jausmų.

Kurtas Tobi pirmą kartą sutiko grojančią „Go Team", Olimpijos grupėje, kurios pagrindinis asmuo buvo Calvinas. Bet tuomet kone visa muzikinės Olimpijos scenos dalis sukosi apie Calviną. Trumpais, berniukiškai apkirptais plaukais ir polinkiu vilkėti baltus trumparankovius marškinėlius Johnsonas atrodė panašus į neklusnų laivyno rekrutą. Bet, kalbai pasisukus apie pankroką, jis, nors taip neatrodė, elgėsi kaip diktatorius ir strategijomis laviravo taip, kaip ką tik karūnuotas despotas kuria konstituciją. Jis vadovavo „Beat Happening", buvo „K Records" bendrasavininkiu, vedė „KAOS" radijo stoties laidas ir propagavo vietinius roko koncertus. Pasisakė už mažai technologišką, *indie* roko etiką ir Olimpiją valdė taip, kaip Buzzas Osborne'as vadovavo Greis Harbore. „Calvinas buvo labai nerokeriškas, – prisiminė Johnas Goodmansonas. – Juokas tas, kad jei grupėje turėjote boso gitaristą, ne-

galėjote priklausyti „K". Calvino sekėjai net turėjo savo vardą – „kalvinistai". Tobi buvo ne tik „kalvinistė", bet ir buvusi Johnsono mergina.

Kiekviename žingsnyje su Tobi Kurto savigarbai kildavo vis naujų iššūkių. Jam ir taip sunku buvo pritapti prie kosmopolitiško Sietlo muzikos pasaulio, net mažytėje Olimpijoje jis jautėsi lyg kokioje televizijos žaidimo „Rizika!"* pankroko versijoje – vienas netikslus atsakymas, ir jis bus nutrenktas atgal į Aberdyną. Vaikas, užaugęs su Sammy'o Hagaro marškinėliais, pamatė, kad, norėdamas apsaugoti savo tikrąją praeitį, turi nuolat slėptis po Kurdto asmenybe. Vieną retą atsivėrimo valandą tai jis pripažino dienoraštyje: „Viskas, ką darau, yra pernelyg apgalvotas ir neurasteniškas bandymas įrodyti kitiems, kad esu bent jau protingesnis ir kietesnis, nei jie mano." 1990 metais per spaudos konferenciją paprašytas pasakyti, kas jam daro įtaką, jis išvardijo visai kitokį muzikos sąrašą nei prieš metus. Cobainas suvokė elitaristinio pankroko pasaulio taisyklę: kuo nepopuliaresnės ir menkiau žinomos grupės vardą ištarsi, tuo didesnį įspūdį padarysi. Draugai vis labiau ėmė matyti jo asmenybės pasidalijimą: būdamas šalia Tobi Kurtas galėdavo kritikuoti grupę, kurią tą pat dieną buvo gynęs.

Tą vasarą ir Kristas, ir Kurtas skrupulingai daugino „Smart Studios" padarytų įrašų kasetes, bet pinigų joms siuntinėti „Touch and Go" nešvaistė. Kasetes jie išsiuntė „Columbia Records" ir „Warner Brothers". Po visų bėdų su „Sub Pop" Kurtas ir Kristas nutarė pasirašyti sutartį su viena iš didžiųjų įrašų kompanijų bent jau tam, kad jų įrašai būtų padoriai platinami. Tobi tai prilygo atsimetimui. Kurtas paskelbė, kad jos grupė niekuomet nepriklausys didelei įrašų kompanijai. Paveiktas jos nusistatymo, jis savo siekius priklausyti tokiai įrašų kompanijai sušvelnino ir interviu ėmusiems žurnalistams pasakė, kad „Nirvana" pasirašys sutartį su viena didžiųjų kompanijų, tada išgrynins avanso čekį, išsiskirstys, o paskui išleis albumą su „K". Tai buvo didinga fantazija ir, kaip daugelis kitų, liko tik jo galvoje, nes Kurtas net neketino elgtis taip kvailai, kad šlovę ir turtus matytų kaip savo ausis.

---

* „Jeopardy!"

Kurį laiką „Nirvana“ buvo įdarbinusi Tam Orhmund, paskui ėmė tvarkytis savarankiškai, vietoj užsakymų agento pasitelkė Michelle Vlasimsky. Daugumą finansinių reikalų tvarkė Kristas. Pasak jo paties, „buvau vienintelis vidurinę baigęs „Nirvana“ narys“. 1990 metų gegužę „Sub Pop“ nusiuntė grupei naują siūlomą kontraktą – jis buvo 30 puslapių ir kompanijai suteikė daug nedviprasmiškų teisių. Kurtas žinojo: šio dokumento pasirašyti nenori. Jis ir Kristas pagalbos nusprendė kreiptis į Susan Silver, gerbiamą „Soundgarden“ vadybininkę. Užmetusi akį į kontraktą, ji pasakė, kad jiems reikia teisininko.

Silver nustebino tai, kaip tvirtai jie buvo apssiprendę nebepriklausyti „Sub Pop“. Jie skundėsi, kad „Bleach“ visai nebuvo reklamuojamas, kompanija niekuomet jiems nepateikė ataskaitos, kiek albumo kopijų buvo parduota. Nors grupė vis dar neturėjo būgnininko, Kurtas pareiškė norįs stambaus kontrakto su galinga įrašų kompanija, kurią paremtų didelė korporacija. Toks pareiškimas Calvino teisme, visiškai priešingas daugumai Sietlo grupių, buvo pakankamas pagrindas būti viešai pakartam. Tai prieštaravo ir paties Kurto kalbai vos prieš tris savaites vykusioje spaudos konferencijoje. Balandžio 27 dieną į radijo stoties „WOZQ“ klausimą, ar grupė svarstanti galimybę priklausyti kuriai iš didžiųjų kompanijų, jis atsakė: „Visiškai nesidomime didžiosiomis kompanijomis. Mums patiktų, jei mūsų įrašai būtų geriau platinami, bet visa kita, kas vyksta didžiosiose kompanijose, tiesiog šlamštas.“

Tačiau po interviu išsiskyręs su Tracy Kurtas liko be labdarės ir jau sakė norįs „milijoninio sandorio“, tik galbūt dėl Tobi įtakos skelbė, kad net jei „Nirvana“ gautų savo didžiulį sandorį, jie vis dar į koncertinius „turus važinėtų autobusiuku“. Kurtas buvo girdėjęs apie vieną iš solidžiausių muzikos industrijos teisininkų Peterį Paterno ir paklausė Susan, ar ji negalėtų jų užtarti. „Rytoj keliauju į Los Andželą, – pasakė ji. – Jei atvažiuotumėte, kol ten būsiu, nusivesiu su juo susitikti.“ Kristas pažadėjo: „Išvažiuosime šiandien ir pasimatysime po poros dienų.“

Po dviejų dienų jie susitiko su Silver Los Andžele. Susan supažindino juos su plačiai žinomu agentu Donu Mulleriu, kai Paterno negalėjo savo dienotvarkėje rasti laiko susitikti, ji suvedė juos su teisininku

Alanu Mintzu. Jam vyrukai pasirodė „naivūs, bet ambicingi“. Mintzo sritis buvo naujos grupės, bet jis pamatė, kad net tarp pradedančių atlikėjų „jie neabejotinai buvo iš pačių nevalyviausių, kada nors įžengusių pro duris“. „Sub Pop“ taip pat bendravo su teisininkais ir stengėsi augantį gerą „Nirvana“ vardą panaudoti galingesnės kompanijos investicijoms pritraukti. Mintzas tai paminėjo grupei ir užsiminė, kad dėl to jie galėtų priversti „Sub Pop“ įrašus platinti pagal jų norus. Kurtas pasviro į priekį ir ryžtingai paprašė: „Ištraukit mane iš šitos kompanijos!“ Kurtas paskelbė norįs parduoti daugybę įrašų. Jų kasetė Mintzui padarė įspūdį, tad jis tą dieną pradėjo ieškoti sutarties.

Tai nebuvo sudėtinga. Net 1990 metų viduryje „Nirvana“, energingos gyvai grojančios grupės, reputacija ir „Bleach“ pasisekimas koledžų radijo stotyse jau buvo atkreipę atlikėjų paieškos agentų – darbuotojų, kuriuos kompanijos samdė sutartims su naujomis grupėmis sudaryti – dėmesį. Pirmasis jais susidomėjo „MCA“ dirbęs Bretas Hartmanas. Jis 1990 metų pradžioje apie kontraktą kalbėjosi su Ponemanu ir Pavittu. Supratęs, kad apie jo susidomėjimą grupei pranešta nebuvo, Bretas susirado Kurto namų telefono numerį ir paliko žinučių atsakiklyje.

Grįžę iš Los Andželo į Sietlą liepos 11 dieną Kristas ir Kurtas patraukė atgal į studiją įrašinėti singlo „Sliver“. Jis turėjo būti išleistas prieš kitą jų turą po Jungtinę Karalystę. Įrašui jie nusisamdė „Mudhoney“ būgnininką Daną Petersą, bet ir toliau rengė kitų būgnininkų perklausas. Ši sesija taps greičiausia jų įrašų sesija ir įvyks per grupės „Tad“ albumo įrašų pietų pertrauką. Tai buvo dar vienas Kurto kūrinys, kurio pavadinimas neturėjo jokių sąsajų su žodžiais, tačiau šįsyk pavadinimas buvo vienintelė dainos silpnybė: pats kūrinys buvo tiesmukas kūrybinis proveržis. Dainos temą Kurtui įkvėpė jo paties šeima – tai, ką jis pažinojo geriausiai. Visai kaip Richardas Pryoris, kuris savo karjeroje sunkiai skynėsi kelią, kol pradėjo pasakoti sąmojus apie savo vaikystę kekšyne, Kurtas galiausiai atrado savo unikalią išraišką rašydamas apie šeimą. Rašytojo dovaną jis aptiko beveik atsitiktinai.

„Sliver“ pasakoja apie seneliams atvežtą berniuką. Jis nenori, kad tėvai skirtųsi. Maldauja senelės parvežti jį namo, bet veltui. Vakarienei

valgo bulvių košę. Turi bėdų virškindamas mėsą. Važinėjasi dviračiu, bet tik susimuša pirštą. Bando žiūrėti televizorių, bet užmiega. Nepadailintas priedainis skelbia: „Senele, parvežk mane namo / Aš noriu būti vienas." Daina baigiasi berniukui atsibudus motinos glėbyje. „Ši tikriausiai tiesmukiausia mūsų kada nors įrašyta daina", – pasakė Kurtas „Melody Maker". Tai buvo ir viena iš pirmųjų dainų, kurioje „Nirvana" panaudojo kontrastinę dinamiką, vėliau tapsiančią grupės ženklu: posmai ramūs ir lėti, tik priedainis trenkia kaip griausminga muzikos siena. Po šio įrašo Kurtas buvo kamantinėjamas apie dainos prasmę: jam užteko įžūlumo pareikšti, kad ji nėra autobiografinė. Bet niekas, juo labiau Kurtą pažinoję žmonės tuo netikėjo: „Ji apie mažą berniuką, norintį gyventi namie su Mama, o ne su seneliais", – paaiškino jo sesuo Kim.

Rugpjūtį „Nirvana" patraukė į trumpą koncertinį turą po Vakarų pakrantę apšildyti „Sonic Youth". Šiame ture būgnininko pareigas laikinai ėjo Dale'as Croveris. Kurtui tai buvo galimybė susipažinti su „Sonic Youth" muzikantais Thurstonu Moore'u ir Kim Gordon, kuriems, jo nuomone, tik per plauką trūko iki karališkųjų asmenų. Pamačiusio, kad su juo elgiasi kaip su sau lygiu, Kurto savigarba išaugo. Abi grupės iškart susidraugavo, Moore'as ir Gordon davė jiems su verslu susijusių patarimų ir pasiūlė grupei apsvarstyti galimybę prisidėti prie jų reikalus tvarkančios kompanijos „Gold Mountain".

Jiems tikrai reikėjo pagalbos. Nors per turą ir gavo daug garbės, bet pinigų – mažai. Paskui „Sonic Youth" jie sekė savo mažuoju „Dodge" autobusiuku ir atrodė panašesni į žvaigždžių užkerėtus gerbėjus nei į pačias žvaigždes. Per koncertą Los Andžele „MCA" Bretas Hartmanas ir jo bosas Paulas Atkinsonas po grupės pasirodymo nuėjo į užkulisius jų aplankyti ir pamatė, kaip Kristas ir Kurtas patys pakuojasi savo įrangą: jie buvo pernelyg neturtingi, kad galėtų sau leisti turėti ir vežiotis pagalbinių darbininkų. Atkinsonas pakvietė juos apsilankyti „MCA", bet Kristas pasakė, kad jiems reikia važiuoti: jis turįs spėti į darbą. Pokalbis baigėsi, kai Kristas pasiskubino pardavinėti marškinėlių – kad galėtų išvažiuoti, jiems reikėjo pinigų degalams.

Turui pasiekus Šiaurės Vakarus, susidomėjimas vietos berniukais buvo daug didesnis nei „Sonic Youth". Portlande ir Sietle jie buvo bejsiplieskiančios žvaigždės: po kiekvieno koncerto liaupses jiems giedojo vis daugiau gerbėjų. Vis dėlto atrodė, kad gaunamas dėmesys Kurto asmenybės nekeičia, pasakojo Sally Barry, per šį koncertinį turą pirmos grojusios grupės narė. „Jis buvo pirmasis, kurį pamačiau impulsyviai puolantį į minią su gitara, – prisiminė ji. – Kiti žmonės, matėsi, galvojo. O Kurtas taip elgdavosi galvotrūkčiais ir nuoširdžiai." Beveik kiekvienas koncertas baigdavosi Kurto šuoliu į publiką ar publikos šuoliu ant jo. Per šį turą savo būgnininką Kurtas paliko ramybėje, nes Croveris paskelbė: jei Kurtas apgadins jo būgnus, uždaužys jį kone mirtinai.

Croveris turėjo grįžti į „Melvins", taigi „Nirvana" nusisamdė būgnininką Daną Petersą ir pradėjo planuoti turą po Jungtinę Karalystę. Bet Petersui mušant būgnus rugsėjo 22 dienos koncerte tarp klausytojų jau stovėjo dar vienas Kurto ir Kristo perklausai atsiskraidintas kandidatas į jo vietą. Tas gerai sugrotas Peterso koncertas buvo vienintelis jo pasirodymas drauge su „Nirvana".

Naujasis būgnininkas buvo 21 metų Dave'as Grohlas. Iš Virdžinijos kilęs Grohlas prieš tai buvo grojęs grupėse „Scream" ir „Dain Bramage". Kurtui sužavėti veikiausiai užteko vietomis sukeistų pavadinimo raidžių, nes tai bent jau rodė, kad jo ir Grohlo humoro jausmas sutampa. Grohlą su „Nirvana" suvedė vėl auklėtojo vaidmenį prisiėmęs Buzzas – tai, matyt, buvo didžiausia jo dovana. Pradėję repetuoti su Grohlu, Kurtas ir Kristas iškart suprato – jie gavo paskutinį savo būgnininką.

Vos po dvidešimties dienų Grohlas pirmą savo koncertą su „Nirvana" grojo vargiai mokėdamas dainų pavadinimus ir dar mažiau – būgnų partijas. Bet su Grohlu tai visai nebuvo svarbu. Kaip pamatė Kristas ir Kurtas, atsisėdęs prie būgnų jis sulaukėdavo. Anksčiau Kurtas turėjo vargų dėl būgnininkų – buvo perfekcionistas, nes pats daug laiko praleido grodamas būgnais. Per daugumą garso patikrinimų Kurtas sėsdavo prie būgnų ir keletą dainų išmušdavo tiesiog smagumo dėlei. Bet Grohlas buvo toks būgnininkas, kad Kurtas jautėsi laimingas pasiėmęs gitarą.

Pirmu Grohlo koncertu tapo pasirodymas Olimpijos „North Shore Surf Club“. Šią naktį iš visų kitų „Nirvana“ istorijoje išskyrė pati siaubingiausia techninė netvarka. Dėl gedimo nuolat dingdavo elektra, ir grupė turėjo atjungti pusę savo stiprintuvų, kad išvengtų tolesnių srovės tiekimo sutrikimų. Vienintelis prieinamas šviesos šaltinis buvo klausytojų laikomi žibintuvėliai, dėl kurių pasirodymas atrodė nykiai kaip koks pigus filmas. Grohlas grojo mažyčiu būgnų komplektu ir pasirodė jam per stiprus – būgnus jis daužė taip smarkiai, kad sunaikino būgnelį.

Po savaitės grupė koncertavo Anglijoje reklamuodama singlą „Sliver“, pasirodžiusį – kaip paprastai – tik turui pasibaigus. Vis dėlto jie grojo šėlstantiems klausytojams – tuo metu Anglijoje buvo garsesni nei Jungtinėse Valstijose. Londone Kurtas nuėjo pasiklausyti vienos iš mėgstamiausių savo grupių „Pixies“. Kitą dieną jis paskambino „Pixies“ vadybininkui Kenui Goesui ir pasiteiravo, ar jis negalėtų tapti „Nirvana“ vadybininku. Goesas apie Kurtą nežinojo, bet pasimatyti sutiko.

Jiems susitikus viešbučio vestibiulyje, Goesas išgirdo, kad Kurtui įdomiau kalbėti apie „Pixies“, nei reklamuoti savo grupę. „Jis nebuvo paprastas gerbėjas, kaip tipeliai, kuriuos visuomet matome trinantis prie užkulisių durų, – prisiminė Goesas. – Tiesą sakant, jis buvo ne tiek gerbėjas, kiek grupės *mokinys*. Jis akivaizdžiai itin gerbė jų darbą. Neužsičiaupdamas apie tai tarškėjo.“ Jiems kalbantis sąmyšį sukėlė į viešbutį įžengęs pagrindinis „Pixies“ dainininkas Charlesas Thompsonas. Goesas pasiūlė supažindinti Kurtą su jo dievuku, bet tai išgirdęs Kurtas apmirė. „Nemanau, – pasakė Kurtas, žingteldamas atbulomis. – Aš, na, negaliu.“ Ištaręs šiuos žodžius Kurtas spruko, lyg nebūtų vertas netgi stovėti tokio talento akivaizdoje.

„Nirvana“ grupei sugrįžus iš Anglijos, Dave'as Grohlas, kuris tuo metu buvo apsistojęs pas Kristą ir Shelli, nusprendė persikraustyti į Kriaušių gatvės butą. Tą pačią savaitę „MCA“ atsiuntė Kurtui ir Kristui lėktuvo bilietus į Los Andželą, kad jie apsilankytų jų biuruose. Šioji

kompanija Kurtui ir Kristui nebuvo pirmaeilė – nuo paskutinės išties populiarios dainos išleidimo praėjo marios laiko, tad žmonės juokaudavo, kad jų pavadinimas reiškia „Muzikines Amerikos kapines“*, bet atsisakyti nemokamų bilietų jie negalėjo. Kompanija juos apgyvendino „Sheraton Universal“ viešbutyje. Jiems atvykus, Bretas Hartmanas užsuko pasiteirauti, ar apgyvendinimas juos tenkina. Užėjęs jis išvydo atlapotą šaldytuviuką ir ant grindų tarp mažyčių alkoholio buteliukų kojas ištiesusius Kurtą su Kristu. „Kas atnešė visa tai į mūsų kambarį?“ – paklausė Kurtas. Nors grupė penkis kartus su koncertiniu turu buvo apvažiavusi Ameriką ir dukart – Europą, Kurtas dar niekuomet nebuvo matęs mini baro. Hartmanui paaiškinus, kad iš jo jis gali imti ką tik nori, o „MCA“ už viską sumokės, Kurtas metė į jį nepatiklų žvilgsnį. „Pasirodė, – prisiminė Hartmanas, – kad galbūt tie vyrukai nebuvo tokie prityrę, kokius maniau juos esant.“

Kas tas mini baras, jie nenutuokė, bet kitą dieną lankydamiesi „MCA“ suprato esą niekinami. Hartmanas ir Atkinsonas padalijo „Bleach“ kopijas kartu su pastabomis, raginančiomis darbuotojus sutikti vaikinus šiltai ir maloniai. Vis dėlto vedžiojant grupę po pastatą atrodė, kad visi tūzai išėję priešpiečių. Reklamos skyriui vadovaujanti Angee Jenkins padrąsindama su jais kiek šnektelėjo, pašto skyriaus darbuotojai, vieni iš nedaugelio, perklausiusių „Bleach“, irgi tepersimetė keliais žodžiais. Apsilankymą vainikavo akimirka, kai vyrukai buvo įstumti į Richardo Palmese'o biurą. Jis spustelėjo jiems rankas ir sumurmėjo: „Tikrai puiku su jumis susipažinti, vyručiai. Man išties patinka jūsų muzika, bet po penkių minučių – susitikimas priešpiečių. Turėsiu atsiprašyti.“ Kurtas nebuvo tikras, su kuo susipažino, taigi jis pasisuko į Atkinsoną ir paklausė: „Kas tas vyrukas?“ „Tai „MCA“ prezidentas“, – surūgusiu veidu atsiliepė Atkinsonas. Taip „MCA“ prarado savo galimybę. Los Andžele Kurtas ir Kristas susitiko su „Sonic Youth“. Šie vėl bruko „Gold Mountain Management“: „Nirvana“ turėtų pasirašyti sutartį su jų įrašų kompanija

* *Music cemetary of America* – pirmosios žodžių raidės sutampa su kompanijos pavadinimu.

„DGC", „Geffen Records" dalimi, viena iš nedaugelio kompanijų, kurios iki tol dar nebuvo pareiškusios susidomėjimo.

Kurtui grįžus į Šiaurės Vakarus, Grohlas jau buvo atsikraustęs. Jo buvimas laikinai pataisė Kurtui nuotaiką. Gyvenimas vienumoje Kurto dvasiai niekuomet nėjo į gera, o 1990 metų vasarą jis visiškai atsiskyrė nuo pasaulio. Išryškėjo visi skaudžią traumą išgyvenusio vaiko ženklai: Kurtas nustojo kalbėti – nebent kas nors į jį kreipdavosi – ir ištisas valandas nieko neveikdavo, tik glostinėdavo savo vos prasikalusią barzdelę ir spoksodavo į vieną tašką. Su Tobi retai besimatė, o kai susitikdavo, regis, neįstengdavo santykių pakylėti aukščiau. Jis karčiai atsiliepė apie tai dienoraštyje: „Vienintelis skirtumas tarp „retsykiais pasidulkinančių draugų" ir „merginos su vaikinu" yra tik oficialūs titulai."

Grohlui atsikrausčius reikalai laikinai pasitaisė. Jis buvo tiek pat nerūpestingas, kiek Kurtas užsisklendęs. „Namai, – kaip prisiminė Nikki McClure, – virto berniukų šalimi. Dabar Kurtas visą laiką turėjo su kuo leisti laiką. Tai šiek tiek priminė vyro ir žmonos santykius." Kurtas nesugebėdavo pasilenkti ir paimti ką nuo grindų, už jį paimdavo Grohlas. Jis skalbdavo ir drabužius. Retas būtų sugebėjęs tvarkyti tą butą, bet kelerius pastaruosius metus Grohlas buvo praleidęs kelyje. „Dave'ą autobusiuke užaugino vilkai", – sakė Jennifer Finch. Jis išmokė Kurtą tatuiruoti adata ir juodu rašyti skirtu rašalu. Vis dėlto nusprendęs ranką paženklinti „K Records" logotipu – raide „K" su skydeliu – Kurtas vieną dieną su kitu draugu nuėjo į Olimpijos tatuiruočių saloną.

Tatuiruotė buvo dar vienas mėginimas padaryti įspūdį Tobi – ir Calvinui. Kiekvienam, negirdėjusiam apie „K Records", Kurtas tatuiruotę aiškindavo savo meile „The Vaselines". Keista: nors „K" ir platino „The Vaselines" įrašus, kompanijai jie nepriklausė. „Kas žino, ką jis manė taip tatuiruodamasis, – pasakė Dylanas Carlsonas. – Turbūt „K" platinami įrašai jam patiko labiau, nei jų leidžiami. Verčiau jis būtų išsitatuiravęs „K platinimas."

Ant rankos įsirėžti „The Vaselines" būtų buvusi geresnė mintis. Kurtas grupei liaupses giedojo nuo tada, kai į „Nirvana" repertuarą įtraukė jų dainą „Molly's lips". Kurtui jie rodėsi tobula grupė. Jie buvo

vaikiški saviveiklininkai, žinomi tik Jungtinėje Karalystėje ir nedidelio gerbėjų būrelio Jungtinėse Valstijose. Išgirdęs „The Vaselines", Kurtas neilgai trukus, mėgindamas susidraugauti su grupės nariu Eugene'u Kelly'u, savo dienoraštyje pradėjo laiškų rašymo kampaniją ir prirašė galybę juodraščių. Visi laiškai buvo parašyti lyg plepant (viename Kurtas paminėjo savo „absurdišką miego grafiką: einu miegoti paryčiais ir sėkmingai išvengiu visų dienos šviesos žymių"). Kaip ir reikėjo tikėtis, jis baigdavo pagyra apie tai, kokie „The Vaselines" nuostabūs: „Nesistengdamas pernelyg nejaukiai seiliotis turiu pasakyti, kad jūsų su Frances dainos yra iš pačių gražiausių, kada nors parašytų."

Grohlas turėjo panašų į Kurto muzikinį skonį, bet neturėjo jo manijos siekti legendų pritarimo. Jį daug labiau domino merginos, o jos domėjosi juo. Jis pradėjo susitikinėti su „Bikini Kill" nare Kathleen Hanna. Kartu su Kurtu ir Tobi jie eidavo į dvigubus pasimatymus Olimpijoje – gerdavo alų ir sudarinėdavo reikšmingiausių pankroko įrašų sąrašus. Dauguma Dave'o ir Kurto pramogų buvo paaugliškos, bet šalia Kathleen ir Tobi visi elgdavosi „visuomeniškiau". Tobi akimis, tokios aplinkybės suteikė Kurtui daugiau patrauklumo, nes trainiotis su kompanija rodėsi ne taip rimta, kaip susitikinėti dviese. „Tobi ir Kathleen tiesiog sakydavo: „Einam su „Nirvana", – prisiminė kaimynas Ianas Dicksonas. Vieną padūkusio šėlsmo naktį Kurto bute Hanna ant miegamojo sienos išpurškė: „Kurtas atsiduoda paaugle." Omenyje ji turėjo paauglėms mergaitėms skirtą dezodorantą, taigi savo grafičiu tarsi suteikė potekstę: „Teen Spirit" dezodorantu purškėsi Tobi, tad užrašu ant sienos Kathleen tyčiojosi iš jo miegojimo su ja, esą jis paženklintas jos kvapu.

Vis dėlto ir po vienos kitos ūžavimų nakties Kurtas jautėsi vienišas, nusivylęs – kelias naktis tarsi drovus Sirano praleido slapčiomis iš gatvės spoksodamas į Tobi langus. Pirmą kartą per daugelį metų karjera jam neatrodė teikianti daug vilčių, nors įrašų kompanijos vis skambino. Kad ir kaip būtų keista, po ilgų laukimo metų iš tikrųjų artėjant kontrakto pasirašymui Kurtą užplūdo nepasitikėjimas savimi. Jam trūko bendrumo, kurį jautė su Tracy, trūko jų draugystės. Praėjus kelioms savaitėms po Tracy išsikraustymo, Kurtas pagaliau jai prisipažino, kad

visą tą laiką miegojo su Tobi. Tracy įtūžo. „Jei melavai apie tai, meluosi apie viską", – klykė ji. Dalis jo tuo tikėjo.

Jis kurį laiką svarstė pirkti namą Olimpijoje. Negavęs čekio su avansu, iš tikrųjų nieko nusipirkti negalėjo, bet jautėsi tiek tikras, kad išgaus stambų sandėrį, jog sumokėjo mokestį ir įsigijo parduodamo turto sąrašą. Kartu su draugu, „Fitz of Depression" nariu Mikey'u Nelsonu, jis važinėjosi dairydamasis į apgriuvusius komercinius pastatus ir planavo ten įsirengti įrašų studiją, o pats gyventi namo gale. „Atrodė, kad jį domino tik tie namai, kurie atrodė kaip įmonės, – pasakojo Nelsonas. – Jis nenorėjo gyventi įprastame name."

Bet ši mintis ir visos kitos svajos apie ateitį išgaravo pirmą lapkričio savaitę, kai Tobi su juo išsiskyrė. Kurtas jautėsi priblokštas. Kai ji pranešė šią žinią, jis vos nusilaikė ant kojų. Anksčiau jo niekas nebuvo metęs – jis skaudžiai į tai reagavo. Su Tobi susitikinėjo kone pusmetį. Tai buvo atsainūs pasimatymai, atsainus seksas ir atsainus romanas, bet Kurtas visą tą laiką tikėjosi, kad tikras artumas visai čia pat. Jis grįžo prie seno įpročio atstūmimą paversti vidiniu dalyku ir vėl paniro į neapykantą sau. Tobi paliko jį ne todėl, kad buvo jauna; ji paliko jį todėl, įsivaizdavo jis, kad jis jos nenusipelnė. Tai jam kėlė tokį šleikštulį, kad po savaitės, padėdamas Slimui persikraustyti, jis turėjo sustabdyti automobilį ir išsivemti.

Po išsiskyrimo Kurtas suniuro labiau nei bet kada. Prirašė pilną sąsiuvinį sąmonės srauto pliūpsnių, didžioji jų dalis buvo kupini įtūžio ir kančios. Savo neviltį jis liejo rašymu, muzika ir menu, o skausmu rašė dainas. Kai kurios buvo pamišėliškos ir tūžmingos, bet jos simbolizavo kitą jo amato lygį, nes pyktis jau nebebuvo išreiškiamas klišėmis, jis tvoskė autentiškumu, kurio trūko ankstyvajai Kurto kūrybai. Šios naujos dainos buvo kupinos niršto, sąžinės graužimo, maldavimų ir visiškos nevilties. Per keturis mėnesius po išsiskyrimo Kurtas parašė pustuzinį įsimintiniausių savo dainų – visos jos apie Tobi Vail.

Pirmoji buvo „Aneurysm", kurią parašė tikėdamasis merginą susigrąžinti. Bet greitai Kurtas neteko vilties ir dainas kūrė taip pat, kaip daugybė dainų autorių iki jo – išreikšti giliam skausmui. Vieną dainą

pavadino „Formula“, bet galiausiai pervadino „Drain you“. „Vienas vaikutis kitam pasakė: „Man pasisekė, kad tave sutikau“, – rašė jis, cituodamas jam ištartus Tobi žodžius. Priedainio žodžiai „Dabar aš turiu visiškai tave išsekinti“ – tuo pat metu buvo ir jos valdžios jam pripažinimas, ir kaltinimas.

Buvo ir kitų Tobi įkvėptų dainų – kartais sąsajos nebūdavo tokios aiškios, bet visas jas persekiojo Tobi šmėkla. „Lounge act“ apie Tobi“, – sakė Kristas. Viena dainos eilutė užsimena apie Kurto tatuiruotę: „Suimsiu save, nešiosiu skydą.“ Kita – apie jų santykius, susijusius labiau su mokymusi, o ne su meile: „Sudarėme sutartį mokytis iš bet ko, iš ko tik norėsime, be naujų taisyklių.“ Ankstesniuose, neįrašytuose „Lounge act“ žodžiuose Kurtas atviriau kreipėsi į buvusią meilužę: „Nekenčiu tavęs, nes tu labai į mane panaši.“ „Lithium“ Kurtas parašė prieš draugystę su Tobi, bet laikui bėgant žodžius pakeitė, ir galiausiai daina vaizdavo ją. Vėliau Kurtas Chrisui Morrisui iš „Musician“ prisipažino, kad į dainą įtraukė „kai kuriuos savo patyrimus: išsiskyrimą su mergina ir niekam tikusius santykius, mirtinos tuštumos pojūtį, kurį jaučia dainos herojus – vienatvės ir liguistumo jausmą“.

Nors Kurtas niekuomet konkrečiai apie tai nekalbėjo, garsiausios jo dainos „Smells like teen spirit“ žodžiai „ji pernelyg panirusi į nuobodulį ir savimi pasitikinti“ negalėjo būti apie nieką kitą. Dainą „Teen spirit“ veikė daug kas – jo pyktis ant tėvų, nuobodulys, amžinas cinizmas – vis dėlto kelios pavienės eilutės alsuoja Tobi. Šią dainą parašė neilgai trukus po išsiskyrimo su ja. Pirmajame juodraštyje buvo eilutė, paskui jos neliko: „Kas bus atstumtųjų paauglių karalius ir karalienė?“ Vienu metu jo vaizduotėje atsakymas buvo Kurtas Cobainas ir Tobi Vail.

Išsiskyrimas jo dainoms tapo vaisingiausia tema. Jo rašiniai ir meno kūriniai atrodė nirtulingesni ir patologiškesni. Viename piešinyje pavaizdavuotas ateivis lėtai lupama oda, kitame moteris su kukluksklano gobtuvu kelia sijoną ir parodo vaginą, trečiame vaizduojamas vyras, nuduriantis moterį peniu, dar kitame vyras ir moteris lytiškai santykiauja virš užrašo „Žagink, žagink“. Tokių paveikslų jis pripiešė tuzinus, prirašė begales istorijų su tragiškomis pabaigomis ir nerimą keliančiais vaizdiniais. Toliau pateikiamas rašinys toli gražu nėra išskirtinis:

Užaugęs noriu būti pederastu, juočkiu, šunsnukiu, kekše, žydu, ispaniūkščiu, fricu, italiūkščiu, trizniumi, nublyškėliu hipiu, godžiu, pinigus kalančiu, sveiku, prakaituotu, plaukuotu, vyrišku, keistuoliu naujabangininku, dešiniojo sparno, kairiojo sparno, viščiuko sparneliu, vištšūdžiu, šiknas spardančiu, buku šūdžiumi, branduoliniu fiziku, anoniminių alkoholikų patarėju, psichiatru, žurnalistu, subinrakiu, meilės romanų rašytoju, gėjumi, juoduoju, luošiu, narkomanu, ŽIV nešiotoju, hermafroditu, kūdikiu su pelekais, nutukėliu, anorektiku, karaliumi, karaliene, lombardininku, biržos makleriu, žolės pūtiku (viskas nuostabu, mažiau yra daugiau, Dievas gėjus, perverk laimikį), žurnalistu, roko žurnalistu, pasipūtėliu, suirzėliu, vidutinio amžiaus, apkartusiu, mažu, liesu, užsispyrusiu, senu, užsakymų agentu ir fanzino, menką procentą segreguojančio į dar menkesnius procentus, redaktoriumi. Skaldyk juos, varyk į getus, stovime vieningi, negerbk kitų jausmų. Nusižudyk nusižudyk žudyk žudyk žudyk žudyk žudyk žudyk prievartauk prievartauk prievartauk prievartauk prievartauk prievartavimas gerai, prievartavimas gerai, prievartauk žudyk prievartauk godulys godulys gerai godulys gerai prievartauk taip žudyk.

Vis dėlto įniršis labiausiai siūbtelėjo į save patį. Tą rudenį pagrindinė jo rašinių tema buvo viena – neapykanta sau. Kurtas įsivaizdavo esąs „blogas“, „kliaudingas“, „ligotas“. Viename puslapyje pasakojama pamišėliška istorija – visiškai nereali – apie tai, kaip jis mėgavosi spardydamas senyvos moters kojas, nes „ant tų kulkšnių pririštas šlapimo pilnas plastikinis butelis ir nuo senos nudėvėtos vaginos nutįsusi žarnelė; visur nutaškyta geltonomis dėmėmis“. Toliau jis susiranda „penkiasdešimtmečių pederastų su tokiu pačiu raumenų sutrikimu, tik kitoje ertmėje... spardau guminius jų apatinius – ir rudas skystis sunkiasi į rusvai gelsvas kelnes“. Bet ši gluminanti istorija galiausiai smurtu atsisuka į autorių: „Tuomet žmonės be jokių ypatingų fetišų spardo visą mano kūną ir spokso, kaip taškosi raudonas šūdas ir teka, ir permerkia mano melsvus džinsus ir baltus marškinėlius.“ Pasakojimas baigiasi kelis kartus pakartotu „Aš blogas“, o tuomet, dvidešimt kartų didelėmis raidėmis, tokio

dydžio, kokias purkšdavo ant Aberdyno sienų, „AŠ, AŠ, AŠ" užpildomas kiekvienas puslapio colis, kol galiausiai pritrūksta vietos. Jis taip stipriai spaudė rašiklį, kad net pradūrė popierių. Slėpti šitų istorijų nė nebandė – jo dienoraščiai atversti mėtydavosi bute. Pradėjusi susitikinėti su Dave'u Grohlu, Jennifer Finch perskaitė keletą ant virtuvinio stalo paliktų rašinių ir atkreipė dėmesį į jo kančią. „Nerimavau dėl Kurto, – prisimindama pasakojo ji. – Jis buvo tiesiog nekontroliuojamas."

Neapykanta, kurią jis jautė kitiems, buvo nedidelė, palyginti su aprašomu smurtu sau. Nuolat kartojosi savižudybės tema. Viename tulžingame rašinyje jis smulkiai nupasakojo, kaip galėtų pasiversti „Helen Keller prasidūręs ausis peiliu, o tada išsipjovęs gerklas". Kurtas vis fantazuodavo apie rojų ir pragarą, kartu priimdavo dvasingumo kaip pomirtinio išsigelbėjimo idėją, bet taip pat dažnai iš visos širdies ją ir atmesdavo. „Jei norite žinoti, į ką panašus pomirtinis gyvenimas, – spėliojo jis, – tada užsidėkite parašiutą, pakilkite lėktuvu, į venas susistumkite daug herojės, ant viršaus iškart įkvėpkite azoto suboksido ir tada iššokite arba save padekite."

Antrą 1990 metų lapkričio savaitę Kurto dienoraščiuose galvą pradėjo kelti naujas personažas – greitai šioji asmenybė prasiskverbs į beveik kiekvieną jo kūrinį, dainą ar istoriją. Jo vardą Kurtas tyčia užrašė su klaidomis ir taip suteikė šiai fikcijai savo gyvenimą. Kad ir kaip būtų keista, tai buvo moteriškoji persona, bet kadangi tą rudenį ji virto didžiausia jo meile – ir net, visai kaip Tobi, priversdavo jį vemti, – toks lyties pasirinkimas buvo šiek tiek teisingas. Jis ją pavadino „heroje"*.

---

* Angliškai *heroine* – didvyrė, herojė, *heroin* – heroinas.

13

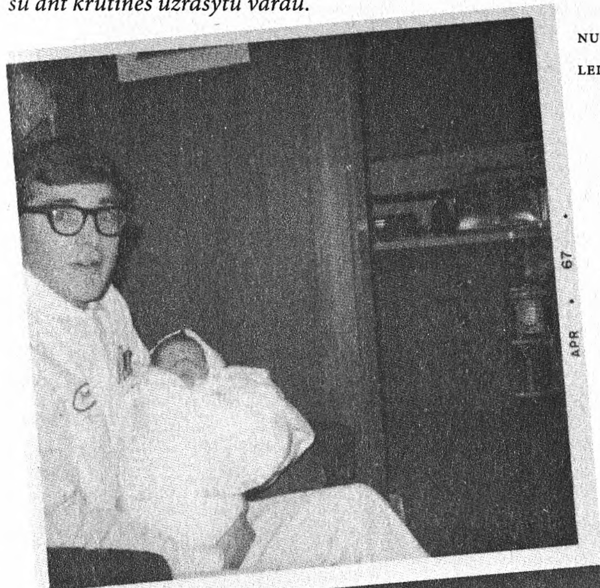
RICHARDO NIXONO BIBLIOTEKA

OLIMPIJA, VAŠINGTONAS
1990 METŲ LAPKRITIS–1991 METŲ GEGUŽĖ

Galbūt jau laikas Betty Ford klinikai ar Richardo Nixono bibliotekai gelbėti mane nuo tolesnio savo anemiško graužikiško kūno prievartavimo.
Iš laiško Tobi Vail, 1991 metų gegužė

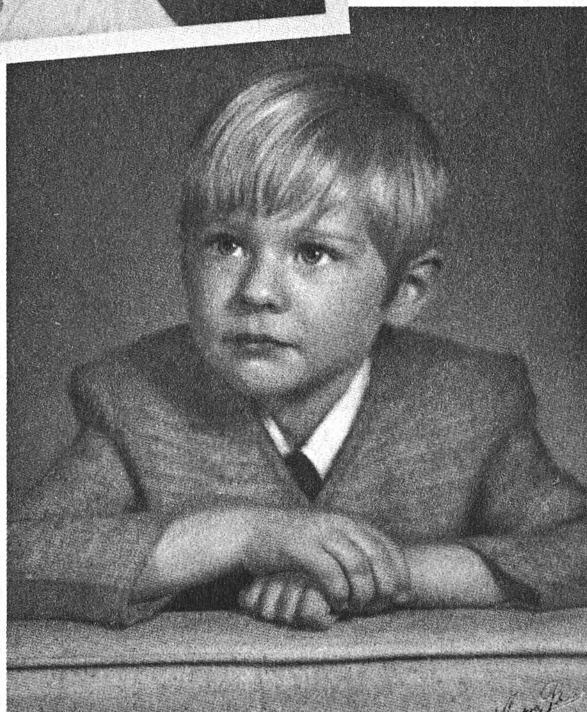
„Herojė", paties Kurto sugalvota žodžio „heroinas" pavainikė, pirmą kartą pasirodė primityvokuose aštuntoko piešiniuose. Kurtas užaugo žavėdamasis rokenrolu, taigi puikiai žinojo, kad daug jo dievintų muzikantų pasidavė narkotikų pagundai. Ir nors žolės rūkymas buvo virtęs įpročiu, nors dažnai per daug gerdavo ir kvėpuodavo garais iš skutimosi putų flakonų, jis dievagojosi niekuomet nesulauksiąs panašios lemties. Kai 1987 metais per vieną iš blaivybės laikotarpių Jesse Reedas pasiūlė išbandyti heroiną, Kurtas jį išbarė. „Po to Kurtas su manimi nebesilinksmino, – prisiminė Jesse. – Bandžiau gauti heroino, narkotiko, kurio niekuomet nebuvau mėginęs, o jis man ėmė pamokslauti: „Kodėl nori nusižudyti? Kodėl nori taip netikusiai gauti galą?" Vėliau savo narkotikų istorijoje Kurtas parašė heroino pirmą sykį pabandęs devintojo dešimtmečio pabaigoje Aberdyne. Jo draugai šį teiginį ginčija, nes tuo metu Kurtas bijojęs adatų, o ir heroino jo aplinkoje nebuvę. Aberdyne jis retkarčiais vartodavęs perkodaną – vėliau, išpūstai prisimindamas šį opiatą, galėjęs jį romantizuoti.

Po išsiskyrimo su Tobi 1990-ųjų rudenį tuos pačius klausimus, kuriuos jis seniau kėlė Jesse, būtų buvę galima užduoti jam pačiam. Lapkričio pradžioje Kurtas įveikė adatų baimę ir pirmąsyk su draugu Olimpijoje susileido heroino. Pamatė, kad narkotiko sukelta euforija padeda trumpam pabėgti nuo širdgėlos ir skrandžio skausmų.

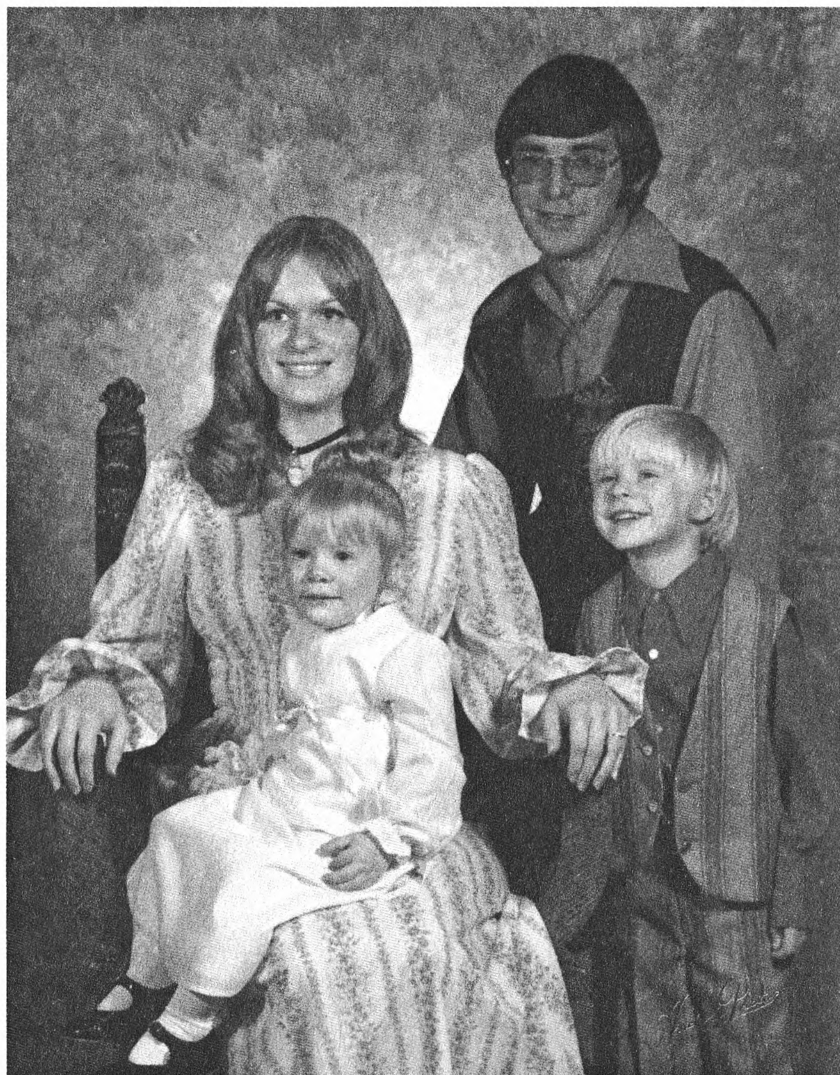
Dviejų mėnesių Kurtas Cobainas su tėvu Donu. Donas vilki savo degalinės uniformą su ant krūtinės užrašytu vardu.

NUOTRAUKĄ MALONIAI SUTEIKĖ LELANDAS COBAINAS

Net vaikystėje Kurto akys buvo nepaprastos.

NUOTRAUKĄ MALONIAI SUTEIKĖ LELANDAS COBAINAS

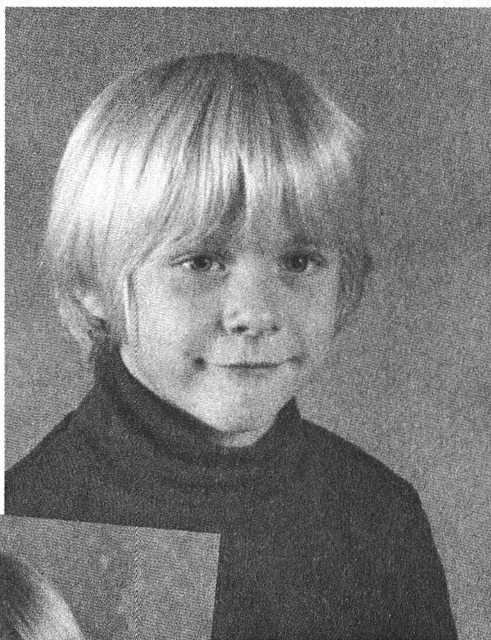

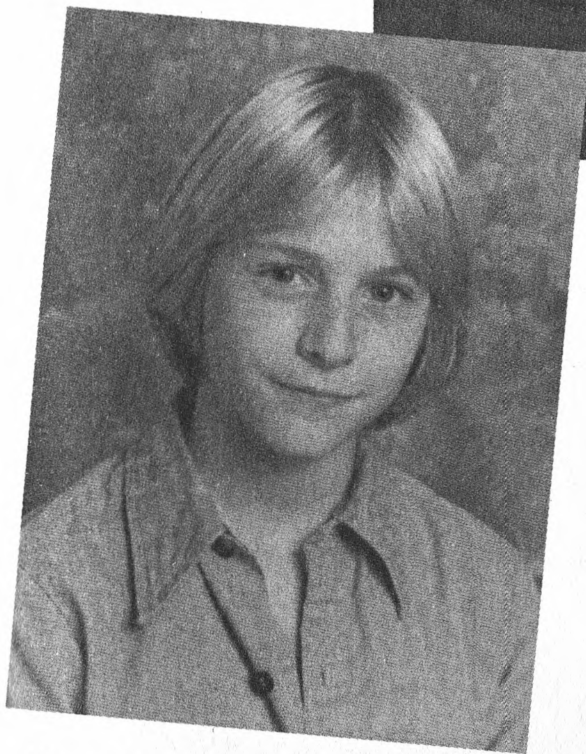
Wendy, Kim, Donas ir Kurtas Cobainai, 1974 metų Kalėdos.

NUOTRAUKĄ MALONIAI SUTEIKĖ LELANDAS COBAINAS

Kurto pirmos klasės nuotrauka.

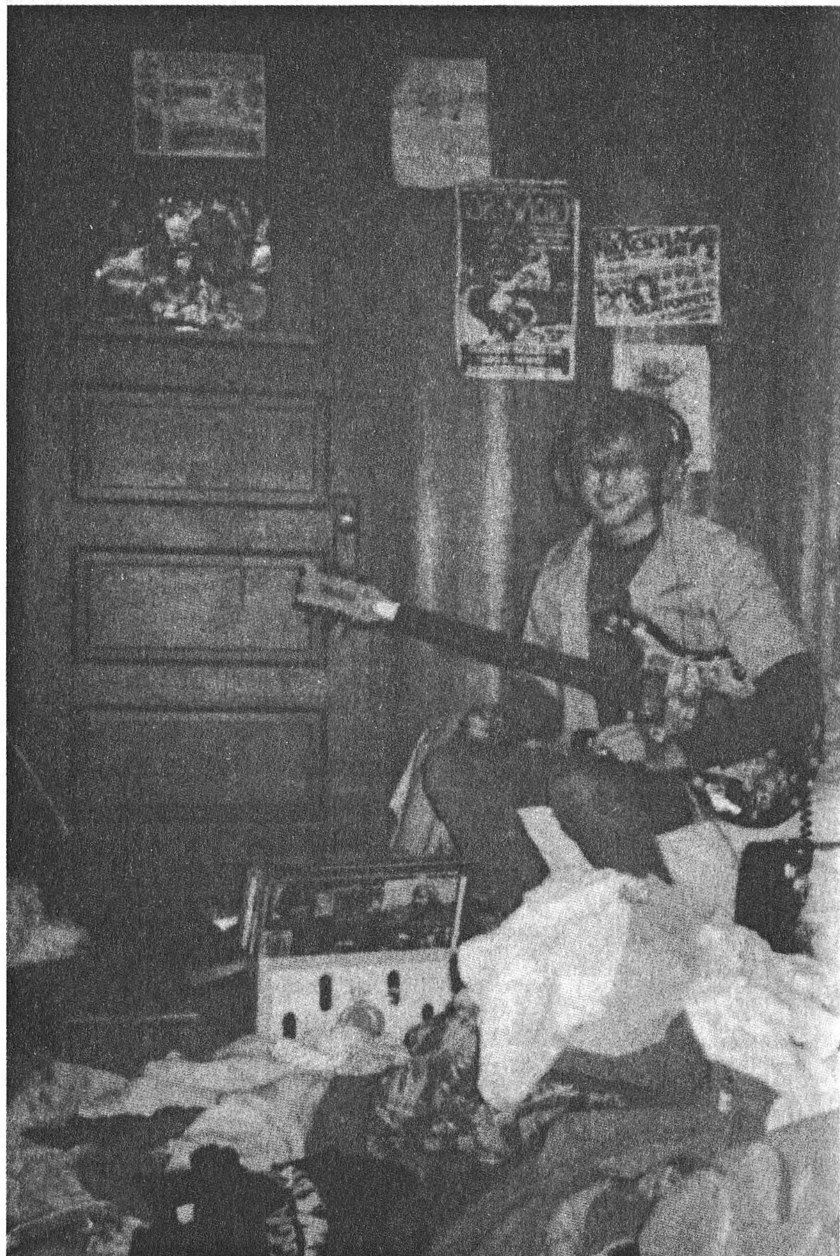
NUOTRAUKĄ MALONIAI SUTEIKĖ LELANDAS COBAINAS

Kurto penktos klasės nuotrauka, 1979 metai.

NUOTRAUKĄ MALONIAI SUTEIKĖ LELANDAS COBAINAS

Kurtas savo kambaryje Rytų pirmosios gatvės 1210 name, Aberdyne, 1985 metai.

NUOTRAUKĄ MALONIAI SUTEIKĖ COURTNEY LOVE

Dave'as Fosteris, Kurtas ir Kristas Novoselicas prie „Vogue" po pirmojo savo koncerto Sietle 1988 metais.

RICHO HANSENO NUOTRAUKA

Tracy Marander ir Kurtas „Woolworth's" nuotraukų būdelėje darytoje nuotraukoje, 1988 metai. Kurtas išgyveno šalikų ryšėjimo ant galvos periodą.

TRACY MARANDER NUOTRAUKA

Kurtas savo buto virtuvėje, Olimpijoje. Spinteles jis apklijavo iškarpomis iš žurnalų.

TRACY MARANDER NUOTRAUKA

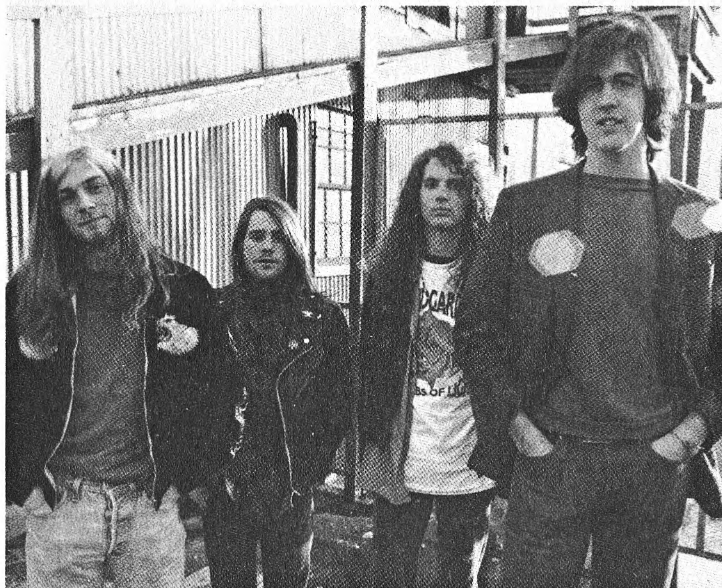

Pižamą vilkintis Kurtas, 1988 metai.

TRACY MARANDER NUOTRAUKA

Kurtas, Chadas Channingas, Jasonas Evermanas ir Kristas Novoselicas 1989 metų kovą Sietlo uosto rajone.

ALICE WHEELER NUOTRAUKA

Chadas Channingas, Kristas Novoselicas, Kurtas ir jo sesuo Brianne „Nirvana" autobusiuke.

TRACY MARANDER NUOTRAUKA

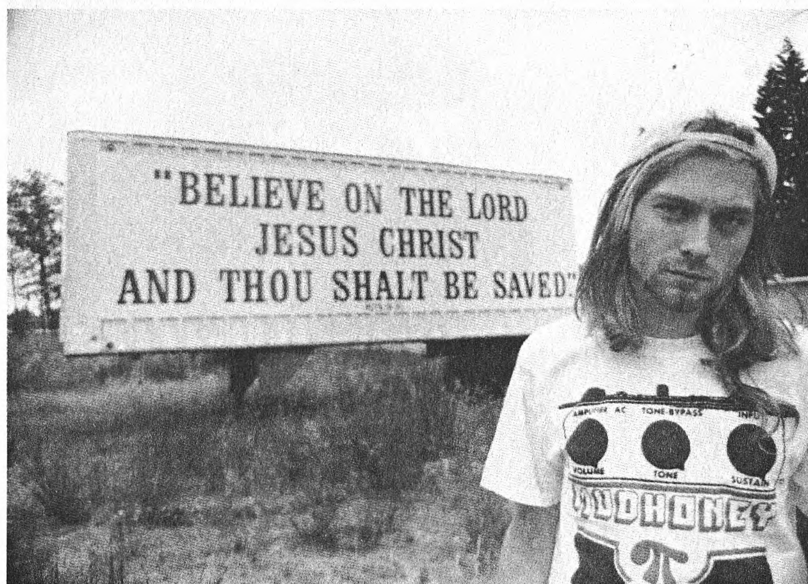
Kurtas savo namo galiniame kieme Olimpijoje, 1989 metų vasara.

TRACY MARANDER NUOTRAUKA

Kurtas, jo sesuo Kim ir teta Mari, 1989 metų Kalėdos.

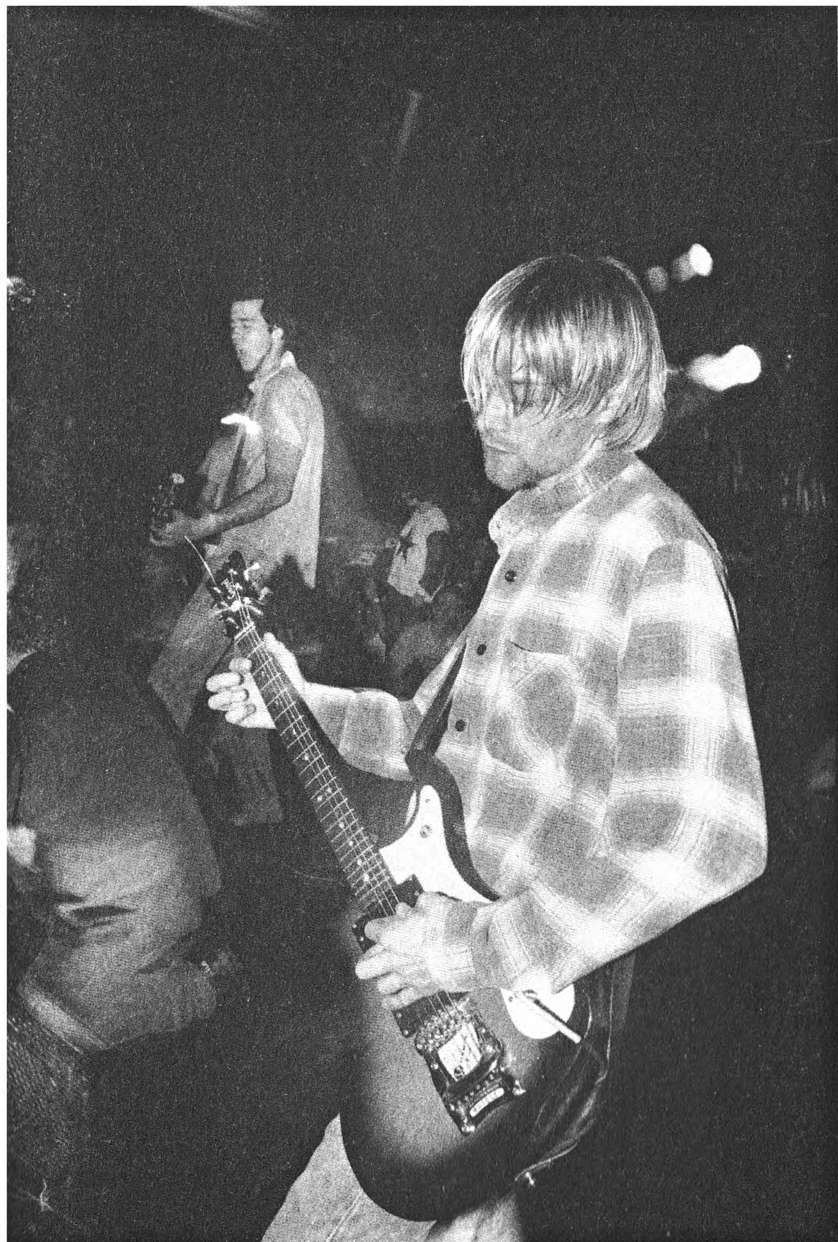
MARI EARL NUOTRAUKA

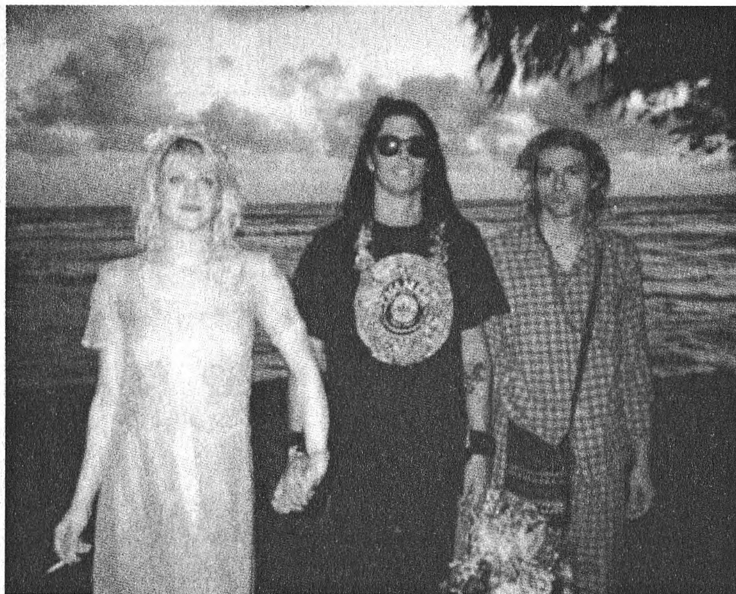
Kurtas prie ženklo Olimpijoje.

TRACY MARANDER NUOTRAUKA

„Nirvana" gyvame koncerte „Motorsports Speedway" Sietle, 1990 metų rugsėjis.

ALICE WHEELER NUOTRAUKA

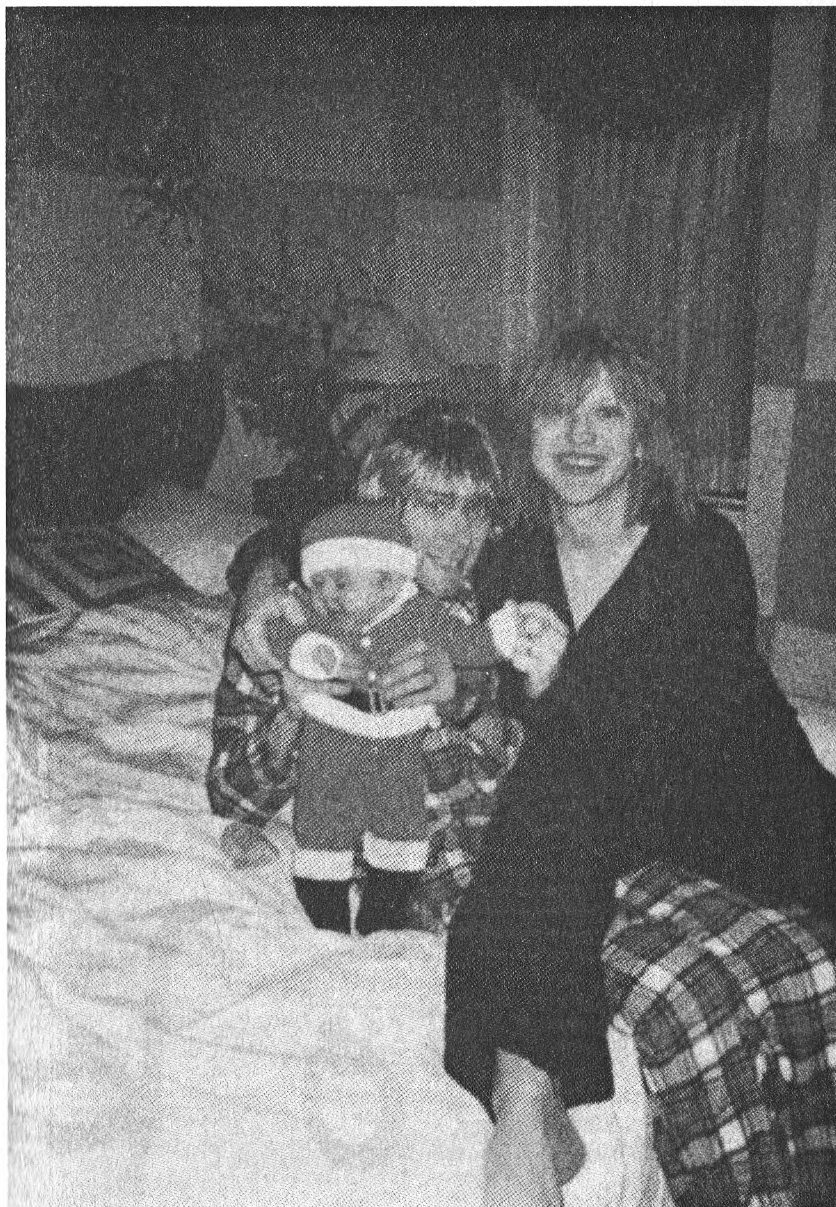

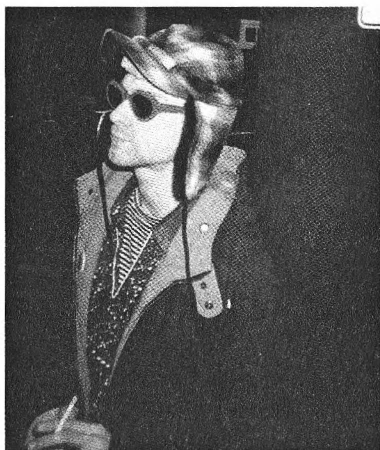
Courtney Love, Dave'as Grohlas ir Kurtas Vaikikio paplūdimyje, 1992 metų vasario 24 dieną praėjus kelioms akimirkoms po Kurto ir Courtney jungtuvių.

NUOTRAUKĄ MALONIAI SUTEIKĖ COURTNEY LOVE

Frances, Kurtas ir Courtney, 1992 metų Kalėdos.

JACKIE FARRY NUOTRAUKA. NUOTRAUKĄ MALONIAI SUTEIKĖ COURTNEY LOVE

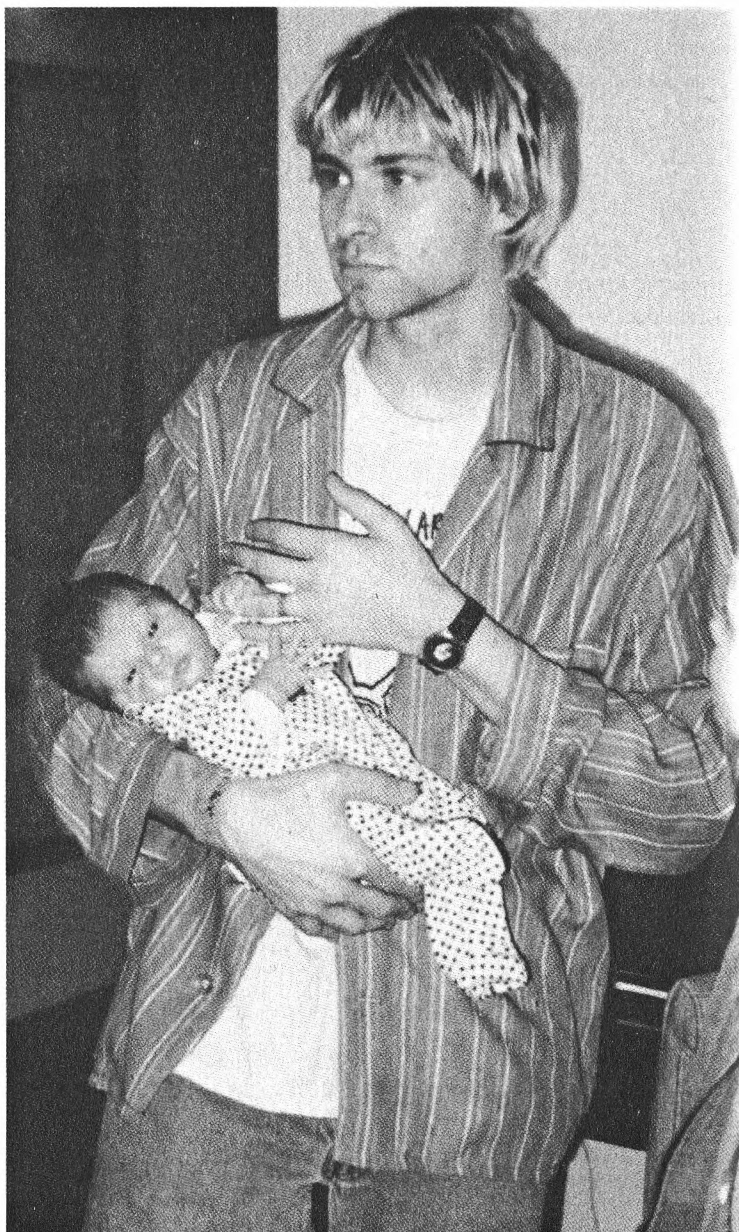
Kurtas „Sea-Tac“ oro uoste po bandymo nusižudyti Romoje – viena iš paskutinių žinomų jo nuotraukų.
DUANE'O DEWITTO NUOTRAUKA

Frances, Kurtas ir Frances auklė Cali – Michaelas Dewittas – „Sea-Tac“, 1994 metų kovas. DUANE'O DEWITTO NUOTRAUKA

Oranžerija šalia namo prie Vašingtono ežero, 1994 metų balandis.

ALICE WHEELER NUOTRAUKA

Kurtas ir Frances, 1992 metai.

LELANDO COBAINO NUOTRAUKA

Kitą dieną Kurtas paskambino Kristui. „Ei, Kristai, vartojau heroino“, – prisipažino draugui. „Oho! Ir kaip, koks jausmas?“ – paklausė Kristas. Kurtas atsakė: „Ak, visai šaunu.“ Kristas tuomet perspėjo: „Neturėtum to daryti. Pažiūrėk į Andy Woodą.“ Woodas, daug žadančios Sietlo grupės „Mother Love Bone“ dainininkas, 1990-ųjų kovą mirė perdozavęs narkotikų. Novoselicas išvardijo kitus nuo priklausomybės heroinui mirusius draugus iš Olimpijos. Kurtas atsakė: „Aha, žinau.“ Vyresniojo brolio vaidmenį prisiėmęs Novoselicas įspėjo Kurtą, kad heroinas nepanašus į kitus jo vartotus narkotikus: „Pažodžiui prisimenu pasakęs, kad jis žaidžia su dinamitu.“

Bet žodžiai atsitrenkė kaip į sieną. Kristui Kurtas pažadėjo daugiau narkotiko nemėginti, tačiau pažado neištesėjo. Kad Kristas ar Grohlas nieko nesužinotų, narkotiko Kurtas leisdavosi draugų namuose. Jis susirado platintoją vardu José, pardavinėjantį daugeliui Olimpijos koledžo jaunuolių. Taip jau sutapo, kad tą rudenį heroino pirmą kartą pabandė ir Dylanas Carlsonas, nors ir ne kartu su Kurtu. Greitai heroinas virto jų draugystės dalimi – dėl to, kad jiems trūko pinigų, kad jie troško netapti priklausomi, paprastai jį vartodavo tik kartą per savaitę. Bet retsykiais įsismagindavo, pavyzdžiui, tą kartą, kai pigiame Sietlo viešbutyje išsinuomojo kambarį, kad galėtų „atsijungti“ vienu du, nesukeldami nerimo draugams.

Bet Kurto piktnaudžiavimas narkotikais nerimą draugams vis dėlto *kėlė*. Tracy galų gale jam atleido ir jiedu retsykiais kartu leisdavo laiką. Kai Shelli pasakė, kad Kurtas vartoja heroiną, ji negalėjo patikėti savo ausimis. Tą savaitę Kurtas paskambino Tracy vėlai naktį, akivaizdžiai apsvaigęs, ir ji atvirai pareikalavo pasiaiškinti: „Pasisakė vartojęs keletą kartų. Prisipažino, kad tai jam tikrai patinką, nes jis tampąs visuomeniškesnis. Bet neketinąs vartoti visą laiką. Stengiausi jo nesupykdyti, kad nepasijustų blogai dėl to, ką jau padarė.“ Po savaitės jie kartu praleido vakarą ir nuėjo į kelis vakarėlius. Beeinant iš vieno į kitą Kurtas pareikalavo užsukti į tualetą. Jam vis negrįžtant, Tracy patraukė jo ieškoti ir rado gulintį ant grindų: šalia stovėjo butelis baliklio, o rankoje styrojo adata. Ji įsiuto: Kurtas virto kažkuo, ko Tracy nebūtų galėjusi

įsivaizduoti nė baisiausiame košmare. Pirmo „Nirvana" albumo pavadinimo sąmojis daugiau niekam nebeatrodė juokingas. 1990 metais Kurtas laikėsi pažado heroiną vartoti tiktai retsykiais. Dėmesį labiausiai atitraukė jo karjera: ji šovė aukštyn kaip niekada anksčiau. Rudenį jis pasirašė kontraktą su „Virgin Publishing" ir gavo pirmą didelį čekį. Pasirašyti sutarties į Šiaurės Vakarus atskrido „Virgin" prezidentas Kazas Utsunomiya. Nors Kazas buvo ilgametis muzikos industrijos veteranas, dirbęs su visais nuo „The Clash" iki „Queen", Kurto buto skurdumas jį pritrenkė. Jiedu kalbėjosi apie tai, kas darė įtakos Kurtui, ypač apie „The Clash". Kurtas pasakė, kad „Sandinista!" buvo vienas iš pirmųjų bent kiek į pankroką panašių jo turėtų albumų.

Pirmoji Kurto atlygio už leidybos sutartį dalis atkeliavo 3000 dolerių čekio pavidalu. Jis susimokėjo nuomą, tada su Mikey'u Nelsonu ir Joe'u Prestonu nuvažiavo į „South Sound" prekybos centrą. Kurtas išleido beveik 1000 dolerių „Toys'R'Us" parduotuvėje ir nusipirko „Nintendo" žaidimų kompiuterį, dvi „Pixelvision" vaizdo kameras, du automatinius orinius šratinius, kaip „M16" atrodančius šautuvus ir keletą plastikinių Evelio Knievelio figūrėlių. Taip pat prisipirko dirbtinių šunų išmatų, vėmalų ir guminių nukirstų rankų. „Jis viską sumetė į krepšį, – prisiminė Prestonas. – Tai buvo krūva niekam tikusio šlamšto." Kurtas elgėsi lyg į parduotuvę atvestas aštuonmetis, kuriam pasakė, kad galįs imti viską, ką tik panorėsiąs. Oriniu šautuvu Kurtas iškart iššovė į kitapus gatvės esančius Valstybinės Vašingtono loterijos pastato langus. Dar už dvidešimt dolerių nusipirko važinėtą vaikišką „Swinger" dviratį. Tais laikais toks stilius buvo neįtikėtinai nemadingas: dviratukas buvo toks mažytis, kad mindamas jis turėdavo susigūžti ir pritraukti kelius prie pečių. Kurtas dviračiu džiaugsmingai važinėjosi, kol sutemo.

Po kelių dienų vis dar važinėjosi dviratuku. Tuo pat laiku jo laukė reikšmingiausias dalykinis susitikimas. Grupė pasinaudojo Thurstono Moore'o patarimu ir susisiekė su „Gold Mountain Management". Firmai vadovavo Danny Goldbergas ir Johnas Silva. Užduotis vesti derybas su „Nirvana" teko Silvai, kaip jaunesniajam vadovui. Darbas ėjo lengvai – dėl savo sąsajų su „Sonic Youth" jis jau turėjo Kurto sutikimą. Silva ir

jo draugė Lisa Fancher atvyko į Sietlą susitikti su grupe akis į akį ir pavaišinti vakariene. Kurtui labai patiko eiti vakarieniauti su muzikos pasaulio bosais, nes tai buvo vienintelė proga pavalgyti padoraus maisto. Bet tą vakarą Silva ir kiti grupės nariai valandų valandas sėdėjo laukdami, kol Kurtas savo „Swinger" dviratuku suko ratus loterijos pastato automobilių aikštelėje. „Nė vienas neabejojome, kad jis susilaužys kurią nors galūnę", – prisiminė Fancher. Nors ilgas gaišinimas atrodė kaip dar viena vaikiška pramoga, ciniškesnis stebėtojas būtų galėjęs pareikšti: tai buvo pirmas Kurto ėjimas žaidime, virsiančiame valios mūšiu su būsimu vadybininku.

Kurtas pasidėjo dviratuką ir nuėjo vakarieniauti, bet po vakarienės paskelbė, kad kitame miesto gale groja „Beat Happening". Tai buvo Silvos susidomėjimo išbandymas: kaip geras verslininkas, Silva apsimetė esąs entuziastingas grupės gerbėjas ir kartu su Kurtu patraukė į koncertą. Vėliau jis Fancher tvirtino, kad Calvino grupės nekenčia (ji taip pat prisiminė, kad iš pradžių jis neapkentė ir „Sonic Youth" – skundėsi dėl jų „didžiulės savimeilės"). Vis dėlto Kurto „rūgšties testą" jis išlaikė, ir nepraėjus nė savaitei „Nirvana" pasirašė kontraktą su „Gold Mountain".

Lapkričio 25 dieną „Nirvana" grojo Sietlo klube „Off Ramp". Šis koncertas pritraukė daugiau atlikėjų paieškos atstovų nei kuris kitas Šiaurės Vakarų istorijoje. Alkūnėmis trynėsi „Columbia", „Capitol", „Slash", „RCA" ir keleto kitų kompanijų atstovai. „Tie vyrukai surengė spaudimą per visą aikštelę", – prisiminė „Sony" atstovas Damonas Stewartas. Tokia daugybė susirinkusių įgaliotinių privertė Sietlą į grupę pažvelgti naujomis akimis. „Tuo metu, – prisiminė Susan Silver, – aplink juos jau virė konkurencinė maitinimosi karštligė."

Pats koncertas atrodė nepaprastas – vėliau Kurtas draugui prasitarė, kad tai jam labiausiai patikęs „Nirvana" pasirodymas. Jie sugrojo aštuoniolika dainų, dvylika iš jų – anksčiau neišleistų. Pasirodymą pradėjo pirmąkart viešai pagroję galingąją „Aneurysm". Minia šoko ir nardė nuo scenos, kol sudaužė lemputes ant lubų. „Man koncertas pasirodė nuostabus, – prisiminė „Soundgarden" muzikantas Kimas Thayilas. – Vaikinai atliko „Velvet Underground" dainos „Here she comes now"

versiją, ji nuskambėjo puikiai. O tada išgirdau „Lithium“ ir ji įstrigo man į atmintį. Mūsų bosistas Benas, priėjęs prie manęs, patvirtino: „Tai hitas. Tai geriausiųjų keturiasdešimtuko hitas.“

Koncertas atlikėjų paieškos agentams padarė tokį pat didelį įspūdį. Pasirodymui pasibaigus – jį trumpam buvo nutraukusi įsijungusi gaisro signalizacija – „Charisma Records“ darbuotojas Jeffas Fensteris sugebėjo įtikinti grupę, kad geriausias pasirinkimas grupei būtų jo kompanija. Po dviejų dienų paskambino „Nirvana“ teisininkas Alanas Mintzas ir pranešė, kad grupė pasirašys sutartį su „Charisma“. Kontraktas buvo vertas 200 000 dolerių. Avansas numatytas nemažas, bet ir ne per didžiausias. Fensteriui dar nespėjus parengti sutarties, paskutinę minutę grupė nutarė verčiau pasirašyti kontraktą su „DGC“, dukterine „Geffen Records“ kompanija. Nors „DGC“ atstovas Gary Gershas ir nebuvo iš pirmųjų, puolusių varžytis dėl grupės, „Sonic Youth“ parama galiausiai pasirodė lemiamas veiksnys. „Geffen“ taip pat turėjo stiprų reklamos padalinį, vadovaujamą Marko Kateso, o „Gold Mountain“ suprato, kad prastumiant grupę svarbiausia reklama. Sutartis su „Geffen“ skelbė: „Nirvana“ gaus 287 000 dolerių. Anais laikais tai buvo vienas iš didžiausių avansų, pasiūlytų iš Šiaurės Vakarų kilusiai grupei. Mintzas išlaisvino grupę iš kontrakto su „Sub Pop“ liekanų: į sutartį su „Geffen“ buvo įrašyta, kad „Sub Pop“ gaus 75 000 dolerių ir po 2 procentus nuo kitų dviejų grupės albumų pardavimų.

Nors Kurtas buvo skaitęs knygų apie muzikos industriją, net jis nesitikėjo, kad tiek daug laiko prireiks sutarčiai įforminti – ji buvo pasirašyta tik balandžio mėnesį – ir kad tiek mažai pinigų iš pradžių atneš. Atėmus teisininkų, vadybininkų honorarus ir mokesčius, „Gold Mountain“ jam kas mėnesį mokėjo 1000 dolerių. Jis vėlavo apmokėti sąskaitas ir skundėsi, kad gali sau leisti tik kukurūzinius dešrainius – buto grindys buvo nusėtos jų pagaliukais.

Grohlas didesnei gruodžio pusei grįžo į Rytus, o netekęs kambarioko ir draugo Kurtas nuobodulį bandė praskaidrinti visais įmanomais būdais. Daug laiko praleisdavo su Dylanu ir greitai peržengė dar vieną ribą, iki kurios buvo prisiekęs niekuomet nepriartėti. Dylanas iš proto

ėjo dėl ginklų ir Kurtas nuolat jam pamokslaudavo, kad ginklai esą barbariškas daiktas. Keletą kartų sutiko su Dylanu nuvažiuoti į mišką, bet prie ginklų nesilietė, o kartą net atsisakė išlipti iš automobilio. Ilgainiui Kurtas leidosi Dylano pamokomas taikytis ir šaudyti. Tai buvo nekenksminga: jie šautuvais pramušinėdavo skardinėse skyles arba suvarpydavo Kurto meno darbus, kuriuos jis nutardavo paaukoti.

Kurtas taip pat pradėjo daug laiko leisti su Mikey'u Nelsonu ir kartu apsipirkinėti sendaikčių parduotuvėse. „Jis visuomet tikėjosi atrasti kokį nors įrašą, – pasakojo Nelsonas. – Viename iš jo mėgstamiausių radijo ryšiu kalbėjo grupelė sunkvežimių vairuotojų. Jis turėjo Charleso Mansono albumą „Lie". Buvo didžiulis „H. R. Pafnstafo"* gerbėjas." Net 1990-ųjų pabaigoje Kurtas vis dar bandė įrodinėti grupės „The Knack" albumo „Get the knack" privalumus. „Jis man pasakė, kad geriausios to įrašo dainos tos, kurių žmonės nebuvo girdėję."

Tą mėnesį į butą užsuko Johnas Purkey ir padėjo Kurtui nupirkti kalėdines dovanas. Tais metais didžiausiu Kurto pirkiniu tapo didelis akvariumas, pagamintas pagal užsakymą jo vėžliams. Prieš eidami apsipirkinėti jiedu parūkė marihuanos, bet Purkey nustebo, kai Kurtas pasidomėjo: „Ar žinai, kur galėčiau gauti heroino?" Purkey atsakė: „Tu juk nesileidi, ar ne?" „Ak, ne, – pamelavo Kurtas. – Tiesiog aš surūkysiu bet ko." Skurdūs jo ištekliai padėjo pažaboti daugelį priklausomybę sukeliančių troškimų: jis paprasčiausiai negalėjo sau leisti tapti narkomanu.

Gruodžio 11 dieną Kurtui vėl teko ieškoti medicinos pagalbos dėl skrandžio bėdų. Takomoje jis nuėjo pas gydytoją. Šįkart diagnozė buvo dirglaus žarnyno sindromas. Kurtui išrašė „Lidox", „Clidinium" preparato. Neatrodė, kad vaistas skausmą numalšintų, tad po dviejų savaičių, susirgęs bronchitu, Kurtas nustojo jį gerti.

Tie metai baigėsi Naujųjų vakaro koncertu Portlando klube „Satyricon". Jo pasižiūrėti atvyko Slimas su grupe. Koncertą jis įsiminė kaip iš kojų verčiantį pasirodymą, nors nepaisydamas gydytojo nurodymų Kurtas buvo prisigėręs viskio su kola. Jau matėsi, kad prie Kurto limpa gerbėjos. Slimas stebėjo, kaip jauna moteris visą koncertą gaudė

* „H. R. Pufnstuf".

jo žvilgsnį: „Jos povyza sakė: „Viena iš tavo publikos nori šiąnakt su tavimi pasidulkinti." Vis dėlto Kurtas to nepastebėjo ir, kaip daugumą naktų, namo patraukė be palydos.

1991 metus jie pradėjo naktį trijų valandų kelione iš Portlando, nes kitą dieną turėjo būti studijoje. Ten pabaigė dvi dainas: „Aneurysm" ir naują „Even in his youth" versiją. Taip pat parengė keletą ką tik Kurto parašytų dainų, kartu ir ankstyvąją „All apologies" versiją. „Jie turėjo krūvą idėjų, kurias norėjo įgyvendinti, – prisiminė dainas prodiusavęs Craigas Montgomery. – Bet jų įranga buvo siaubinga, o jie visi – gerokai perdegę."

Į Šiaurės Vakarus atostogų sugrįžo Kurto draugas Jesse Reedas ir kitą dieną po įrašinėjimo studijoje jie nuvažiavo į Aberdyną aplankyti Jesse tėvų. Pakeliui Kurtas pasijuto su senu draugu kalbąs apie savo ateitį ir automobiliui įvažiuojant į Greis Harborą jis, prieštaraudamas viskam, ką sakydavo duodamas interviu, prisipažino mėgstąs šį kraštovaizdį ir mylįs jo žmones. Kai pravažiavo keletą ūkių ir idilišką Satsopo slėnį, nors šalia stovėjo apleista atominė jėgainė, Kurtas prisipažino Jesse svajojąs už avansą, gautą iš kompanijos, nusipirkti ūkį. Jis pamatė didelį vienaukštį namą ir parodė į jį: „Ką manai apie ana va tą namą? Jei jį nusipirkčiau, galėtume groti taip garsiai, kaip tik užsimanytume, rengti didelius vakarėlius, kviesti svečių, ir niekam galvos neskaudėtų." Namas nebuvo parduodamas ir Kurtas dar neturėjo pinigų, bet Jesse jis prisiekė, kad jei kada nors iš tikrųjų išpopuliarės, sugrįš į uostą ir nusipirks rančą, „visai tokią, kokią Kalifornijoje turi Neilas Youngas".

1991 metų pradžioje Kurtas susikaupė ir, metų metus atidėliojęs, paskambino tėvui. Persikraustęs į Olimpiją, su Donu ryšį palaikė dažniausiai per senelius.

Pokalbis – kaip buvo įprasta dviem stojiškiems Cobainų vyrams – netruko ilgai. Kurtas daugiausia kalbėjo Donui apie grupę, džiaugėsi pasirašęs sutartį su didele kompanija. Donas nelabai išmanė, ką tai reiškia, bet kai paklausė Kurto, ar jam užtenka pinigų, sūnus atsakė „taip". Kurtas pasiteiravo apie kitus Dono vaikus, jiedu šiek tiek paplepėjo apie paskutinį Dono darbą – jis dirbo Vašingtono valstijos

greitkelių policijos tyrėju. Kurtas tėvui pasakojo daug koncertavęs. Donas prispažino, kad su malonumu kada nors ateitų pasižiūrėti jo pasirodymo. Pokalbis truko vos kelias minutes: labiau stebino, ko abu vyriškiai vienas kitam nepasakė, nei tai, ką jie pasakė. Donas neįstengė prakalbti apie skausmą, sukeltą pirmagimio sūnaus atitolimo, o Kurtas negalėjo prabilti nei apie skyrybas, nei apie antrąsias vedybas, nei apie daugelį kitų skaudžių jų nesutarimų.

Su motina Kurtas palaikė geresnius ryšius. Regis, jam garsėjant, moteris vis labiau domėjosi jo karjera ir pripažinimu. Tais metais Kurtas ir Wendy suartėjo ištikus dar vienai šeimos nelaimei: 1991 metų sausio 2 dieną Kalifornijoje, būdamas keturiasdešimt šešerių, nuo AIDS mirė Wendy brolis Patrickas. Jo homoseksualumą Fradenburgų šeima visuomet laikė paslaptyje. Jis buvo išvaizdus, turėjo pasisekimą tarp merginų, o kai pasiskelbė esąs homoseksualus, jo tėvai, regis, negalėjo tuo patikėti. Dar neišgirdęs diagnozės Patrickas kentėjo nuo klinikinės depresijos, bet susirgęs AIDS siaubingai palūžo. Ant tėvų pyko taip smarkiai, kad net planavo parašyti traktatą apie seksualinę savo gyvenimo istoriją, papasakoti apie seksualinį dėdės Delberto priekabiavimą, nusiųsti tai „Aberdeen Daily World" ir sutrikdyti šeimą. Šeima ir taip nutarė nekrologe nerašyti mirties priežasties, o jo gyvenimo partnerį pavadinti „ypatingu draugu". Kurtą pakvietė į atsisveikinimo ceremoniją, bet jis neatvažiavo teisindamasis būtinybe dirbti prie būsimo albumo.

Bent kartą išsisukinėdamas nuo įsipareigojimų šeimai Kurtas nemelavo. Jis išties rengė albumą ir 1991 metų pradžioje stropiai dirbo. „Nirvana" Takomoje išsinuomojo naują vietą repeticijoms ir kiekvieną dieną valandų valandas repetuodavo. Reikėjo išmokyti Grohlą grupės sąraše esančių dainų, bet daugiausia laiko jie skyrė naujoms Kurto rašomoms dainoms. Sausį „Sub Pop" išleido paskutinį oficialų šios kompanijos „Nirvana" singlą, gyvą „The Vaselines" dainos „Molly's lips" įrašą. Vinilo pabaigos griovelyje įrėžė trumputį atsisveikinimą: „Kol kas."

Vasarį Kurtui sukako dvidešimt ketveri ir ta proga jis sėdo rašyti savo gyvenimo istoriją. Tai buvo vienas iš begalės trumpų bandymų, kuriuos jis vis rašys ir rašys metams bėgant. Šioji versija apėmė tris pus-

lapius ir išseko. „Sveiki, man dvidešimt ketveri, – rašė jis. – Gimiau žemesnio vidurinio sluoksnio baltųjų šeimoje netoli Vašingtono valstijos pakrantės. Mano tėvai turėjo nedidelę stereosistemą imituoto medžio paviršiumi ir keturių įrašų rinkinį, tarp kurių buvo „AM" radijo šiuolaikinių populiarių dainų rinkinys „Good vibrations", išleistas „Ronco". Jame buvo tokie hitai kaip Tony'o Orlando ir Dawn „Tie a yellow ribbon" ir Jimo Croce'o „Time in a bottle". Metų metus klausiusi mano maldavimų, šeima pagaliau nupirko man skardinių būgnų popierinėmis membranomis rinkinį iš „Sears" katalogo. Pačią pirmą savaitę sesuo atsuktuvu išbadė jose skyles."

Toliau savo istorijoje Kurtas paminėjo, kad prisimena, kaip motina pianinu skambindavo dainas iš „Čikagos"*, ir amžinai bus dėkingas tetai Mari už padovanotus tris „The Beatles" albumus. Jis rašė, jog vieną iš pirmųjų nusivylimų patyrė 1976 metais sužinojęs, kad „The Beatles" išsiskirstė prieš šešerius metus. Tėvų skyrybos, regis, jį paveikė mažiau: „Mano tėvai išsiskyrė, taigi aš persikrausčiau gyventi su tėčiu į priekabą dar mažesnės miškakirčių bendruomenės aikštelėje. Mano tėčio draugai įkalbėjo jį įstoti į „Columbia" įrašų klubą ir greitai kas savaitę mūsų priekaboje pasirodantys įrašai susikaupė į ganėtinai didelę kolekciją." Taip Kurto pastangos papasakoti savo gyvenimo istoriją baigėsi. Jis grįžo prie mėgstamiausios to meto dienoraščių temos: užrašų būsimam albumui. Parašė daug įvairių variantų – galiausiai į albumą nepateko nė vienas, bet vienas albumo dedikacijos juodraštis apie jo vaikystę pasakė daugiau nei biografijos metmenys: „Ačiū visiems nepadrąsinantiems tėvams, – rašė jis, – už tai, kad suteikė savo vaikams valios parodyti, iš kokio molio yra nudrėbti."

Kovą „Nirvana" sugrojo keturių koncertų turą Kanadoje ir iškart grįžo repetuoti. Ilgai prasiginčiję su savo vadybininkais ir kompanijos bosais jie nutarė, kad albumą vėl prodiusuos Butchas Vigas, o įrašinėti pasirinko netoli Los Andželo esančią „Sound City" studiją. Išlaidas apmokės kompanija, nors jos ir bus išskaičiuotos iš „Nirvana" avanso.

---

* „Chicago".

Prieš patraukdami į Kaliforniją vyrukai turėjo dar kartą, balandžio 17 dieną, sugroti Sietlo „O. K. Hotel". Kurtas šį pasirodymą organizavo išgirdęs, kad jo draugas Mikey Nelsonas turi tiek nesumokėtų baudų už kelių eismo taisyklių pažeidimus, jog gali atsidurti kalėjime. Kartu su „Nirvana" grojo „Bikini Kill" ir „Fitz of Depression". Kurtas pareikalavo, kad visi surinkti pinigai atitektų Nelsonui. Į koncertą buvo išparduoti ne visi bilietai iš dalies dėl tą patį vakarą vykusio filmo „Vienišiai"* vakarėlio. Per savo pasirodymą „Nirvana" sugrojo grupės „Devo" dainos „Turnaround", „The Troggs" dainos „Wild thing" ir „The Wipers" dainos „D7" versijas, bet labiausiai visus nustebino naujas grupės kūrinys. Kurtas neaiškiai tarė žodžius, galbūt ne visus ir žinojo, bet gitaros ir nuostabios, energingos būgnų partijos jau buvo baigtos. „Nežinojau, ką jie groja, – prisiminė „DGC" reklamos atstovė Susie Tennant, – bet žinojau, kad tai nepaprasta. Pamenu, šokinėjau aukštyn žemyn ir klausinėjau visų aplinkinių: „Kokia čia daina?"

Tennant atkartojo tai, ką prieš tris savaites, kai Kurtas į repeticiją atsinešė naują ritminę figūrą, pasakė Novoselicas su Grohlu. „Ji vadinasi „Smells like teen spirit", – paskelbė Kurtas grupės draugams, pavadinimui pasivogęs Kathleen Hanna grafitį. Tuomet nė vienas iš jų nežinojo apie dezodorantą tokiu pavadinimu ir tik dainą įrašius kažkas pastebėjo, kad jos pavadinime yra gaminio vardas. Kai Kurtas pirmą sykį atsinešė šitą dainą į studiją, taktas buvo greitesnis ir mažiau dėmesio teko posmų ir priedainio jungčiai. „Kurtas grojo tik priedainį", – prisiminė Kristas. Mintis melodiją sulėtinti kilo Kristui, o Grohlas instinktyviai pridėjo galingą ritmą.

„O. K. Hotel" Kurtas tiesiog paniūniavo keletą eilučių. Tuo metu jis keitė visų savo dainų žodžius, „Teen spirit" turėjo apie tuziną juodraščių. Vieno iš pirmųjų priedainis skambėjo taip: „Atsižadėjimas ir iš svetimų / Atgijimas ir iš malonių / Štai mes dabar, tokie garsūs / Mes tokie kvaili ir iš Vegaso." Kitas prasidėjo šitaip: „Išeik ir žaisk, išgalvok taisykles / Linksminkis, žinau, pralaimėsime." Žemiau toje pačioje ver-

* „Singles".

sijoje ėjo ne rimuotas dvieilis, o viena eilutė: „Puikiausia mano diena buvo ta, po kurios neišaušo rytojus."

Savaitei prabėgus grupė patraukė į Los Andželą. Pakeliui Kurtas stabtelėjo „Universal Studios" ir pasivažinėjo tais atrakcionais, kuriais važinėjosi prieš penkiolika metų atvykęs čia su seneliais. Kitoms šešioms savaitėms grupė įsikraustė į „Oakwood Apartments", esančius netoli „Sound City" studijos. Vigas juos aplankė prieš prasidedant darbui ir pamatė visišką chaosą. „Ant sienų pripiešta grafičių, – prisiminė jis, – o sofos apverstos aukštyn kojom. Kiekvieną naktį jie iki paryčių nemiegodavo ir sėdėdavo Venecijos paplūdimyje. Grupė nervinosi dėl įrašinėjimo ir jaudulį lengvino gerdami, o tai visi trys darė be saiko. Vieną naktį Kristą suėmė už vairavimą apsvaigus. Johnas Silva turėjo sukrapštyti pinigų užstatui ir pargabenti jį atgal į studiją."

Dauguma įrašų sesijų prasidėdavo trečią popiet ir trukdavo iki vidurnakčio. Per pertraukėles Kurtas klaidžiodavo po studijos koridorius ir spoksodavo į auksinius albumus, tokius kaip grupės „Fleetwood Mac" „Rumours" ir Tomo Petty'o „Damn the torpedoes", nors didžiausią įspūdį jam darė ten buvę Evelio Knievelio įrašai. Prieš „Nirvaňa" mažąją studiją nuomojosi lengvojo metalo grupė „Warrant". Per „Nirvana" sesiją jie grįžo susirinkti įrangos. Kurtas griebė studijos vidaus mikrofoną ir pradėjo rėkti: „Atneškit man vyšnių pyrago", populiarios „Warrant" dainos pavadinimą*. Vieną naktį Kurtas pavogė pirmuosius Evelio Knievelio įrašų originalus ir parsivežė namo į Olimpiją.

Tą pirmą savaitę jie praleido bandydami užrašyti dainų pagrindus ir daugiausiai dėmesio skyrė Vigo specializacijai – būgnų skambesiui. Po dviejų savaičių padėjo pamatus dešimčiai dainų, nors daugelis iš jų turėjo tik tris dublius, nes nuo tokio rėkimo pavargdavo Kurto balsas. Kai kurias dainas buvo anksčiau įrašę per sesiją „Smart Studios", taigi darbas atrodė labiau techninis nei kūrybinis.

Palyginti su kitomis grupės įrašų sesijomis, bėdų turėjo mažiau. Įrašinėjant „Lithium" Kurtas iš visų jėgų stengėsi išgauti tinkamą savo gitaros partiją ir kuo toliau, tuo labiau irzo, kol galiausiai sudaužė gita-

* „Cherry pie".

rą į studijos grindis. Galų gale Vigas nusprendė panaudoti dublį, įrašytą per Kurto nervų priepuolį. Jis buvo pavadintas „Endless, nameless" ir kompaktinėje plokštelėje atsidūrė kaip paslėpta daina.

Sesijos bėda buvo paties Kurto delsimas: jis vis dar nebuvo apsisprendęs dėl daugelio dainų žodžių, nors keletą, pavyzdžiui, „Polly" ir „Breed", grupė grojo jau seniai. O kai dainų tekstus pabaigdavo, kone visi jie išeidavo tiek pat paradoksalūs, kiek demaskuojantys: klausytojui neaišku, ar jis dainuoja apie išorines, ar apie vidines aplinkybes. Jų žodžiai nesiduoda aiškinami, perteikia tik emocinę atmosferą. Savo dienoraščiuose Kurtas parašė laišką seniai mirusiam kritikui Lesteriui Bangsui ir pasiskundė roko žurnalistika – profesija, kuri atrodė ir užburianti, ir atstumianti: „Kodėl, po velnių, žurnalistai būtinai turi išgalvoti antrarūšę froidišką mano žodžių analizę, kai 90 procentų sykių neteisingai juos užrašo?" Nors Kurto klausimas ir buvo išmintingas, jis pats valandų valandas praleisdavo bandydamas perprasti savo dievukų dainas. Taip pat sunkiai triūsė prie savo kūrinių pakaitomis tai įtraukdamas ką nors, tai pats išbraukdamas savo žodžius, kai manydavo atskleidęs per daug.

Taip nutiko su „Something in the way", paskutine per šitą sesiją įrašyta daina. Jos žodžiai pasakojo apie mitinį Kurto gyvenimo po tiltu laikotarpį. Dainą parašė prieš metus, bet nuo grupės draugų slėpė. Iš pradžių įsivaizduodamas albumą Kurtas norėjo „mergaitiškos" pusės (į ją turėjo būti sudėtos dainos apie Tobi) ir „berniukiškos" pusės (kartu su kitomis čia turėjo atsidurti dainos „Sliver", „Sappy" ir „Polly", visos parašytos apie jo šeimą ar vidinį pasaulį). Albumą jis ketino baigti daina „Something in the way", nors prodiuseriui to niekada neminėjo. Šią dainą per įrašų sesiją „Sound City" studijoje ištraukė kaip paskutinės minutės staigmeną ir žodžius užrašė studijoje stengdamasis sudaryti įspūdį, kad rašo juos čia pat, nors iš tikrųjų prie jų darbavosi ištisus metus. Kad ir kokių kaltinimų laiške Lesteriui Bangsui papylė Kurtas, niekas niekuomet neanalizavo froidiškų dainų žodžių potekščių labiau už jį patį. Jis puikiai žinojo: išleisdamas dainą, leidžiančią suprasti, kad gyveno po tiltu, šeimai suteiks daug širdgėlos.

Įrašinėjimui einant prie pabaigos į svečius užsuko Grohlo draugas ir pasiūlė Kurtui lažintis, kad šis per šešis mėnesius atsidurs ant „Rolling Stone“ viršelio. Kurtas atsakė: „Ak, neverta apie tai net kalbėti.“ Apsilankė ir Mikey Nelsonas su kitais savo grupės „Fitz of Depression“ nariais ir kartu su „Nirvana“ apsistojo „Oakwood“ bute, jų pavyzdžiu pasekė ir „Melvins“ – vieną savaitgalį dviejų miegamųjų bute nakvojo 22 žmonės. „Fitz“ vėl nepasisekė: klubas pažadėjo jiems taip reikalingą koncertą, bet paskutinę minutę jį atšaukė. „Perskambink jam, – primygtinai siūlė Kurtas, – ir pasakyk, kad mes irgi grosim.“ Praėjus dviem dienoms po įrašo užbaigimo „Nirvana“ pasirodė mažyčiame Los Andželo klube „Jabberjaw“ ir pirmą kartą viešai sugrojo „On a plain“ ir „Come as you are“. Publika apstulbo. Jie pareikalavo, kad visi už įėjimą surinkti pinigai atitektų Nelsonui. Laiške Tobi koncertą Kurtas aprašė: „...neapsakomai sumautas svaigalų ir narkotikų, nepataikant į toną ir ganėtinai, na, prastas. Man prireikė penkiolikos minučių gitaros stygai pakeisti, o žmonės šaukė, kad esu girtas. Po koncerto išbėgau laukan ir apsivėmiau.“ Klube tarp publikos Kurtas pastebėjo Iggy Popą. Šįkart jis nevilkėjo marškinėlių, privertusių anąsyk jaustis nesmagiai. „Tai turbūt buvo labiausiai savimeilę glostanti akimirka mano gyvenime“, – pareiškė jis.

Vis dėlto atviriausia Kurto laiško dalis buvo pripažinimas, kad jis vartojo vis daugiau narkotikų, o metakvaloną rijo kaip saldainiukus. „Pastaruoju metu vartojau daug narkotikų, – rašė jis Tobi. – Galbūt jau laikas Betty Ford klinikai ar Richardo Nixono bibliotekai išgelbėti mane nuo tolesnio savo anemiško graužikiško kūno prievartavimo. Negaliu sulaukti, kol grįšiu namo (kad ir kur tai būtų) ir atsigulsiu į lovą susinervinęs, nusilpęs nuo prasto maisto, ir skųsiuosi, koks šūdinas oras, ir tai visų mano kančių priežastis. Pasiilgstu jūsų, „Bikini Kill“. Absoliučiai tave myliu.“ Laišką pasirašė „Kurdtas“.

Šis laiškas, kaip ir galybė kitų, taip ir liko neišsiųstas, galbūt dėl moters, su kuria jis susidūrė iki koncerto „Jabberjaw“ likus dviem savaitėms. Kurto gyvenime ji suvaidins gerokai didesnį vaidmenį nei Betty Ford, Richardas Nixonas ar Tobi Vail. Jis ją atsiminė iš nedidelio vaidmens filme „Tiesiai į pragarą“.

14 DEGINTI AMERIKOS VĖLIAVAS

OLIMPIJA, VAŠINGTONAS
1991 METŲ GEGUŽĖ–RUGSĖJIS

Galbūt galime kartu vykti į turą po Valstijas ir ant scenos deginti Amerikos vėliavas?
Iš laiško Eugene'ui Kelly'ui, 1991 metų rugsėjis

Kurto Cobaino ir Courtney Love akys pirmąsyk susitiko 1990 metų sausio 12 dieną, penktadienį, vienuoliktą valandą vakaro, ir po trisdešimties sekundžių jie jau voliojosi ant grindų. Veiksmas vyko mažame, blausiai apšviestame klube „Satyricon“ Portlande, Oregono valstijoje. Kurtas su „Nirvana“ atvažiavo groti; Courtney atėjo su drauge, susitikinėjančia su nuostabiai pavadintos grupės „Oily Bloodmen“, kuri tą vakarą grojo pirmoji, nariu. Portlande jau pagarsėjusi Courtney su svita sėdėjo kabinoje ir likus kelioms minutėms iki „Nirvana“ pasirodymo scenoje pamatė pro šalį einantį Kurtą. Courtney vilkėjo raudoną suknelę su žirniukais. „Atrodai kaip Dave'as Pirneris“, – mestelėjo ji jam. Pastaba turėjo nuskambėti ir kaip nedidelis įžeidimas, ir kaip flirtavimas. Kurtas išties atrodė kiek panašus į Pirnerį, pagrindinį „Soul Asylum“ vokalistą: buvo atsiauginęs ilgus, nuolat susivėlusius plaukus, kuriuos plaudavo tik kartą per savaitę, ir tai tik paprastu muilu. Kurtas į flirtą atsakė savaip: sugriebė Courtney ir parvertė ant grindų. „Viskas vyko prieš automatinį patefoną, – prisiminė Courtney, – grojantį mano mėgstamiausią „Living Color“ dainą. Ant grindų buvo prilaistyta alaus.“ Ji apsidžiaugė, kad jos pastaba sulaukė dėmesio, bet nesitikėjo būti prispausta prie grindų tokio smulkaus ir į benamį panašaus berniuko. Iš savo pusės Kurtas nesitikėjo, kad priešininkė pasirodys tokia tvirta: ji buvo trimis coliais už jį aukštesnė ir stipresnė. Jei jis nebūtų turėjęs vidurinėje mokykloje

įgytos imtynių patirties, susiėmimą būtų galėjusi laimėti ji. Bet pasivoliojimas ant grindų vyko juokais, jis merginą pakėlė ir pasiūlė susitaikymo dovaną – Čim Čimo, beždžionėlės iš „Spydo Reiserio", kurią buvo pasirinkęs savo talismanu, lipduką.

Vėliau pasakodamas šią istoriją Michaelui Azerradui Kurtas prisipažino iškart pajutęs jai trauką: „Pamaniau, kad ji panaši į Nancy Spungen. Atrodė kaip klasikinė pankroko paukštytė. Jaučiau jai kažkokį potraukį. Turbūt norėjau tą naktį ją išdulkinti, bet ji išėjo." Žinoma, Kurto užuomina buvo abejotina – Portlande su juo buvo Tracy ir, nepaisant juntamo susižavėjimo, jam būtų buvę neįprasta ją apgaudinėti. Bet Kurto ir Courtney ryšys buvo seksualinis: imtynės Kurtui virto fetišu ir tokia jo verta priešininkė kaip Courtney tikrai jaudino.

Tą naktį jie išsiskyrė, bet Courtney „Nirvana" karjerą sekė kaip Amerikos lygos beisbolo padavėjas galėtų sekti Amerikos lygos žaidėjo žygius. Skaitė iškarpas apie „Nirvana" roko spaudoje, o Kurto Čim Čimo lipduką prilipdė ant savo gitaros dėklo, nors dėl grupės ir toliau nebuvo tikra – ankstyvieji kūriniai jai buvo pernelyg metalistiški. Kaip dauguma to meto muzikos kritikų, pirmenybę ji teikė „Mudhoney" ir, įrašų parduotuvėje pasiklausiusi „Love buzz" singlo, jo nenusipirko. Vėliau, pamačius grupės koncertą, ją labiau pribloškė keista fizinė jų išvaizda: „Kristas buvo tikrai, tikrai didelis, – pasakojo ji, – ir taip užgožė Kurtą, kad net nesimatė, koks jis žavus, nes šalia Kristo jis atrodė kaip smulkutis berniukas."

Nuomonė apie „Nirvana" ir „smulkutį berniuką" visiškai pasikeitė, kai ji 1990 metų spalį nusipirko singlą „Sliver". „Kai perklausiau, – prisiminė ji, – aš, na, „o, Dieve, aš *pražiopsojau* tai!" B pusėje buvo įrašyta „Dive", ji taps jos mėgstamiausia „Nirvana" daina. „Ji tokia seksuali ir seksualinė, ir keista, ir įstringanti, – akcentavo ji. – Pamaniau, ji geniali."

Kai 1990 metų pabaigoje Courtney draugė Jennifer Finch užmezgė santykius su Dave'u Grohlu, „Nirvana" ir Kurtas dažnai skambėdavo mergaitiškuose jų pokalbiuose. Kurtą praminė „Pixie Meat" dėl jo mažo dydžio ir „Pixies" garbinimo. Courtney Grohlui prisipažino, kad susižavėjo Kurtu, ir kai Dave'as jai atsakė, kad Kurtas netikėtai liko vie-

nišas, ji nusiuntė dovaną, turinčią jų imtynes perkelti į kitą areną. Tai buvo širdies formos dėžutė, į kurią ji sudėjo mažytę porcelianinę lėlytę, tris džiovintas rožes, mažutėlį arbatos puodelį ir šelaku dervuotų jūros kriauklių. Šilku ir nėriniais aptrauktą dėžutę nupirko „Gerald Katz Antiques“ parduotuvėje Naujajame Orleane ir prieš išsiųsdama kaip kokiu magišku amuletu ištrynė ją savo kvepalais. Pristatyta į Olimpiją kvapioji dėžutė virto maloniausiai dvelkiančiu Kriaušių gatvės buto daiktu, nors taip pasižymėti nebuvo sudėtinga. Lėlė Kurtą sužavėjo – 1990 metais lėlės buvo vienos iš daugelio priemonių, kurias jis naudojo savo meniniams projektams. Perdažydavo jų veidus ir ant galvų priklijuodavo žmonių plaukų. Sukurtos būtybės atrodė ir gražios, ir groteskiškos, panašios tiek į lėles, tiek į vaikų lavonėlius.

Antrą kartą Kurtas su Courtney susitiko 1991 metų gegužę, grupės „L7“ koncerte Los Andželo „Palladium“. Kurtas užkulisiuose tiesiai iš butelio gėrė sirupą nuo kosulio. Taip jau lėmė likimas, kad šis susitikimas priminė jo pirmą pažintį su Tracy ir jų žiurkėmis. Courtney atidarė rankinę ir pademonstravo savo stipresnės rūšies sirupo nuo kosulio buteliuką. Jie vėl susiėmė ant grindų, bet šįsyk tai priminė labiau grabaliojimąsi, o ne fizinį iššūkį. Pasak liudytojų, nuo jų sklido labai seksualūs virpesiai. Kai Kurtas leido jai atsistoti, įtampa sumažėjo ir jie ėmė kalbėtis apie profesinius dalykus. Courtney negaišdama pasigyrė, kad jos grupė „Hole“ baigė įrašinėti „Pretty on the inside“, prodiusuotą Kim Gordon iš „Sonic“. Kurtas pasakojo apie savo albumą, kurį vis dar tvarkė. Paprastai su kuo nors susipažinęs pirmą sykį jis elgdavosi droviai, bet bandydamas padaryti įspūdį Courtney pasitelkė visus vardus ir pasiekimus, kokius tik galėjo. Aiškiai norėjo ją pranokti. Bet greitai sužinojo, kad nedaug kam pavyktų prieš Courtney įgyti žodinį pranašumą. Muzikos verslą ji išmanė daug geriau už jį, o „Hole“ tuo metu aukštyn kopė taip pat greitai kaip „Nirvana“. Daugeliu atžvilgių ji buvo jam lygi, jei ne pranašesnė už jį ir kur kas labiau už Tobi.

Kalbėdamasis Kurtas atskleidė gyvenąs „Oakwood apartments“. Courtney pasisakė gyvenanti vos už kelių kvartalų. Ant baro servetėlės

užrašė savo telefono numerį ir liepė kada nors jai paskambinti. Ji rimtai flirtavo, o jis atsakė tuo pačiu.

Sulaužęs visas susitikinėjimo taisykles Kurtas jai paskambino tą pačią naktį, trečią valandą, it koks beviltiškas prislėgtas nevykėlis iš „Svingerių"*. „Fone girdėjosi garsus triukšmas", – prisiminė Courtney. Kurtas apsimetė, kad paskambino tik norėdamas sužinoti, kur ji gavo savo sirupą nuo kosulio – tą pavasarį pirmenybę jis ėmė teikti šitam svaigalui. Bet iš tikrųjų Kurtas norėjo dar su ja pasikalbėti. Kaip jis sužinojo, Courtney kalbėti mokėjo. Tą naktį paprastai griausmingą savo balsą ji pritildė iki šnabždesio – kitame kambaryje miegojo jos buvęs vaikinas ir grupės draugas Ericas Erlandsonas. Tuo metu ji per nuotolį taip pat buvo užmezgusi santykius su Billy'u Corganu iš „Smashing Pumpkins".

Jie prakalbėjo beveik valandą – ir šį pokalbį Kurtas prisimins ištisas savaites. Nors telefonu jis paprastai kalbėdavo tiesiai ir ūmiai, kai kurie asmenys galėdavo rasti sau gerą pašnekovą, ir Courtney priklausė prie tų radusiųjų. Telefonu jis galėjo išpasakoti, ko vos prieš kelias valandas neįstengė ištarti akis į akį. Kurtas paminėjo širdies formos dėžutę ir padėkojo. Courtney tai sujaudino, bet ji greitai peršoko prie kitų temų ir papylė atvirą sąmonės srautą apie prodiuserius, kritikus, „Sonic Youth", grojimą gitara, sirupo nuo kosulio rūšis, dainų rašymą ir daugybę kitų dalykų. Nuo temos prie temos ji šokinėjo lyg nuotolinio valdymo pultu būtų perjunginėjusi televizijos kanalus. Pasakojimą apie šį pokalbį draugui Ianui Dicksonui Kurtas pradėjo pareiškęs: „Sutikau nuostabiausią merginą pasaulyje." Dicksonas ir kiti draugai tą gegužę skundėsi, kad „Kurtas nesiliauja apie ją kalbėti. Visą laiką girdisi „Courtney pasakė tą", „Courtney pasakė aną". Jie vėl pasimatys tik po penkių mėnesių, bet per tą laiką Kurtas dažnai prisimins jų pokalbį ir klaus savęs, ar tai buvo tikra, ar tik narkotinis sirupo nuo kosulio sukeltas sapnas.

Birželio pradžioje Vigas pabaigė „Nirvana" albumą ir grupė ėmėsi daug prakaito išsunkiančio miksavimo, pradėjo viršelio ir vaizdo kli-

* „Swingers".

po kūrimo priežiūros procesą. Įrašams numatė 56 000 dolerių pradinį biudžetą, bet po dviejų mėnesių jį baigus išlaidos viršijo 120 000 dolerių. Vigas pasigėrėtinai pasidarbavo ir studijiniame albume pagavo „Nirvana" gyvų pasirodymų jėgą, vis dėlto jo miksavimas nei įrašų kompanijos, nei „Nirvana" vadybininkų skoniui neįtiko.

Dabar „Nirvana" karjerai vadovavo trys žmonės: vadybininkai Johnas Silva su Danny'u Goldbergu iš „Gold Mountain" ir Gary Gershas iš „DGC". Trijulė prisiėmė sunkią užduotį įtikinti Kurtą, kad albumą reikia remiksuoti. Jie pasitelkė Andy Wallace'ą, dirbantį su tokiomis skirtingomis grupėmis ir atlikėjais kaip „Slayer" ir Madonna. „Wallace'as daug prisidėjo paverčiant albumą tokiu, koks yra", – pareiškė Goldbergas. Wallace'as pradines dainas sumiksavo taip, kad jos skambėtų galingai per radiją: jis atskyrė gitaras nuo būgnų ir taip sukūrė garsinį veržlumą, kurio trūko ankstesniems „Nirvana" įrašams. Tuomet Kurtas tokiai krypčiai pritarė, nors vėliau pareikš, kad dėl jos albumas skambėjo „saldainiškai". „Visi vieningai norėjome, – prisiminė Wallace'as, – kad įrašas skambėtų taip galingai ir išraiškingai, kaip tik įmanoma."

Dėl galutinio albumo pavadinimo Kurtas apsisprendė tik birželio pradžioje. „Sheep" jis atsisakė dėl pernelyg nebrandaus skambesio. Vieną dieną pasiūlė Kristui albumą pavadinti „Nevermind". Pavadinimas tiko dėl kelių priežasčių: tai buvo jo požiūrio į gyvenimą metafora; buvo gramatiškai netaisyklingas ir į vieną sujungė du žodžius, kas Kurtui visuomet rodėsi puiku; buvo paimtas iš dainos „Smells like teen spirit", pamažu virstančios labiausiai aptarinėjama sesijų daina. Nors į studiją grupė atkeliavo įsitikinusi, kad hitu taps „Lithium", albumą baigus pirmajam singlui buvo peršama „Teen spirit".

Kurtas dvejus metus planavo įvairius užrašus ir viršelio idėjas, bet 1991 metų pradžioje viską išmetė ir pradėjo nuo pradžios. Tą pavasarį pamatė televizijos laidą apie gimdymus po vandeniu ir pareikalavo, kad kompanija pabandytų gauti filmuotos laidos medžiagos. Bandymui nepasisekus Kurtas galiausiai sąsiuvinio lape nupiešė kiek kitokią idėją: piešinys vaizdavo kūdikį, plaukiantį po vandeniu ir gaudantį vieno

dolerio banknotą. Tai buvo pribloškiantis vaizdas; iš pradžių kilo ginčų dėl to, kad taip aiškiai matėsi kūdikio penis. Galiniam viršeliui Kurtas primygtinai reikalavo parinkti Čim Čimo, besiilsinčio ant koliažo iš vaginos ir mėsos, piešinį.

Grupei fotografuoti Kurtas pasamdė Niujorke dirbantį fotografą Michaelą Lavine'ą. Į Los Andželą jis atskrido birželio pradžioje. Pasitikdamas Kurtas vyruką apkabino ir iškart pademonstravo jam didžiulį skaudulį, buvusį burnoje. Dantenos dėl reto dantų valymo šepetėliu taip pat buvo apimtos uždegimo. Fotografuotis Kurtas niekuomet nemėgo ir prieš fotosesiją pasistiprino išgerdamas visą burbono „Jim Beam" butelį. Bet, nepaisydamas infekcijos, Kurtas atrodė gerai nusiteikęs ir daug šypsojosi. „Jis buvo tikrai linksmas ir draugiškas, – prisiminė Lavine'as. – Valgėme kukurūzų paplotėlius su įdaru, vaikštinėjome ir fotografavome." Atėjus laikui pasirinkti fotografijas vidiniam dėklui, Kurtas išsirinko tą, kurioje rodo vidurinį pirštą.

Dar neprasidėjus antrai birželio savaitei „Nirvana" vėl grįžo į turą, vienintelį tikrą jų pajamų šaltinį. Jie patraukė į dviejų savaičių turnė po Vakarų pakrantę su „Dinosaur Jr." ir „Jesus Lizard". Dabar grojo dainas iš „Nevermind", nors pats albumas dar nepasirodys ištisus mėnesius, ir per kiekvieną pasirodymą „Teen spirit" sulaukdavo vis didesnio klausytojų atsako. Į Olimpiją Kurtas grįžo turėdamas pakankamai pinigų automobiliui įsigyti. Senąjį „Datsun" nutempė į metalo laužą. Birželio 24 dieną jis iš draugo už 550 dolerių nusipirko smėlio spalvos 1963 metų „Plymouth Valiant". Nors kilometražo skaitiklis buvo prisukęs 140 000 mylių, automobilis tebebuvo geros būklės ir Kurto draugai pareiškė, kad tokį galėtų vairuoti senutė. Po Olimpiją Kurtas juo važinėdavosi labai lėtai – manė, kad važinėjimas mažesniu nei dešimties mylių per valandą greičiu lėtina variklio nusidėvėjimą.

Kurtas su Tobi išlaikė draugiškus ryšius ir toliau kalbėdavosi apie įrašą, kurį norėtų kartu sukurti. Anuomet vienintelė kita moteris Kurto gyvenime buvo Carrie Montgomery, buvusi Marko Armo mergina, su kuria Kurtas suartėjo. Šie santykiai buvo platoniški, nors visi aplinkiniai – ir Markas Armas – manė kitaip. Neturėdamas merginos Kurtas

atrodė dar niūresnis nei paprastai, o tai jau išties įsidėmėtina. Draugai džiaugėsi jo sėkme, bet pats Kurtas – ne. Atrodė, tarsi pasaulis jo garbei būtų surengęs paradą, į kurį susirinko visi miestiečiai, neatėjo tik pats šventės kaltininkas.

Kai Olimpijoje tą vasarą pasirodė jauna mergina iš Anglijos, atskridusi specialiai, kad susirastų Kurtą ir įsitemptų į lovą, jis – kas jam visiškai buvo nebūdinga – su ja permiegojo. Po kelių dienų Kurtas suvokė savo klaidą. Kadangi konfliktų vengė, užtruko beveik savaitę, kol išspyrė ją lauk. O kai išspyrė, ji atsistojo gatvėje prie buto, ėmė rėkauti ir keiktis. Tokie įvykiai Olimpijoje iškart sukeldavo apkalbų. Jo sprendimas pasirašyti kontraktą su didele įrašų kompanija ir toks taisyklių nesilaikymas pakenkė santykiams su „kalvinistais“, o plintantys gandai apie heroino vartojimą tik šliūkštelėjo žibalo į ugnį.

Liepą Grohlas persikraustė į Vakarų Sietlą. Kurtas vėl liko vienas ir, jei tai buvo įmanoma, dar labiau atsiskyrė nuo pasaulio. Daugiau neribojo narkotikų vartojimo – jei išgalėdavo heroino rasti ir nusipirkti, vartodavo ištisą savaitgalį ir vienas pats bute atsijungdavo. Mažiau rašė dienoraščiuose, mažiau repetavo ir labiau bėgo nuo pasaulio.

Net būdamas blaivus Kurtas, draugų akimis, darėsi vis ekscentriškesnis. Jis turėjo mažą baltą kačiuką, vardu Kvispas; paėmęs „Kool-Aid“, jo kailį (taip pat ir savo plaukus) nudažė raudonai, baltai ir mėlynai. Leido Kvispui, kuris buvo vyriškosios lyties, turėti lytinių santykių su triuše, patele Troškiniu. Troškinys turėjo neįprastą ir Kurtą žavėjusią vaginą – jos gimda buvo apversta, taigi ji dažnai išsikišdavo. „Jis paimdavo pieštuką ir įstumdavo ją atgal“, – pasakojo Ianas Dicksonas. Kurtas spėjo, kad seksas su katinu sujaukė reprodukcinius triušės organus, nors nesiėmė nieko tam sukliudyti. Tarprūšinio poravimosi stebėjimas tapo vienu iš mėgstamiausių jo laiko leidimo būdų.

Tą mėnesį Kurtas ir Dicksonas nuėjo paplaukioti į netoli Olimpijos esantį karjerą ir namo Kurtas grįžo nešinas sugautais buožgalviais. Sumetė juos į akvariumą ir džiaugsmingai spoksojo, kaip vėžliai juos ėda. „Pažiūrėk, – pašaukė Kurtas Dicksoną, – kaip akvariume plūduriuoja mažos rankytės ir visokie gabalėliai.“ Jaunas vyriškis, anksčiau

gelbėjęs paukščius sulaužytais sparnais, dabar mėgavosi stebėdamas, kaip vėžliai doroja buožgalvius.

Antrą liepos savaitę Kurtas pasielgė taip nelauktai, kad išgirdusi naujienas Tracy iš pradžių nepatikėjo ir turėjo išklausyti dar kartą. Ji negalėjo suvokti, kad pasakojama apie kadaise jos mylėtą vyrą: Kurtas pardavė savo vėžlius. Sakėsi juos pardavęs todėl, kad reikėjo pinigų; ne dėl savo tvarkaraščio, nes visuomet sugebėdavo rasti draugų, kurie jam keliaujant pasirūpindavo gyvūnais. Visiems, kurie tik klausėsi, jis pasakojo esąs neturtingesnis nei kada nors, nors ir pasirašė sutartį su didele įrašų kompanija. Už vėžlius jis paprašė 100 dolerių, bet pirkėjas pasiūlė tik 50, ir Kurtas sutiko. Tracy užsuko į Kriaušių gatvės butą ir vidury kiemo pamatė ant šono gulintį akvariumą. Nors ir keista, dalis vėžliams atitekusių buožgalvių išgyveno ir žolė buvo nusėta mažytėmis varlytėmis.

Liepos 15 dieną Kurtas nuskrido į Los Andželą dar padirbėti prie albumo viršelio ir reklaminių nuotraukų. Liepos 29 dieną grįžęs į Olimpiją pamatė, kad jo daiktai sukrauti į dėžes ant šaligatvio – jį iškraustė. Nors tą pavasarį debiutavo didelėje įrašų kompanijoje ir pasirašė kontraktą, bet nesusimokėjo už nuomą. Laimei, jo kaimynai susisiekė su Tracy, kad šioji ateitų ir išgelbėtų gyvūnus, o Kurto meno kūriniai, dienoraščiai ir nemaža jo muzikinės aparatūros dalis gulėjo kartoninėse dėžėse šalia buto. Tą naktį ir kelias kitas savaites jis nakvojo automobilyje.

Kol Kurtas Olimpijoje nakvojo ant užpakalinės savo „Valiant“ sėdynės, Los Andžele jo vadybininkai ir įrašų kompanijos bosai ginčijosi, kiek „Nevermind“ kopijų bus išparduota. Pradžioje „Geffen“ lūkesčiai buvo labai menki, bet, iš rankų į rankas einant išankstinei kasetei, jie augo. Tiesą sakant, už Kurto įrašų kompanijos sienų viltys buvo gerokai didesnės. Per 1990 ir 1991 metus „Nirvana“ tapo madinga nauja grupe ir išankstinis įrašas tarp reikalą išmanančių muzikos industrijos darbuotojų plito kaip virusas. Vienas iš tokių buvo Johnas Troutmanas: nors ir dirbo „RCA“, padarė kelis tuzinus kopijų, išdalijo jas radijo programų sudarytojams ir savo draugams tiesiog todėl, kad grupės atžvilgiu buvo nusiteikęs entuziastingai. „Nirvana“ klausytojų būrį susirinko senama-

dišku būdu – be paliovos važinėdami koncertuoti. Naujojo albumo išleidimo išvakarėse jie jau turėjo laukiančių ištikimų gerbėjų.

„Nirvana“ priklausė „DGC“, mažesnei dukterinei „Geffen“ kompanijai su vos keliais darbuotojais ir vos pora populiarių atlikėjų. „Geffen“, priešingai, turėjo populiariausią tos eros roko grupę „Guns N'Roses“. Vietoj tikrosios santrumpos reikšmės – „David Geffen Company“ – „Geffen“ darbuotojai „DGC“ vadino „sąvartyno kompanija“* taip juokaudami, esą tam, kad nebūtų teršiamas „Geffen“ vardas, „DGC“ atsiduria nevykėlių grupės. Mažai kas kompanijoje tikėjosi, kad „Nirvana“ grupei hitą užsidirbti pavyks iš pirmo karto. „Tuo metu rinkodaros susitikimuose, – kalbėjo „DGC“ radijo reklama užsiiminėjęs Johnas Rosenfelderis, – buvo planuojama parduoti 50 000 kopijų, nes „Sonic Youth“ albumo „Goo“ buvo parduota 118 000. Pamanėme, mums pasiseks, jei išparduosime bent pusę to.“ Paslaptingasis kompanijos vadovas Davidas Geffenas leido kompaniją tvarkyti atlikėjų paieškos žmonėms, bet Rosenfelderis, tikėdamasis atkreipti į grupę boso dėmesį, jo vairuotojui įkišo „Nevermind“ kasetę.

Kurtas ir kiti grupės nariai, į Los Andželą atskridę rugpjūčio viduryje, ėmė mėginti reklamuoti albumą ir ruoštis turui po Europą. Sąskaitą už viešbutį apmokėjo „DGC“. „Holiday Inn“ kambaryje buvo tik dvi lovos, taigi Kurtas ir Dave'as kiekvieną naktį mesdavo monetą dėl to, kuriam teks miegoti su Kristu. Kurtui bet kokia lova, net jei ją tekdavo dalytis su didžiuliu bosistu, buvo geriau nei užpakalinė jo automobilio sėdynė.

Rugpjūčio 15 dieną „Roxy“ klube jie sugrojo muzikos industrijai skirtą koncertą. Surengtas pirmiausia tam, kad vadovaujantys „Geffen“ darbuotojai išvystų naują kompanijos nuosavybę, jis pritraukė daugybę įtakingų žmonių iš visų industrijos sluoksnių. „Buvo keista, – prisiminė „DGC“ reklamos direktorius Markas Katesas, – kad *visi* norėjo juos išvysti, *visiems* reikėjo ten patekti.“ Pasirodymas padarė įspūdį net paprastai santūriems vadovaujantiems „Geffen“ darbuotojams. Po kon-

* *Dumping ground company* (angl.) – pažodžiui „sąvartyno kompanija“. Pirmosios raidės sutampa su pirmosiomis kompanijos pavadinimo raidėmis.

certo „Geffen" viceprezidentas pareiškė: „Parduosime 100 000", o tai buvo dvigubai daugiau, nei jis pranašavo prieš dvi savaites.

Koncerto „Roxy" klube dieną grupė koledžo radijo stočiai „KXLU" pirmą kartą davė interviu apie „Nevermind". Juos vežė Johnas Rosenfelderis; pakeliui vyrukai „Reese's" riešutų sviestu drabstė pravažiuojančius automobilius. Į Rosenfelderio žodžius, kad „Nevermind" yra „apsinešti tinkama muzika", Kurtas atsiliepė: „Noriu Jerry'o Garcios krauju batika dažytų marškinėlių." Kaip ir jo eilutę „Pankrokas yra laisvė", šią pastabą apie pagrindinį „Grateful Dead" dainininką imta kartoti taip dažnai, kad Kurtas būtų galėjęs ją užrašyti ant automobilių buferiams skirto lipduko. Radijo stotyje Rosenfelderis išsitraukė badomąjį vinilinį atspaudą dainos, kurią jie nutarė tapsiant pirmuoju singlu – taip „Smells like teen spirit" pirmą kartą nuskambėjo eteryje. Pakeliui atgal į viešbutį Kurtas neužsičiaupdamas kliedėjo, kaip puikiai jis skambėjęs.

Praėjus dviem dienoms po koncerto „Roxy" klube grupė pradėjo filmuoti „Smells like teen spirit" vaizdo klipą. Jo idėja – apie bloga linkme pasisukusį studentų susibūrimą prieš sporto varžybas – priklausė Kurtui. Jis surašė veiksmo pagrindus iki tokių smulkmenų, kaip prostitučių panaudojimas vietoj palaikymo komandos ir anarchijos simboliai ant jų megztinių. Pažįstamam operatoriui Johnui Gannonui pasakė norįs, kad jį filmuotų kamera, „į kurią galėčiau trankyti galva". Bet Kurtas nuo pat pradžios nesutarė su režisieriumi Samu Bayeriu, vadino jį „mažuoju Napoleonu". Tiesą pasakius, Kurtas vaizdo klipą norėjo režisuoti pats. Bayeris ir Cobainas pradėjo ginčytis ir rėkti vienas ant kito, bet režisierius tai sugebėjo išversti savo naudai: Kurtas aiškiai pyko, o dainai išėjo į gera. Jis taip pat buvo girtas, nes tarp dublių susivertė pusbutelį „Jim Beam". Kurtas padėjo montuoti galutinį variantą ir pridėjo kadrą, kuriame jo veidas beveik spaudėsi prie kameros – tai buvo vienintelė vaizdo klipo akimirka, kurioje aiškiai matėsi, kokios jis patrauklios išvaizdos. Minia, ištrūkusi iš kontrolės ir užlėkusi ant grupės, tiksliai atspindėjo ankstyvuosius be scenos grotus grupės koncertus.

Vaizdo klipe net yra paslėptas sąmojis, kurio beveik niekas, išskyrus Kurtą, Kristą ir keletą kitų Aberdyno „klingonų", nesuprato: šluotą ir kibirą stumdantis mokyklos sargas. Taip Kurtas pavaizdavo ankstesnį savo darbą Aberdyno vidurinėje mokykloje. Blogiausias Weatherwaxo valytojas virto naujausia Amerikos roko žvaigžde.

Praėjus dviem dienoms po filmavimo grupė su „Sonic Youth" išvažiavo į dešimties dienų turą po Europą. Kurtas įtikino Ianą Dicksoną lydėti grupę kelyje. Kadangi pinigų trūko, Kurtas vadybininkams pažadėjo, kad dalysis kambarį su Dicksonu. „Žinau, Johnas Silva pamanė, kad mes meilužiai", – prisiminė Dicksonas. Tuo metu ne tik Dicksonas įtarė, kad Kurtas homoseksualus: daug „Geffen" ir „Gold Mountain" darbuotojų klaidingai buvo įsitikinę, kad Kurtas gėjus.

Turas po Europą, kurio didelę dalį filme „1991: pankroko lūžio metai"* įamžino Dave'as Markey, žymėjo tam tikrą takoskyrą: „Nirvana" grojo šėlstančioms minioms, Kurto nuotaika buvo neįprastai džiugi. Išplatino išankstines „Nevermind" kopijas ir būsima albumo sėkmė tvyrojo ore, lyg būtų nulemta iš anksto. Trumpas dviejų savaičių koncertinis turas buvo laimingiausias Kurto kaip muzikanto laikas. „Net skrendant ten, – prisiminė Markey, – Kurtas iš džiaugsmo nenustygo vietoje." „Nirvana" grupei grojant Redingo festivalyje, įtakingiausiame Anglijos roko renginyje, Eugene'as Kelly iš grupės „The Vaselines" sutiko užlipti ant scenos ir duetu sudainuoti „Molly's lips". Vėliau Kurtas pasakys, kad tai buvo nuostabiausia jo gyvenimo akimirka.

Redinge grojo ir „Hole". Jie taip pat su turu važinėjo po Angliją. Kurtas su Courtney susidūrė tą vakarą, kai „Hole" apšildė „Mudhoney". Kad supykdytų Courtney, Kurtas iš klubo išėjo su dviem gerbėjom, nors vėliau sakėsi nė su viena iš jų seksu neužsiiminėjęs. Redinge Courtney elgėsi kilniaširdiškiau. Kai Markey nutaikė į ją kamerą ir paklausė, ar ji turinti ką pasakyti, Courtney atsiliepė: „Kurtas Cobainas priverčia mano širdį liautis plakus. Bet jis šiknius."

---

* „1991: The year punk broke".

Redinge Kurtas pirmąsyk pamatė, kad „Nirvana" sulaukia panašaus dėmesio kaip ir „Mudhoney". Vos prieš ketverius metus Kurtas pirmą kartą viešai pasirodė alaus vakarėlyje ir iš visų jėgų stengėsi groti tiek garsiai, kad užgožtų susirinkusiųjų keliamą triukšmą. O dabar grojo festivalyje 70 000 klausytojų ir tą akimirką, kai jis priėjo prie mikrofono, visa didžiulė minia nuščiuvo lyg laukdama prabylant princo. „Tą dieną „Nirvana" spinduliavo įžūlumą, – prisiminė turo vadybininkas Alexas MacLeodas. – Jie pasitikėjo savimi."

Bent kartą ir Kurtą apėmė pasitikėjimas savimi pačiu. Turo metu jis puikiai leido laiką ir visiškai išnaudojo savo augantį populiarumą. Dauguma koncertų buvo festivaliai su penkiomis ar šešiomis dalyvaujančiomis grupėmis, tvyrojo nuolatinio vakarėlio atmosfera. „Jie įsitraukė į kažkokį keliaujantį cirką, – prisiminė Markey, – ir jiems tai visai nebuvo našta – tai buvo panašiau į atostogas." Bet tai buvo atostogos iš Chevy'o Chase'o filmo – per kiekvieną turo sustojimą kildavo maisto mūšis arba koks nors girtų ištvirkavimas. Paprastai „Nirvana" koncertuodavo anksti dieną ir atgroję praleisdavo popietę siurbdami rengėjų parūpintą alkoholį. Rugpjūčio 25-ąją nusigavę iki „Pukkelpop" festivalio Belgijoje jau elgėsi kaip studentų brolijos nariai per pavasario atostogas – išdaužydavo persirengimo kambarius ir vartydavo padėklus su valgiais. Per Charleso Thompsono iš „Pixies" pasirodymą Kurtas užkulisiuose pačiupo ugnies gesintuvą ir jį atsuko. Prieš metus jis pernelyg drovėjosi su Thompsonu net susipažinti, o dabar jau bandė buvusį dievuką nuplauti nuo scenos.

Per turą Kurtas retai praeidavo pro ugnies gesintuvą. Ankstesniaisiais turais jo polinkį į smurtavimą pakurstydavo nusivylimas savo grojimu, įgarsinimo problemos ar peštynės su grupės nariais. Bet šį trumpą gyvenimo tarpsnį naikinti jį pastūmėjo džiaugsmingas gyvumas. „Labiausiai jaudinantį laiką grupė išgyvena iš tikrųjų prieš pat išpopuliarėdama", – vėliau Michaelui Azerradui pasakys Kurtas. „Nirvana" grupei tai neabejotinai buvo 1991 metų rugpjūtis.

Kai rugsėjo 1 dieną turas pasiekė Roterdamą, Kurtas paskutinį kartą koncertuoti ėjo beveik apimtas nostalgiško ilgesio. Vilkėjo tuos pačius marškinėlius kaip ir prieš dvi savaites – be grupės žinios pagamintus

„Sonic Youth" marškinėlius. Ir marškinėliai, ir džinsai, vienintelės jo turimos kelnės, visą tą laiką išbuvo neskalbti. Kurto bagažą sudarė mažytis krepšys, kuriame gulėjo tik Williamo S. Burroughso knyga „Nuogi priešpiečiai"; ją aptiko Londono knygų kioske. Galbūt įkvėptas prieš miegą skaitomos literatūros, užkulisiuose radęs keletą kostiumų Kurtas pasirodymą Roterdame paspalvino Burroughso romano scenomis. „Kurtas ir Ianas Dicksonas smarkiai maukė degtinę, – prisiminė MacLeodas. – Jie pasivogė gydytojų chalatus, užsidėjo kaukes ir davėsi aplink kibdami prie žmonių. Žmonės įeidavo į persirengimo kambarį ir būdavo apliejami apelsinų sultimis ir vynu. Vienu metu Ianas vėžino Kurtą ligoninės lova. Jiedu užlipdavo dviem aukštais aukščiau, apelsinų sultimis apipildavo apsauginінkus ir puldavo bėgti." Suvaldyti šiuos kvailiojimus privalėjo MacLeodas, bet jis tiesiog pasidavė: „Mums buvo po dvidešimt dvejus ar dvidešimt trejus ir nė vienas neįsivaizdavome pakliūsią į tokią padėtį."

Roterdame Kurtas vėl susidūrė su Courtney klube. Ji negaišo laiko ir pasiprašė kartu važiuoti į Angliją „Nirvana" autobusiuku. Jos apsimestinai drovus šokis su Kurtu tęsėsi ir keliantis keltu, kol grupė žiūrėjo „Terminatorių", Courtney flirtavo su Dave'u taip bandydama išvesti Kurtą iš kantrybės. Kai tai nepavyko, „Nirvana" autobusiuke paliko rankinę su pasu ir turėjo kitą dieną ateiti jos atsiimti. Kai rankinę grąžino ne Kurtas, o Dicksonas su MacLeodu, Courtney pasijuto nusivylusi. Jis taip pat apsimetinėjo kuklus.

Rugsėjo 3 dieną „Nirvana" Johnui Peelui įrašė dar vieną radijo pasirodymą ir tuomet išėjo atšvęsti paskutinio savo vakaro Anglijoje. Kurtas primygtinai reikalavo, kad jie gautų ekstazio – narkotiko, kurį jis išbandė pirmą kartą. Kitą dieną grupė parskrido į Olimpiją. Baigėsi džiaugsmingiausias iš visų, kurių tik jis kada nors imsis, turas. Vis dar neturėdamas kur gyventi, Kurtas tą naktį užmigo susirangęs ant užpakalinės savo „Valiant" sėdynės.

Sugrįžęs pamatė per tas tris savaites, kol jie buvo išvykę, labai pasikeitusią – bent jau jam – Olimpiją. Kol „Nirvana" Europoje grojo

didžiuliuose festivaliuose, Olimpija surengė savo. „International Pop Underground" festivalyje dalyvavo 50 grupių. Iš pradžių buvo numatyta, kad „Nirvana" jame gros, bet pasirašę kontraktą su didele įrašų kompanija jie jau nebebuvo *indie* grupe. Išties įsidėmėtina, kad didžiausiame kada nors Olimpijoje surengtame pokylyje Kurtas nedalyvavo. Tai žymėjo jo ryšių su „kalvinistais" pabaigą ir galą gyvenimo mieste, kurį jis mylėjo labiau už visus kitus, nors ten laukiamas niekuomet nesijautė.

Bet jis jau buvo savaip pasiruošęs išvažiuoti. Visai kaip tada, kai reikėjo ištrūkti iš Buzzo orbitos, Kurtas pasiekė tokią augimo pakopą, kad Olimpiją, Calviną ir Tobi palikti turėjo. Perėjimas nebuvo lengvas, nes jis tikėjo kalvinistiškais *indie* idealais, pravertusiais, kai reikėjo ideologijos norint ištrūkti iš Aberdyno. „Pankrokas yra laisvė", – išmoko jis. Šią eilutę Kurtas kartos visiems žurnalistams, kurie tik klausysis. Bet jis visuomet žinojo, kad privilegijuotose sąlygose užaugusiems vaikams pankroko teikiama laisvė kitokia. Jam pankrokas buvo klasių kova, bet šioji kova visuomet atsidurdavo antroje vietoje po pastangų sumokėti nuomą ar susirasti vietą nakvynei ne ant užpakalinės automobilio sėdynės. Muzika Kurtui buvo daugiau nei užgaida – ji tapo vienintele karjeros galimybe.

Prieš išvažiuodamas iš Olimpijos Kurtas atsisėdo ir parašė paskutinį laišką Eugene'ui Kelly'ui iš „The Vaselines" ir padėkojo už grojimą kartu su „Nirvana" Redinge. Iš laiško matyti, kad Kurtas jau buvo pradėjęs emociškai tolti nuo Olimpijos. Kad ir kaip būtų keista, jis kritikavo „KAOS", labai mėgstamą radijo stotį, vieną iš pirmųjų viešų savo forumų: „Supratau, kad... radijo didžėjai turi siaubingą muzikinį skonį. O taip, ir kad tai įrodytų, kaip tik dabar jie grojo „Nirvana" dainą iš senos demonstracinės juostos."

Jis rašė apie neseną konfliktą su Iraku: „Laimėjome karą. Patriotinė veidmainystė veikia visu pajėgumu. Turime privilegiją įsigyti kolekcinių Audros dykumoje kortų, vėliavų, buferių lipdukų ir daugybę vaizdo įrašų apie mūsų džiaugsmingą pergalę. Eidamas žemyn gatve jaučiuosi

lyg Niurnbergo sueigoje. Ei, galbūt galime kartu vykti į turą po Valstijas ir ant scenos deginti Amerikos vėliavas?“

Laišką baigė dar vienu savo materialinės padėties aprašymu. Jei Kurtas laišką būtų išsiuntęs – kaip paprastai, jis to niekuomet nepadarė – jo finansinė būklė būtų pritrenkusi tiek Kelly, tiek visus kitus, mačiusius Kurtą ant scenos Redinge, grojantį 70 000 dievinančių gerbėjų. „Mane iškeldino iš buto. Gyvenu savo automobilyje, taigi adreso neturiu, bet jei norėtum palikti žinutę, štai Kristo telefono numeris. Tavo bičiulis, Kurdtas.“ Tą pat savaitę „Smells like teen spirit“ pasirodė parduotuvėse.

15

KIEKVIENĄ KARTĄ NURIJĘS

SIETLAS, VAŠINGTONAS
1991 METŲ RUGSĖJIS–SPALIS

Kiekvieną kartą nurijęs kąsnį maisto viršutinėje skrandžio sienelės dalyje patirdavau kankinantį, deginantį, šleikštulį keliantį skausmą.
Kurto skrandžio ir narkotikų problemų aprašas dienoraštyje

Antras rugsėjo penktadienis – penktadienis, trylikta – tapo ypatingiausia Kurto gyvenimo diena. Šią dieną įvyks du maisto mūšiai, dvikova ugnies gesintuvais, o mikrobangų krosnelėje bus sunaikintas auksinio įrašo apdovanojimas. Visas šis dieviškas chaosas bus skirtas „Nevermind“ išleidimui atšvęsti Sietle.

Diena prasidėjo interviu didžiausiose Sietlo roko muzikos radijo stotyse. Per pirmąjį stotyje „KXRX“ Kurtas sėdėjo ramiai, bet ištarė vos kelis žodžius ir pradėjo visur mėtyti picą. Anksčiau tą savaitę buvo pasirengęs kalbėtis su bet kuriuo susidomėjusiu žurnalistu. „Net jei tas autorius jiems nepatiko, – prisiminė publicistė Lisa Glatfelter-Bell, – Kurtas tardavo: „Tas vyrukas šiknius, bet įrašas jam patinka, taigi duosime jam kelias minutes.“ Vos po kelių interviu telefonu jo požiūris pasikeitė. Jis pavargo ir kiekvienas tolesnis interviu virsdavo žaidimu, skirtu išsiaiškinti, ko jis dar galėtų prikurti. Kalbėdamasis su Patricku MacDonaldu iš „Seattle Times“ jis pareiškė įsigijęs pripučiamą sekso lėlę, nukirpęs rankas, kojas ir ketinąs ją vilkėti ant scenos. Vis dėlto savaitės pabaigoje jam nusibodo apgaudinėti žurnalistus. Vos prieš dvi savaites, Europoje, buvo džiaugsmingai nusiteikęs, bet Amerika jį, regis, vargino. Roterdamo gyvumas greitai užleido vietą uždarumui ir susitaikymui. Per kitus du interviu Kurtas liko sėdėti automobilyje ir kalbėti su radijo laidų vedėjais paliko Kristui ir Dave'ui.

Šeštą valandą įvyko ilgai lauktas įrašo pristatymas „Re-bar", į kurį buvo įleidžiami tik turintys kvietimus. Šito įvykio Kurtas laukė visą gyvenimą („Bleach" proga tokios iškilmės surengtos nebuvo). Ant kvietimų buvo parašyta: „Triskaidekafobija niekis, štai „Nirvana". Minima fobija yra skaičiaus 13 baimė, bet iš tikrųjų baisu buvo, kokia galybė muzikantų, apie muziką rašančių žurnalistų ir muzikos pasaulio intrigantų susigrūdo į klubą."

Kurtui tai buvo galimybė pasimaudyti šlovės spinduliuose – galų gale jis užkariavo Sietlą. Vis dėlto atrodė, kad rodomas dėmesys verčia jį jaustis nesmagiai. Šią ir daugelį vėlesnių dienų jis atrodė taip, lyg daug mieliau būtų buvęs bet kur kitur, kad tik nebūtų reikėję pristatinėti įrašo. Kaip berniukas, užaugęs apsuptas šeimos dėmesio, o paauglystėje tokį išskirtinumą praradęs, į sėkmės šypseną žvelgė įtariai. Vakarėlyje jis sėdėjo nuotraukų kabinoje – fiziškai ten, bet nuo visų akių pasislėpęs po audinio uždanga.

Grupė slapčiomis, pažeisdama Vašingtono alkoholinių gėrimų įstatymą, į vidų įsinešė pusę galono „Jim Beam". Bet dar jokiam alkoholio inspektoriui nespėjus vyrukų pričiupti kilo sąmyšis. Kurtas pradėjo laistyti Kristą salotų padažu ir kilo maisto mūšis. Tvarkdarys pažeidėjus sugriebė ir išmetė lauk nežinodamas, kad išmetė tuos tris vyrus, kurių garbei surengtas vakarėlis. „DGC" darbuotojai Susie Tennant dar nespėjus visko sutvarkyti, Kristą reikėjo traukti iš peštynių su tvarkdariu. „Mes juokėmės, – prisiminė Kristas, – ir kartojome: „O Dieve mano, mus ką tik išmetė iš savo įrašo pristatymo vakarėlio!" Kurį laiką grupė stoviniavo skersgatvyje už klubo ir su draugais kalbėjosi pro langą. Viduje vis dar šėlo vakarėlis, dauguma atėjusiųjų taip ir nepastebėjo, kad garbės svečiai išvaryti.

Šventimas tęsėsi draugo lofte, bet Kurtas pradėjo purkšti iš ugnies gesintuvo ir visus teko evakuoti. Tuomet jie persikėlė į Susie Tennant namą. Ten niokojimai tęsėsi iki pat aušros. Ant sienos Susie turėjo pasikabinusi auksinį grupės „Nelson" įrašą. Kurtas pavadino plokštelę „žmonijos gėda", nuėmė ją, įkišo į mikrobangų krosnelę ir įjungė atšildymo režimą. Aušant Kurtas pasimatavo vieną iš Susie suknelių, pa-

sidažė ir vaikštinėjo aplink persirengęs moterimi. „Iš Kurto išėjo žavi moteris, – prisiminė Susie. – Turėjau tokią lėlės suknelę: ją vilkėdamas Kurtas atrodė geriau už mane, geriau už bet ką, ką buvau mačiusi.“

Tą naktį Kurtas, kaip ir daugelis šėliotojų, praleido pas Susie. Kitą rytą atsikėlęs pasakė, kad jis su Dylanu ketina dieną praleisti šaudydami į uodeginės kepsnį. „O privarę jį pilną skylių suvalgysime“, – pažadėjo. Išėjo pasiklausęs, kaip nuvažiuoti į prekybos centrą.

Po dviejų dienų buvo surengtas pristatymas „Beehive Records“ parduotuvėje. „DGC“ tikėjosi, kad susirinks penkiasdešimt nuolatinių pirkėjų, bet kai dar iki antros valandos popiet prie parduotuvės laukti renginio, kuris turėjo prasidėti septintą, išsirikiavo daugiau nei 200 jaunuolių, organizatoriai pradėjo suvokti, kad galbūt grupė populiaresnė, nei manyta iš pradžių. Kurtas nusprendė: užuot pasirašinėję albumus ir spaudę žmonėms rankas, kas paprastai vyksta rengiant pristatymus parduotuvėse, jie gros. Tą popietę, pamatęs prie parduotuvės išsirikiavusią eilę, pirmą kartą kitiems girdint apie savo populiarumą jis pasakė: „Šventas šūde.“ Grupės nariai susirado prieglobstį „Blue Moon Tavern“ ir pradėjo gerti, bet, pažvelgę pro langą ir pamatę tuzinus iš lauko juos stebinčių gerbėjų, pasijuto it filme „Sunkios dienos, sunkios naktys“*. Koncertui prasidėjus „Beehive“ žmonių prisigrūdo tiek, kad atėjusieji stovėjo ant albumų lentynų, o stikliniams parduotuvės langams apsaugoti priešais turėjo būti pastatyti ožiai. Įsitaisiusi parduotuvės aukšte „Nirvana“ atgrojo 45 minutes ir tuomet publika pradėjo daužytis į juos kaip „Smells like teen spirit“ vaizdo klipe.

Tas reikšmingumas išmušė Kurtą iš vėžių. Žvelgdamas į minią matė pusę Sietlo muzikinės scenos ir tuzinus savo draugų. Jį ypač baugino tai, kad minioje matė į taktą trepsenančias dvi buvusias savo merginas, Tobi ir Tracy. Net šios artimos draugės dabar buvo publikos, kuriai jis jautėsi spaudžiamas įtikti, dalimi. Parduotuvė pardavinėjo pirmąsias „Nevermind“ kopijas, klausytojai galėjo jas įsigyti, greitai jos buvo išparduotos. „Žmonės nuo sienų plėšė plakatus, – prisiminė parduotuvės va-

---

* „A hard day's night“.

dybininkas Jamie's Brownas, – tiesiog tam, kad turėtų gabalėlį popieriaus, ant kurio Kurtas galėtų pasirašyti." Kurtas apstulbęs vis kratė galvą.

Jis išėjo į automobilių stovėjimo aikštelę parūkyti ir atsipūsti nuo visų, bet diena pasuko dar keistesne linkme – ten pamatė du buvusius klasės draugus iš Monteseino mokyklos, Scottą Cokely ir Ricką Millerį. Jie laikė „Sliver" kopijas. Nors tą dieną Kurtas davė šimtus autografų, dar nė sykio nesijautė taip nutolęs nuo realybės, kaip pasirašinėdamas šiuos du vyrukams iš miesto, kuriame gyveno jo seneliai. Jie pasikalbėjo apie bendrus draugus, bet pokalbis Kurtui pažadino ilgesį – Cokely ir Milleris priminė praeitį, kurią Kurtas manėsi palikęs už nugaros. „Ar dažnai grįžti į uostą?" – paklausė Cokely. „Nelabai", – atsakė Kurtas. Pažiūrėję į savo singlus ir pamatę, kad jis pasirašė „Kurdtas", Cokely ir Milleris sumišo.

Vėliau šį pasikeitimą žodžiais Kurtas minėdavo kaip pirmąjį kartą, kai jis suprato esąs žymus. Vis dėlto, užuot jį nuraminęs, suvokimas pasėjo vos ne paniką. Jis visuomet troško būti garsus ir dar mokydamasis mokykloje Montėje pažadėjo klasiokams vieną dieną toks tapti, bet iš tikrųjų įvykęs didžiausių svajonių išsipildymas pakirto jam jėgas. Kristas šį nemokamą pasirodymą likus savaitei iki oficialaus albumo išleidimo prisimins kaip Kurto pasikeitimo pradžią. „Po to viskas ėmė verstis aukštyn kojom, – sakė Kristas. – Nebebuvome ta pati grupė. Kurtas, na, jis tiesiog tarsi užsisklendė savyje. Būta daug asmeninių dalykų. Viskas susipainiojo. Tai buvo daugiau, nei mes tikėjomės."

Esmė buvo ne ta, kad „Beehive" susirinkusi publika būtų buvusi įkyresnė nei dauguma. Tiesą sakant, turui prasidėjus grupė išvydo, kad, palyginti su tais, su kuriais jie susidūrė kitur, Sietlo klausytojai elgėsi ramiai. Turas buvo suplanuotas dar neatėjus įrašo sėkmei, dauguma koncertams numatytų vietų buvo mažytės, taigi šimtai, jei ne tūkstančiai, gerbėjų troško bilietų ir negalėjo jų gauti. Kiekvienas pasirodymas virsdavo cirku. Kai rugsėjo 22 dieną grupė įriedėjo į Bostoną, Kurtas tikėjosi per vieną iš nedaugelio laisvų vakarų pamatyti „Melvins". Vis dėlto pabandęs įsiprašyti į klubą susidūrė su nieko apie „Nirvana" negirdėjusiu durininku. Prie durų stovėjusi Bostono dainininkė ir dai-

nų autorė Mary Lou Lord įsiterpė ir sučirškė, kad apie „Nirvana" yra girdėjusi ir kad kitą naktį gros jie. Durininko tai nepalenkė, galiausiai Kurtas už įėjimą sumokėjo.

Patekęs į vidų visą dėmesį skyrė ne seniems draugams, o Lord. Ji pasisakė esanti muzikantė ir grojanti metro, tad Kurtas pasidomėjo, kokias grupes ji mėgstanti labiausiai. Mary išvardijo „The Pastels", „The Vaselines", Danielį Johnstoną ir „Teenage Fanclub". „Nesąmonės, – atkirto Kurtas. – Tai *mano* mėgstamiausios grupės, eilės tvarka!" Kad įsitikintų, jog ji nejuokauja, jis privertė Lord vardyti kiekvieno atlikėjo dainas. Jie kalbėjosi valandų valandas, paskui Lord pavėžėjo jį ant savo dviračio vairo. Galiausiai jie prakalbėjo visą naktį, o kitą dieną Kurtas nuėjo į jos butą ir pamatė ant sienos kabančią Lesterio Bangso nuotrauką. Jis paprašė Lord ką nors sugroti. Kai Mary atliko dvi dainas iš dar nepasirodžiusio „Nevermind", jis pasijuto taip, lyg ši rausvaskruostė mergina iš Maso Seileme būtų jį apkerėjusi.

Jiems vaikštinėjant po Bostoną jo gyvenimo istorijos tryško srove. Lord jis apsakė, kaip kartą tėvas spyrė šuniui, koks pasigailėtinas jautėsi augdamas šeimoje, atsivėrė ir apie Tobi. Kurtas sulaužė vieną iš pagrindinių flirto taisyklių – apie buvusią merginą nekalbėti su galimai būsimąja. Lord jis prasitarė, kad Tobi „nuostabi", bet „tikra širdžių ėdikė". Jis prisipažino jai vis dar kai ką jaučiąs.

Kurtas Lord taip pat papasakojo, kaip jį sužavėjo rytietiška religija – džainizmas. Buvo matęs vėlai naktį per televiziją rodytą dokumentinę laidą, pakerėjusią jį todėl, kad ant oficialios jų vėliavos buvo pavaizduota senovinė svastikos versija. Nuo tada apie džainistus, garbinusius gyvūnus kaip šventus, jis skaitė viską, ką tik rasdavo. „Kurtas sakė man, – prisiminė Lord, – kad jie turi ligonines balandžiams. Ir jis norįs prie jų prisidėti. Planavo padaryti didelę karjerą ir tada, viską atlikęs, ketino pasitraukti ir dėtis prie džainistų." Viena iš labiausiai Kurtą pakerėjusių džainizmo idėjų buvo pomirtinio gyvenimo įsivaizdavimas. Džainizmas skelbė, kad visatą sudaro daugybė susluoksniuotų dausų ir pragarų. „Kiekvieną dieną, – pasakė Kurtas Lord, – visi mes pereiname per rojų ir visi pereiname per pragarą."

Jiems žingsniuojant per Bostono Bak Bėjaus rajoną Kurtas paskui Lord nespėjo. „Jis ėjo kaip senas žmogus, – taip jai rodėsi. – Buvo tik dvidešimt ketverių, bet jautėsi gerokai metus pranokstantis nuovargis." Jis sakė Lord, kad kai kurie narkotikai padeda sušvelninti skrandžio skausmus. Mary narkotikų nevartojo ir smulkiau neklausinėjo, bet po pusvalandžio jis vėl grįžo prie tos temos ir paklausė, ar ji yra bandžiusi heroino. „Net nenoriu klausytis, kai apie šitą šūdą postringauji", – nukirto ji.

Tą naktį jie nuėjo į „Axis", kur apie „Nirvana" buvo skelbiama kartu su „Smashing Pumpkins". Artinantis prie klubo Kurtas pagriebė jos gitarą ir suėmė ją už rankos. „Esu tikras, eilėje stovėję žmonės pamanė: „Štai Kurtas su keistuole metro mergina, – pasakojo Lord. – Ten praleidau metų metus, visi mane pažinojo ir visi turbūt laikė mane siaubinga. Bet štai ėjau ta gatve laikydamasi su juo už rankų."

Kitą dieną, rugsėjo 24-ąją, „Nevermind" oficialiai atsidūrė parduotuvėse. „MTV" komanda nufilmavo trumpą reportažą žinioms, kuriame Kristas vienais apatiniais, išsitepęs augaliniais „Crisco" riebalais, žaidžia rėplionę. Nuo daugumos „DGC" surengtų tos dienos interviu ir susitikimų Kurtas tiesiog nusiplovė ir dieną praleido su Lord. Kai „DGC" darbuotojas Markas Katesas nuvežė Novoselicą ir Grohlą į madingiausią Bostono įrašų parduotuvę „Newbury Comics", pamatė ilgiausią eilę. „Tai buvo nuostabu, – prisiminė Katesas. – Ten stovėjo koks tūkstantis nusipirkti įrašą bandančių vaikų."

Patekti į 200 populiariausių „Billboard" albumų „Nevermind" prireikė dviejų savaičių, bet galiausiai ten pakliuvęs albumas atsidūrė 144-oje vietoje. Antrą savaitę jis pakilo iki 109-os. Trečią jau pasiekė 65-ąją, o po keturių savaičių, lapkričio 2 dieną – 35-ąją. Nedaugelio grupių debiutiniai albumai taip greitai pakilo į pirmąjį keturiasdešimtuką. „Nevermind" būtų pasiekęs dar aukštesnę vietą, jei „DGC" būtų geriau tam pasirengę – dėl kuklių lūkesčių kompanija iš pradžių atspaudė tik 46 251 kopiją. Keletą savaičių įrašo parduotuvėse nebuvo.

Paprastai greitas kilimas populiariausių įrašų sąraše priskiriamas puikiai surengtai reklamos kampanijai, paremtai rinkodara, bet

„Nevermind" ankstyvąją sėkmę pasiekė be šito „sutepimo". Per pirmas kelias savaites radijas, išskyrus keliuose atrinktuose miestuose, prie įrašo sėkmės nieką prisidėjo. Bandydami įtikinti programų sudarytojus groti „Teen spirit" „DGC" reklamos darbuotojai iš pradžių susidūrė su nemenku pasipriešinimu. Anot „DGC" darbuotojos Susie Tennant, „net Sietlo radijo stotys prieštaravo: „Negalime šito groti. Neįmanoma suprasti, ką tas vyrukas dainuoja". Dauguma „Teen spirit" į grojaraštį įtraukusių stočių dainą transliuodavo vėlai naktį manydamos, kad ji „pernelyg agresyvi" groti dieną.

Bet programų sudarytojų dėmesį patraukė tai, kiek klausytojų jiems skambindavo su pageidavimais. Sietlo radijo stotis „KNDD" atliko apklausą dėl „Teen spirit": daina sulaukė aukščiausio teigiamo atsakymo, kokį kada nors buvo užfiksavusios apklausų bendrovės. „Kai renkami duomenys apie tokią dainą, – pakomentavo „KNDD" darbuotojas Marco Collinsas, – žmonės išgirsta tik penkiolika sekundžių dainos telefonu. Pamėginkite įsivaizduoti, į ką panašu pirmą kartą „Teen spirit" išgirsti telefonu."

Kai „MTV" pirmąsyk rugsėjo pradžioje svarstė vaizdo klipą, jis sukėlė sąmyšį. 22 metų amžiaus programų sudarytoja Amy Finnerty susidarė tokią tvirtą nuomonę, kad pareiškė: jei kanalas jo nerodys, ji nebenorės dirbti „MTV". Po kurį laiką trukusių karštų ginčų vaizdo klipas buvo įtrauktas į specialią laidą „120 minutes". Reguliariai vaizdo klipą kanalas pradėjo rodyti lapkritį ir jis tapo vienu iš pirmųjų programos „Buzz bin" vaizdo klipų.

Pirmą kartą Kurtas save per televiziją išvydo Niujorke, praėjus kelioms dienoms po koncertų Bostone, apsistojęs „Roger Smith" viešbutyje. Mary Lou Lord buvo kambaryje kartu. Laidoje „120 minutes" išvydęs savo vaizdo klipą Kurtas paskambino motinai. „Ten aš, – džiugiai sušuko jis. – Štai vėl aš, – pakartojo po dešimties sekundžių, vėl pamatęs save ekrane. – Ir štai vėl aš." Jis ir toliau žaismingai, lyg stebėdamasis, skelbė tai kiekvieną sykį pamatęs save televizoriuje.

Tą popietę „Nirvana" sugrojo retą akustinį pasirodymą „Tower Records" parduotuvėje. Per trumpą koncertą Kurtas iš vieno gerbė-

jo pirkinių krepšio ištraukė „Oreo“ sausainių ir užgėrė juos taip pat iš maišelio nukniauktu pienu. Tą naktį jie sugrojo „Marquee“ klube. Bilietai į koncertą buvo išparduoti iš anksto. Po pasirodymo vyko vakarėlis „MTV“ darbuotojos Amy Finnerty bute. Žinia apie šventimą nutekėjo klubo lankytojams ir daugelis jų pasirodė nekviesti. Kurtas slapčiomis išsliūkino iš vakarėlio ir kartu su Finnerty bei Lord nuėjo į kitapus gatvės esantį barą. „Čia geriausias kada nors mano matytas automatinis patefonas“, – pareiškė Kurtas, nors jame buvo tiktai disko muzikos dainos. Ar tik ne pirmą sykį gyvenime, galbūt paminėdamas oficialų „Nevermind“ išleidimą, Kurtas pakilo ir ėmė šokti.

Po Niujorko koncertų grupės turas ir „Nirvana“ šlovė kartu su juo įgavo pagreitį. Singlui ir „Teen spirit“ vaizdo klipui kopiant aukštyn populiariausiųjų sąrašuose bilietai į visus koncertus buvo išparduodami. Pasirodė ir didesnės manijos ženklų. Kurtas su Lord palaikė ryšį telefonu ir garsistui Craigui Montgomery'ui ją apibūdino kaip savo merginą. Praėjus dviem savaitėms po viešnagės Niujorke Mary atvažiavo į Ohają ir pamatė, kad Kurtą ištiko krizė. Jis sėdėjo ant pulo stalo, mosikavo kojomis ir keikėsi. „Kas negerai?“ – paklausė ji. „Viskas, – atsiliepė jis. – Niekas negali normaliai sutvarkyti to prakeikto garso. Tai supistai užknisa. Taip sušiktai ilgai tai darau. Ir pasirodymas siaubingai kniso. Visai negalėjau savęs girdėti.“ Lord buvo pratusi už ketvirtukus groti metro, taigi liepė jam džiaugtis savo sėkme, bet pralinksminti jo neįstengė. „Pavargau nuo šito supisto šūdo, šitų supistų nutriušusių skylių“, – šaukė Kurtas. Ji nežinojo, kad Kurtas kenčia nuo narkotikų abstinencijos. Tokios negarbingos paslapties jis neišpažino nei jai, nei grupės draugams. Mary atsekė paskui grupę į dar du pasirodymus, bet spalio 12 dienos rytą išvažiavo iš Detroito ir grįžo į darbą Bostono įrašų parduotuvėje. Kurtas su grupe patraukė į Čikagą, pasirodymą „Metro“.

Tą patį spalio 12-osios rytą Courtney Love sėdo į lėktuvą Los Andžele ir išskrido į Čikagą aplankyti Billy'o Corgano. Jų santykiai plėtojosi audringai – ją labiau žavėjo jo rašomi meilės laiškai nei pats buvimas šalia. Atvykusi į Corgano butą, Love aptiko jį, netikėtai grįžusį su kita mergina. Kilo rietenos, ir Courtney spruko palydėta batų krušos.

Paskutinius dešimt savo dolerių išleido taksi, kuris nuvežė ją į „Metro". Nustebo afišoje pamačiusi „Nirvana" vardą. Įkalbėjusi durininką įleisti, ji iš telefono automato paskambino Corganui. Vėliau Courtney pasakos, kad prieš užmegzdama romantiškus santykius su Kurtu skambino Billy'ui norėdama įsitikinti, kad jiedu galutinai išsiskyrė. Corganas atšovė, kad negali su ja susitikti, ir ji numetė ragelį.

Visi seksualinės Kurto ir Courtney traukos ženklai badė akis jau per ankstesnius jų susitikimus, bet jie niekuomet neturėjo tam progos. Ji pažiūrėjo paskutines penkiolika „Nirvana" koncerto minučių – daugiausiai laiko čia būgnus daužė Kurtas – ir negalėjo sau atsakyti, kas verčia vyruką taip pykti. Jis buvo paslaptis, o paslaptys Courtney traukė. Nebuvo vienintelė jo apžavams pasidavusi moteris. Anot Carrie Montgomery, „Kurtas priversdavo moteris pajusti norą jį globoti ir puoselėti. Tai buvo paradoksalu, nes jis galėdavo būti ir brutaliai tvirtas, ir tuo pat metu atrodyti gležnas ir trapus".

Po pasirodymo prasiskynė kelią į užkulisiuose vykstantį vakarėlį ir nudrožė tiesiai prie Kurto. „Stebėjau, kaip ji nužingsniuoja per kambarį ir atsisėda jam ant kelių", – prisiminė vadybininkas Danny Goldbergas. Ją pamatęs Kurtas apsidžiaugė. O kad ji pasiprašė apsistoti jo kambaryje, nudžiugino jį dar labiau. Kurtas netikusiai išpažindavo buvusius romantiškus ryšius: čia Courtney jam prilygo. Pasipasakojo visą nevykusią barnio su Corganu istoriją. Kurtui tai priminė, kaip po ano ilgo pokalbio prieš kelis mėnesius Los Andžele jis pavadino ją „nuostabiausia mergina pasaulyje". Iš klubo jiedu išėjo kartu, patraukė Mičigano ežero pakrante ir galiausiai atsidūrė „Days Inn" viešbutyje.

Kaip vėliau Kurtas draugams pasakojo, seksas buvo nuostabus. Courtney jis prisipažino buvusias meilužes galįs suskaičiuoti ant vienos rankos pirštų. Šis faktas ją šokiravo taip pat, kaip ir visi kiti jo pareiškimai. Ji buvo kilusi iš Sanset Stripo, ten seksą žmonės vieni kitiems siūlydavo taip pat kasdieniškai ir atsainiai, kaip pavėžėti namo po koncerto. Courtney nustebo pamačiusi, kad Kurtas mūvi trumpikes zebro raštais. „Privalai įsitaisyti šortukus", – bakstelėjo ji.

Bet net apimtus malonaus suglebimo, užplūstančio po lytinio akto, juos siejo gerokai daugiau nei seksas. Jų ryšys buvo emocinis, toks, kokio nesuprato nė vienas jų draugas ar grupės narys. Ironiška, kad artimi Kurto draugai manė, jog užmegzdamas santykius su Courtney jis nusileidžia žemiau savo lygio, o jos draugai tą patį manė apie ją. Jų istorijos buvo panašios. Kai Courtney atvėrė širdį, kad vaikystėje irgi buvo apleista, tampoma pirmyn atgal tarp išsiskyrusių tėvų ir taip pat turėjo bėdų mokykloje, Kurtas puikiai ją suprato. Ji buvo pirmoji jo sutikta moteris, kuri, jam pasakojant istorijas apie savo vaikystę, ne perdėtas, o jau mitologizuotas, atsiliepdavo: „Aš galiu pasakyti daugiau." Jiems tai virto beveik žaidimu „katro vaikystė blogesnė?", bet sąjunga su Courtney leido Kurtui pajusti, kad jo gyvenimas kai kuo ir normalus.

Kaip ir kiekvienas, iš partnerės Kurtas labiausiai troško besąlygiškos meilės, bet tą naktį „Days Inn" Courtney jis atrado kai ką, ko iš ankstesnių santykių nebuvo sulaukęs – supratimą. Jautė, kad viduje Courtney buvo užuodusi kvapą to šūdo, kuriame jam teko išsivolioti. Mary Lou Lord mėgo „The Vaselines", bet niekuomet nebuvo gyvenusi kartoninėje dėžėje. Nors Tracy tvirtai mylėjo Kurtą, šeima niekuomet jos nebuvo atstūmusi, net kai ji krėsdavo beprotybes, pavyzdžiui, susitikinėjo su pankroko muzikantu iš Aberdyno. Kurtas išmėgino viską, kad priverstų Tobi jį pamilti, bet jų keliai taip skyrėsi, kad ji net negalėjo suprasti jo košmarų, ką jau kalbėti apie priežastis, dėl kurių jis vartojo narkotikus. Courtney pažinojo glitų kartu su maisto talonais dalijamo valstybinių atsargų sūrio skonį. Ji žinojo, ką reiškia važinėti į koncertus autobusiuku ir kamuotis ieškant pinigų benzinui. Dirbdama striptizo šokėja „Jumbo's Clown Room" klube išgyveno tokį nuosmukį, kokį išgyvena nedaugelis žmonių. Vėliau abu juokaus, kad juos susiejo narkotikai, ir jie tikrai suvaidins savo vaidmenį, bet pirminis potraukis buvo kažkas daugiau, nei bendras troškimas nuo visko pabėgti. Vieną prie kito juos labiausiai traukė, kad ir Courtney Love, ir Kurtas Cobainas turėjo nuo ko bėgti.

Rytą jie išsiskyrė. Kurtas patraukė tęsti turo, o Courtney grįžo į Los Andželą. Bet kitą savaitę jie jau keitėsi faksais ir telefono skambučiais,

o greitai ėmė šnekučiuotis kiekvieną dieną. Nors „Nirvana“ grupei ir sekėsi, Kurtas kelyje nebuvo laimingas ir nuolat niurzgėjo dėl autobusiuko būklės, dėl klubų, panašių į „nutriušusias skyles“. Pridėjo ir naują nusiskundimą – dėl per „MTV“ vaizdo klipą pamačiusių ir į koncertus atėjusių brolijų vaikinų. Dalis „Nirvana“ stovyklos narių Courtney ryšius su Kurtu sutiko entuziastingai, nes taip jis bent jau turėjo su kuo pasišnekėti (su Novoselicu ir Grohlu bendravo vis mažiau ir mažiau).

Spalio 19 dieną Dalase Kurtas vėl sugriuvo, šįkart ant scenos. Koncertas buvo pasmerktas nuo pat pradžių, nes bilietų buvo išparduota per daug ir publika pasklido ant scenos. Suirzęs jis gitara sudaužė valdymo pultą. Po kelių minučių nėrė į minią, ir kai tvarkdarys Turneris Van Blarcumas pabandė padėti jam užlipti atgal ant scenos, šis tai neteisingai suprato kaip agresyvų veiksmą ir vožė tvarkdariui per galvą gitaros apačia. Pasipylė kraujas. Menkesnį žmogų toks smūgis būtų galėjęs užmušti, bet Van Blarcumą tik apsvaigino. Tasai trenkė Kurtui per galvą ir sprunkančiam spyrė. Publika ėmė kelti riaušes. Kurtas pasislėpė viršuje, spintoje, ir lindėjo ten, kol rėmėjas Jeffas Lilesas galų gale jį įtikino, kad Van Blarcumas išvažiavo į ligoninę ir nieko negali jam padaryti. „Žinau, kad tą naktį jis buvo išpliaupęs galybę sirupo nuo kosulio“, – paaiškino Lilesas. Galiausiai Kurtas vėl pasirodė ir pabaigė groti.

Nuotykiai tuo nesibaigė. Po koncerto Lilesas sugebėjo įgrūsti grupę į laukiantį taksi: automobilis nušvilpė pirmyn, bet tučtuojau grįžo. Nė vienas grupės narys nežinojo, kuriame viešbutyje jie apsistoję. Taksi grįžus kaip tik parvažiavo ir Van Blarcumas, pagražintas kruvinu tvarsčiu. Kol paklaikęs taksi vairuotojas iš paskutiniųjų stengėsi pajudėti, vyras kumščiu išdaužė automobilio langus. Taksi paspruko. Vis dar nežinodami, kur važiuoti, „Nirvana“ nariai sėdėjo ant užpakalinės sėdynės, apipilti stiklo šukėmis. Šis nutikimas nebuvo pavienis. Grupės turo vadybininkas greitai pamatė, kad kiekvieną savaitę už grupės pridarytą žalą moka tūkstančius dolerių.

Su Courtney Kurtas vėl susitiko po savaitės Los Andžele, už teisę nutraukti nėštumą agituojančiame labdaros koncerte. Užkulisiuose jie at-

rodė labai artimi ir daugelis pamatė, kad tai buvo tobula rokenrolo pora. Vėl dėlto tą vakarą į jų pasaulį ims skverbtis ir ardomoji jėga. Kurtas pirmąkart pasiūlė kartu vartoti heroiną. Courtney valandėlę susvyravo, bet sutiko. Jie gavo kvaišalų, nuvažiavo į „Beverly Garland" viešbutį, kuriame jis buvo apsistojęs, pasiruošė narkotikus ir jis jai suleido – Courtney neįstengė, tad anksčiau adatų paniškai bijojęs Kurtas suleido ir jai, ir sau. Apsvaigę jiedu kalbėdamiesi išėjo laukan ir aptiko negyvą paukštį. Kurtas išrovė tris plunksnas ir, laikydamas dvi rankoje, vieną padavė Courtney. „Šita tau, šita man", – pareiškė. O paskui, laikydamas rankoje trečią, pridūrė: „O šita kūdikiui, kurį turėsime." Ji nusijuokė. Tą akimirką vėliau prisimins kaip laiką, kai pirmą sykį jį įsimylėjo.

Bet Kurtas jau turėjo kitą meilužę. 1991 metų rudenį heroinas nebebuvo savaitgalių pramoga, skirta nuo visko pabėgti. Jis tapo pastovia kasdiene priklausomybe. Kaip pats rašė dienoraštyje, keli mėnesiai prieš sutikdamas Courtney nusprendė tapti narkomanu. Vėliau prisėdo ir pagal gydymosi programą, į kurią buvo įtrauktas, smulkiai aprašė visą savo su narkotikais susijusią istoriją. Ji prasideda:

Grįžęs iš antro mūsų turo po Europą su „Sonic Youth", dėl nuolatinio skrandžio negalavimo, kamuojančio pastaruosius penkerius metus ir skatinančio tikrąja to žodžio prasme nusižudyti, nusprendžiau heroiną vartoti kasdien. Penkerius metus kiekvieną savo gyvenimo dieną kas kartą nurijęs kąsnį viršutinėje skrandžio sienelės dalyje patirdavau kankinantį, deginantį, šleikštulį keliantį skausmą. Turo metu dėl netinkamos ir nereguliarios mitybos skausmas sustiprėjo. Nuo pat šio sutrikimo pradžios man buvo atlikta dešimt viršutinio ir apatinio virškinamojo trakto tyrimo procedūrų, kurios parodė toje pačioje vietoje esantį uždegimo apimtą sudirginimą. Tariausi su 15 įvairių gydytojų ir išbandžiau maždaug 50 įvairių vaistų nuo opos. Supratau, kad padeda tik stiprūs opiatai. Daugybę kartų jausdavausi tiesiog išvestas iš rikiuotės, savaitėmis gulėdavau lovoje, vemdavau ir badaudavau. Taigi nusprendžiau: jei jau ir taip jaučiuosi kaip narkomanas, kodėl gi man tokiam nebūti.

Kurto pasakojime apie kelią priklausomybės link keistai atrodo toks sąmoningas jo požiūris į galimus pasirinkimus. Savo priklausomybę jis apibūdino kaip „sprendimą“, priimtą dėl minčių apie savižudybę, kilusių kenčiant įsisenėjusius skrandžio skausmus. Tikrosios priklausomybės pradžia įvardijo 1991 metų rugsėjo, „Nevermind“ išleidimo mėnesio, pradžią.

Courtney ir pati nuo 1989 metų, kai dėl heroino iš proto ėjo visas Los Andželo roko pasaulis, kovojo su priklausomybe nuo narkotikų. Stengdamasi atsikratyti pripratimo pasitelkė 12 žingsnių programą ir budistų giesmes. Bet 1991 metų spalį jos noras tapti „švariai“ susilpnėjo daugiausiai dėl draugų ir draugių, pavyzdžiui, Jennifer Finch, įspėjusių laikytis atokiau nuo Kurto. Love narkotikus vartojo dėl kitokių priežasčių nei Kurtas – jai heroinas buvo visuomeninis narkotikas, pats faktas, kad ji negalėjo prisiversti susileisti pati, kliudė kasdien piktnaudžiauti. Bet kadangi Courtney su priklausomybe grūmėsi ir anksčiau, daugelis roko pasaulio žmonių liežuvavo, kad Kurtą prie narkotikų įpratino ji, nors iš tikrųjų daugmaž nutiko priešingai. „Žmonės kaltina Courtney, kad ši prijunkė Kurtą prie narkotikų, o tai netiesa, – tvirtino Kristas. – Jis vartojo dar prieš sutikdamas Courtney. Courtney nepripratino Kurto prie narkotikų.“

Po pirmos bendro heroino vartojimo nakties kitą vakarą jis pas ją užsuko ir vėl norėjo apsisvaiginti. „Turėjau taisyklę nevartoti narkotikų du vakarus iš eilės, – prisiminė Courtney, – nes tai blogai. Ir paprieštaravau: „Ne, to nebus.“ Taigi jis išėjo.“

Trečią naktį Kurtas jai paskambino ir paklausė, ar ji negalėtų ateiti. Viešbutyje Courtney rado jį drebėte drebantį, ištiktą nervinio išsekimo. „Turėjau paguldyti Kurtą į vonią, – prisiminė ji. – Jis tuoj turėjo išgarsėti ir tai jį pašėlusiai gąsdino. Buvo tikrai liesas ir sudžiūvęs. Turėjau jį kaip ir pakelti, nes jis susmuko. Nebuvo susileidęs narkotikų. Bet, nutaisęs nepatenkintą išraišką, prabilo apie aną vakarą, kai atsisakiau heroino.“ Tą naktį Courtney ir Kurtas vėl vartojo heroiną. „Nesakau, kad tai buvo jo kaltė, bet sakau, kad pasirinkau. Pamaniau: spėju, grįšiu prie šito.“

„Nirvana" grupei toliau važinėjant su „Nevermind" turu įrašų pardavimai augo eksponentiškai. Kiekvieną rytą traukdami aukštyn Vakarų pakrante grupės nariai išgirsdavo naują ataskaitą apie paskutinius skaičius. Pasiekus San Diegą buvo parduota 100 000 albumo kopijų, Los Andželą – 200 000, o tą rytą, kai įvažiavo į Sietlą, kur turėjo pasirodyti Helovyno koncerte, jau buvo išparduota pusė milijono kopijų ir albumas tapo auksinis. Vos prieš mėnesį Kurtas mikrobangų krosnelėje naikino auksinius „Nelson" įrašus. Greitai jis turės savo.

Bet, apgaubtas tokio dėmesio ir kaip ant mielių augančios šlovės, tą popietę Kurtas turėjo kitų neatidėliotinų rūpesčių. Nebeturėjo kojinių. Kartu su Carrie Montgomery jie nuėjo iš teatro į „Bon Marché". Parduotuvės skyriuje Kurtas išsirinko kelias poras apatinių (šįsyk pirko šortukus) ir kojinių (baltų). Kai su prekėmis prisiartino prie prekystalio, išsirutuliojo Samuelio Becketto pjesės verta scena: „Jis pradėjo nusiavinėti batus ir kojines, kad išsitrauktų pinigus, – prisiminė Carrie. – Bate turėjo suglamžytų banknotų. Tiesiog kratė batą virš prekystalio, o pardavėjas žiūrėjo į jį kaip į pamišėlį. Ėmė užgaidžiai, seniokiškai, irzliai tuos banknotus dėlioti – prireikė amžinybės jiems suskaičiuoti. Turėjo įkišti ranką į kitą kišenę, kad rastų daugiau. Ant prekystalio šalia pinigų pribiro krūva pūkelių. Kostiumuotas pardavėjas žiūrėjo į Kurtą, lyg šis būtų benamis." Išleidęs auksinį albumą, Kurtas vis dar *buvo* benamis ir gyveno viešbučiuose ar, kai grupė nevažinėdavo su turu, pas tokius draugus kaip Carrie.

To vakaro koncerte Kurtui viskas liejosi akyse: filmavimo komanda suko dokumentinį filmą, lakstė žiniasklaidos atstovai, žmonės iš radijo, užkulisiuose šurmuliavo susirinkę draugai ir šeima, rodėsi, kad visur, kur tik pasisukdavo, kažkas kažko jo prašė. Dviem savo sprendimais Kurtas viską dar labiau supinkliojo. Pradėti koncertą pakvietė „Bikini Kill", taigi ten trainiojosi ir Tobi, be to, įtikino Ianą Dicksoną ir Nikki McClure apsirengti visą kūną dengiančiais kostiumais ir apsimesti „go-go" šokėjais. Ant jo kostiumo buvo užrašyta „mergina", ant jos – „vaikinas". Operatoriams vis stumdant Kurto šokėjus iš kelio, jis suirzo ir ta nuotaika atsispindėjo koncerte. „The Rocket" vėliau pasakė: „Šie

vyrukai jau turtingi ir garsūs, bet jie vis dar atstovauja grynam nepatenkintųjų gyvenimu distiliatui.“

Po pasirodymo Kurtas atrodė kontūzytas. „Jis priminė man katę narve“, – tai fotografo Darrelo Westmorelando pastaba. Kai Westmorelandas liepė Kurtui pozuoti su seserimi Kim, tasai spragtelint aparatui patraukė ją už plaukų. „Jis buvo užsiutęs ir elgėsi kaip mulkis“, – prisiminė Kim.

Bet keisčiausios dienos akimirkos buvo rezervuotos – kaip koncerte „Beehive“ – porai vaiduoklių, kurių Kurtas negalėjo išvengti. Vėliau vakare jis pabendravo su Tobi ir galiausiai šioji apsinakvojo ant jo viešbučio kambario grindų. Kambaryje ji buvo ne viena – kaip visuomet, būta poros tuzinų draugų, kuriems reikėjo vietos išlūžti, bet kad Tobi miegojo pas jį ant grindų tą dieną, kai Kurtas išpardavė pusę milijono albumo, tariamai parašyto apie tai, kaip ji jo nemylėjusi, slypėjo nemenka ironija.

Po pasirodymo Kurtas susidūrė ir su dar vienu iš uosto pažįstamu veidu. Prie durų į užkulisius stovėjo ir kartu su Mattu Lukinu žolę rūkė Steve'as Shillingeris, kadaise artimiausias Kurto draugas ir narys šeimos, suteikusios jam pastogę, kai jis nakvojo kartoninėje dėžėje. Kad ir kaip Kurtas būtų norėjęs paneigti iš Shillingerio lūpų pasigirdusius žodžius, jie smogė akivaizdžiai skaudžiai: „Dabar tu tikrai garsus, Cobainai. Per televiziją tave rodo kas kokias tris valandas.“

„Nieko nemačiau“, – atsakė Kurtas ir valandėlę stabtelėjo mintyse ieškodamas klasikinio „klingoniško“ atkirčio, kuris būtų nukenksminęs šitą išgarsėjimo būklę, tarsi vien tik žodžiais būtų galėjęs sustabdyti besiveržiančią nesulaikomą galybę. „Nieko apie tai nežinau, – atsakė Kurtas. – Automobilyje, kuriame gyvenu, neturiu televizoriaus.“

16

IŠSIVALYK DANTIS

SIETLAS, VAŠINGTONAS
1991 METŲ SPALIS–1992 METŲ SAUSIS

Prašau: nepamiršk valgyti daržovių ar išsivalyti dantų.
Iš laiško, kurį Kurto mama parašė „Aberdeen Daily World“

Tikrosios Kurto ir Courtney piršlybos prasidėjo 1991 metų lapkritį, kai „Nirvana“ pradėjo dar vieną turą po Europą. „Hole“ sekė paskui atsilikusi dviem savaitėmis ir grojo daugelyje tų pačių vietų. Meilužiai kiekvieną naktį kalbėdavosi telefonu, siųsdavo faksus ar palikinėdavo ant persirengimo kambarių sienų užrašytas slaptas žinutes. Jie dalijosi tik jiems žinomu pokštu – paskambinęs mylimajai Kurtas apsimesdavo fankrokeriu Lenny'u Kravitzu. O skambindama jam Courtney apsimesdavo kadaise buvusia Kravitzo žmona „Kosbio šou“* aktore Lisa Bonet. Naktinius viešbučių valdytojus tai priversdavo gerokai sutrikti, nes jiems galėjo būti nurodoma pakišti tam tikrą faksą po durimis kambario, kuriame, kaip jie gerai žinojo, Lenny'o Kravitzo tikrai nebuvo. „Vienas kitą įsimylėti pradėjome būtent tuomet, kalbėdamiesi telefonu, – Michaelui Azerradui prisipažino Kurtas. – Skambindavomės beveik kiekvieną naktį ir kas antrą dieną keisdavomės faksais. Mano sąskaita už telefoną siekė kokius 3000 dolerių.“

Nors meilės ryšys telefonu stiprėjo, Kurtas turėjo nebaigtų reikalų, o tokiems jis visuomet buvo niekam tikęs. „Nirvana“ užbaigus pirmą pasirodymą Jungtinėje Karalystėje, Bristolyje, jis apstulbo užkulisiuose pamatęs Mary Lou Lord. Ji atskrido norėdama Kurtą nustebinti ir padarė tai perdėtai pasitikėdama savimi. Vos jį išvydusi iškart suprato, kad

* „Cosby show“.

kažkas ne taip: atrodė kitoks, nors prieš mėnesį viskas buvo kitaip. Prieš mėnesį Bostone Kurtas galėjo vaikštinėti niekieno netrukdomas. Dabar kiekvieną minutę kažkas tampydavo jį už rankovės. Vienu metu įrašų kompanijos atstovas sugriebė Kurtą ir paskelbė: „Šią savaitę mes ką tik išpardavėme 50 000 vienetų." Jungtinei Karalystei tai buvo nepaprasti skaičiai, bet Kurtas suglumo: ar jis turėtų ką nors dėl to *padaryti*?

Kitą dieną Lord pasiteiravo, gal jis sutikęs kitą? „Aš tiesiog pavargęs", – sumelavo Kurtas. Ji nurašė tai jo skrandžiui, nes tuos nusiskundimus visi gerai žinojo, o ir pats tvirtino, kad skausmai stipresni nei kada anksčiau. Tą naktį telefonas jo kambaryje suskambėjo trečią ryto. Skambino Courtney, bet Kurtas tai nutylėjo. Radijo laidų vedėjas pasakė Courtney, kad Mary Lou Lord yra „Kurto mergina". „Kurto mergina? – su ašaromis akyse užriko ant jo Courtney. – *Aš* esu Kurto mergina." Pirmieji Courtney telefonu ištarti žodžiai buvo: „Kas, *po velnių*, ta Mary Lou Lord ir kodėl žmonės kalba, kad ji tavo mergina?" Lord vardą Courtney ištarė, tarsi tai būtų ypač sunkus užsikrėtimo kokiais nors parazitais atvejis. Kurtas sugebėjo paneigti santykius su Mary Lou tiesiogiai nepaminėjęs merginos vardo, nes ji stovėjo už keturių pėdų nuo jo. Love Kurtui visiškai aiškiai pasakė, kad jei kada nors vėl išgirs apie kažkokią Mary Lou Lord, jų draugystei galas. Kitą rytą Kurtas šaltai paklausė Lord, kaip ji ketina nusigauti į Londoną. Ji suprato, kad klausdamas jis paskelbė, kad jųdviejų santykiai baigti.

Kitą dieną Lord žiūrėjo televizijos laidą „The Word" ir smarkiai išreklamuotą „Nirvana" pasirodymą joje. Prieš sugrodamas patrumpintą 90 sekundžių „Teen spirit" versiją, Kurtas pagriebė mikrofoną ir sausu monotonišku balsu, lyg būtų užsisakinėjęs priešpiečius, pratarė: „Tiesiog noriu, kad visi šiame kambaryje žinotų, jog Courtney Love iš popgrupės „Hole" dulkinasi geriausiai pasaulyje." Kurtas gerai žinojo, kad žodžiai išeis toli už patalpos ribų. Milijoninė Britanijos televizijos žiūrovų auditorija žioptelėjo, nors garsiausiai aiktelėti turėjo nebesitveranti Mary Lou Lord.

Jungtinės Karalystės žiniasklaidos priemonėse Kurtui ir taip buvo skiriama daug eterio laiko, bet dėl tokio pareiškimo jis sulaukė daugiau

dėmesio nei dėl visų kitų per karjerą ištartų žodžių. Nuo pat tada, kai Johnas Lennonas pasakė, kad „The Beatles“ garsesni už Jėzų Kristų, jokia roko žvaigždė nebuvo taip papiktinusi Britanijos publikos. Kurtas nesiekė sustiprinti prastos savo reputacijos, jis tik pasirinko šią televizijos laidą pasakyti Lord, kad viskas baigta, ir prisiekti meilę Courtney. Žodžiai apie seksualinius Courtney sugebėjimus padėjo pasiekti kai ką, ko jis visai neketino – jie perkėlė Kurtą iš pirmųjų savaitinių muzikinių leidinių puslapių į pirmuosius kasdienės geltonosios spaudos puslapius. Prie pareiškimo prisidėjo ir fenomenalūs „Nevermind“ pardavimai, tad naujienomis virsdavo viskas, ką jis *sakė*. Tokį įvykių posūkį jis kartu ir priėmė, ir keikė, tai priklausė nuo to, ar jam buvo palanku, ar ne.

Po trijų savaičių, lapkričio 28 dieną, kai Jungtinėse Valstijose „Nevermind“ pardavimai pasiekė vieną milijoną, grupė pasirodė dar vienoje plačiai žiūrimoje Britanijos televizijos laidoje „Top of the Pops“. Laidos prodiuseriai primygtinai pareikalavo, kad „Nirvana“ sugrotų „Teen spirit“. Vokalas turėjo skambėti gyvai, akompanuojamas fonogramos – vos per žingsnį nuo paprasčiausio lūpų krutinimo. Kartu su Novoselicu ir Grohlu Kurtas sumąstė planą savo pasirodymą paversti parodija. Grojant fonogramai Kurtas žodžius dainavo sulėtintai. Vėliau jis pareiškė bandęs skambėti kaip Morrissey'us.

Prodiuseriai įsiuto, bet jų rūstybės „Nirvana“ išvengė greitai išdumdami į koncertą Šefilde. Jiems nuvažiuojant Kurtas pirmą kartą tą dieną nusišypsojo. „Jam buvo labai linksma, – pasakė Alexas MacLeodas. – Nekilo jokių abejonių, kad grupė yra svarbiausias įvykis muzikos pasaulyje. Ir Kurtas tuo naudojosi. Žinojo turįs tokią galią.“

Įžūlumas Kurtui buvo atsitiktinė yda, o aplink Courtney ji skriejo nuolatine orbita. Tai buvo viena iš priežasčių, kodėl jis ją dievino. Į daugumą visuomeninių susibūrimų ji įžengdavo taip pat manieringai, kaip į vištidę įmestas ernis, bet tuo pat metu gebėjo būti linksma ir sąmojinga. Net jos nemėgę „Nirvana“ komandos ir organizacijos nariai, o tokių buvo daug, manė, kad ji įdomi.

Kurtas iš prigimties buvo vujaristas, jam labiau už viską patiko sukelti erzelynę, o tuomet atsisėsti ir stebėti, kaip ji rutuliosis. Bet į kambarį, ypač užkulisių, įžengus Courtney žmonės tiesiog negalėdavo atplėšti nuo jos akių, o Kurtas labiausiai iš visų. Nedaugelis buvo tiek kvaili, kad mestų Courtney iššūkį, kas kurį pranoks žodžių mūšyje, o tie, kurie mesdavo, pamatydavo, kad ji savo sarkazmu galėdavo persmeigti net sąmojingiausią priešininką. Kurtas nuolat buvo blogas berniukas, taigi jam reikėjo blogos mergaitės. Nors jis žinojo, kad Courtney geriausiu atveju bus tik tamsioji herojė, bet už tai ją dar labiau mylėjo. „Per ją Kurtas atsikratydavo dalies savo agresijos, – paaiškino „Hole“ būgnininkė Carolyn Rue. – Jis mėgavosi per ją netiesiogiai, nes neturėjo drąsos padaryti to pats. Jam reikėjo, kad ji būtų jo garsintuvas. Kurtas buvo pasyviai agresyvus.“ Love buvo tiesiog agresyvi. Šis būdo bruožas pelnė jai daug žiaurių atsiliepimų pankroko pasaulyje, kuriame, nors ir buvo deklaruojama lyčių lygybė, vis dar dominavo vyrai ir net išsilaisvinusioms moterims būdavo priskiriami tam tikri vaidmenys – jos turėjo juos atlikti. Courtney ir Kurtui tapus pora spauda apkaltino ją pasigavus kylančią žvaigždę. Ir nors kaltinimas iš esmės buvo teisingas, paskalų nešiotojai neatkreipė dėmesio, kad ankstyvieji atsiliepimai apie „Hole“ buvo tokie pat karšti ir kupini pagyrų, kaip ir apie „Nirvana“. 1991 metų lapkritį Kurtas buvo už ją garsesnis, ir Courtney draugai nenorėjo, kad ji su juo susidėtų; būgštavo dėl tikimybės, kad jo karjera užtemdys jos karjerą. Gebėdama susivaldyti ji nemanė, kad tai įmanoma, ir išgirdusi tokius patarimus įsižeidė. Tiesa ta, kad jie *abu* buvo ambicingi ir tai sudarė dalį potraukio, kurį vienas kitam jautė.

Nors jų meilės istorija buvo neįprasta, retsykiais ji įgydavo tradicinio sentimentalumo atspalvių. Kai kuriems vienas kitam siųstiems faksams reikėtų uždėti ženklą „Tik suaugusiesiems“, bet kiti skambėjo kaip iš pigaus meilės romano. Bandė vienas kito širdį užkariauti kaip rašytojai. Ankstyvą lapkritį išsiųstame fakse Courtney rašė: „Noriu būti kur nors virš tavęs su saldainiais rankose. Tu kvepi vafliais ir pienu... Myliu tave ir pasiilgstu tavo kūno, tavo dvidešimties minučių bučinių.“

Abi šios sąjungos pusės taip stengėsi nepatraukti į save dėmesio, kad tai beveik prilygo komediniams pasirodymams. Artimi draugai pasakojo istorijas apie jų patvirkusį humoro jausmą, kuris viešai atsiskleisdavo retai. Tą rudenį Courtney sudarė „labiausiai erzinančių" Kurto bruožų sąrašą, jos įžvalgos buvo ir kandžios, ir koketiškos: „1. Vaidina mielą žurnalistams, ir tie visada ant to užkimba. 2. Vaidina mielą bejėgį pankroko herojų paaugliams gerbėjams, kurie ir taip mano, kad jis Dievas, ir kurių daugiau įtikinėti nebereikia. 3. Įtikino visą pasaulį esąs kuklus, drovus ir paprastas, o iš tikrųjų yra užsislėpęs pagyrūniškas savimyla, bet tai žinau tik aš viena, todėl vis viena jį myliu. 4. Jis Žuvys, tad tuo pat metu ir mano stiprių troškimų, ir bjaurėjimosi objektas." Kitą faksą užbaigė pažadu praturtėjusi kiekvieną dieną pirkti jam gėlių. Daugelio jos faksų eilutės prabėgus ilgiems metams atsidurs garsiausiose jos dainose. „Aš lėlių dalys, prasta oda, lėlių širdys, tai vietoj peilio, likusiam mano gyvenimui, nulupk mažytę mano širdį, išmirkyk ją kairėje savo rankoje ir paskambink man šiąnakt", – parašė ji lapkričio 8 dieną nusiųstame fakse. Kitos žinutės buvo paprastos ir meilios: „Prašau: susišukuok šiandien plaukus ir prisimink, kad tave myliu", – parašė ji vieną naktį.

Kurtas jai nusiuntė Oscaro Wilde'o „Doriano Grėjaus portretą" ir Emily Brontë „Vėtrų kalną", siuntinėjo romantika šioms knygoms prilygstančius faksus, nors būdamas pats keistas, dažnai ir rašė visokius keistumus. Mėgstamiausios jo temos dažnai nelabai sveikos: apie žmogiškas atliekas, „subinkrušą", gimimus, kūdikius ir narkotikus. Jis mėgavosi galimybe, kad nekuklūs jų žodžiai gali patekti į geltonąją spaudą. Vienas lapkričio viduryje išsiųstas faksas atskleidė didesnę tiesą. Jis prasidėjo širdele apibrėžtu Courtney vardu, o toliau buvo parašyta:

Ak, skendimas, prakeiktas baigimas. Per dažnai matau haliucinacijas. Man reikia deguonies. Ačiū Šėtonui, radome lengva ranka rašantį gydytoją, kuris mielai atvažiuoja išrašyti recepto bet kada, kai prižiūrėtojas negali gauti gatvėje. Manau, pasigavau kažkokį lipnų pelėsį, odos ligą, nes vis atsijungiu anksti rytą apipiltas mažo berniuko krauju ir vil-

kėdamas tuos pačius prakaito prisigėrusius drabužius, kuriuos vakarą prieš tai vilkėjau per koncertą. Mažasis Oliveris, indas berniukas, kurį nusipirkau praėjusią savaitę, virsta visai profesionalia slauge, tik adatos, kurias jis naudoja, tokios didelės, kad mano rankos ištinsta kaip golfo kamuoliukai. Norėjau pasakyti, snukerio kamuoliai. Nuo tada, kai išmušiau jam dantis, jis taip pat daug geriau čiulpia mano laidą. Guido tai viešbučio registratorei rytoj nusiųs žuvį. Tikiuosi, ji gera plaukikė. Myliu tave. Pasiilgau tavęs. P. S. Įtikinau Lenny Kravitzą, kad kūdikis jo, ir jis pasiruošęs sumokėti už abortą. Mylėk mane.

Laišką jis pasirašė nupiešęs žuvį. Žinoma, indo berniuko-meilės vergo jis neturėjo ir jokio lapkričio nėštumo nebuvo. Vis dėlto priklausomybė, apie kurią kalbėjo, buvo tikra ir jis rado britą gydytoją, kuris išrašytų medikamentinio morfino.

Iki lapkričio pabaigos Kurtas taip apsuko Courtney galvą, kad nemačiusi jo dvi savaites ji pasielgė visai sau nebūdingai – atšaukė „Hole" koncertą ir atskrido į Amsterdamą. Ten jie nusipirko heroino ir dieną praleido atsijunginėdami ir užsiimdami tingiu seksu. Courtney narkotikus vartojo ne tik todėl, kad mylėjo Kurtą. Pati turėjo demonų, nuo kurių vertėjo bėgti. Bet kai Kurto nebūdavo šalia, ji retai vartodavo narkotikus. Būdama šalia atmesdavo visas ribas, nes gerai suprato, kad intymūs santykiai su juo reiškė gyventi bėgimo nuo tikrovės pasaulyje, prisunktame opiatų. Pasirinko Kurtą – pasirinko narkotikus.

Po skrydžio į Amsterdamą ir trumpos viešnagės Londone ji vėl įsitraukė į „Hole" turą, o „Nirvana" toliau koncertavo Jungtinėje Karalystėje. Nuo pat „Sex Pistols" laikų jokia kita su turu važinėjanti grupė nebuvo sulaukusi tiek dėmesio. Kiekviename pasirodyme būta ko nors verto nušviesti ar bent jau to, kas padėdavo pakliūti į laikraščius. Edinburge jie sugrojo akustinį pasirodymą, kurio pelnas atiteko vaikų ligoninei. Niukasle Kurtas nuo scenos paskelbė: „Esu homoseksualus, vartoju narkotikus ir dulkinu pilvotas kiaules", – dar vienas klasikinis kobainizmas, nors iš trijų teiginių teisingas buvo tik vienas. Kai turas vėl pasiekė Londoną, skrandžio skausmai išvedė Kurtą iš rikiuotės. Jis nusprendė atšaukti šešis

koncertus Skandinavijoje. Apsvarsčius jo sveikatos būklę ir stiprėjančią priklausomybę, tai buvo išmintingas sprendimas.

Kol Kurtas buvo Europoje, jo motina „Aberdeen Daily World" parašė laišką. Tai buvo pirmasis Kurto paminėjimas gimtojo miesto laikraštyje nuo tada, kai tėvų skyrybų metais jo Mažosios lygos komanda laimėjo lygos čempionatą. Laišką išspausdino pavadinimu „MAMA PRANEŠA: VIETINIAM „BRĄZGINTOJUI" PAVYKO":

Šis laiškas daugiau ar mažiau skirtas visiems tėvams, turintiems garažuose ar savo kambariuose būgnus daužančių ir gitaras brązginančių vaikų. Būkite atsargūs ką nors sakydami, nes jums gali tekti visus tuos susirūpinusių tėvų pamokymus susikišti atgal į gerkles. Tarkim: „Pradėk gyventi", „Tavo muzika gera, bet tikimybė ko nors pasiekti menka ar visai jokios", „Mokykis; jei vis dar norėsi groti grupėje, galėsi groti, bet jei nepasiseks, turėsi prie ko grįžti." Ar šiuos žodžius jūs pažįstate?

Ką gi, man ką tik paskambino sūnus, Kurtas Cobainas, grojantis ir dainuojantis grupėje „Nirvana". Šiuo metu su turu keliauja po Europą. Pirmasis grupės su „Geffen Records" kompanija įrašytas albumas ką tik tapo platininis (parduota daugiau nei milijonas). Tarp 200 populiariausių „Billboard" albumų užima ketvirtą vietą. Iš tiesų žinau, kad daugeliui tikimybė ko nors pasiekti menka ar jos visai nėra, bet visuomet į tikslą žvelgę berniukai, Kurtas ir [Kristas] Novoselicas, šiomis dienomis tikrai turi dėl ko šypsotis. Valandų valandos repeticijų atsipirko.

Kurtai, jei kartais tai skaitai, mes tavimi didžiuojamės ir tu tikrai esi vienas iš geriausių sūnų, kokį tik gali turėti motina. Prašau: nepamiršk valgyti daržovių ar išsivalyti dantų ir dabar, [kai] turi kambarinę, pasiklok lovą.

Wendy O'Connor, Aberdynas

„Aberdeen Daily World" Kurtas neskaitė, per visą savo gyvenimą jei daržoves ir valgydavo, tai retai, o prie narkotikų 1991 metų gruodį buvo taip pripratęs, kad paprastai ant savo viešbučio kambario durų prikli-

juodavo raštelį, įspėjantį kambarines nelįsti – jei jos įeidavo, dažnai rasdavo jį be sąmonės. Keista ir tai, kad jis nesivalė dantų. Tai buvo viena iš dantenų uždegimo, nuo kurio kentėjo fotografuojamas „Nevermind“ viršeliui, priežasčių. „Kurtas nekentė valytis dantų, – sakė Carrie Montgomery. – Vis dėlto jo dantys niekuomet neatrodė negražūs ir jam nedvokė iš burnos.“ Carrie prisiminė, kaip Kurtas jai patarė, kad obuolių valgymas veikia taip pat gerai, kaip ir dantų valymas.

Gruodžio 21 dieną Kurtas, Carrie ir keletas draugų suplanavo nukeliauti į Portlandą pamatyti „Pixies“. Nerimaudamas, kad jo „Valiant“ neįveiks tokio tolimo atstumo, Kurtas kelionei išsinuomojo „Pontiac Grand Am“. Savo „Valiant“ važinėdavo retai ir jį įsigijęs per pirmus metus nuvažiavo tik 3000 mylių. Automobiliu naudodavosi kaip judamu viešbučio kambariu, retsykiais miegodavo ant užpakalinės sėdynės, o bagažinėje laikė visą savo nuosavybę. Draugai susitiko su juo Aberdyne, į kurį Kurtas atvažiavo pavalgyti motinos mėsos troškinio.

Po paskutinio Kurto apsilankymo Pirmosios gatvės name žemynai pasislinko. Su juo pirmąsyk nuo ankstyvosios vaikystės pradėjo elgtis kaip su svarbiausiu Wendy gyvenimo žmogumi. Veidmainiškumas pritrenkė net Kurtą, ypač pamačius, kad patėvis Patas O'Connoras jam pataikauja. Viskas atrodė lyg prastas „Visos šeimos“* epizodas. Į svečius atvykę Kurto draugai pabuvo pakankamai ilgai, kad prieš išvažiuodamas jis spėtų savo dievinamai šešiametei seseriai Brianne padovanoti piešimo reikmenų.

Kitą dieną į Sietlą atvažiavo Courtney. Jai ruošiantis svečiuotis pas Kurto tėvus, kaip slopintuvą pasitelkė Carrie. Iš pradžių, kad aptartų strateginius tokio svarbaus supažindinimo veiksmus, jos susitiko rafinuotame prancūziškame restorane „Maximilien's“. Kai Courtney atsistojo ir nuėjo į tualetą, Kurtas paklausė Carrie, ką ji mananti apie naująją jo meilę. „Jūs kaip stichinė nelaimė“, – atsakė ji. Carrie buvo viena iš kelių Kurto draugių moterų ir į jų sąjungą žvelgė iš tam tikros perspektyvos. Pasak Carrie, „buvo įdomu stebėti juos, kaip būna įdomu stebėti automobilių avariją“.

---

* „All in the family“.

Courtney grįžus kitas pietautojas pasiteiravo: „Ar jūs Sidas ir Nancy?" Kurtas su Courtney susižvalgė žinodami, kad Courtney tuoj pratrūks. Love atsistojo ir užriko: „Mano vyro įrašas pirmauja visoje šalyje, o pats turi daugiau pinigų nei jūs, žmonės, kada nors turėsit!" Žinoma, Kurtas nebuvo jos vyras ir jo įrašas nepirmavo – tą savaitę jis buvo šeštoje vietoje, – bet buvo visiškai aišku, ką ji nori pasakyti. Prie jų pribėgo padavėjas, o sarkastiškasis lankytojas spruko šalin. Kad ir pratrūkusi, iš dalies ir dėl jo, Carrie ji pasirodė protinga, linksma; ji pamanė, kad jie miela pora. Kelionė į Aberdyną praėjo sklandžiai. Courtney Kurto motinai Wendy patiko, ir šioji sūnaus pasirinkimui pritarė. „Jie buvo lyg klonai, prilipę vienas prie kito, – vėliau pasakė Wendy rašytojui Timui Appelo'ui. – Jis veikiausiai buvo vienintelis visiškai atsidavęs ir ją mylėjęs žmogus."

Po savaitės Kurtas su kitais „Nirvana" nariais ir Courtney iš paskos vėl patraukė į kelią. Koncertavo didžiausiose iki tol arenose, turinčiose 20 000 sėdimų vietų, bet šis turas buvo suplanuotas prieš staigiai išpopuliarėjant albumui. Jie grojo antri iš trijų grupių, pirmieji – tik pradedantys virsti žvaigždėmis „Pearl Jam". Pagrindinė turo grupė buvo „Red Hot Chili Peppers".

Prieš gruodžio 27 dienos koncertą Los Andželo „Sports Arena" Kurtas davė interviu žurnalo „BAM" žurnalistui Jerry'ui McCully'ui. Straipsnis sukėlė sensaciją tik todėl, kad pasakojimas apie Kurtą atitiko gandus dėl narkomanijos. McCully parašė, kad Kurtas „retsykiais užsnūsdavo sakinio viduryje". Heroinas straipsnyje nebuvo paminėtas, bet Kurto aprašymas – „susitraukę vyzdžiai, įkritę skruostai ir šašuota išgeltusi oda" – kėlė nerimą. Kurtą jis apibūdino kaip atrodantį „labiau keturiasdešimties nei dvidešimt ketverių".

Apie savo karjerą Kurtas kalbėjo neknapsėdamas ir stebinamai aiškiai. „Norėjau parduoti bent jau tiek įrašų, kad galėčiau valgyti makaronus su sūriu ir nebereikėtų dirbti", – pareiškė jis. Paminėjo Aberdyną – retai kuris interviu praeidavo neaptarus miesto, tarsi jis būtų buvęs kadaise palikta meilužė – ir paskelbė: „...devyniasdešimt devyni pro-

centai žmonių [ten] nė neįsivaizdavo, kas yra muzika ar menas." Jis teigė miškakirčiu netapęs, nes buvęs „tikrai smulkus vaikas". Nors savo šūkio „Pankrokas yra laisvė" į straipsnį prakišti ir nepavyko, bet ten atsidūrė jo tvirtinimas: „Bręsti man... tai ištižti... tikiuosi, kad mirsiu prieš pavirsdamas Pete'u Townshendu." Jis žaidė Townshendo dainos „My generation" žodžiais: „Tikiuosi mirti prieš pasendamas" ir galbūt jiems pritardamas koncertą pradėjo „The Who" daina „Baba O'Riley".

Kad ir kokia sukrečiama buvo Kurto išvaizda, ateities planų paskelbimas iš tikrųjų nustebino: „Aš vedu, ir tai visiškas apreiškimas – tai yra emociškai. Dar niekuomet gyvenime nesijaučiau toks tikras ir laimingas. Atrodo, tarsi manęs niekas nebeslopintų. Iš manęs tarsi ištekėjo visas nesaugumo pojūtis. Spėju, vedybos turi daug bendra su saugumu ir aiškiu mąstymu. Mes su būsimąja žmona esame tokios kaprizingos asmenybės, kad manau: jei susipyktume – imtume ir išsiskirtume. Vedybos yra papildomas saugumas." Interviu jis baigė dar vienu spėjimu: „Yra daugybė dalykų, kuriuos norėčiau nuveikti, kai būsiu vyresnis. Bent jau turėti šeimą, kuri mane tenkintų."

Kurtas ir Courtney susižadėjo gruodį, gulėdami viešbučio kambaryje Londone. Prieš kalbėdamas su McCully'u jis oficialiai pasipiršęs nebuvo, bet visi grupės nariai jau žinojo. Datos nenumatė, nes „Nirvana" reikalai laukti negalėjo dėl jokių priežasčių – nepaisė nė sužadėtuvių.

1991-uosius „Nirvana" baigė Naujųjų metų išvakarių koncertu San Francisko „Cow Palace". Tą vakarą koncertą „Smells like teen spirit" pradėjo „Pearl Jam" ir Eddie's Vedderis pajuokavo: „Įsiminkite, sugrojome ją pirmi." Šiuo sąmoju jis pripažino kai ką, ką žinojo visi ten buvę: prasidedant 1992 metams „Nirvana" buvo reikšmingiausia pasaulio grupė, o „Teen spirit" – reikšmingiausia daina. Pasiklausyti koncerto atėjo Keanu Reevesas. Jis pamėgino susidraugauti su Kurtu, bet tasai pastangas atstūmė. Vėliau naktį viešbutyje kiti svečiai Kurtui su Courtney taip nedavė ramybės, kad ant durų jie pasikabino užrašą: „Prašytumėm: jokių garsenybių. Mes dulkinamės."

Grupei nusigavus į Seilemą Oregone sugroti paskutinio turo koncerto, buvo patvirtinta, kad nupirkta du milijonai „Nevermind" kopijų

ir toliau jos graibstomos vis greičiau ir greičiau. Kad ir kur Kurtas pasisukdavo, kas nors ko nors jo prašė: interviu, autografo, siūlė ką nors reklamuoti. Užkulisiuose Kurtas akimirką susitiko akimis su Jeremy'u Wilsonu, pagrindiniu Portlando grupės „Dharma Bums", kuria Kurtas žavėjosi, dainininku. Nenorėdamas atitraukti Kurto dėmesio nuo moters, bandžiusios jį įtikinti pasirodyti gitaros stygų reklamoje, Wilsonas jam pamojavo. Wilsonui einant šalin Kurtas suriko: „Jeremy", ir puolė jam į glėbį. Neištarė nė žodžio ir stovėjo, o Jeremy jį apkabinęs kartojo: „Viskas bus gerai." Kurtas nekūkčiojo, bet atrodė netoli to. „Tai nebuvo tiesiog trumpas apkabinimas, – prisiminė Wilsonas. – Jis taip išstovėjo kokias trisdešimt sekundžių." Galiausiai Kurtą sugriebė prižiūrėtojas ir nutempė į kitą susitikimą.

Po kelių laisvų dienų, praleistų Sietle, Kurto nuotaika, regis, pasitaisė. 1992 metų sausio 6 dieną, pirmadienį, didis jo gerbėjas Robas Kaderis dviračiu važiavo Pušų gatve ir staiga išgirdo, kaip kažkas šūktelėjo jį vardu. Šaukė su Courtney vaikštinėjantis Kurtas. Kaderis pasveikino Kurtą su albumo sėkme ir naujiena, kad „Nirvana" dalyvaus laidoje „Saturday Night Live". Bet, tik ištaręs sveikinimo žodžius, suprato padaręs klaidą – gera Kurto nuotaika sugedo. Kai prieš dvejus metus Kaderis pasveikino Kurtą su tuo, kad į koncertą „Community World Theater" atėjo dvidešimt žmonių – dviem daugiau nei į ankstesnį pasirodymą, – naujienas pasitiko spinduliuojančia šypsena. Bet 1992 metų pradžioje apie savo populiarumą Kurtas norėjo girdėti mažiausiai.

Kitą savaitę grupei atskridus į Niujorką būti laidos „Saturday Night Live" svečiais Kurtas išgarsėjo dar labiau. Ketvirtadienio repeticijoje, per kurią grupė perbėgo keletą ankstyvųjų dainų, atrodė žvaliai nusiteikęs. Tačiau visi žinojo: kad ir kaip Kurtui nusibodo „Teen spirit", per pasirodymą jie turės groti šitą dainą.

Jis sumokėjo už kartu į Niujorką skridusių motinos ir Carrie Montgomery bilietus. Kai kuriems „Nirvana" komandos nariams pirmąkart pažindinantis su Wendy jis vėl suirzo. „Visi amžinai kartodavo: „Oho, Kurtai, tavo mama karšta", – prisiminė Carrie. Kurtas tai girdėti norėjo mažiausiai. Tokie žodžiai erzino dar labiau nei kalimas, koks jis garsus.

Kol Kurtas repetavo, Courtney, Carrie ir Wendy patraukė apsipirkinėti į drabužių parduotuves. Vėliau jis išėjo pirkti narkotikų, kurių Niujorke rasti galėjai taip pat lengvai, kaip ir išparduodamų suknelių. Abėcėlės mieste apstulbo pamatęs eilutę – visai kaip „Velvet Underground" dainoje – prekeivio laukiančių klientų. Dabar jis jau buvo įsimylėjęs narkotikų vartojimo ritualą ir jį gundomai traukė išvirkščias žemutinis pasaulis, į kurį panardindavo kvaišalai. Nuo Niujorke pardavinėjamo balto kiniško heroino, kuris buvo pigesnis ir stipresnis (Vakarų pakrantės heroinas visuomet buvo juoda derva), pasijusdavo rafinuotas. Kurtas tapo rajus.

Kai tą penktadienį Wendy pasibeldė į sūnaus kambario duris, jis atidarė vienais apatiniais ir atrodė siaubingai. Courtney vis dar lindėjo po apklotais. Visur prikrauta padėklų su skanėstais ir vos po dviejų čia praleistų dienų numerio grindis dengė šiukšlės. „Kurtai, kodėl nepasikvieti kambarinės?" – paklausė Wendy. „Jis negali, – atsakė Courtney. – Jos vagia jo apatinius."

Tą savaitę Kurto santykiai su grupe ir komanda pasikeitė. Iki tol visi žinojo, kad jo viduje visiška maišatis, ir dėl vis prastėjančio elgesio atpirkimo ožiu paprastai tapdavo Courtney. Bet dar iki atvykimo į Niujorką paaiškėjo, kad kelyje į susinaikinimą yra Kurtas, matėsi visi skiriamieji narkomano požymiai. Nors visi žinojo, kad Kurtas piktnaudžiauja narkotikais, ir manė, kad jis vartoja heroiną, niekas nežinojo, ką daryti. Buvo gana sunku įtikinti jį bent patikrinti garso aparatūrą ar susišukuoti plaukus, ką jau kalbėti apie privačius jo reikalus. Kurtas su Courtney iš viešbučio, kuriame apsistojo visa palyda, persikraustė į kitą, esantį vos už kelių kvartalų, bet šis veiksmas virs augančio pasidalijimo grupės viduje metafora. „Iki tada, – prisiminė Carrie, – „Nirvana" stovykloje visuomet būta atsiskyrimo tarp „gerų" ir „blogų" žmonių. Kurtas, Courtney ir aš buvome blogi žmonės. Jautėmės nelaukiami, viskas pasisuko prastesne linkme."

Ką daryti, nežinojo nė „Nirvana" vadybininkai. „Tai buvo labai tamsus metas, – sakė Danny Goldbergas. – Tuomet pirmą kartą sužinojau, kad jis turi bėdų su narkotikais." Kol „Gold Mountain" stengėsi

patraukti dėmesį į grupės pasirodymą „Saturday Night Live", jo vadybininkai uoliai meldėsi, kad Kurto problemos nesukeltų jiems keblumų ir nepaleistų vėjais augančios finansinės sėkmės. „Tiesiog tikėjausi, kad niekas neištrūks iš kontrolės į viešumą", – prisiminė Goldbergas.

Ir tuomet, lyg viskas ir taip nebūtų buvę neramu, atkeliavo žinia, kad „Nevermind" išstums Michaelo Jacksono „Dangerous" ir kitame žurnalo „Billboard" numeryje puikuosis pirmas. Nors „Nevermind" visą gruodį buvo arti šeštos vietos, į pačią viršūnę jis pakilo, kai per savaitę po Kalėdų buvo išparduota 373 520 kopijų. Pasak „Tower Records" darbuotojo Bobo Zimmermano, dauguma jų buvo įsigytos neįprastai: „Pamatėme, kad daugybė vaikų atneša grąžinti Kalėdoms tėvų dovanotas kompaktines plokšteles ir pakeičia jas į „Nevermind" arba nusiperka už pinigus, gautus dovanų." Gali būti, kad „Nevermind" pirmasis įrašas aukščiausioje sąrašo vietoje atsidūrė dėl tų apkeitimų.

Tą penktadienį Kurtas ir Courtney davė interviu paauglių žurnalui „Sassy". Kurtas atmetė „New York Times" ir „Rolling Stone" prašymus, vis dėlto sutiko kalbėtis su „Sassy", nes manė, kad žurnalas labai kvailas. Po interviu abu išskubėjo į „MTV" laidos filmavimą. Bet Kurtas prastai jautėsi ir valandą turėjusi trukti laida baigėsi po 35 minučių. Kurtas paklausė Amy Finnerty: „Ar gali mane iš čia išvesti?" Jis norėjo aplankyti Šiuolaikinio meno muziejų.

Kai Kurtas įžengė į vidų, savijauta pastebimai pasitaisė. Tai buvo pirmasis jo apsilankymas viename iš didžiųjų muziejų. Kurtui puldinėjant iš vieno sparno į kitą Finnerty vos spėjo paskui. Jis stabtelėjo, kai priėjo ir autografo paprašė afroamerikietis gerbėjas. „Ei, žmogau, man patinka tavo įrašas", – pasakė vyrukas. Tą dieną Kurto autografo prašė šimtai, bet tik šį vienintelį sykį į prašymą jis atsiliepė šypsena. Pasakė Finnerty: „Nė vienas juodaodis man anksčiau nebuvo sakęs, kad jam patiko mano įrašai."

Po apsilankymo muziejuje Kurtas grįžo į „NBC" dar kartą parepetuoti pasirodymo „Saturday Night Live". Šįkart laidos prodiuseriai norėjo, kad grupė grotų tik tas dainas, kurias atliks per transliaciją, taigi „Nirvana" sugrojo „Teen spirit" ir „Territorial pissings". Antra daina

televizininkams nepatiko ir prasidėjo diskusija. Kurtas nusprendė, kad tai dienai darbo pakaks, ir išėjo.

Pasirodymo televizijoje dieną, šeštadienio popietę, grupė turėjo dalyvauti fotosesijoje Michaelo Lavine'o studijoje. Kurtas pasirodė, bet buvo taip apsvaigęs, kad užsnūsdavo tiesiog stovėdamas. Pasiskundė prasta savijauta. „Tą sykį jis buvo tiek prisivaręs, – prisiminė Lavine'as, – kad neįstengė išbūti atsimerkęs."

Iki sausio pradžios Kurtas taip įjunko į heroiną, kad suvartojęs įprastą dozę euforijos nebepatirdavo. Kad nejaustų abstinencijos sindromo, jam, kaip ir visiems narkomanams, kasdien reikėjo vis didesnių dozių. Bet Niujorko heroinas buvo stiprus, o stengdamasis sukelti sau euforiją Kurtas vartojo neapdairiai daug kvaišalų. Tą šeštadienį nusprendė susileisti anksti, kad prieš prasidedant „Saturday Night Live" jau įstengtų būti gyvas. Bandydamas tinkamai sureguliuoti dozę, o ši užduotis turint kaskart vis kitą heroino maišelį neįmanoma, jis suvartojo per daug ir atėjus popietei buvo apimtas sąstingio. Grupei atvažiavus į „NBC" Kurtas apsivėmė lauke šalia studijos. Iki pasirodymo likusias valandas praleido tysodamas ant sofos, ignoravo laidos vedėją Robą Morrową ir atsisakė pasirašyti autografą „NBC" direktoriaus dukrai. Apsidžiaugė tik telefonu pasikalbėjęs su Keistuoliu Alu Yankoviciu ir leidęs jam sukurti „Teen spirit" parodiją. Atėjus transliacijos metui vėl buvo blaivus ir jautėsi apgailėtinai.

Morrowui pristačius grupę prieš pirmą pasirodymą studija pastebimai nuščiuvo. Kurtas atrodė siaubingai – nesveikai išblyškęs, prastai nudažytais aviečių uogienės spalvos plaukais atrodė taip, lyg bet kurią akimirką gali pradėti lupti ožius, jautėsi jis irgi taip pat. Tačiau, kaip ir daugelį kartų savo gyvenime, nugara atsirėmęs į sieną pasirodė puikiai. Kurtui pradėjus groti pirmą „Teen spirit" gitaros solo, „Saturday Night Live" grupės lyderis G. E. Smithas pasisuko į „Nirvana" garso operatorių Craigą Montgomery ir pasakė: „Jėzau Kristau, tas vyrukas tikrai sugeba groti."

Nors tai nebuvo geriausiai „Nirvana" sugrota „Teen spirit" versija, dainoje skambėjo tiek niekuo nepagražintos energijos, kad, net blan-

kiai atlikta, ji vis vien sukėlė perversmą. Gyvai transliuojamai televizijos laidai ji tiko, nes grupės išvaizda papasakojo pusę dainoje skambančios istorijos. Barzdotas, ilgaplaukis Kristas strykčiodamas priminė pamišusį, ištemptą Jimą Morrisoną, iki pusės nuogas Grohlas būgnus daužė su Johno Bonhamo įkvėpimu, o Kurtas atrodė apsėstas. Galbūt čia pasirodė ne per geriausiai, bet visi stebėję transliaciją suprato, kad jis dėl *kažko* siunta. Su „Super-8" susuktais filmais vaikystę praleidęs vaikis žinojo, kaip parduoti save prieš kamerą. Stebėtojus užburdavo tiek jo abejingumas, tiek intensyvumas.

Antroji daina sukėlė tikrą katarsį. Priešingai prodiuserių norams, jie pagrojo „Territorial pissings", o pasirodymą baigė sudaužydami savo instrumentus. Gitara pradūręs garsiakalbį, pulti pradėjo Kurtas, Grohlas nuspyrė būgnus nuo pakylos, o Kristas sviedė juos į orą. Vyrukų veiksmai neabejotinai buvo apgalvoti, bet pykčio ir nusivylimo jie tikrai nesuvaidino. Ekrane slenkant laidos kūrėjų sąrašui, Kurtas ir Kristas pademonstravo paskutinį „užsikrušk, Amerika" gestą ir pasibučiavo (nuogąstaudami, kad tokia pabaiga įžeidžiama, „NBC" ją iš visų laidos pakartojimų iškirpo). Vėliau Kurtas tvirtino, kad bučinys buvo skirtas sunervinti visiems Aberdyno „kaimo stuobriams ir homofobams", bet, tiesą pasakius, jis neišėjo į sceną atsisveikinti, kol Kristas jo neištempė. „Priėjau tiesiai prie jo, – prisiminė Kristas, – sugriebiau ir bučiuodamas sugrūdau liežuvį jam į burną. Tiesiog norėjau, kad jis pasijustų geriau. Vakarui pasibaigus pasakiau: „Viskas bus gerai. Juk ne taip jau blogai. Sutinki?" Nors Kurtas Cobainas ką tik užkariavo visų jo dar neįsimylėjusių Amerikos jaunuolių širdis, nugalėtojas nesijautė. Kaip ir daugelį dienų, jis jautėsi šūdinai.

„SNL" laidos dalyvių vakarėlį Kurtas praleido ir skubriai dingo iš studijos. Buvo suplanuoti keli interviu, bet, kaip paprastai, jis kelias valandas į juos pavėlavo. Kai ankstyvą rytą Amy Finnerty sėdėjo Janet Billig bute, prašydamas paskolinti pinigų paskambino Kurtas. Jo albumas užėmė pirmą vietą, patsai ką tik grojo „Saturday Night Live", tačiau pasiguodė neturįs pinigų. Jie nuėjo iki bankomato ir Billig davė jam 40 dolerių.

Po valandos pasirodęs radijo laidų vedėjo Kurto St. Thomaso kambaryje, Kurtas buvo nusiteikęs kalbėti ir davė vieną iš ilgiausių savo gyvenimo interviu. Pokalbio tikslas – sukurti reklaminę kompaktinę plokštelę, skirtą radijo stotims. Kurtas pripasakojo istorijų apie „šautuvus upėje", kukurūzinių dešrainių valgymą gyvenant su Dave'u ir kaimo stuobrių bei prasčiokų miestą. Kai po dviejų valandų jis išėjo, „DGC" darbuotojas Markas Katesas pasisuko į St. Thomasą ir pasakė: „Oho, negaliu patikėti, kiek iš jo išgavai. Cobainas niekuomet taip nekalba. Bet aš nežinau, ar viskas tiesa."

Po kelių valandų sekmadienio rytą kylant saulei Courtney pamatė, kad Kurtas po interviu padaugino heroino. Neįmanoma atsakyti, ar taip pasielgė tyčia, bet jis turėjo į neapdairumą linkusio narkomano reputaciją. Ji Kurtą atgaivino ir išgelbėjo gyvybę. Po to atrodė, kad jau viskas gerai. Tą popietę Michaelas Lavine'as fotografavo juos „Sassy" viršeliui. Vienas kadras užfiksavo Kurtą, bučiuojantį Courtney į skruostą, ir žurnalas viršeliui panaudojo jį. O mažiau nei prieš aštuonias valandas Kurtas gulėjo ištiktas komos.

Su interviu „Sassy" ėmusia Christina Kelly Kurtas aptarė savo sužadėtuves: „Mano požiūris iš esmės pasikeitė, pats negaliu patikėti, kiek laimingesnis dabar jaučiuosi ir kiek mažiau dėmesio skiriu karjerai. Esu taip apakintas meilės, kad kartais net pamirštu grojąs grupėje. Žinau, skamba nekaip, bet tai tiesa. Iš grupės galėčiau išeiti tuoj pat. Tai nesvarbu. Tačiau esu pasirašęs kontraktą." Kai Kelly paklausė, kaip santykiai pakeitė Kurto rašymo stilių, jis ėmė dar karščiau lieti jausmus: „Mane tiesiog taip pritrenkė tas stiprus meilės jausmas, kad nežinau, kaip pasikeis mano muzika."

Bet ironiškiausią komentarą Kurtas išsakė Kelly paklausus, ar pora svarstys galimybę turėti kūdikį. Atsakė: „Tiesiog noriu patogiai įsitaisyti ir būti saugus. Noriu įsitikinti, kad turėsime namą ir santaupų banke." Kurtas nežinojo, kad Courtney jau nešioja jo vaiką.

17 MAŽOJI VIDINĖ PABAISA

LOS ANDŽELAS, KALIFORNIJA
1992 METŲ SAUSIS–RUGPJŪTIS

Galvoje sėdi maža pabaisa, sakanti:
„Juk žinai, pasijusi geriau.“
Kurto žodžiai seseriai apie savo priklausomybę nuo narkotikų, 1992 metų balandis

Apie nėštumą išgirdusį Kurtą pulti į paniką privertė tie jo per praėjusius metus piešti „kūdikiai su pelekais“. Prisidėjo ir žinojimas, kad ankstyvą gruodį, kai kūdikis buvo pradėtas, jie abu vartojo heroiną. Vidinis Kurto balsas visuomet kalbėjo kaip griežčiausias jo kritikas; draugai pastebėjo, kad šis „suteptas“ Courtney nėštumas privertė jį gėdytis smarkiau nei kas kita gyvenime. Kad ir kiek sugedęs buvo jo gyvenimas, du dalykai išliko šventi: įžadas, kad jis niekuomet nebus toks, kokie buvo tėvai, ir priesaika, kad jei jis kada nors turės vaikų, pasiūlys jiems geresnį pasaulį nei tas, kuriame užaugo pats. Vis dėlto 1992 metų sausio pradžioje Kurtas negalėjo liautis galvojęs apie savo nupieštus „kūdikius su pelekais“ ir svarstęs, ar nesulauks Dievo bausmės.

Net kai būta tiek nevilties, tuo pat metu nėštumas teikė ir vilties. Kurtas nuoširdžiai mylėjo Courtney ir manė, kad turės gausiai apdovanotą kūdikį – su didesniais nei vidutiniai protiniais gabumais. Tikėjo, kad prisirišimas, kurį jai jautė, buvo stipresnis už meilę, matytą tarp savo tėvų. Nors Kurtas ir buvo pakvaišęs, Courtney atrodė gana rami, bent jau pagal savo „kortniškus“ standartus. Ji pasakė Kurtui, kad kūdikis yra Dievo ženklas, ir buvo įsitikinusi: kad ir kiek deformuotų embrionų Kurtas pripaišė jaunystėje, jų vaikas negims su pelekais. Pasak jos, Kurto košmarai tesą baimės, o savo sapnuose ji matanti sveiką, gražų vaiką. Ji tuo tikėjo net tuomet, kai aplinkiniai kalbėdavo kitaip. Vienas nuo narkotikų priklausomybės gydantis gydytojas, su kuriuo ji tarėsi,

pasiūlė „duoti morfino", jei ji sutiks nėštumą nutraukti. Courtney apie tai nenorėjo nė girdėti ir ėmė ieškoti kitų patarimų.

Apsilankė pas Beverli Hilso apsigimimų specialistą ir šis paaiškino, kad heroino vartojimas pirmąjį nėštumo trimestrą sukelia tiktai nedidelę apsigimimų riziką. „Jis pasakė, kad jei Courtney išeis gydymo kursą ir pamažu atsikratys narkotikų, nėra nė vienos priežasties, dėl kurios ji negalėtų pagimdyti sveiko kūdikio", – pasakojo jos teisininkė Rosemary Carroll. Iš minčių Kurtui „kūdikių su pelekais" ėmė nykti ir jis, kaip ir Courtney, pradėjo tikėti, kad nėštumas yra palaiminimas. Nepalankus kitų nusistatymas – visai kaip ir dėl santykių su Courtney – ryžtą jam tik sustiprino. „Žinojome, kad tai tikrai nėra geriausias laikas kūdikiui, – sakė Kurtas Michaelui Azerradui, – bet buvome tiesiog pasiryžę jį turėti."

Los Andžele jie už 1100 dolerių per mėnesį išsinuomojo dviejų miegamųjų butą tarp Melroso ir Ferfakso, Šiaurės Spoldingo gatvėje 448. Rajonas buvo tylus ir jie galėjo pakankamai nuo visų atsiskirti, nes nėkatras negalėjo vairuoti automobilio: Kurtas nesumokėjo už kelių eismo taisyklių pažeidimus gautų baudų ir laikinai prarado vairuotojo pažymėjimą, o Courtney vairuoti nemokėjo. Kurtas pirmą kartą apsigyveno už Vašingtono valstijos ribų ir ėmė pasigesti lietaus.

Neilgai trukus jiedu butą paliko ir užsidarė „Holiday Inn". Nusisamdė gydytoją, kurio specializacija buvo greita detoksikacijos terapija; jis rekomendavo apsistoti motelyje. Viskas bus bjauru ir nešvaru, piešė jis jiems. Vėliau Kurtas narkotikų atsisakymo sukeltus pojūčius stengėsi sumenkinti ir teigė „tris dienas miegojęs"; kiti aprašė daug tamsesnį detoksikacijos vaizdą – valandų valandas vėmimo, karštinės, viduriavimo, drebulio ir visų kitų simptomų, būdingų sunkiam gripo atvejui. Jie išgyveno gausiai vartodami migdomuosius ir metadoną.

Nors abu detoksikavosi dėl kūdikio, po dviejų savaičių Kurtas turėjo išvažiuoti į turą po Tolimuosius Rytus. „[Aš] ėmiau suvokti, kad mums nuvažiavus į Japoniją ir Australiją narkotikų gauti negalėsiu", – parašė jis dienoraštyje. Detoksikacijai įpusėjus Kurtas turėjo filmuotis dainos „Come as you are" vaizdo klipe. Primygtinai pareikalavo, kad visuose kadruose jo veidas atrodytų neaiškus ar iškreiptas.

Prieš išvažiuodamas į turą Kurtas paskambino motinai ir pranešė apie nėštumą. Atsiliepė sesuo Kim. „Mes laukiamės kūdikio“, – paskelbė jis. „Verčiau pakviesiu mamą“, – atsakė sesuo. Išgirdusi naujieną Wendy pareiškė: „Kurtas daugiau niekuo nebegali manęs pritrenkti.“

Keletas pirmųjų koncertų Australijoje praėjo sklandžiai, bet po savaitės Kurtas pradėjo kentėti skrandžio skausmus ir buvo priverstas keletą pasirodymų atšaukti. Vieną naktį nuvažiavo į ligoninės priimamąjį, bet išgirdęs, kaip viena seselė mestelėjo: „Jis tik narkomanas“, išėjo. Savo dienoraštyje parašė: „Nuo skausmo negalėjau pajudėti, perlinkęs pusiau tysodavau ant vonios grindų vemdamas vandeniu ir krauju. Aš, žodis žodin, badavau. Mano svoris nukrito iki maždaug 100 svarų.“ Beviltiškai ieškodamas išeities jis nuėjo pas gydytoją australą, kurio specializacija buvo roko grupės. Ant priimamojo sienos su pasididžiavimu švietė pakabinta gydytojo ir Keitho Richardso nuotrauka. „Pas gydytoją mane nuvežė vadybininkų patarimu. Jis davė man „Physeptone“, – dienoraštyje įrašė Kurtas. – Atrodė, kad tos tabletės veikia geriau nei visa kita, ką buvau išbandęs.“ Bet po kelių savaičių, turui persikėlus į Japoniją, Kurtas pastebėjo ant buteliuko užklijuotą etiketę: „Joje buvo parašyta: „Physeptone – į sudėtį įeina metadonas.“ Vėl sėdęs. Japoniją išgyvenome, bet iki to laiko opiatai ir turas atsiliepė kūnui ir sveikata buvo ne geresnė nei tuomet, kai narkotikų nevartojau.“

Japonija Kurtui, kenčiančiam fiziškai ir emociškai, vis tiek nepaprastai patiko. Kaip japonų tauta, jis taip pat buvo apsėstas kičo. „Kurtas atsidūrė visiškai svetimoje šalyje ir kultūra jį pakerėjo, – prisiminė kartu važinėjęs „Virgin Publishing“ darbuotojas Kazas Utsunomiya. – Dievino animacinius filmukus ir „Hello Kitty“. Kurtas nesuprato, kodėl gerbėjai japonai jam dovanoja daiktus, bet paskelbė, kad priims tik „Hello Kitty“ dovanas. Kitą dieną jį verste užvertė visokiais niekučiais. Prieš koncertą netoli Tokijo Utsunomiya turėjo padėti Kurtui nusipirkti naują pižamą. Kai parduotuvėje pasakė, kad nori pižamą dėvėti ant scenos, orus pardavėjas pažvelgė lyg į visišką beprotį.

Pasitaikius laisvam vakarui Osakoje „Nirvana“ vėl susitiko su vienais iš mylimiausių turų kompanionų „Shonen Knife“, trijų japonių

popgrupe. Jos Kurtui įteikė žaislinių kardų, naują beždžionėlę Čim Čimą su varikliuku ir nusivedė pavakarieniauti į jo pasirinktą dešrelių restoraną. Jis nusivylė išgirdęs, kad kitą vakarą „Shonen Knife", kaip ir „Nirvana", koncertuos. Kurtas pasielgė sau neįprastai – pasirodymą pabaigė anksčiau ir nuo scenos paskelbė, kad ketina eiti pasiklausyti „Shonen Knife". Išvažiuojant iš koncerto jį apspito minia japonių merginų – jos kabinosi į taksi ir troško bent jį paliesti. „Shonen Knife" koncerte viskas atrodė taip pat keista ir nepanašu į tikrovę, nes Kurtas ten buvo vienintelis šviesiaplaukis, mėlynakis ir todėl lengvai pastebimas vaikinas. „Jis vis dar vilkėjo pižamą", – prisiminė „Shonen Knife" narė Naoko Yamano.

Japonijoje Courtney vėl įsitraukė į turą ir dvidešimt penktą Kurto gimtadienį jie praleido Honolulu, kur turėjo vykti du suplanuoti pasirodymai. Lėktuve nutarė susituokti Havajuose. Jie svajojo apie vestuves per Valentino dieną, bet laiku nepabaigė ikivedybinės sutarties. Ją sudaryti pasiūlė Kurtas, įkalbėtas niekada Courtney nemėgusio vadybininko Johno Silvos. Ikivedybinė sutartis daugiausia apėmė būsimą uždarbį, nes tuokdamiesi jie, pasak Courtney, vis dar buvo „sušiktai skurdūs". Paslaptingi keliai, dėl kurių muzikos industrija honorarus išmoka taip vėlai, lėmė, kad atidavus didelę jų dalį vadybininkams ir teisininkams bendros Kurto pajamos sudarė vos 29 541 dolerį ir jis neįstengė susimokėti mokesčių už 1991 metus. Mokesčių lengvatos siekė 2541 dolerį, taigi per metus grojęs šimtams tūkstančių gerbėjų ir pardavęs beveik du milijonus įrašų, uždirbo 27 000 dolerių apmokestinamų pajamų.

Courtney pati derėjosi dėl kontrakto su „DGC". Pagal jį „Hole" turėjo gauti pusės milijono dolerių avansą ir gerokai didesnius nei „Nirvana" honorarus. Ji tuo labai didžiavosi. Vis dar rimtai abejojo, ar į ją, ištekėjusią už tokio garsaus muzikanto, kas žiūrės kaip į tikrą atlikėją. Japonijoje savo melancholiją išliejo dienoraštyje: „Mano šlovė. Cha cha. Tai ginklas, pabučiuokit man į subinę, visai kaip rytinis pykinimas... Gal tai tik per didelių pardavimų ir pusiau pakvaišusio atsitiktinumo padarinys, pusiau turėjęs nutikti, bet pradedu galvoti, kad nemoku dainuoti, nemoku rašyti, kad pagarba krito į žemiausią visų laikų lygį ir

kad tai ne jo kaltė. Dieve, kaip galėjo taip nutikti... Nedrįskit laikyti manęs nesvarbia tik todėl, kad ištekėjau už ROKO ŽVAIGŽDĖS."

1992 metų vasario 24 dieną, pirmadienį, saulei leidžiantis jie susituokė Vaikikio paplūdimyje. Ceremoniją atliko jokiai denominacijai nepriklausantis pastorius, kurį rado per santuokų biurą. Prieš vestuves Kurtas susileido heroino, nors Michaelui Azerradui pasakė: „...nebuvau labai apsinešęs. Tik mažytį lašelį, kad manęs nesupykintų." Courtney vilkėjo senovinę šilkinę suknelę, kadaise priklausiusią aktorei Frances Farmer. Kurtas apsirengė languota mėlyna pižama ir užsikabino pintą gvatemalietišką krepšį. Liesas, keistais drabužiais, jis atrodė panašesnis į chemoterapija gydomą pacientą nei į tradicinį jaunikį. Vis dėlto vestuvės jam šį tą reiškė ir trumpos ceremonijos metu jis verkė.

Kadangi vestuves surengė paskubomis, dauguma iš aštuonių svečių buvo grupės komandos nariai. Pabūti vyriausiuoju pabroliu Kurtas atskraidino Dylaną Carlsoną, nors tai iš dalies nulėmė Kurto noras, kad Dylanas atvežtų heroino. Su Courtney Dylanas dar nebuvo susipažinęs ir pirmą sykį su ja susitiko dieną prieš vestuves. Jam Courtney patiko, o jis patiko jai, nors nė vienas negalėjo įveikti įsitikinimo, kad kitas daro Kurtui blogą įtaką. „Kai kuriais atžvilgiais ji buvo Kurtui labai į gera, – prisiminė Dylanas, – o kitais ji buvo siaubinga." Dylanas atsivežė savo merginą ir jie abu buvo vieninteliai svečiai, kuriems „Nirvana" nemokėjo atlyginimų.

Bet daug reikšmingiau buvo tai, kad Kurtas nepakvietė savo šeimos (Courtney savosios taip pat), ir tai, kad nedalyvavo Kristas su Shelli. Vestuvių rytą Kurtas Shelli ir dar keliems komandos nariams uždraudė pasirodyti vestuvėse, nes jie liežuvavo apie Courtney. Šio įsako padarinys – atšauktas kvietimas Kristui. „Shelli nenoriu net *matyti*, nes pažvelgęs į ją prastai pasijuntu dėl to, ką darau." Shelli analizė: „Manau, kad žiūrėti į mane buvo lyg žvelgti į savo sąžinę."

Tarę, kad grupė iširo, kitą dieną Shelli ir Kristas išvyko iš Havajų. „Manėme, kad viskas baigta", – prisiminė Shelli. Kristas tiesiog nuliūdo ir manė, kad Kurtas jo vengia: „Tuo metu Kurtas gyveno savame pasaulyje. Paskui mes vienas nuo kito gerokai atitolome. Niekas daugiau niekada negrįžo į senas vėžes. Šiek tiek kalbėdavomės, kokia krypti-

mi turėtų judėti grupė, bet po to grupė krypties iš tikrųjų *nebeturėjo*." „Nirvana" viešai vėl gros tik po keturių mėnesių, o iki kito Kristo ir Kurto susitikimo praeis beveik du.

Medaus mėnesį Kurtas ir Courtney praleido Havajuose, bet saulėtoji sala neprilygo Kurto įsivaizduojamam rojui. Jie sugrįžo į Los Andželą, kur galėjo lengviau gauti narkotikų. Vėliau vis didėjantį narkotikų poreikį Kurtas menkino ir apibūdino kaip „kur kas mažiau audringą, nei visi mano". Azerradui prisipažino nusprendęs ir toliau būti narkomanas, nes jautė: „...jei dabar mesčiau, galiausiai vis viena pradėčiau vėl ir vartočiau mažiausiai artimiausius dvejus metus. Pamaniau, kad tiesiog leisiu sau perdegti, nes dar nebuvau išgyvenęs visų narkomano pojūčių. Vis dar buvau sveikas." Jo cheminė ir psichologinė priklausomybė tuo laiku buvo tokia stipri ir sekinanti, kad jo aiškinimai tebuvo bandymas ją sumenkinti. Save patį dienoraštyje aprašė visaip, bet tik ne kaip sveiką, ar bent jau taip, kaip įsivaizdavo, kad jį mato kiti: „Mane laiko išsekusiu, panašiu į zombį, blogu, narkomanu, išgama pageltusia oda, beviltišku, ties mirties riba, save naikinančiu, savanaudžiu paršu, nevykėliu, kuris leidžiasi užkulisiuose prieš pat koncertą." Štai kaip įsivaizdavo kitų nuomonę apie save. Pats apie save kalbėdavo niūriau ir viską apibendrindavo nuolat dienoraščiuose besikartojančiais žodžiais: „Nekenčiu savęs ir noriu mirti." Dar neprasidėjus 1992 metams jau nusprendė, kad tai bus kito jo albumo pavadinimas.

Daugeliu atžvilgių heroinas virto mėgstamu reikalu, kokio jis neturėjo vaikystėje: savo „reikmenų" dėžutę tvarkydavo taip metodiškai, kaip mažas berniukas galėtų dėlioti savo beisbolo kortelių kolekciją. Šventojoje dėžutėje laikė savo švirkštą, viryklę narkotikams tirpinti (Vakarų pakrantės heroinas buvo dengiant stogus naudojamos dervos konsistencijos ir jį reikėjo kaitinti), šaukštus ir vatos kamuoliukus, naudojamus heroino injekcijai paruošti. Požeminis narkotikų prekeivių ir pristatymų pasaulis virto kasdienybe.

1992 metų pavasarį grupė iš esmės nieko neveikė ir atsisakė planuoti būsimus koncertus. „Nevermind" vis dar laikėsi populiariausiųjų sąrašuose, ir už turą, kuriame jie būtų pagrindinė grupė, jiems siūlė ne-

žmoniškas sumas, bet Kurtas visus pasiūlymus atmetė. Nors Courtney per jų vasario mėnesio detoksikaciją narkotikų atsikratė, Kurtas heroiną pirkdavo kasdien ir pripildydavo jų butą virimo kvapų, tad Courtney pasijuto vėl atsidūrusi slidžioje nuokalnėje. Jų silpnybių derinys padėjo įsukti abu į piktnaudžiavimo spiralę, o dėl abipusės emocinės priklausomybės išsiveržti iš šio ciklo buvo beveik neįmanoma. „Kurtas ir Courtney tarsi du pjesės veikėjai ir jie tiesiog keisdavosi vaidmenimis, – pastebėjo Jennifer Finch. – Vienam prasiblaivius ir pasitaisius paslysdavo kitas. Bet Courtney susivaldyti galėjo geriau už Kurtą. Jis buvo traukinio katastrofa, ir visi tai žinojo, todėl norėjo pasitraukti iš kelio."

Kovo pradžioje jų bute pasisvaiginti apsilankė „Hole" narė Carolyn Rue. Kai Rue paprašė papildomos adatos, Kurtas atsakė: „Mes visas jas sulaužėme." Stengdamasi suvaldyti jų priklausomybę, Courtney dažnai sunaikindavo visus namie esančius švirkštus, bet pasiekdavo tik tiek, kad pirkdamas kasdienę heroino dozę Kurtas turėdavo nupirkti ir naujų švirkštų. Net savų sunkumų turėjusiai Rue Kurto priklausomybė rodėsi įsismarkavusi visu pajėgumu. „Apie narkotikų vartojimą Kurtas kalbėdavo taip, lyg tai būtų taip sušiktai normalu, – prisiminė ji. – Bet taip nebuvo." Net narkotikų kultūroje Kurto vartojimo lygis atrodė atstumiantis.

Būsimas kūdikis vis niūresniame gyvenime Kurtui tapo mažu vilties spinduliu. Norėdami įsitikinti, kad vaisius vystosi tinkamai, jie pasirūpino keliomis sonogramomis – kūdikio gimdoje nuotraukomis. Kurtą jos pastebimai sukrėtė ir pamatęs, kad vaikas vystosi normaliai, jis iš palengvėjimo pravirko. Paėmė vieną sonogramą ir panaudojo ją kaip pagrindinį paveikslo, prie kurio pradėjo darbuotis, objektą. Kai per antrą patikrinimą atliko ir įrašė tyrimą ultragarsu, Kurtas paprašė kopijos ir įkyriai žiūrėdavo ją per kasetinį videomagnetofoną. „Kurtas vis kartodavo: „Pažiūrėk į tą mažytę pupą", – prisiminė Jennifer Finch. – Taip jie ją vadindavo, „pupa". Jis parodydavo jos ranką, pažinojo visas to atvaizdo detales." Nėštumo pradžioje sužinoję kūdikio lytį išrinko vardą: Frances Bean* Cobain. Antras vardas buvo jų duota pravardė, o

* *Bean* (angl.) – pupa.

pirmąjį davė „The Vaselines" dainininkės Frances McKee garbei ar bent jau taip vėliau reporteriams paaiškins Kurtas. Vėliau kūdikio sonogramos nuotrauka buvo išspausdinta ant singlo „Lithium" viršelio.

Kovą susirūpinimas dėl augančios Kurto priklausomybės nuo narkotikų ir jos poveikis Courtney pastūmėjo jo vadybininkus pirmą kartą pamėginti įsikišti oficialiai. Jie įtraukė priklausomybių specialistą Bobą Timminsą, reputaciją susikūrusį darbu su roko žvaigždėmis. Courtney prisiminė, kad Kurto akivaizdoje Timminsas taip pametė galvą, kad į ją beveik nekreipė dėmesio. „Jis tiesiog mane ignoravo ir nesitvėrė savame kailyje dėl Kurto", – sakė ji. Daktaras pasiūlė Kurtui apsvarstyti, ar netapti stacionariu cheminių priklausomybių programos pacientu. „Mano patarimo Kurtas paklausė, – džiaugėsi Timminsas. – Taip pasiūliau, nes jis apsilankė Sidars Sinajaus ligoninėje ir – aš jaučiau – turėjo tam tikrų sveikatos problemų. Tai nebuvo paprastas sprendimas: eik gydytis, išsivalyk ir vaikščiok į susitikimus. Problemų būta virš galvos."

Iš pradžių Sidars Sinajaus ligoninėje Kurtui daug kuo padėjo ir jis greitai atsigavo. Bet nors sutiko ir toliau vartoti metadoną, vaistą, padedantį atsikratyti narkotikų abstinencijos pojūčių ir nesukeliantį apsvaigimo, gydymą nutraukė anksti ir atsisakė dalyvauti 12 žingsnių programoje. „Cobainas aiškiai nebuvo visuomeniškas, – įžvelgė Timminsas. – Šis jo asmenybės bruožas kliudė sveikti."

Balandį Kurtas su Courtney nuvažiavo į Sietlą pasidairyti namo. Vieną vakarą jie pasirodė „Orpheum Records" ir konfiskavę visus parduotuvėje buvusius piratinius „Nirvana" įrašus iškėlė sceną. Courtney teisingai pasakė, kad visos kompaktinės plokštelės nelegalios, bet pardavėjas užprotestavo: jei savininkas pamatys, kad kompaktinių plokštelių nebėra, jį atleis. Ironiška, kad Kurtas į parduotuvę užėjo ieškodamas grupės „Negativland" kompaktinės plokštelės, kuri po pateikto ieškinio taip pat buvo pripažinta piratine. Pardavėjas paklausė, ar jie negalėtų jo viršininkui parašyti raštelio, taigi Courtney parašė: „Kad galėčiau išmaitinti vaikus, man reikia, kad liautumėtės darę pinigus mano vyro sąskaita. Su meile, ponia Cobain." Kurtas pridėjo: „Makaronų ir sūrio visiems." Raštelis buvo toks keistas, kad susirūpinęs pardavėjas paklau

sė Kurto: „Jei neteksiu darbo, ar galėčiau dirbti jums?" Kitą dieną parduotuvė sulaukė telefono skambučio. Skambinęs vyras klausė: „Ar tas ilgaplaukis praėjusį vakarą dirbęs vyrukas vis dar dirba?"

Porai viešint Sietle Fradenburgai surengė sveikinimo su vestuvėmis ir kūdikio sutikimo vakarėlį. Daugelis Kurto dėdžių ir tetų turėjo pirmą progą susipažinti su Courtney, bet keletas išėjo prieš jai pasirodant: vakarėlis buvo suplanuotas antrą valandą popiet, bet garbės svečiai pasirodė tiktai septintą. Kurto giminaičiams Courtney pranešė, kad jie galbūt Greis Harbore nusipirks karalienės Viktorijos laikų namą. „Tada galėsime būti Aberdyno karalius ir karalienė", – pajuokavo ji.

Iš pradžių atrodė, kad santuoka Kurtą ir Courtney sušvelnino. Atokiau nuo didžiulio dėmesio ir narkotikų jie patyrė daug švelnumo akimirkų. Nusimetę garsenybių naštą pavirsdavo mažais išsigandusiais vaikais, kokie buvo prieš išgarsėdami. Kiekvieną naktį prieš guldamiesi miegoti kartu melsdavosi. Atsigulę į lovą skaitydavo vienas kitam knygas. Kurtas sakydavo, kad jam nepaprastai patinka užmigti klausantis Courtney balso – šios paguodos jam stigo visą gyvenimą.

Tą mėnesį Courtney dėl „Hole" reikalų grįžo į Los Andželą. Kurtas pasiliko Sietle ir net su „Nirvana" dalyvavo trumpoje įrašų sesijoje, trukusioje vieną dieną Barretto Joneso namų studijoje. Įrašė „Oh, the guilt", „Curmudgeon" ir „Return of the rat", paskutinę Portlando grupei „The Wipers" pagerbti skirto albumo dainą. Kitą dieną Kurtas savo „Valiant" automobiliu nuvažiavo į Aberdyną ir pirmąsyk per ištisus mėnesius apsilankė Greis Harbore.

Po dviejų dienų Kurtas grįžo į Sietlą pasiimti sesers ir nuvežti ją į Aberdyną. Ilga šešių valandų kelionė į abi puses turėjo potekstę, apie kurią seseriai jis pranešė tik tada, kai automobilis pravažiavo „Prisimink mane" kalvą, stūksančią vos už kelių minučių kelio nuo Wendy namų. „Žinai savo geriausią draugę Cindy? – paklausė jis. – Ji pasakė mamai, kad jūs su Jennifer užmezgėte romaną."

„Tai ne romanas, – atsakė Kim. – Mes susitikinėjame. Aš *homoseksuali.*" Kurtas tai žinojo ar bent jau įtarė, bet motina ne. „Mama dabar

kiek apstulbusi", – pasakė jis seseriai. Kurtas liepė Kim elgtis taip, lyg motina nieko nežinotų. Kaip ir Wendy, Kurtas netroško susipriešinimo. Vis dėlto Kim broliui pažadėjo taip nesielgsianti.

Įvažiuojant į Aberdyną Kurtas nutarė, kad prieš žengdami į namus abudu turi pasitarti. Tad nuvažiavo į Samo Benno parką. Ten susėdo ant sūpuoklių – jis pasirinko šią akimirką savo sensacingai naujienai pranešti. „Žinau, kad bandei žolės, veikiausiai ir rūgšties, ir kokaino", – įtarė jis. „Prie kokaino niekuomet nė neprisiliečiau", – paprieštaravo Kim. „Ką gi, dar prisiliesi", – tikino brolis. Jų pokalbis nukrypo į ginčą, ar Kim, kuriai iki dvidešimt antrojo gimtadienio buvo likusios vos dvi savaitės, kada nors vartos kokainą. „Na, tu *vartosi* kokainą, – laikėsi Kurtas. – Bet jei kada prisiliesi prie heroino, nueisiu, įsigysiu šautuvą, susirasiu tave ir užmušiu." Neatrodė, kad jis būtų juokavęs. „Nesijaudink dėl to, – nuramino jį Kim. – Niekuomet nesusivarysiu adatos į ranką. Niekuomet to nepadaryčiau." Kim suprato, kad taip sudėliojęs įspėjimą Kurtas skelbia apie save.

Po tokios ilgos tylos, natūralios tik tarp brolių ir seserų, Kurtas galiausiai tarė: „Aš švarus jau maždaug aštuonis mėnesius." Nepaaiškino, nuo ko švarus, bet Kim buvo girdėjusi tuos pačius gandus kaip ir visi. Įtarė, kad sakydamas, jog švarus aštuonis mėnesius, jis meluoja. Iš tikrųjų nebuvo nė mėnesio, ir jis vis dar kasdien vartojo metadoną.

„Apie heroiną nedaug teišmanau", – prisipažino ji broliui. Kurtas atsiduso. Tarsi būtų atsivėrusios kažkokios durys, pro kurias įžengė visuomet Kim mylėtas brolis ir darsyk jai atsiskleidė. Pasakodamas seseriai apie skausmą, patirtą bandant atsikratyti heroino, nesislėpė už susikurtų asmenybių, melo ar šlovės. Kaip ir įsitraukus į cigarečių rūkymą: kiekvienas bandymas mesti kuo toliau, tuo esąs vis sunkesnis ir sunkesnis. „Kuo daugiau tai darai, – paaiškino jis, – ir kuo dažniau meti, tuo sunkiau: meti trečią ir ketvirtą, ir penktą, ir šeštą kartą. Galvoje sėdi maža pabaisa, sakanti: „Juk žinai, pasijusi geriau, ir žinai, aš irgi pasijusiu geriau." Tai tarsi galvoje nešiotis kitą asmenį, kalantį, kad jei eisiu ir truputį suvartosiu, viskas bus gerai."

Kim neteko žado. Iš užuominos, kaip sunku mesti „penktą" ar „šeštą" kartą, ji suprato, kad brolis paniręs daug giliau, nei manė. „Niekuomet

dėl manęs nesijaudink, Kurtai, nes aš *niekuomet* nepaliesiu to šūdo, – pažadėjo Kim. – Niekuomet prie jo nesiartinsiu. Išbuvai švarus aštuonis mėnesius ir tai *puiku*. Prašau: tęsk taip ir toliau." Jai stigo žodžių ir, kaip prisiminė vėliau, galva sukosi nuo šoko, patirto „sužinojus, kad tavo brolis narkomanas", nors gandų ir girdėjo. Kim visuomet sunkiai galėjo pripažinti, kad brolis, užaugęs kartu su ja ir iškentęs daugelį tų pačių pažeminimų, buvo priklausomas nuo narkotikų.

Kurtas grąžino pokalbį prie Kim seksualumo ir perspėjo dėl išankstinio žmonių nusistatymo, su kuriuo, kaip jis žinojo, ji susidurs Greis Harbore. Bandė seserį atkalbėti nuo lesbietės gyvenimo. „Visiškai neatsisakyk vyrų, – ragino. – Žinau, kad jie šikniai. Niekuomet nesusitikinėčiau su vaikinu. Jie mulkiai." Šie jo žodžiai Kim pasirodė nepaprastai juokingi, nes ji visuomet žinojo esanti homoseksuali ir gėdos nejautė, nors paslaptį nuo šeimos ir slėpė. Net Kurtui, ant visų Aberdyno sienų išpurškusiam „homoseksas valdo" grafičius, buvo sunku susitaikyti, kad jo sesuo homoseksuali. Pokalbis išseko ir abu patraukė namų link. Kurtas ją broliškai apkabino ir prisiekė visada mylėsiąs.

1992 metų balandžio 16 dieną „Nirvana" pirmąkart pasirodė „Rolling Stone" viršelyje. Nors straipsnis buvo neva apie grupę, bet net jo antraštė – „Kurto Cobaino širdyje ir mintyse" – liudijo, kad viskas, ką darė „Nirvana", sukosi aplink Kurtą. Viršelio nuotraukai jis apsivilko marškinėlius su užrašu „Korporaciniai žurnalai vis vien užknisa". Kad straipsnis apskritai išėjo, įrodė, kaip sunkiai Kurto vadybininkai padirbėjo jį įtikinėdami, jog korporaciniai žurnalai neknisa. 1991 metais „Rolling Stone" prašymus duoti interviu jis atmetė, o 1992 metų pradžioje žurnalui parašė laišką: „Šiuo mūsų, a, karjeros metu, prieš gydymą nuo plaukų slinkimo ir netikusį kredito balansą nusprendžiau, kad duoti interviu neturiu jokio noro... Interviu mums naudos neatneštų, nes vidutinis „Rolling Stone" skaitytojas yra vidurinio amžiaus buvęs hipis, virtęs hipikritu, praeitį garbinantis kaip „šlovinguosius laikus" ir turintis minkštesnį, romesnį, labiau suaugusį požiūrį į naująjį liberalųjį konservatizmą. Vidutinis „Rolling Stone" skaitytojas visuomet būdavo apsamanojęs." Laiško neišsiuntė, o po poros savaičių nuo jo parašymo

sėdėjo su žurnalui rašiusiu Michaelu Azerradu ir pasakojo, kaip nori Jerry'o Garcios krauju nudažytų marškinėlių.

Iš pradžių Azerradą Kurtas sutiko šaltai, bet kai pradėjo pasakoti istorijas, kaip vidurinėje mokykloje jį mušdavo, Azerradas atsistojo, pademonstravo savo šešių pėdų ūgio kūną ir pajuokavo: „Nesuprantu, apie ką tauški." Paskui tarp jų užsimezgė ryšys, Kurtas atsakė į jo klausimus ir sugebėjo į straipsnį prakišti daug nebūto savo gyvenimo, pavyzdžiui, kad „Something in the way" parašyta apie laikus, kai jis gyveno po tiltu. Paklaustas apie heroiną Kurtas atsakė: „Daugiau nebesileidžiu, nes tai naikina mano skrandį. Jei ir norėčiau, kūnas neleistų man vartoti narkotikų, visą laiką jaučiuosi toks nusilpęs. Narkotikai tėra laiko švaistymas. Jie sunaikina jūsų atmintį, savigarbą ir viską, kas su ja susiję. Iš jų tikrai nieko gero." Taip kalbėjo sėdėdamas Spoldingo gatvės bute, o jo numylėtoji „reikmenų" dėžutė gulėjo spintoje kaip brangakmeniais nusagstyta šeimos relikvija.

Nors straipsnis „Rolling Stone" įtampą grupės viduje pavaizdavo menkesnę, nei iš tiesų buvo, tarp interviu davimo ir jo išspausdinimo „Nirvana" laikinai liovėsi egzistavusi. Kai grupė pasirašė pirmąją leidybinę sutartį, Kurtas sutiko honorarus už parašytas dainas su Novoselicu ir Grohlu pasidalyti po lygiai. Tai buvo dosnu, bet tuo metu niekas neįsivaizdavo, kad bus parduota milijonai įrašų. „Nevermind" sulaukus fenomenalios sėkmės Kurtas pareikalavo, kad kiekvieno dalis būtų perskaičiuota ir jam atitektų didžioji pajamų dalis. Jis pasiūlė pajamas už muziką pasidalyti taip: 75 procentai jam, 25 procentai Novoselicui su Grohlu, už dainų žodžius jam turėjo atitekti 100 procentų pajamų, be to, norėjo, kad sutartis būtų taikoma atgaline data. „Manau, kad „Nevermind" pradėjus išsikvėpti, Kurtas ėmė suvokti, kad [leidybinės sutartys] nėra vien teoriniai dokumentai. Tai tikri pinigai, – pabrėžė teisininkas Alanas Mintzas. – Pajamų už leidybą pasidalijimas reiškė gyvenimo būdą."

Dėl to, kad Kurtas norėjo, jog naujoji sutartis galiotų atgaline data, Kristas ir Dave'as pasijuto išduoti. Galiausiai jie sutiko manydami, kad kitas pasirinkimas – paleisti grupę. Kurtas tvirtai pareiškė Rosemary

Carroll, kuri darbar vienu metu teisiškai atstovavo Kurtui, Courtney ir „Nirvana“, kad negavęs, ko nori, jis išardys grupę. Nors Grohlas ir Novoselicas viskuo kaltino Courtney, Carrol teigė, kad Kurto apsisprendimas buvęs nepajudinamas. „Jo susitelkimas priminė lazerį, – tvirtino ji. – Jis kalbėjo labai aiškiai, atkakliai ir centų tikslumu žinojo, apie ką kalba. Žinojo, ko yra vertas, ir žinojo nusipelnęs visų pinigų, [nes] parašė visų dainų žodžius ir muziką.“ Kita vertus, procentų pasidalijimas neskaudino tiek, kiek skaudino Kurto elgesys. Kaip ir per daugelį nesutarimų, ginčijamo klausimo jis vengė, kol įniršo. Keletas grupės komandos narių buvo šokiruoti išgirdę, kad Kurtas prastai atsiliepė apie Kristą, vieną iš svarbiausių jo gyvenimo ramsčių.

Gegužės pradžioje Kurtas vėl grįžo prie heroino. Švarus įstengė išlikti mažiau nei šešias savaites. Roko sluoksniuose apie jo priklausomybę buvo plačiai žinoma, ir gandai ilgainiui pasiekė „Los Angeles Times“. Gegužės 17 dieną straipsnyje pavadinimu „Kodėl „Nirvana“ nedalyvauja puikiame turų sezone?“ Steve'as Hochmanas parašė: „Dėl [„Nirvana“] nedalyvavimo atsinaujino viešos spėlionės, kad dainingas gitaristas Kurtas Cobainas turi su heroinu susijusių bėdų.“ „Gold Mountain“ gandus atmetė ir paskelbė jau beveik standartinį paneigimą, grupės veiklos stoką suvertusi Kurto „skrandžio problemoms“.

Tą mėnesį pas Kurtą atvažiavo senas draugas Jesse Reedas ir jo apsilankymo dieną Kurtas turėjo susileisti dusyk. Kad nesileistų matant seniausiam savo draugui ar Courtney, kenčiančiai nuo rytinio pykinimo ir nenorinčiai žiūrėti, kaip vyras svaiginasi, jis abu kartus nuėjo į vonią. Bet su Jesse aptarinėti savo įpročio Kurtas nesikuklino ir daugiau kaip pusdienį vaikinai praleido laukdami, kol bus pristatytos naujos heroino atsargos. Buvo aiškiai įveikęs adatų baimę, kurią Jesse prisiminė iš vaikystės. Kurtas net maldavo seną draugą surasti jam truputį nelegalių leidžiamų steroidų.

Jesse pamatė, kad butas apstatytas panašiai kaip ir rausvasis butas Aberdyne – ant sienų pripiešta grafičių, baldai pigūs, ir apskritai tai „buvo skylė“. Kurtas vėl pradėjo tapyti, svetainėje buvo pilna jo darbų. „Jis turėjo šimtą kvadratinių pėdų drobės, – prisiminė Jesse. – Svajojo

mesiąs muziką ir atidarysiąs nuosavą galeriją." 1992 metais Kurto tapyti kūriniai atspindėjo didžiulį augimą. Vienas paveikslas – 24 colių aukščio, 36 colių pločio skaisčiai oranžinė drobė su viduryje ant virvutės kabančiu rudu šuns dantimi. Kitame tarp potėpių tamsiai raudonose dėmėse buvo pritvirtintos suspaustos džiovintos gėlės. Dar kitame nutapyti kraujo raudonumo kryžiai, už kurių baltavo pamėkliški ateivių pavidalai. Viena didžiulė drobė vaizdavo kaip marionetę kabantį ateivį su matomu mažyčiu penio gumbeliu, iš paveikslo kampo į žiūrovą žvelgė maža katė, o kitame kampe išvedžiota: „Rektaliniai pūliniai, konjunktyvitas, įskilęs stuburas."

Kurtas pagaliau pradėjo gauti autorinių honorarų čekius ir dažai nebekėlė problemų. Jesse pasisakė, kad per dieną suvartoja heroino už 400 dolerių. Toks didelis kiekis būtų pražudęs daugumą. Šita suma iš dalies susidarydavo todėl, kad žinodami, jog jis gali sumokėti, dauguma prekeivių užsiprašydavo per didelės kainos. Jesse pamatė, kad susileidus heroino Kurto motorinės funkcijos nukentėdavo nedaug: „Jis neužsnūsdavo. Nebūdavo jokio pokyčio."

Ilgoką popietės dalį Jesse su Kurtu praleido žiūrėdami vaizdajuostę, kaip vyras šauna sau į galvą. „Jis turėjo vaizdo kasetę su senatoriumi, – prisiminė Jesse, – per televiziją ištaškančiu sau smegenis. Tas vyrukas iš dokumentų voko išsitraukia 357 kalibro „Magnum" ir ištaško sau smegenis. Gana vaizdingai. Kurtas ją nusipirko kažkokioje „snuff" parduotuvėje." Iš tikrųjų vaizdajuostėje buvo nufilmuota Pensilvanijos valstijos valdininko R. Buddo Dwyerio savižudybė. 1987 metų sausį pripažintas kaltu dėl kyšininkavimo jis sušaukė spaudos konferenciją, padėkojo žmonai ir vaikams, padavė savo darbuotojams voką su atsisveikinimo rašteliu ir tarė reporteriams: „Kai kurie skambinusieji pasakė, kad esu šiuolaikinis Jobas." Kameroms filmuojant Dwyeris įsikišo ginklo vamzdį į burną ir nuspaudė gaiduką. Kulka išdraskė jam pakaušį ir akimirksniu nužudė. Po Dwyerio žūties rinkoje paplito piratinės gyvos televizijos transliacijos kopijos ir Kurtas vieną įsigijo. 1992 ir 1993 metais jis šią savižudybę žiūrėjo kaip apsėstas, beveik taip pat dažnai, kaip ultragarsinį savo dukters gimdoje įrašą.

Kai Kurtui pristatė heroino, Jesse palydėjo jį, kol pastarasis šen bei ten apsilankė. „Circuit City" Kurtas paklojo beveik 10 000 dolerių už naujausią vaizdo įrangą. Tą naktį Jesse išvažiavo atgal į San Diegą ir išsiskirdamas apkabino trapųjį bičiulį. Jie ir toliau palaikė ryšį telefonu, bet tai buvo paskutinis kartas, kai du seni draugai buvo susitikę.

Birželį „Nirvana", atidirbdama už atšauktus 1991 metų pasirodymus, pradėjo dešimties koncertų turą po Europą. Dar prieš pirmą koncertą Dubline Kurtas jau ėmė skųstis skrandžio skausmais ir buvo skubiai nuvežtas į ligoninę. Ten jis pareiškė: skausmus sukėlė tai, kad jis neišgėrė metadono; vėliau per kitus incidentus jis teigs, kad skrandžio skausmų priežastis – metadonas. Čia vyko pirmasis turo koncertas ir prisirinko daug žurnalistų, su kuriais buvo suplanuoti interviu. Kai jiems pasakė, kad Kurto „šiuo metu nėra", jie užuodė istoriją. Grupės spaudos agentas Jungtinėje Karalystėje Antonas Brookesas pasijuto beveik komiškai bandydamas išprašyti žurnalistus iš vestibiulio, kad nė vienas nepamatytų, kaip Kurtą iš viešbučio išneša ant neštuvų. Kai vienas reporteris pasakė: „Ką tik mačiau Kurtą greitojoje", paneigti Cobaino sveikatos problemas staiga pasidarė sudėtinga. „Grįžau į biurą ir sulaukiau skambučio iš „CNN", – prisiminė Brookesas. – Pasakiau: „Jis turi bėdų dėl skrandžio. Jei tai būtų heroinas, aš jums pasakyčiau. Kurtas vartoja vaistus." Kad pergudrautų užsispyrusius reporterius, Brookesas parodė Kurtui išrašytų vaistų buteliukus. Po ligoninėje praleistos valandos Kurtui pagerėjo, kitos dienos koncertą jis sugrojo be nesklandumų. Vadovybė Kurtui lydėti nusamdė du apsauginius, bet jis iškart nuo jų paspruko.

Prieš koncertą Ispanijoje grupė davė interviu Keithui Cameronui iš „NME". Šis straipsnyje paminėjo gandus apie narkotikus ir paklausė, ar įmanoma, kad „Nirvana" „per šešis mėnesius iš visiško nulio taptų superžvaigždėmis, o iš jų – šūdo garu". Tai buvo labiausiai smerkiantis atsiliepimas spaudoje, kokio tik jie kada nors buvo sulaukę, ir atrodė, kad jis ragina kitus Jungtinės Karalystės žurnalistus į savo straipsnius įtraukti įtarimus dėl piktnaudžiavimo narkotikais. Anksčiau šioji tema

buvo laikoma tabu. Bet nors Cameronas Kurtą apibūdino „atrodant kaip numirėlį“, su straipsniu išspausdintose nuotraukose jis berniukiškos išvaizdos, su trumpais išblukintais plaukais ir Buddy'o Holly'o stiliaus akiniais storais rėmeliais. Akinių jam nereikėjo, tačiau Kurtas manė, kad juos nešiodamas atrodo protingas. Panašią porą taip pat turėjo „In bloom“ vaizdo klipe. Kai teta pasakė, kad su akiniais Kurtas atrodąs kaip jo tėvas, daugiau niekada jų nebeužsidėjo.

Liepos 3 dieną vis dar Ispanijoje Courtney prasidėjo sąrėmiai, nors gimdyti turėjo tik pirmą rugsėjo savaitę. Skubiai nuvežė ją į ispanišką ligoninę, bet ten Kurtas neįstengė rasti pakankamai gerai, kad juos suprastų, angliškai kalbančio gydytojo. Galų gale telefonu susisiekė su Courtney prižiūrinčiu gydytoju, kuris jiems patarė kitu lėktuvu skristi namo. Jie išskrido, ir „Nirvana“ antrą sykį Ispanijoje atšaukė du koncertus.

Atskridusius į Kaliforniją, gydytojai patikino, kad nėštumas eina gerai. Vis dėlto jie grįžo tiesiai į nelaimę – užliejo jų vonią. Vonioje Kurtas laikė gitaras ir dienoraščius – viskas buvo sugadinta. Nors Courtney ir buvo aštuntą mėnesį nėščia, nuliūdę sutuoktiniai nutarė tučtuojau išsikraustyti. Be to, į jų duris ištisą parą belsdavosi heroino prekeiviai, o šiai pagundai Kurtui buvo sunku atsispirti. Jis nužygiavo į „Gold Mountain“ biurą ir pareikalavo, kad Silva rastų naują gyvenamąją vietą. Nors turtas ir augo, Kurtas kredito gauti dar negalėjo ir visus piniginius reikalus paliko vadybininkams.

Silva padėjo jiems rasti namą ir liepos pabaigoje jie persikraustė. Spoldingo gatvės bute paliko visą savo šlamštą ir užrašą „Tėvažudystė“ ant sienos, virš židinio. Naujieji namai, Alta Lorna terasos, 6881 numeris, atrodė lyg tiesiai iš kino filmo. Ten buvo nufilmuoti keli filmai, tarp jų – „Vėl mirusi“* ir Roberto Altmano „Ilgo atsisveikinimo“** versija. Namas stovėjo ant nedidelio skardžio Šiaurės Holivudo kalvose su atsiveriančiu vaizdu į „Hollywood Bowl“. Skardį, ant kurio buvo keturi namai ir dešimt butų, pasiekti galėjai tik visiems bendru gotikinio stiliaus liftu. Cobainai namą išsinuomojo už 1500 dolerių per mėnesį. „Jis

* „Dead again“.
** „The long goodbye“.

buvo šlykštus daugeliu atžvilgių, – prisiminė Courtney, – bet tiko. Vis dėlto tai buvo ne butas."

Kurtą iš proto varė stiprėjantys skrandžio skausmai, jis mąstė apie savižudybę. „Tas pažįstamas deginantis pykinimas iškart sugrįžo ir aš nusprendžiau arba nusižudyti, arba atsikratyti skausmo, – rašė dienoraštyje. – Nusipirkau šautuvą, bet vietoj jo pasirinkau narkotikus." Metė vartoti metadoną ir grįžo prie heroino. Kai ėmė atrodyti, kad skausmo nepalengvina net narkotikai, paklausęs Courtney ir vadybininkų įtikinėjimų, pagaliau vėl nusprendė pamėginti gydytis. Rugpjūčio 4 dieną užsirašė į Sidars Sinajaus ligoninės narkomanų reabilitacijos programą. Tai buvo trečia jo reabilitacijos programa. Kurtas pradėjo gydytis pas naują gydytoją – per 1992 metus konsultavosi su tuzinu įvairių cheminės priklausomybės specialistų – ir sutiko dalyvauti 60 dienų trukmės intensyviosios detoksikacijos programoje. Išgyveno du „badavimo ir vėmimo" mėnesius, „pajungtas prie lašelinės garsiai dejavau nuo stipriausio skrandžio skausmo, kokį tik kada nors buvau patyręs". Praėjus trims dienoms po Kurto paguldymo, prisidengusi išgalvotu vardu Courtney atsigulė į kitą tos pačios ligoninės sparną. Pasak medicinos įrašų, kurie buvo nutekinti „Los Angeles Times", jai buvo duodami nėščiosioms skirti vitaminai ir metadonas. Courtney kentėjo nuo komplikuoto nėštumo ir emocinio išsekimo. Anksčiau tą savaitę ji gavo faksą su savo biografija, turinčia pasirodyti kito mėnesio „Vanity Fair" numeryje.

18

ROŽIŲ VANDUO, VYSTYKLŲ KVAPAS

LOS ANDŽELAS, KALIFORNIJA
1992 METŲ RUGPJŪTIS–RUGSĖJIS

Rožių vanduo, vystyklų kvapas... Ei, mergyte, detoksikacija. Aš savo vokietpalaikių dėžėje, laikomas čia, savo rašalo pataisos namuose.
Iš 1992 metų Kurto laiško Courtney

Frances Bean Cobain gimė Sidars Sinajaus medicinos centre, Los Andžele, 1992 metų rugpjūčio 18 dienos rytą, septintą valandą keturiasdešimt aštuonios minutės. Gydytojui paskelbus, kad mergytė sveria septynis svarus vieną unciją ir atrodo visiškai sveika, iš motinos ir tėvo pasigirdo palengvėjimo atodūsis. Frances buvo ne tik sveika, bet ir miela. Gimė su mėlynomis tėvo akimis ir tik gimusi pravirko, į viską reagavo kaip normalus kūdikis.

Bet Frances gimimo istorija ir kiti tos savaitės įvykiai toli gražu nebuvo normalūs. Courtney ligoninėje lovos režimu pragulėjo dešimt dienų; jos žymumas traukė geltonosios spaudos reporterius, teko juos vyti šalin. Nors jai buvo liepta gulėti, ketvirtą ryto, prasidėjus sąrėmiams, ji sugebėjo atsistoti, sugriebti lašelinės, prie kurios buvo prijungta, stovą ir tol klaidžioti didžiulės medicinos įstaigos koridoriais, kol cheminių priklausomybių sparne rado Kurtą. Vyro reabilitacija ėjo nekaip. Išvemdavo viską, ką suvalgydavo, daugiausia laiko praleisdavo miegodamas arba vemdamas. Pasirodžiusi palatoje Courtney nutraukė jam nuo veido apklotą ir suriko: „Ropškis iš šitos lovos ir tučtuojau drožiam! Viso šito daryti manęs vienos nepaliksi. Užsikrušk tu!“

Kurtas nuolankiai nusekė paskui žmoną į gimdymo skyrių, bet naudos iš jo buvo nedaug. Buvo toks silpnas – svėrė 105 svarus ir dar prijungtas prie lašelinės, kad negalėjo giliai įkvėpti ir padėti jai atlikti kvėpavimo pratimus. Courtney pasijuto skirianti savo dėmesį ne sąrė-

miams, o paliegusiam vyrui. „Aš gimdau jo kūdikį, jis čia pat, Kurtas vemia, alpsta, aš laikau *jo* ranką ir trinu *jam* pilvą, tuo metu iš manęs lenda kūdikis“, – pasakojo ji Azerradui. Kurtas nualpo likus kelioms akimirkoms iki Frances galvutės pasirodymo ir jos kelionę gimdymo takais praleido. Bet kai tik kūdikiui išsiurbė kvėpavimo takus ir apvalė, Kurtas paėmė dukterį ant rankų. Šią akimirką pavadino laimingiausia ir kartu baisiausia gyvenime. „Buvau taip sušiktai persigandęs“, – pasakojo jis Azerradui. Kai atidžiau apžiūrėjo dukrą ir pamatė, kad ji turi visus pirštus ir nėra „kūdikis su pelekais“, baimė truputį atslūgo.

Vis dėlto net viską užliejantis džiaugsmas, paėmus ant rankų savo naujagimę, negalėjo atitraukti Kurto nuo vis didėjančios „Vanity Fair“ straipsnio sukeltos isterijos. Kitą dieną kilo Samo Shepardo pjesės verta scena: Kurtas pabėgo iš ligoninės detoksikacijos skyriaus, nusipirko heroino, apsisvaigino ir grįžo su užtaisytu 38 kalibro pistoletu. Jis nuėjo į Courtney palatą ir priminė apie jų abiejų priesaiką – jei pasirodys, kad gali dėl kokių nors priežasčių netekti kūdikio, jiedu kartu nusižudys. Abu baiminosi, kad Frances iš jų atims, o Kurtas bijojo, kad heroino atsisakyti neįstengs. Jis prisiekė su tokia dalia negyventi. Courtney kraustėsi iš proto dėl straipsnio „Vanity Fair“, į savižudybę ji nebuvo linkusi. Courtney stengėsi Kurtą perkalbėti, bet jis buvo pamišęs iš baimės. „Aš pirma“, – galiausiai gudraudama pratarė Courtney ir jis atidavė žmonai pistoletą. „Laikiau tą daiktą rankoje, – prisiminė ji 1994 metais duodama interviu Davidui Fricke'ui, – ir jutau, apie ką buvo kalbama „Šindlerio sąraše“: niekuomet nesužinosiu, kas man nutiks. O kaip bus su Frances? Tai kietaširdiška. Ak, tavo tėvai mirė tą dieną, kai tu gimei.“ Ginklą Courtney atidavė „Hole“ nariui Ericui Erlandsonui, vieninteliam savo draugui, kuriuo jie galėjo pasitikėti, kad ir kokia niekinga linkme viskas būtų pasisukę. Jis jo nusikratė.

Bet Kurto neviltis niekur nedingo, o tik išaugo. Kitą dieną jis paslapčiomis į Sidars Sinajaus ligoninę įsivedė narkotikų prekeivį ir perdozavo kambaryje šalia gimdymo skyriaus. „Jis vos nenumirė, – pasakojo Courtney Fricke'ui. – Prekeivis stebėjosi niekuomet nematęs, kad kas

būtų buvęs toks negyvas. Aš paklausiau: „Kodėl neieškai seselės? Jų čia visur pilna." Seselę surado ir dar sykį apgavę mirtį Kurtą atgaivino.

Tačiau rugsėjo mėnesio „Vanity Fair" numerio, tą savaitę pasirodžiusio gatvėse, išvengti negalėjo. Straipsnį parašė Lynn Hirschberg. Jis vadinosi: „Keista meilė: ar pagrindinė postpanko grupės „Hole" primadona Courtney Love ir jos vyras, visų numylėtinis „Nirvana" dainininkas Kurtas Cobainas, yra grandžo Johnas ir Yoko? Ar – Sidas ir Nancy?" Straipsnis pateikė smerkiantį paveikslą, vadino Courtney „traukinio katastrofai prilygstančia asmenybe", o santuoką su Kurtu pavaizdavo kaip nieko daugiau, tik karjeros žingsnį. Bet baisiausiai žeidė keletas anoniminių komentarų, išsakytų reiškiant susirūpinimą dėl Frances sveikatos ir jų narkotikų vartojimo nėštumo metu. Įtarimai atrodė gana stiprūs. Dėl to, kad kažkas jų organizacijoje šmeižė juos viešai, Kurtas ir Courtney jautėsi dar labiau išduoti.

Dar blogiau buvo, kad kitos žiniasklaidos priemonės – ir „MTV" – traktavo tai kaip naujienas. Kurtas Courtney prisipažino, kad jaučiasi apgautas, nes kanalas jį išgarsino tik tam, kad sunaikintų. Tą savaitę jis prisėdo ir parašė Hirschberg ir „MTV" kanalą puolantį laišką:

Gerbiama Tuščioji televizija, visų korporacinių dievų vienuma: kaip jūs, suknisti šikniai, drįstate tikėti tokiomis žurnalistikos atliekomis, parašytomis nutukusios, vidurinėje mokykloje nepopuliaria buvusios karvės, kuriai labai reikia sutrinti karmą. Dabar mano gyvenimo tikslas bus neveikti nieko daugiau, tik pliekti „MTV" ir Lynn Hirschberg, kuri, beje, susičiulbėjo su savo meilužiu Kurtu Loderiu („Gin Blossom" girtuokliu). Išgyvensime be jūsų. Lengvai. Senoji mokykla greitai žlugs.

Kurdtas Kobainas, profesionalus roko muzikantas. Užsikrušėliai.

Courtney vis dar sukosi galva dėl to, kaip neteisingai ji suprato Hirschberg. Dauguma straipsnyje iškeltų klausimų jau buvo spėję pasirodyti kitose istorijose, bet klasių kovą priminė rašinio tonas. 1998 metais Courtney „America Online" paskelbė tokius apmąstymus:

Neturėjau nė šūdiniausio supratimo, kaip „Vanity Fair"/Hirschberg suvoks mane ir mano šeimą. Visą gyvenimą mane visais būdais nuo konformistinių dalykų saugojo feminizmas, pankrokas ir subkultūrinis gyvenimas. Jie nesuteikė man galimybės įgyti vertybių sistemą, leidžiančią suvokti konformistinį mąstymą ar tai, kad mes, „purvini pankai", neturime jokios teisės į Amerikietišką svajonę. Be to, aš maniau, kad būtų šaunu išgarsėti. VISIŠKAI NEĮTARIAU, į kokį archetipą mane sugrūs... Bet tiesa ta, kad didžioji straipsnio dalis buvo neišsakyta ir melaginga.

Dėmesys Kurtą ir Courtney iš roko muzikos žurnalų perkėlė į Jungtinių Valstijų laikraščius, kuriuose viešosios nuomonės teismas greitai pasmerkdavo visus, palaikytus būti netinkamais tėvais. Geltonosios spaudos žurnalas „The Globe" išspausdino rašinį, pavadintą „Roko žvaigždės kūdikis gimė narkomanu", ir prie jo pridėjo išsigimusio kūdikio nuotrauką – esą, Frances. Nors Courtney nebuvo pirmoji bėdų dėl narkotikų turinti pagimdžiusi motina, greitai ji tapo žinomiausia: užkandinėse ir prekybos centrų eilėse apie „Cobainų kūdikį" pradėta kalbėti taip, kaip prieš kelis dešimtmečius buvo kalbama apie Lindberghų vaiką. „Guns N'Roses" dainininkas Axlas Rose'as netgi įkišo savo trigrašį stovėdamas scenoje: „Kurtas Cobainas yra sušiktas narkomanas su sušikta narkomane žmona. Ir jei kūdikis gims apsigimęs, manau, abu jie turėtų atsidurti kalėjime."

Praėjus dviem dienoms po Frances gimimo, išsipildė baisiausios poros baimės. Ligoninėje, rankose laikydama „Vanity Fair" numerį, pasirodė Los Andželo apygardos vaikų rūpybos tarnybos socialinė darbuotoja. Courtney tai labai prislėgė ir ji tą minutę pasijuto teisiama labiau nei kada nors gyvenime. Taip ir buvo. Kurtas didžiąją gyvenimo dalį jautėsi teisiamas, bet šį sykį buvo vertinama jo tėvystė ir priklausomybė nuo narkotikų. Socialinės darbuotojos ir Courtney pokalbis iškart tapo kandus. „Po penkių minučių nuo susitikimo su ta moterimi, – prisiminė Rosemary Carroll, – Courtney sukūrė tokią atmosferą, kad ta moteris norėjo duoti jai atkirtį ir ją įskaudinti. Deja, visi ginklai buvo po ranka." Apygarda pateikė prašymą atimti Frances ir paskelbti Kurtą

ir Courtney netinkamais tėvais. Prašymas buvo paremtas beveik vien „Vanity Fair“ straipsniu. Dėl apygardos veiksmų po trijų dienų iš ligoninės išėjusiai Courtney net nebuvo leista parsivežti dukrelės namo. Nors Frances buvo sveika, ji turėjo likti ir būti stebima. Išleido mergytę, prižiūrimą auklės, tik po kelių dienų, nes teismas Kurtui ir Courtney vaiko neatidavė.

1992 metų rugpjūčio 24 dieną, po Frances gimimo praėjus šešioms dienoms, įvyko pirmasis teismo posėdis. Nors Kurtas ir Courtney tikėjosi išlaikyti Frances globą kaip pora, jie buvo pasirengę galimybei, kad teismas gali apriboti vieno iš tėvų teises, todėl turėjo skirtingus advokatus. „Tai daroma strategiškai, – komentavo Kurto advokatas Nealas Hershas, – todėl jei interesai ar išdava išsiskiria, tėvus galima atskirti ir užtikrinti, kad vaikas liks šeimoje.“ Teisėjas nutarė, kad neprižiūrimiems teismo paskirto globėjo Kurtui ir Courtney matytis su savo vaiku leista nebus. Kurtui buvo liepta išeiti 30 dienų gydymo nuo narkotikų kursą, abu tėvai privalėjo duoti atsitiktinai imamus šlapimo mėginius. Kurtas jau kelias dienas buvo švarus, vis dėlto pasakė Courtney, kad jaučiasi taip, lyg nutartis būtų sudaužiusi jam širdį. „Tai buvo siaubinga, – prisiminė Carroll. – Tas vaikas buvo taip laukiamas. Kad pagimdytų, Courtney, tiesa, daug išgyveno. Beveik visi jos pažįstami, kuriais ji pasitikėjo, – aišku, išskyrus Kurtą, – daugiau ar mažiau spaudė ją negimdyti. Courtney ištvėrė fizinį skausmą, daug stipresnį nei per įprastą nėštumą, nes būsimai motinai teko grumtis stengiantis atsisakyti narkotikų ir išlikti sveikai tuo metu, kai daugiau nieko sveiko aplink nebuvo. Pereiti visa tai, pagimdyti kūdikį ir sulaukti, kad jis būtų atimtas...“ Hershas prisiminė, kaip matydavo Kurtą su Frances: „Turėtumėte būti matę jį su ta mažyle. Jis galėdavo tiesiog sėdėti ir valandų valandas į ją įdėmiai žiūrėti. Buvo toks pat garbinantis tėvas kaip ir kiekvienas.“

Jie jau buvo numatę turėti auklę ir greitai sukurpė sudėtingą planą, kaip laikantis teisėjo reikalavimų patikėti Frances laikinai auklių ir artimųjų globai. Taip atsirado dar viena problema: kurių artimųjų? Tiek Kurtas, tiek Courtney su savo šeimomis dar turėjo tiek bėdų, kad savo

tėvams Frances patikėti nenorėjo. Galų gale Courtney seseriai Jamie Rodriguez į galvą šovė mintis. „Nebuvo nė kalbos, kad jie tinkamai nepasirūpins vaiku, – atrodė Carroll. – Bėda slypėjo ne ten. Vienintelė bėda buvo narkotikai. Visa ta pamišėliška, amerikietiška, puritoniška „karo su narkotikais" galvosena. Tokia prielaida, kad negalite priklausyti nuo narkotikų ir būti geri tėvai."

Po daugelio gudravimų, kad paraidžiui atitiktų teismo nutarimą, atskraidino Jamie. „Courtney ji vos pažinojo, – prisiminė Danny Goldbergas, – ir negalėjo jos pakęsti. Kad ji apsimestų susirūpinusi, mes turėjome ją kaip ir papirkti. Išnuomojome butą visai šalia Kurto su Courtney, taigi kelis mėnesius, kol teisinė sistema nuspręs, kad jie gali auginti vaiką, Jamie tapo oficialia globėja. Dažnai buvau tas, pas kurį Jamie ateidavo dar vieno čekio."

Auklės pareigas atliko „Gold Mountain" darbuotojos Janet Billig draugė Jackie Farry ir aštuonis mėnesius pagrindinė atsakomybė už Frances auklėjimą teko kaip tik jai. Nors Farry auklės darbo patirties neturėjo ir anksčiau nė nebuvo rankose laikiusi kūdikio, į darbą žvelgė rimtai ir nuolatinės dramos akivaizdoje stengėsi Frances nuoširdžiai prižiūrėti. „Dėl to, ką [Kurtas ir Courtney] tuo metu išgyveno, tai, kad šalia visuomet būtų kas pasirūpina Frances, buvo svarbiausia", – prisiminė Farry. Jackie, Jamie ir Frances persikraustė į „Oakwood", tą patį butų kompleksą, kuriame įrašinėjant „Nevermind" gyveno Kurtas, o jis pats liko reabilitacijoje; Courtney į Alta Lornos namą grįžo be savo vaiko.

Praėjus dviem dienoms po teismo posėdžio Kurtas išskrido į Angliją. Tik ką gimusi dukra, reabilitacija, „Vanity Fair" straipsnis ir teismo posėdis turėjo pasitraukti į šoną – jo reikėjo ant scenos.

„Nirvana" ne tik kad tapo pagrindiniais 1992 metų Redingo festivalio atlikėjais, bet visą dalyvių sąrašą – į jį įėjo „Melvins", „Screaming Trees", „L7", „Mudhoney", „Eugenius" ir, žinoma, Kurto numylėta „ABBA" dainas grojusi grupė „Bjorn Again" – iš esmės sudarė Kurtas. Bet didžioji 60 000 gerbėjų dalis atvyko dėl „Nirvana", ir Kurtas buvo šitų pankroko išleistuvių karalius.

Pasirodymas sukėlė daugiau susijaudinimo nei kuris kitas „Nirvana" kada nors sugrotas koncertas. Didžiąją jo dalį sukėlė anglų spauda, istorijas apie asmeninį Kurto gyvenimą pranešinėjusi taip, lyg jos būtų svarbiausios užsienio naujienos. Keletas laikraščių tvirtino, kad „Nirvana" iširo, ir Kurto sveikatą apibūdino kaip prastą. „Kiekvieną dieną pasigirsdavo vis naujų gandų, kad „Nirvana" negros, – prisiminė Antonas Brookesas. – Kas penkios minutės prie manęs prieidavo žmonės ir klausdavo, ar jie gros. Ir aš atsakydavau: „Taip." O tuomet prieidavo kitas ir pasakydavo girdėjęs, kad Kurtas mirė."

Gyvut gyvutėlis Kurtas tą savaitę atvyko į Londoną. Likus dviem dienoms iki festivalio J. J. Gonson su juo susidūrė eidama Pikadilio aikšte. Jie kurį laiką paplepėjo, Kurtas parodė kūdikio nuotraukų, tada pasakė, kad jam reikią į tualetą. Jie stovėjo tiesiai priešais Rokenrolo vaškinių figūrų muziejų, taigi Kurtas užlipo durų link vedančiais laiptais ir labai mandagiai paklausė, ar negalėtų pasinaudoti tualetu. „Ne, – atsakė jam apsaugininkas, – mūsų tualetas skirtas tik lankytojams." Supykęs Kurtas nuėjo šalin. Muziejaus lange stovėjo gitarą laikančio Kurto figūra.

Per koncertą, grojant pirmoms grupėms ir toliau sklindant gandams, kad „Nirvana" nepasirodys, vis labiau stiprėjo laukimo nuotaikos. Lijo ir „Mudhoney" minia sutiko apmėtydama juos purvu. „Nuo kūnų sklido toks stiprus karštis, – prisiminė Gonson, – kad ir toliau pliaupiant lietui iš minios tumulais kilo garas." Žmonės laukė norėdami išvysti, ar „Nirvana" pasirodys ir ar Kurtas vis dar tarp gyvųjų. „Visi šurmuliavo įsiaudrinę, – prisiminė Gonson. – Kam nors pasirodžius ant scenos, per minią nuvilnydavo šoko raibuliai."

Kurtas nutarė sužaisti gandais ir viską surengė taip, kad scenoje pasirodytų invalido vežimėlyje, prisidengęs ligoninės chalatu ir baltu peruku. Išriedėjęs į sceną išvirto iš vežimėlio ir susmuko. Kristas, tobulas komiko padėjėjas, į mikrofoną ištarė: „Tu išsikapstysi, vyruti. Draugų ir šeimos palaikomas... tu, vyruti, išsikapstysi." Kurtas nusiplėšė maskuotę, pašoko į orą ir pradėjo groti „Breed". „Tai buvo tokia užburianti akimirka, – prisiminė Brookesas, – norėjosi tiesiog verkti."

Daug ką atskleidė pats pasirodymas. Grupė kartu negrojo ir net nerepetavo du mėnesius, vis dėlto sugrojo 25 dainas, aprėpiančias visą jų dainų sąrašą. Kaip įžangą į „Teen spirit" netgi sugrojo atkarpą iš grupės „Boston" 1976 metų dainos „More than a feeling". Ši daina tam labai tiko, nes duodamas interviu Kurtas sakydavo, kad rifą pavogė iš „Boston". Keletą kartų jie atrodė ties išsekimo riba, bet nuo prarajos krašto visuomet atsitraukdavo. „All apologies" Kurtas paskyrė Frances ir paprašė minios skanduoti „Courtney, mes tave mylim". Per pertraukėlę grupė apie savo baigtį skaldė sąmojus, kurie visiškai neatrodė juokingi. „Nežinau, ką jūs, vyručiai, girdėjot, bet tai nėra paskutinis mūsų koncertas", – klausytojams paskelbė Kristas.

„Taip, yra. Norėčiau oficialiai ir viešai pareikšti, kad tai paskutinis mūsų koncertas..." – patikino Kurtas.

„...kol grosime...", – įsiterpė Kristas.

„...vėl...", – pridėjo Grohlas.

„...per savo lapkričio mėnesio turą. Ar lapkritį vyksime į turą? Ar įrašinėsime albumą?" – užbaigė Kurtas.

„Įrašykim albumą", – atsiliepė Kristas.

Kai vakarą vyrukai baigė daina „Territorial pissings" ir sudaužė savo instrumentus, niekas nenustebo. Nuo scenos jie nulipo lyg nugalėję įsiveržėliai. Turo vadybininkas Alexas MacLeodas išrideno paliktą invalido vežimėlį. „Jie turėjo ką įrodyti ir jie norėjo tai įrodyti, – prisiminė MacLeodas. – Norėjo atsistoti prieš visus tuos žmones, sakančius „viskas baigta, jis susimovė, jis niekam tikęs", ir jiems pasakyti: „Užsikruškit. Niekas dar nebaigta."

Į Los Andželą Kurtas grįžo rugsėjo 2 dieną, bet nors Jungtinę Karalystę trečią kartą patraukė į savo pusę, nugalėtoju nesijautė. Vis dar vartojo metadoną ir gydėsi, pakeitė reabilitacijos centrą ir dabar buvo Marina del Rėjuje esančio „Exodus" gydymo centro pacientas. Kristas apsilankė centre ir draugą rado prastai atrodantį: „Kurtas tiesiog gulėjo ant lovos. Buvo tiesiog išsekęs. Po to jam pagerėjo, nes tuomet jis buvo tikrai nusikamavęs. Viskas buvo taip sunku. Jis buvo tėvas, buvo vedęs,

buvo roko žvaigždė, ir visa tai nutiko vienu metu. Bet kam, turinčiam viską pergyventi, tai būtų buvusi didelė našta, tačiau viską patirti esant priklausomam nuo heroino yra visai kitas reikalas."

„Exodus" centre Kurtas lankė individualią psichoterapiją, grupinę terapiją ir net 12 laiptelių programą. Daugumą naktų praleido dienoraščiuose rašydamas ilgus traktatus visokiausiomis temomis, nuo pankroko moralės iki asmeninės už priklausomybę nuo heroino sumokėtos kainos. „Norėčiau, kad būtų kas nors, ko galėčiau paprašyti patarimo, – parašė vieną naktį. – Kas nors, kas neverstų manęs nenormaliu dėl to, kad viską išklojau ir bandžiau išsiaiškinti visą nesaugumą, kamavusį mane, ak, dabar jau kokius 25 metus. Noriu, kad kas nors man tiksliai paaiškintų, kodėl nieko nebetrokštu išmokti."

Nors Kurtui leisdavo kasdien išbėgti aplankyti Courtney ir Frances, naktys jam atrodė begalinės. Jų santuoka pasižymėjo ne taip jau retai pasitaikančiu bruožu: jausdamasis silpnas ir kažko trokštantis, Kurtas Courtney meilindavosi labiau. Iš reabilitacijos žmonai rašytuose laiškuose susiliejo poezija ir sąmonės srauto tirados. Užpildavo ant savo rašinių žvakių vaško, kraujo ir retsykiais savo sėklos. Viename iš po savo plunksnos tuomet išsiliejusių laiškų jis rašė:

Rožių vanduo, vystyklų kvapas. Pasinaudok savo iliuzija. Kalbėk nerimtai. Ei, mergyte, detoksikacija. Aš savo vokietpalaikių dėžėje, laikomas čia, savo rašalo pataisos namuose. Lyg ir badaujantis, ir išpurtęs. Kiekvieną naktį pilnuose namuose pardavinėju savo vandens kūną. Išsiparduodu lovoje, tamsoje, išsiilgęs tavęs labiau nei „Air Supply" daina. Lėlių kepsnys. Puikiai atlikta... Tavo pienas toks šiltas. Tavo pienas yra mano šūdas. Mano šūdas yra tavo pienas. Mano sudėjimas kaip mažo žmogaus. Aš bežadis. Aš bedantis. Trauki protą iš mano dantų. Mano motina dantukų fėja. Tu suteiki man gimimą, dantų protezus ir iltis. Myliu tave labiau už dantukų fėją.

Bet daugiausiai Kurtas rašė apie pastangas išsivaduoti nuo heroino. Dienoraščio vietos prieš pat reabilitaciją atskleidė augantį neigimą,

ypač reaguojant į bėdų su narkotikais nušvietimą žiniasklaidoje. „Nesu priklausomas nuo heroino!“ – parašė vieną dieną tarsi mėgindamas įtikinti pats save. Kitas panašus įrašas skelbė: „Nesu gėjus, nors norėčiau toks būti tiesiog tam, kad panervinčiau homofobus. Tiems, kurie domitės mano dabartine fizine ir psichine būkle: aš nesu narkomanas. Pastaruosius metus kenčiau nuo nepagydomos ir ganėtinai nepatogios skrandžio ligos, beje, tai nėra susiję. Jokio streso, jokio erzelio ir tada bum! Kaip šautuvas: laikas skrandžiui.“

Vis dėlto tik atsikratęs heroino gana ilgam laikui, kad išsivaduotų iš fizinės priklausomybės, Kurtas visiškai pakeitė požiūrį ir ėmė demonstruoti neapykantą ir pasibjaurėjimą savimi dėl to, kad apskritai užsikabliavo. „Beveik visi, išbandę narkotikus, t. y. heroję ir kokainą, galų gale tiesiogine prasme taps šitų medžiagų vergais, – pareiškė jis nagrinėdamas save. – Prisimenu, kaip kažkas pasakė: „Jei kartą pamėgini herojės, užkimbi.“ Žinoma, iš tokios minties pasijuokiau ir pasityčiojau, bet dabar tikiu, kad tai tikra tiesa.“ Ir nors apsvaigęs Kurtas skrandžio ligomis dangstė savo narkomaniją, išblaivėjęs metė tam iššūkį: „Man labai gaila visų, manančių, kad heroję gali vartoti kaip vaistus, nes, vaje, jis manęs nepaveiksiąs. Abstinencijos sindromas yra viskas, ką esate girdėję. Vemiate, blaškotės, prakaituojate, šikate į lovą visai kaip filme „Kristina F.“* Kurtas paminėjo 1981 metų vokiečių filmą apie narkotikus.

Gydymas sėkmingiau klotis pradėjo tada, kai jis ėmė lankytis pas gydytoją Robertą Fremontą, Los Andželo cheminių priklausomybių konsultantą. Jis prižiūrėjo ir Courtney. Fremontas nebegalėjo būti dar kontroversiškesnis: gydytojo licenciją prarado išrašęs sau narkotikų. Galiausiai atgavo licenciją ir pradėjo gydyti kai kurias didžiąsias Holivudo žvaigždes. Su šios profesijos žmonėmis, kurių atkritimų procentai ypač dideli, jam sekėsi galbūt todėl, kad priklausomybę jis suprato iš asmeninės patirties. Fremontas tikėjo dosniu legalių narkotikų išrašymu klientams, valantiems iš kūnų heroiną, ir Kurtui pritaikė kaip tik tokią metodiką.

---

* „Christiane F.“

1992 metų rugsėjį Fremontas Kurtui pradėjo eksperimentinį ir tuo metu neteisėtą gydymą – skyrė kasdienes buprenorfino dozes. Šis, galima sakyti, gerybinis vaistas stimuliuoja opiatų receptorius smegenyse ir tokiu būdu gali sumažinti potraukį heroinui. Taip manė Fremontas. Kurtui vaistai padėjo, bent jau laikinai. Dienoraštyje Kurtas parašė: „Pradėjęs vartoti buprenorfiną pajutau, kad jis per kelias minutes palengvina [skrandžio] skausmus. Jį eksperimentiškai vartojo keliuose detoksikacijos centruose nuo opiatų ir kokaino abstinencijos. Nežinoma jokių jo šalutinių poveikių. Vaistas veikia kaip opiatas, tik nuo jo neapsvaigstate. Buprenorfino stiprumas prilygsta silpniems barbitūratams; skalėje nuo vieno iki dešimt jis gauna vieną, o heroinas dešimt."

Rugsėjo 8 dieną Kurtas iš „Exodus" gavo leidimą dieną repetuoti su „Nirvana". Nepaisant reabilitacijos, grupė turėjo gausybę reikalų, kitą dieną turėjo groti „MTV" vaizdo klipų apdovanojimų ceremonijoje. Renginys buvo grandžo „Oskarų" atitikmuo, populiarus ir tuo laiku garbingesnis nei „Grammy" apdovanojimai, o jų įteikimo ceremonija sutraukdavo didžiausius muzikos industrijos šulus. „Nirvana" buvo nominuoti trims apdovanojimams ir liepą buvo paskelbta, kad jie gros per renginį.

Vis dėlto sklandė ir abejonių, ar Kurtas galės groti tokios būklės ir ar jis turėtų tai daryti. Spaudžiamas valdžios, Kurtas pasirinko groti. „Jis nekentė eiti į apdovanojimų ceremonijas, – sakė vadybininkas Danny Goldbergas, – ir jam ne visuomet patiko būti atpažintam, bet Kurtas labai sunkiai dirbo, kad sulauktų tų nominacijų, ir labai sunkiai dirbo, kad jį atpažintų." Savo interviu Kurtas verkšlendavo, kad „MTV" per dažnai rodo jo vaizdo klipus, o patsai skambindavo vadybininkams ir skųsdavosi, kad jo vaizdo klipai rodomi per retai.

Didžiulė prie televizorių susirenkanti auditorija garantavo, kad bus parduota dar daugiau albumų, bet galbūt Kurtui labiau rūpėjo tai, kad apdovanojimai buvo pirmoji galimybė atsistoti ant pakylos ir būti pripažintam ryškiausia pasaulio roko žvaigžde. Nors savo pasisekimą Kurtas visuomet menkindavo ir duodamas interviu sukurdavo įspūdį, kad jaučiasi populiarumo užspeistas į kampą, visų karjeros posūkių metu jis priimdavo sprendimus, lemiančius dar didesnį išgarsėji-

mą ir sėkmę. Tai buvo vienas iš didžiųjų jo charakterio prieštaravimų. Dauguma „Nirvana" gerbėjų nesuvokė, kaip absurdiška žmogui pasirodyti per „MTV" ir aiškinti, kad nekenčia viešumo. Gerbėjai Kurtą labiau norėjo matyti tokį, kokį pats save sėkmingai pateikė – ne sumaniai siekusį išgarsėti žmogų, o nieko panašaus netroškusią šlovės auką. Vis dėlto net trokšdamas pripažinimo Kurtas norėjo kelti savo sąlygas, ir šios savaitės įvykiai tai įrodys.

Ginčų kilo jau per pirmąją repeticiją. Įžengęs į Kalifornijos „Pauley Pavilion" jis priėjo tiesiai prie „MTV" darbuotojos Amy Finnerty ir pasakė: „Grosiu naują dainą." Anot Finnerty, „Cobainas buvo labai susijaudinęs ir elgėsi, lyg tuo įteiktų mums dovaną". Nemažai nuostabai atsakingų „MTV" darbuotojų, kurie tikėjosi išgirsti „Teen spirit", grupė sugrojo „Rape me". Iš tikrųjų daina nebuvo nauja, „Nirvana" ją koncertuose grojo jau dvejus metus, bet „MTV" vadovybei tai buvo naujiena. Daina turėjo tik vienuolika eilučių teksto ir priedainį: „Išprievartauk mane, mano drauge, išprievartauk mane dar kartą." Ji pasižymėjo tokia pat įsimenančia dinamika kaip ir „Teen spirit", o kartu su keistu priedainiu kūrė tobulą kobainišką estetiką – gražią, persekiojančią ir keliančią nerimą.

Finnerty iškart įtempė į priekabą, kurioje dėl grupės pasirinktos dainos bosai atskaitė jai moralą. Jie pamanė, kad „Rape me" kalbama apie „MTV". „Ak, nagi, – užprotestavo ji. – Galiu jus užtikrinti, kad jis nerašė dainos *mums* ar apie *mus*." „Rape me" Kurtas parašė 1990-ųjų pabaigoje, bet 1992 metais perrašė žodžius ir įdūrė „mūsų mylimiausiam slaptam šaltiniui" – užuomina į „Vanity Fair" straipsnį. Nors duodamas interviu dainą jis gins ir sakys, kad ji esanti visuomeninio smurto alegorija, 1992-ųjų rugsėjį ji taip pat tapo asmenine metafora to, ką, Kurto nuomone, su juo padarė žiniasklaida, vadybininkai, grupės draugai, narkotikai ir „MTV" (jos valdžia nuovokiai tai įžvelgė).

Tarp „MTV" šulų ir vis dar reabilitacijoje gulinčio Kurto kilo mūšis, kieno valia pasirodys stipresnė, o Finnerty ir „Gold Mountain" virto mūšio tarpininkais. „MTV" grasino išmesti „Nirvana" iš koncerto. Kurtas pasakė, kad jam tinka. „MTV" pagrasino neberodyti „Nirvana" vaizdo klipų. Kurtas pareiškė, kad jam tinka, bet slapčiomis tikriausiai

to bijojo. O tuomet kanalas pakėlė statymus ir pagrasino neberodysiąs kitų „Gold Mountain“ priklausančių grupių vaizdo klipų. Lakstyti tarp dviejų stovyklų užverbavo Finnerty. Kartu su Courtney, Frances ir aukle Jackie ji nuvažiavo į „Exodus“ pasikalbėti su Kurtu, tiesiai iš repeticijos skubiai parvežtu atgal į gydyklą. Jie susėdo ant pievelės ir aptarė turimas galimybes, bet jokio sprendimo nerado ir Kurtas turėjo išskubėti į terapiją. Kiekvieną kartą jam vėl patekus į reabilitacijos centrą terapija tapdavo vis didesne jo priklausomybės gydymo dalimi, nors išėjęs iš reabilitacijos konsultacijose lankytis jis vis dar atsisakinėjo.

Kurtas persvarstė dainos pasirinkimą tiktai išgirdęs, kad jei „Nirvana“ gros „Rape me“, Finnerty išlėks iš darbo. Vadovaujantys „MTV“ darbuotojai pastebimai nustebo renginio dieną išvydę į paskutinę repeticiją atvykusią „Nirvana“. Kurtui įėjus į salę, visos akys susmigo į jį. Tą akimirką Kurtas sugriebė Finnerty ranką ir įžūliai nužingsniavo pagrindiniu taku, supdamas jos ranką, lyg jie būtų du į darželio ekskursiją išvesti maži vaikai. Taip pasielgė išskirtinai dėl „MTV“ bisų – Kurtas leido suprasti: jei jie atleis Finnerty, jų žaidimų jis nežais.

Repeticija praėjo ramiai. Grupė sugrojo „Lithium“, daina nuskambėjo puikiai, ir „MTV“ personalas gal kiek pernelyg entuziastingai paplojo. Vis dėlto visiems laukiant renginio pradžios pasklido gandas, kad pradėjus tiesioginę transliaciją Kurtas ketina sugroti „Rape me“. Būtent tokia įtampa gaubdavo daugumą svarbių „Nirvana“ pasirodymų ir Kurtas ja mėgavosi.

O užkulisiuose užsimezgė drama. Kurtas, Courtney, auklė Jackie ir Finnerty sėdėjo su Frances. Prie jų priėjo rankomis su drauge modeliu Stephanie Seymour susikibęs Axlas Rose'as. „Ei, Axlai, – šūktelėjo jam Courtney, balsas skambėjo šiek tiek panašiai į Blanšą Diubua, – ar būsi mūsų vaiko krikštatėvis?“ Rose'as ją ignoravo, bet pasisuko į Kurtą, tą akimirką supusį Frances ant kelio, ir pasilenkė jam prie veido. Venos ant Axlo kaklo išpampo kaip laistymo žarnos ir jis amtelėjo: „Užčiaupk savo kalę, arba išvilksiu tave lauk!“

Mintis, kad kas nors galėtų suvaldyti Courtney, nuskambėjo taip juokingai, kad Kurto veide pražydo didžiulė šypsena. Jei ne stiprus sa-

visaugos instinktas, būtų pradėjęs nevaldomai prunkšti. Jis pasisuko į Courtney ir roboto balsu įsakė: „Nagi, kale. Užsičiaupk!“ Kikenti ėmė visi tai girdėję, išskyrus Rose'ą ir Seymour. Galbūt bandydama išgelbėti savo reputaciją Seymour taip sarkastiškai, kaip tik įstengė, paklausė Courtney: „Ar tu modelis?“ Vos prieš tris savaites kūdikį pagimdžiusi Love buvo pernelyg greita, kad kam nors, o juo labiau Stephanie Seymour, pavyktų įveikti sąmoju. „Ne. O tu smegenų chirurgė?“ – atšovė ji. Rose'as su Seymour įsiutę nuskubėjo šalin.

Tuomet „Nirvana“ atėjo metas kopti į sceną. Norėdami užsitikrinti, kad Kurtas neapkvailins, „MTV“ vadai jau buvo sumąstę nenumatytiems atvejams skirtą planą. Jei grupė pradės groti „Rape me“, technikams buvo liepta tučtuojau paleisti reklamą. Vienintelė bėda buvo ta, kad niekas iš jų nežinojo, kaip dar niekuomet neišleista „Rape me“ skamba. Pasirodymas prasidėjo, ir ant scenos užlipo „Nirvana“. Netikėtai stojo nesmagi pauzė, ir tą akimirką galėjai išvysti, kaip Kurtas, Kristas ir Dave'as gudriai susižvalgo. Kurtas gyveno dėl tokių akimirkų kaip šioji – visos tos nesuskaičiuojamos valandos, praleistos sąsiuviniuose paišaliojant grupių ženklus ir žiūrint „MTV“, gerai jį išmokė. Kurtas žinojo, kad publikos niekuomet negalima nuvilti ir nesvarbu, ar tai bus aštuoniolikmečiai „Community World Theatre“ susirinkę vaikai, ar grupelė VIP zonoje sėdinčių „MTV“ kostiumuočių. Pradėjo lėtai brązginti gitarą. Iš pradžių buvo neaišku, kokią dainą groja, bet su boso partija įsitraukus Kristui visi, susirinkę salėje ir sėdintys prie ekranų, išgirdo pirmuosius „Rape me“ akordus. Televizijos žiūrovai nepamatė ir neišgirdo link techninio aptarnavimo sunkvežimio nulėkusio „MTV“ darbuotojo. Bet dar prieš nutraukiant transliaciją „Nirvana“ perėjo prie pirmųjų „Lithium“ akordų. „Padarėme viską, kad juos sunervintume“, – prisiminė Kristas. Viskas truko net mažiau nei 20 sekundžių ir kartodama renginį „MTV“ jas iškirpo, tačiau tai buvo vienos iš nuostabiausių „Nirvana“ akimirkų. Dainai pasibaigus Kristas į orą sviedė savo bosinę gitarą ir ji nusileido tiesiai jam ant kaktos. Jis nusvirduliavo nuo scenos ir susmuko. Daug kas pamanė, kad Kristas mirė. Kai Finnerty rado vyruką užkulisiuose, jis juokėsi ir bandė tai nusipurtyti.

Apdovanojimo už Geriausią alternatyvų vaizdo klipą atsiimti „Nirvana“ nusiuntė Michaelo Jacksono mėgdžiotoją. Bet paimti Geriausio naujo atlikėjo apdovanojimo į sceną užlipo trise ir Kurtas pasakė: „Žinote, tikrai sunku tikėti viskuo, ką skaitote.“ Jį buvo apsėdęs atsikirtinėjimas „Vanity Fair“. Dvi savaites išgyvenęs švarus, Kurtas atrodė gerai, o akyse švietė pamokslininko aiškumas. Vėliau Ericui Claptonui grojant „Tears in heaven“ Finnerty ir Courtney susimokė priversti Kurtą ir Eddie Vedderį sušokti lėtą šokį. Moterims įstūmus juos vienas kitam į glėbį, Kurtas sugriebė varžovą ir pašoko kaip nerangus paauglys per išleistuves.

Tuo tarpu Novoselicas akis į akį susidūrė su peštynių ieškančiais Duffu McKaganu iš „Guns N'Roses“ ir dviem jo asmens sargybiniais. Palyda nesėkmingai bandė apversti grupės priekabą, kai viduje sėdėjo Kristas, Courtney ir mažoji Frances. Kurtas visa tai praleido, nes turėjo grįžti į „Exodus“ dar prieš komendanto valandą. „Atrodė ganėtinai juokinga, ką jūs padarėt“, – prieš išvažiavimą lipdama į autobusiuką pasakė Finnerty. „Jo“, – atsiliepė Kurtas. Ir šypsojosi kaip mažas berniukas, pridaręs nemalonumų mokytojams, bet paspruķęs, kad kitą dieną vėl galėtų juos erzinti.

Praėjus savaitei po „MTV“ apdovanojimų, Kurtas namie susėdo su Robertu Hilburnu iš „Los Angeles Times“ ir davė pirmą didelį interviu per šešis mėnesius. Šįsyk kalbėdamasis su spaudos atstovu, jis pirmą kartą bent truputį sąžiningai prabilo apie savo priklausomybę nuo heroino. Daugiau nei pusę išspausdinto interviu užėmė Cobaino grumtynių su narkotikais ir sveikatos temos. Kurtas pripažino turįs bėdų dėl heroino, bet jų mastą sumenkino. Sąžiningai prisipažino, kad prieš įrašant „Nevermind“ buvo tik „šioks toks pažaidimas“ su narkotikais, bet, kalbėdamas apie vėlesnius laikus, jų vartojimą sumažino iki minimumo, pavadino „mažu įpročiu“ ir priklausomybės tarpsnį apibrėžė tik kaip „tris savaites“. Atkartodamas seniau dienoraščiuose parašytus žodžius pasisakė „pasirinkęs vartoti narkotikus“.

Daugumą jo pareiškimų apie gyvenimą ir sveikatą nuspalvino Frances, kurią jis per visą interviu laikė ant rankų, buvimas. „Nenoriu,

kad užaugusią mano dukrą kada nors mokykloje erzintų vaikai... nenoriu, kad žmonės jai prikaišiotų, jog tėvai buvo narkomanai, – sakė Kurtas. – Žinojau, kad susilaukusį vaiko mane užvaldys jausmai, ir tai tiesa... negaliu nė apsakyti, kaip po Frances atsiradimo pasikeitė mano požiūris. Laikyti savo kūdikį yra geriausias narkotikas pasaulyje."

Jis kalbėjo apie tai, kaip arti vienu metu buvo nuo išėjimo iš „Nirvana", bet tvirtino, kad dabar grupė tvirtai stovi ant kojų. Užsiminė, kad planuoja įrašyti „iš tikrųjų niekuo nepagražintą albumą" ir gali vėl išvažiuoti į turą. Bet ilgo koncertinio turo galimybę atmetė perspėjęs – silpna sveikata neleistų jo imtis. „Galbūt daugiau nebevažiuosime į ilgus turus, – pasakė jis Hilburnui. – Verčiau būsiu sveikas ir gyvas. Savęs ar savo šeimos aukoti nenoriu."

Šis interviu rodė emocinį Kurto persilaužimą. Kalbėdamas tiesą apie savo priklausomybę jis atsikratė ir dalies su ja siejamos gėdos. Išvydęs, kad sąžiningumas sulaukė pritarimo, pasijuto kaip žmogus, nuteistas viešai vykdoma mirties bausme ir paskutinę akimirką sulaukęs malonės. Neilgai trukus po išspausdinto Hilburno straipsnio Kurtas dienoraštyje apmąstė dabartinį savo gyvenimą:

Kartais galvoju, ar tik nesu laimingiausias pasaulio berniukas. Dėl kažkokios priežasties per pastaruosius metus buvau apdovanotas daugybe puikių dalykų ir tikrai nemanau, kad žaisliukus ir dovanas įgijau todėl, jog esu kritikų pripažintas, tarptautiniu mastu paauglių garbinamas, į pusdievį panašus, paslaptingai atviras blondinas dainininkas. Mikčiojantis tiesmukas kalbos sutrikimas, išraiškinga apdovanojimo atsiėmimo kalba, Auksinis berniukas, pagaliau, ir pagaliau paslaptis apie klampų dviejų mėnesių įprotį į narkotikus viešumon iškėlusi roko žvaigždė, apipylusi pasaulį klasikiniu „daugiau nebeįstengiu saugoti šios paslapties, nes man skaudu slėpti dalį savo gyvenimo nuo garbinančių, susirūpinusių, laikome-tave-savo-visiems-priklausančiu-filmuko-veikėju-bet-vis-vien-tave-mylime gerbėjų". Taip, vaikai mano, visiško sukrušto pasaulio vardu kalbančio prietrankos žodžiais tariant, „mes tikrai vertiname, kad pagaliau pripažinote tai, kuo jus kaltinome, mums reikėjo tai išgirsti, nes buvome susirūpinę, nes piktos paskalos ir juokai, ir spėliojimai darbuose, mokyklose ir vakarėliuose na, ee, išseko."

19

TOS LEGENDINĖS SKYRYBOS

SIETLAS, VAŠINGTONAS
1992 METŲ RUGSĖJIS–1993 METŲ SAUSIS

Tos legendinės skyrybos tokia nuobodybė.
Žodžiai iš dainos „Serve the servants"

Praėjus dviem dienoms po „MTV" apdovanojimų Kurtas, Courtney ir Frances kartu su Jamie ir Jackie atvažiavo į Sietlą, kur „Nirvana" turėjo groti labdaringame renginyje, skirtame kovai su muzikinės cenzūros įstatymo projektu, pateiktu Vašingtono valstijos įstatymų leidžiamiesiems organams. Vakarą Portlande jie grojo koncerte pagelbėti kovai už homoseksualių asmenų teises. Tai, kokius labdaringus koncertus „Nirvana" rinkosi – daugiausiai agituojančius už gėjų teises ir teisę į abortus, užkrovė Kurtui netikėtą bagažą: jis pradėjo gauti grasinimus nužudyti. „Daugiausiai tai buvo teisės gyventi šalininkai, – prisiminė Alexas MacLeodas. – Mes pastatėme metalo detektorius." Vienas skambintojas įspėjo, kad Kurtas bus nušautas tą pačią sekundę, kai įžengs į sceną. Gąsdinanti perspektyva, bet taip pat baugu buvo ir grįžti į Sietlą, kuriame jis pirmą kartą po kūdikio gimimo susitiks su giminaičiais.

Į 16 000 vietų turintį Sietlo „Center Coliseum", visi bilietai buvo išparduoti, atvykęs Kurtas pamatė persirengimo kambaryje jau laukiančias Wendy, Kim ir Brianne. Jos pirmąsyk išvydo Kurtą su Frances. „Jis buvo toks susijaudinęs ir toks geras tėtis, – prisiminė Kim. – Frances tiesiog dievino ir labai mylėjo. Kurtas būtų padaręs bet ką, kad mergytė nusišypsotų ar nusijuoktų."

Šeimai šokinėjant apie Frances, Kurtas išklausė turo vadybininko turimas naujienas. Būta daugiau grasinimų nužudyti; „Fitz of Depression"

turėjo bėdų tikrinant garsą (savaime suprantama, Kurtas pareikalavo, kad koncertą pradėtų „Nirvana"); aplinkui lūkuriavo tuzinai žurnalistų, kurie tikėjosi su juo pasikalbėti. Galiausiai Kurtas pasidavė. Vis dėlto tik pamanius, kad visas problemas išskirstė, prie jo pribėgo panikuojanti Kim ir pranešė dar vieną netikėtumą. „Tėtis čia!" – šūktelėjo ji. „Ką, po velnių, jis čia veikia?" – nusikeikė Kurtas. Donas apsaugininkui parodė vairuotojo pažymėjimą, valstijos greitkelių policininko pažymėjimą ir įsiprašė į užkulisius. „Viskas gerai, – patikino Kurtą Kim. – Pasakiau jam, kad į persirengimo kambarius nieko neleidžia." Žinoma, Kim pamelavo, nes aplinkui gerdamos nemokamą alų vaikštinėjo net antraeilės „Sub Pop" priklausančios grupės. Kim įspėjo apsaugos viršininką Dono prie sūnaus neprileisti nė iš tolo. Kurtas tėvo nebuvo matęs aštuonerius metus ir nuo 1991 metų vasario nebuvo su juo kalbėjęs. Donas bandė su Kurtu susisiekti, bet jie buvo taip atitolę, kad tėvas nežinojo net sūnaus telefono numerio, bet paliko žinučių jo kaimynams ir įrašų kompanijos sekretorėms.

Į persirengimo kambarį su Kurto broliu Chadu įžengė Donas. „O, labas, tėti", – pasisveikino Kurtas, keisdamas balso toną, kad paslėptų vos prieš kelias akimirkas demonstruotą pyktį. Pirmą kartą per ištisą dešimtmetį viename kambaryje kartu susirinko keturi originalieji Cobainai: Donas, Wendy, Kurtas ir Kim. Dabar į jų klaną įsiliejo dar brolis, sesuo, Courtney ir keletas „Nirvana" darbuotojų. Tvyrančios įtampos visiškai nesuvokė tik ulbanti, niurnanti, giminaičių iš rankų į rankas perdavinėjama trijų savaičių Frances Bean Cobain. Visiems kitiems tai atrodė lyg svėrimasis prieš itin ginčytinas bokso rungtynes.

Cobainų šeimos muilo opera stebėtojų nenuvylė. Pamatęs Frances laikančią Wendy Donas pasakė: „Na, sveika, *senele*, – žodį „senele" pabrėžė, lyg jis būtų itin užgaulus. – Koks jausmas būti *senele*?" „Puikus, *seneli*, – atsikirto Wendy tokiu pat sarkastišku tonu. – Man labai patinka, *seneli*." Tai, kas daugelyje šeimų būtų priminę humoristinį pašmaikštavimą ar sentimentalų susitikimą, čia virto nejaukiu susidūrimu. Nuo Dono ir Wendy skyrybų buvo prabėgę daugiau nei aštuoniolika metų, bet staiga originalioji šeima emociškai vėl atsidūrė Aberdyne,

Rytų pirmosios gatvės 1210 name: santykiai tarp Mamos ir Tėčio, pasirodo, nebuvo pakitę. Kurtui tai buvo naujosios šeimos sampyna su pirmosios šeimos skriaudomis. „Pasijutau: o, Dieve, tik ne vėl“, – prisiminė Kim. Pasikeitė tik Kurto vaidmuo – jis jau nebuvo mažas bejėgis berniukas. Už sienos laukiamas 16 000 dievinančių gerbėjų brolis virto patriarchu.

Courtney Dono anksčiau nebuvo mačiusi ir neteko žado pastebėjusi, koks jis panašus į sūnų – Donas pasižymėjo šiurkščiu vidutinio amžiaus sulaukusio Steve'o McQueeno patrauklumu. Bet Kurtui žodžių, ypač skirtų savo vyresniam antrininkui, nestigo: „Užsikrušk ir užsičiaupk, – suriko jis tėvui taip valingai, kaip niekada gyvenime su juo nebuvo kalbėjęs, ir pavartojo žodį, už kurį vaikystėje būtų sulaukęs „stuktelėjimo“ į smilkinį. – Nekalbėk su ja taip. Nedrįsk jos žeminti.“

Wendy, Kim, Courtney ir Brianne išskubėjo iš kambario. „Viešpatie, atrodai senas“, – nurimęs tėvui ištarė Kurtas. Jis manė, kad Donas atėjo prašyti pinigų. „Nieko nenorėjau, – prisiminė Donas. – Tiesiog norėjau užmegzti santykius. Pasakiau: jei tu laimingas, tau linksma – tai puiku, pabandykim palaikyti ryšį.“

Chadui Kurtas pasirašė plakatą. Dideliam Dono siaubui, Chadą jis visiems pristatė kaip savo „įbrolį“ ir pasakė tėvui, kad turi eiti: vėlavo į „Nirvana“ pasirodymą. Koncerto gamybos vadybininko Jeffo Masono lydimas link scenos turėjo tik kelias sekundes palikti šeimą už nugaros ir tapti Kurdtu Kobainu, roko žvaigžde, savo kitu „aš“. Tuoj turėjo žengti į sceną toje pat salėje, kurioje vos prieš dešimt metų, nors dabar tai atrodė ištisa amžinybė, išvydo pirmąjį koncertą – Sammy Hagarą ir „Quarterflash“. Per trumpus pasivaikščiojimus Masonas ir Kurtas visuomet aptarinėdavo koncerto smulkmenas ar emociškai pasiruošdavo, bet šitas kartas buvo vienas iš nedaugelio, kai tą ilgą kelią prožektorių link Kurtas nuėjo neištaręs nė žodžio.

Pats koncertas buvo fenomenalus, geriausias, kokį tik „Nirvana“ kada nors buvo sugrojusi Sietle. Redingo rūdys nusivalė, ir Kurtas atrodė kaip žmogus, karštai trokštantis atversti kiekvieną netikintįjį. Į minią nardė šimtai jaunuolių ir per barikadas krito kaip lemingai nuo

uolos. Per pertraukėlę tarp dainų Kristas papasakojo istoriją, kaip jam už tai, kad prisigėrė Neilo Youngo koncerte, „visam gyvenimui uždraudė" įžengti į „Coliseum". Užkulisiuose kabančioje asmenų, kurie niekuomet neturėtų būti įleisti į vidų, skelbimų lentoje jis rado ir savo nuotrauką.

Po pasirodymo Kurtas atmetė visus, išskyrus vieną, prašymus duoti interviu. Sutiko pasikalbėti su „Monk", nereguliariai leidžiamu kelionių žurnalu. Prasiskynę kelią į Cobaino persirengimo kambarį žurnalo darbuotojai Jimas Crotty ir Michaelas Lane'as rado tiktai Kurtą ir Frances. „Tvyrojo jausmas, – prisiminė Crotty, – panašus į tą, kurį pajutau susitikęs su Dalai Lama. Kai matote tą, kurio kiekvienas žingsnis tyrinėjamas tokiu mastu, jūsų pačių galvoje jis įgyja neįtikėtinos svarbos. Išorėje verda visa veikla, tuomet atidarote duris, – o ten, tuščiame kambaryje, Kurtas Cobainas ant rankų laiko vaiką. Laikydamas vaiką atrodė toks jautrus, neapsaugotas, pažeidžiamas ir švelnus."

Kalbėdamasis su Hilburnu Kurtas buvo nusiteikęs rimtai, o pokalbis virto didžiausia mitų kūrimo sesija Kurto gyvenime. Paklaustas apie Aberdyną, papasakojo istoriją apie išvarymą iš miesto: „Jie su deglais atsivijo mane iki Aberdyno pilies, visai kaip Frankenšteino pabaisą. Ir aš pabėgau oro balionu." Į Crotty'o klausimą, ar jo atmintyje išliko kokia nors „Aberdyną simbolizuojanti" vieta, Kurtas atsakė: „Po tiltu." Mėgstamiausias valgis jam buvęs „vanduo ir ryžiai". Paklaustas, ar tiki reinkarnacija, atsakė: „Jei esate tikrai piktas žmogus, sugrįšite kaip musė ir ėsite kakučius." O kai Crotty paklausė Kurto, kaip pavadintų savo autobiografiją, jo atsakymas buvo: „Aš negalvojau. Parašė Kurtas Cobainas."

Tą rudenį Kurtas ir Courtney kartu su Frances, Jamie ir Jackie daugiausiai laiko praleido Sietle, gyveno „Sorrento", „Inn at the Market" ir dar poroje kitų keturių žvaigždučių viešbučių. Jie užsiregistruodavo Simono Ritchie'o, tikruoju Sido Viciouso, vardu. Ką tik įsigijo 300 000 dolerių vertės namą, stovintį vienuolikos akrų sklype netoli Karneišono, už 30 mylių nuo Sietlo. Namas, kurio viduryje augo medis, buvo toks apgriuvęs, kad įsigytoje žemėje jie pradėjo statyti naują.

Jiems gyvenant Sietle Kurtas sužinojo, kad dvi moterys iš Anglijos rašo nepatvirtintą jo biografiją. Tokia „Vanity Fair“ straipsnio įkandin atskriejusi žinia sukėlė audringą Cobaino reakciją, nes jo teta Judy jau buvo davusi interviu knygai. Spalio 22 dieną Kurtas, Courtney, teta Judy ir Dave'as Grohlas paskambino vienai iš bendraautorių Victoriai Clarke ir paliko keletą vis labiau grasinančių žinučių. „Jei šioje knygoje pasirodys nors žodis, įskaudinsiąs mano žmoną, aš sušiktai įskaudinsiu tave“, – įspėjo Kurtas. Kitoje žinutėje jis šėlo: „Man visiškai nusispjaut, kad įrašinėjama, kaip grasinu. Turbūt galėčiau išmesti kelis šimtus tūkstančių dolerių tau užčiaupti, bet galbūt iš pradžių išbandysiu teisinį kelią.“ Žinutės užpildė visą Clarke atsakiklio juostą ir ji perdavė ją policijai. „New York Times“ paklaustas apie grasinimus, Danny Goldbergas pasakė: „Kurtas visiškai neigia mintį, kad jis ar kuris nors kitas grupės narys kada nors skambino.“ Vis dėlto vėliau Kurtas prisipažino skambinęs. Taip pat parašė Clarke laišką, kurio niekuomet neišsiuntė, kupiną tokio įtūžio: „Tu vienu metu šlykščiai pavydi ir šlykščiai bjauri. Tu nerašai knygos apie mano grupę, tu rašai knygą apie tai, kaip pavydi mano protingai, gražiai, seksualiai ir talentingai žmonai, o nė viena iš judviejų tokios nesate. Jei jūsų knygoje pasirodys bent vienas pavienis, pergeltęs ar neigiamas komentaras ar pareiškimas apie mano žmoną, aš džiaugsmingai (entuziastingiau nei bet kada savo gyvenime) visas savo būdravimo valandas paskirsiu tam, kad jūsų gyvenimas taptų nepakenčiamas. Jei man nepavyks, ką gi, nepamirškime, aš dirbu Mafijai.“

Po kelių mėnesių aptarinėdamas šį klausimą Kurtas vis dar nesigailėjo: „Jei kada atsidursiu skurde ir prarasiu šeimą, nedvejosiu keršydamas žmonėms, kurie sumovė man gyvenimą, – pasakė jis Michaelui Azerradui. – Visuomet taip pasielgti galėjau. Ir anksčiau, apimtas įniršio, įsivėlęs į muštynes su žmonėmis, esu bandęs juos nužudyti... Kai žmonės be reikalo sušika man gyvenimą, negaliu nieko padaryti, tiesiog noriu juos uždaužyti negyvai.“ Prieš mėnesį mirtimi grasino jam, dabar grasino pats.

Vėlyvi naktiniai Kurto skambučiai virto įprastiniai, nors dauguma jų buvo menkai pridengti pagalbos prašymai. Visi, nuo jo teisininkų

iki komandos narių, ketvirtą ryto sulaukdavo skambučių. Kartą savo tetai Mari paskambino pusę trijų ryto ir pateikė verslo pasiūlymą: jis norėjo išleisti tetos albumą. „Manau pasinaudoti ir savo įtaka, kol jos turiu“, – paaiškino.

Kurtas dažnai vidury nakties skambindavo Jesse Reedui. Žinojo, kad visuomet sulauks užuojautos. Augant Kurto šlovei ir narkotikų vartojimui palengva keitėsi ir santykiai su draugais. Kurtas ir Dylanas buvo artimesni nei kada anksčiau, bet daugelis senųjų draugų liko kažin kur pakelėje – dėl garsumo ir kelionių tvarkaraščio iškeltų sienų daugelis jau negalėjo su Cobainu susisiekti. Senieji Kurto draugai skundėsi, kad pleištu tapo Courtney: kartais jiems paskambinus ji padėdavo ragelį manydama, kad tai Kurto draugužiai narkomanai, ir norėdama apsaugoti mylimąjį nuo silpnybių.

Kurtas vis dažniau ieškodavo tų, kurie jam dirbo, patarimų ir draugystės. Vadybininkui Danny'ui Goldbergui ir komandos nariams Alexui MacLeodui ir Jeffui Masonui atiteko svarbesnis vaidmuo. Bet kitiems „Nirvana“ nariams Kurtas savo paslaptis dabar jau patikėdavo retai. Kristo ir Kurto santykiai pasikeitė po vedybų. Nors apie grupės reikalus jiedu kalbėdavosi, visuomeninės sąveikos dienos baigėsi. „Prisimenu, kaip su Kurtu rimtai riedavausi telefonu, – prisiminė Kristas, – ir pokalbio pabaigoje jis pasakydavo: „Na, viskas pagerės.“ O aš atsakydavau: „Aha, viskas pagerės.“ Štai dėl ko sutardavome – kad pasijustume geriau.“ Ir nors gyvendami kartu Dave'as su Kurtu buvo lyg broliai, 1992 metų pabaigoje Kurtas atvirai kalbėjo apie Dave'o išmetimą, nes jam nepatiko kažkas, ką būgnininkas padarė arba ant scenos, arba nuo jos nulipęs.

Viena iš įprastesnių draugysčių, kurias Kurtas užmezgė 1992 metais, siejo su Buddy'u Arnoldu, pasikrikštijusiu „Buvusiu narkomanu, tipeliu-žydu-džiazo būgnininku“. Arnoldas vadovavo Pagalbos muzikantams programai, siūliusiai muzikantams siuntimus gydytis. 1992 metais pirmą kartą su juo susidūręs Kurtas įtariai pažvelgė į pliką, liesą, senyvą žmogelį ir paklausė: „Ar kada vartojai narkotikus?“ „Tik heroiną, – atsiliepė Arnoldas, – ir tik 31 metus.“ To užteko Kurto pasitikėji-

mui įgyti. Būdamas Los Andžele Kurtas užsukdavo į Arnoldo butą, bet apie gydymą šnekėtis norėdavo retai. Paprastai norėdavo išgirsti apie Charlie Parkerį, Billie Holiday ir kitas Arnoldo pažinotas legendas. Arnoldas stengdavosi į savo pasakojimus įtraukti pamokomas istorijas, kaip narkotikai juos sunaikino. Kurtas mandagiai klausydavosi, bet pokalbį visuomet grąžindavo prie didžiųjų.

Spalio 24 dieną Kurtas su Dave'u ir Kristu pradėjo dirbti prie naujo savo albumo. Jie nusprendė demonstracines juostas įrašinėti su Jacku Endino tuo pultu, kaip ir „Bleach". Nors jie padirbėjo prie šešių dainų, į priekį smarkiai pajudėjo tik „Rape me". Antrą įrašinėjimo vakarą vyrukus aplankė Courtney su Frances. Paskutinį „Rape me" vokalo dublį Kurtas įrašė ant kelių laikydamas Frances. Sesija baigėsi užėjus nepagydoma liga sergančiam septyniolikmečiui jaunuoliui iš „Sugalvok norą" fondo. Grupė nupirko jam picą.

Spalį jie užbaigė pasirodymu 50 000 gerbėjų Buenos Airėse, Argentinoje. Už grojimą tokiuose megakoncertuose siūlydavo didžiulius pinigus ir Kurtas pasiūlymus retsykiais priimdavo. Bet ir grupei, ir klausytojams koncertas sukėlė skausmą: „Nirvana" pirmuosius „Teen spirit" akordus sugrojo, bet visos dainos – ne, ir nusivylusi minia vos nesukėlė riaušių. Kurtas taip pat ilgėjosi Frances – tai buvo pirmosios išvykos į turą be dukters.

Lapkričio pradžioje Kurtas ir Courtney persikraustė į „Four Seasons Olympic Hotel" Sietle ir užsiregistravo tikruoju Axlo Rose'o vardu – Billas Bailey. Prieš išmetami prašmatnaus viešbučio, jie išgyveno du mėnesius ir privarė 36 000 dolerių sąskaitą. Galų gale juos išmes iš visų prabangių Sietlo viešbučių ir jie bus priversti persikraustyti į kuklesnį būstą. Paprastai į bėdą juos įveldavo ne narkotikų vartojimas, o įprotis palikti cigarečių pradegintus kilimus ir baisiai suniokoti kambarius. „Kambarinėms visada duodavai arbatpinigių, – prisiminė auklė Jackie Farry, – bet galiausiai viešbutis pareikšdavo: „Nebenorime, kad čia gyventumėte."

Likus savaitei iki Padėkos dienos, „Four Seasons Garden Court" restorane Courtney kalbėjosi su „The Rocket" darbuotoja Gillian Gaar.

Daugiausiai Courtney kalbėjo apie būsimą „Hole“ albumą, bet išsakė ir vieną komentarą apie savo vyrą: „Visa mintis, kad jis silpnas ir nepriima sprendimų – ar kas nors kada užsidėjo jo įrašą? Ar kas kada užsidėjo mano įrašą? Kalbate apie du žmones, kurie visiškai nėra kvaili!“ Ji užsipuolė roko seksizmą, kuriame „moteris, žinoma, ko nors pasiekti gali tik savo pute. Vyrai išsiverčia tiesiog grodami geras dainas“.

Pokalbis su „The Rocket“ tapo pirmuoju didesnės kampanijos, skirtos žalai suvaldyti, žingsniu. Pora jautėsi taip įskaudinta „Vanity Fair“ straipsnio, kad pradėjo skatinti palankesnius autorius prašyti pokalbių. „Spin“ paprašė „Sub Pop“ darbuotojo Jonathano Ponemano juos aprašyti ir rašinys pavadinimu „Šeimos vertybės“ nutapė mylinčių ir pernelyg rūpestingų tėvų paveikslą. „Žinojome, kad galime [Frances] suteikti to, ko negavome patys, – pasakė Courtney Ponemanui, – ištikimybės ir užuojautos, paskatinimo. Žinojome, kad galime suteikti dukrai tikrus namus ir be galo ją lepinti.“ Bet kartu su straipsniu išspausdintos su vaiku žaidžiančių Kurto ir Courtney nuotraukos pasirodė veiksmingesnės už patį straipsnį. Jos parodė nepaprastai patrauklią šeimą, o Frances buvo gražus, sveikas ir akivaizdžiai puikiai prižiūrimas kūdikis.

Spalį Kurtas praleido daug valandų it apsėstas kurdamas užrašus albumo „Incesticide“ viršeliui. Šis albumas buvo sudarytas iš B pusių ir prekyboje turėjo pasirodyti prieš Kalėdas. Jis nupiešė ir albumo viršelį, kuriame įdėmiai į aguonų žiedus žvelgiantis kūdikis laikosi įsikibęs į tėvą ateivį. Parašė bent dvidešimt įvairių apmatų užrašams ir panaudojo juos į šuns dienas išdėti tam, ką laikė ilgėjančiu savo priešų sąrašu. Viename juodraštyje Kurtas metė iššūkį savo, kaip kitų valdomo asmens, įvaizdžiui: „Dideliausias „užsikruškit“ visiems tiems, kurie turite įžūlumo tvirtinti, esą aš toks naivus, kad leisčiausi, jog manimi naudotųsi ir manipuliuotų.“

Tą spalį Kurto vadybininkai pasiūlė apsvarstyti autorizuotos biografijos, kuri galėtų sulaikyti daugiau smerkiančios spaudos, išleidimą. Jis nutarė, kad jei papasakos savo gyvenimo istoriją – nors ir kontroversišką, tai turės galimybę kontroliuoti, kaip ji pateikiama, ir sutiko. „Gold Mountain“ kreipėsi į Michaelą Azerradą, ir spalio mėnesį jis,

bendradarbiaudamas su Kurtu, pradėjo rašyti knygą. Viršeliui Kurtas netgi sukūrė aliejiniais dažais tapytą paveikslą, bet jo nepanaudojo. Tą rudenį jis nemažai kalbėjosi su Azerradu ir nors, kaip ir kalbėdamasis su Hilburnu, dažniausiai sakė tiesą, vengdamas didesnio tamsaus peizažo daugelį kartų autoriaus dėmesį nukreipė į smulkesnes ir šviesesnes scenas. Kad ir kaip būtų, Azerrado knygoje jis atvirai pripažino savo problemas dėl narkotikų, nors priklausomybės mastą ir sumenkino. Perskaitęs paskutinį rankraštį, Kurtas pataisė tik du faktus, bet daugumą savo mitinių istorijų – nuo šautuvų upėje iki gyvenimo po tiltu – paliko.

Antrą lapkričio savaitę Kurtas nusifotografavo žurnalui „Monk". Nuotrauka turėjo atsidurti ant leidimo, skirto Sietlui, viršelio. Į Charlie'o Hoseltono studiją jis atvažiavo vienas ir, kitaip ner per daugelį fotosesijų, noriai bendradarbiavo. „Susitarkime štai kaip, – Hoseltonui pasiūlė Kurtas. – Būsiu čia tiek, kiek norėsi, darysiu viską, ką norėsi, o man tu turi padaryti tik du dalykus: išjunk savo telefoną ir neatidaryk durų, jei kas nors belsis." Jo ieškodama Courtney penkis kartus skambino į studiją. „Monk" redaktoriai įtikino Kurtą apsirengti kaip medkirčiui ir pozuoti su grandininiu pjūklu. Vienu metu Kurtas išdrįso išeiti į lauką, o Hoseltono paprašytas papozuoti prie kavos aparato, pasielgė dar geriau – nustūmė į šoną baristą ir išvirė kavos.

Po mėnesio Kurtas davė interviu savaitiniam gėjų žurnalui „The Advocate". Straipsnio autorius Kevinas Allmanas išvydo puikią šeimyniškai atrodančią porą: Courtney ruošėsi vežimėliu išvežti Frances į lauką. Į Allmano pastabą, kad jie visiškai nepanašūs į Sidą ir Nancy, Kurtas atsiliepė: „Tiesiog nuostabu, kad šią rokenrolo istorijos akimirką žmonės vis dar tikisi, jog jų roko dievaičiai atitiks tokius klasikinius roko archetipus kaip Sidas ir Nancy. Manyti, kad visi mes vienodi, nes visi kurį laiką vartojome heroiną, na, kai iš tavęs tikimasi, kad toks būsi, gerokai žeidžia." Pokalbis toli siekė, ir Kurtas savo pareiškimais pamalonino homoseksualius žurnalo skaitytojus. Jis melagingai tvirtino, kad Aberdyne buvo suimtas už užrašų „homoseksas valdo" rašinėjimą, kalbėjo, kad remia homoseksualių žmonių teises. Perpasakojo nutikimą

su Axlu Rose'u per „MTV“ apdovanojimus, bet perdėjo pasakęs, kad Rose'o palydą sudarė „50 asmens sargybinių: didžiulių, gigantiškų, besmegenių, žudyti pasiruošusių stuobrių“. Paklaustas apie heroiną Kurtas prisipažino sunkumų turėjęs, tačiau paaiškino, esą, gandai apie jį ir toliau sklindą todėl, kad: „Aš esu liesas žmogus. Visi mano, kad mes vėl vartojame narkotikus, net tie žmonės, su kuriais dirbame. Spėju, turėsiu prie to pratintis visą likusį gyvenimą.“

Kurtas pripažino, kad praėję metai jam buvo patys neproduktyviausi. Pasakė bent jau skaitęs knygas, antrą kartą perskaitęs ir Patricko Süskindo knygą „Kvepalai“. Taip pat išpažino esąs Camille Paglia darbų gerbėjas – tai buvo viena iš daugelio Courtney įtakos apraiškų. Kalbėjo apie tapymą ir sakė, kad lėlių gaminimas pastaruoju metu tapo pagrindine jo meninės raiškos forma. „Kopijuoju jas iš lėlių kolekcionierių žurnalų, – paaiškino jis. – Jos iš molio. Išdegu, o tada padarau, kad atrodytų tikrai senos, ir aprengiu senais drabužiais.“ Jo paklausė, ar nenorįs tarti kokio nors baigiamojo žodžio. Kurto atsakymas neatrodė nuskambėjęs iš dvidešimt penkerių metų žmogaus lūpų: „Neturiu teisės ką nors teisti.“

Lapkričio viduryje Los Andželo teismas sušvelnino Cobainams pritaikytus apribojimus, ir Courtney sesuo Jamie išvyko. Per tris Frances globos mėnesius Jamie įrodė esanti griežta šeimininkė ir Kurtui su Courtney retai leido neprižiūrimiems būti su dukra. Jamie išvažiavus taisykles nustatinėdavo Jackie. Ji saugodavo kūdikį nuo apsisvaiginusių tėvų, rūpindavosi vystyklų keitimu ir maitinimu, nors atėjus nakčiai dažnai Frances su pilnu buteliuku atiduodavo saugoti tėvams. „Kartais Kurtas pasakydavo tikrai norįs ją pamatyti, – prisiminė Farry. – Ir aš mergytę atnešdavau, bet jis nelabai įstengdavo ja pasirūpinti, taigi pasiimdavau ją atgal, nes jis atsijunginėdavo.“ Vis dėlto blaivūs Kurtas su Courtney buvo atsidavę ir mylintys tėvai.

Per paskutinius 1991 metų mėnesius Kurtas užbaigė nemažai dainų kitam albumui, kurį vis dar vadino „I hate myself and I want to die“*.

---

* „Nekenčiu savęs ir noriu mirti“.

Dauguma dainų buvo apie jo senąją ir naująją šeimą. Kurtui nedavė ramybės susitikimas su tėvu: Donas tapo svarbiausiu paskutinio dainų ciklo personažu. Dainai „Serve the servants" Kurtas parašė labiausiai autobiografinius žodžius. Jis pradėjo nuo tiesioginės užuominos į dėl „Nevermind" kilusią maniją: „Paaugliškos baimės atsipirko su kaupu / Dabar aš pasenau ir man nuobodu." Įgėlė ir savo kritikams („teisia apsišaukėliai teisėjai"), papriekaištavo spaudos elgesiui su Courtney („jei ji išplauks, tuomet ji ne ragana"). Bet daugiau dainos žodžių skyrė Donui, tarp jų ir garsiąją eilutę: „Stengiausi turėti tėvą / Bet vietoj jo turėjau tėtį." Priedainyje Kurtas sumenkino svarbiausią savo gyvenimo įvykį: „Tos legendinės skyrybos tokia nuobodybė." Atlikdamas dainą, šitą frazę sudainuodavo lyg nereikalingą, bet pirmajame dainos teksto juodraštyje šią eilutę buvo parašęs dvigubai didesnėmis raidėmis ir tris kartus pabraukęs.

Nors jokių paaiškinimų nereikėjo, Kurtas dainai prirašė jų daugybę. „Manau, šioji daina apie mano tėvą, – rašė viename, – kuris nesugeba bendrauti su tokiu prieraišumu, kokio aš visuomet tikėjausi. Nusprendžiau savaip tėvui pranešti, kad nejaučiu jam neapykantos. Paprasčiausiai neturiu ką jam pasakyti ir man nereikia tėvo ir sūnaus santykių su žmogumi, su kuriuo nenoriu leisti nuobodžių Kalėdų. Kitais žodžiais tariant: aš tave myliu, nejaučiu tau neapykantos, nenoriu su tavimi kalbėtis." Paskui persigalvojo ir daug ką išbraukė.

Kitą pavasarį Kurtas parašė Donui laišką, kuriame apmąstė, kaip Frances jį pakeitė. Bet laiško neišsiuntė.

Prieš septynis mėnesius prisiėmiau didžiausią atsakomybę, kokia tik gali tekti žmogui. Atsakomybę, kuri neturėtų būti primetama. Negaliu nepravirkti kiekvieną kartą žiūrėdamas televizijos laidą, kurioje rodomi mirštantys vaikai. Kiekvieną dieną man neduoda ramybės mintis, kad galiu netekti savo kūdikio. Aš net truputį nedrįstu vežti jos automobiliu bijodamas, kad nepatektume į avariją. Prisiekiu: jei kada nors pateksiu į panašią [į tą, į kurią buvai patekęs tu] padėtį (t. y. skyrybos), kovosiu iki pat mirties, kad išsaugočiau teisę rūpintis savo vaiku. Versiuos per galvą,

kad priminčiau jai, jog myliu ją labiau už save. Ne todėl, kad tai tėvo pareiga, o todėl, kad noriu, iš meilės. Ir jei mes su Courtney kada nors imsime vienas kito nekęsti, abu būsime tiek suaugę ir atsakingi, kad, vaikui esant šalia, vienas su kitu elgtumės maloniai. Žinau, metų metus manei, jog motina kažkaip praplovė mums su Kim smegenis, kad tavęs nekęstume. Negaliu nė apsakyti, kaip tai neteisinga; manau, kad tai labai tingus ir nevykęs pasiteisinimas, kad per daug ir nesistengei atlikti tėviškų pareigų. Neprisimenu, kad motina kada iki pat dvejų paskutinių metų vidurinėje mokykloje būtų malusi apie tave šūdą. Tuo metu daug ką be jokio motinos indėlio supratau aš pats. Vis dėlto ji pastebėjo, kokią panieką jaučiau tau, tavo šeimai, ir atitinkamai elgėsi pasinaudojusi proga išlieti visą nusivylimą tavimi, kurį jautė. Kiekvieną kartą jai [pilant ant tavęs pamazgas] sakydavau, kad man tai nepatinka ir, mano nuomone, nebūtina. Niekuomet nestojau nei tavo, nei motinos pusėn, nes augdamas vienodai niekinau jus abu.

Dar iškalbingiau bylojo dienoraštyje sudėliotas koliažas, kuriam Kurtas paėmė Dono nuotrauką iš mokyklos knygos ir įklijavo šalia savo talentų paieškos vyruko Gary'o Gersho. Virš Dono nuotraukos užrašė: „Senasis Tėtis", o paaiškinimas skelbė: „Privertė mane užstatyti savo pirmąją gitarą. Reikalavo, kad užsiiminėčiau sportu." Virš Gersho jis be jokio aprašymo įrašė: „Naujasis Tėtis." Po šiuo koliažu Kurtas priklijavo kelias deformuotų kūnų nuotraukas iš senų medicinos vadovėlių ir visa tai pavadino: „Daugybė Kurdto Kobaino nuotaikų." Po nuotaika „Kūdikis" panaudojo protiškai atsilikusio žmogaus atvaizdą, po „Zirziantis" – apsišlapinusio, po liesu žmogumi savo nuotaikai apibūdinti užrašė „Peštukas", o nuotaikai „Žaismingas" skirtą vienintelę normalaus žmogaus nuotrauką perdarė ant jo marškinėlių užrašęs „Bratmobile" ir nupiešęs švirkštą.

1992 metus Kurtas su Courtney užbaigė Sietle, Naujųjų metų išvakarėse klube „RKCNDY" klausydamiesi „Supersuckers" koncerto. Vėliau per vakarėlį Kurtas susidūrė su vietiniu užsakymų agentu Jeffu Holmesu. Jiedu paplepėjo apie muziką, o kalbai pasisukus apie „Meat Puppets"

Holmesas pasakė Kurtui, kad grupę pažįsta. Holmesas paskambino Curtui Kirkwoodui ir perdavė ragelį Kurtui. Tai buvo „Meat Puppets" ir „Nirvana" draugystės pradžia, galiausiai virsianti bendradarbiavimu.

Metams baigiantis Kurtas ir Courtney sudarė sąrašą žmonių, kuriems ketino išsiųsti kalėdinius atvirukus. Į jį įtraukė visus įprastus įtariamuosius ir keletą mažai tikėtinų gavėjų: Eddie Vedderis, Axlas Rose'as ir Joe'us Strummeris. Šalia Strummerio vardo Courtney pasiūlė parašyti: „Ačiū, kad užsiundei ant mūsų savo draugę Lynn Hirschberg, ji tikrai supistai miela ir sąžininga. Perduok jai geriausius mūsų linkėjimus." Atviruką, kurį išsiuntė „Soundgarden" vadybininkei Susan Silver, adresavo „mūsų mėgstamiausiam vidiniam šaltiniui", nes jie buvo klaidingai įsitikinę, kad „Vanity Fair" citatos atkeliavo iš jos lūpų.

Į kalėdinių atvirukų sąrašą taip pat įrašė du žmones, su kuriais pora buvo išties artima – Frances priėmęs gydytojas Paulas Crane'as ir gydytojas Robertas Fremontas. Tiesą sakant, pasak „Gold Mountain" Kurtui atliktos apskaitos, Cobainai nuo 1992 metų sausio 1 dienos iki tų pat metų rugpjūčio 31 dienos sąskaitoms už gydymą apmokėti išleido 75 932 dolerius 8 centus. Beveik pusė atiteko gydytojams, gydžiusiems juos nuo priklausomybės narkotikams, iš jų 24 000 dolerių – vien tik gydytojui Michaelui Horowitzui, kurį Courtney vėliau padavė į teismą teigdama, kad šis atskleidė jos ligos istoriją spaudai. Fremontas už gydymą ir skirtą buprenorfiną gavo 8500 dolerių. Keletą sąskaitų prieš reabilitaciją pateikė narkotinių medžiagų išrašę gydytojai. Nors Kurtas pagaliau pradėjo gauti nemažas sumas už „Nevermind" (bendri pardavimai pasiekė aštuonis milijonus), medicininės sąskaitos rodo, kokią didelę pinigų dalį 1992 metais surijo jų kova dėl sveikatos.

Daugiau finansinių detalių Kurtas atskleidė kalbėdamasis su „Advocate": 1992 metais jis uždirbo daugiau nei milijoną dolerių, „iš kurių 380 000 dolerių reikėjo skirti mokesčiams, 300 000 dolerių surijo namas, kiti atiteko gydytojams ir teisininkams, o mūsų asmeninės išlaidos sudarė 80 000 dolerių. Čia įeina automobilių nuoma, maistas, viskas. Tai nėra labai daug, Axlas per metus tikrai išleidžia ne tiek". Sutuoktinių sąskaitos už teisininkų paslaugas siekė 200 000 dolerių.

Nors nuo praėjusių metų Kurto pajamos neįtikėtinai išaugo, jis pinigus leisdavo taip pat greitai, kaip ir uždirbdavo.

Likus dviem savaitėms iki Kalėdų pasirodė anksčiau neišleistų ir į antras puses patekusių „Nirvana" dainų rinkinys „Incesticide". Tik pasirodęs jis atsidūrė 51-oje populiariausių „Billboard" albumų sąrašo vietoje. Turint omenyje, kad kūriniai nebuvo nauji, tai išties nepaprastas žygdarbis. Per du mėnesius be jokios ypatingos reklamos ar turo bus išparduota du milijonai albumo kopijų.

Tą sausį „Nirvana" sugrojo tik du koncertus milžiniškuose stadionuose Brazilijoje; jų ėmėsi dėl didžiulių pinigų. Sausio 16 dienos pasirodymas San Paule sutraukė gausiausią minią, kokiai tik „Nirvana" iki tuomet buvo grojusi – 110 000 žmonių. Tiek komanda, tiek grupė šį koncertą prisiminė kaip blogiausią savo pasirodymą. Nuo grupės repeticijų buvo praėję nemažai laiko, ir Kurtas jaudinosi. Viską dar labiau pablogino, kad jis sumaišė vaistus ir alkoholį, taigi vos įstengė groti.

Pasirodymą sudarė daugiau pergrotų dainų nei „Nirvana" kūrinių. Jie pagrojo Terry'o Jackso „Seasons in the sun", Kim Wilde „Kids in America", „The Clash" „Should I stay or should I go" ir „Duran Duran" „Rio". Grodamas „Queen" dainą „We will rock you" Kurtas pakeitė žodžius ir sudainavo: „Mes jus iškrušim."* Pagrojus trisdešimt minučių, Kristas sviedė į Kurtą savo bosinę gitarą ir išlėkė. „Tai buvo klaidų komedija, – prisiminė gitarų technikas Earnie's Bailey. – Visi tokiu klasikiniu vodevilio gestu pradėjo mėtyti į juos vaisius. Spėliojome, ar išsigausime iš ten niekam neapvertus autobusiuko." Galiausiai Kristą surado ir atgal į sceną išstūmė komanda – jei grupė neatgros 45 minučių, neįvykdys sutartyje numatytų įsipareigojimų, o tai reikš – jokių pinigų. Bet net didžiulės sumos čekis nepadengė grupės sumaitotos įrangos kaštų. Vėliau Kristas koncertą apibūdino kaip „psichikos pavažiavimą". Brazilų žurnalas atsiliepė ne taip švelniai: „Jie visai nebuvo *tikroji* „Nirvana", vietoj jos buvo tik depresiją gitara keliantis Cobainas."

---

* We will fuck you.

Kurtas *buvo* apimtas depresijos ir tą savaitę jį kankino savižudiškos nuotaikos. Iki kito pasirodymo Rio de Žaneire grupė turėjo savaitę ir iš pradžių ketino padirbėti prie būsimo albumo. Bet jiems užsiregistravus į daugiaaukštį Rio de Žaneiro viešbutį susiginčijęs su Courtney Kurtas pagrasino iššokti ir nusižudyti. „Maniau, kad jis iššoks pro langą", – prisiminė Jeffas Masonas. Galiausiai Masonas ir Alexas MacLeodas išsivedė Kurtą pasiieškoti kito viešbučio. „Registravomės į viešbutį po viešbučio, bet pasilikti negalėjome, nes įeidavome į kambarį, o jame būdavo balkonas, ir jis būdavo pasiruošęs šokti", – paaiškino Masonas. Galų gale MacLeodas rado kambarį pirmame aukšte, kas Rio de Žaneire yra sudėtinga užduotis. Kol kita grupės dalis miegojo prabangiame daugiaaukštyje, Kurtas apsistojo vienaaukštėje skylėje.

Nemažą Kurto liūdesio dalį nulėmė narkotikų abstinencija. Turo metu, akylai stebint grupei ir komandai, jis negalėjo nuo visų pasprukti ir gauti narkotikų, bent jau dėl to nesigėdydamas. Net kai nuo sustiprėjusios priežiūros pasprukti galėdavo, viena iš didžiausių jo gyvenimo baimių buvo būti suimtam perkant narkotikus. Bijojo, kad suėmimas pateks į laikraščius. Roko kritikų spėlionės, kad jis sudirbo sau gyvenimą, buvo viena – jis visuomet galėjo tai paneigti ar pasielgti įprastai ir pokalbyje pripažinti, kad praeityje yra vartojęs narkotikus. Bet jei jį būtų sučiupę nusikaltimo vietoje, suėmimo sumenkinti nebūtų padėjęs joks paneigimas, kad ir kokį būtų sukurpęs. Sumažinti heroino potraukiui Kurtas vartojo visas svaiginamąsias medžiagas, kokias tik galėjo rasti, tabletes ar alkoholį, tačiau tai buvo gerokai mažiau veiksminga.

Atrodė, kad naktis vienaaukščiame viešbutyje padėjo, ir kitą dieną Kurtas atėjo į studiją atsigavęs ir norintis dirbti. Kurtas sugrojo pirmąją „Heart-shaped box", dainos, gimusios bendradarbiaujant su Courtney, versiją. Kad ir kokios kelionės metu buvo Kurto nuotaikos, pradėjęs įrašinėti jis melancholijos atsikratė. Pasak Masono, „būta keleto muzikos požiūriu gerų valandų". Per pertraukas tarp „Nirvana" dainų Courtney ir naujoji „Hole" būgnininkė Patti Schemel dirbo prie keleto Love dainų.

Kelionė į Braziliją baigėsi sausio 23 dieną dar vienu didžiuliu koncertu Rio de Žaneiro „Apoetose“ stadione. Šis pasirodymas buvo profesionalesnis nei koncertas San Paule. Jie pirmą sykį sugrojo „Heart-shaped box“ ir „Scentless. Apprentice“ – pastarosios dainos versija truko septyniolika minučių. Kitą dieną išskrido namo. Kurtas ir kiti grupės nariai prieš būsimą naujojo albumo įrašų sesiją vėl jautėsi nusiteikę optimistiškai.

20 ŠIRDIES FORMOS KARSTAS

SIETLAS, VAŠINGTONAS
1993 METŲ SAUSIS–RUGPJŪTIS

Mane savaitėms palaidojo širdies formos karste.
Ankstyva „Heart-shaped box“ versija

Eilutė „Nekenčiu savęs ir noriu mirti“ Kurto sakytiniame ir rašytiniame repertuare sukosi jau kurį laiką. Kaip ir dauguma jo dainų žodžių ar pokalbiuose mėtomų sąmojų, prieš pasirodydama viešai ji tuzinus kartų perėjo perklausą dienoraštyje. Pirmą kartą šioji eilutė Cobaino rašiniuose pasirodė maždaug 1992 metų viduryje rimuotų dvieilių sąraše, ir nors jai rimo Kurtas nesugalvojo, it netikėtai proveržį žadančią formulę aptikęs mokslininkas žodžius apibraukė. 1992-ųjų viduryje frazė virto įkyria idėja; jis žurnalistams ir draugams kartodavo, kad tai kito jo įrašo pavadinimas. Geriausiu atveju tai buvo pakaruokliškas humoras.

Bet nuolatiniai Kurto dienoraščiuose pasirodantys neapykantos sau pareiškimai, kartu ir eilėraštis, skambėjęs panašiai kaip grafičiai iš jo vaikystės („Nekenčiu tavęs. Nekenčiu jų. Bet savęs nekenčiu labiausiai“), visai nebuvo juokai. Kitame šio laikotarpio Jacką Kerouacą primenančiame sakinyje savo skrandžio skausmus jis aprašė lyg prakeiksmą: „Taip smarkiai vėmiau, jog skrandis tiesiogine prasme lipo pro gerklę, kad parodytų plonyčius plaukelį primenančius nervus, kuriuos saugojau ir auginau kaip savo vaikus, kiekvieną marinuodamas, lyg Dievas būtų mane iškrušęs ir sudėjęs šiuos brangius mažus kiaušinėlius, puikavausi jais apimtas poviškos pergalės ir motiniško pasididžiavimo lyg kekšė, atleista nuo pakartotinių prievartavimų ir kankinimų pareigos, paaukštinta į oresnį senos, paprastos, kasdieniškos,

sveikos prostitucijos darbą.“ Replika „lyg Dievas būtų mane iškrušęs“ pasirodydavo dažnai ir be jokio sąmojo – tai buvo paties Kurto fizinių ir emocinių sunkumų paaiškinimas.

Kurtas, tik Kristo įtikintas, kad, pavadinę albumą „I hate myself and want to die“, „Nirvana“ gali prisišaukti ieškinį, pradėjo galvoti apie kitą pavadinimą. Pakeitė kelis, iš pradžių pasirinko „Verse, chorus, verse“, o paskui apsistojo ties „In utero“, nusižiūrėtu nuo Courtney eilėraščio.

1992 metais parašyti daugelį dainų Kurtą įkvėpė santuoka. „Maitinamės vienas iš kito“, – rašė jis dainoje „Milk it“. Ši eilutė apibendrino jų kūrybinę ir emocinę sąjungą. Kaip dažnai nutinka dviejų menininkų santuokoje, jie pradėjo panašiai mąstyti, dalytis idėjomis ir naudotis vienas kitu kaip redaktoriai. Dalijosi ir dienoraščiais: Kurtas parašydavo vieną eilutę, o Courtney pridėdavo prie jos dvieilį. Jis skaitė jos rašinius, o ji skaitė jo, ir vienas kito apmąstymai veikė juos abu. Courtney rašė tradiciškesnius dainų žodžius, kūrė glaudesnes, ne tokias miglotas eilutes, jos skonis turėjo didelę įtaką „Heart-shaped box“, „Pennyroyal tea“ ir kitų dainų pavidalui. Kurtą ji pavertė atsargesniu rašytoju, ir šitos dvi dainos neatsitiktinai yra rafinuočiausi „Nirvana“ kūriniai – Kurtas joms skyrė daugiau susikaupimo nei visam „Nevermind“ albumui.

Bet pagrindinis vaidmuo, atitekęs Courtney naujose Kurto dainose, buvo jų veikėjos. „Nevermind“ daugiausiai sukosi apie Tobi, o „In utero“ kontūrus nubrėš Donas, Courtney ir Frances. Žinoma, „Heart-shaped box“ buvo užuomina apie Courtney padovanotą šilko ir nėrinių dėžutę, bet dainos eilutė „amžinai įsiskolinęs tavo neįkainojamiems patarimams“ atkeliavo iš Kurto nusiųsto raštelio mylimajai. „Esu amžiams dėkingas už tavo neįkainojamą nuomonę ir patarimus“, – parašė jis ir rašydamas atrodė nuoširdesnis nei eilutę dainuodamas. Albumas buvo jo dovana jai – jis grąžino jai „Heart-shaped box“, nors tai padarė pasitelkęs muzikinę formą. Vis dėlto tai nebuvo saldus Valentino dienos atvirukas – „Heart-shaped box“ išsirutuliojo iš keleto versijų: iš pradžių Kurtas ją pavadino „Heart-shaped coffin“* ir įtraukė eilutę

---

* „Širdies formos karstas“.

„Mane savaitėms palaidojo širdies formos karste". Courtney pasirodė, kad tai skamba niūrokai. Abu skatino vienas kitą peržengti ribas ir menine šių naujų dainų rizika didžiavosi tiek ji, tiek jis.

Prieš įžengdamas į studiją Kurtas turėjo aštuoniolikos svarstomų dainų sąrašą. Galiausiai baigtame albume atsidurs dvylika sąrašo dainų, bet jų pavadinimai smarkiai pakis. Galiausiai „Radio friendly unit shifter" pavadinta daina gyvenimą pradėjo pavadinimu „Nine month media blackout" – menkai pridengtas Kurto atsakas į „Vanity Fair" straipsnį. „All apologies" iš pradžių vadinosi „La, la, la... la", o antrosios pusės daina „Moist vagina" pirma turėjo daug ilgesnį ir labiau aprašomąjį pavadinimą: „Moist vagina, and then she blew him like he's never been blown, brains stuck all over the wall"*.

Valentino dieną grupė išskrido į Minesotą pradėti albumo įrašų. Vaikydamiesi negausaus, nenudailinto skambesio, prodiuseriu pasisamdė Steve'ą Albini. Kurtas ketino nuo „Nevermind" nutolti tiek, kiek tik galėjo. Albini buvo grojęs įtakingoje pankroko grupėje „Big Black", ir dar 1987 metais Kurtas nukeliavo į Sietlo šiluminę jėgainę pasižiūrėti paskutinio „Big Black" koncerto. Paauglystėje Kurtas Albini garbino, nors jam suaugus tarp jų užsimezgę santykiai buvo geriausiu atveju darbiniai. Su kitais grupės nariais Albini sutarė gerai, bet vėliau apibūdino Courtney kaip „psichopatišką pabaisą su pėdkelnėmis". Ji atkirto, kad vienintelis būdas jam patikti būtų, „jei būčiau iš Rytinės pakrantės, govčiau violončele, turėčiau didelius papus ir mažus apvalius auskarus, vilkėčiau juodus megztinius aukšta apykakle, turėčiau derančius lagaminus ir niekuomet nepratarčiau nė žodžio".

Manydami, kad kaimiškas kraštas iki minimumo sumažins dėmesį išblaškančius dalykus, „Gold Mountain" išrinko Kanon Folse Minesotoje buvusią „Pachyderm Studios". Šeštą įrašų dieną, vasario 20-ąją – Kurto gimimo dieną – grupė buvo baigusi dainų pagrindus. Nedirbdami jie skambinėjo Eddie'ui Vedderiui ir važinėdavo į Mineapolį, esantį už va-

* „Drėgna vagina, o tuomet ji nučiulpė jam, kaip jam dar niekada nebuvo nučiulpę, smegenys aplipo visą sieną".

landos kelio. Ten Kurtas išmaišė „Mall of America“ prekybos centrą ieškodamas paskutinės savo manijos – plastikinių žmogaus anatomiją vaizduojančių figūrėlių. Vos per dvylika dienų nuo darbo pradžios pabaigusi įrašą, grupė atšventė padegdama savo kelnes. „Klausėmės paskutinių miksų, – pasakojo į studiją užsukęs draugas Patas Whalenas. – Visi apsipylė kelnes tirpikliu, padegė jas ir tuomet perdavinėjo liepsną nuo vienos klešnės kitai, iš vieno žmogaus kitam.“ Norėdami išvengti nudegimų, tą akimirką, kai ugnis šaudavo klešne aukštyn, turėdavo apipilti vienas kitą alumi.

Albumas buvo įrašytas per dvigubai trumpesnį laiką nei „Nevermind“. „Viskas buvo pagerėję, – prisiminė Kristas. – Asmeninius dalykus palikome už durų. Ir tai buvo triumfas – tai mano mėgstamiausias „Nirvana“ įrašas.“ Novoselico nuomonei pritarė daugelis kritikų ir Kurtas, manęs, kad tai stipriausias jo bandymas. Iš pradžių jis norėjo, kad pirmuoju singlu taptų daina „Pennyroyal tea“. Ji sujungė bitliškus rifus su „Nirvana“ ištobulintu tai lėtu, tai greitu tempu. Pavadinime minimas abortą sukeliantis žolelių nuoviras. Nors dainai pavidalą suteikė Courtney žodžiai, ji baigėsi nepramanytu Kurto skrandžio gydymo aprašymu: „Geriu šiltą pieną ir laisvinamuosius vyšnių skonio vaistus nuo rūgštingumo.“

„In utero“ sudėjo ir kelias greitas dainas, bet net jose slypėjo lyriškos gelmės. „Very ape“ ir „Radio friendly unit shifter“ skambėjo gargždantys rifai, kokius groja per krepšinio varžybų trijų sekundžių pertraukėlę, bet jų žodžiai tokie painūs, kad įkvėptų semestro rašinius ir diskusijas internete. „Milk it“ – ugninga pankroko daina, kurią grupė įrašė vienu bandymu, bet jos žodžius Kurtas dailino ištisas dienas. „Jos pienas yra mano šūdai / Mano šūdai yra jos pienas“ – jo iškreiptas būdas susieti save su žmona. Dainoje taip pat užsimenama apie jo reabilitaciją („tavo kvapas vis dar čia, mano sveikimo vietoje“), be to, Kurtas atkartojo eilutę, kuria žaidė nuo pat vidurinės mokyklos: „Pažvelk, šviesiojoje pusėje savižudybė.“ Nepanaudotuose „Dumb“ skirtuose užrašuose aprašė savo nuosmukį į narkotikų priklausomybę: „Visa ta žolė. Visos tos tariamai priklausomybės nesukeliančios, nekenksmingos, saugios

ir mano nervus sužalojusios suktinės, sužlugdžiusios atmintį ir privertusios jaustis taip, lyg norėčiau išsprogdinti išleistuves. Jos tiesiog nebuvo užtektinai stiprios, taigi užkopiau iki aguonų."

Bet nė viena albumo daina neprilygo „Heart-shaped box". „Kai tu pajuoduoji, norėčiau įstengti suryti tavo vėžį", – dainavo Kurtas turbūt painiausiais žodžiais, kokius tik kada nors popmuzikos istorijoje kuris nors dainų autorius pasirinko pasakyti „aš tave myliu". Labiausiai visas žmogiškas ribas peržengiančią savo dainą baigė maldavimu, kuris galėjo būti skirtas Courtney, jo motinai, galėjo būti išsakytas jo dukters, jo paties ar, visai tikėtina, skirtas jo Dievui: „Numesk savo bambagyslės kilpą, gad galėčiau užkopti atgal." Pats neišleistuose užrašuose paaiškino visiškai supainiotai (daug ką išbraukė), bet užsiminė apie „Ozo šalies burtininką"*, „Aš, Klaudijus", Leonardo da Vinci, jūros arkliukų patinus (jie išnešioja jauniklius), rasizmą Laukiniuose vakaruose ir Camille Paglia. Kaip visas didysis menas, „Heart-shaped box" išvengia visokiausio klasifikavimo, ir klausytojui, kaip, matyt, ir pačiam autoriui, siūlo daugybę interpretacijų.

„Heart-shaped box" reikšmę Kurtui geriausia spėti iš vaizdo klipui parašyto scenarijaus. Kurtas įsivaizdavo, kad jame vaidins Williamas S. Burroughsas, ir parašė jam maldaudamas suvaidinti vaizdo klipe. „Suprantu, kad dėl spaudoje pasirodančių istorijų apie tai, kad vartoju narkotikus, galite pamanyti, kad šis prašymas kilo iš troškimo sugretinti mūsų gyvenimus, – parašė jis. – Leiskite užtikrinti, kad taip iš tiesų nėra." Bet ko tiksliai Kurtas tikėjosi pasiekti pasirinkęs rašytoją vaidinti klipe, buvo neaišku. Bandydamas įtikinti Burroughsą dalyvauti, pasiūlė padaryti jo veidą sunkiai įžiūrimą, kad daugiau niekas, išskyrus Kurtą, nežinotų apie jo pasirodymą. Burroughsas kvietimą atmetė.

Tiek albumas „In utero", tiek „Heart-shaped box" buvo apnikti gimimo, mirties, seksualumo, ligos ir priklausomybės vaizdinių. Sukūrė kelias vaizdo klipo versijas, o mūšis dėl to, kam kilo idėjos, galiausiai nutolino Kurtą ir vaizdo klipo režisierių Keviną Kerslake'ą. Jis negaiš-

* „The wizard of Oz".

damas laiko padavė Kurtą ir „Nirvana" į teismą. Galutinę versiją užbaigė Antonas Corbijnas. Į ją įėjo augančios Kurto lėlių kolekcijos kadrai. Išleistas vaizdo klipas pasakojo apie panašų į narkomaną, pagyvenusį aguonų lauke nukryžiuojamą Jėzų, apsirengusį kaip popiežius ir dėvintį Kalėdų Senelio kepurę. Ant medžio kabo embrionas, jis vėl pasirodo lašelinėje, prijungtoje prie ligoninės palaton perkelto Jėzaus. Kristas, Dave'as ir Kurtas ligoninės kambaryje laukia, kol jis atsigaus. Pasirodo didžiulė širdis su kryžiažodžiu viduje ir arijų mergaitė, balta jos kukluksklano kepurė virsta juoda. Keičiantis šiems vaizdams, Kurto veidas vis puola kamerą. Tai neabejotinai stulbinamas ir nepaprastas vaizdo klipas, be to, Kurtas draugams atskleidė, kad daugelis tų vaizdinių atkeliavo iš jo sapnų.

Pirmą kovo savaitę Kurtas ir Courtney persikraustė į 2000 dolerių per mėnesį kainuojantį namą Sietle, adresu Paežerės kelias 11301. Šiuolaikiškas trijų aukštų namas stovėjo visai netoli nuo Vašingtono ežero, iš kurio atsiveria vaizdas į Reinyro ir Kaskeido kalnus. Jis buvo didžiulis, daugiau nei 6000 kvadratinių pėdų, didesnis už visus ankstesnius Kurto namus kartu paėmus. Vis dėlto Cobainai namą greitai užpildė – vienas kambarys virto Kurto tapymo erdve, atsirado svečiams ir auklėms skirtų kambarių, o Kurto gauti „MTV" apdovanojimai puošė antro aukšto vonios kambarį. Dviem automobiliams skirtame garaže, šalia Kurto „Valiant", dabar stovėjo pilkas 1986 metų „Volvo 240DL", kuris, kaip draugams sakė Kurtas, buvo saugiausias kada nors pagamintas šeimos automobilis.

Neilgai trukus po persikraustymo baigėsi Kurto ir Courtney bylinėjimasis su Vaikų rūpybos valdyba. Nors Cobainai teismo nutarčių laikėsi nuo pat pradžių, jie vis dar baiminosi, kad Frances atims. Persikraustymas į Sietlą šiame mūšyje buvo strateginis šachmatų ėjimas – Courtney žinojo, kad tarp valstijų galiojantys įstatymai neleis Los Andželo teisėjui kontroliuoti jų Sietle. Kovo pradžioje Los Andželo socialinė darbuotoja Mary Brown nuskrido į Sietlą stebėti Frances naujuosiuose namuose. Ji rekomendavo apygardai bylą nutraukti, ir jos

nutarimas galų gale buvo priimtas. „Kurtą pagavo ekstazė", – prisiminė teisininkas Nealas Hershas. Kovo 25 dieną, praėjus vos savaitei, kai Frances sukako septyni mėnesiai, ji teisiškai be tolesnės priežiūros buvo grąžinta tėvų globai. Dukters sugrąžinimas turėjo savo kainą – teismo išlaidoms Cobainai paklojo 240 000 dolerių.

Frances su tėvais liko visą tyrimo laiką, nors tam, kad patenkintų teismą, šalia visuomet gyveno Jamie ar Jackie. Jackie, kaip auklė, tapo tikra jų gelbėtoja, bet 1993 metų pradžioje ji buvo išsekusi. Per visą tą laiką turėjo tik kelias laisvas dienas, nors naujuosiuose namuose sugebėjo įvesti griežtesnius savo pareigų kriterijus – primygtinai reikalavo, kad naktį Frances tėvai rūpinsis iki 7 valandos ryto. Bet dabar Farry teko tvarkytis su daugybe įrašų kompanijos skambučių, kurių Kurtas norėjo išvengti. „Žmonės skambindavo ir sakydavo: „Ar galite pasakyti Kurtui, kad man atskambintų?" O aš atsakydavau: „Perduosiu jam", bet žinojau, kad jis jiems nepaskambins. Kurtas tiesiog nenorėjo užsiimti tuo, kas gyvenime būdavo jam primetama. Tiesiog norėjo leisti laiką su Courtney ir nesirūpinti pasauliu." Farry pranešė, kad balandį išeis.

Jackie apklausė daugybę profesionalių ją pakeisti galinčių auklių, bet buvo akivaizdu: dauguma jų prie Cobainų namų dramos nepritaps. „Jos paklausdavo, kada maitinimo laikas, – sakė Farry. – Turėdavau atsakyti, kad jų namuose viskas vyksta ne visai taip." Galiausiai Courtney nusprendė aukle pasamdyti Michaelą Cali DeWittą, dvidešimtmetį buvusį lydintįjį „Hole" darbuotoją. Nors jaunas, išsykį prie jo prisirišusią Frances jis rūpinosi puikiai. Dar Cobainai ne visai darbo dienai pasamdė savo draugo Nilso Bernsteino motiną Ingrid Bernstein.

1993 metų balandis tiek „Hole", tiek „Nirvana" atnešė daug darbų. „Hole" išleido dainą „Beautiful son", kurią Courtney parašė apie Kurtą, ir viršeliui panaudojo jo vaikystės nuotrauką. O „Nirvana" nukeliavo į San Francisko „Cow Palace" ir sugrojo koncerte, skirtame iš prievartavimų aukoms Bosnijoje. Dėl savo etninės kilmės Novoselicas jautė susirūpinimą šia problema. Tai buvo pirmasis per šešis mėnesius „Nirvana" koncertas Jungtinėse Valstijose, grupė pasinaudojo juo, kad pristatytų savo būsimą albumą. Iš dvylikos „In utero" dainų pagrojo

aštuonias, daugelis jų koncerte nuskambėjo pirmą kartą. Kurtas nusprendė pakeisti įprastą stovėjimo vietą kairėje scenos pusėje ir perėjo į dešinę – atrodė, lyg bandytų perkurti grupės pasirodymą. Žiūrovams tai patiko – prisiekę gerbėjai koncertą minėjo kaip vieną iš geriausių gyvų grupės pasirodymų.

Nors „In utero“ jau buvo įrašytas, jis vis dar laukė pasirodymo ir balandį ginčai dėl jo išleidimo užgožė visą to pavasario grupės veiklą. Grupė pasitelkė Albini, nes norėjo griežtesnio, šiurkštesnio skambesio, bet galutinis variantas pasirodė pernelyg atšiaurus. Žinia apie tai pasiekė prodiuserį. Balandį „Chicago Tribune“ žurnalistui Gregui Kotui jis pasakė: „Geffen“ ir „Nirvana“ vadybininkai įrašo *nekenčia*... Nesitikiu, kad jis bus išleistas.“ Kurtas į tai atsakė spaudoje: „Mūsų įrašų kompanija nespaudžia mūsų pakeisti dainų.“ Ginčai nenutilo, ir Kurtas privertė „DGC“ per visą „Billboard“ žurnalo puslapį paskelbti paneigimą tvirtinimų, kad kompanija albumą atmetusi. Nepaisydami paneigimo, dauguma kompanijos darbuotojų manė, kad prodiusavimas pernelyg griežtas, ir gegužę, kad paverstų „Heart-shaped box“ ir „All apologies“ tinkamesnėms radijo eteriui, nusamdė Scottą Littą. Susidūręs su problema, galinčia paveikti įrašo sėkmę, Kurtas ir vėl pasuko mažiausio pasipriešinimo ir didžiausių pardavimų keliu.

Tai nesutrukdė jam patyliukais niršti. Nors korespondentams jis ir toliau sakė, kad remia Litto pakeitimus ir mano, jog Albini puikiai pasidarbavo – du vienas kitam prieštaraujantys teiginiai, savo dienoraštyje bendrais bruožais išdėstė planus išleisti būtent tokį albumą, kokio norėjo. Iš pradžių jis pavadinimu „I hate myself and want to die“ išleis Albini'o versiją, bet tik vinilinės plokštelės, kasetės ir aštuonių takelių juostos pavidalu. Kitą žingsnį žengs po mėnesio. „Po daugybės nevykusių apžvalgų ir pranešimų apie išleistus piktus, bekompromisius vinilą, kasetę ir aštuonių takelių juostą išleisime remiksuotą versiją pavadinimu „Verse, chorus, verse“. Jai Kurtas norėjo lipduko su užrašu: „Radijui tinkama, nepastovi, kompromisinė versija.“ Nenuostabu, kad „DGC“ Kurto planų laikytis atsisakė. Buvo numatyta, kad remiksuota „In utero“ versija pasirodys rugsėjį.

Pirmą gegužės sekmadienį, devintą ryto, Kingo apygardos pagalbos tarnyba iš Cobainų namų sulaukė pranešimo apie narkotikų perdozavimą. Atvykusi policija ir greitosios pagalbos automobilis rado Kurtą ant sofos svetainėje vapantį apie „Hamletą". Pareigūnai pamatė, kad jis kenčia nuo „simptomų, susijusių su narkotikų perdozavimu... Nukentėjusysis Cobainas buvo sąmoningas ir įstengė atsakyti į klausimus, bet buvo akivaizdžiai neveiksnus".

Vos kelios minutės iki atvykstant policijai Kurtas pamėlo ir atrodė – dar sykį – miręs. Courtney pareigūnams pasakė, kad Kurtas svečiavosi draugo namuose ir ten „susileido heroino už 30–40 dolerių". Kurtas parvažiavo namo ir, kai Courtney užsipuolė jį dėl to, kad vartojo narkotikus, užsirakino miegamajame viršutiniame aukšte. Courtney pagrasino iškviesti policiją ar pranešti jo šeimai ir, jam neatsakius, antrą grasinimą įvykdė. Wendy atsiliepė po pirmo skambučio ir su jo seserimi tučtuojau sėdusios į automobilį, kaip prisiminė Kim, „atidūmė visu greičiu".

Per dvi su puse valandos, kurių Kim ir Wendy prireikė atlėkti iš Aberdyno į Sietlą, Kurto būklė pablogėjo. Joms atvažiavus Kurtas vėmė ir buvo apimtas šoko. Neaiškiai tardamas žodžius pasakė joms nenorįs, kad būtų iškviestos pagalbos tarnybos, nes jis „verčiau mirtų", nei perskaitytų laikraščiuose, kad perdozavo ar buvo suimtas. Courtney apipylė Kurtą šaltu vandeniu, vedžiojo po namus, davė jam „Valium" ir galiausiai suleido „Narcan", vaisto, vartojamo heroinui neutralizuoti, bet visos pastangos jo nė kiek neatgaivino (tam namie visuomet buvo laikoma neteisėtai įsigytų „Narcan" atsargų). Wendy bandė trinti Kurtui nugarą – tai buvo jos būdas guosti sūnų, – bet nuo heroino raumenys pasidarė kietesni nei plastikinis manekenas. „Buvo baisu, – prisiminė Kim. – Galų gale turėjome iškviesti greitosios pagalbos darbuotojus, nes jis pradėjo mėlynuoti." Atvykę policininkai pamatė, kad „Kurto būklė pablogėjo tiek, kad jis pradėjo drebėti, buvo išpiltas raudonio, kliedėjo ir nerišliai kalbėjo".

Kurtui atsidūrus greitosios pagalbos automobilyje krizė, regis, atsitraukė. Kim nusekė paskui greitąją į Uosto ligoninę, o ten įvykiai pasisuko absurdiška linkme. „Jis buvo labai linksmas, – prisiminė Kim. –

Jis gulėjo tos perpildytos ligoninės koridoriuje, jam lašino skysčius ir narkotikų poveikį šalinančius vaistus. Gulėdamas ėmė kalbėti apie Shakespeare'ą. Tuomet užsnūdo ir po penkių minučių pabudęs tęsė pokalbį su manim."

Vaikytis greitąją Kim iš dalies pasiuntė todėl, kad Courtney norėjo išmesti likusį Kurto heroiną, bet negalėjo jo rasti. Kurtui atgavus sąmonę Kim paklausė, kur viskas padėta. „Jis ant laiptų kabančio chalato kišenėje", – prieš vėl atsijungdamas prisipažino Kurtas. Kim nulėkė prie telefono ir paskambino namo, nors tuomet Courtney heroiną jau buvo aptikusi. Grįžusi prie Kurto, Kim pamatė, kad jis vėl atsibudo ir ėmė reikalauti, jog ji narkotikų slaptavietės neatskleistų.

Maždaug po trijų valandų gydymo „Narcan" Kurtas buvo pasiruošęs keliauti namo. „Kai jau galėjo išeiti iš ligoninės, nespėjau prideginėti jam cigarečių", – sakė Kim. Stebėti tai, kas retsykiais atrodė kaip vos ne komiškas prasilenkimas su mirtimi, ją nepaprastai liūdino. Kurtui perdozavimas virto įprastu dalyku, žaidimo dalimi, ir jo pamišimas maišėsi su normalumu. Ir tikrai, pasak policijos protokolo, Courtney pareigūnams atskleidė didesnę, liūdnesnę šio nutikimo tiesą: „Nukentėjusiajam Cobainui taip buvo nutikę ir anksčiau."

„Herojė" virto kasdienio Kurto gyvenimo dalimi, kartais ir jo gyvenimo ašimi, ypač kai Courtney su Frances būdavo išvažiavusios, o jis neturėdavo su grupe susijusių reikalų. 1993 metų vasarą heroiną vartojo beveik kasdien, o nevartodamas kentėjo nuo abstinencijos ir rėksmingai tuo skundėsi. Išgyveno labiau funkcinės priklausomybės laikotarpį nei praeityje, bet jis vis dar vartojo daugiau nei dauguma narkomanų. Net ir narkomanui Dylanui atrodė, kad Kurto vartojamos dozės pavojingos. „Jis vartojo tikrai daug narkotikų, – prisiminė Dylanas. – Norėdavau apsvaigti ir vis dar pajėgti ką nors veikti, o Kurtas visuomet norėdavo susivaryti tiek daug, kad neįstengdavo nė piršto pajudinti. Visuomet norėdavo daugiau, nei jam reikėjo." Kurtą domino pabėgimas, ir kuo greitesnis bei labiau išvedantis iš rikiuotės, tuo geriau, taigi vien per 1993 metus ne mažiau kaip tuziną kartų perdozavo ir buvo atsidūręs per plauką nuo mirties.

Išaugęs Kurto vartojimas buvo priešingas Courtney pastangoms išsivalyti. Vėlyvą pavasarį ji pasisamdė parapsichologą, kuris turėjo pagelbėti jai atsikratyti narkotikų. Kurtas atsisakė apmokėti sąskaitas ir pasijuokė iš jos patarimo, kad jiems abiem reikia atsikratyti „visų toksinų". Vis dėlto Courtney į tai sureagavo rimtai – pabandė mesti rūkyti, pradėjo kasdien gerti šviežias vaisių sultis ir lankyti anoniminių narkomanų susitikimus. Iš pradžių Kurtas iš žmonos šaipėsi, bet vėliau ėmė skatinti ją lankyti tuos susitikimus, nors irgi tik tam, kad turėtų daugiau laiko svaigintis.

Birželio 1 dieną Courtney Paežerės name surengė pokalbį. Dalyvavo Kristas, draugas Nilsas Bernsteinas, „Gold Mountain" darbuotoja Janet Billig, Wendy ir Kurto patėvis Patas O'Connoras. Iš pradžių Kurtas išeiti iš savo kambario ir bent pasižiūrėti į susirinkusiuosius atsisakė. Kai pagaliau iš kambario išėjo, jie su Courtney pradėjo vienas ant kito rėkti. Pagautas įniršio Kurtas pagriebė raudoną „Stanford Magic Marker" žymeklį ir ant koridoriaus sienos greitosiom iškeverzojo: „Nė vienas niekuomet nesuprasite tikrojo mano tikslo." „Buvo akivaizdu, kad iki jo neprasimušime", – prisiminė Bernsteinas. Susirinkusieji suminėjo visą litaniją priežasčių, kodėl Kurtas turėtų liautis vartoti narkotikus, viena iš dažniausiai minimų buvo jo dukters poreikiai. Motina pasakė, kad pavojuje atsidūrė jo sveikata. Kristas maldavo Kurtą pasakodamas, kaip apribojo savo gėrimą. Istorijomis apie kovą su alkoholiu dalijantis Patui O'Connorui, Kurtas tylėjo nudelbęs akis į savo sportbačius. „Kurto veide atsispindėjo mintis: „niekas jūsų gyvenime nesusiję su niekuo maniškiame", – prisiminė Bernsteinas. – Pamaniau sau: tai neveikia." Suirzusiam Kurtui grįžus į savo miegamąjį susirinkusieji pradėjo ginčytis, kas kaltas dėl Kurto priklausomybės. Artimiausiems jo žmonėms buvo lengviau kaltinti vienas kitą nei atsakomybę pakloti jam po kojomis.

Tą vasarą Kurtas pradėjo vis labiau visų šalintis. Draugai juokais pravardžiavo jį Auksaplauke, taip retai jis nusileisdavo iš savo kambario. Motina buvo viena iš nedaugelio, kurių jis klausydavosi, ir Courtney vis dažniau pasitelkdavo ją kaip tarpininkę. Kurtui dar beviltiškai rei-

kėjo motiniškos globos ir traukdamasis nuo pasaulio jis regresavo vos ne iki embrioninės būklės. Wendy galėdavo sūnų nuraminti glostydama plaukus ir kartodama, kad viskas bus gerai. „Kartais jis apsvaigęs gulėdavo viršuje ir niekas, net Courtney ar kas kitas, negalėdavo nė prisiartinti, – kalbėjo Bernsteinas. – Bet jo mama užeidavo ir Kurtas jos neatstumdavo. Manau, tai buvo cheminė depresija." Depresija buvo būdinga Wendy šeimai, ir nors keletas draugų užsiminė, kad Kurtas galėtų gydytis, jis nusprendė į maldavimus nekreipti dėmesio ir savarankiškai gydytis narkotikais. Tiesą pasakius, kam nors priversti jį ką nuveikti buvo sunku: „Nirvana" buvo tarsi maža atskira valstybė, o Kurtas joje karaliavo. Bijodami ištrėmimo iš karalystės, mažai kas drįso abejoti karaliaus psichikos sveikata.

Birželio 4 dieną po dar vieno siaubingą dramą primenančio įvykio Courtney iškvietė policiją. Pareigūnams atvažiavus pasakė, kad jie „susiginčijo dėl namie esančių ginklų", ji sviedė jam į veidą stiklinę sulčių ir jis ją pastūmė. „Tuo metu, – teigiama policijos protokole, – Cobainas parvertė Love ant grindų ir pradėjo smaugti, ant kaklo liko įdrėskimo žymių." Pagal Sietle galiojančius įstatymus kilus buitiniam konfliktui policija privalo suimti bent vieną dalyvavusią šalį, tad Kurtas ir Courtney ėmė ginčytis, katras turėtų būti suimtas, nes taip pasižymėti norėjo abu. Kurtas primygtinai reikalavo, kad į kalėjimą vežtų jį – pasyviai agresyviam žmogui neįkainojama proga vienu metu ir emociškai nuo visų nusišalinti ir suvaidinti kankinį. Jis laimėjo. Jį nuvežė į Šiaurinę apylinkę ir uždarė į Kingo apygardos kalėjimą. Policija taip pat iš namų paėmė didelį šaudmenų ir šautuvų rinkinį, tarp jų – du 38 kalibro pistoletus ir pusiau automatinį „Colt AR-15" šautuvą.

Bet tikroji tądien nutikusių įvykių istorija atskleidė tarp sutuoktinių augančią įtampą. Jų, visai kaip dviejų Raymondo Carverio apsakymo veikėjų, ginčuose vis dažniau pasitaikydavo smūgių į silpnąsias vienas kito vietas, ir tądien Kurtas prieš Courtney ir jos parapsichologą tiesiog puikavosi, kad vartoja narkotikus. „Žinoma, jis tiesiog turėjo atrasti kaip tik *tą* narkotiką, kuris išvestų mane iš proto, – prisiminė Courtney. – Nusprendė išmėginti kreką. Sukūrė pamišėlišką pasirodymą apie tai, kaip nusipirks ir išbandys *kreko už dešimt dolerių.*"

Kad paerzintų žmoną, Kurtas elgėsi lyg „tuoj sudarysiantis amžiaus narkotikų sandėrį“ ir nuolat skambinėdavo savo narkotikų perpardavinėtojui. Įsivaizdavimas, kaip jis namie rūko kreką, įsiutino Courtney ir, užuot sviedusi į jį stiklinę, kaip teigiama policijos raporte, sviedė sulčiaspaudę. Tai nebuvo labai įnirtingos muštynės – visai kaip pirmosios jų imtynės ant grindų Portlando klube, fizinės poros kautynės baigdavosi lygiosiomis. Bet Courtney vis vien iškvietė policiją pamaniusi, kad geriau jau tegu jį uždaro į kalėjimą, nei kad jis rūkydamas kreką sudegins jų namus. „Esu tikra, kad Kurtas galiausiai kažkur, kažkaip gavo kreko, tačiau aš niekuomet apie tai nesužinojau“, – pasakojo ji. Kalėjime jis praleido tik tris valandas ir tą naktį buvo paleistas už 950 dolerių užstatą. Vėliau kaltinimus panaikino.

Po suėmimo jie viską tarpusavyje užglaistė ir, kaip nuolat nutikdavo, patirti išgyvenimai juos suartino. Ant miegamojo sienos ji nupiešė širdies formos grafitį ir užrašė: „Verčiau jau mylėk mane, šikniau.“ Praėjus mėnesiui po peštynių Kurtas šeimos santykius „Details“ žurnalistui Gavinui Edwardsui apibūdino kaip „besisukantį jausmų dervišą, visus tuos meilės ir agresijos kraštutinumus vienu metu. Jei ant jos įsiuntu, apšaukiu ją, ir tai sveika.“ Jie abu buvo tikri ribų mėginimo ir stūmimo meistrai – Kurtas vaikystėje tik tai ir darė – ir kiekvienąsyk supykdęs Courtney žinojo, kad turi susigrąžinti ją įkalbinėjimais, paprastais meilės laiškais. Vienas toks raštelis prasidėjo žodžiais: „Courtney, kai sakau „aš tave myliu“, man negėda, ir niekas niekuomet nė iš tolo neįstengs manęs įbauginti, įtikinti manyti kitaip, ir t. t. Nešiojuosi tave širdyje, atveriu tave sulig povo sparnais, vis dėlto pernelyg dažnai dėmesys trunka vos akimirką, lyg kulka į kaktą.“ Šia proza jis save menkino ir apibūdino kaip „kietakaktį lyg cementas“, bet taip pat priminė jai savo santuokos įžadus: „Išdidžiai demonstruoju tave kaip žiedą ant savo piršto, kuris taip pat neturi jokio mineralo.“

Praėjus dviem savaitėms po suėmimo dėl buitinio smurtavimo į Cobainų namus pasikalbėti su Courtney atvyko „New York Times“ darbuotojas Nealas Karlenas. Jam pasibeldus, duris atidarė Kurtas su Frances rankose ir pareiškė, kad jo žmona „savo anoniminių narkomanų susi-

tikime". Tada pakvietė Karleną vidun ir jie susėdo žiūrėti televizoriaus. „Tai buvo didžiulis namas, – prisiminė Karlenas, – bet aplinkui mėtėsi lėkštės su nuorūkomis, stovėjo bjaurūs, prasti baldai. Svetainėje didžiulis aštuoniolikos pėdų televizorius. Atrodė, lyg kas būtų nuėjęs į parduotuvę ir pasakęs: „Noriu didžiausio kataloge esančio televizoriaus."

Per televizorių rodė naujausią populiaros „MTV" laidos „Byvis ir Tešlagalvis" seriją. „Byvį ir Tešlagalvį *suprantu*, – Karlenui pasakė Kurtas. – Su tokiais žmonėmis užaugau. Atpažįstu juos." Keistas atsitiktinumas – laidoje pasirodė „Smells like teen spirit" vaizdo klipas. „Puiku! – šūktelėjo Kurtas. – Pažiūrėkim, ką jie apie mus mano." Abu animaciniai personažai „Nirvana" įvertino puikiai, ir Kurtas atrodė nuoširdžiai pamalonintas. „Mes jiems *patinkame*!"

Lyg pagal signalą namo grįžo Courtney. Pabučiavo Kurtą, pasupo ant kelių Frances ir tik su švelnia sarkazmo gaidele balse mestelėjo: „Ak, tobula šeima – visai kaip Normano Rockwello paveikslas." Šeimos vaizdas pritrenkė net Karleną. „Pamaniau, kad jie kaip Fredas ir Etelė Mercai, – prisiminė jis. – Susikišęs rankas į kišenes jis labiau priminė Fredą, o Etelė tvarkė šeimos ūkį." Karlenas taip pat užklupo Kurtą tą dieną, kai jo akys buvo aiškios. „Buvau matęs pakankamai narkomanų, kad suprasčiau, jog jis švarus."

Kalbėtis su „New York Times" Love netroško, bet norėjo pareikšti savo nuomonę Karleno rašomai knygai apie grupę „Babes in Toyland". Jų pokalbis truko ištisas valandas ir Courtney pabakštintas Kurtas dažnai įsiterpdavo. „Jis nebuvo toks pasyvus, kaip kalbėjo žmonės", – pasakojo Karlenas. Kurtu Courtney naudojosi taip, kaip naudotųsi besisvečiuojančiu pankroko istoriku – ji išsakydavo savo nuomonę ir, pritrūkusi vardo ar datos, klausdavo Kurto, o jis tikrai žinodavo atsakymą. „Jaučiausi taip, tarsi stebėčiau klausimų ir atsakymų žaidimą, kuriame dėl faktų patikslinimo kreipiamasi į profesorių", – sakė Karlenas.

Kurtas turėjo savo dvejonių: suko galvą, ar pirkti kadaise Leadbelly'ui priklausiusią gitarą. Ji buvo parduodama už 55 000 dolerių, bet jis negalėjo apsispręsti, ar pirkimas būtų „pankiška", ar „antipankiška". Įtampą tarp poros Karlenas išvydo, kai Courtney tarp

Kurto įrašų kolekcijos aptiko Mary Lou Lord albumą. Tai užvedė Courtney papasakoti, kaip ji Los Andželo gatve vijosi Lord grasindama sumušti. Kurtas tylėjo ir tik šį vienintelį kartą Karlenas pamanė, kad vyras elgiasi kaip „kantrus sutuoktinis".

Kurtui nuėjus miegoti, Courtney dar valandų valandas dėstė savo nuomonę apie pankroko istoriją. Galiausiai Karlenas naktį praleido laisvame miegamajame. Ryte išvydo vienintelį įrodymą, kad tai nėra įprastiniai namai – Kurtui susiruošus taisyti pusryčius pasirodė, kad namie nėra maisto. Keletą minučių paieškojęs, Kurtas ant lėkštės padėjo keletą cukrinių sausainių ir paskelbė: pusryčiai.

Liepos 1 dieną „Hole" sugrojo pirmą per kelis mėnesius koncertą Sietlo „Off-Ramp" klube. Courtney pertvarkė grupę ir ruošėsi važiuoti į turą po Angliją ir įrašyti albumą. Kurtas atėjo į koncertą, bet atrodė visiškai prastai. „Buvo taip apsvaigęs, kad vos pastovėjo ant kojų, – prisiminė klubo darbuotoja Michelle Underwood. – Turėjome pagelbėti jam nusigauti iš vietos į vietą. Atrodė, kad Kurtas labai jaudinasi." Kurto susierzinimą dar labiau sustiprino koncerto dieną „Seattle Times" išspausdintas straipsnis apie jo suėmimą praėjusį mėnesį dėl smurto šeimoje. Courtney nuo scenos pajuokavo: „Visus šįvakar jūsų sumokėtus pinigus paaukosime Smurto šeimoje žmonų mušikų fondui. Netiesa!" Vėliau ji prie šios temos dar sugrįžo: „Smurtas šeimoje nėra tai, kas nutiko man. Man tiesiog patinka užstoti vyrą. Ši istorija melas. Jos visos sukruštai meluoja. Kodėl kiekvieną kartą mums išgėrus šūdino alaus, tai patenka į sušiktas žinias?" Kad ir dramatiškas, jos pasirodymas prikaustė visų dėmesį ir ji pirmą kartą Sietlo klausytojus palenkė į savo pusę.

„Hole" pasirodymas baigėsi penkiolika minučių po pirmos valandos nakties, bet Cobainams vakaras nesibaigė. Į užkulisius atėjo „NME" žurnalistas Brianas Willisas ir paklausė, ar Courtney nenorėtų duoti interviu. Ji pasikvietė jį namo, bet daugiausiai kalbėjo reklamuodama Kurto albumą. Love Willisui pasiklausyti netgi uždėjo „In utero". Tai buvo pirmas kartas, kai albumą išgirdo žurnalistas. Jis buvo priblokštas ir parašė: „Jei tai galėtų išgirsti Freudas, jis nekantraudamas prisišla-

pintų kelnes." Įrašą žurnalistas pavadino „albumu, kupinu ironijos ir įžvalgos. „In utero" yra Kurto kerštas."

Williso klausymosi potyrius pertraukė į kambarį įėjęs Kurtas. Jis pranešė: „Mus ką tik rodė per žinias, per „MTV". Kalbėjo apie straipsnį „Seattle Times" ir kaip „Hole" ką tik Sietle, „Off-Ramp", pradėjo pasaulinį koncertinį turą." Tai pasakęs, Kurtas pasitiekė užkandį iš mielinių bandelių su karštu šokoladu ir atsisėdo stebėti saulėtekio. Aprašinėdamas vėlyvos nakties įvykius, Willisas „NME" straipsnį baigė trupučiu analizės: „Žmogus, per pastaruosius dvejus metus patyręs tiek šūdo, žmogus, kurio vardas vėl buvo kandžiai ištemptas į viešumą ir kuris greitai išleis nekantriai visos roko muzikos pasaulio laukiamą įrašą, ir kuris susiduria su stulbinamu dėmesiu ir spaudimu, – Kurtas Cobainas yra nuostabiai patenkintas žmogus."

21 PRIEŽASTIS ŠYPSOTIS

SIETLAS, VAŠINGTONAS
1993 METŲ RUGPJŪTIS–LAPKRITIS

Po velnių, Jėzau, sukruštas Kristau Visagali, mylėk mane, mane, mane, mane, galime / pamėginti, prašau, man nesvarbu, jei tai nėra išmanūs žiūrovai, man tiesiog reikia žiūrovų, šutvės, priežasties šypsotis.
Iš įrašo dienoraštyje

Kaip ir visos mažą vaiką turinčios Amerikos šeimos, Kurtas ir Courtney įsigijo filmavimo kamerą. Kurtas galėjo iš gabalo medžio ir atsarginių vielų sukurpti gitarą, bet niekuomet neišmoko prijungti akumuliatoriaus, taigi kamerą jie naudodavo tik būdami netoli elektros lizdo. Laikotarpį nuo pirmųjų Kalėdų drauge 1992 metų gruodį iki 1994 metų kovo Frances vaizdų turėjo vienintelė vaizdajuostė.

Keletas užfiksuotų scenų buvo iš „Nirvana“ koncertų ar užkulisiuose laiką leidžiančios grupės. Vienoje trumpoje ištraukoje Kurtas, Courtney, Dave'as, Kristas ir Frances sėdi „Pachyderm Studios“ ir po studijoje praleistos savaitės nuvargę pirmąsyk klausosi „All apologies“. Bet ilgiausiai juostoje įamžintas Frances Bean augimas ir bendravimas su jų draugais: mergytė ropoja aplink Marką Laneganą ir kalba Markui Armui dainuojant jai lopšinę. Dalis juostos linksma, kaip tuomet, kai Kurtas pakelia kūdikio užpakaliuką ir imituoja bezdėjimą; arba kadrai, kuriuose jis su dukra be akompanimento dainuoja „Seasons in the sun“. Frances buvo palaimingas kūdikis, tokia pat fotogeniška kaip jos tėvai, su užburiančiomis tėvo akimis ir aukštais motinos skruostikauliais. Kurtas ją dievino, ir vaizdajuostė atskleidžia viešai retai matomą sentimentaliąją vyro pusę – žvilgsnis, kuriuo jis apdovanodavo Frances ir Courtney, šiomis švelnumo akimirkomis buvo kupinas nuoširdžios meilės. Nors jie buvo žymiausia rokenrolo šeima, nemaža juostos dalis galėjo būti nufilmuota bet kurioje „Toys'R'Us“ parduotuvės kreditą turinčioje šeimoje.

Tačiau viena vaizdajuostės atkarpa išsiskiria iš kitų ir atskleidžia, kiek neįprasta ir kitokia buvo ši šeima. Šią atkarpą Karneišono namo vonios kambaryje nufilmavo Courtney. Scena prasideda nuo Frances maudančio Kurto – jis vilki vyšninį rūkymo švarką ir atrodo kaip patrauklus kaimo dvarininkas. Lėktuvėliu virš vonios skraidinama Frances nevalingai suprunkščia – jai taip linksma. Kurto veide šviečia tokia plati šypsena, kokios niekuomet neužfiksavo jokia nuotrauka – panašiausia, kiek pavyko priartėti fotografui, buvo Kurto, Wendy, Dono ir Kim nuotrauka iš jų gyvenimo Aberdyne. Vaizdajuostėje Kurtas atrodo kaip tik toks žmogus, koks ir yra: rūpestingas, atsidavęs tėvas, pavergtas gražios dukros, ir gyvenime trokštantis tik apsimesti, kad ji skriejantis virš vonios ir ją geltonomis guminėmis antytėmis bombarduojantis lėktuvėlis. Su dukra jis kalba ančiuko Donaldo balsu – visai kaip jam augant kalbėdavo Kim, – Frances krizena ir kikena kupina džiūgavimo, kokį gali spinduliuoti tik aštuonių mėnesių kūdikis.

Tuomet kamera pasisuka link kriauklės ir scena akimirksniu pakinta. Kairėje per aštuonis colius virš kriauklės įtaisytas dantų šepetėlių laikiklis – toks pat baltas porcelianinis laikiklis, kokį rastume 90 procentų Amerikos namų. Vis dėlto šį įtaisą neįprastu paverčia tai, kad į jį sudėti ne dantų šepetėliai – jame švirkštas. Vonioje tai toks stulbinamas ir netikėtas daiktas, kad dauguma žiūrovų jo nė nepastebėtų. Bet jis ten iškilmingai kaba adata į apačią, liūdnas ir tragiškas priminimas – kad ir kokia įprasta ši šeima atrodo išoriškai, net švelniausias jos akimirkas persekioja vaiduokliai.

1993 metų liepą Kurto priklausomybė taip nusistovėjo, kad virto gyvenimo Cobainų namuose dalimi ir viskas sukosi aplink ją. Dažnai alkoholizmui šeimoje nusakyti vartojama metafora – apie 10 000 svarų dramblį svetainės viduryje – regėjosi tokia akivaizdi, kad retas kas pasivargindavo ją paminėti. Kurto apsinešimas bent dalį dienos virto nuolatine būsena, tokia pat įprasta, kaip lietus Sietle. Net vaiko gimimas ir teismo paskirtas gydymas jį atitraukė tik trumpai. Nors kartais ištisas savaites vartodavo metadoną ir buprenorfiną, jis jau beveik metus nevengė opiatų, kad visiškai detoksikuotųsi.

Dėl pamišėliškos logikos, apimančios į priklausomybių voratinklį įkliuvusias šeimas, beveik atrodė, kad Kurtui vartojant narkotikus viskas einasi geriau. Ir priešingai – su kenčiančiu fizinius abstinencijos skausmus Kurtu buvo neįmanoma ištverti. Šią teoriją žodžiais išsakė vos keletas žmonių – kad orbita aplink Kurtą būdavo stabilesnė, kai jis vartodavo narkotikus, o ne kai nuo jų susilaikydavo, – bet Kurtas išpažino ją pats sau. Dienoraščiuose jis įrodinėjo, kad jei jau kęsdamas abstinenciją jausis kaip tikras narkomanas, gali toks ir būti. Ir kai kurie jo draugai tam pritarė: „Visa ta „prievartos liautis vartojus narkotikus" [teorija] buvo absurdiška ir galų gale Kurtui kenkė", – pareiškė Dylanas Carlsonas. „Narkotikai yra problema, kai jie veikia jūsų gebėjimą, tarkim, turėti namą ar išlaikyti darbą. Kol jie virs tokio pobūdžio keblumu, tiesiog paliekate tą žmogų ramybėje, ir tuomet jis pats atsidurs emocijų dugne. Į tą dugną jo nublokšti negalite... Jis neturėjo jokių priežasčių *nevartoti* narkotikų."

1993 metų vasarą priklausomybė virto viską Kurto gyvenime iškraipančiu lęšiu. Vis dėlto nors vartodamas narkotikus išoriškai atrodė laimingesnis, dėl pamišėliško prieštaravimo, kurio vardas priklausomybė, viduje jį graužė sąžinė. Dienoraščiuose nestigo sielojimosi, kad neįstengia išlikti švarus. Jis jautė, kad visi aplinkiniai jį teisia; taip ir buvo: kiekvieną sykį su juo susidūrę grupės draugai, šeimos nariai, vadybininkai ar grupės komanda greitosiomis jį nužiūrėdavo bandydami nustatyti, ar jis apsvaigęs ar ne. Greitą dešimties sekundžių apžiūrą Kurtas kasdien patirdavo tuzinus kartų ir įsiusdavo kiekvieną sykį supratęs, kad kažkas pamanydavo, jog jis apsinešęs, kai iš tikrųjų toks nebūdavo. Jautėsi esąs veiklus narkomanas – galėjo vartoti narkotikus ir groti – taigi nuolatinių tiriamų žvilgsnių nekentė ir ėmė vis daugiau ir daugiau laiko praleisti su draugais narkomanais, tarp kurių jautėsi mažiau tyrinėjamas.

Vis dėlto atėjus 1993 metams net narkotikai nebeveikė taip gerai, kaip seniau. Kurtas pamatė: priklausomybės nuo narkotikų realybė labai nutolo nuo kerinčio paveikslo, kurį kadaise įsivaizdavo skaitydamas Williamą S. Burroughsą. Ėmė jaustis pašalinis net uždaroje narkoma-

nų subkultūroje. Viename šio laikotarpio dienoraščio įrašų beviltiškai maldavo draugystės, o galiausiai – išsigelbėjimo:

Draugai, su kuriais galiu kalbėtis, leisti laiką ir linksmintis, visai kaip visuomet svajojau, mes galėtume kalbėtis apie knygas ir politiką, o naktį vandališkai elgtis, norite? A? Ei, negaliu liautis rovęsis plaukų! Prašau! Po velnių, Jėzau, sukrūštas Kristau Visagali, mylėk mane, mylėk mane, mane, mane, mane, galime pamėginti, prašau, man nesvarbu, jei tai nėra išmanūs žiūrovai, man tiesiog reikia žiūrovų, šutvės, priežasties šypsotis. Neužgniaušiu tavęs, o, šūdas, šūdas, ar čia kas nors yra? Kas nors, bet kas, Dieve, padėk, padėk man, tavęs prašau. Noriu būti pripažintas. Turiu būti pripažintas. Vilkėsiu bet kokius drabužius, kokių panorėsi! Taip pavargau verkti ir svajoti, esu toks toks vienišas. Negi čia nieko nėra? Prašau, padėk man. PADĖK MAN!

Tą vasarą Kurto reabilitaciją prižiūrintį gydytoją, šešiasdešimtmetį Robertą Fremontą, rado negyvą užsikniaubusį ant stalo savo priimamajame Beverli Hilse. Jo mirties priežastimi buvo paskelbtas širdies smūgis, tačiau gydytojo sūnus Marcas tvirtino, kad tai savižudybė perdozavus ir kad jo tėvas buvo priklausomas nuo narkotikų. Mirties dieną Fremonto veiklą tyrė Kalifornijos medicinos komisija. Robertą Fremontą kaltino šiurkščiu aplaidumu ir profesinės etikos neatitinkančiu elgesiu dėl perdėto buprenorfino skyrimo savo pacientams. Fremontas savo garsiausiam pacientui tikrai suteikė galimybę gauti galybę buprenorfino. Kurtui vaistą jis dalijo dėžutėmis.

1993 metų liepos 17 dieną, populiariausių „Billboard“ dainų sąraše išbuvęs kone dvejus metus, „Nevermind“ pagaliau iškrito. Tą savaitę grupė nukeliavo į Niujorką susitikti su spaudos atstovais ir sugroti netikėto pasirodymo, turėjusio tapti Naujosios muzikos seminaro dalimi. Naktį prieš koncertą Kurtas prisėdo ir davė interviu knygos „Anglijos svajos“* autoriui Jonui Savage'ui. Galbūt todėl, kad žavėjosi Savage'o

* „England's dreaming“.

knyga, Kurtas ypač atvirai pasakojo apie šeimą ir tėvų skyrybas nusakė kaip įvykį, privertusį jį „gėdytis“ ir trokšti to, ką prarado: „Aš beviltiškai troškau turėti klasikinę, na, tipišką šeimą. Motiną, tėvą. Norėjau to saugumo.“ Savage'o paklaustas, ar įmanoma suprasti, kaip susvetimėjimas gali pastūmėti smurtavimo link, jis atsakė teigiamai: „Aha, tikrai suprantu, kaip žmogaus psichikos būklė gali pablogėti, kad jis taip pasielgtų. Buvau pasiekęs tokį tašką, tai įsivaizdavau, bet esu tikras: pirmiau pasirinkčiau nusižudyti.“ Iš esmės kiekviename 1993 metais duotame interviu Kurtas kaip nors paminėjo savižudybę.

Kai Kurto paklausė neišvengiamo klausimo apie heroiną, jis atsakė neišvengiamu melu: Cobainas kalbėjo būtuoju laiku, pasakė, kad heroiną vartojo „maždaug metus, nepastoviai“, ir kad tai darė tik dėl skrandžio bėdų. Savage'ui daugiau pasiteiravus apie skrandžio skausmus, Kurtas paskelbė, kad jie praėjo: „Manau, tai psichosomatinis dalykas.“ Tą vakarą kalbėdamas su Savage'u Kurtas buvo ypač linksmas. „Taip optimistiškai nesijaučiau nuo laiko prieš pat tėvų skyrybas“, – paaiškino jis.

Po dvylikos valandų Kurtas vėl perdozavęs gulėjo ant grindų viešbučio kambaryje. „Jo lūpos buvo mėlynos, o akių obuoliai visiškai užversti, – prisiminė atskubėjęs prie Kurto žurnalistas Antonas Brookesas. – Atrodė negyvas, o rankoje vis dar stirksojo švirkštas.“ Pamatęs, kaip Courtney ir vaiko prižiūrėtojas Cali prišoka prie Kurto kaip patyrę medikai, Brookesas buvo sukrėstas. Jie elgėsi taip profesionaliai, kad jam pasirodė: jie tai daro nuolat. Courtney tikrino gyvybinius Kurto ženklus, Cali laikė jį pakeltą ir stipriai smūgiavo į saulės rezginį. „Jis trenkė kartą, ženklios reakcijos nesulaukė, taigi trenkė dar sykį. Tuomet Kurtas pradėjo gaiveliotis.“ Smūgiai ir šaltas vanduo, išpiltas ant veido, privertė Kurtą kvėpuoti. Pasirodė triukšmo privilioti viešbučio apsaugininkai ir Brookesas turėjo juos papirkti, kad neiškviestų policijos. Brookesas, Courtney ir Cali ištempė vis dar svirduliuojantį Kurtą į lauką. „Pradėjome jį vesti, – prisiminė Brookesas, – bet iš pradžių jo kojos nesikilnojo.“ Kai Kurtas pagaliau įstengė kalbėti, tvirtai pasakė į ligoninę nenorįs.

Pavalgęs ir išgėręs kavos Kurtas atrodė visiškai atsigavęs, nors vis dar gerokai apsvaigęs. Grįžo į viešbutį, kambaryje jo laukė masažas.

Kol Kurtą masažavo, Brookesas sugraibė ant grindų besimėtančius heroino paketėlius ir nuleido juos į tualetą. Ironiška, kad praėjus vos trims valandoms, kai be sąmonės tysojo vonios kambaryje, Kurtas vėl davė interviu ir neigė vartojąs narkotikus. Tą vakarą derinant garsą jis vis dar buvo pernelyg apsvaigęs – galbūt dėl paketėlio, kurio jo prižiūrėtojai nerado. „Prieš koncertą jis beveik mirė“, – prisiminė garsistas Craigas Montgomery. Paplepėti su Kurtu iki pasirodymo atėjo apšildančios grupės „Jesus Lizard“ muzikantas Davidas Yowas: „Kurtas neįstengė kalbėti. Galėjo tik vapėti. Pasiteiravau, kaip jautiesi, o jis atsakė: „bršaltlov.“ Nepaisydamas ankstesnės blogos savijautos, Kurtas, kaip jau buvo tapę pernelyg įprasta, ant scenos atrodė gerai ir pats koncertas buvo išties stebuklingas. Grupė įtraukė violončele grojančią Lori Goldston ir pirmą kartą jų pasirodyme suskambo akustinis intarpas.

Kitą savaitę „Nirvana“ grįžo į Sietlą ir rugpjūčio 6 dieną sugrojo labdaringame koncerte, skirtame surinkti pinigų vietos dainininkės Mios Zapatos nužudymui tirti. Tą savaitę Kurtas, Courtney, Kristas ir Dave'as praleido retą vakarą kartu ir stebėjo „Aerosmith“ pasirodymą „Coliseum“. Užkulisiuose „Aerosmith“ vokalistas Stevenas Tyleris pasivėdėjo Kurtą į šoną ir papasakojo apie savo patirtį 12 žingsnių grupėse. „Jis nepamokslavo, – prisiminė Kristas, – tiesiog kalbėjo apie panašius savo išgyvenimus. Bandė Kurtą padrąsinti.“ Nors kartą Kurtas, regis, klausėsi, tik pats beveik nieko neatsakė.

Tą savaitę taip pat Sietle, „Space Needle“ bokšto viršuje, Kurtas davė interviu „New York Times“. Šią vietą Kurtas išsirinko todėl, kad anksčiau žymiausiame Sietlo objekte nebuvo lankęsis. Dabar reikalavo, kad kiekvieną interviu įrašytų „DGC“ reklamos skyriaus atstovas, – jis manė, kad taip sumažės klaidingų citatų. Kaip ir visi Kurto 1993 metų interviu, pokalbis su Jonu Parelesu skambėjo lyg psichoterapijos seansas – Kurtas pasakojo apie tėvus, žmoną ir aptarė savo dainų žodžių reikšmę. Daugokai atsiskleidė, tad Parelesas nuovokiai suprato prieštaras: „Cobainas mėtosi tarp priešingybių. Nepatiklus ir neatsargus, nuoširdus ir sarkastiškas, įžeidus ir nejautrus, suvokiantis savo populiarumą ir bandantis ignoruoti.“

Pirmą rugsėjo savaitę Kurtas su Courtney dviem savaitėms grįžo į Los Andželą. Tai buvo pirmasis ilgesnis jų apsilankymas po persikraustymo. Jie dalyvavo 1993 metų „MTV“ muzikinių vaizdo klipų apdovanojimuose ir „In bloom“ laimėjo Geriausio alternatyvaus vaizdo klipo apdovanojimą. Grupė tą vakarą negrojo ir tokių teatrališkumų kaip per praėjusių metų apdovanojimus buvo nedaug. Per tuos metus muzikos versle daug kas pasikeitė ir „Nirvana“ kone visa tai praleido. Nors „In utero“ grupė buvo labai laukiama, bet bent jau komerciniu požiūriu nebuvo svarbiausia roko pasaulyje – dabar ši garbė priklausė „Pearl Jam“.

Tą savaitę Kurtas ir Courtney dalyvavo labdaringame renginyje „Rokas prieš išprievartavimus“, vykusiame Holivudo klube „Lingerie“. Courtney buvo įrašyta kaip solo atlikėja; sugrojusi „Doll parts“ ir „Miss world“ pasikvietė „savo vyrą Yoko“, ir Kurtas užlipo ant scenos. Jie duetu sudainavo „Pennyroyal tea“ ir Leadbelly'o dainą „Where did you sleep last night?“. Tai buvo vienintelis kartas, kai jiedu kartu grojo viešai.

Galų gale rugsėjo 14 dieną Jungtinėje Karalystėje, o rugsėjo 21 dieną Jungtinėse Valstijose buvo išleistas „In utero“. Jungtinėse Valstijose jis debiutavo pirmoje populiariausių albumų sąrašo vietoje ir per pirmą savaitę buvo išparduota 180 000 kopijų. Į tokias aukštumas albumas iškopė net nepardavinėjamas „Wal-Mart“ ar „Kmart“ – abu tinklai pareiškė protestą dėl dainos „Rape me“ pavadinimo ir Kurto lėlių embrionų koliažo viršelyje. Vadybininkui paskambinus šią žinią Kurtas sutiko su pataisymais, reikalingais, kad albumas atsidurtų parduotuvėse. „Vaikystėje galėjau eiti tik į „Wal-Mart“, – sakėsi Kurtas Danny'ui Goldbergui. – Noriu, kad vaikai galėtų nusipirkti šį albumą. Padarysiu, ko jie nori.“ Goldbergas nustebo, bet žinojo, kad su Kurtu turi sutikti: „Tuo metu niekas nė nesvajojo jam atsakyti. Niekas nevertė jo nieko daryti.“

Vis dėlto Kurtas su vadybininkais susirėmė dėl koncertų datų. 1993 metus jis pradėjo pareikšdamas, kad važiuoti į turą neketina. Nors toks sprendimas nebuvo negirdėtas, jis tikrai būtų sumenkinęs naujojo įrašo galimybes atsidurti populiariausių albumų sąrašų viršūnėse. Dėl to Kurtas susidūrė su nenumaldomu pasipriešinimu: visi jam dirbę

žmonės – nuo vadybininkų iki grupės narių ir komandos – daugiausiai pinigų užsidirbdavo iš turų ir visi įtikinėjo jį persigalvoti. Bet aptarinėdamas šį klausimą su savo teisininke Rosemary Carroll Kurtas atrodė nusiteikęs nepalenkiamai. „Jis pasakė, kad važiuoti nenori, – prisiminė ji. – Ir, atvirai kalbant, jį spaudė važiuoti."

Labiausiai Kurtą spaudė vadybininkai, bet dalį spaudimo jis juto dėl savo nepritekliaus baimės. Nors buvo turtingesnis nei kada nors tikėjosi, turas jį būtų dar labiau praturtinęs. 1993 metų vasarį Danny Goldbergas išsiuntė Kurtui memorandumą ir nusakė numatomas būsimų aštuoniolikos mėnesių pajamas. „Iki šiol „Nirvana" buvo sumokėta truputį daugiau nei 1,5 milijono dolerių, – rašė apie pajamas už dainų kūrimą. – Manau, kad per porą artimiausių metų galėtų būti išmokėti dar 3 milijonai." Goldbergas apskaičiavo, kad 1993 metais Kurto pajamos, atskaičius mokesčius, būtų 1,4 milijono dolerių autorinių honorarų, 200 000 dolerių už numatomus parduoti du milijonus naujojo albumo kopijų, ir jei „Nirvana" išvažiuotų į turą, papildomi 600 000 dolerių už įvairias su grupe susijusias prekes ir įplaukas už koncertus. Goldbergas rašė, kad net šie skaičiai yra atsargūs: „Asmeniškai aš manau, kad [tavo] pajamos per artimiausius aštuoniolika mėnesių bus dvigubai ar dar didesnės, bet saikingai šeimyniškai planuodamas sakau: galima tikėtis gauti 2 milijonus dolerių, o tai turbūt leistų tau labai gražiai apstatyti namus ir žinoti, kad turėsi nemenką finansinę atsargą." Nebepaisydamas ankstesnių prieštaravimų, Kurtas sutiko važiuoti į turą.

Rugsėjo 25 dieną „Nirvana" grįžo į Niujorką vėl pasirodyti laidoje „Saturday Night Live". Jie sugrojo „Heart-shaped box" ir „Rape me", nors pasirodymas ir buvo silpnokas, nesijautė pirmojo jų apsilankymo įtampos. Kartu su violončelininke Goldston pasitelkė buvusį „Germs" gitaristą Georgą Ruthenbergą, žinomą sceniniu vardu Patas Smearas. Jis buvo aštuoneriais metais vyresnis už Kurtą ir jau išgyvenęs didelę priklausomybės nuo narkotikų dramą su kitu grupės „Germs" nariu Darby'u Crashu. Atrodė, kad Ruthenbergą suerzinti galėtų labai nedaug dalykų. Ironiškas jo humoro jausmas palengvino grupėje tvyrančią atmosferą, o patikimas grojimas padėjo Kurtui mažiau nervintis ant scenos.

Savaitę prieš prasidedant „In utero" turui Kurtas išskrido į Atlantą aplankyti „Hole" albumą įrašinėjančios Courtney. Jam atėjus į studiją, prodiuseriai Seanas Slade'as ir Paulas Kolderie's pagrojo jau įrašytas dainas. Atrodė, kad Kurtas didžiuojasi Courtney pastangomis, gyrė jos lyrinį meistriškumą.

Vėliau tą dieną Courtney paprašė Kurto įdainuoti pagalbinius kelių nebaigtų dainų vokalus. Iš pradžių jis užprotestavo, bet nusileido. Slade'ui ir Kolderie'ui buvo akivaizdu, kad daug medžiagos Kurtas nežinojo. „Ji norėjo: „Nagi, sudainuok šitą", – prisiminė Kolderie's, – o jis vis atsikalbinėjo: „Na, duok man pasiklausyti. Kaip galiu dainuoti, jei nesu šito girdėjęs?" Ji prašė: „Tiesiog dainuok, kas ateis į galvą." Rezultatas toli gražu nebuvo įspūdingas, ir galiausiai Kurto balsą panaudojo tik galutinėje vienos dainos versijoje. Bet oficialiai sesijai pasibaigus ir prasidėjus improvizacijoms Kurtas gerokai pagyvėjo. Atsisėdo už būgnų, Ericas Erlandsonas ir Courtney pasiėmė į rankas gitaras, o Slade'as pasičiupo bosinę gitarą. „Buvo puiku", – prisiminė Slade'as.

Kurtas grįžo į Sietlą tik tam, kad po savaitės išvažiuotų į Finiksą repetuoti prieš būsimą „Nirvana" koncertinį turą. Į Los Andželą tuo pačiu lėktuvu skrido grupės „Truly" nariai, tad Kurtas susitiko savo senus draugus Robertą Rothą ir Marką Pickerelį. Grohlas sėdėjo kabinos priekyje, Pickerelis atsidūrė šalia Kurto ir Kristo. Pickerelis sutriko, nes turėjo žurnalo „Details" numerį, ant kurio viršelio puikavosi „Nirvana" nuotrauka. Kurtas jį pagriebė ir straipsnį tiesiog prarijo. „Skaitydamas jis susijaudino", – prisiminė Pickerelis. Kurtui nepatiko Grohlo citatos. „Jis nesiliovė apie tai kalbėjęs", – sakė Pickerelis. Po kelių tirados minučių Kurtas pasakė: „Aš noriu įtraukti kitų žmonių tiesiog tam, kad sukurčiau kitokį įrašą." Kurtas kalbėjo apie kitą albumą. Tą rudenį prie šios temos jis nuolat grįš ir grasins atleisti grupės narius.

„In utero" turas prasidėjo Finikse 15 000 žmonių salėje, o išvakarėse čia grojo Billy Ray Cyrusas. Tai buvo didžiausias „Nirvana" turas su įmantriomis dekoracijomis. Kai „MTV" paklausė Kurto, kodėl grupė pradėjo groti didelėse arenose, Kurtas atsakė praktiškai ir pasirėmė išaugusiomis išlaidomis pasirodymams: „Jei grotume tik klubuose, bū-

tume visiškoje duobėje. Nesame nė iš tolo tokie turtingi, kokiais mus visi laiko." „USA Today" išspausdinus neigiamą debiuto recenziją (kaip teigė Edna Gunderson, „kūrybinė anarchija degradavo iki prasto vaizduojamojo meno"), Smearas nugesino Kurto įniršio priepuolį pastaba: „Tai sukrušta – jie visiškai mus suprato. Tai juokingiausias dalykas, kokį tik gyvenime esu skaitęs." Prajukti turėjo net Kurtas.

Courtney maldavo Kurtą atsiliepimų neskaityti, bet jis kaip apsėstas jų vaikėsi ir net ieškodavo kitų miestų laikraščių. Žiniasklaida jam vis labiau kėlė paranoją ir prieš sutikdamas duoti interviu jis ėmė reikalauti išnagrinėti kitus straipsnį rašysiančio žurnalisto rašinius. Vis dėlto Davenporte, Ajovoje, grįždamas iš koncerto namo, Kurtas atsidūrė viename automobilyje su publicistu Jimu Merlisu ir „Rolling Stone" žurnalistu. Liepdamas Merlisui sukti „Taco Bell" primenančios užkandinės link Kurtas nežinojo, kad tarp jų sėdi žurnalistas. Greito maisto restorane grūdosi koncerto klausiusių vaikų ir visi jie išplėtę akis žiūrėjo, kaip Kurtas laukia eilėje norėdamas užsisakyti buritą. „Mokykloje tako diena buvo mano mėgstamiausia", – pasakė visiems, galintiems jį išgirsti. Savaime suprantama, istorija atsidūrė spaudoje.

Per pirmą turo savaitę Alexas MacLeodas nuvežė Kurtą į Lorensą, Kanzasą, susitikti su Williamu S. Burroughsu. Praėjusiais metais Kurtas su Burroughsu „T/K Records" išleido singlą pavadinimu „The priest they called him", bet įrašą jie sukūrė pirmyn ir atgal siuntinėdami juostas. „Susitikimas su Williamu jam labai rūpėjo, – prisiminė MacLeodas. – Tai buvo kažkas, ko jis niekuomet nesitikėjo įvyksiant." Jiedu keletą valandų kalbėjosi, bet vėliau Burroughsas teigė, kad apie narkotikus kalba nepasisuko. Kurtui nuvažiuojant Burroughsas savo padėjėjui pasakė: „Tam berniukui kažkas negerai; jis nei iš šio, nei iš to raukosi."

Po trijų dienų Čikagoje grupė pasirodymą baigė taip ir nesugrojusi „Smells like teen spirit". Pasigirdo baubimas. Tą naktį Kurtas susėdo su „Rolling Stone" žurnalistu Davidu Fricke'u ir pradėjo: „Džiaugiuosi, kad galėjai ateiti į labiausiai sumautą turo koncertą." Kurto pokalbyje su Fricke'u buvo tiek daug užuominų apie jo emocijų sumaištį, kad

straipsnis visai lengvai būtų galėjęs pasirodyti „Psychology Today". Cobainas kalbėjo apie savo depresiją, šeimą, šlovę ir skrandžio problemas. „Kai žmogus penkerius metus pragyvena kamuojamas nuolatinio skausmo, – guodėsi jis Fricke'ui, – baigiantis penktiesiems metams jis tiesiogine prasme išprotėja... Buvau šizofreniškas it sumušta šlapia katė." Sakėsi, kad jo skrandis gerokai pagijęs, ir prisipažino praėjusį vakarą suvalgęs visą Čikagos giliąją picą. Pasakojosi apie tuos laikus, kai jo skrandžio būklė buvo prasčiausia: „Kiekvieną dieną norėjau nusižudyti. Daugybę kartų buvau labai prie to priartėjęs." Aptarinėdamas savo viltis dėl dukters, jis įrodinėjo: „Nemanau, kad Courtney ir aš esame tokie nususėliai. Visą gyvenimą mums stigo meilės ir mums taip jos reikia, kad jei ir turime kokį nors tikslą, tai suteikti Frances tiek meilės, tiek paramos, kiek tik galime."

Po koncerto Čikagoje pasirodymai pagerėjo, pasitaisė ir Kurto nuotaika. „Jautėmės pakylėti", – prisiminė Novoselicas. Visiems labai patiko groti „In utero" dainas ir prie jų pridėjo „Where did you sleep last night?" ir gospelą pavadinimu „Jesus wants me for a sunbeam". Kartais su tėvu į turą keliaudavo keturiolikos mėnesių Frances; jai esant šalia Kurtas atrodydavo laimingesnis. Spalio pabaigoje septynis koncertus apšildė „Meat Puppets" ir suvienijo Kurtą su jo stabais Curtu ir Crisu Kirkwoodais.

„Nirvana" jau kurį laiką derėjosi su „MTV" dėl grojimo kanalo laidoje „Unplugged". Važinėdamas su „Meat Puppets" Kurtas galiausiai tokiai minčiai pritarė ir manydamas, kad Kirkwoodų prisidėjimas prie grupės padės, pakvietė juos įsitraukti į pasirodymą. Mintis apie nedidelį pasirodymą Kurtą nervino ir dėl to jis iš anksto nerimavo labiau nei dėl kurio kito grupės koncerto nuo pat pirmojo jų pasirodymo vakarėlyje Reimonde. „Kurtas labai, labai jaudinosi", – prisiminė Novoselicas. Kiti kalbėjo tiesiau. „Jis buvo apimtas siaubo", – prisiminė koncertų gamybos vadybininkas Jeffas Masonas.

Į Niujorką jie atvažiavo antrą lapkričio savaitę ir pradėjo repetuoti studijoje Naujajame Džersyje. Bet, kaip ir kiekvieną kartą bendradarbiaudama su „MTV", grupė daugiau laiko sugaišo deryboms nei repe-

ticijoms. Kirkwoodai daugumą dienų leido sėdinėdami ir laukdami, be to, „Nirvana" vadybininkai juos įspėjo šalia Kurto marihuanos nerūkyti. Tai juos ypač erzino, nes Kurtas nuolat vėluodavo į repeticijas ir būdavo akivaizdžiai apsvaigęs. „Cobainas ateidavo atrodydamas kaip Džeikobo Marlio šmėkla, – pasakojo Curtas Kirkwoodas, – įsivyniojęs į flanelinius marškinius, su elnių medžiotojo kepure. Atrodė kaip mažas senas ūkininkas. Manė, kad *šitokia* maskuotė Niujorke padės jam pritapti prie vietinių."

Nors Kurtas sutiko koncertą sugroti, jis nenorėjo, kad jo „Unplugged" atrodytų kaip kitos laidos. „MTV" buvo nusiteikę priešingai ir debatai virto vaidais. Dieną prieš filmavimą Kurtas pareiškė, kad negros. Bet „MTV" prie tokių gudrybių buvo pratę. „Jis taip pasielgė tik norėdamas mus sunervinti, – pasakė Amy Finnerty. – Jam patiko turėti tokią galią."

Koncerto dienos popietę, nors grasino pasielgti priešingai, Kurtas pasirodė, bet jaudinosi ir kentė abstinenciją. „Nebuvo jokių sąmojų, jokių šypsenų, nuo jo nesklido jokio linksmumo, – matė Jeffas Masonas. – Taigi dėl pasirodymo visi daugiau ar mažiau nerimavo." Curtas Kirkwoodas jaudinosi, nes viso pasirodymo jie nerepetavo: „Keletą kartų sugrojome dainas, bet niekuomet – viso sąrašo. Nebuvo jokių suderintų repeticijų." Finnerty nerimavo, nes Kurtas gulėjo ant sofos ir skundėsi, kaip prastai jaučiasi. Kai jis prasitarė norįs kepto Kentukio viščiuko, tučtuojau kažką pasiuntė atnešti patiekalą.

Bet iš tikrųjų jis troško daugiau nei tiktai viščiuko. „Nirvana" komandos narys pasakė Finnerty, kad Kurtas vemia, ir paklausė, ar negalėtų „gauti kai ko", kas jam padėtų. „Jie man pasakė, – prisiminė Finnerty, – kad jei *jam nepadėsime*, jis neįstengs pasirodyti. O aš atsakiau: „Niekuomet nesu vartojusi heroino ir nežinau, kur jo gauti." Pasakė, kad „Valium" padėtų palengvinti Kurto abstinencijos sindromą, ir Finnerty paprašė kito „MTV" darbuotojo nupirkti vaistą iš paperkamo vaistininko. Kai Finnerty padavė vaistus Alexui MacLeodui, jis atsakė: „Šitie per stiprūs – Kurtui reikia „Valium" 5 miligramų." Galų gale pasirodė kitas pasiuntinys su siuntiniu, dėl kurio pristatymo buvo susitaręs pats Kurtas.

Galiausiai Kurtas atsisėdo, kiek paderino garsą ir parepetavo išdėstymą. Dėl akustikos jautėsi nedrąsiai ir labai baiminosi. Didžiausia jo baimė buvo ta, kad supanikuos koncerto metu ir sugadins įrašą. „Ar gali užtikrinti, – paklausė jis Finnerty, – kad visi mane mylintys žmonės sėdėtų priekyje?“ Finnerty persodino publiką taip, kad Janet Billig ir keletas kitų Kurto kompanionų atsidurtų pirmoje eilėje. Bet jam nuraminti neužteko net ir šito. Jis vėl sustabdė garso patikrinimą ir pasakė Finnerty: „Aš bijau.“ Paklausė, ar klausytojai plos net ir tuomet, jei jis gros prastai. „Žinoma, mes tau plosime“, – pažadėjo Finnerty. Kurtas paliepė jai atsisėsti taip, kad galėtų ją matyti. Taip pat paprašė už pastatymą atsakingo žmogaus surasti truputį grifo aliejaus. Anksčiau niekuomet jo nenaudojo, bet pasakė vaikystėje matęs, kaip teta Mari tepa juo savo akustinę gitarą.

Užkulisiuose laukdamas pasirodymo pradžios Kurtas vis dar atrodė sunerimęs. Norėdamas jį pralinksminti Curtas Kirkwoodas prisiminė pokštą – Kirkwoodas restoranuose nugremždavo nuo stalų apačios gumą ir ją perkramtydavo. „Žmogau, tu sukruštai keistas“, – pareiškė Kurtas. Jiems ruošiantis žengti scenos link Kirkwoodas išsitraukė iš burnos gumulą kramtomosios gumos ir pusę pasiūlė Kurtui – improvizacija sulaukė pirmosios Kurto šypsenos tą dieną.

Įsijungus kameroms, šios šypsenos jau seniai nebuvo nė padujų. Kurto veido išraiška buvo it duobkasio – tinkamas įvaizdis, nes sceną įrengė makabriškoms juodosioms mišioms. Kurtas pasiūlė rytietiškas „Stargazer“ lelijas, juodas žvakes ir krištolinį sietyną. „Unplugged“ prodiuseris Alexas Coletti paklausė: „Nori pasakyti, kaip per laidotuves?“ Kurtas atsakė, kad tai ir turi omenyje. Buvo išrinkęs keturiolika dainų, tarp jų šešias kitų grupių dainų versijas. Penkiose iš šešių minima mirtis.

Nors mina ir buvo niūri, o akys kiek paraudusios, Kurtas vis vien atrodė patrauklus. Vilkėjo savąjį pono Rodžerso megztinį ir, nors plaukų nebuvo plovęs ištisą savaitę, atrodė berniukiškas. Pradėjo nuo „About a girl“ ir atliko ją visiškai kitaip nei įprastai – sumažino garsą, kad pabrėžtų pagrindinę melodiją ir žodžius. Tai nebuvo visiškai

„Unplugged", nes „Nirvana" naudojo stiprintuvus ir būgnus, bet su kamšalais ir šluotelėmis. Jeffas Masonas pasiūlė tikslesnį pavadinimą: „Sušvelninta „Nirvana".

Bet emocinis Kurto pasirodymas – „sustiprintas". Kita daina buvo „Come as you are", po jos – šiurpinantis „Jesus wants me for a sunbeam" variantas, kuriame Novoselicas grojo akordeonu. Kurtas į publiką kreipėsi tik po šios trečios dainos. „Garantuoju, kad šią dainą sumausiu", – paskelbė prieš pradėdamas groti Davido Bowie'o dainą „The man who sold the world". Bet nesusimovė ir pajuto ganėtiną palengvėjimą, kad per kitą pertraukėlę pajuokautų – jei susimaus: „Na, šiems žmonėms teks palaukti." Beveik galėjai išgirsti, kaip klausytojai iš palengvėjimo bendrai atsidūsta. Pirmąsyk per visą vakarą jis atrodė esąs čia ir dabar, nors į publiką vis dar kreipėsi trečiuoju asmeniu.

Kurto įtampa sklandė ir minioje – visi sėdėjo santūriai, nenatūraliai ir laukė jo ženklo, kad gali visiškai atsipalaiduoti. Jis taip ir neparodė, bet įtampa patalpoje, tokia, kokia juntama per pirmenybių varžybas, padėjo koncertą paversti įsimintinesniu. Atėjus laikui groti „Pennyroyal tea", Kurtas kitų grupės narių paklausė: „Aš čia vienas viską darau, ar kaip?" Šios dainos grupė taip ir neįstengė baigti repetuoti. „Grok ją pats", – pasiūlė Grohlas. Jis taip ir padarė, nors atrodė, kad dainą įpusėjęs įstrigo. Labai trumpai įkvėpė, o iškvėpdamas leido balsui užlūžti ties eilute „Šiltas šiltas pienas ir laisvinamieji"; šiame sprendime – leisti balsui užlūžti – atrado dar jėgų veržtis į priekį. Poveikis buvo nepaprastas – lyg stebėti didų operos dainininką, kovojantį su liga, kad užbaigtų ariją perduodamas dainą emocijoms, o ne natų tikslumui. Keletą akimirkų atrodė, kad jį parblokšti galėtų net angelo sparnų svoris, tačiau jam padėjo dainos: žodžiai ir rifai buvo taip į jį įaugę, kad jis galėjo dainuoti pusgyvis ir jie vis viena skambėjo galingai. Didingiausia Kurto ant scenos praleista akimirka ir visai kaip daugelis didžiausių jo karjeros pakylėjimų nutiko tokiu metu, kai atrodė, kad jam lemta žlugti.

Po „Pennyroyal tea" skambėjusios dainos jau nebuvo svarbios, bet po kiekvienos jis įgydavo vis daugiau pasitikėjimo savimi. Publikai paprašius „Rape me", Kurtas net nusišypsojo ir pajuokavo: „Ak, nemanau,

kad „MTV" leistų mums ją sugroti." Po dešimties dainų jis pakvietė Kirkwoodus, pristatė juos kaip „Brothers Meat"* ir tris dainas atliko jiems pritariant. Kirkwoodai pagarbos nusipelnė kaip nepritapėliai, bet jų keistumas tobulai derėjo prie Cobaino estetikos.

Paskutiniam bisui Kurtas pasirinko Leadbelly'o „Where did you sleep last night?" Prieš sugrodamas dainą papasakojo istoriją, kaip galvojo pirkti Leadbelly'o gitarą, nors šįkart jos kaina buvo išpūsta iki 500 000 dolerių, dešimt kartų daugiau, nei jis sakė prieš tris mėnesius. Nors Kurtas buvo linkęs perdėti pasakodamas bet kurią istoriją, jo dainos pateikimas buvo santūrus, švelnus, nežemiškas. Dainą sudainavo užsimerkęs ir balsui užlūžus dejonę pavertė pirmykščiu klyksmu, kuris, regis, tęsėsi dienų dienas. Viskas nuskambėjo nepaprastai jaudinamai.

Nulipęs nuo scenos jis vėl susiginčijo su „MTV" prodiuseriais – jie norėjo biso. Kurtas žinojo: to, ką padarė, pranokti negalės. Pasak Finnerty, „jo atsidusimas prieš tą paskutinę natą atrodė beveik taip, lyg tai būtų paskutinis jo kvapas". Užkulisiuose likę grupės nariai jautėsi pasirodymo pakylėti, nors Kurtas vis dar atrodė abejojantis. Kristas pasidžiaugė: „Puikiai ten pasidarbavai, žmogau", o Janet Billig taip susijaudino, kad verkė. „Pasakiau, kad tai buvo jo „bar micva", karjerą apibrėžianti akimirka, tapsmas savo profesijos žmogumi", – prisiminė Billig. Kurtui metafora patiko, tačiau pagyrusi jo grojimą gitara, matyt, nuėjo žingsniu per toli. Jis ją išvanojo, prisipažino buvęs „šūdinu gitaristu" ir paliepė daugiau niekuomet jo negirti.

Vengdamas po koncerto vykusio vakarėlio Kurtas išėjo su Finnerty. Vis dėlto net po nepaprasto pasirodymo jo pasitikėjimas savimi neatrodė išaugęs. Kurtas pasiskundė: „Niekam nepatiko." Finnerty jam paprieštaravo, sakė, kad buvo neįtikėtina ir kad visiems nepaprastai patiko, bet Kurtas užprotestavo, esą, publika jo koncertuose paprastai strykčioja. „Jie tiesiog sėdėjo ir tylėjo", – bambėjo jis. Finnerty buvo gana: „Kurtai, jie mano, kad tu Jėzus Kristus, – pareiškė ji. – Dauguma tų žmonių niekuomet anksčiau neturėjo progos išvysti tave iš taip arti.

* Pažodžiui: „broliai mėsa". Pokštas apie „Meat Puppets" pavadinimą – pažodžiui: „lėlės iš mėsos".

Tu juos visiškai pakerėjai." Išgirdęs tai jis atsileido ir pasakė norįs paskambinti Courtney. Jiems įėjus į viešbučio liftą, jis kumštelėjo Finnerty ir pasigyrė: „Šiąnakt buvau tikrai sukruštai puikus, ar ne?" Tai buvo vienintelis kartas, kai ji išgirdo Kurtą pripažįstant savo meistriškumą.

Vis dėlto likus dviem dienoms iki „Unplugged" filmavimo nutiko įvykis, kuris vidinį Kurto pasaulį atskleidė labiau nei tas, ką parodė „MTV". Lapkričio 17 dienos popietę grupė ruošėsi važiuoti iš viešbučio į „Unplugged" repeticiją. Kurtui einant vestibiuliu priėjo trys kompaktines plokšteles laikantys gerbėjai ir paprašė autografų. Jis nekreipė jokio dėmesio į jų maldavimus ir nužingsniavo link laukiančio autobusiuko rankomis užsidengęs veidą kaip daugybė iš teismo salės išeinančių ir vengiančių būti nufotografuoti nusikaltėlių. Trijulė atrodė nustebusi, kad jis toks šiurkštus, o violončelininkė Lori Goldston prisimena: „Kažkas juose rodė, kad jie nebuvo visiškai nepatenkinti. Nors autografų ir negavo, jiems kliuvo Kurto dėmesio, ko iš tikrųjų ir norėjo." Net jų dievuko mestelėtas „atsikniskit" buvo priežastis švęsti.

Į autobusiuką lipant kitiems grupės nariams vienas komandos narys kiek užtruko, taigi reikėjo laukti. Buvo akivaizdu: jei autobusiukas ten lūkuriuos, gerbėjai taip pat stoviniuos netoliese tiesiog tam, kad paspoksotų į Kurtą, nors į jų žvilgsnius jis neatsiliepdavo. Laukiant Kristas šūktelėjo Kurtui: „Ei, tas vyrukas pavadino tave šikniumi." Greičiausiai Novoselicas tai pasakė juokaudamas – nė vienas ten buvęs žmogus neprisimena girdėjęs ką nors nepagarbaus. Trūkstamas komandos narys pagaliau įšoko į autobusiuką ir vairuotojas pajudėjo iš vietos.

Bet tik automobiliui pajudėjus Kurtas suriko: „Sustok!" Rėkė su tokia jėga, su kokia liepsnas išvydęs žmogus galėtų šaukti „gaisras!" Vairuotojas nuspaudė stabdžius, ir Kurtas nuleido keleivio pusės langą. Pamatę Cobainą, ant šaligatvio stovėję gerbėjai pamanė, kad galbūt jis galų gale pasiūlys jiems tokį brangų autografą. Užuot pro langą ištiesęs ranką, Kurtas ištempė savo ilgą, liesą kūną, gana panašiai kaip Leonardo DiCaprio „Titanike". Visai išsitiesęs išlenkė nugarą ir iš plaučių gilumos išspjovė didžiulį skreplių gumulą. Jis pakibo ore lyg sulėtintame kine ir nusileido tiesiai ant kaktos vyrukui, rankose laikančiam vieną iš aštuonių milijonų tiražu išpirktų „Nevermind".

22 COBAINO LIGA

SIETLAS, VAŠINGTONAS
1993 METŲ LAPKRITIS–1994 METŲ KOVAS

Mūsų dvigubo albumo pavadinimas – „Cobaino liga“. Roko opera apie vėmimą skrandžio sultimis.
Iš įrašo dienoraštyje

„Unplugged“ dieną Kurtą buvo apėmusi nuotaiką nuspalvinusi būsena: bėdos dėl skrandžio grįžo ir jis vėmė tulžimi ir krauju. Kurtas grįžo prie gydytojų ruletės, konsultavosi su daugeliu specialistų abiejose pakrantėse ir visur, kur tik sustodavo turas. Nors apie savo negalavimą išgirdo daug įvairiausių nuomonių – keletas manė, kad tai dirglaus žarnyno sindromas, bet diagnozė nebuvo tiksli, o testas dėl Krono ligos buvo neigiamas, – joks gydymas nesuteikė jam palengvėjimo. Kurtas vis dar prisiekinėjo, kad heroinas padeda, bet labai ginčytina, ar jis nevartojo per ilgai, kad būtų įmanoma pasakyti – tai problema ar vaistas.

„Unplugged“ rytą Kurtas valandą pildė gydytojo apklausos anketą apie savo mitybos įpročius. Papasakojo istoriją apie nuolatinį gyvenimą per plauką tiek nuo dvasinio, tiek nuo fizinio badavimo. Parašė, kad jo mėgstamiausias skonis – „avietinis / šokoladinis“, o nemėgstamiausias – „brokolių / špinatų / grybų“. Paklaustas, kokį motinos gamintą patiekalą mėgo labiausiai, atsakė: „Kepsnį, bulves, morkas, picą.“ Po klausimu „Ką po stalu sumaitindavai šeimos šuniui?“ jis parašė: „Pamotės maistą.“ Savo mėgstamiausiu maistu išsinešti pavadino „Taco Bell“ ir plonapadę picą su pipirine dešra. Vienintelė virtuvė, kurios jis pareiškė nekenčiąs: indų. Atsakinėdamas į anketos klausimą apie bendrą sveikatos būklę priklausomybės nuo narkotikų jis nepaminėjo ir tiesiog parašė: „Skrandžio skausmai.“ Apie mankštą įrašė: „Koncertavimas.“

O į klausimą „Ar mėgstate būti gryname ore?" atsakė dviem žodžiais: „Ak, prašyčiau!"

Savo bėdų dėl virškinamojo trakto progresavimą užfiksavo dienoraštyje ir prirašė ištisus puslapius su visomis smulkmenomis aprašinėdamas endoskopiją (atliekant procedūrą į žarnyną per gerklę įvedama mažytė vaizdo kamera, tai jam buvo atliekama tris kartus). Skrandis jį ir kankino, ir smagino. „Prašau, Viešpatie, – maldavo jis viename įraše, – velniop populiarius įrašus, tiesiog leisk, kad mano nepaaiškinama, reta skrandžio liga būtų pavadinta pagal mane. Mūsų dvigubo albumo pavadinimas – „Cobaino liga". Roko opera apie vėmimą skrandžio sultimis, balansavimą ties anoreksijos riba, buvimą Aušvico grandžo berniuku, lydima namų vaizdo klipo „Endoskopas!"

Nors „Unplugged" pakylėjo Cobainą į emocines aukštumas, po dešimties dienų Atlantoje jis pasiekė fizines žemumas ir rankomis susispaudęs pilvą tysojo ant persirengimo kambario grindų. Turo maisto ir gėrimų tiekėjai numojo ranka į jo prašymą gauti „Kraft" makaronų su sūriu – vietoj jų pristatė patiekalą iš makaronų kriauklelių, sūrio ir jalapeno pipirų. Courtney nunešė lėkštę makaronų vadybininkui Johnui Silvai ir pareikalavo paaiškinti, ką šituose makaronuose veikią šūdini jalapenai ir sūris? Kaip padavėja laikydama lėkštę aukštai iškeltą, ji parodė ryškesniu šriftu įrašytą Kurto pageidavimą: „*Tik* „Kraft" makaronai su sūriu." Kad pabrėžtų savo žodžius, tėškė maistą į šiukšlių dėžę. „Jai nė kiek nerūpėjo, kokia Silvos nuomonė apie ją, Courtney tik norėjo įsitikinti, kad Kurtas gaus maisto, kurį gali valgyti, – prisiminė kambaryje buvęs Jimas Barberis. – Johną ji mygė: „Kodėl tiesiog neleidi Kurtui būti tuo, kas jis yra?" Kad dar labiau pabrėžtų, ką nori pasakyti, Courtney privertė Silvą apžiūrėti Kurto vėmalus, kuriuose matėsi kraujo. Kai Love išėjo iš kambario, Silva pasisuko į Barberį ir atsiduso: „*Matai*, su kuo turiu susitvarkyti?"

Kurto ir vadybininkų santykiai pablogėjo tiek, kad „Nirvana" organizacija ėmė panėšėti į disfunkcinę šeimą – tiesą sakant, ji buvo panaši į paties Kurto šeimą – grupės draugai vaidino įseseres ir įbrolius, o vadybininkai – tėvus. Pasak vieno buvusio „DGC" darbuotojo, Cobainas

nekentė Johno – galbūt todėl, kad Silva šiek tiek priminė Kurtui tėvą. 1993 metų pabaigoje Kurto nepasitikėjimas „Gold Mountain" išaugo, ir jis įdarbino Dylaną Carlsoną, kad šis peržiūrėtų finansines ataskaitas, nes jautėsi apgaudinėjamas. Daugiausiai Kurtas bendraudavo su Silvos padėjėju Michaelu Meiseliu. Savo ruožtu Silva garsiausią klientą atvirai vadino „narkomanu". Apibūdinimas teisingas, tačiau jį nugirdusiems atrodė nelojalus. Taip pat tiesa, kad Silva, kaip ir visi Kurto gyvenime, net ir Courtney, tiesiog nežinojo, ko griebtis dėl Kurto priklausomybės. Ar šiurkšti meilė geriau nei susitaikymas? Geriau jį gėdyti ar jam leisti?

Kitas Kurto vadybininkas, Danny Goldbergas, dirbo grupės „Led Zeppelin" spaudos atstovu kaip tik didžiausio jų šėlsmo laikais, taigi tokios užduotys kaip narkotikų reabilitacijos gydytojų suradimas paprastai atitekdavo jam. Pamažu Kurtas, net manydamas, kad Danny'o kompanija „Gold Mountain" jį apsukinėja, į Danny ėmė žiūrėti kaip į tėvišką autoritetą. Asmeninius jų santykius apsunkino profesiniai: Goldbergo žmona Rosemary Carroll buvo Kurto ir Courtney teisininkė. Stebėtis verčianti „kraujomaiša". „Nemanau, kad tai jam išėjo tik į gera, ir tai sakau nekritikuodamas [Rosemary Carroll] kaip teisininkės sugebėjimų", – komentavo buvęs Kurto teisininkas Alanas Mintzas.

Vis dėlto neįmanoma paneigti, kad Kurtas pasitikėjo ir Rosemary, ir Danny'u. Neilgai trukus po Frances gimimo jis parašė „testamento ir viešo pareiškimo" juodraštį (jo niekuomet nepasirašė) ir pareiškė: jei Courtney mirtų, jis nori, kad jo dukters globėjais taptų Danny ir Rosemary. Po jų šią pareigą atidavė savo seseriai Kim, o po jos nurodė toliau einančių globėjų sąrašą: Janet Billig, „Hole" muzikantas Ericas Erlandsonas, buvusi auklė Jackie Ferry ir senoji Kurto kaimynė Nikki McClure, su kuria jis nebuvo kalbėjęsis daugiau nei metus. Devinta eilėje atsidūrė Kurto motina Wendy O'Connor – jai atsakomybė už Frances turėjo tekti tik tokiu atveju, jei Courtney, Rosemary, Danny, Kim, Janet, Ericas, Jackie ir Nikki nebeliktų tarp gyvųjų. Kurtas rašė, kad jokiomis aplinkybėmis – net jei visi kiti jo artimieji būtų mirę – Frances nebūtų perduota jo tėvo ar kurio nors Courtney giminaičio globai.

Jungtinėms Valstijoms tekusi „In utero“ turo dalis dardėjo dar mėnesį po „Unplugged“ ir gruodžio 10 dieną atsidūrė Sent Pole, Minesotoje. Savaitės pabaigoje „Nirvana“ laukė dar vienas filmavimas „MTV“, ir Kurtas nusprendė su kanalu susitaikyti: pasikvietė Amy Finnerty ir Kurtą Loderį paimti iš jo interviu. Įrašinėjant grupė nusigėrė ir šokinėjo vienas ant kito tol, kol apvertė kamerą. „Jis niekuomet nebuvo parodytas, – prisiminė Finnerty, – nes visi, ir Kurtas Loderis, taip prisisiurbė raudonojo vyno, kad medžiagos negalėjome panaudoti.“ Tuomet Loderis ir Novoselicas nusiaubė viešbučio kambarį, sudaužė televizorių ir ištempė baldus į vestibiulį. Vėliau viešbutis nesėkmingai padavė juos į teismą bandydamas prisiteisti vadinamąjį žalos atlyginimą, kuris, jų teigimu, sudarė 11 799 dolerius.

Po trijų dienų grupė Sietle nusifilmavo „MTV“ koncerte „Live and loud“. Kanalas nufilmavo „Nirvana“ pasirodymą negausiai publikai ir panaudojo dekoracijas, kurios vaizdavo Naujųjų metų išvakares, – laida turėjo būti transliuojama tą vakarą. Po pasirodymo Kurtas pakvietė fotografę Alice Wheeler pasikalbėti į „Four Seasons“ viešbutį. Iš kambarių tarnybos užsakė kepsnį ir pridūrė: „Moka „MTV“. Jis įkalbinėjo Wheeler aplankyti Cobainus naujuosiuose perkamuose namuose, bet negalėjo prisiminti adreso. Jai, kaip dabar sakydavo daugeliui draugų, liepė su juo susisiekti per „Gold Mountain“. Valdybos numerio dalijimas netyčiomis Kurto izoliaciją sustiprino dar labiau: daugelis senų jo draugų pasakojo skambinę „Gold Mountain“, bet iš Kurto nieko neišgirdę ir galiausiai praradę su juo ryšius.

Po savaitės turui tęsiantis Denveryje Kurtas vėl susitiko su „Fluid“ dainininku Johnu Robinsonu. Robinsonas atskleidė, kad „Fluid“ išsiskirstė. Kurtas norėjo išgirsti visas smulkmenas – atrodė, lyg ieškotų patarimų. Robinsonas užsiminė, kad rašo dainas grodamas pianinu ir nori įrašyti prašmatnų albumą pasitelkęs styginius ir pučiamuosius. „Oho! – atsiliepė Kurtas. – Būtent tai, ką noriu padaryti aš!“ Pasakė, kad panašią mintį aptarinėjo su Marku Laneganu, ir pakvietė Robinsoną, pasibaigus ilgam turui, bendradarbiauti. Jis taip kalbėjo apie darbą su „R.E.M.“ dainininku Michaelu Stype'u.

Per Kalėdas ture pagaliau atsirado pertrauka ir Kurtas su Courtney nuskrido į Arizoną praleisti keturių dienų netoli Tusono išskirtiniame „Canyon Ranch Spa“ kurorte. Kalėdoms Courtney jam padovanojo Keno Burnso dokumentinių filmų „Pilietinis karas“ ciklą, kuriuo Kurtas žavėjosi. Čia Kurtas pabandė pats užsiimti savo detoksikacija ir kiekvieną dieną lankėsi pas gydyklos patarėją gydytoją Danielį Bakerį. Iš jo išgirdo įžvalgą, kuri nepaliks Kurto ramybėje ir po ilgojo savaitgalio: gydytojas įspėjo, kad jo priklausomybė pasiekė kritinę ribą – arba Kurtas turi apsivalyti, arba ji bus jo mirties priežastis. Tokį pat perspėjimą jau buvo girdėjęs iš daugelio kitų, bet tą dieną iš tikro atrodė, kad Cobainas klausosi.

Skirtumas tarp buvimo švariam ir apsvaigimo dar niekuomet nebuvo iliustruotas aiškiau nei gruodžio 30 dieną, kai „Nirvana“ grojo „Great Western Forum“ arenoje, esančioje netoli Los Andželo. Tą naktį kino filmų kūrėjas Dave'as Markey filmuodamas išvydo tokį didžiulį Kurto apsvaigimą, kad pasigailėjęs nusuko objektyvą. Bet susimovė ne Kurtas, o Eddie Van Halenas. Garsusis gitaristas užkulisiuose girtas ant kelių maldavo Kristą leisti jam improvizuoti. Atėjęs Kurtas tespėjo pamatyti, kaip buvęs jo didvyris griūva priešais kaip prisisiurbęs Deanas Martinas „Rat Pack“ scenelėje. „Ne, negali su mumis groti, – kategoriškai pareiškė Kurtas. – Neturime nė vienos papildomos gitaros.“

Van Halenas akivaizdaus melo prasmės nesuvokė, parodė į Patą Smearą ir sušuko: „Na, tada leiskit man groti meksikiečio gitara. Kas jis toks, meksikietis? Ar jis juodukas?“ Kurtas negalėjo patikėti savo ausimis. „Eddie leidosi į rasistines, homofobiškas patyčias, kaip koksai kaimo stuobrys, – pasakojo Dave'as Markey. – Viskas atrodė siurrealistiškai.“ Kurtas įsiuto, bet galiausiai rado tinkamą atsaką: „Tiesą sakant, tu gali *improvizuoti*, – pažadėjo jis. – Gali išeiti į sceną *po* mūsų biso. Tiesiog užlipęs ten sugrok *solo*!“ Ir įsikarščiavęs nulėkė šalin.

Baigiantis 1993 metams Kurtas parašė keletą apmąstymų apie praėjusių metų svarbą. Laiške „The Advocate“ padėkojo, kad išspausdino jo interviu ir išvardijo laimėjimus: „Tai buvo vaisingi metai. „Nirvana“ užbaigė dar vieną albumą (juo ganėtinai didžiuojamės, nors tylomis nuri-

jome daug įžeidimų iš žmonių, dar prieš albumo išleidimą tvirtinusių, kad mes įvykdysime „komercinę savižudybę“). Mano dukra, Frances, cherubiniškas džiaugsmas, išmokė mane būti pakantesnį žmonijai.“

Jis parašė laišką ir Tobi Vail, bet neišsiuntė jo. Tobi vis dar tikėjosi užbaigti dažnai kartu aptarinėtą bendrą įrašų projektą, o tai įtikino Kurtą, kuris vis dar jautėsi įskaudintas pavarymo, kad juo domisi tik dėl savo karjeros. Kartėlio kupiname laiške gulė žodžiai: „Priversk juos sumokėti, kol vis dar esi graži, kol jie stebi, kaip palūžti, ir priverčia tave degti.“ O apie „In utero“ pasakė: „Nė viena šito įrašo daina nėra apie tave. Ne, aš nesu tavo vaikinas. Ne, aš nerašau dainų apie tave – išskyrus „Lounge act“, bet jos negroju – išskyrus tas akimirkas, kai šalia nėra mano žmonos.“ Už Kurto rūstybės vis dar žiojėjo siaubinga patirta atstūmimo žaizda. Tai nebuvo vieninteliai kandūs žodžiai, skirti Tobi. Kitame laiške, kurio irgi neišsiųs, jis prakeikė ją, Calviną ir Olimpiją:

Praėjusiais metais uždirbau maždaug penkis milijonus dolerių, bet tam mažam šikniui Calvinui Johnsonui neduosiu nė sudilusio cento. Nieku gyvu! Bendradarbiavau su vienu iš savo stabų, Williamu S. Burroughsu, ir negalėčiau jaustis kiečiau. Metams persikrausčiau į Los Andželą ir sugrįžęs pamačiau, kad trys iš mano geriausių draugų tapo visiškai priklausomi nuo heroino. Išmokau nekęsti merginų maišto – judėjimo, kurio pradžios liudytoju buvau, nes dulkinau merginą, išleidusią pirmą jų stiliaus fanziną, o dabar ji išnaudoja faktą, kad dulkinosi su manimi. Bet viskas puiku, nes prieš kelerius metus pasirinkau leisti baltiesiems korporacijų žmonėms mane išnaudoti ir man tai patinka. Geras jausmas. Ir aš neketinu paaukoti nė vieno supisto dolerio nusususiam vargstančiam indie fašizmo režimui. Tegu badauja. Tegu ėda vinilą. Kiekvienas netikėlis už save. Remdamasis savo kultiniu statusu galėsiu metų metus pardavinėti savo netalentingą, labai negenialią subinę.

Sausio pradžioje Kurtas ir Courtney persikraustė į savo naujuosius namus viename iš seniausių privilegijuotųjų rajonų – Rytinio Vašingtono ežero prospektas 171. Namas stovėjo prašmatniame rajone

su didingais amžių sandūros rūmais ant kalvos virš ežero ir vaizdu į jį. Prieš namą kitapus gatvės ženklas prancūziškai skelbė: „Automobilius statyti draudžiama." Artimiausias kaimynas buvo „Starbucks" šulas Howardas Schultzas. Už kvartalo stovėjo „R.E.M" muzikanto Peterio Bucko namas. Šitas gyventojas ir Cobainai čia buvo išimtys. Daugelis šio rajono žmonių buvo senų šeimų turtus paveldėję palikuonys ar aukštuomenės matronos, kiti priklausė žmonėms, kurių vardais vadinami pastatai.

Cobainų namą 1902-aisiais pastatė Elbertas Blaine'as, pagal jį ir buvo pavadintas rajonas. Didžiausią, gražiausią žemės sklypą jis pasiliko sau: valda užėmė beveik tris ketvirčius akro, vešėjo rododendrai, japoniški klevai, sedulos, maudos ir magnolijos. Tai buvo pribloškianti nuosavybė, nors ir turėjusi vieną keistenybę – ji buvo netoli nedidelio miesto parko, todėl ne tokia nuošali nei dauguma rajono namų.

Pats namas buvo 7800 kvadratinių pėdų ploto, trijų aukštų monolitas su penkiais židiniais ir penkiais miegamaisiais. Dėl dvišlaičio malksnomis dengto stogo atrodė labiau tinkąs Meino pakrantei, kur būtų galėjęs atstoti atostogų vietą buvusiam prezidentui. Kaip ir daugumoje didelių senų namų, čia švilpavo skersvėjai, nors virtuvė buvo išties jauki – iš esmės pertvarkyta, ąžuolinėmis grindimis, joje stovėjo nerūdijančio plieno „Traulson" šaldytuvas ir „Thermador" orkaitė. Pirmame aukšte buvo svetainė, valgomasis, virtuvė ir biblioteka, tapsianti vaiko prižiūrėtojo Cali'o miegamuoju. Antrajame buvo Frances miegamasis, du svečių miegamieji ir pagrindinis miegamasis su atskiru vonios kambariu ir vaizdu į ežerą. Viršuje buvo didelė nešildoma palėpė, o rūsyje – dar vienas miegamasis ir keletas didžiulių, blausiai apšviestų sandėlių. Už namą Cobainai sumokėjo 1 130 000 dolerių. Namą už 1 000 000 dolerių užstatė „Chase Manhattan" bankui. Mėnesinės įmokos sudarė 7000 dolerių, o metiniai mokesčiai – 10 000 dolerių. Už namo stovėjo dar vienas pastatas – šiltnamis ir garažas. Greitai ten atsidūrė kadaise anksčiau Kurto namais buvęs „Valiant".

Kiekvienas šeimos narys susirado kamblį, kurį galėjo laikyti savu – šiaurinis kiemas virto Frances žaidimų aikštele su lipyne. Courtney

arbatos puodelių kolekcija puikavosi virtuvėje, o jos apatinių rinkinys užpildė visą miegamojo spintą. Rūsys virto visų auksinių Kurto apdovanojimų saugykla – jie buvo ne išstatyti apžiūrai, o tiesiog sukrauti. Pirmo aukšto nišoje kaip koks keistas lavoną primenantis sargybinis stovėjo nuo galvos iki kojų aprengtas manekenas. Didelės erdvės Kurtui nepatiko ir mėgstamiausia namo vieta tapo šalia pagrindinio miegamojo esanti spinta, kurioje jis galėjo groti gitara.

Greitai Kurtas susirado kitų slėptuvių. Prieš „In utero" turui persikeliant į Europą turėjo mėnesį atostogų ir atrodė, kad priėmė sąmoningą sprendimą – kaip įmanoma didesnę atokvėpio dalį praleisti vartodamas narkotikus su Dylanu Carlsonu. Jųdviejų santykiai buvo stipresni nei bendra priklausomybė – Kurtas iš tikrųjų mylėjo Dylaną, kuris jam buvo artimesnis nei bet kuris kitas gyvenime turėtas draugas, išskyrus Jesse Reedą. Dylanas taip pat buvo vienas iš nedaugelio Kurto draugų, kuriuos mielai sutikdavo name prie Vašingtono ežero – Courtney negalėjo uždrausti jam lankytis, nes jai retsykiais nukrypus nuo blaivybės vėžių jis atliko pagrindinį narkotikų ryšininko vaidmenį. Tas pačias paslaugas Dylanas teikė ir Kurtui. Kartais kildavo beveik komiškų scenų: paskambindavo narkotikų ieškantis Kurtas, o kita linija laukdavo savo svaigalų besivaikanti Courtney, ir abu prašydavo, kad kitam sutuoktiniui jis nieko nesakytų.

1994 metais į kokainą rimtai įniko ir Cali. Tuo metu jis iš esmės buvo šeimos narys, Frances auklė, taigi jo neatleido, bet didžiąją Frances priežiūros dalį perdavė kitiems globėjams ir tarėsi su Jackie Farry, kad pastaroji grįžtų. Cali vis dar rūpinosi ir šiokiu tokiu apsipirkinėjimu – pirkdavo šaldytų mažų „Totino's" picų Kurtui ir „Marie Callender's" pyragų Courtney, – mat tais retais atvejais, kai Cobainai į parduotuvę nueidavo patys, jie su šia užduotimi vargiai susidorodavo. Tą sausį Larry Reidas turėjo progą „Rogers Thrifway" maisto prekių parduotuvėje atsidurti Courtney ir Kurtui už nugaros: „Jie svaidė prekes į savo krepšį, bet be jokio ryšio ir prasmės. Tai buvo keistas šūdas: pagardai, pomidorų padažas ir panašūs dalykai. Lyg būtų apakę parduotuvėje ir tiesiog mėtę į krepšį produktus."

Courtney pabandžius neleisti namuose lankytis narkotikų prekeiviams, Kurtas pasitelkė draugus, kad šie slėptų narkotikus krūmuose. Per priklausomybės metus Kurtas narkotikų vartojo vis daugiau ir daugiau: negalėdamas gauti heroino, leisdavosi kokaino ar metamfetamimo, arba vartodavo receptinius gatvėje pirktus vaistus, tokius kaip perkodanas. Kai visi kiti šaltiniai išsekdavo, vartodavo didelius kiekius benzodiazepinų – „Valium" ar kitų raminamųjų. Jie sušvelnindavo heroino abstinencijos simptomus. Kiekvienas bandymas liautis vartoti narkotikus persikrausčius į 171-ąjį Vašingtono ežero prospekto namą būdavo tiek pat sėkmingas, kiek santechniko pastangos suvirinti kulkų išvarpytą vamzdį: vos sutaisius vieną prakiurusią vietą, atsiverdavo kita.

Traumos traumomis, o „Nirvana" toliau tęsė savo veiklą, planavo kitą turą ir sudarinėjo repeticijų tvarkaraščius, nors Kurtas pasirodydavo retai. Grupei pasiūlė tapti vienais iš pagrindinių 1994-ųjų „Lollapalooza" festivalio atlikėjų. Visi Kurto žmonės – nuo vadybininkų iki grupės narių – manė, kad „Nirvana" turi pasinaudoti šia proga, bet Kurtas spyriojosi ir daugiau važinėti į turus nebenorėjo. Courtney dėl vyro santūrumo niršo ir manė: jis turėtų važiuoti į turą, kad sutvirtintų finansinę ateitį. Dauguma pokalbių apie vieną ar kitą galimybę baigdavosi klyksmais ir rėksmingais barniais.

Paskutinę sausio savaitę Kurtui paskambino Wendy ir pranešė, kad dešimt metų trukęs rėksmingas jos mūšis su Patu O'Connoru pagaliau baigėsi – jiedu išsiskyrė. Dėl jos sielvarto Kurtas apgailestavo, bet išgirdęs, kad buvęs jo varžovas dėl motinos dėmesio galiausiai išvarytas, pajuto piktdžiugą. Tačiau išgirdo ir negerų naujienų: jo mylima senelė Iris kentė širdies problemas ir turėjo gultis į ligoninę Sietle tyrimams ir gydymui.

Kai Iris paguldė į Sietlo ligoninę, Kurtui paskambino Lelandas. Kurtas nupirko orchidėjų už 100 dolerių ir su nerimu įžengė į Švedų ligoninę. Sunkiai galėjo matyti Iris tokią nusilpusią. Visą vaikystę ji buvo viena iš pastoviausių jo autoritetų ir mintis apie senelės mirtį Kurtą gąsdino labiau nei apie savo. Palatoje jis išsėdėjo valandų valandas. Taip sėdint suskambo telefonas šalia lovos – skambino jo tėvas. Išgirdęs Dono

balsą, Kurtas mostu parodė, kad išeina. Bet net visai nusilpusi Iris sugriebė jo ranką ir padavė ragelį. Kad ir kaip Kurtas norėjo išvengti tėvo, mirštančios moters prašymo neįvykdyti negalėjo.

Kurtas su Donu pasišnekėjo pirmąsyk po susidūrimo per koncertą Sietle. Daugiausiai jie kalbėjo apie Iris – gydytojai prognozavo, kad šį kartą ji pasitaisys, bet ji sirgo nepagydoma širdies liga. Vis dėlto atrodė, kad kažkas trumpame jų pokalbyje pralaužė sienas – galbūt tai, kad Kurtas Dono balse išgirdo šiek tiek tos baimės, kurią jautė pats. Prieš padėdamas ragelį Kurtas davė tėvui savo namų telefono numerį ir paprašė paskambinti. „Turėsime greitai pasimatyti", – pasakė Kurtas dėdamas ragelį ir pasisukdamas į besišypsančią senelę. „Daugelį tų dalykų žinau iš motinos, – pasakė Kurtas Iris ir Lelandui. – Žinau, kad didžioji jų gyvenimo dalis buvo visiškas šūdas."

1994 metų sausį Lelando asmenybė sukrečiamai pasikeitė – Kurtui buvo skaudu matyti jį tokį nusižeminusį ir išsigandusį. Nors Lelandas patyrė daug netekčių – ankstyvą tėvo mirtį ir brolių savižudybes, žmonos, su kuria išgyveno 49 metus, liga jam buvo sunkiausias smūgis. Kurtas pakvietė senelį praleisti naktį jo namuose. Abiem Cobainų vyrams parvažiavus, Courtney po namus vaikštinėjo vilkėdama apatinuką. Atlikėjai, apatinius drabužius pavertusiai mada, tai buvo įprasta, bet senamadišką Lelandą sutrikdė: „Ji nevilkėjo kelnių. Tai tikrai nebuvo geros manieros." Svetainėje Lelandas susidūrė su Cali'u ir išsigando, kai Kurtas šį ilgaplaukį, iš pažiūros apsvaigusį jauną vyrą pristatė kaip vieną iš Frances auklių.

Courtney išvažiavo į susitikimą, o Kurtas pamalonino senelį apsilankymu viename iš mėgstamiausių savo restoranų – „International House of Pancakes"* – ir rekomendavo jautienos kepsnį; abu jį užsisakė. Bevalgant Kurtas išnagrinėjo būsimo europinio turo maršrutą. Pagal planą grupė mažiau nei per porą mėnesių turėjo sugroti 38 koncertus šešiolikoje šalių. Nors turas ir neatrodė toks varginantis kaip „Heavier than heaven" su „Tad", Kurtas baiminosi, kad jis labai išsekins. Tyčia paprašė pertraukos turo viduryje ir tikėjosi kartu su Courtney ir Frances

* „Tarptautiniai blynelių namai".

išvysti Europą kaip turistas. Kurtas Lelandui pasakė, kad grįžęs norės surengti žvejybos išvyką. Per vakarienę Kurtą triskart pertraukė autografų prašantys kiti lankytojai. „Kurtas pasirašė ir paklausė, ko jie nori, kad užrašytų, – pastebėjo Lelandas. – Bet man pasisakė, kad jam nepatinka tai daryti."

Pakeliui namo Kurtas paprašė, kad Lelandas leistų jam vairuoti savo „Ford" sunkvežimiuką, ir pasakė seneliui norįs įsigyti panašų modelį. Tą mėnesį jis jau važiavo pasidairyti automobilio ir nusipirko juodą „Lexus". Viena iš Cali'o draugių, Jennifer Adamson, prisiminė, kaip Cobainas užsuko į jos butą pasipuikuoti pirkiniu: „Jį nusipirkti norėjo Courtney, o Kurtas manė, kad jis pernelyg įmantrus, jam nepatiko ir spalva. Galų gale jį grąžino." Vėliau Courtney internete paskelbė žinutę, kurioje aiškino: „Vieną dieną nuėjome ir nusipirkome tikrai puikų juodą automobilį, pavažinėjome juo, į mus visi žiopsojo atvėpusiais žandikauliais, ir pasijutome labai susigėdę, lyg būtume kokie parsidavėliai – taigi grąžinome jį praėjus aštuoniolikai valandų po įsigijimo."

Paskutinę sausio savaitę „Nirvana" įrašinėjo „Robert Lang Studios" šiauriniame Sietle. Kad ir kiek jam skambino, pirmąją dieną Kurtas nepasirodė. Courtney jau buvo išvykusi į užsienį su „Hole", o Cobainų namuose niekas nekėlė ragelio. Novoselicas ir Grohlas dirbo su Dave'o parašytomis dainomis. Kurtas nepasirodė ir antrą dieną, bet trečią, sekmadienį, atėjo ir apie tai, kodėl ankstesnes sesijas praleido, nė neužsiminė. Niekas jo ir nekamantinėjo: demokratijos grupėje seniai nebuvo, Kristas su Dave'u susitaikė laukdami ir tikėdamiesi stebuklo, kad Kurto sulauks.

Trečią dieną jie dirbo dešimt valandų ir, nors didelių lūkesčių neturėjo, įrašė vienuolika dainų. Ryte į studiją atklydo juodas kačiukas. Truputį į senąjį Kurto vaikystės gyvūnėlį Pūkutį panašus atvykėlis pataisė Kurtui nuotaiką. Grupė įrašė kelias Grohlo sukurtas dainas (jas vėliau įrašys „Foo Fighters"), jose Kurtas grojo būgnais. Viena įrašyta jo daina vadinosi „Skid-marks" – užuomina apie dėmes ant apatinių. Išmatų manijos Kurtas taip niekuomet ir neatsikratė. Kita vadinosi „Butterfly", bet ji, kaip ir daugelis naujųjų, neturėjo žodžių ir nebuvo visiškai baigta.

Vos vieną Kurto kūrinį įrašė su vokalu, jis parodo vieną iš aukščiausių visos jo žodinės kūrybos taškų. Vėliau šią dainą jis pavadino „You know you're right", bet aną vienintelį kartą, kai ji nuskambėjo gyvai 1993 metų spalio 23 dieną Čikagoje, pavadino „On the mountain". Muzikiniu požiūriu ji išsiskyrė tokia pat tai švelnia, tai smarkia dinamika kaip ir „Heart-shaped box" – paskui ramius posmus ėjo garsus Kurto išrėktas priedainis. „Greitai ją sukalėme, – prisiminė Novoselicas. – Kurtas turėjo atsinešęs rifą ir mes jį įrašėme. Nirvanizavome jį."

Lyriniu požiūriu posmai buvo sudėlioti glaustai, juos lydėjo persekiojantis, iškankintas priedainis: „Žinai, kad esi teisi." Pirmasis posmas priminė sąrašą teiginių, prasidedančių: „Niekuomet tau neįkyrėčiau / Niekuomet nežadėčiau / Jei vėl ištarčiau tą žodį / Pasitraukčiau iš čia." Vienas dvieilis, kurį parašyti galėjo tik Kurtas Cobainas, skelbė: „Braidau šlapimu / Visuomet žinojau, kad taip baigsis." Antrasis posmas pasikeičia ir pereina prie pareiškimų apie moterį: „Ji tik nori save mylėti", o užsibaigia dviem eilutėmis, kurios privalo būti sarkastiškos: „Niekas niekada nebuvo taip puiku / Ir aš niekada taip gerai nesijaučiau." Gailus klyksmas priedainyje negalėtų būti aiškesnis. „Skausmas", – aimanavo jis, tęsdamas žodį beveik dešimt sekundžių, suteikdamas jam keturis skiemenis ir sukeldamas neišvengiamos kančios įspūdį.

Sesijos pabaigoje Kurtas apsidairė ieškodamas juodojo kačiuko, bet jis buvo dingęs. Baigė ankstyvą vakarą ir grupė atšventė patraukdama papietauti. Kurtas atrodė pakylėtas ir pasakė Robertui Langui, kad nori susitarti dėl daugiau laiko jiems grįžus iš Europos.

Kitą dieną Kurtas paskambino tėvui. Kalbėjosi ilgiau nei valandą. Tai buvo ilgiausias abiejų Cobainų vyrų pokalbis per daugiau nei dešimtmetį. Aptarė Iris, jos diagnozę – gydytojai išsiuntė ligonę atgal į Monteseiną – ir savo šeimas. Donas pageidavo pamatyti Frances, ir Kurtas išdidžiai išvardijo visas dukters gyvenimo naujoves – ką ji išmoko ištarti ir padaryti. Abu vengė iš naujo peržiūrinėti nusivylimus vienas kitu ir buvusius įtemptus tarpusavio santykius, bet Donas įstengė ištarti žodžius, kurie daugybę ankstesnių kartų nuo jo lūpų taip ir nenusprūsdavo: „Myliu tave, Kurtai." Taip jis pasakė savo sūnui. „Ir aš

tave myliu, tėti", – atsakė Kurtas. Pokalbio pabaigoje Kurtas pakvietė tėvą apsilankyti naujuosiuose savo namuose, kai grįš iš turo. Donui padėjus ragelį Jenny Cobain išvydo, kaip jos paprastai stojiškas vyras verkia. Tai ji buvo mačiusi vos kelis kartus.

Po dviejų dienų Kurtas išskrido į Prancūziją. Pirmasis „Nirvana" koncertas turėjo įvykti varjetė. Kurtas rado išeitį, leidžiančią išlaikyti reputaciją: jie nusipirko juodus kostiumus šviesiais ruoželiais. Kostiumus pavadino „The Knack" apranga. Pasirodymui prasidėjus jie sugrojo įprastas trijų dainų versijas, bet dėl vilkimų drabužių jos turėjo tokį pat poveikį, kaip komiška scenelė. Paryžiuje grupę fotografavo Youri Lenquette'as. Vienoje nuotraukoje Kurtas juokais laiko prie galvos pridėtą ginklą. Net pačioje turo pradžioje artimi Kurtui žmonės pastebėjo, kad jis pasikeitė. „Tuomet jis buvo visiškai susipainiojęs, – prisiminė Shelli Novoselic. – Atrodė liūdnas. Buvo taip išsekęs." Kurtas keliavo kitu turo autobusu nei Novoselicas ir Grohlas, bet Shelli pamanė, kad jų santykiai pagerėjo: „Jie nebuvo tokie įtempti kaip per praėjusį turą, bet galbūt viskas paprasčiausiai grįžo į vėžes."

Kiti koncertai įvyko Portugalijoje ir Madride. Pasiekus Ispaniją – tai buvo vos trečias koncertas iš 38 – Kurtas jau pradėjo kalbėti apie turo atšaukimą. Įniršęs paskambino Courtney. „Jis nekentė visko ir visų, – guodėsi Love Fricke'ui. – Nekentė, nekentė, nekentė... Jis buvo Madride ir nužingsniavo tarp publikos. Tie vaikiai ant folijos rūkė heroiną ir iškėlę nykščius rėkė: „Kurtai! Hera!" Jis paskambino man verkdamas... Kurtas nenorėjo būti narkomanų simbolis."

Jis taip pat nenorėjo išsiskirti su Courtney, bet vis stiprėjantys sutuoktinių barniai telefonu, daugiausiai dėl jo vartojamų narkotikų, dėl atsiskyrimo ir turo vertė jį baimintis tokios baigties. Jis norėjo, kad Courtney važiuotų kartu, bet jai reikėjo baigti albumą. Kurtas nuėjo pas Jeffą Masoną ir paklausė, kas nutiktų, jei jis atšauktų turą. Masonas paaiškino: atšaukus jie turėtų atlyginti nuostolius dėl kiekvieno praleisto koncerto, nebent kuris nors susirgtų. Kurtas nusitvėrė šitos minties ir kitą dieną autobuse vis juokavo: kadangi draudimas padengia tik ligą, jei jis mirtų, jie vis dar privalėtų groti.

Pamatęs, kad Europos paaugliai prilygina jį piktnaudžiavimui narkotikais, Kurtas labai susisielojo, jį pergalėjusio nerimo priežastimi virto priklausomybė. Sietle žinojo, kur gauti heroino, o narkotikas žinojo, kur rasti jį. Europoje, net ir radęs, kas galėtų parūpinti narkotikų, Cobainas siaubingai bijojo būti suimtas kertantis sieną. Tad geriau pasitelkė dėl legalių, bet stiprių narkotikų išrašymo plačiai žinomą Londono gydytoją. Kurtui išrašė raminamųjų ir morfijaus, abstinencijos sukeltiems skausmams palengvinti jis vartojo abu. Turo metu susidūręs su bėda turėdavo tik paskambinti savo gydytojui ir tasai tučtuojau nieko neklausinėdamas išrašydavo receptą. Tarptautiniai pasiuntiniai jį pristatydavo.

Vasario 20-ąją, kelionės dieną, Kurtui sukako dvidešimt septyneri. Johnas Silva juokais dovanų įteikė pakelį cigarečių. Po keturių dienų, būdami Milane, Kurtas ir Courtney atšventė antrąsias vestuvių metines, bet tai darė atskirai: ji vis dar buvo Londone ir reklamavo naująjį savo albumą. Jiedu pasikalbėjo telefonu ir planavo švęsti vėl susitikę po savaitės.

Vasario 25-ąją, antrąją iš dviejų Milane praleistų naktų, Kurto viduje kažkas pasikeitė. Jis nebeatrodė tik apimtas depresijos – aplink tvyrojo pralaimėjimo nuotaika. Tądien jis priėjo prie Kristo ir pasakė, kad nori atšaukti turą. „Jis man išdėstė kažkokią sušiktą, absurdišką priežastį, kodėl nori viską nutraukti“, – prisiminė Novoselicas. Pasiskundė skrandžiu, nors Kristas tokį skundą jau buvo girdėjęs šimtus kartų. Kristas paklausė, kodėl jis apskritai sutiko važiuoti į turą, ir priminė, kad atšaukimas kainuotų šimtus tūkstančių dolerių. „Jo asmeniniame gyvenime vyko kai kas, kas tikrai kėlė jam rūpesčių, – pasakojo Kristas. – Buvo susiklosčiusios kažkokios aplinkybės.“ Bet Kurtas Kristui nieko aiškiai nepasakė – jis gerokai anksčiau liovėsi artimai bendrauti su senu draugu.

Tą vakarą Kurtas turo neatšaukė, bet, pasak Novoselico teorijos, taip pasielgė tik todėl, kad kitas koncertas turėjo vykti Slovėnijoje ir į jį susirinkti turėjo daug Kristo giminaičių. „Kurtas laikėsi dėl manęs, – prisiminė Kristas. – Bet manau, kad jis jau buvo apsisprendęs.“ Per tris Slovėnijoje praleistas dienas kiti grupės nariai važinėjo po užmiestį,

tačiau Kurtas tūnojo savo kambaryje. Tuo metu Novoselicas skaitė Aleksandro Solženicyno knygą „Viena Ivano Denisovičiaus gyvenimo diena“ ir papasakojo Kurtui siužetą manydamas, kad taip draugą prablaškys: „Ji apie vyruką gulage, kuris vis viena kaip įmanydamas geriau išnaudoja savo dieną.“ Kurtas tik atsiliepė: „Dieve, ir jis nori gyventi! Kodėl bandytum gyventi?“

Grupei atvažiavus į Miuncheną, kur nuo kovo 1 dienos buvo numatyti du koncertai „Terminal Eins“ klube, Kurtas pasiskundė, kad prastai jaučiasi. Jis pasielgė visai neįprastai – paskambino Aberdyne gyvenančiam 52 metų pusbroliui Artui Cobainui ir pažadino jį vidury nakties. Artas Kurto nebuvo matęs beveik du dešimtmečius, jie nebuvo artimi, bet jis mielai išklausė. „Gyvenimo būdas Kurtui buvo tikrai pradėjęs įkyrėti“, – pasakojo Artas žurnalui „People“. Artas pakvietė Kurtą grįžus iš Europos atvažiuoti į būsimą Cobainų šeimos susitikimą.

Visą tą dieną Kurtą matę žmonės pasakojo, kad kiekvienas jo veiksmas dvelkė neviltimi ir panika. Prie jo bėdų prisidėjo ir vieta, kurioje grupė grojo: apleistas oro uosto terminalas paverstas klubu ir siaubinga akustika. Tikrinant garsą Kurtas paklausė Jeffo Masono patarimo ir paskelbė: „Grįšiu į koncertą.“ Turėdamas omenyje, kaip garsiai Kurtas skundėsi prasta savijauta, Masonas nustebo, kad jis išeina, ir pasiteiravo, kur ketina traukti. „Einu į traukinių stotį“, – atsakė Kurtas. Visi keliavę į turą žinojo, ką tai reiškia. Lygiai taip pat būtų galėjęs paskelbti: „Einu nusipirkti narkotikų.“

Po kelių valandų Kurtas grįžo. Jo nuotaika nebuvo nė kiek geresnė. Užkulisiuose paskambino Courtney ir jų pokalbis, kaip ir visi tą savaitę, baigėsi barniu. Tuomet Kurtas paskambino Rosemary Carroll ir pasakė, kad nori skirtis. Padėjęs ragelį atsistojo scenos šone ir stebėjo apšildančią grupę. Kurtas parinkdavo visas „Nirvana“ apšildančias grupes ir šįsyk pasirinko „Melvins“. „Kaip tik to aš ir ieškojau“, – parašė jis savo dienoraštyje 1983 metais pirmą kartą išvydęs šitą grupę. Ji pakeitė jo gyvenimą. Daugeliu atžvilgių „Melvins“ jis mylėjo labiau nei „Nirvana“ – jam ji reiškė išsigelbėjimą tuomet, kai reikėjo būti išgelbėtam. Nuo tos lemtingos dienos Monteseino parduotuvės „Thriftway“

automobilių stovėjimo aikštelėje praėjo vos vienuolika metų, bet jo gyvenime labai daug kas pasikeitė. Vis dėlto koncertas Miunchene jam sukėlė tik nostalgiją.

„Melvins“ baigus groti, Kurtas įžygiavo į jų persirengimo kambarį ir Buzzui Osborne'ui pažėrė ilgą bėdų sąrašą. Buzzas dar niekuomet nebuvo matęs taip galvą pametusio Kurto, net tuomet, kai dar besimokantį vidurinėje jį išspyrė iš Wendy namų. Kurtas paskelbė, kad išardys grupę, atleis vadybininkus ir išsiskirs su Courtney. Prieš užlipdamas ant scenos dar pridūrė: „Turėčiau tai daryti tiesiog solo.“ „Žvelgiant atgal, – pasakys Buzzas, – jis kalbėjo apie visą savo gyvenimą.“

Po septyniasdešimties minučių „Nirvana“ pasirodymas baigėsi – jį pirma laiko nutraukė Kurtas. Šio koncerto dainų sąrašas buvo įprastas, bet kad ir kaip būtų keista, Kurtas į jį įtraukė dvi „The Cars“ dainas: „My best friend's girl“ ir „Moving in stereo“. Po pastarosios dainos Kurtas nulipo nuo scenos. Užkulisiuose pastvėrė koncerte buvusį savo atstovą Doną Mullerį ir paskelbė: „Viskas. Atšauk kitą koncertą.“ Iki numatytos pertraukos buvo likę tik du pasirodymai ir Mulleris susitarė, kad jie bus atidėti.

Kitą dieną Kurtas apsilankė pas gydytoją, šis išrašė jam pažymą – to reikalavo draudimas – ir konstatavo, jog jis pernelyg prastos sveikatos, kad galėtų koncertuoti. Gydytojas rekomendavo jam du mėnesius pailsėti. Diagnozė Novoselicui atrodė keista. Jis manė, kad visa tai tik vaidinimas: „Kurtas buvo pernelyg persidirbęs.“ Kristas ir keli kiti komandos nariai išskrido atgal į Sietlą. Grįžti į kitą turo dalį planavo kovo 11 dieną. Kurtas patraukė į Romą susitikti su Courtney ir Frances.

Kovo 3 dieną Kurtas užsiregistravo į 541 Romos penkių žvaigždučių „Excelsior“ viešbučio numerį. Courtney ir Frances turėjo atvažiuoti kiek vėliau tą pat vakarą. Dieną Kurtas su Patu Smearu žvalgėsi po miestą, vaikščiojo turistų lankomomis vietomis, bet daugiausiai rinko rekvizitą, kaip manė, romantiškam susitikimui – jis ir Courtney atskirai vienas nuo kito išgyveno 26 dienas, ilgiausiai per visą savo bendravimą. „Kurtas nuėjo į Vatikaną ir pasivogė keletą didelių žvakių, – prisiminė

Courtney. – Taip pat man atskėlė gabalėlį Koliziejaus." Be to, nupirko tuziną raudonų rožių, apatinių, rožinį iš Vatikano ir deimantinius trijų karatų auskarus. Taip pat paprašė viešbučio pasiuntinuko su receptu nupirkti „Rohypnol", raminamųjų, galinčių palengvinti heroino abstinencijos simptomus.

Love pasirodė gerokai vėliau – visą dieną ji išbuvo Londone ir su žiniasklaidos atstovais kalbėjo apie būsimą savo albumą. Viename iš tų interviu Courtney žurnalistui matant išgėrė „Rohypnol". „Žinau, kad tai reguliuojamas vaistas, – pasakė ji „Select". – Gavau jį iš savo gydytojo. Jis kaip „Valium". Courtney lankėsi pas tą patį Londono gydytoją kaip ir Kurtas. Courtney ir Frances pagaliau atvykus į Romą, šeima, jų auklės ir Smearas šiltai vieni kitus sutiko ir, ketindami atšvęsti, užsisakė šampano. Kurtas negėrė. Po kurio laiko Cali ir antroji auklė išsinešė Frances į kitą kambarį, o Smearas išėjo. Pagaliau likę vieni Kurtas ir Courtney pasiglamonėjo, bet kelionė ją išvargino, ir „Rohypnol" panardino ją į miegą. Vėliau ji papasakojo, kad Kurtas norėjo pasimylėti, bet Courtney buvo pernelyg išsekusi. „Net nebūdama nusiteikusi, – pasakys ji Davidui Fricke'ui, – turėjau tiesiog atsigulti su juo. Jam reikėjo tik pasimylėti."

Atsibudusi šeštą ryto rado jį gulintį ant grindų, išbalusį kaip vaiduoklis. Iš vienos šnervės jam varvėjo kraujas. Buvo apsirengęs, vilkėjo savo rudą velvetinį paltą, o dešinėje rankoje laikė 1000 dolerių grynais. Courtney daugiau nei tuziną kartų buvo mačiusi Kurtą per plauką nuo mirties perdozavus heroino, bet šįkart tai nebuvo heroino perdozavimas. Stipriai suspaustame, šaltame kairės rankos kumštyje ji rado sugniaužtą trijų puslapių laiškelį.

23

KAIP HAMLETAS

SIETLAS, VAŠINGTONAS
1994 METŲ KOVAS

Kaip Hamletas turiu pasirinkti tarp gyvenimo ir mirties.
Iš Romoje parašyto savižudžio laiškelio

„Excelsior“ viešbutyje atsisėdęs rašyti savižudžio laiškelio Kurtas galvojo apie Shakespeare'ą ir Danijos princą. Per bandymą gydytis prieš du mėnesius „Canyon Ranch“ gydytojas jį įspėjo, kad jis turi pasirinkti: arba ir toliau būti priklausomas, kas galiausiai reikštų mirtį, arba atsikratyti narkotikų. Atsakymas nulems jo gyvenimą. Kurtas atsakė: „Turite omenyje, kaip Hamleto?“

Romoje parašytame laiškelyje Kurtas pacitavo garsiausią Shakespeare'o veikėją: „Gydytojas Bakeris sako, kad aš, kaip Hamletas, turiu pasirinkti tarp gyvenimo ir mirties. Aš renkuosi mirtį.“ Tolesnė laiškelio dalis pasakojo, koks ligotas jis jautėsi turo metu ir kaip Courtney „daugiau jo nebemylėjo“. Šį paskutinį teiginį sustiprino apkaltindamas žmoną miegojimu su Billy'u Corganu, kuriam visuomet pavydėjo. Tą savaitę viename pokalbyje ji paminėjo, kad Corganas pakvietė ją atostogų. Ji atsisakė, bet Kurtas tai išgirdo kaip grasinimą, ir laki jo vaizduotė pašėlo. „Verčiau jau mirčiau, nei išgyvenčiau dar vienas skyrybas“, – parašė prisimindamas tėvų skyrybas.

Atradusi be gyvybės ženklų tysantį Kurto kūną Courtney paskambino į registratūrą ir Kurtą skubiai išvežė į Umberto Pirmojo ligoninę. Šalia Kurto Courtney rado du tuščius „Rohypnol“ lapelius – iš plastiko ir folijos pakuotės po vieną išėmė ir išgėrė 60 tablečių. „Rohypnol“ yra dešimt kartų stipresnis už „Valium“, o išgerto vaisto kiekio poveikio užteko, kad jis atsidurtų per plauką nuo mirties. „Kurtas *buvo* miręs, iš

tikrųjų miręs“, – vėliau papasakojo Courtney. Vis dėlto išplovus skrandį atsirado silpnas pulsas, tačiau Kurtą ištiko koma. Gydytojai Courtney pasakė, kad viskas priklauso nuo sėkmės: jis gali atsibusti nenukentėjęs, gali būti pažeistos smegenys arba gali mirti. Per pertraukėlę tarp budėjimų ji taksi nuvažiavo į Vatikaną, nusipirko rožinį, atsiklaupė ant kelių ir ėmė melstis. Paskambino jo šeimai į Greis Harborą ir jie taip pat už jį meldėsi, nors aštuonmetė įseserė Brianne negalėjo suprasti, kodėl Kurtas „Takomoje“.

Vėliau tą dieną „Cable News Network“ nutraukė transliaciją, kad paskelbtų, jog Kurtas mirė nuo perdozavimo. Kristas ir Shelli pakėlė ragelį ir išgirdo, kaip tas pačias liūdnas naujienas praneša „Gold Mountain“ atstovas. Dauguma pirmųjų pranešimų apie Kurto mirtį atkeliavo iš Davido Geffeno biuro – Courtney prisistačiusi moteris paliko kompanijos vadovui žinutę, kad Kurtas Cobainas mirė. Po valandą trukusių panikos ir sielvarto paaiškėjo, kad skambino apsimetėlė.

Kol draugams Amerikoje buvo pasakojama, kad Kurtas mirė, atsirado pirmi per dvidešimt valandų gyvybės ženklai. Iš burnos kyšojo vamzdeliai, taigi Courtney padavė jam pieštuką ir bloknotą, ir jis užrašė: „Užsikrušk“, o paskui: „Ištrauk šituos sukruštus vamzdelius man iš nosies.“ Galiausiai prabilęs paprašė braškinio pieno kokteilio. Būklei stabilizuojantis Courtney pasirūpino, kad Kurtą perkeltų į Amerikos ligoninę, nes manė, kad ten bus geriau prižiūrimas.

Kitą dieną gydytojas Osvaldo Galletta surengė spaudos konferenciją ir paskelbė: „Kurtas Cobainas aiškiai ir greitai taisosi. Vakar, ištiktas komos ir kvėpavimo sutrikimų, buvo paguldytas į Romos Amerikos ligoninę. Šiandien jis atsigauna iš farmakologinės komos, sukeltos ne narkotikų, o alkoholio ir gydytojo paskirtų raminamųjų vaistų sąveikos.“ Courtney reporterius patikino, kad Kurtas nuo jos „taip lengvai“ nepabėgs. „Seksiu paskui jį per pragarą“, – pasiryžo ji.

Atsibudęs Kurtas vėl grįžo į mažytį savo pragarą. Mintyse niekas nepasikeitė: visos jo problemos vis dar buvo su juo, bet dabar jas paryškino gėda, patirta dėl plačiai žiniasklaidoje nušviesto nuopuolio. Jis visuomet bijojo suėmimo. Perdozavimas ir „CNN“ žinia apie jo mirtį buvo turbūt vienintelis dar blogesnis dalykas.

Nepaisydamas, ir kad atsidūrė per plauką nuo mirties, ir patirtų išgyvenimų, ir dvidešimties komoje praleistų valandų, jis vis dar geidė opiatų. Vėliau gyrėsi, kad ligoninės kambaryje jį aplankė narkotikų prekeivis ir į lašelinę suleido heroino, jis taip pat paskambinęs į Sietlą ir susitaręs, kad krūmuose prie namų būtų paliktas heroino gramas.

Aberdyne Wendy labai palengvėjo išgirdus, kad Kurtui geriau. „Aberdeen Daily World" Wendy pasakė, kad jos sūnus „pasirinko profesiją, kuriai jam stinga ištvermingumo". Reporteriui Claude'ui Iosso'ui ji pasakė, kad į naujienas reagavo ramiai, kol pažvelgė į sieną: „Pažvelgiau į sūnaus nuotrauką, pamačiau jo akis ir sugriuvau. Nenorėjau, kad sūnus iškeliautų." Tais metais Wendy pati turėjo grumtis su liga – kovojo su krūties vėžiu.

Kovo 8 dieną Kurtas išėjo iš ligoninės, o dar po keturių dienų išskrido atgal į Sietlą. Lėktuve taip garsiai paprašė Courtney duoti „Rohypnol", kad jį nugirdo kiti keleiviai. Žmona atsakė, kad tablečių nebeliko. Atvykus į „Sea-Tac" oro uostą, iš lėktuvo jį išvežė su invalido vežimėliu. Pasak muitinės darbuotojo Traviso Myerso, Cobainas „atrodė siaubingai". Vis dėlto Myersui paprašius autografo Kurtas sutiko ir parašė: „Ei, Travisai, jokių kanapių." Dėl oficialaus „Gold Mountain" pranešimo – kad įvykis Romoje – atsitiktinis perdozavimas, nes mažai kas žinojo, jog jis išgėrė 60 tablečių ir paliko laiškelį, – tiriamų žvilgsnių, kurių jis taip baiminosi Amerikoje, beveik neišvydo. Kurtas apie tai, ką pasidarė, nepasakė net geriausiam draugui Dylanui. „Maniau, atsitiktinis perdozavimas. Tokia buvo versija, ir ji buvo įtikima", – prisiminė Dylanas. Net Novoselicui ir Grohlui pasakė, kad perdozavo atsitiktinai. Visi ir anksčiau buvo matę, kaip Kurtas perdozuoja, ir dauguma susitaikė, kad vieną dieną narkotikų vartojimas pasiglemš jo gyvybę.

Europinį turą atidėjo, bet grupė ir komanda buvo visiškai nepasiruošusios „Lollapalooza" festivaliui. Kurtas niekuomet nenorėjo jame groti ir kontrakto vis dar nebuvo pasirašęs, bet vadovybė manė, kad jis galiausiai nusileis. „Nirvana" patvirtino, kad 1994 metų „Lollapalooza" festivalyje gros, – sakė rėmėjas Marcas Geigeris. – Tuo metu niekas nebuvo užtikrinta raštiškai, tačiau buvo visiškai patvirtinta, ir mes buvo-

me bebaigią kontraktus." „Nirvana" dalis už bilietus būtų siekusi maždaug 8 milijonus dolerių.

Kurtui atrodė, kad pasiūlymas nesąžiningas. Jis nenorėjo groti festivalyje ir važiuoti į turą. Courtney manė, kad Kurtas turėtų pasiimti pinigus, ir įtikinėjo, kad reikia kilstelėti „Nirvana" karjerą. „Jam grasino ieškiniu dėl koncertų, kurių nesugrojo Europoje, – prisiminė Dylanas. – Manau, jam atrodė, kad jį finansiškai sužlugdys." Rosemary Carroll prisiminė, kaip Kurtas kategoriškai pareiškė, kad festivalyje groti nenori. „Visa jo profesinio ir asmeninio gyvenimo aplinka iš esmės spaudė Kurtą groti", – teigė ji. Kurtas su šia situacija susidorojo taip pat, kaip ir su dauguma konfliktų: vengė apsispręsti ir tempdamas laiką sandėrį pribaigė. „Visų šalinosi. Jį kamavo ne narkotikai, o bendravimas su žmonėmis, – prisiminė Carroll. – Tai buvo toks sunkus metas, kad, manau, negaudami iš jo, ko norėjo, žmonės išpūtė Kurto narkotikų vartojimą ir dėl visko kaltino jį."

Vis dėlto narkotikų būta, ir dar didesnio kiekio nei kada nors anksčiau. Courtney tikėjosi, kad Romos įvykis Kurtą išgąsdins, nes ji tikrai pašiurpo, todėl nerūpestingas vyro piktnaudžiavimas kėlė jai nerimą. „Aš nušokau nuo proto", – sakė ji Davidui Fricke'ui. Courtney nutarė įvesti geležinę taisyklę ir tikėjosi, kad tai padės jai, Kurtui ir Cali'ui išlikti švariems. Primygtinai pareikalavo, kad namie nebūtų vartojami jokie narkotikai. Kurto atsakymas buvo paprastas ir tipiškas: jis išėjo iš savo 1,13 milijonų dolerių vertės rūmų ir užsiregistravo 18 dolerių per naktį kainuojančiame aptriušusiame motelio kambaryje, Auroros kelyje. Sunkiausiais laikotarpiais Cobainas dažnai pasitraukdavo į tamsias vietas ir dažniausiai net nesivargindavo įsiregistruoti išgalvotu vardu. Dažnai lankydavosi „Seattle Inn", „Crest", „Close-In", „A-1" ir „Marco Polo", visuomet mokėdavo grynais ir nuošaliame kambaryje atsijungdavo ištisoms valandoms. Pirmenybę jis teikė šiauriniame Sietle buvusiems viešbučiams. Nors iš jų negalėjo taip patogiai pasiekti namus, bet jie buvo arčiau mėgstamo prekeivio. Tomis naktimis, kai jis negrįždavo namo, Courtney puldavo į paniką susirūpinusi, kad jis perdozavo. Savo įvestą draudimą ji greitai panai-

kino. „Labai norėčiau, kad tuomet būčiau elgusis kaip visada ir tiesiog viską pakentusi“, – vėliau pasakys ji Fricke'ui.

Bet Kurtą stūmė ne tik Courtney nusivylimas. Po Romos įvykio jame kažkas pasikeitė. Novoselicas svarstė, ar koma nebus pažeidusi smegenų. „Jis *nieko* neklausė, – prisiminė Kristas. – Buvo taip susišikęs.“ Dylanas taip pat pastebėjo pokytį: „Nebeatrodė toks pat gyvas. Prieš tai Kurtas turėjo kažką daugiau, o paskui atrodė vienspalvis.“

Praėjus savaitei po nelaimės Romoje paskambino Kurto tėvas ir jie maloniai, bet trumpai pasišnekėjo. Sūnus pakvietė tėtį juos aplankyti, bet atvažiavęs Donas nieko namie nerado. Kitą dieną Kurtas telefonu atsiprašė ir tvirtino, kad buvo užsiėmęs. Vis dėlto, kai po dviejų dienų tėvas sugrįžo, Cali pasakė, kad Kurtas vėl išėjęs. Tiesa ta, kad Kurtas buvo namie, bet buvo apsvaigęs ir nenorėjo, kad tėvas pamatytų jį tokios būsenos. Jiems kalbantis kitą kartą Kurtas pažadėjo paskambinti iškart, kai tik turės pertraukėlę savo įtemptoje karjeroje.

Ta karjera – bent jau „Nirvana“ grupei – antrą kovo savaitę iš esmės baigėsi. Kurto sprendimas atšaukti turą, nedalyvauti „Lollapalooza“ ir atsisakymas repetuoti galiausiai patvirtino tai, ką Novoselicas su Grohlu jau kurį laiką įtarė. „Grupė iširo“, – prisiminė Kristas. Vienintelis Kurto planuojamas muzikinis projektas buvo darbas su „R.E.M.“ dainininku Michaelu Stipe'u. Stipe'as net nusiuntė Kurtui lėktuvo bilietus, kad šis galėtų atskristi į Atlantą ir dalyvauti sesijoje, kurią suplanavo kovo vidurį. Paskutinę minutę Kurtas ją atšaukė.

Kovo 12 dieną, kai kažkas paskambino 911, bet padėjo ragelį, į Vašingtono ežero namą buvo išsiųsta Sietlo policija. Courtney atidarė duris, atsiprašė už skambutį ir paaiškino, kad susibarė su vyru, bet dabar viskas gerai. Kurtas pareigūnui pasakė: jo santuokoje „buvo daug įtampos“. Patarė jiems „užsiimti terapija“.

Kovo 18 dieną Kurtas vėl pagrasino nusižudyti ir užsirakino miegamajame. Courtney spardė duris, bet išlaužti jų neįstengė. Galiausiai savo noru atidarė, ir ji ant grindų pamatė keletą ginklų. Pagriebė 38 kalibro revolverį ir prisidėjo prie galvos. „Dabar pat nuspausiu šitą

[gaiduką], – pagrasino Courtney. – Negaliu vėl žiūrėti, kaip tu miršti.“ Tokią rusišką ruletę 1992 metais jiedu žaidė Sidars Sinajaus ligoninėje. Kurtas suriko: „Nėra saugiklio! Tu nesupranti, tas daiktas neturi saugiklio. Jis iššaus!“ Jis pagriebė iš jos ginklą. Po kelių minučių vėl užsirakino ir vėl grasino nusižudyti. Courtney paskambino 911, ir netrukus pasirodė du policininkai.

Pareigūnas Edwardsas savo raporte parašė: Kurtas teigė, kad „neketina nusižudyti ir nenori susižaloti... Jis teigė, kad užsirakino kambaryje norėdamas pasislėpti nuo Courtney“. Atvažiavus policijai Courtney šį įvykį stengėsi sumenkinti, kad Kurtas išvengtų suėmimo. Dėl viso pikto ji parodė ginklus, ir policija konfiskavo tris pistoletus bei pusiau automatinį „Colt AR-15“ šautuvą, tuos pačius, kaip ir praėjusią vasarą – ginklus Kurtui gražino praėjus mėnesiui po suėmimo dėl buitinio smurto. Policija taip pat paėmė 25 dėžutes šaudmenų ir „baltų tablečių“ buteliuką – vėliau paaiškėjo, kad tai „Klonopin“, benzodiazepinas, pirmiausia vartojamas priepuoliams nutraukti. Manydamas, kad šis vaistas padės atsikratyti abstinencijos simptomų, Kurtas vartojo didelius jo kiekius. Nuo jo jį apimdavo paranoja, maniakiškas elgesys ir haliucinacijos. Vaisto jam neišrašė – Kurtas jį pirkdavo gatvėje. Pareigūnai Cobainą išsivežė, bet oficialiai neapkaltino.

Tą vakarą Pušų gatve žingsniavo Ianas Dicksonas ir susidūrė su Kurtu. Dicksonui paklausus, ką senas jo draugas sumanė, Kurtas pasakė: „Courtney pasirūpino, kad mane suimtų. Ką tik išėjau iš kalėjimo.“ Papasakojo barnį, bet situaciją su ginklais sumenkino. „Jis pasakė, kad tai buvo meilužių kivirčas, – prisiminė Dicksonas, – ir kad jis labai nusiminęs, nes tikrai myli Courtney.“ Jiedu nuėjo į „Piecora“ piceriją. Kurtas pasiskundė, kad jo kišenėse švilpauja vėjai. „Kurtas paprašė paskolinti 100 dolerių ir paklausė, ar galėtų pas mane apsistoti, – prisiminė Dicksonas. – Pasakojo, kaip paprašys mamos atsiųsti jam truputį pinigų.“ Staiga pareiškė, kad turi paskambinti, ir išėjo.

Po keturių dienų važiuodami taksi į „American Dream“ mašinų pardavimo aikštelę Kurtas su Courtney vėl barėsi. Courtney įtikinėjo pagalvoti apie dar vieno „Lexus“ pirkimą, bet jis buvo sugalvojęs ką

kita: už 2500 dolerių Kurtas nusipirko žydrą 1965 metų „Dodge Dart". Ant savo aprūdijusio „Valiant" uždėjo ženklą „parduodama".

Automobilio jam iš tikrųjų nereikėjo, nes daugiau kaip pusę kovo buvo pernelyg apsinešęs, kad vairuotų. Ilgainiui ir labiau piktnaudžiaujančiam Kurtui įprasti tiekėjai atsisakė pardavinėti narkotikus: niekas nenorėjo nemalonumų, kuriuos sukeltų laiptinėje miręs garsus narkomanas. Cobainas susirado naują prekeivę Caitlin Moore, gyvenusią Vienuoliktosios ir Denio gatvės sankirtoje ir parduodavusią jam kokaino ir heroino mišinį. Tai nebuvo mėgstamiausia Kurto svaiginimosi priemonė, bet Moore leisdavo savo klientams roko žvaigždėms svaigintis savo bute, o tai buvo itin svarbu, nes namie Kurtas nebesijautė laukiamas.

Jei jo nebūdavo pas Moore ar „Taco Time" Madisono gatvėje, mėgstamiausioje buritų pirkimo vietoje, dažnai galėdavai rasti „Granada apartments", Cali'o merginos Jennifer Adamson namuose. Jennifer apimdavo pagarbi baimė stebint, kaip garsiausia roko žvaigždė Kurtas sėdi ant jos sofos, dažnai vartodamas narkotikus, o kartais tiesiog užmušinėdamas laiką. „Jis kiūtodavo mano svetainėje dėvėdamas kepurę su ausinėmis ir skaitydavo žurnalus, – pasakojo ji. – Žmonės ateidavo ir išeidavo, aplink visuomet šurmuliuodavo. Niekas nežinodavo, kad Kurtas būdavo ten, ir niekas jo neatpažindavo." Narkomanų kultūros pasaulyje Kurtas atrado truputį anonimiškumo, kurio jam stigo kitur. Vis dėlto geriau jį pažinusią Jennifer labai suglumino vyro vienišumas. Jennifer ir Cali'ui jis kartą tarė: „Jūs, žmonės, esat vieninteliai mano draugai."

Courtney nebuvo tikra, kaip reikėtų jį sustabdyti, ir dauguma pokalbių virsdavo audringais ginčais. „Jie pradėjo daug bartis, – prisimins Jennifer. – Beviltiškiausiu metu jis aiškiai nesistengė užmegzti ryšio su ja ar, tiesą sakant, su kuo kitu." Toldamas nuo Courtney Kurtas pirmenybę teikė Dylanui, gal tik todėl, kad Dylanas niekuomet nepamokslavo ir neliepė susitvarkyti. Vieną to pavasario naktį abu vyrai savo santykius sutvirtino pavogdami automobilį ir palikdami jį Kurto valdose. „Turiu vyrą milijonierių, – stebėjosi Courtney, – o jis vagia automobilius."

Po Romos įvykių net Kurto draugužiai narkomanai pamatė, kad jis vartoja vis desperatiškiau. „Leisdamiesi heroiną dauguma žmonių

atkreipia dėmesį į kiekį, – pasakojo Jennifer. – Jie nori būti tikri, kad tai ne per daug. Kurtas niekuomet apie tai negalvodavo, nė kiek nedvejodavo. Jam tikrai nerūpėjo, jei tai jį nužudytų: tokiu atveju viskuo būtų pasirūpinta." Jennifer pradėjo baimintis, kad Kurtas perdozuos jos bute: „Labai stebėjausi, kaip toks mažas žmogus, toks lieknas vyrukas gali tiek daug pakelti. Tiek, kiek jam reikėjo, buvo neįmanoma sutalpinti į vieną švirkštą." Trečią kovo savaitę Jennifer įspėjo Kurtą dėl pavojaus gyvybei, bet Cobaino atsakymas ją išgąsdino dar labiau: „Jis man pasakė, kad susivarys kulką į galvą. Pusiau juokais pasakė: „*Štai* kaip aš mirsiu."

Atėjus trečiai kovo savaitei Kurtas, kaip ir jo numylėtasis Hamletas penktame veiksme, buvo pasikeitęs žmogus, apimtas jokių silpnėjimo ženklų nerodančio įsiūčio. Narkotikai ir tai, ką daugelis aplinkinių apibūdino kaip visą gyvenimą trukusią nediagnozuotą depresiją, apgaubė jį beprotybe. Jį išdavė net heroinas. Kurtas skundėsi, kad jis skausmo taip veiksmingai nebemalšino – jam vis dar skaudėjo skrandį. Courtney ir Kurto vadybininkai nusprendė priversti jį gydytis. Visi žinojo, kad Kurtui tai žūtbūtinė kova ir tikimybės pakeisti jį mažai – Cobainas jau anksčiau keletą kartų patyrė tokį kišimąsi. Jau gydėsi pustuzinyje priklausomybių gydymo įstaigų ir nė viena nepadėjo ilgiau nei kelias savaites. Bet, Courtney akimis, jie bent jau *galėjo* įsikišti, imtis fizinių veiksmų. Kaip ir daugelyje šeimų, turinčių uoliai vartojantį narkomaną, Kurto artimieji vis labiau prarado viltį.

Danny Goldbergas susisiekė su Stevenu Chatoffu iš 12 žingsnių gydymo programos. „Pradėjau telefonu kalbėtis su labai stipriai apsisvaiginusiu Kurtu, – prisiminė Chatoffas. – Jis vartojo gana didelius heroino kiekius arba kažkokius kitus nuskausminamuosius. Bet tuos kelis kartus, kai mąstė rišliau, aptarėme kai kurias jo vaikystės ir neišspręstas tėvų šeimos problemas, skausmą, kurį jis nešiojosi. Kurtas kentėjo stiprius skrandžio skausmus, kuriuos malšino opiatais." Chatoffas manė, kad po Kurto priklausomybe slypi „tam tikra potrauminio streso sindromo forma arba kažkokia depresijos forma". Ankstesnius Kurto

bandymus gydytis Chatoffas apibūdino kaip troškimą „detoksikuotis, sutvirtėti ir švytėti". Užsiminė, kad jie buvo skirti Kurtui išblaivinti, bet ne susitvarkyti su giliau slypinčiomis problemomis.

Chatoffas pamatė, kad Kurtas visai linko bendradarbiauti, bent jau iš pradžių: „Jis sutiko, kad jam reikia [gydytis stacionare]; kad mes turime dirbti su, jo žodžiais tariant, „dvasiniu skausmu". Bet vieno dalyko – kad Romoje jis bandė nusižudyti, – Kurtas nepripažino ir vadovybė Chatoffui to nepasakė. Chatoffas tikėjo tuo, ką perskaitė laikraščiuose – kad tai buvo atsitiktinis perdozavimas.

Kalbėdamasis su Dylanu Kurtas pasakė rimtai abejojąs, ar reabilitacija padės. Jau anksčiau daug kartų buvo mėginęs gydytis ir žinojo, kad atkritę pacientai turi menkus šansus. Nors retsykiais žadėdavo noriai ištverti abstinencijos skausmus, bet dažniausiai tiesiog nenorėjo liautis. Jackie Farry prisimena, kaip pasiėmė Kurtą iš 2000 dolerių per dieną kainuojančios reabilitacijos tik tam, kad nuvežtų į, jos nuomone, jo prekeiviui priklausantį namą. Paprastai į reabilitaciją Kurtas važiuodavo dėl vadybininkų, žmonos ar teismo pateiktų ultimatumų, ir galiausiai viskas baigdavosi taip pat: jis vėl įnikdavo vartoti.

Chatoffas įsikišimą gydyti suplanavo kovo 21 dieną, antradienį, bet dar prieš visiems susirenkant kažkas apie jų planus pranešė Kurtui, viskas buvo atšaukta. Novoselicas prisipažino, kad Kurtą įspėjo jis, nes manė, jog visas sumanymas atsisuks prieš juos ir Kurtas pabėgs: „Man buvo taip gaila jo, – prisiminė Kristas. – Jis taip suknistai atrodė. Žinojau, kad nesiklausys." Tą savaitę Kristas sutiko Kurtą „Marco Polo" motelyje Auroros kelyje, pirmąkart po Romos įvykių. „Buvo ten apsistojęs. Nesuvokė realybės. Atrodė taip keista. Jis pasakė: „Na, Kristai, kur galėčiau nusipirkti motociklą?" O aš atsakiau: „Užsikrušk, ką čia skiedi? Tu nenori pirkti motociklo. Turi iš čia nešdintis." Kristas pakvietė Kurtą kur nors išvažiuoti paatostogauti, tik dviese, ir apie viską pasikalbėti, bet Kurtas atsisakė. „Buvo tikrai tylus. Kurtas tiesiog prarado su visais ryšius. Su niekuo savęs nesiejo."

Kurtas pasiskundė esąs alkanas ir Kristas pasisiūlė pavaišinti pietumis prabangiame restorane, bet Kurtas pareiškė norįs „Jack in the

Box" mėsainio. Novoselicui vežant jį į „Jack in the Box" užkandinę netoli Universiteto rajono, Kurtas paprieštaravo: „Šitie mėsainiai pernelyg taukuoti. Važiuokim į tą, kur ant Kapitolijaus kalvos – ten maistas geresnis." Tik jiems atvažiavus Novoselicas suprato, kad Kurtas visai nenorėjo mėsainio – pasinaudojo senu draugu, kad šis pavėžėtų jį nusipirkti narkotikų. „Jo prekeivė buvo visai greta. Jis norėjo apsinarkašinti iki užsimiršimo. Su juo negalėjau susikalbėti. Norėjo nuo visko pabėgti. Norėjo mirti, štai ko jis norėjo." Abu pradėjo vienas ant kito šaukti ir Kurtas iššoko iš automobilio.

Buvo pasamdytas naujas patarėjas Davidas Burras ir suplanuotas naujas vėliau tą savaitę turėjęs prasidėti gydymas. Danny Goldbergas prisiminė, kaip Courtney telefonu maldavo: „Privalai ateiti. Bijau, kad jis nusižudys ar ką nors sužalos." Penktadienį, kovo 25 dieną, jų planas pagaliau pavyko. Kad Kurtas nepabėgtų, Courtney supjaustė „Volvo" ir „Dart" padangas. „Valiant" padangos buvo tokios plikos, kad ji manė, jog Kurtas nerizikuos vairuoti.

Šį kartą Kurtą pavyko nustebinti, nors laiko pasirinkimas pasirodė nesėkmingas: Kurtas ir Dylanas buvo ką tik apsisvaiginę. „Mes su Kurtu visą naktį linksminomės, – pasakojo Dylanas. – Ir abu buvome ką tik atsibudę ir susileidę rytinę dozę, tada nulipome žemyn, o ten laukė būrys žmonių." Kurtas įsiuto kaip ką tik į narvą uždarytas žvėris. Pirma jo reakcija buvo sugriebti šiukšlių dėžę ir sviesti į Dylaną, nes Kurtas pamanė, kad šis jį atviliojo. Dylanas pasakė Kurtui, kad nieko apie tai nežinojo, ir paragino išeiti. Bet Kurtas liko ir stojo akis į akį su pilnu kambariu žmonių: vadybininkų, draugų ir grupės narių. Atrodė, lyg būtų teisiamas. Kaip atgailaujantis nusikaltėlis akis nudūrė į grindis.

Kambaryje Kurto laukė Courtney, Danny Goldbergas, Johnas Silva ir Janet Billig iš „Gold Mountain", Markas Katesas ir Gary Gershas iš įrašų kompanijos, Patas Smearas iš grupės, Cali ir patarėjas Davidas Burras. Kurto motinos nebuvo, nes ji Aberdyne rūpinosi Frances. Daugelis žmonių į Sietlą atskubėjo naktiniais skrydžiais. Vienas po kito visi susirinkusieji išvardijo aibę priežasčių, kodėl Kurtas turėtų gultis

gydytis. Kiekvienas savo kalbą baigė gąsdindamas dėl padarinių, kurių Kurtas gali sulaukti, jei nesutiks. Danny, Johnas ir Janet pasakė, kad daugiau su juo nebedirbtų, Gary Gershas pagrasino, kad „Geffen“ atsisakytų „Nirvana“, Smearas – kad „Nirvana“ iširtų, o Courtney – kad su juo išsiskirtų. Įspėjimų Kurtas klausėsi tylėdamas: tokius baigiamuosius žodžius nujautė, jis ir pats jau būtų šiuos ryšius nutraukęs.

Nors Burras visiems pasakė, kad jie „turi mesti Kurtui iššūkį“, tai įstengė tik keli esantieji. „Visi taip bijojo Kurto, – pasakojo Goldbergas. – Aplink jį tvyrojo tokia aura, net aš jaučiausi, lyg žingsniuočiau plonu ledu, nenorėjau pasakyti ko nors netinkamo. Jis spinduliavo tokią galingą jėgą, kad kiti žmonės – nenoriu jų menkinti – tylėjo kaip žuvys. Jie tiesiog lūkuriavo kažkur antrame plane.“ Daugiausia kalbėjo Burras, bandęs profesionaliai visa tai surengti, bet šįsyk jo pacientas buvo Kurtas Cobainas ir jis nesiklausė: jo priklausomybė buvo pernelyg stipri ir įsišaknijusi, kad tokie smūgiai pramuštų jos skydą.

Tikroji drama prasidėjo prabilus Courtney. Ji kalbėjo kol kas tiesiausiai iš visų, bet daugiausiai turėjo ką prarasti. Maldavo Kurtą gydytis: „Tai turi liautis! Turi būti geras tėtis!“ O paskui tėškė grasinimą, kuris, puikiai žinojo, žeis skaudžiausiai: jei jie išsiskirs ir jis toliau vartos, bendrauti su Frances iškils sunkumų.

Kai išsikalbėjo visi, išskyrus Kurtą, įsivyravo trumpa tyla – lyg prieš didelį mūšį Johno Wayne'o filme. Kurtas lėtai pakėlė akis ir piktai visus apžvelgė, kol laimėjo kiekvienas spoksojimo varžybas. Pagaliau prabilęs piktai košė žodžius: „Kas, po velnių, jūs visi esat, kad man įsakinėtumėt?“ – išrėkė jis. Pats prakalbo apie visus kambaryje ir smulkiai nupasakojo savo akimis matęs, kaip narkotikus vartojo jie. Danny Goldbergas atkirto Kurtui, kad visi susirūpinę jo, o ne kieno nors kito sveikata. „Kaip mes galime net kalbėtis, kai tu apsinarkašinęs? – priekaištavo Goldbergas. – Išblaivėk truputį ir tada bent jau galėsi apie tai kalbėtis.“ Kurtas vis labiau siuto ir, būdamas įgudęs žodžio meistras, pradėjo narstyti visus po kaulelį, kiekvieną užsipuldamas taip, kad užkabintų didžiausią jo silpnybę, Janet Billig išvadino „stora kiaule“, o kitus veidmainiais. It paklaikęs čiupo „Geltonuosius puslapius“ ir atsivertė psichiatrų tele-

fonus. „Nepasitikiu nė vienu iš čia esančių, – rėžė jis. – „Geltonuosiuose puslapiuose“ susirasiu psichiatrą, kuriuo galiu pasitikėti.“

Daugiausiai jo pykčio teko Courtney. „Jis nenutylėjo, kad Courtney labiau prisidirbusi nei jis“, – prisiminė Goldbergas. Kurto puolimas subliūško, kai jam pasakė, kad ji išskrenda į Los Andželą reabilituotis. Ji įkalbinėjo ir jį važiuoti kartu. Kurtas atsisakė ir toliau skambinėjo psichiatrams, bet sulaukdavo tik atsakiklių. Courtney ir pati atrodė nekaip – atsiliepė rengimasis šiam žingsniui ir trys pastarosios savaitės, per kurias ji kiekvieną dieną tikėjosi išgirsti, kad jis perdozavo. Courtney reikėjo padėti nueiti iki automobilio, Kurtui pasiūlė ją lydėti. Jis atsisakė ir išvažiuojant karštligiškai vartė „Geltonuosius puslapius“. „Savo vyro net nepabučiavau ir negavau progos atsisveikinti“, – vėliau Davidui Fricke'ui prisipažino Courtney Love.

Kurtas atkakliai tvirtino, kad nė vienas esantis kambaryje neturi teisės jo teisti. Pasakęs, kad kurį laiką nori tiktai groti gitara, su Smearu nuėjo į rūsį. Susirinkusieji pradėjo pamažu skirstytis, dauguma turėjo spėti išskristi į Los Andželą ir Niujorką. Atėjus vakarui išėjo net Burras su Smearu ir Kurtui liko tuštuma, kokią jausdavo daugumą dienų. Vakarą praleido pas savo prekeivę skųsdamasis įsikišimu. Vėliau prekeivė pasakys laikraščiui, kad Kurtas jos paklausęs: „Kur visi mano draugai, kai man jų reikia? Kodėl visi mano draugai nusiteikę prieš mane?“

Kitą dieną Jackie Farry grįžo dirbti pas Cobainus ir išsivežė Frances į Los Andželą, kad mergytė būtų arčiau Courtney. Į Sietlą, paprašytos Courtney pabandyti pasikalbėti su Kurtu, atvažiavo jo motina ir sesuo. Artimųjų susidūrimas praėjo ne geriau nei visų kitų, ir visi pajuto dar didesnę širdgėlą ir netektį. Kurtas akivaizdžiai buvo apsvaigęs, ir Wendy su Kim išgyveno tikrą skausmą matydamos jį kenčiantį tokius emocinius skausmus. Kurtas jų nesiklausė – viskas pasiekė tokį tašką, kad nieko nesugebėjo aptarti. Paplūdusi ašaromis išvažiuodama Kim, tiesiausia šeimos narė, tarpduryje Kurto dar paklausė: „Ar tikrai taip mūsų nekenti?“ Klausė raudodama. Kurtui tai turėjo pasirodyti neįprasta – Kim visuomet buvo tvirtoji, ta, kuri niekuomet neverkdavo. Ir

štai dabar stovėjo prie jo namų durų ir verkė dėl jo. „O taip", – atsiliepė Kurtas taip sarkastiškai, kaip ji niekada nebuvo girdėjusi brolio kalbant. „O taip, – pakartojo jis. – Aš *tikrai* jūsų nekenčiu. *Nekenčiu* jūsų." Kim nieko nebeįstengė pasakyti – turėjo išeiti.

Los Andžele Courtney užsiregistravo į „Peninsula" viešbutį, kad pradėtų ginčytiną gydymą, vadinamą „viešbutine detoksikacija". Viešbučio kambaryje keletą kartų per dieną su ja turėjo susitikti patarėjas, taip Love išvengtų atidžių žvilgsnių viešesniame gydymo centre. Ji pabandė paskambinti į namus Sietle, bet niekas neatsiliepė.

Kurtas, kaip ji ir įtarė, buvo išėjęs narkotikų. Dabar namie buvo tik jis ir Cali. Vėliau tą dieną Kurtas pasirodė vietinio prekeivio namuose, bet nusipirko ir suvartojo tiek heroino, kad šis atsisakė jam daugiau pardavinėti: taip pasielgė dėl apsimestinio rūpesčio jo sveikata ir baimės, kad jei jis perdozuos jų narkotikų, tai gali užsiundyti ant jų policiją. „Jis negalėjo sustoti, – papasakojo Robas Morfittas ir keletas žmonių, su kuriais Kurtas susidūrė tą savaitgalį. – Trankėsi aplinkui ir vis labiau klimpo." Įprastą Kurto neatsargumą pakeitė troškimas mirti, išgąsdinęs net daugiausiai mačiusius, ciniškiausius narkomanus. Kelis paskutinius kvaišalų vartojimo mėnesius jis, nekreipdamas dėmesio į visuomeninių sveikatos organizacijų įspėjimus dėl ŽIV ir hepatito, beatodairiškai dalijosi adatomis su kitais narkomanais. Juodos dervos heroinas dėl priemaišų, naudojamų jam gryninti, dažnai sukeldavo pūlinius. Kovą Kurto rankos buvo nusėtos šašais ir pūliniais, kurie patys savaime kėlė grėsmę sveikatai.

Vėliau tądien jis papirko kitus narkomanus, kad šie gautų jam heroino, mainais pažadėjęs narkotikų ir jiems. Jų bute, narkotikus pasidalijus ir paruošus, Kurtas prisitraukė juodą kaip anglis švirkštą – per mažai atskiedė juos vandeniu. Bendrai, apimti siaubo, stebėjo, kaip susileidęs iškart pajuto perdozavimo padarinius. Kurtui pradėjus gaudyti orą, per butą nuvilnijo panika. Jei jis būtų ten miręs, jie nebūtų išvengę policijos. Buto gyventojai liepė Kurtui išeiti, bet jis negalėjo pajudėti, ir vyrukai ištempė jį lauk. Cobaino „Valiant" stovėjo gatvėje, jie pasodino jį ant užpakalinės sėdynės. Vienas pasisiūlė paskambinti 911, bet Kurtas

buvo pakankamai sąmoningas, kad tai išgirstų, ir papurtė galvą. Tada paliko jį vieną nusprendę: jei jis nori mirti, gali padaryti tai ir vienas.

Štai prie ko viskas priėjo: garsiausia savo kartos roko žvaigždė gulėjo ant užpakalinės savo automobilio sėdynės neįstengdamas kalbėti, judėti ir vėl atsidūrė per žingsnį nuo mirties. Automobilyje Cobainas praleido daug naktų – tai buvo tokie pat patikimi ir jaukūs namai, kokius tik jis kada buvo turėjęs – ir mirti ši vieta tiko taip pat, kaip ir bet kuri kita. Ant ženklo „Parduodama", padėto po galiniu langu, buvo užrašytas jo namų telefono numeris.

Tą savaitgalį Kurtas nemirė. Jo kūnas dar sykį nugalėjo mokslą ir atlaikė tokią dozę heroino, kokia būtų pražudžiusi daugumą žmonių. Kitą dieną atsibudęs automobilyje pajuto, kad emociniai ir fiziniai skausmai grįžo, o labiau už viską Kurtas troško iš jų išsivaduoti. Dabar jau nepadėjo net heroinas.

Grįžęs namo rado daugybę Courtney žinučių, taip pat naujo psichiatro, Buddy'o Arnoldo rekomenduoto gydytojo Steveno Scappos, pranešimą. Kurtas perskambino Scappai ir įsileido į ilgą pokalbį. Atrodė, kad jis atsileido ir rado su Scappa bendrą kalbą, kas su ankstesniais gydytojais jam nebuvo pavykę. Tą pirmadienį taip pat atsiliepė į Rosemary Carroll skambutį. Šioji bandė įkalbėti jį gydytis. „Tu nori, kad daugybė žmonių, – dėstė ji, – nustotų kontroliuoti tavo gyvenimą, bet savo elgesiu labai palengvini pastangas nutapyti visiškai neigiamą tavo atvaizdą, o dėl narkotikų iš esmės padedi palaikyti kontrolę. Jei gydysies, jų strėlinėje liks viena strėle mažiau, tu iš esmės atimsi iš jų ginklus. Gal tai atrodo nesąmonė, neparemta logika, bet taip jau yra. Taigi eik ir su tuo susitvarkyk. Išėjus spręsti problemų pasidarys lengviau. Suteiks tau atspirties tašką." Kurtas jai atsakė: „Žinau." Pažadėjo Carroll dar kartą pabandyti gydytis.

Tą antradienį Kurtui rezervavo lėktuvo bilietą į Los Andželą ir Kristą užverbavo nuvežti jį į oro uostą. Kai Kurtas atvažiavo į Kristo namus, buvo akivaizdu, kad skristi jis nenori. Per 25 kelionės iki oro uosto minutes Kurtas kūkčiojo, šaukė ir rėkė. Penktojoje magistralėje netoli posūkio į Tukvilą Kurtas pabandė atidaryti dureles ir iššokti iš važiuojan-

čio automobilio. Kristas to nesitikėjo, vis dėlto savo ilgomis rankomis sugebėjo vairuodamas, net automobiliui vinguriuojant keliu, nulaikyti Kurtą. Po kelių minučių jiedu atvažiavo į oro uostą, bet Kurtui nepagerėjo:.Kristas turėjo nutempti jį už apykaklės, kaip mokyklos mokytojas galėtų į direktoriaus kabinetą vesti mušeiką. Pagrindiniame terminale Kurtas smogė Kristui į veidą ir pabandė sprukti. Kristas jį pargriovė ir prasidėjo imtynės. Du seni draugai raičiojosi ir pešėsi ant terminalo grindų keikdamiesi ir daužydami vienas kitą kaip du girtuokliai per muštynes Aberdyno bare, be to, stebimi gausaus žmonių būrio. Kurtas išsilaisvino iš draugo glėbio ir, matant pritrenktiems keleiviams, pasileido bėgti per pastatą šaukdamas: „Užsikrušk!" Paskutinis Kurto vaizdas, kurį išvydo Kristas, – už kampo sukanti šviesi jo ševeliūra.

Kristas verkdamas vienas grįžo į Sietlą. „Kristas nepaprastai stipriai mylėjo Kurtą, – prisiminė Shelli. – Mes abu jį mylėjome. Jis mums buvo kaip šeimos narys. Pažinojau jį beveik pusę jo gyvenimo." Paauglystėje Shelli iš po Aberdyno „McDonald's" prekystalio pakišdavo Kurtui nemokamų „Big Mac" mėsainių. 1989 metais Kurtas, Tracy, Kristas ir Shelli porą savaičių dalijosi viena dvigule lova, miegodavo joje pamainomis. Kadaise Kurtas gyveno autobusiuke už jų namo, ir Shelli atnešdavo antklodžių, kad jis mirtinai nesušaltų. Kristas ir Kurtas kartu nuvažiavo, regis, milijoną mylių, išpasakojo vienas kitam, ko niekuomet nebuvo sakę daugiau nė vienai gyvai dvasiai. Bet tą antradienio naktį Kristas pasakė Shelli širdyje žinąs, kad daugiau niekada neišvys Kurto gyvo. Ir buvo teisus.

Vėliau tą naktį Kurtas keletą kartų telefonu kalbėjosi su Scappa ir, kaip prisimena Courtney, maloniai pasikalbėjo ir su ja. Per pokalbį jis atsijungė, bet, kad ir taip pasielgęs su Kristu, vėl sutiko gydytis. Jiedu susitarė, kad jis išskris kitą dieną.

Nuolankiai sutikęs važiuoti Kurtas pasielgė taip pat, kaip prieš pradėdami gydymą elgiasi dauguma narkomanų: jis pabandė suvartoti tiek heroino, kad pirmosiomis siaubingomis abstinencijos dienomis šiek tiek narkotiko liktų organizme. Kitą popietę Kurtas nuvažiavo pas

Dylaną prašyti paslaugos: jis norėjo nusipirkti ginklą „apsisaugoti nuo plėšikų“, nes visus kitus jo ginklus buvo konfiskavusi policija. Jis pamanęs, kad Dylanas galėtų jam vieną nupirkti. Šis su tokia Kurto logika sutiko, nors Vašingtone šautuvų registruoti nereikėjo. Abu nuvažiavo į „Stan Baker, Shooting Sports“ parduotuvę adresu Ežero miesto kelias, 10000. „Jei Kurtas buvo apimtas savižudiškos nuotaikos, – vėliau prisiminė Dylanas, – jis tikrai ją nuo manęs nuslėpė.“ Parduotuvėje Kurtas parodė į dvidešimto kalibro „Remington M-11“ šratinį šautuvą. Dylanas nupirko jį, dėžutę šaudmenų ir sumokėjo 308,37 dolerio grynais. Pinigus padavė Kurtas. Įsigijęs šautuvą Kurtas išvažiavo namo.

Tą naktį prie Vašingtono ežero namo, kaip ir buvo numatyta, atvažiavo Vašingtono limuzinų nuomos bendrovės vairuotojas Harvey Ottingeris. Jis valandą palūkuriavo, kol galiausiai mažu krepšiu nešinas išėjo Kurtas. Pakeliui į oro uostą Kurtas suprato, kad su krepšiu išsinešė šovinių dėžutę, ir paprašė Ottingerio jos atsikratyti. Vairuotojas pažadėjo ir, jiems privažiavus „Sea-Tac“ oro uostą, Kurtas išlipo iš automobilio ir nuskubėjo skristi į Los Andželą.

24

ANGELO PLAUKAI

LOS ANDŽELAS, KALIFORNIJA–SIETLAS, VAŠINGTONAS
1994 METŲ KOVO 30 DIENA–BALANDŽIO 6 DIENA

Įsipjoviau angelo plaukais ir kūdikio kvėpavimu.
Iš dainos „Heart-shaped box“

Trečiadienio vakarą Patas Smearas ir „Gold Mountain“ darbuotojas Michaelas Meiselis sutiko Kurtą „LAX“ oro uoste ir nuvežė į „Exodus“ gydymo centrą, Marina del Rėjuje esančios Danielio Freemano Prieplaukos ligoninės dalį. Šitoje gydykloje Kurtas gydėsi 1992 metų rugsėjį. Centrą mėgo roko žvaigždės – prieš dieną iš jo išvažiavo „Eagles“ muzikantas Joe'us Walshas, o Kurtui atvykus čia gydėsi „Butthole Surfers“ dainininkas Gibby Haynesas. Kurtas užsiregistravo į 28 dienas trukti turėjusią programą.

Dvidešimt lovų turinčioje gydykloje jam paskyrė 206 kambarį. Pirmą vakarą jis praleido 40 minučių kalbėdamasis su priėmimo sesele. Po to atėjo į bendrą kambarį ir atsisėdo šalia Hayneso, buvusio paauglio Kurto dievuko. „Visi ėjo į anoniminių kokaino vartotojų susitikimą, bet Kurtas pasakė, kad liks „Exodus“, nes ką tik atvažiavo, – prisiminė Haynesas. – Cobainas atrodė ligotas ir pavargęs, nes buvo ligotas ir pavargęs.“

Trečiadienį ryte Kurtas pradėjo gydymą, sudarytą iš grupinės terapijos, susitikimų ir individualios terapijos su piktnaudžiavimo narkotinėmis medžiagomis patarėju Nialu Stimsonu. „Jis visiškai neigė turįs problemų dėl heroino, – sakė Stimsonas. – Paklausiau, ar jis supranta to nutikimo Italijoje rimtumą: „Žmogau, tu vos nemirei! Turi žvelgti į tai rimtai. Piktnaudžiavimas narkotikais vos nekainavo tau gyvybės. Ar supranti, kaip tai rimta?“ Kurtas jam atsakė: „Aš suprantu. Tiesiog noriu su-

sitvarkyti ir iš čia išsinešdinti." Stimsonui nebuvo pranešta, kad Romoje Kurtas bandė nusižudyti, taigi Kurtas „Exodus" gavo įprastinį kambarį, nors visai netoli buvo rakinamas ligoninės psichiatrijos skyrius.

Tą dieną Courtney kelis kartus skambino į „Exodus". Jai pasakę, kad Kurtas prie telefono prieiti negali, ir ji susiginčijo su darbuotojais. Per savo pokalbius su Stimsonu Kurtas retai minėjo barnius su Courtney. Tik pasakojo, kad labiausiai jį gąsdina tai, jog galįs pralaimėti teismo procesą pirmajam vaizdo klipo „Heart-shaped box" režisieriui Kevinui Kerslake'ui. Kovo 9 dieną Kerslake'as pateikė ieškinį teigdamas, kad ne Kurtas, o jis sugalvojo daugelį vaizdo klipe panaudotų idėjų. Kurtas savo patarėjui pasakė, jog nuo Kerslake'o ieškinio pateikimo daugiau apie nieką kitą beveik negalvojo ir jaudinosi, kad bylinėjimasis sužlugdys jį finansiškai. „Jis man pasakė, kad labiausiai bijo pralaimėti, nes prarasiąs savo namą", – sakė Stimsonas.

Ketvirtadienio popietę Kurtą aplankė Jackie Farry ir Frances – Courtney neatėjo, nes jos gydytojas Kurto gydymosi pradžioje patarė to nedaryti. Tuomet Frances buvo devyniolika mėnesių. Kurtas su dukra pažaidė, bet Farry pastebėjo, kad jo mintys klaidžioja kažkur kitur. Ji nutarė, kad taip jaučiasi dėl vaistų, kurių abstinencijos simptomams palengvinti jam davė centre. Kalbėdamasis su Farry, Kurtas Kerslake'o ieškinio neminėjo, bet užsiminė apie barnį su Courtney dėl „Lollapalooza" festivalio. Jackie ir Frances pabuvo visai trumpai, bet pažadėjo kitą dieną sugrįžti.

Jos sugrįžo penktadienį, vienuoliktą ryto, ir Jackie pamatė, kad Kurtas atrodo visai pailsėjęs. „Jis buvo apimtas tokios neįtikėtinai linksmos nuotaikos, kurios aš tiesiog nesupratau, – prisiminė Farry. – Galvojau: Dieve, nors vieną sekundę, gal šįsyk jis nusiteikęs rimtai. Kurtas kalbėjo itin malonius dalykus ir atrodė žiūrįs į gyvenimą labai teigiamai. O jam tai buvo neįprasta – sėdėti ir bandyti padaryti taip, kad pasaulis atrodytų puikus. Paprastai būdavo ganėtinai irzlus. Bet aš tiesiog palaikiau tai ženklu – teigiamas posūkis per 24 valandas." Farry pasisakė Kurtui apie savo ketinimus kurti televizijos laidą, o Kurtas reagavo visai neįprastai: drąsino ir sakė, kad iš jos išeitų „puiki garsi asmenybė", nes ji „nebuvo visai susimovusi".

Pakitusios Kurto nuotaikos nedavė Farry pagrindo imti nerimauti – ji tiesiog pamanė, kad Cobainas vartoja reabilitacijoje duodamus vaistus. Palyginti su pirmuoju apsilankymu, jis fiziškai skyrė daugiau dėmesio Frances ir mėtė ją į orą, kad mergytė imtų kikenti. Farry paėjėjo toliau koridoriumi ir kurį laiką leido pabūti vieniems. Jai grįžus Kurtas laikė Frances ant peties, glostė jai nugarą ir meiliai kalbėjo į ausį. Farry paėmė Frances ir pasakė, kad pasimatys su juo kitą dieną. Kurtas palydėjo jas iki durų, pažvelgė dukrai į akis ir pasakė: „Sudie."

Ankstyvą popietę Kurtas sėdėjo rūkaliams skirtoje vietoje už „Exodus" ir šnekučiavosi su Gibby'u. Dauguma pakartotinai į reabilitaciją grįžtančių pacientų – tokie buvo ir Kurtas su Gibby'u – į gydymą žvelgė su kartuvių humoru, abu plepėjo apie didesnių problemų nei jie turinčius kitus žmones. Vienam būgnininkui ant rankų iškilo tokie pūliniai, kad jam amputavo ranką. Gibby pajuokavo, kad labai džiaugiasi būdamas tik dainininkas, ir Kurtas ilgai iš to juokėsi. Jiedu krizeno iš bendro pažįstamo, kuris iš „Exodus" paspruko peršokęs sieną: to visiškai nereikėjo, nes priekinių durų nerakino. „Mes su Kurtu juokėmės, koks kvailas jis buvo, kad bėgo per sieną", – prisiminė Haynesas.

Tą popietę Kurtą aplankė Patas Smearas ir Joe'us Nitzburgas, pravarde Mama. Mama buvo Courtney draugas menininkas, pats anksčiau gydęsis nuo priklausomybės narkotikams. Praėjusiais metais, apimtas niekuomet nepaviešinto altruizmo priepuolio, kai jo prašymą suteikti finansinę paramą atmetė, Kurtas sumokėjo už jo mokslą menų mokykloje. Courtney nusiuntė Mamą į „Exodus" su laišku Kurtui ir saldainiais bei fanzinu, kuris, kaip ji pamanė, turėtų jam patikti. Mamą nustebino tai, kokio aiškaus proto Kurtas atrodė po vos vienos blaivybės dienos. „Atrodai gerai, kaip jautiesi?" – paklausė jis. „Ne taip jau prastai", – neišraiškingai atsakė Kurtas.

Trijulė išėjo į vidinį kiemą, kad Kurtas galėtų parūkyti. Gibby vis dar sėdėjo ten ir laidė tuos pačius juokelius apie šokimą per sieną. Jie praplepėjo beveik valandą, bet daugiausiai tuščiai. Kurtas visuomet norėjo mokytis menų mokykloje ir pasakė Mamai, kad jam pavydi. Šiam susidarė įspūdis, kad Kurtas buvo romus: „Kad ir kas nedavė jam ramy-

bės, atrodė, jis jau su tuo susitaikė." Patas ir Joe'us išėjo maždaug penktą vakaro; jiems išsiskiriant Joe'us Kurtui pasakė, kad vėl jį aplankys. „Atrodė toks, kokį norite matyti žvelgdami į narkomaną, – pasakys vėliau, – paliko tokį įspūdį, kad jis nebegali taip daugiau gyventi."

To penktadienio popietę Courtney kelis kartus bandė prisiskambinti Kurtui į mokamą pacientų telefoną. Galiausiai pataikė jam būnant netoliese, ir jiedu trumpai pasikalbėjo. „Kad ir kas nutiktų, – pasakė jis žmonai, – noriu, kad žinotum: įrašei tikrai velniškai puikų albumą." Jai atrodė keista, kad jis apie tai prakalbo, nes jos albumas turėjo būti išleistas tik kitą savaitę. „Ką nori tuo pasakyti?" – paklausė ji sutrikusi dėl Kurto balse nuskambėjusio teatrališkumo. „Tiesiog prisimink: kad ir kas nutiktų, aš tave myliu." Pasakęs tai jis padėjo ragelį.

Tą vakarą, septintą valandą dvidešimt trys minutės, į telefono skambutį atsiliepė Michaelo Meiselio kambario draugai. Skambino Kurtas. „Michaelas šįvakar išėjęs, – pasakė draugas, – ar pasakyti jam, kad atskambintų?" Kurtas atsakė, kad nebus šalia telefono. Po dviejų minučių jis išėjo pro užpakalines „Exodus" duris ir perlipo šešių pėdų aukščio sieną, apie kurią anksčiau dieną juokavo su Gibby'u.

Iš „Exodus" išėjo tik su drabužiais, kuriais vilkėjo. Kambaryje paliko porą marškinių ir neseniai pradėtą dienoraštį su keturių dainų užuomazgomis. Per 27 savo gyvenimo metus prirašė du tuzinus įvairių spirale susegtų, jam dienoraščius atstojusių sąsiuvinių, bet atėjus 1994 metams mintis užrašinėdavo retai. Vis dėlto vienu metu „Exodus" jis užbaigė Roršacho testą primenančią užduotį, kurioje buvo prašoma, kad jis iliustruotų tuziną žodžių. Rezultatai priminė dienoraščių įrašus. Tokiuose pratimuose Kurtas pasižymėjo visą gyvenimą nuo tos akimirkos, kai senelis metė jam iššūkį ir pareikalavo nupiešti peliuką Mikį.

Paprašytas iliustruoti žodį „apmaudas", Kurtas nupiešė dvi piktas akis ir raudonas liepsnas šalia. „Pavydą" pavaizdavo kaip nacistų ženklą su kojomis. „Vienatvei" išreikšti jis nupiešė siaurą gatvę su dviem didžiuliais abipus stūksančiais dangoraižiais. „Nuoskaudą" nupiešė kaip stuburą su smegenimis ir širdimi: jis truputėlį priminė užpakalinį „In utero" viršelį. Žodį „saugus" pavaizdavo lyg draugų ratą. „Pasiduoti" – skais-

čią šviesą skleidžiantį žmogų. „Prislėgtas" – kaklaraiščiu apsuptą skėtį. Žodžiui „pasiryžęs" jis nupiešė švirkštą primininančią koją. Ir paskutiniame pratimo puslapyje, pavaizduodamas žodį „apleisti", nupiešė mažytę iš pagaliukų sudėliotą skruzdę neaprėpiamame kraštovaizdyje.

Praėjus dviem valandoms, kai peršoko sieną, Kurtas pasinaudojo savo kreditine kortele ir nusipirko pirmos klasės bilietą į 788 numerio skrydį „Delta" lėktuvu į Sietlą. Prieš sėsdamas į lėktuvą paskambino Sietlo limuzinų kompanijai ir susitarė, kad jį paimtų iš oro uosto – jis aiškiai pasakė nenorįs, kad atsiųstų limuziną. Pabandė paskambinti Courtney, bet jos kambaryje nebuvo, taigi paliko žinutę, kad skambino.

Jo ieškodama Courtney jau vertė Los Andželą aukštyn kojom. Išgirdusi, kad Kurtas išėjo iš „Exodus", buvo įsitikinusi, kad jis įsigys narkotikų ir, matyt, perdozuos. „Ji buvo apimta isterijos", – prisiminė Joe'us Mama. Courtney pradėjo skambinėti narkotikų prekeiviams ir klausinėti, ar Kurtas pas juos. Jų atsakymais netikėjo, taigi pradėjo pas visus važinėti. Taip pat nusprendė paskleisti gandą, kad Kurtas perdozavo, nes pamanė, kad šioji gudrybė pasieks vyro ausis ir jis su ja susisieks. Po trijų blaivybės dienų galvą pametusi Courtney vėl atsidūrė pažįstamose prekeivių lankomose vietose – ir neatsilaikė.

O Kurtas sėdėjo lėktuve. Gavo vietą šalia „Guns N'Roses" muzikanto Duffo McKagano. McKaganas karjerą pradėjo keliose Šiaurės Vakarų pankroko grupėse ir, nepaisant „Nirvana" ir „Guns N'Roses" nesantaikos, atrodė, kad Kurtas apsidžiaugė jį pamatęs. Kurtas prisipažino, kad išėjo iš reabilitacijos. Duffas pasakė suprantąs, nes pats gydėsi nuo priklausomybės heroinui. McKaganas pastebėjo, kad kažkas vis dėlto negerai. „Visi mano instinktai sakė, kad kažkas ne taip." Jie pasikalbėjo apie bendrus draugus, bet pokalbyje jautėsi ir ilgesys – abu iš Los Andželo grįžinėjo į Šiaurės Vakarus. „Kalbėjomės apie tai, koks jausmas grįžti namo, – prisiminė McKaganas. – Štai ką jis pasakė darąs: „Grįžtu namo." Kurtas žodžius ištarė lyg metų metus, o ne tris dienas toli nuo namų praleidęs žmogus. Lėktuvui nusileidus Sietle, McKaganas norėjo paklausti, ar nereikia Kurto pavėžėti, bet jam apsisukus Kurto nebebuvo.

Namo Kurtas grįžo balandžio 2 dieną, šeštadienį, be penkiolikos minučių antrą nakties. Jei jis ir miegojo, tai neilgai: maždaug šeštą ryto, auštant, pasirodė Cali'o kambaryje pirmame aukšte. Cali buvo su drauge Jessica Hopper, grįžusia iš internatinės mokyklos Mineapolyje. Jis vienu metu susitikinėjo su Jessica ir Jennifer Adamson (anksčiau buvo užmezgęs santykius su „Oskarui" nominuota aktore Juliette Lewis). Nors Jessica buvo jaunesnė už Cali ir nevartojo nei narkotikų, nei alkoholio, mergina jį nepaprastai mylėjo.

Šeštadienio rytą Cali atsijungė nuo kokaino. Išvakarėse pasibaigus šildymo degalams, bandydamas sušildyti didžiulį namą ir būdamas apsvaigęs, Cali lauke uždegė medžio pjuvenų briketą ir nešėsi jį į savo kambarį, bet išmetė svetainėje ant grindų. Kadangi bėdos dėl narkotikų išaugo ir jo, kaip Frances prižiūrėtojo, pareigos buvo apribotos, Cali tapo Cobainų namų Kato Kaelinu. „Tuomet Cali neturėjo jokių pareigų, – pasakojo Jessica, – išskyrus pagalbą gauti narkotikų ar įsitikinti, kad Kurtas nemirė."

Tą rytą Kurtas įėjo į Cali'o kambarį ir atsisėdo ant lovos galo. Jessica atsibudo, bet Cali ne. „Ei, skustagalve mergyte", – uždainavo Kurtas Jessicai, mėgdžiodamas pankroko dainos žodžius. Jessica paprašė: „Paskambink Courtney! Privalai paskambinti Courtney, ji kraustosi iš proto." Mergina sugriebė nuo stalo telefono numerį, padavė jam ir stebėjo, kaip Kurtas skambina į „Peninsula". Viešbučio operatorius pasakė, kad Courtney į skambučius neatsiliepia. „Čia jos vyras. Sujunkite mane", – pareikalavo Kurtas. Jis pamiršo kodinį vardą, kurio reikėjo susisiekti su žmona. Jis vis kartojo: „Čia jos vyras." Viešbučio operatorius atsisakė jį sujungti. Suirzęs Kurtas padėjo ragelį. Cali akimirką atsibudo ir, pamatęs Kurtą, liepė paskambinti Courtney.

Cali'ui vėl užmigus, Jessica ir Kurtas keletą minučių pasėdėjo tylėdami ir žiūrėdami „MTV". Pradėjus rodyti „Meat Puppets" vaizdo klipą Kurtas nusišypsojo. Po penkių minučių jis vėl paskambino į viešbutį, bet ir vėl nieko nepešė. Jessica užmigo stebėdama, kaip Kurtas varto „Puncture" žurnalą.

Po dvidešimties minučių Kurtas išsikvietė „Graytop Cab" taksi. Vairuotojui pasakė, kad „neseniai buvo apiplėštas ir jam reikia kulkų".

Jie nuvažiavo į miesto centrą, bet buvo šeštadienis, pusė aštuonių ryto, parduotuvės uždarytos. Sakydamas, kad yra alkanas, Kurtas paprašė vairuotojo nuvežti jį į 145-osios ir Auroros gatvių sankryžą. Labiausiai tikėtina, kad Kurtas užsiregistravo „Crest" ar „Quest" motelyje, kur apsistojęs buvo ir anksčiau – buvo netoli vieno iš prekeivių namų. Tą dieną jis taip pat nuėjo į „Seattle Guns" ir nusipirko dėžutę dvidešimto kalibro šratinių šovinių.

Cobainų namuose pagrindinis telefonas skambėjo kas dešimt minučių, bet Cali bijojo atsiliepti manydamas, kad skambina Courtney. Pagaliau atsiliepęs pasakė, kad Kurto nematė. Vis dar apsvaigęs nuo kokaino Cali manė, kad Kurtą prie savo lovos tiesiog susapnavo. Cali ir Jessica barėsi dėl narkotikų, tad pagautas įniršio jis pasiūlė merginai ankstyvuoju skrydžiu skristi namo. Kad nupirktų bilietą, Cali pabandė pasinaudoti Kurto duota „MasterCard" kortele, turinčia 100 000 dolerių kreditą, bet ji negaliojo. Jis paskambino Courtney pasiskųsti, o ji pasakė, jog paskelbė Kurto korteles negaliojančiomis manydama, kad tai padės nustatyti vyro buvimo vietą. Pasijutusi prastai Jessica atsigulė į lovą ir didžiąją kitų dviejų dienų dalį praleido miegodama ir stengdamasi nekreipti dėmesio į be paliovos skambantį telefoną.

Per kitas dvi dienas Kurtą matė keliose vietose. Sekmadienio vakarą jį pastebėjo su liesa moterimi, galbūt prekeive Caitlin Moore, ir nežinomu vyru pietaujantį „Cactus" restorane. Baigęs valgyti Kurtas išlaižė savo lėkštę. Toks elgesys patraukė lankytojų dėmesį. Atnešus sąskaitą, kreditinės Cobaino kortelės nepriėmė. „Atrodė, kad išgirdęs apie negaliojančią kreditinę kortelę jis sutriko, – prisiminė restorane buvusi Ginny Heller. – Cobainas stovėjo ir bandė išrašyti čekį, bet atrodė, kad tai jam sukelia skausmą." Kurtas išgalvojo istoriją, kad jo kreditinę kortelę pavogė.

Tą sekmadienį Courtney tol skambinėjo Los Andželo „Geltonuosiuose puslapiuose" pasiskelbusiems privatiems tyrėjams, kol rado vieną, dirbusį savaitgalį. Tomas Grantas ir jo padėjėjas Benas Klugmanas popietę aplankė ją „Peninsula" viešbutyje. Love pasakė, kad jos vyras pabėgo iš reabilitacijos, kad ji jaudinasi dėl jo sveikatos, ir paprašė Granto stebėti Caitlin Moore butą, kuriame, jos manymu, galėjo

būti Kurtas. Grantas susitarė su tyrėju Sietle ir perdavė jam nurodymus stebėti Dylano Carlsono namą ir Caitlin Moore butą. Sekimas prasidėjo vėlyvą sekmadienio naktį. Vis dėlto privatūs detektyvai ne iškart įsitaisė prie Vašingtono ežero namo ar Cobainams priklausiusio namo Karneišone, kur tuo metu gyveno Kurto sesuo Kim. Courtney manė: jei Kurtas pasirodytų namie, Cali jai praneštų.

Ankstyvą pirmadienį suskambus telefonui Cali su Jessica vėl pykosi. Cali riktelėjo: „Neatsiliepk. Tai tik Courtney, o mes nieko nežinome apie Kurtą." Jessica paklausė, ar po to, kai jie matė Kurtą, Cali su juo kalbėjosi. „Ką nori pasakyti: po to, kai jį matėme?" – nustebo Cali. Jessica atpasakojo jam šeštadienio įvykius. Cali pagaliau pasakė Courtney, kad Kurtas šeštadienį tikrai buvo parėjęs namo.

Los Andžele Courtney, nepaisydama detoksikacijos viešbutyje, bandė bendrauti su spauda. Pirmadienį susitiko su Robertu Hilburnu iš „Los Angeles Times" pasikalbėti apie naująjį „Hole" albumą „Live through this". Pokalbio metu vis kūkčiojo, o ant kavos stalelio gulėjo „Anoniminių narkomanų vadovas". Hilburno straipsnis prasidėjo: „Kaip tik tuo laiku, kai Courtney Love visą dėmesį turėtų skirti „Hole" ir savo karjerai, ji negali nesijaudinti dėl savo vyro." „Žinau, kad tai turėtų būti laimingiausias metas mano gyvenime, – pasakė Love, – ir buvo akimirkų, kai tą laimę jaučiau. Bet ne dabar. Maniau, kad metams bėgant išgyvenau daug sunkių laikotarpių, bet šis buvo sunkiausias."

Tą pačią dieną viskas dar pasunkėjo. Po interviu Courtney paskambino Dylanui. Jis pasakė su Kurtu nesikalbėjęs. Courtney pamanė, kad Dylanas meluoja, ir ilgai neatstojo. Bet moters elgesys jo nepaveikė ir jis atsainiai atkirto: „Paskutinį kartą mačiau jį išskrendantį į Los Andželą, ir mes nusipirkome šautuvą." Apie šautuvą Courtney išgirdo pirmą sykį ir puolė į isteriją. Ji paskambino į Sietlo policiją ir tvirtindama, kad yra Kurto motina, pateikė pareiškimą apie dingusį žmogų. Pareiškime buvo sakoma: „Ponas Cobainas pabėgo iš įstaigos Kalifornijoje ir parskrido atgal į Sietlą. Jis taip pat nusipirko šautuvą ir gali būti linkęs į savižudybę. Ponas Cobainas gali būti [Caitlin Moore adresas], norėdamas įsigyti narkotikų." Kurtas buvo apibūdintas kaip „nepavojingas", bet „ginkluotas šautuvu". Courtney paprašė policijos patikrinti

Vašingtono ežero namą, ir pareigūnai kelis kartus pro jį važiavo, bet nepastebėjo jokių veiklos požymių. Pirmadienį Courtney vėl susitiko su Tomu Grantu ir pasakė apieškoti keletą dažnai Kurto lankomų motelių. Sietlo tyrėjai patikrino ir tas vietas, bet Kurto nesurado.

Pirmadienio vakarą Cali išėjo iš namų ir paliko Jessicą vieną. Maždaug vidurnaktį ji išgirdo triukšmą. „Viršuje ir koridoriuje išgirdau žingsnius, – prisiminė mergina. – Atrodė, kad kažkas vaikšto turėdamas tikslą, suprantate, ne tykina, taigi pamaniau, kad tai Kurtas." Į tamsų koridorių ji šūktelėjo „ei", bet atsakymo neišgirdo ir grįžo į Cali'o miegamąjį. Courtney jai ir Cali'ui išdėstė, kad kaip „aptarnaujantis personalas" jie turėtų sėdėti Cali'o kambaryje. Cali grįžo tik trečią ryto ir kitą rytą jie su Jessica ilgai miegojo.

Antradienio popietę Courtney į Vašingtono ežero namą ieškoti Kurto nusiuntė „Hole" muzikantą Ericą Erlandsoną. „Jis įsiveržė į namus kaip didžiulis žaibas ir įsiuto ant Cali'o", – prisiminė Jessica. „Jūs turit padėti man ieškoti", – įsakė jis. Erlandsonas liepė jiems apieškoti visus užkaborius, nes Kurtas kažkur paslėpė šautuvą, ypač piktai reikalavo pagrindinio miegamojo spintoje, kuria, kaip jam pasakė Courtney, naudojosi Kurtas, ieškoti slapto skyriaus. Jie rado skyrių, bet šautuvo – ne. Taip pat apžiūrėjo čiužinį ieškodami skylės, kurią Kurtas išpjovė narkotikams slėpti – ji buvo tuščia. Nė vienam neatėjo į galvą apieškoti garažo ar oranžerijos, ir Erlandsonas išskubėjo į namą Karneišone.

Antradienio rytą Courtney turėjo telefonu duoti interviu „The Rocket". Erlandsonas paskambino į žurnalą ir pasakė, kad pokalbis, kaip ir visi kiti tos savaitės interviu su Courtney, turės būti nukeltas. Laiko ji tikrai neturėjo: ištisas valandas praleisdavo prie telefono bandydama rasti kokį žmogų, mačiusį Kurtą po sekmadienio. Vis dar įsitikinusi, kad Dylanas kažką slepia, Courtney jį tiesiog persekiojo, bet atrodė, kad jam Kurto buvimo vieta tokia pat mįslė kaip ir jai.

Balandžio 6 dienos, trečiadienio, rytą Jessica Hopper išsikvietė taksi važiuoti į oro uostą. Ji vis dar prastai jautėsi: Cobainų namuose nebuvo jokio maisto, tik bananai ir gaivieji gėrimai, be to, buvo taip šalta, kad ji retai išlipdavo iš Cali'o lovos. Ilgu taku eidama link automobilio pradėjo vemti.

Courtney ir toliau skambino namo, bet į jos skambučius niekas neatsiliepė. Trečiadienį ryte pasakė Grantui mananti, kad Cali gali Kurtą slėpti. Tąnakt Grantas išskrido į Sietlą, paėmė Dylaną ir jie kartu patikrino Caitlin Moore butą, „Marco Polo“, „Seattle Inn“ ir „Crest“ motelius, bet Kurto neaptiko nė ženklo. Ketvirtadienio naktį, penkiolika minučių po dviejų, įėjo pro virtuvės langą ir apieškojo Vašingtono ežero namą. Temperatūra nukrito iki 45 laipsnių Farenheito, bet viduje atrodė dar šalčiau nei lauke. Jie apėjo kambarius ir pagrindiniame miegamajame rado neklotą šaltą lovą. Televizorius buvo įjungtas ir rodė „MTV“ kanalą, bet garsas buvo išjungtas. Nepamatę jokių Kurto buvimo ženklų, trečią ryto išėjo neapžiūrėję nei garažo, nei teritorijos.

Ketvirtadienio popietę Courtney paskambino Cali'ui į Jennifer Adamson butą – jis apsistojo pas ją, nes bijojo būti Cobainų namuose. Courtney įsiuto ir reikalavo, kad jis grįžtų ieškoti Kurto. Cali ir Jennifer ten nuvažiavo kartu su drauge Bonnie Dillard, norėjusia pamatyti, kur gyvena tokios garsios roko žvaigždės. Atvažiavo temstant ir Cali pasiskundė, kaip vaiduokliškai atrodo tamsus namas. Jis pasakė Jennifer nenorįs eiti į vidų, bet žinojo: jei to nepadarys, Courtney įniršš.

Jie įėjo ir vėl pradėjo ieškoti junginėdami šviesas visur, kur ėjo. Apžiūrėdami kiekvieną kambarį Cali ir Jennifer laikėsi susikibę už rankų. „Atvirai kalbant, – prisiminė Jennifer, – tikėjomės bet kurią akimirką rasti jį mirusį.“ Nors tuo metu namas neva buvo Cali'o gyvenamoji vieta, jis krūptelėdavo kiekvieną sykį sugirgždėjus grindims, kaip Vincento Price'o filmų veikėjas krūpteli iš varpinės išskridus šikšnosparniui. Jie apieškojo visus aukštus ir trečio aukšto palėpę.

Apžiūrėjus visus kambarius, Jennifer ir Dillard iškart paragino Cali išeiti. Temo, senas namas dvišlaičiu stogu, nykus net saulėtą vaiskią dieną, prietemoje buvo kupinas nutįsusių šešėlių. Cali stabtelėjo parašyti laiškelio: „Kurtai, negaliu patikėti, kad įsigudrinai būti šiame name nepastebimas. Tu tikras subingalvis, kad nepaskambinai Courtney ir bent jau nepasakei, jog tau viskas gerai. Ji labai kenčia, Kurtai, ir šį rytą ją ištiko dar vienas „įvykis“, dabar ji vėl ligoninėje. Courtney tavo žmona ir tave myli, ir jūs turite vaiką. Susiimk bent tiek ir jai pasakyk, kad

tau viskas gerai, arba ji *mirs*. Žmogau, tai nesąžininga. Daryk ką nors dabar!" Laiškelį paliko ant pagrindinių laiptų.

Su didžiuliu palengvėjimo atodūsiu trijulė sulipo į automobilį ir pajudėjo ilgu taku. Cali ir Jennifer sėdėjo priekyje, Dillard – gale. Įsukus į Vašingtono ežero prospektą ir patraukus miesto link, Dillard romiai ištarė: „Žinai, na, man nemalonu sakyti, bet mums važiuojant iš kiemo pasirodė, kad virš garažo kai ką pamačiau." Jennifer ir Cali apsikeitė siaubo kupinais žvilgsniais. „Nežinau, – tęsė Dillard. – Tiesiog pamačiau ten šešėlį." „Kodėl nieko nepasakei?" – piktai atšovė Jennifer. „Na, nežinau, – aiškino Dillard. – Nemaniau, kad jis tikras." Jennifer žinojo, kokia Dillard prietaringa, ir važiavo toliau. „Na, man užteko, – paskelbė Jennifer. – Aš negrįšiu."

Prieš dvi dienas, balandžio 5-osios, antradienio, priešaušrio valandomis Kurtas Cobainas atsibudo savo lovoje. Pagalvės vis dar kvepėjo Courtney kvepalais. Pirmą kartą šį kvapą užuodė prieš trumpus trejus metus, kai ji atsiuntė jam širdies formos dėžutę, padarytą iš šilko ir nėrinių. Jis valandų valandas ją uostė įsivaizduodamas, kad Courtney lietė dėžutę intymiomis savo kūno vietomis. Tą antradienį miegamajame jos kvapas susimaišė su aitroku paruošto heroino kvapu – toks kvapas jį taip pat jaudino.

Name buvo šalta, taigi jis miegojo nenusivilkęs net savo rudojo palto. Palyginti su naktimis, praleistomis miegant kartoninėse dėžėse, nebuvo taip blogai. Vilkėjo patogius marškinėlius „Half Japanese" (reklamuojančius pankroko grupę iš Baltimorės), mėgstamiausius „Levi's" ir atsisėdęs ant lovos krašto susivarstė vienintelę turimą batų porą – tai buvo sportiniai „Converse" bateliai.

Televizorius buvo įjungtas ir nustatytas „MTV" kanalas, bet garsas buvo išjungtas. Jis nuėjo prie grotuvo, pasileido „R.E.M." albumą „Automatic for the people" ir sumažino garsą tiek, kad Stipe'o balsas skambėjo kaip draugiškas šnabždesys, – vėliau Courtney ras grotuvą vis dar įjungtą ir keitiklyje šitą kompaktinę plokštelę. Kurtas užsidegė „Camel Light", išsitiesė ant lovos, pasidėjo ant krūtinės bloknotą ir raudoną rašiklį. Tuščias popieriaus lapas jį truputį išgąsdino, bet ne dėl negalėjimo išreikšti minčių žodžiais: šiuos žodžius jis mintyse nešiojo,

įsivaizdavo ištisas savaites, mėnesius, metus, dešimtmečius. Stabtelėjo tik todėl, kad tuščias lapas atrodė toks mažas, toks baigtinis.

Jau turėjo parašęs ilgą asmeninį laišką žmonai ir dukrai būdamas „Exodus". Laišką parsivežė atgal į Sietlą ir pakišo po viena iš tų kvepiančių pagalvių. „Juk žinai, myliu tave, – rašė jis tame laiške. – Myliu Frances. Prašau, nesek paskui mane. Aš atsiprašau, atsiprašau, atsiprašau." „Aš atsiprašau" Kurtas parašė daugybę kartų ir šiuo maldavimu užpildė visą puslapį. „Būsiu ten, – tęsė jis. – Saugosiu tave. Nežinau, kur keliauju. Tiesiog nebegaliu čia būti."

Tą laiškelį buvo labai sunku parašyti, bet jis žinojo, kad šis antrasis laiškas bus toks pat svarbus ir kad turi atsargiai parinkti žodžius. Laišką jis adresavo: „Bodai" – savo įsivaizduojamam vaikystės draugui. Atsargiai rašė mažytėmis raidėmis, tiesiai be jokios liniuotės. Žodžius sudėliojo labai metodiškai, įsitikindamas, kad kiekvienas jų aiškus ir lengvai perskaitomas. Jam rašant daugiausiai šviesos skleidė televizoriaus ekranas, nes saulė dar tiktai kilo.

Kalbu kaip patyręs neišmanėlis, kuris akivaizdžiai mieliau būtų iškastruotas, infantilus niurzga. Šį raštelį turėtų būti gana lengva suprasti. Visi metams bėgant iš įvadinių pankroko kursų gauti įspėjimai. Nuo pat pirmo mano susipažinimo su – tarkim taip – morale, susijusia su nepriklausomybe ir tapsmu bendruomenės nariu, ji pasirodė esanti visiška tiesa. Jau pernelyg daug metų nejaučiau jaudulio klausydamasis muzikos ir ją kurdamas ar skaitydamas ir rašydamas. Dėl to jaučiuosi toks kaltas, kad negaliu to apsakyti žodžiais. Pavyzdžiui, kai esame užkulisiuose, užgęsta šviesos ir pasigirsta maniakiškas minios staugimas, tai neveikia manęs taip, kaip veikdavo Freddie Mercury, kuris, regis, minios meile ir garbinimu mėgavosi. Tuo aš labai žaviuosi ir jam pavydžiu. Tiesa ta, kad aš negaliu jūsų apgauti. Nė vieno iš jūsų. Jūsų ar savo atžvilgiu tai tiesiog nesąžininga. Sunkiausias nusikaltimas, kokį tik galiu sugalvoti – lupti iš žmonių pinigus apsimetinėjant ir dedantis, kad linksminuosi visais 100 procentų. Kartais jaučiuosi, lyg prieš lipdamas į sceną turėčiau pasižymėti kontroliniame laikrodyje. Išbandžiau viską, kas mano jėgoms, kad tai įvertinčiau, ir vertinu, Dieve, patikėk manim, tikrai vertinu, bet

to negana. Vertinu tai, kad aš ir mes paveikėme ir linksminome daugybę žmonių. Turbūt esu vienas iš tų savimylų, kurie dalykus įvertina tik tuomet, kai jų nebelieka. Esu pernelyg jautrus. Kad atgaučiau vaikystėje turėtą ugnelę, turėčiau būti kiek nejautrus. Per trejus paskutinius mūsų turus aš daug labiau įvertinau visus ir asmeniškai, ir kaip mūsų muzikos gerbėjus pažinotus žmones, bet vis viena negaliu įveikti nusivylimo, kaltės ir empatijos, tokius jausmus visiems jaučiu. Visi mes turime gėrio, manau, kad aš tiesiog pernelyg stipriai myliu žmones. Taip stipriai, kad jaučiuosi pernelyg sukruštai nusiminęs. Mažas, liūdnas, jautrus, nevertinantis, Žuvų ženklo žmogus Jėzus! Kodėl tuo tiesiog nepasimėgavus? Nežinau. Mano žmona tikra deivė, varvanti ambicijomis ir įsijautimu, ir turiu dukrą, kuri man pernelyg primena, kuo kadaise buvau. Kupina meilės ir džiaugsmo, bučiuojanti visus sutiktus žmones, nes visi yra geri ir niekuo jos neįskaudins. Ir tai mane taip gąsdina, kad vos įstengiu veikti. Negaliu pakęsti minties, kad Frances taps apgailėtina, save naikinančia rokere, kaip tapau aš. Man pasisekė, labai pasisekė, ir esu dėkingas, bet nuo septyniolikos metų pradėjau nekęsti visų žmonių. Tik todėl, kad žmonėms atrodo taip lengva sutarti ir užjausti vieniems kitus. Empatija! Spėju, tik todėl, kad pernelyg myliu ir užjaučiu žmones. Ačiū jums iš pačių degančio skrandžio gelmių už jūsų pastarųjų metų laiškus ir rūpestį. Esu pernelyg permainingas, nepastovios nuotaikos kūdikis! Daugiau nebejaučiu aistros, taigi prisiminkite: geriau sudegti, nei pamažu užgesti.

Padėjo rašiklį, prirašė beveik visą puslapį, liko vos du tušti coliai. Rašydamas laišką surūkė tris cigaretes. Rašyti šiuos žodžius nebuvo lengva, laiške netrūko klaidų ir pusiau užbaigtų sakinių. Jis neturėjo laiko dvidešimt kartų perrašyti laišką, kaip perrašė daugelį rašytų dienoraščiuose: lauke švito ir jam reikėjo veikti, kol pasaulis dar nepabudo. Pasirašė: „taika, meilė, empatija. Kurtas Cobainas." Vardą užrašė paraidžiui, o ne tiesiog brūkštelėjo parašą. Dukart pabraukė žodį „empatija" – šitą žodį jis pavartojo kelis kartus. Parašė dar vieną eilutę – „Frances ir Courtney, lauksiu ties jūsų altoriumi" – ir įsikišo popierių ir rašiklį į kairę palto kišenę. Grojo grotuvas, Stipe'as dainavo dainą „Man on the moon". Jam visuomet patiko Andy Kaufmanas – Kurtui

pradinėje mokykloje Monteseine mėgdžiojant Latką iš „Taksi“, draugai visuomet juokdavosi susiėmę už pilvų.

Kurtas pakilo iš lovos, įėjo į spintą ir išėmė sienos lentą. Slaptavietėje gulėjo rusvai gelsvas nailoninis ginklo dėklas, šratinių šovinių dėžutė ir „Tom Moore“ cigarų dėželė. Įstatė lentą atgal į vietą, įsikišo šovinius į kišenę, pagriebė cigarų dėželę ir persimetė sunkų šratinį šautuvą per kairį petį. Iš koridoriaus spintos pasičiupo du rankšluosčius – jam jų nereikėjo, bet kam nors prireiks. Empatija. Jis tyliai nulipo devyniolika plačių laiptų pakopų. Ėjo per kelias pėdas nuo Cali'o kambario ir nenorėjo, kad kas nors jį pamatytų. Buvo gerai viską apgalvojęs, suplanavęs su tokiu pat kruopštumu, su kokiu kurdavo albumų viršelius ir vaizdo klipus. Bus kraujo, daug kraujo ir netvarkos, o jų namuose Kurtas nenorėjo. Labiausiai nenorėjo šiuose namuose vaidentis, palikti dukteriai tokių košmarų, kokius iškentė pats.

Patraukęs virtuvės link praėjo durų staktą, ant kurios jiedu su Courtney buvo pradėję žymėti, kiek Frances išaugo. Dabar ten buvo tik viena linija, pieštuku per 31 colį nuo grindų pažymėtas ženklas su jos vardu. Aukščiau ant tos sienos nubrėžtų linijų Kurtas nebepamatys, bet buvo įsitikinęs – be jo dukters gyvenimas bus geresnis.

Virtuvėje atidarė 10 000 dolerių kainavusio nerūdijančio plieno „Traulson“ šaldytuvo duris ir atsargiai, kad neišmestų šautuvo, pagriebė „Barq's“ šaknų alaus. Nešdamas neįtikėtiną nešulį – alų, rankšluosčius ir šautuvą, visus juos vėliau ras keistai sudėtus, – atsidarė laukujas duris ir perėjo per mažą vidinį kiemą. Švito ir palei žymę tvyrojo rūkas. Dauguma rytų Aberdyne buvo kaip tik tokie: drėgna, šlapia, šalta. Aberdyno jis daugiau niekada nebeišvys, niekuomet iš tikrųjų nebeužkops į ant „Prisimink mane“ kalvos stovinčio vandens bokšto viršūnę, niekuomet Greis Harboro apygardoje nebenusipirks ūkio, apie kurį svajojo, niekuomet nebeatsibus ligoninės laukiamajame vėl apsimetinėdamas liūdinčiu lankytoju tik tam, kad rastų šiltą vietą miegoti, niekuomet nebepamatys savo motinos, sesers, tėvo, žmonos ar dukters. Jis nužingsniavo dvidešimt žingsnių iki oranžerijos, užlipo mediniais laipteliais ir atidarė galines duris. Grindys buvo išklotos linoleumu – bus lengva išvalyti. Empatija.

Atsisukęs į priekines duris Kurtas atsisėdo ant grindų vieninteliame statinio kambaryje. Niekas negalėjo jo ten pamatyti, nebent būtų įsilipę į medžius, augusius už jo sklypo, o tai buvo mažai tikėtina. Labiau už viską nenorėjo taip susimauti, kad visam gyvenimui liktų daržovė ir kęstų dar daugiau skausmo. Du jo dėdės ir prosenelis pasirinko tokį pat šiurpų kelią, ir jis žinojo – jei sugebėjo jie, sugebės ir jis. Draugams Greis Harbore juokaudavo turįs „savižudybės genus". Jis daugiau niekuomet nebenorėjo išvysti ligoninės iš vidaus, nebenorėjo, kad jį baksnotų baltu chalatu vilkintis gydytojas, nebenorėjo vėl pajusti, kaip į skausmingą skrandį kišamas endoskopas. Jam visko jau užteko ir nebūtų galėję užtekti dar labiau. Kaip didis kino filmų režisierius šią akimirką Kurtas suplanavo iki smulkmenų, surepetavo ją ir kaip režisierius, ir kaip aktorius. Metams bėgant būta daugybės generalinių repeticijų, artimų susidūrimų, beveik pasibaigusių taip, kaip norėjo jis, kartais atsitiktinai, o kartais, kaip Romoje, apgalvotai. Tai visuomet sukosi kažkur giliai mintyse, kaip brangus balzamas, vienintelis vaistas nuo niekaip nepraeinančio skausmo. Jam nerūpėjo būti laisvam nuo stygiaus – jis norėjo išsivaduoti iš skausmo.

Daugybę minučių išsėdėjo apie visa tai galvodamas. Surūkė penkias „Camel Light" cigaretes. Išgėrė kelis gurkšnius šaknų alaus.

Iš kišenės išsitraukė raštelį. Jame vis dar buvo likęs truputis vietos. Padėjo jį ant linoleumu išklotų grindų. Jis turėjo rašyti didesnėmis raidėmis, kurios nebuvo tokios pat tiesios dėl paviršiaus, ant kurio padėjo laiškelį. Sugebėjo iškeverzoti dar kelis žodžius: „Courtney, prašau, gyvenk toliau, dėl Frances, dėl jos gyvenimo, kuris be manęs bus daug laimingesnis. Aš tave myliu. Aš tave myliu." Šie paskutiniai žodžiai, parašyti didesnėmis raidėmis nei visi kiti, užbaigė lapą. Jis padėjo laiškelį ant vazoninių žemių krūvos ir per vidurį perdūrė rašikliu, kad jis kaip mietas laikytų laiškelį virš žemės.

Iš minkšto nailoninio dėklo išsiėmė šautuvą. Dėklą atsargiai sulankstė, kaip mažas berniukas lanksto sekmadieninius drabužius apsilankęs bažnyčioje. Nusivilko švarką, paguldė jį ant dėklo, o ant šios krūvos padėjo du rankšluosčius. Ak, empatija, maloni dovana. Priėjo

prie kriauklės, į savo narkotikų virtuvą pritraukė truputį vandens ir vėl atsisėdo. Išsitraukė ir atidarė dėžutę su dvidešimt penkiais šoviniais, tris išėmė, sukišo į šautuvo dėtuvę ir užtaisė, kad šovinys atsidurtų lizde. Atleido saugiklį.

Kurtas surūkė paskutinę „Camel Light". Gurkštelėjo dar „Barq's". Lauke aušo apniukusi diena, kaip toji, kai jis prieš 27 metus vieną mėnesį ir šešiolika dienų pirmąsyk išvydo pasaulį. Kartą dienoraštyje pabandė papasakoti pirmosios savo gyvenimo akimirkos istoriją: „Mano pirmasis atsiminimas – šviesios melsvai žalsvos plytelių grindys ir labai stipri mane už kulkšnių laikanti ranka. Ši jėga aiškiai parodė, kad daugiau nebesu vandenyse ir negaliu į juos sugrįžti. Bandžiau spardytis ir rangytis atgal į angą, bet ji tiesiog laikė mane, pakibusį motinos makštyje. Atrodė, lyg mane erzintų, ir aš galėjau jausti garuojantį skystį ir kraują, tempiantį mano odą. Tikrovė buvo mane apimantis deguonis, ir atsiskyrimo nuo angos kvapas, siaubas, kurio neįmanoma pakartoti. Žinojimas mane guodė ir taip aš pradėjau pirmąjį susitaikymo ritualą. Aš neverkiau."

Jis pagriebė cigarų dėželę ir ištraukė mažą plastikinį maišelį, kuriame buvo 100 dolerių vertės meksikietiško juodos dervos heroino – tai daug heroino. Paėmė pusę – gabalėlį, panašaus dydžio, kaip trintukas ant pieštuko galo – ir padėjo ant šaukšto. Metodiškai ir prityrusiai pasiruošė heroiną, švirkštą ir susileido vos aukščiau alkūnės, netoli savo tatuiruotės. Sudėjo visus įrankius atgal į dėželę ir pasijuto nešamas srovės, greitai plukdomas tolyn nuo šitos vietos. Džainizmas mokė, kad esama trisdešimties rojų ir septynių pragarų, sluoksniais kertančių mūsų gyvenimus – jei jam bent kiek pasisekė, tai bus septintasis ir paskutinis pragaras. Padėjo įrankius į šalį, plukdomas vis greičiau ir greičiau, jausdamas, kaip lėtėja kvėpavimas. Dabar jam reikėjo skubėti – viskas traukėsi rūku ir daiktus apsupo melsvai žalsva ūkana. Kurtas sugriebė sunkų šautuvą ir įrėmė į gomurį. Nuskambės garsiai, buvo tuo tikras. O tuomet jo nebeliko.

LEONARDO COHENO PASAULIS PO

SIETLAS, VAŠINGTONAS
1994 METŲ BALANDIS–1999 METŲ GEGUŽĖ

Duokite man Leonardo Coheno pasaulį po, kad galėčiau dūsauti amžinai.
Iš dainos „Pennyroyal tea“

Ankstyvą penktadienį, balandžio 8 dieną, į 171 Vašingtono ežero prospekto namą atvažiavo elektrikas Gary Smithas. Nuo ketvirtadienio Smithas ir keli darbininkai tame name dirbo, įrenginėjo naują apsaugos sistemą. Dukart užsuko policininkai ir liepė darbininkams pranešti, jei kartais pasirodytų Kurtas Cobainas. Be dvidešimties minučių devintą ryto Smithas buvo netoli oranžerijos ir žvilgtelėjo vidun. „Pamačiau ant grindų gulintį jo kūną, – vėliau papasakos jis laikraščiui. – Pamaniau, kad tai manekenas. Tada pastebėjau kraują dešinėje ausyje. Pamačiau skersai krūtinės gulintį ir į smakrą nukreiptą šautuvą.“ Smithas paskambino policijai, o tuomet savo įmonei. Jo firmos dispečerės draugas nusprendė išsyk pranešti radijo stočiai „KXRX“. „Ei, jūs, vyručiai, liksit man skolingi gerus bilietus į „Pink Floyd“, – pasakė jis radijo laidų vedėjui Marty'ui Riemeriui. Policija pranešė, kad Cobainų namuose rastas jauno vyriškio kūnas, ir „KXRX“ šią istoriją paskelbė. Nors policija velionio tapatybės nepaminėjo, pirminiuose naujienų pranešimuose buvo spėjama, kad tai Kurtas. Nepraėjus dvidešimčiai minučių į „KXRX“ paskambino apsiašarojusi Kim Cobain, prisistatė esanti Kurto sesuo ir piktai paklausė, kodėl jie skleidžia tokį klaidinantį gandą. Jai patarė skambinti į policiją.

Kim paskambino ir naujieną persakė motinai. Netrukus ant Wendy namų slenksčio pasirodė „Aberdeen Daily World“ korespondentas. Jos pasakyti žodžiai paklius į „Associated Press“ ir bus perpausdinti visa-

me pasaulyje: „Dabar jis mirė ir prisidėjo prie to kvailo klubo. Sakiau jam to nedaryti." Ji kalbėjo apie sutapimą, kad Jimi Hendrixas, Janis Joplin, Jimas Morrisonas ir Kurtas Cobainas mirė būdami dvidešimt septynerių. Bet jo motina pasakė dar kai ką, ko nepraneš joks kitas laikraštis, ko nė vieniems naujieną apie Kurto mirtį išgirdusiems tėvams nereikės perskaityti, kad suprastų, kokią netektį ji išgyvena. Interviu pabaigoje Wendy apie vienintelį sūnų pasakė: „Daugiau niekuomet jo neapkabinsiu. Nežinau, ką daryti. Nežinau, kur eiti."

Apie sūnaus mirtį Donas išgirdo per radiją – jis jautėsi pernelyg palūžęs, kad kalbėtųsi su korespondentais. Lelandas ir Iris sužinojo žiūrėdami televizorių. Išgirdusi žinią Iris turėjo atsigulti – nebuvo tikra, ar nusilpusi jos širdis tai atlaikys.

O Los Andžele Courtney tapo „Exodus" paciente – užsiregistravo ketvirtadienio vakarą. Ketvirtadienį ją „Peninsula" viešbutyje suėmė policija – atvykę pareigūnai pamatė Courtney „vemiančią krauju nutaškytame kambaryje" ir rado švirkštą, neužpildytą receptų bloknotą ir mažą paketėlį, kuriame, jų įsitikinimu, buvo heroinas (pasirodė, kad ten buvo sėkmę nešantys induizmo pelenai). Kai ją išleido už 10 000 dolerių užstatą, Courtney atsisakė detoksikacijos minties viešbutyje ir užsiregistravo gydytis stacionare.

Penktadienio rytą į „Exodus" atvažiavo Rosemary Carroll. Pamačiusi jos veido išraišką Courtney net nereikėjo nieko išgirsti – ji ir taip viską suprato. Abi moterys keletą akimirkų visiškoje tyloje žvelgė viena į kitą, kol Courtney galiausiai ištarė klausimą iš vieno žodžio: „Kaip?"

Iš Los Andželo Courtney kartu su Frances, Rosemary, Ericu Erlandsonu ir aukle Jackie Farry išskrido „Learjet" lėktuvu. Atvykus Vašingtono ežero namas buvo apgultas televizijos naujienų komandų. Love nedelsdama pasamdė privačios bendrovės apsaugininkus, kurie uždengė oranžeriją brezentu, kad žiniasklaida negalėtų užmesti akies vidun. Prieš uždengiant „Seattle Times" fotografas Tomas Reese'as per skylę tvoroje padarė keletą oranžerijos nuotraukų. „Pamaniau, kad tai gali būti ne jis, – prisiminė Reese'as, – kad tai gali būti bet kas. Pamatęs tą sportinį batelį supratau." Pirmajame šeštadieninio „Seattle Times"

numerio puslapyje pasirodžiusiose Reese'o nuotraukose matėsi pro duris atsivėręs vaizdas – pusė Kurto kūno, ištiesta koja, sportinis batelis ir šalia cigarų dėželės sugniaužtas kumštis.

Atėjus popietei Kingo apygardos teismo medicinos ekspertas paskelbė pranešimą ir patvirtino tai, ką visi jau žinojo: „Skrodimas parodė, kad Cobainas mirė nuo šautinės žaizdos į galvą, ir šiuo metu atrodo, kad jis susižalojo pats." Skrodimą atliko Nikolasas Hartshorne'as – ši užduotis buvo ypač sentimentali, nes koledže jis kartą prisidėjo prie „Nirvana" koncerto reklamavimo. „Ataskaitoje parašėme, kad šautinė žaizda galvoje „atrodo" padaryta jo paties, nes norėjome sudėlioti visus taškus ant „i", – prisiminė Hartshorne'as. – Visiškai niekas nerodė, kad tai kas nors kita nei savižudybė." Bet dėl žiniasklaidos dėmesio ir Kurto garsenybės statuso Sietlo policija tyrimą baigė tik po 40 dienų ir daugiau nei 200 valandų kalbėjosi su Kurto draugais ir šeimos nariais.

Priešingai negu skleista ganduose, lavonas buvo atpažįstamas, nors vaizdas kėlė šiurpą: šimtai iš šautuvo išlėkusių šratų išplėtė galvą ir jį sudarkė. Policija paėmė kūno pirštų atspaudus ir pasakė, kad jie atitinka atspaudus iš bylos, užvestos Cobainą suėmus dėl buitinio smurto. Nors vėlesnė šautuvo analizė reziumavo, kad „keturiose paimtų latentinių pirštų atspaudų kortelėse aiškių atspaudų nėra", Hartshorne'as paaiškino, kad atspaudai neaiškūs, nes ginklas buvo iš Kurto pirštų ištrauktas lavonui sustingus. „Žinau, kad jo pirštų atspaudai ten yra, nes jis laikė jį rankoje", – teigė Hartshorne'as. Buvo nustatyta, kad Kurtas mirė balandžio 5 dieną, nors tai galėjo įvykti 24 valandomis anksčiau ar vėliau. Labiausiai tikėtina, kad per tą laiką, kol Kurtas negyvas gulėjo oranžerijoje, pagrindinis namas buvo kelis kartus apieškotas.

Skrodimo metu Kurto kraujyje rasta benzodiazepinų (raminamųjų) ir heroino pėdsakų. Aptiktas heroino kiekis buvo toks didelis, kad net Kurtas, pagarsėjęs didžiuliais vartoto narkotiko kiekiais, būtų išgyvenęs ne ilgiau, nei prireikė šūviui paleisti. Kurtas įgyvendino nepaprastą sumanymą, nors jis ir buvo panašus į jo dėdės (iššovusio sau į galvą ir į pilvą) ir prosenelio Jameso Irvingo (peilis į pilvą, o paskui žaizdos išplėšimas) poelgius: Kurtas Cobainas sugebėjo nusižudyti dukart, panaudojęs du vienodai mirtinus būdus.

Courtney buvo nepaguodžiama. Reikalavo, kad policija atiduotų jai krauju aptaškytą Kurto paltą, ir jį apsivilko. Policininkams galiausiai palikus įvykio vietą ji atsekė paskutinius Kurto žingsnius, įėjo į dar neišvalytą oranžeriją ir pamerkė rankas į jo kraują. Atsiklaupusi ant grindų meldėsi, staugė ir raudojo, iškėlė kruvinas rankas į dangų ir suriko: „Kodėl?“ Ji rado mažą Kurto kaukolės skeveldrą, ant kurios buvo plaukų. Šį siaubingą suvenyrą išplovė šampūnu. O tuomet ėmė skausmą malšinti narkotikais.

Tą naktį ji vilkėjo kelis Kurto drabužių sluoksnius, nes jie vis dar kvepėjo mylimuoju. Į namus atvažiavo Wendy, ir motina su marčia apsikabinusios miegojo vienoje lovoje.

Šeštadienį, balandžio 9 dieną, Jeffui Masonui teko užduotis nuvežti Courtney į laidojimo namus prieš kremaciją pamatyti Kurto kūno – ji jau paprašė, kad būtų padarytos gipsinės jo rankų atliejos. Pakviestas Grohlas atsisakė, bet Kristas atvažiavo dar prieš Courtney. Jis praleido keletą minučių su senu draugu, nesusivaldė ir pravirko. Jam išeinant atvedė Courtney su Masonu. Kurtas gulėjo ant stalo aprengtas geriausiais savo drabužiais, bet jo akys buvo užsiūtos. Courtney pirmą kartą po dešimties dienų atsidūrė šalia vyro, jų fiziniai kūnai kartu bus paskutinį kartą. Ji glostė jam veidą, kalbėjo su juo ir nusikirpo jo plaukų sruogą. Tada nutraukė jam kelnes ir iškirpo mažą gaktiplaukių kuokštelį – jo numylėtųjų gaktiplaukių, plaukų, kurių jis taip ilgai laukė paauglystėje. Juos kažkaip reikėjo išsaugoti. Galiausiai užlipo ant jo kūno, apsižergė jį kojomis, padėjo galvą jam ant krūtinės ir ėmė aimanuoti: „Kodėl? Kodėl? Kodėl?“

Tą dieną guosti Courtney pradėjo rinktis draugai, daugelis atsinešė narkotikų, kuriuos ji nereikliai vartojo. Tarp narkotikų ir sielvarto ji buvo virtusi tikra katastrofa. Kas penkias minutes skambinėjo korespondentai, ir nors būdama tokios būklės nelabai įstengė kalbėti, retsykiais atsiliepdavo, bet norėdama paklausti, o ne atsakinėti į klausimus: „*Kodėl* Kurtas taip pasielgė? *Kur* jis tą praėjusią savaitę buvo?“ Kaip ir daugelis sielvarto palaužtų mylimųjų, bėgdama nuo netekties ji susitelkė į smulkmenas. Svarstydama tokias mintis dvi valandas prakalbėjo

telefonu su „Post-Intelligencer“ darbuotoju Gene'u Stoutu ir pareiškė: „Esu tvirta ir galiu atlaikyti viską. Bet šito negaliu.“ Kurto mirtis pateko į pirmąjį „New York Times“ puslapį ir Sietlą užplūdo tuzinai televizijos ir laikraščių korespondentų, bandančių nušviesti istoriją, apie kurią kalbėti norėjo vos keletas šaltinių. Dauguma pateikė pamąstymus, ką Kurtas reiškė jo kartai. Ką dar buvo galima pasakyti?

Reikėjo rengti laidotuves. Į priekį žengė „Soundgarden“ vadybininkė Susan Silver ir surengė privačias apeigas bažnyčioje ir tuo pat metu „Seattle Center“ įvykusias budynes su žvakėmis. Tą savaitgalį į Vašingtono ežero namą atėjo lėta draugų procesija – visi atrodė sukrėsti ir bandė suprasti tai, kas nepaaiškinama. Prie jų sielvarto prisidėjo fiziniai nepatogumai – penktadienį atvažiavęs Jeffas Masonas pamatė, kad šildymui naudojamo kuro cisterna tuštutėlė. Kad sušildytų didžiulį namą, jis pradėjo siųsti limuzinus į „Safeway“ pirkti prakurų. „Laužiau kėdes, nes židinys buvo vienintelė priemonė namui šildyti“, – prisiminė jis. Courtney gulėjo viršuje, jų miegamajame, ir įsivyniojusi į kelis sluoksnius Kurto drabužių įrašinėjo per viešas budynes turėjusią nuskambėti žinutę.

Sekmadienio popietę „Seattle Center“ Vėliavų paviljone įvyko viešos budynės su žvakėmis. Nešini žvakėmis, gėlėmis, namie pagamintais ženklais ir keleriais degančiais flaneliniais marškiniais susirinko 7000 žmonių. Vietiniai radijo laidų vedėjai dalijosi atsiminimais, savižudybių konsultantas pasakė kalbą ir paragino sunkumų turinčius paauglius kreiptis pagalbos. Paleido trumpą Kristo žinutę:

Kurtą prisimename už tai, koks jis buvo: užjaučiantis, dosnus ir mielas. Išlaikykime jo muziką su mumis. Visuomet amžinai ją turėsime. Kurtas su savo gerbėjais elgėsi pagal etiką, kilusią iš pankroko mąstymo būdo: nė viena grupė nėra ypatinga, nė vienas muzikantas nėra karalius. Jei turi gitarą ir daug dvasios, tiesiog ką nors išbarškink ir daryk tai nuoširdžiai – tu superžvaigždė. Įsijausk į visuotinai žmogiškus tonus ir ritmus. Muzika. Po galais, naudok gitarą kaip būgnus. Tiesiog pagauk nuotaiką ir leisk jai sklisti iš širdies. Štai kur mums kalbėjo Kurtas: mūsų širdyse. Ir muzika visuomet čia pasiliks. Amžinai.

Po šios žinutės buvo paleista vėlyvą praėjusią naktį sutuoktinių lovoje Courtney įrašyta juostelė. Ji pradėjo:

Nežinau, ką pasakyti. Jaučiuosi taip pat, kaip ir jūs, žmonės. Esate pamišėliai, jei nemanote, kad sėdėti šiame kambaryje, kuriame jis grojo gitara ir dainavo, yra didelė garbė. Šiaip ar taip, jis paliko laiškelį. Jis panašesnis į laišką sukruštam redaktoriui. Nežinau, kas nutiko. Noriu pasakyti, tai turėjo nutikti, bet galėjo nutikti tuomet, kai jam bus keturiasdešimt. Jis visuomet sakydavo visus pergyvensiąs ir sulauksiąs šimto dvidešimties. Neketinu skaityti viso laiškelio, nes tai ne jūsų sušiktas reikalas. Bet dalis jo skirta jums. Turint galvoje, kad jis adresuotas daugumai iš jūsų, nemanau skaitydama atimsianti iš jo orumą. Jis toks šiknius. Noriu, kad visi tikrai garsiai pasakytumėte „šiknius“.

Minia suriko „šiknius“. Tuomet Courtney perskaitė paliktą savižudžio laiškelį. Kitas dešimt minučių ji skaitė paskutinius Kurto žodžius, įmaišydama į juos savo komentarų. Perskaičiusi dalį, kurioje Kurtas paminėjo Freddie Mercury, ji suriko: „Ką gi, Kurtai, tai kas, po velnių! Tuomet nebūk roko žvaigždė, šikniau tu.“ Skaitydama tą dalį, kurioje jis rašė jaučiąs „pernelyg daug meilės“, ji paklausė: „Tad kodėl tiesiog *nepasilikai*?“ O pacitavusi eilutę apie „liūdną, jautrų, nevertinantį, Žuvų ženklo žmogų Jėzų“ suaimanavo: „Užsičiaupk! Šunsnukis. Kodėl tiesiog tuo nesimėgavai?“ Nors laiškelį skaitė miniai ir žiniasklaidai, Courtney kalbėjo taip, lyg jos klausytųsi tik Kurtas. Artėdama prie pabaigos ir perskaičiusi Kurto pacituotą Neilo Youngo eilutę, ji paragino: „Ir *neprisiminkite* šito, nes „geriau sudegti, nei pamažu užgesti“ yra *sukruštas* melas. Dieve, tu šikniau!“ Pabaigė laiškelį ir tuomet pridūrė:

Tiesiog prisiminkite: visa tai mėšlas! Bet aš noriu, kad žinotumėte viena: ta devinto dešimtmečio „sunki meilė“ – mėšlas, jis neveikia. Tai netikra. Tai neveikia. Turėjau jam leisti, visi turėjome jam leisti būti nejautriam. Turėjome jam leisti gyventi taip, kad pasijustų geriau, kad jam mažiau skaudėtų skrandį, turėjome jam leisti taip gyventi, o ne bandyti nudirti jam odą. Eikite namo ir pasakykite tėvams: „Niekuomet neban-

dykite su manimi to „sunkios meilės“ mėšlo, nes iš jo nieko gero.“ Štai ką aš manau. Guliu mūsų lovoje ir labai gailiuosi, ir jaučiuosi taip pat, kaip jūs. Man tikrai labai gaila, žmonės. Nežinau, ką būčiau galėjusi padaryti. Būčiau norėjusi būti ten. Būčiau norėjusi neklausyti kitų žmonių. Bet paklausiau. Vieną naktį miegojau su jo motina ir atsibudusi ryte pamaniau, kad tai jis, nes jų kūnai kai kuo vienodi. Dabar turiu eiti. Tiesiog pasakykite jam: jis šiknius, gerai? Tiesiog pasakykit: „Šiknius, tu šiknius.“ Ir kad jį mylite.

„Seattle Center“ skambant nepaprastai Courtney kasetei, kitame miesto gale Vienos tiesos bažnyčioje į privačias pamaldas susirinko 70 žmonių. „Nebuvo laiko programai ar kvietimams“, – prisiminė pastorius Stephenas Towlesas. Dauguma atėjusiųjų buvo pakviesti telefonu praėjusį vakarą. Keletas artimiausių Kurto draugų, net įskaitant Jesse Reedą, per neapsižiūrėjimą pakviesti nebuvo arba per tokį trumpą laiką negalėjo atvykti. Dalyvavo kai kas iš „Gold Mountain“, iš Olimpijos susėdę į kelis automobilius atvažiavo kai kurie draugai. Tarp nedaugelio atvažiavusiųjų iš Aberdyno buvo ir Bobas Hunteris, senas Kurto dailės mokytojas. Atvažiavo ir gale išsėdėjo net buvusi Kurto mergina Mary Lou Lord. Courtney ir Frances sėdėjo priekyje, iš šonų susėdo Wendy ir Kim. Atrodė, kad Cobainų moterys yra vienintelis dalykas, padedantis Courtney nesusmukti. Atėjo Donas, Jenny ir Lelandas, Iris pernelyg prastai jautėsi. Atėjo ir kaip šeimos nariai iš sielvarto galvos netekusi Tracy Marander – Kurtui ji buvo tiek pat artima, kiek ir giminės.

Bažnyčioje gedėtojai pamatė ant klauptų išdėliotas šešiamečio Kurto nuotraukas. Towlesas pradėjo Dvidešimt trečią psalmę ir pasakė: „Kaip visatoje verkiantis vėjas, laikas nusineša tiek užkariautojų, tiek prasčiokų vardus ir darbus. Ir visa, kas buvome, ir visa, kas lieka, yra atsiminimuose tų, kurie nors trumpą akimirką rūpinosi mumis, čia atėjusiais. Susirinkome čia, kad prisimintume ir paleistume Kurtą Cobainą, nugyvenusį trumpą, bet pasiekimais ilgą gyvenimą.“ Towlesas atpasakojo Auksinio Budos, prieš išaiškėjant tikrajai jo vertei, metų metus praleidusio po molio dangalu, maldą, o paskui perskaitė eilėraštį pavadinimu „Keliautojas“. Tuomet paprašė susirinkusiųjų apsvarstyti keletą klausi-

mų, kurie priverstų susimąstyti apie velionį. Jis paklausė: „Ar jūs su juo turėjote nebaigtų reikalų?“ Jei Towlesas būtų paprašęs susirinkusiųjų pakelti ranką, kambaryje būtų iškilęs rankų miškas.

Tuomet Towlesas paragino išeiti į priekį ir pasidalyti atsiminimais. Pirmas kalbėjo „Sub Pop“ darbuotojas Bruce'as Pavittas. Jis pasakė: „Aš tave myliu, aš tave gerbiu. Žinoma, kelias dienas pavėlavau tai išsakyti.“ Dylanas Carlsonas paskaitė iš budistinio teksto. Kristas skaitė iš pasiruoštų užrašų, panašių į anksčiau įrašytą žinutę.

Danny Goldbergas papasakojo apie Kurto asmenybės prieštaravimus, kai jis sakėsi nekenčiąs šlovės, bet skundėsi, kai nerodydavo jo vaizdo klipų. Goldbergas atskleidė, kad ir nuolat depresijos slegiamo Kurto meilė Courtney „buvo viena iš jėgų, vertusių jį judėti pirmyn“. Ir Goldbergas prabilo apie Aberdyną, nors ir niujorkiečio akimis: „Kurtas kilęs iš miesto, apie kurį niekas nebuvo girdėjęs, ir jis pakeitė pasaulį.“

Tuomet atsistojo Courtney ir paskaitė rankose laikomą jo parašytą laiškelį. Ji šaukė, verkė, raudojo ir tarp Kurto parašytų žodžių įterpė iš Biblijos Jobo knygos atrinktas vietas. Baigdama papasakojo apie Bodą, kiek daug Kurtui reiškė įsivaizduojamas draugas. Beveik niekas iš susirinkusiųjų salėje nežinojo, apie ką ji kalba, bet pakako paminėti įsivaizduojamą Kurto vaikystės draugą, kad Wendy, Donas, Kim, Jenny ir Lelandas imtų tyliai kūkčioti. Ceremoniją pastorius Towlesas baigė paskaitydamas Mato evangelijos penkto skyriaus keturiasdešimt trečią eilutę.

Apeigoms baigiantis vėl prasidėjo senos rietenos. Išsigandusi dėl savo gyvybės Mary Lou Lord išėjo. Donas ir Wendy vargiai pratarė vienas kitam žodį. O vienas Kurto draugas iš Olimpijos taip įsižeidė dėl Danny'o Goldbergo žodžių, kad kitą dieną faksu išplatino parodiją. Akivaizdžiausiai skilimas matėsi planuojant dvejas budynes, įvyksiančias po apeigų ir konkuruojančias. Vienas surengė Kristas su Shelli, o kitas – Courtney, ir vos saujelė gedėtojų apsilankė abejose. Į šermenis namie Courtney pavėlavo, nes po apeigų nuėjo į budėjimą su žvakėmis. Gerbėjai apstulbo pamatę ją, rankoje gniaužiančią savižudžio laiškelį. Courtney padalijo jiems keletą Kurto drabužių. „Buvo neįtikėtina, – prisiminė apsaugininkas Jamesas Kirkas. – Jie nebuvo įdėti į plastikinį maišelį ar ką panašaus. Ji rodė juos vaikams ir sakė: „Man taip gaila.“ Pakeliui

namo Courtney užsuko į „KNDD“ radijo stotį ir pareikalavo eterio laiko. „Noriu kalbėti eteryje ir priversti juos liautis groti Billy Corganą, o tiesiog groti Kurtą“, – pasakė ji. Radijo stotis mandagiai atsisakė.

Praėjus savaitei Courtney gavo urną su Kurto pelenais. Paėmė saujelę ir užkasė po gluosniu, augančiu priešais namą. Gegužę kitus pelenus ji sudėjo į meškiuko formos kuprinėlę ir nuvažiavo į netoli Itako, Niujorke, esantį Namgialo budistų vienuolyną. Paprašė Kurto pelenus pašventinti, o jai – dovanoti nuodėmes. Vienuoliai palaimino palaikus ir saujelę panaudojo atminimo skulptūrėlei *tsatsa* padaryti.

Kurto pelenai gulėjo urnoje Vašingtono ežero prospekto 171 name iki 1997 metų, kai Courtney namą pardavė. Su Frances ir Kurto urna ji persikraustė į Beverli Hilsą. Prieš parduodama namą Courtney pareikalavo sutarties sąlygos, leidžiančios jai vieną dieną sugrįžti ir išsikasti gluosnį.

Praėjus penkeriems metams po Kurto savižudybės, 1999 metų gegužės 31-ąją, Kritusiųjų karuose atminimo dieną, Wendy surengė paskutines sūnui skirtas apeigas. Buvo sumanyta, kad budistų vienuoliui kalbant maldą Frances išbarstys Kurto pelenus šalia upelio, tekančio už Wendy namo. Tą savaitę Courtney su Frances jau buvo atvažiavusios į Šiaurės Vakarus atostogų. Po Kurto mirties Courtney suartėjo su Wendy ir už 400 000 dolerių nupirko jai visai šalia Olimpijos stovintį namą. Apeigos turėjo įvykti už šito namo, į jas pakvietė šeimos narių ir draugų. Nors Wendy atsisakė pati skambinti Donui, jį pakvietė Courtney vadybininkai, ir jis atvažiavo. Bet kai kurie šeimos vaidai vis dar tęsėsi: Lelandas, gyvenęs vos už 30 minučių kelio ir po Iris mirties 1997 metais dienas leidęs vienas savo priekaboje, pakviestas nebuvo. Courtney vis dėlto pakvietė Tracy Marander ir ši atvažiavo norėdama paskutinį kartą atsisveikinti su Kurtu. Atvažiavusi ir pamačiusi Frances, ji apstulbo: mergaitė buvo pasakiškai graži – ji buvo basa, vilkėjo violetine suknele, o akys atrodė nepaprastai panašios į berniuko, kurį kadaise mylėjo Tracy, akis. Ši mintis Courtney aplankydavo kiekvieną gyvenimo dieną.

Per tuos metus po Kurto mirties daug kas siūlė Aberdyne pastatyti jam paminklą, ir gimtasis miestas taip pat būtų galėjęs tapti tinkama

vieta jo pelenams išbarstyti. Išbarstyti Kurto palaikus po tiltu, pagimdžiusiu jo mitą, būtų buvę savotiškas šiurkštus teisingumas ir tiesiog ironija – jis pirmą kartą ten iš tiesų miegotų.

Bet dabar, vienuoliui giedant, šešiametė Frances Bean Cobain išbarstė tėvo pelenus Makleino upelyje, jie išsisklaidė ir nuplaukė pasroviui. Daugeliu atžvilgių tai irgi buvo tinkama amžinojo poilsio vieta. Savo tikrąją muzikinę mūzą Kurtas atrado Olimpijoje. Mažiau nei už penkių mylių jis sėdėdavo mažyčiame šiukšliname butelyje, dvokiančiame triušio šlapimu, ir ištisas dienas rašydavo dainas. Šios dainos pergyvens Kurtą ir net tamsiausius jo demonus. Kaip sakė kadaise jo globėju buvęs Dave'as Reedas, tai toks pat geras Kurto gyvenimo apibendrinimas, kaip ir kuris nors kitas: „Jis turėjo nevilties, o ne drąsos būti savimi. Taip pasielgę negalite būti neteisūs, nes kai žmonės myli jūsų buvimą savimi, negalite padaryti jokių klaidų. Bet Kurtui nerūpėjo, kad kiti žmonės jį myli. Jis tiesiog nepakankamai mylėjo save."

Šį vandens ir žemės sklypelį su mirtingais palaikais sujungė didesnis likimas ir senos istorijos nuotrupa. Už kalvos, vos už dešimties mylių, stūksojo Makleino ir kitų tenykščių upelių ištakos vieta – nedidelė Vašingtono kalnų grandinė, vadinama Juodaisiais kalnais. Tai čia prieš daugelį metų, paspaudus pirmajam šaltukui, jauna šeima traukdavo važinėtis rogutėmis. Jie savo „Camaro" pro mažytį medkirčių miestelį Porterį atvažiuodavo dviejų juostų keliu, užkildavo į mažytę juokingą kalvą, vadinamą Miglotosios viršukalnės kalnu. Automobilyje sėdėdavo mama, tėtis, mažytė mergaitė ir mažas šešiametis berniukas, turintis tokias pat nežemiškas mėlynas akis kaip Frances Cobain. Važinėtis rogutėmis su šeima berniukas mėgo labiau už viską pasaulyje ir keliu iš Aberdyno maldaudavo tėtį važiuoti greičiau, nes negalėdavo sulaukti. „Camaro" sustojus netoli Miglotosios kalvos viršūnės, berniukas iššokdavo lauk, pagriebdavo savo „Flexible Flyer" rogutes, įsibėgėjęs pasileisdavo nuo kalno ir lėkdavo, lyg jo skrydis būtų galėjęs kaip nors sustabdyti laiką. Kalvos papėdėje jis pamojuodavo šeimai pirštinėta ranka ir vaiko veide nušvisdavo plati, nuoširdi šypsena, o mėlynos akys kibirkščiuodavo žiemiškos saulės spinduliuose.

ŠALTINIAI

Rašydamas šią knygą, per ketverius metus paėmiau daugiau nei 400 interviu. Dauguma pokalbių vyko asmeniškai ir buvo įrašyti į juostelę, nors keletą kartų kalbėjausi telefonu ar elektroniniais laiškais, o dar keletą – nuo pašnekovo skiriamas apsauginio kalėjimo stiklo. Kad išvengčiau 50 puslapių sąrašo šaltinių, prasidedančių žodžiais „ Iš pokalbio su autoriumi“, kiekvienas skyrius prasideda žmonių, iš kurių ėmiau interviu, sąrašu tokia tvarka, kokia jie buvo cituoti tame skyriuje. Dauguma pacituoti tekste. Daug biografijos faktų sužinojau iš kitų šaltinių, tad jų vardai tekste nepasirodo, bet jų pagalba ir atsiminimai dėliojant šią istoriją vis dėlto buvo labai svarbūs. Pirmą kartą įvardijant asmenį nurodyti ir pokalbio su juo metai. Be to, šalia daugybės čia išvardytų žmonių, man parama, informacija ar kitomis priemonėmis pagelbėjo daugybė mano kolegų. Visus juos išvardijau padėkoje.

Prologas

14 puslapis: „Atsibudau septintą ryto“: Iš elektroninio Courtney Love laiško Charlesui R. Crossui, 1999.

16 puslapis: „Esmė ne ta, kad jis perdozavo“, ten pat.

Pirmas skyrius: *Pirmiausia garsiai rėkti*

Autoriaus interviu su Donu Cobainu, 1999; Mari (Fradenburg) Earl, 1998, 1999, 2000; Rodu ir Dres Herlingais, 1999; Brandonu Fordu, 2000; Tony'u Hirschmanu, 1999; Lelandu Cobainu, 1998, 1999, 2000; Shirley DeRenzo, 1999; Colleen Vekich, 1999; Dorothy Vekich, 1999; Michaelu Viltu, 1999; Jamesu Ulticanu, 1999; Norma Ultican, 1999; Kendallu Williamsu, 1999;

Kim Cobain, 2000. Esminių faktų apie Greis Harboro apygardos istoriją suteikė Aberdyno Timberlendo bibliotekos darbuotoja Hilary Richrod ir Lelandas Cobainas, esu jiems dėkingas už jų didžiulę pagalbą.

Antras skyrius: *Nekenčiu mamos, nekenčiu tėčio*

Autoriaus interviu su Donu Cobainu; Lelandu Cobainu; Kim Cobain; Gary'u Cobainu, 1999; Mari Earl; Stanu Targusu, 1999; Steve'u Shillingeriu, 1999, Jenny Cobain, 1999; Lisa Rock, 1999; Darrinu Neatherry'u, 1999; Courtney Love, 1998, 1999, 2000, 2001; Johnu Fieldsu, 1999; Roni Toyra, 1998; Johnu Briskowu, 1999; Lois Stopsen, 2000; Rodu Marshu, 2001; Miro Jungumu, 1998; Jamesu Westby'u, 2000.

28 puslapis: „Turėjau tikrai puikią vaikystę": „Šeimos vertybės", Jonathanas Ponemanas, „Spin", 1992, gruodis.

35 puslapis: „Iris Cobain 1976 metus kartą pavadino": Christopheris Sandfordas, „Kurtas Cobainas" („Carroll&Graf", 1996), p. 30.

Trečias skyrius: *Mėnesio mėsos kukulis*

Autoriaus interviu su Donu Cobainu; Timu Nelsonu, 1999; Billu Burghardtu, 1999; Lelandu Cobainu; Rodu Marshu; Roni Toyra; Jenny Cobain; Kim Cobain; Johnu Fieldsu; Jamesu Westby'u; Mike'u Bartlettu, 1999; Scottu Cokely'u, 1999; Teri Zillyett, 1999; Beverly Cobain, 1999; Trevoru Briggsu, 1999; Mari Earl; Jimu Cobainu, 1998.

42 puslapis: Straipsnis išėjo pavadinimu „Puppy Press" – su Scotto Cokely'o sutikimu".

43 puslapis: Kurto piešiniai „visuomet buvo labai geri": Hilary Richrod interviu su Nikki Clark, 1998.

46 puslapis: Fieldsas nebuvo vienintelis Kurto draugas: panašias istorijas pasakoja Billas Burghardtas, Mike'as Bartlettas, Rodas Marshas, Trevoras Briggsas, Darrinas Neathery ir kiti.

50 puslapis: Kaip vėliau Kurtas pasakojo: Michaelas Azerradas, „Come as you are: the story of Nirvana" („Doubleday", 1993), p. 21.

Ketvirtas skyrius: *„Prairie belt" dešrelių berniukas*

Autoriaus interviu su Donu Cobainu; Lelandu Cobainu; Jimu Cobainu; Warrenu Masonu, 1999; Danu McKinstry'u, 1999; Ricku Gatesu, 1999; Bobu Hunteriu, 1999; Theresa Van Camp, 1999; Mike'u Medaku, 1999; Johnu Fieldsu, 1999; Kathy Utter, 2000, Shayne'u Lesteriu, 2000; Mike'u Bartlettu; Trevoru Briggsu; Mari Earl; Darrinu Neathery'u; Brendanu McCarrollu,

1999; Kevinu Hottingeriu, 1999; Evanu Archie'u, 2000; Buzzu Osborne'u, 1999; Billu Burghardtu; Steve'u Shillingeriu; Andrea Vance, 1999; Jackie Hagara, 1999; Jesse'u Reedu, 1999, 2000; Kurtu Vanderhoofu, 1998; Gregu Hokansonu, 1999; Kim Cobain.

Penktas skyrius: *Instinkto valia*

Autoriaus interviu su Jackie Hagara; Buzzu Osborne'u; Kristu Novoselicu, 1997, 1998, 1999; Kim Cobain; Gregu Hokansonu; Paulu White'u, 1999; Justine Howland, 1999; Jenny Cobain; Jamesu Westby'u; Beverly Cobain; Donu Cobainu; Jesse Reedu; Dave'u Reedu, 1999; Ethel Reed, 1999; detektyvu Johnu Greenu, 2000; detektyvu Mike'u Haymonu, 2000; Shee-la Wieland, 2000; Bobu Hunteriu; Theresa Ziniewicz, 1999; Mike'u Poitrasu, 1999; Stanu Formanu, 1999; Kevinu Shillingeriu, 1999; detektyvu Michaelu Bensu, 2000; Trevoru Briggsu; Lamontu Shillingeriu, 1999; Steve'u Shillingeriu; Mari Earl; Shelli Novoselic, 2000; Hilary Richrod, 1998, 1999, 2000.

Šeštas skyrius: *Mylėjau jį nepakankamai*

Autoriaus interviu su Kim Cobain; Mattu Lukinu, 1998; Jesse Reedu; Shelli Novoselic; Tracy Marander, 1998, 1999, 2000; Steve'u Shillingeriu; Kurtu Flansburgu, 1999; Marku Eckertu, 1999; Kristu Novoselicu; Ryanu Aigneriu, 1999; Aaronu Burckhardu, 1999; Dylanu Carlsonu, 1996, 1998, 1999, 2000.

Septintas skyrius: *Mano musėje Soupy Salesas*

Autoriaus interviu su Kim Cobain; Kristu Novoselicu; Shelli Novoselic; Aaronu Burckhardu; Tracy Marander; Jeffu Franksu, 1999; Michelle Franks, 1999; Vail Stephens, 1999; Kim Maden, 1999; ir Tony'u Poukkula, 1999. Už pagalbą renkant medžiagą ypač dėkoju Jeffui Franksui.

Aštuntas skyrius: *Vėl vidurinėje*

Autoriaus interviu su Tracy Marander; Steve'u Lemonsu, 2000; Slimu Moonu, 1998, 1999; Jimu May'umi, 1999; Johnu Purkey'u, 1999; Kristu Novoselicu; Ryanu Aigneriu; Krissy Proctor, 1999; Buzzu Osborne'u; Jacku Endino, 1997, 1999; Chrisu Hanszeku, 1998; Dave'u Fosteriu, 2000; Kim Cobain; Bobu Whittakeriu, 1999; Bradley Sweek, 1999; Argonu Steelu, 1999; Winu Vidoru, 1998; Costosu Delyanisu, 1999; Dawn Anderson, 1999; Shirley Carlson, 1998; Veronika Kalmar, 1999; Gregu Ginnu, 1998; Jasonu Finnu, 1998; Scottu Giampino, 1998; Kurtu Danielsonu, 1999; Richu Hansenu, 1999.

111 puslapis: „ REIKALINGAS RIMTAS BŪGNININKAS“: „The Rocket“, 1987, spalis.

118 puslapis: „Sietlo scena didina tempą“: Bruce'as Pavittas, „The Rocket“, 1987, gruodis.

Devintas skyrius: *Per daug žmonių*

Autoriaus interviu su Tracy Marander; Steve'u Shillingeriu; Kristu Novoselicu; Dave'u Fosteriu; Chadu Channingu, 1997; Gilly Hanner, 1998; Ryanu Aigneriu; Janu Gregoru, 2000; Debbie Letterman, 1997; Chrisu Knabu, 1998; Jacku Endino; Alice Wheeler, 1997, 1999, 2000; Dawn Anderson; Kingu Coffey'u, 2000; Slimu Moonu; Johnu Purkey'u; Danieliu House'u, 1997; Tam Orhmund, 1999; Damonu Romero, 1998; Hilary Richrod; Kim Cobain.

130 puslapis: „Mačiau šimtus „Melvins“: „Tai gali būti velnias“: Dawn Anderson, „Backlash“, 1988, rugsėjis.

135 puslapis: „Nirvana“ tarsi balansuoja ant pakraščio“: Grantas Aldenas, „The Rocket“, 1998, gruodis.

Dešimtas skyrius: *Nelegalu skelti rokenrolą*

Autoriaus interviu su Tracy Marander; Amy Moon, 1999; Kristu Novoselicu; Dylanu Carlsonu; Joe'umi Prestonu, 1999; Jasonu Evermanu, 1999; Robu Kaderiu, 1998; Chadu Channingu; Johnu Robinsonu, 1998; J. J. Gonson, 1998; Sluggo, 1999; Michelle Vlasimsky, 1999; Slimu Moonu; Steve'u Fisku, 1999; Marku Pickereliu, 1999; Kelly Canary, 1997.

150 puslapis: „Paskutinė roko muzikos puolimo grandis“: „Plaukais maskatuojantys neandertaliečiai“, Philas Westas, „The Daily“, 1989, gegužės 5.

151 puslapis: „Kalbame apie keturis vyrukus“: „Sub Pop“, Everettas True'us, „Melody Maker“, 1989, kovo 18.

152 puslapis: „Nirvana“ mėtosi nuo vieno spektro galo iki kito“: Gillian Gaar, „The Rocket“, 1989, liepa.

154 puslapis: „Man kaip ir nebeliko ką veikti“: „Nirvana“, visas tas stambus reikalas“, „Flipside“, 1989, birželis.

160 puslapis: „Bobas Dylanas išrinko „Polly“: Chuckas Crisafulli, „Teen Spirit“ („Fireside“, 1996), 45 p.

Vienuoliktas skyrius: *Saldainiai, šuniukai, meilė*

Autoriaus interviu su Tracy Marander; Kurtu Danielsonu; Chadu Channingu; Alexu MacLeodu, 1999; Nikki McClure, 1999; Garthu Reevesu, 1998; Marku Armu, 1998; Carrie Montgomery, 2000; Steve'u Turneriu, 1998; Mattu Lukinu; Kristu Novoselicu; Pleasantu Gehmanu, 1997; Jennifer Finch, 1999; Jesse Reedu; Slimu Moonu; Damonu Romero; Stuartu Hallermanu, 2000;

Jonu Snyderiu, 1998; Alexu Kostelniku, 1998; Maria Braganza, 1998; Gregu Babioru, 1998; Sluggo; J. J. Gonson.

165 puslapis: „Jaučiuosi, lyg mus būtų paženklinę“: „Berlynas yra tik proto būsena“, Nilsas Bernsteinas, „The Rocket“, 1989, gruodis.

169 puslapis: „Net sugalvojo terminą „grandžas“: Markas Armas, „Desperate Times“.

173 puslapis: „Jie įrašė aštuonias dainas“: Charlesas R. Crossas ir Jimas Berkenstadtas, „Nevermind: Nirvana“ („Schirmer Books“, 1998), 32 p.

Dvyliktas skyrius: *Labai tave myliu*

Autoriaus interviu su Tracy Marander; Dylanu Carlsonu; Slimu Moonu; Alice Wheeler; Johnu Goodmansonu, 1998; Tam Orhmund; George'u Smithu, 1999; Kristu Novoselicu; Susan Silver, 2000; Donu Mulleriu, 1998; Alanu Mintzu, 2000; Brettu Hartmanu, 1998; Kim Cobain; Sally Barry, 1999; Paulu Atkinsonu, 1998; Kevinu Kennedy'u, 2000; Bettina Richards, 1999; Alexu Kostelniku; Gordonu Raphaeliu, 1999; Kenu Goesu, 1998; Angee Jenkins, 1999; Nikki McClure; Jennifer Finch; Ianu Dicksonu, 1999; ir Mikey'u Nelsonu, 1998.

182 puslapis: „Ši tikriausiai tiesmukiausia“: „Dangus negali palaukti“, Everettas True'us, „Melody Maker“, 1990, gruodžio 15.

189 puslapis: „Kai kuriuos savo patyrimus: „Karščiausia nauja metų grupė nenustygsta vietoje“, Chrisas Morrisas, „Musician“, 1992, sausis.

Tryliktas skyrius: *Richardo Nixono biblioteka*

Autoriaus interviu su Jesse Reedu; Kristu Novoselicu; Dylanu Carlsonu; Tracy Marander; Kazu Utsunomiya, 1999; Mikey'u Nelsonu; Joe'mi Prestonu; Nikki McClure; Lisa Francher, 1997; Damonu Stewartu, 1997; Susan Silver; Kim Thayil, 1997; Jeffu Fensteriu, 1997; Alanu Mintzu; Dave'u Downey'u, 1999; Johnu Purkey'u; Kathy Hughes, 1999; Craigu Montgomery'u, 1999; Donu Cobainu; Michaelu Viltu; Lou Ziniewicz-Fisher, 2000; Susie Tennant, 1997; Bobu Whitakeriu; Shivaun O'Brien, 1996; Barrettu Jonesu, 2000.

202 puslapis: „Ant sienų pripiešta grafičių“: Crossas ir Berkenstadtas, „Nevermind: Nirvana“, p. 58.

Keturioliktas skyrius: *Deginti Amerikos vėliavas*

Autoriaus interviu su Kristu Novoselicu; Ianu Dicksonu; Danny'u Goldbergu, 2000; Michaelu Lavine'u, 1997; Carrie Montgomery; Courtney Love; Dylanu Carlsonu; Slimu Moonu; Johnu Troutmanu, 1997; Johnu Rosenfelderiu, 2000; Marku Katesu, 1999; Johnu Gannonu, 1999; Dave'u Markey'u, 1999; Alexu MacLeodu.

206 puslapis: „Pamaniau, kad ji panaši į Nancy Spungen“: Azerradas, „Come as you are“, p. 169.
209 puslapis: „Visi vieningai norėjome, – prisiminė Wallace'as“: Crossas ir Berkenstadtas, „Nevermind: Nirvana“, p. 97.
216 puslapis: „Labiausiai jaudinantį laiką grupė išgyvena“: Azerradas, „Come as you are“, p. 187.

Penkioliktas skyrius: *Kiekvieną kartą nurijęs*
Autoriaus interviu su Kristu Novoselicu; Lisa Glatfelter-Bell, 1997; Patricku MacDonaldu, 1997; Susie Tennant; Jeffu Rossu, 1997; Billu Reidu, 1997; Robertu Rothu, 1998; Jeffu Gilbertu, 1998; Kim Warnick, 1998; Jamie'u Brownu, 1997; Scottu Cokely'u; Mary Lou Lord, 1998; Marku Katesu; Courtney Love; Marco Collinsu, 1997; Amy Finnerty, 1999; Peteriu Davisu, 1999; Lori Weinstein, 1998; Rai'umi Sandowu, 1998; Timu Devonu, 1998; Ashleigh Rafflower, 1999; Craigu Montgomery'u; Carrie Montgomery; Danny'u Goldbergu; Alison Hanamura, 1999; Jimu Fourattu, 2000; Jeffu Lilesu, 1999; Gigi Lee, 2000; Darrellu Westmorelandu, 1997; Kim Cobain; Steve'u Shillingeriu.
233 puslapis: „The Rocket“ vėliau pasakė“: Charlesas R. Crossas, „The Rocket“, 1991, lapkritis.

Šešioliktas skyrius: *Išsivalyk dantis*
Autoriaus interviu su Courtney Love; Kristu Novoselicu; Mary Lou Lord; Alexu MacLeodu; Carolyn Rue, 1998; Carrie Montgomery; Ianu Dicksonu; Nikki McClure; Jerry'u McCully'u, 1997; Billu Holdshipu, 1997; Jeremy'u Wilsonu, 1998; Robu Kaderiu; Amy Finnerty; Danny'u Goldbergu; Bobu Zimmermanu, 1998; Michaelu Lavine'u; Marku Katesu; Kurtu St.-Thomasu, 1999.
235 puslapis: „Vienas kitą įsimylėti pradėjome būtent tuomet“: Azerradas, „Come as you are“, p. 205.
241 puslapis: „Šis laiškas daugiau ar mažiau skirtas“: „Aberdeen Daily World“, 1991, lakpričio 11.
243 puslapis: „Jie buvo lyg klonai, prilipę vienas prie kito“: „Meilės galia“, Dana Kennedy, „Entertainment Weekly“, 1994, rugpjūčio 12.
243 puslapis: „Retsykiais užsnūsdavo sakinio viduryje“: „Savaiminis užsiliepsnojimas“, Jerry's McCully's, „BAM“, 1992, sausio 10.
244 puslapis: „Aš vedu“: ten pat.
250 puslapis: „Mano požiūris iš esmės pasikeitė“: „Argi meilė ne nuostabu“, Christina Kelly, „Sassy“, 1992, balandis.
250 puslapis: „Tiesiog noriu patogiai įsitaisyti ir būti saugus“: ten pat.

Septynioliktas skyrius: *Mažoji vidinė pabaisa*

Autoriaus interviu su Rosemary Carroll, 2000; Courtney Love; Danny'u Goldbergu; Johnu Gannonu; Kim Cobain; Kazu Utsunomiya; Naoko Yamano, 1998; Michie Nakatani, 1998; Atsuko Yamano, 1998; Dylanu Carlsonu; Kristu Novoselicu; Shelli Novoselic; Barrettu Jonesu; Craigu Montgomery'u; Jennifer Finch; Carolyn Rue; Bobu Timminsu, 2000; Buddy'u Arnoldu, 2000; Seanu Tessieru, 1998; Timu Appelo, 1998; Mari Earl; Michaelu Azerradu, 2000; Jackie Farry, 2001; Robertu Crugeriu, 2000; Alanu Mintzu; Jesse Reedu; Alexu MacLeodu; Antonu Brookesu, 2000.

252 puslapis: „Žinojome, kad tai tikrai nėra geriausias laikas“: Azerradas, „Come as you are“, p. 245.

254 puslapis: „Mano šlovė. Cha cha. Tai ginklas“: Poppy Z. Brite, „Courtney Love, the real story“ („Simon&Schuster“, 1997), p. 131.

255 puslapis: „Nebuvau labai apsinešęs“: Azerradas, „Come as you are“, p. 251.

256 puslapis: „Jei dabar mesčiau, galiausiai“: ten pat, p. 255.

262 puslapis: „Daugiau nebesileidžiu“: „Kurto Cobaino mintyse ir širdyje“, Michaelas Azerradas, „Rolling Stone“, 1992, balandžio 16.

263 puslapis: „Dėl [„Nirvana“] nedalyvavimo atsinaujino“: Steve'as Hochmanas, „Los Angeles Times“, 1992, gegužės 17.

265 puslapis: „Iš visiško nulio taptų superžvaigždėmis, o iš jų – šūdo garu“: „Meilė mus išskirs“, Keithas Cameronas, „NME“, 1992, rugpjūčio 29.

Aštuonioliktas skyrius: *Rožių vanduo, vystyklų kvapas*

Autoriaus interviu su Rosemary Carroll; Courtney Love; Danny'u Goldbergu; Kim Cobain; Nealu Hershu, 2000; Antonu Brookesu; J. J. Gonson; Jackie Farry; Kristu Novoselicu; Alexu MacLeodu; Craigu Montgomery'u; Buddy'u Arnoldu; Marcu Fremontu; Amy Finnerty; Duffu McKaganu, 2000.

268 puslapis: „Ropškis iš šitos lovos“: Azerradas, „Come as you are“, p. 269.

269 puslapis: „Aš gimdau jo kūdikį“: ten pat.

269 puslapis: „Buvau taip sušiktai persigandęs“: ten pat.

269 puslapis: „Laikiau tą daiktą rankoje“: „Gyvenimas po mirties“, Davidas Fricke's, „Rolling Stone“, 1994, gruodžio 15.

269 puslapis: „Jis vos nenumirė“: ten pat.

282 puslapis: „Nenoriu, kad užaugusią mano dukrą“: „Nirvana“ Kurtas Cobainas“, Robertas Hilburnas, „Los Angeles Times“, 1992, rugsėjo 21.

283 puslapis: „Galbūt daugiau nebevažiuosime į ilgus turus“: ten pat.

Devynioliktas skyrius: *Tos legendinės skyrybos*

Autoriaus interviu su Alexu MacLeodu; Kim Cobain; Anthony'u Rhodesu, 1999; Mikey'u Nelsonu; Donu Cobainu; Courtney Love; Jeffu Masonu, 2000; Kristu Novoselicu; Jimu Crotty'u, 1998; Michaelu Lane'u, 1998; Victoria Clarke, 1998; Jackie Farry; Danny'u Goldbergu; Mari Earl; Nealu Hershu; Rosemary Carroll; Jesse Reedu; Karen Maison-Blair, 1998; Inger Lorre, 1999; Buddy'u Arnoldu; Jacku Endino; Michaelu Azerradu; Charlie'u Hoseltonu, 1998; Gregu Sage'u, 1999; Jeffu Holmesu, 1997; Timu Silbaughu, 1998; Jamie Crunchbird, 1999; Earnie'u Bailey'u, 1998; Danny'u Mangoldu, Barrettu Jonesu.

287 puslapis: „Jie su deglais atsivijo mane iki Aberdyno pilies“: Jimas Crotty, „Monk“, nr. 14, 1993, sausis.

288 puslapis: „Jei kada atsidursiu skurde“: Azerradas, „Come as you are“, p. 268.

291 puslapis: „Visa mintis, kad jis silpnas“: „Meilė popietę“, Gillian Gaar, „The Rocket“, 1992, lapkritis.

291 puslapis: „Žinojome, kad galime [Frances] suteikti“: Ponemanas, „Spin“, 1992, gruodis.

292 puslapis: „Tiesiog nuostabu, kad šią rokenrolo istorijos akimirką“: „Tamsioji Kurto Cobaino pusė“, Kevinas Allmanas, „The Advocate“, 1993, vasario 9.

296 puslapis: „Iš kurių 380 000 dolerių reikėjo skirti mokesčiams“: ten pat.

Dvidešimtas skyrius: *Širdies formos karstas*

Autoriaus interviu su Kristu Novoselicu; Alexu MacLeodu; Courtney Love; Patu Whalenu, 1999; Nealu Hershu; Jackie Farry; Rosemary Carroll; Ingrid Bernstein, 1998; Kim Cobain; Dylanu Carlsonu; Jessica Hopper, 1998, 1999; Nilsu Bernsteinu, 1999; Pare'u Bernsteinu, 1999; Nealu Karlenu, 1998; Michelle Underwood, 1997.

307 puslapis: „Geffen“ ir „Nirvana“ vadybininkai“: Gregas Kotas, „Chicago Tribune“, 1993, balandis.

308 puslapis: „Simptomų, susijusių su narkotikų perdozavimu“: Šie ir visi žemiau cituojami policijos užrašai paimti iš oficialių Sietlo policijos protokolų.

312 puslapis: „Besisukantį jausmų dervišą“: „Dangus gali palaukti“, Gavinas Edwardsas, „Details“, 1993, lapkritis.

314 puslapis: „Jei tai galėtų išgirsti Freudas, jis nekantraudamas prisišlapintų kelnes“: „Gyvenimas Cobainų gatvėje“, Brianas Willisas, „NME“, 1993, liepos 24.

Dvidešimt pirmas skyrius: *Priežastis šypsotis*

Autoriaus interviu su Courtney Love; Kristu Novoselicu; Alexu MacLeodu; Dylanu Carlsonu; Antonu Brookesu; Craigu Montgomery'u; Jackie

Farry; Davidu Yowu, 1998; Lori Goldston, 1998; Bobu Timminsu; Marku Katesu; Danny'u Goldbergu; Rosemary Carroll; Seanu Slade'u, 1999; Paulu Kolderie'u, 1999; Robertu Rothu; Marku Pickereliu; Kristie Gamer, 1999; Jimu Merlisu, 2000; Kim Neely, 1998; Thoru Lindsey'u, 1998; Curtu Kirkwoodu, 1999; Derricku Bostromu, 1999; Amy Finnerty; Jeffu Masonu; Janet Billig, 2000.

319 puslapis: „Gydytojo sūnus Marcas tvirtino, kad tai savižudybė“: Marcas Fremontas, „Gydytojas išėjo“, neišleistas rankraštis.

320 puslapis: „Aš beviltiškai troškau turėti“: „Stauk“, Jonas Savage'as, „The Guardian“, 1993, liepos 22.

321 puslapis: „Cobainas mėtosi tarp priešingybių“: „Grupė, kuri nepakenčia būti mylima“, Jonas Parelesas, „New York Times“, 1993, lapkričio 14.

325 puslapis: „Džiaugiuosi, kad galėjai ateiti“: „Kurtas Cobainas“, Davidas Fricke'as, „Rolling Stone“, 1994, sausio 27.

Dvidešimt antras skyrius: *Cobaino liga*

Autoriaus interviu su Courtney Love; Kristu Novoselicu; Jackie Farry; Alexu MacLeodu; Jimu Barberiu, 2000; Dylanu Carlsonu; Alanu Mintzu; Danny'u Goldbergu; Amy Finnerty; Alice Wheeler; Johnu Robinsonu; Dave'u Markey'u; Larry'u Reidu, 1998; Rosemary Carroll; Lelandu Cobainu; Donu Cobainu; Jennifer Adamson, 1999; Jenny Cobain; Shelli Novoselic; Danny'u Sugermanu, 2000; Lexi Robbins, 1999; Billu Baillargeonu, 1998; Donu Mulleriu; Buzzu Osborne'u.

336 puslapis: „Tai buvo vaisingi metai“: laiškas „The Advocate“, 1994, sausio 25.

344 puslapis: „Jis nekentė visko ir visų“: Fricke'as, „Rolling Stone“, 1994, gruodžio 15.

346 puslapis: „Gyvenimo būdas Kurtui buvo tikrai pradėjęs įkyrėti“: „Kurtas Cobainas“, Steve'as Dougherty, „People“, 1994, balandžio 25.

348 puslapis: „Žinau, kad tai reguliuojamas vaistas“: „Meilė ir mirtis“, Andrewius Harrisonas, „Select“, 1994, balandis.

348 puslapis: „Net nebūdama nusiteikusi“: Fricke'as, „Rolling Stone“, 1994, gruodžio 15.

Dvidešimt trečias skyrius: *Kaip Hamletas*

Autoriaus interviu su Courtney Love; Jackie Farry; Kristu Novoselicu; Alexu MacLeodu; Kim Cobain; Shelli Novoselic; Lelandu Cobainu; Travisu Myersu, 2000; Dylanu Carlsonu; Rosemary Carroll; Marcu Geigeriu, 1998; Ianu Dicksonu; Jennifer Adamson; Danny'u Goldbergu; Stevenu Chatoffu,

2000; gydytoju Louisu Coxu, 2000; Robu Morfittu, 1999; Karen Mason-Blair; Buddy'u Arnoldu; Marku Katesu; Antonu Brookesu.

350 puslapis: „Kurtas buvo miręs, iš tikrųjų miręs": „Meilės išbandymai", Robertas Hilburnas, „Los Angeles Times", 1994, balandžio 10.

351 puslapis: „Pasirinko profesiją, kuriai jam stinga ištvermingumo": Claude'as Iosso, „Aberdeen Daily World", 1994, balandžio 11.

352 puslapis: „Aš nušokau nuo proto": Fricke'as, „Rolling Stone", 1994, gruodžio 15.

353 puslapis: „Labai norėčiau, kad tuomet būčiau elgusis kaip visada": ten pat.

360 puslapis: „Savo vyro net nepabučiavau ir negavau progos su juo atsisveikinti": ten pat.

Dvidešimt ketvirtas skyrius: ***Angelo plaukai***

Autoriaus interviu su Courtney Love; Kristu Novoselicu; Dylanu Carlsonu; Jackie Farry; Alexu MacLeodu; Michaelu Meiseliu, 1999; Gibby Haynes, 2000; Bobu Timminsu; Haroldu Owensu, 2000; Buddy'u Arnoldu; Nialu Stimsonu, 2000; Haroldu Owensu, 1999; Joe'umi Nitzburgu Mama, 2000; Duffu McKaganu; Jessica Hopper; Ginny Heller, 1999; Bretu Chatalasu, 1999; Jennifer Adamson; Rosemary Carroll; Danny'u Goldbergu. Paskutinių Kurto valandų įvykiai sudėlioti remiantis policijos protokolais, teisminės ekspertizės ataskaitomis ir įvykio vietos nuotraukomis.

372 puslapis: „Žinau, kad tai turėtų būti laimingiausias": Hilburnas, „Los Angeles Times", 1994, balandžio 10.

Epilogas

Autoriaus interviu su Courtney Love; Marty'u Riemeriu, 1998; Mike'u Westu, 1998; Kim Cobain; Donu Cobainu; Lelandu Cobainu; Jenny Cobain; Jackie Farry; Rosemary Carroll; Tomu Reese'u, 1998; Nikolasu Hartshorne'u, 1999; Dave'u Sterlingu, 1998; Sharon Seldon, 1999; Jamesu Kirku, 1994; Jeffu Masonu; Alanu Mitchelu, 1999; Gene'u Stoutu, 1998; Danu Raley'u, 1998; Cynthia Land, 1998; Kristu Novoselicu; Susan Silver; pastoriumi Stephenu Towlesu, 2000; Bobu Hunteriu; Alice Wheeler; Tracy Marander; Dylanu Carlsonu; Danny'u Goldbergu; Janet Billig; Lelandu Cobainu.

382 puslapis: „Pamačiau ant grindų gulintį jo kūną": „The Seattle Post-Intelligencer", 1994, balandžio 9.

Dainų žodžius naudoti leido „EMI Virgin Songs“ ir „Estate of Kurt Cobain“.

PADĖKA

Tokio ilgumo knygos rašymas savo prigimtimi yra vienišas darbas. Vis dėlto jo neįmanoma nudirbti be interviu davusių žmonių, draugų, šeimos pagalbos ir paramos. Esu nepaprastai dėkingas Kurto Cobaino draugams ir šeimai, kurie daugybę kartų skyrė laiko duoti interviu, ne kartą trukusių ištisą dieną. Tokios knygos nebūtų įmanoma parašyti be jų atsidavimo šiai istorijai ir pasitikėjimo jos autoriomi. Be to, dokumentų, įrašų, fotografijų, leidinių ir kitokios pagalbos atliekant tyrimus man suteikė daugybė žmonių, kurių vardai šiame tekste nepasirodė. Čia suminėtieji yra dalis daugelio man šiame procese pagelbėjusių žmonių, be kurių pagalbos šios knygos negalėtų būti: Joe'us Adkinsas, Shannon Aldrich, Joelis Amsterdamas, Jorisas Baasas, Stephanie Ballasiotes, Paula Balzer, Jimas Barberis, Jennifer Barth, Ryanas Teague'as Beckwithas, Jenny Bendel, Jimas Berkenstadtas, Peteris Blecha, Janet Billig, Jeffas Burlingame'as, Rose Burnett, Tomas Butterworthas, Blaine'as Cartwrightas, Johnas Chandleris, Maura Cronin, Bettie Cross, Cathy Cross, Herbas Crossas, Nickas Cua, Dennee's Dekay'us, Adamas DeLoachas, Davidas Desantisas, Donas Desantisas, Dwayne'as DeWittas, Gail Fine, Rickas Frielis, Deborah Frost, Gillian Gaar, Camas Garrettas, Kennedy Grey'us, Fredas Goodmanas, Nancy Guppy, Joe'us Hadlockas, Manny Hadlockas, Heather Hansen, Danielis Harrisas, Teresa Heacock, Louise Helton, Angela Herlihy, Billas Holdshipas, Rasmusas Holmenas, Pete'as Howardas, Joshas Jacobsonas, Larry Jacobsonas, Miro Jungumas, Johnas Keisteris, Sharon Knolle, Johnas Kohlas, Mary Kohl, Edas Kosinski, Thirza Krohn, Robinas Laananenas, Michaleas Lavineas, Lauren Lazin, Brandonas Liebermanas, Jamesas Lindley, Amy Lombardi, Benas Londonas, Courtney Love, Alison Lowenstein, Cathy Maesk, Tracy Marander, Benointas Martigny, Cindy May, Jeannie McGuire,

Carmen Medal, Michaelas Meiselis, Lauren Mills, Richardas Milne'as, Sandy Milne, Curtisas Minato, Teresa Parks, Nina Pearlman, Peteris Philbinas, Marietta Phillips, Rebecca Polinsky, Jonathanas Pomtas, Holly Cara Price, Bernie Ranellone'as, Rozz Rezabek-Wright, Patrickas Robinsonas, žurnalo „The Rocket“ (1979–2000) darbuotojai, Philas Rose'as, Melissa Rossi, Rexas Rystedtas, Gihanas Salemas, Robertas Santelli, Kristin Schroter, Mary Schuh, Arlenas Schumeris, Jill Seipel, Deborah Semer, Clintas Shinkle'as, Ericas Shinkle'as, Martha Shinkle, Nealas Shinkle'as, Nealas Skokas, Mattas Smithas, Kurtas St. Thomasas, Denise Sullivan, Sharrin Summers, Carrie Swingen, Susie Tennant, Alison Thorne, Bradas Tolinski, Mitchas Tuefelis, Jaanas Uhelszki, Andrew Uhlemannas, Joshas Van Campas, Alice Wheeler, Drew Whittemore, Davidas Wilkinsas, Kendall Williams, Mike'as Ziegleris, Bobas Zimmermanas.

Taip pat būta daugybės „Nirvana“ gerbėjų, dosniai paskolinusių man medžiagos ir įrašų, kurių savo kolekcijoje dar neturėjau. Mano kontaktinis elektroninio pašto adresas visiems, turintiems papildomos informacijos, yra charlesrcross@aol.com. Visi šio rankraščio papildymai bus paskelbti tinklalapyje adresu www.charlesrcross.com.

Noriu padėkoti Pam Wilson-Ehrbar už jos pagalbą užrašant mano šiai knygai paimtus interviu. Rašant knygą nuo sumanymo iki užbaigimo per keletą metų svarbios pagalbos suteikė Sarah Lazin. Dirbdama prie šio projekto ir gindama mane Peternelle van Arsdale nuveikė gerokai daugiau, nei būčiau galėjęs tikėtis. Keletas kolegų skyrė laiko proceso eigoje perskaityti ar perklausyti rankraštį, ir už tai esu ypač dėkingas Carlai Desantis, Joe'ui Ehrbarui, Erikui Flanniganui, Joe'ui Guppy'ui, Johnui Keisteriui, Carlui Milleriui, Chrisui Phillipsui, Christinai Shinkle, Ademui Tepedelenui ir savo sūnui Ashlandui.

Labai norėčiau išreikšti padėką muzikantams, susikūrusiems mano paauglystėje klausytus įrašus, ypač leidusiems „Columbia Records“ ir jų „Tape Club“ išleisti jų albumus, ir tiems, kurie kuria muziką, kuri ir toliau leidžia man pajusti tą paauglišką dvasią.

Charlesas R. Crossas
2001 metų balandis.

RODYKLĖ

Cross, Charles R.
Cr85 Sunkiau nei dangus : Kurto Cobaino biografija / Charles R. Cross ;
iš anglų kalbos vertė Jurga Brastavičiūtė. – Vilnius : Versus aureus,
2012. – 416 p., [8] iliustr. lap.
R-klė: p. 404–415.
ISBN 978-9955-34-348-6

Tegu kartais ir gąsdinanti, bet įtraukianti Charleso R. Crosso knyga su pagarba atskleidžia neįtikimą Kurto Cobaino, žymaus dainininko, dainų ir tekstų kūrėjo, tikrosios „Nirvana“ grupės sielos, kopimą į muzikos viršūnę, jo triumfą ir savęs susinaikinimą. Muzikanto gyvenimas rūpestingai aprašomas remiantis dienoraščiais, prisiminimais, pasakojimais.

UDK 78.071.2(73)(092)

Charles R. Cross
SUNKIAU NEI DANGUS
Kurto Cobaino biografija

Redaktorė *Bronė Vinevičienė*

Išleido „Versus aureus“ leidykla
Rūdninkų g. 10, LT-01135 Vilnius
e.p.: info@versus.lt | www.versus.lt

Spausdino UAB BALTO print
Utenos g. 41a, LT-08217 Vilnius
info@baltoprint.com | www.baltoprint.lt

„Neįtikėtina. Gyviausias pasakojimas iki šiol. Įtrauks net abejingiausią skaitytoją."

Mojo

Kai 1994 metų balandį Kurtas Cobainas mirė nuo savo rankos, šis veiksmas atrodo tipiškas visam jo įkvėptam, bet trumpam ir kupinam pykčio gyvenimui. Muzikos žurnalistikos veteranas Charlesas Crossas sujungė savo milžiniškas žinias apie muzikinį Sietlo pasaulį su gilia užuojauta ir parašė nepaprastą istoriją apie stulbinantį kūrybinį talentą ir jį užgesinusį skausmą. „Sunkiau nei dangus" – sukrečiantis pasakojimas, paremtas daugiau nei keturiais šimtais interviu, ketverius metus trukusiais tyrimais, išskirtiniu leidimu naudotis iki šiolei neskelbtais Cobaino dienoraščiais, dainų žodžiais, šeimos nuotraukomis ir galybe dokumentinės medžiagos. Knygos autorius petys petin žengia su Kurtu Cobainu nuo pirmųjų dienų priekabos namelyje šalia Aberdyno Vašingtone iki jo sėkmės ir iškilimo į pačią šlovės viršūnę – jau kaip visos kartos liaupsinamu objektu.

„Neabejotina... Crossas atskleidžia tikrąją žmogaus sielą."

USA Today

„Jokia kita knyga apie Kurtą Cobainą neprilygsta „Sunkiau nei dangus" išsamiu tyrimo tikslumu ir artimų žmonių atskleistais faktais."

The New York Post

„Charlesas Crossas leidžia skaitytojams iš arti pažinti audringą talentingojo Kurto Cobaino gyvenimą. To rezultatas – tiesiog nuostabi knyga... Crossas išryškino naują standartą, kokia turėtų būti biografija."

The Rocky Mountain News

www.versus.lt
www.skaitytojuklubas.lt

ISBN 978-9955-34-348-6

Viršelio dizainas © *GTC Art and Design*
Viršelio nuotrauka © *Michael Lavine*